I. IV. 4.

S. Marco
di Firenze

n° 255

ponat in scamno 2[us] loc[us]

Marci Tullij C[icero]nis cōuentus S Marci hispi a fre Georgio ant° Vesputio

eiusdem cōuentus ffrisso 1499

Lex inscripsit n° 106 continet has sequentes Ciceronis Orationes.

1. Pro lege Manilia.
2. Pro Milone.
3. Pro Cn. Plancio.
4. Pro Publio Sylla.
5. Pro A. Lic. Archia Poeta.
6. Pro Pub. Quintio.
7. Pro A. Cluentio Habito.
8. Pro Rege Deiotaro.
9. In Lucium Catilinam 1[us].
10. In Lucium Catilinam 2[us].
11. In Lucium Catilinam 3[us].
12. In Lucium Catilinam 4[us].
13. Crispi Sallustij invectiva in Ciceronē.
14. M. T. Ci. In Crispum Sallustium.
15. Pro Lucio Flacco.
16. Ad Senatū post reditum.
17. Ad Equites Rom. pridie, quam iret in Exilium.
18. Pro Pub. Sextio.
19. Ad Quirites in reditu suo
20. Pro Domo sua ad Pontifices.
21. Pro Marco Celio.
22. Pro Lucio Cornelio Balbo.
23. In Vatinium.
24. De responsis haruspicum
25. De Provinciis Consularibus
26. In Verrem 1[us] Lib. 1.
27. In Verrem Lib 2[us].
28. In Verrem Lib. 3. 2[us].
29. In Verrem Lib. 4[us].
30. Pro Caio Rabirio Perd[uellionis]
31. Pro Roscio Comœdo.

QVAMQ VAM mihi semper frequens conspectus uester multo iucundissimus: hac aūi lorus adgē dū amplissimus, ad dicendū ornatissimus et iustus quiritēs: tam hac aduru laudi qui sem̄ optio cuiq maxīe patuit nō mea me uoluntas, sed uitę mēę rōēs ac meunia et ante suscepte prohibuerūt. Nam cum ānā p̄ etatem nō dum huius loi aūctoritem consequi auderē, si ne remigi nihil huc nisi perfectū ingenio elaboratū industria affer oportet. omē mēū tempus amicor tpibo trāsferendū put aui tuq; nr̄ hic locus uacuus umq; ab his qui uitam rēm defendere et meus labor in priuatoz periculis caste, integreq uersatus et uro iudicio fructū est amplissimū consecutus. Nam cū pp dilationē comitioz, ter prētor primis centuriis renunciatus sum: facile intellexi quirites, et qd de me iudicaretis et quid alijs p̄scriberetis. Nam cū et auctis in me tantum fa quantū nos honoribus mandandis ee uoluistis, et adagendis facultās tamū quantū hoi uigilanti et forensi usu prope ipa quotidiana dicendi exercitatio potuit affere: certe et siquid et dicendo cōsequi possum: hūc ostendam patrissimi qui ei qs rei fructū suo iudicio tribuendū et censuerunt. Atque illud in primis mihi tenendū in re ipa uideo: quibus iocis oblus mihi et hoc loco rōē dicendi causa tota oblata e: in qua oratio de esse nemini pōt. Dicendum est n. de ci pompei singulari eximiaq uirtute: huius aūt oratiōis difficilis est exitus, q principijs inuenire. Itaq; mihi non tam copia q modus in dicendo q̄rendus est. Atque ut inde oratio mea proficis catur: unde hec omēs causa duxitur. Bellū grue expulsis mithridate et tigrāne: quos ante reluctus ante la cessitus occasionis sibi ad opprimendā asiam oblatā et arbi trabat. Equitibus ro honestissimis uirisq; affirmā ex asia

quotidie hē quos magnē res agunt in uris uectigalibz exercen
dis occupatē qui admē pro necessitudine quē mihi cū illo ordine
ram rei p. gerulaq rex suas detulerūt. Turbinē quē nūc ura
prouincia ē, uiros ejusdē et complures Regni ariobarzanis qd fini
timū est uris uectigalibz totū se in hostiū ptate. Lucullū magnis reb
gestis ab eo bello discedere. huic qui successurū nō satis esse patū
ad tantū belli administrandū. Vnū ab oīb⁹ fere ciuibus ad id
belli imperatorē deposci atq expeti. eundē hūc unū abhostibus me
tui, ceterā neminē. Causa q̄ sit uidetis. Nunc qd agendū sit cōsi
derate. Tum de imperatore eligendo et deinde. Genus est in. eius
mōi. quod magnē uros animos excitare, atq inflammare debet. Ter
durate agē salus sociorū atq amicorū, pro qua multa maiores
uri magna, et grauia bella gessērunt. Agunt certissima ppli ro. uecti
galia et maxima: quibus amissis et paris ornamēta et subsidia belli
requirentur. Agunt bona multorū ciuiū, quibus est ab uobis et imperato
ribus rei p. consulendū. Et qm̄ semper appetentes gloriē fuerūt ab
gentes, atq auida laudis uestrē, delenda ē nobis illa macula, mise
diturq bello cupiore susceptū. quē peritus rei militaris, atque in
uetterauit in ppli ro. nōīe. q̄ si qui uno die tota asia, tot in ciui
tatibz uno nūtio, atq una significatione trāsq; ciues ro. necari
dos, trucidandosq denotauit. nō nō adhuc pena illam sue di
gnam scelere suscepit: sed ab illo tam ipe anni tam tertium et
XX. regnat: et ita regnat, ut se non puto, neq; capadocie latebris
occultare uelit: sed emergere patrio regno, et in uris uectigalib⁹
hoc est in asie luce uersari. Etenim adhuc uiri cum illo rege con
tenderunt imperatores: ut ab illo insignia uictorie, nō uictoria
reportarint. Triumphauit L. Silla. Triumphauit L. murena
de mitridate duo fortissimi, et summi imperatores. Sed uter
triumpharunt ut ille pulsus, supatusq regnan. Verūtamen
illis imperatoribz laus est tribuenda, qd egerūt uenia dāda, qd
reliquerunt ppea qd ab eo bello syllam in ytaliā, res p. mune
ram sylla renouauit. Mitridates aut omē reliquū tempus
nō ad oblitionem ueteris belli, sed ad cōparationē nouī cōtulit
Qui posteaq̄ maxīe bedificasset, ornasset, ep classe ferrumq; p

Primū in iudet de cōe belli.
Deinde de Magnitudine

x. doēt tradita ē

magnas quibuscūq et gentibz potuisset compassit. bosporanis fi
nitimis suis bellū inferre simularet, usq in hispaniā legatos
electos uros misit ad eos duces, quibus cū tum bellū gerebamus.
ut cū duobz in locis disiunctissimis maximeq diuersis, uno consilio
ab uno hostiū copijs bellū uterq, mariq gereretur. uos mutuis
contentione distracti, de imperio dimicaretis. Sed tam altorum
partis pyratum sertoriane atque hispanensis, quē multo plus
firmamenti ac roboris habebat. Cn. pompei diuino consilio, ac
singulari uirtute depulsum est. In altera parte uterē. L. lucullo
summo uiro est administrata: ut uictis gestaq res, magna atque
preclara, nō felicitati eius, sed uirtuti: hec aut extrema q̄mper
arriderunt, nō culpe sed fortune tribuenda ee uidentur. q fortune q̄ē nō culpe

Sed de lucullo dicam alio loco, et ita dicā quirites, ut neq; uero
laus ei detracta oratione mea, neq falsa ac ficta uera ee uideat.

Sed pro uestri imperij dignitate atq gloria q̄m ut est exortus orsus
meus uidete quē nobis animū suscipiendū putetis. Maiores
uestri sepe mercatoribz atq nauicularijs iniuriosius tracta
tis bella gesserunt. Vos tot ciuiū romanorū milibus uno nūtio
atque uno tpe ereptis, quo tandem animo ee debetis? Legati
erant q̄ appellati superbius. corinthū patres uri, totius greciē
lumen extinctū et uoluerunt. Vos eum regē inultū ee patie
mini, qui legatū ppli ro. consularem uinculis atq uerberibus
ac omī supplicio exanimatū necauit? Illi libertate ciuiū roma
noz minuta nō tulerunt: uos uitam ereptam neglegitis? Ius
legationis uerbo uiolatū illi perstrinxerunt. Vos legatū omī supplicio
interfectū reliquetis? Videte ne illis pulcherrimū fuit tanta
nobis imperij gloriam relinquere, sic nobis turpissimū sit id
quod acceptis tueri et conseruare nō posse. Quid q̄ salus so
ciorū summum in periculum ac discrimen uocatur? Regno expulsus
est ariobarzanes rex, sociis ppli ro. atq amicus. Minatur duo
reges tot asie nō solū nobis inimicissimi sed et uestris sociis atq
amicis. Ciuitates aut omēs, tuncta asia atq grecia uestrū aduentū
exspectare pp periculi magnitudinem coguntur. Imperatore ab uobis
certū deposcere: cum presertim uos alium miseritis, neq audeat

DE·LEGE

negꝫ id fatere sumo sine periculo posse arbitrantur. Vident et sentiũt hoc eidem quod nos, unũ uirũ ee, in quo summa sint omnia, et eũ esse prope, quo etiam carent egrius. Cuius aduentu ipo atq; nocte tam et si ille ad amaritiũ belli uenerit, tam impetus hostiũ repressos ee intelligunt atque retardari. hi uos, qui libere loqui no licet, tacite rogant: ut se quoq; sicut ceteraꝫ prouincias, socios dignos existimetis. Quaꝫ salutem tali uiro cõmendetis, atq; hoc et magis qꝫ ceteros eiusmodi in prouincia homines cum imperio mittimus. Vt etiam si ab hoste defendant, tam ipoꝫ aduentus in urbe sociorũ no multũ ab hostili expugnatione differant. hunc audiebant annũ nũc presentem uidere, tanta temperantia, tanta mansuetudine, tata humilitate. Vt hi beatissimi ee uideantur apud quos ille diutisse cõmoretur. Quare si pp socios nulla ipi iniuria lacessiti maiores uri cũ anthioco, cum philippo, cũ etholis, cum penis bella gesserint, quato uos conuenit studio iniuriis prouocatos, sociorꝫ salutem una cum imperij uri dignitate defendere. et presertim cum de maris uestris nectigalibus agatur. Nam ceteraꝫ prouinciarũ nectigalia quiritis, tanta sunt, ut eis ad ipas prouincias tutandas, uix contenti ee possimus. Asia uo tam opima est et fertilis, ut eius ubertate agroꝫ et uarietate fructuũ, et magnitudine pastionis, et multitudine eaꝫ rerũ quae exportantur, facile omnibus terris antecellat, taque hec uobis prouincia, quiritis, si et belli utilitatem et pacis dignitatem sustinere uultis: no mo a calamitate, sed et a metu calamitatis est defendenda. Nam in ceteris rebus cum uenit calamitas, tum detrimentum accipitur. At in uectigalibus no solũ aduentus mali, sed etiã metus ipe affert calamitatem. Nam cum hostiũ copie no longe absunt, etiam si irruptio nulla facta sit, tamen perora relinquuntur: agricultura deseritur, mercatoꝫ nauigatio conquiescit. Itaq; neq; et portu, neq; et decimis, neque ex scriptura uectigal consumari pot. Quare saepe totius anni fructus, uno rumore belli, atq; uno belli terrore amittitur. Quo tandem animo ee existimatis, aut eos qui uectigalia uobis pesitant, aut eos qui exercent, atq; exigunt, cũ duo reges cum maximis copiis prope adsint, cum una excursio equitatus perbreui tpe totius

MANILIA

anni uectigal auferre possit. Cum publicani familiae magnas quas in saltibus habent, quas in agris, quas in portubus atq; custodiis magno cum periculo se habere arbitrentur, putatis ne uos illis rebus frui posse, nisi eos qui uobis fructuosi sunt, conseruaueritis, no solum ut ante dari calamitate, sed calamitatis formidine liberatos?

At ne illud quidem uobis neglegendum est, quod mihi ego extremum proposueram, cum eam de belli genere dicturus, quod ad multos bona ciuium romanoꝫ pertinet: quoꝫ uobis pro uira sapientia, quiritis, habenda est ratio diligenter. Nam et publicani, homines et honestissimi et ornatissimi suas rationes et copias in illam iuriam detulerunt: quoꝫ ipoꝫ persone res et fortune uobis curae ee debet. etenim si uectigalia neruos ee rei p. semper diximus: ea certe ordinem, qui exercet illa, firmamentum ceteroꝫ ordinum ee diximus.

Deinde ceteris et ordinibus hominis, grauis et industrij, partim in asia negotiantur: quibus uos abseritis consulere debetis: partim eoꝫ in ea prouincia pecunias magnas collocatas habent. Eruit quis humanitatis uire, poꝫ ciuis numeris calamitate prohibere, sapiente uidere multos ciuis calamitatem a re. p. seiunctam ee no posse. Etenim illud primum parui refert, nos publicanis amissis uectigalibus postea uictoria recuperare, neque eisdem redimendi facultas eripi pp calamitatem, neq; his uoluntas pp timorem. Deinde qꝫ nos eadem asia atq; eidem iste mithridates initio belli asiatici docuit id quod recte calamitate docti memoria retinere debemus. Ita cum in asia res magnas permulti amiserint, primus rome sollicitatione impedita, fidem corruisse. Non enim possunt bonis ina ciuitate multi res ac fortunas amittere, ut no plures secum in eandem trahant calamitatem. A quo periculo prohibete re. p. et mihi credite id quod ipi uidetis: haec fides atq; haec ratio peruiae quae rome, quae in foro uersatur, implicata est cum illius pecuniis asiaticis et cohaeret. Euelli illa no possunt, ut haec no eodem labefactata motu: no corruant. Quare uidete ne dubitandum uobis sit, omni studio ad id bellum incumbere, in quo gloria nostra uestri, salus sociorꝫ uectigalia maxima, fortunae plurimoꝫ ciuium cum re. p. defendantur. Quoniam de belli genere dixi: nunc de

magnitudine pauca dicam: post enim hoc dici belli genus est ita necessario ut sit gerendum, no est ita magnu, ut sit pertimescendu: in quo maxime laborandum est, ne forte a nobis que diligentissime prouidenda sunt, contemnenda esse uideantur. Atq; ut omnia intelligatis me. L. lucullo tantu imparti laudis: quantu fortissimo sapientissimo summo homini et magno imperatori debeatur: dico eius aduentu maximas mithridatis copias omnibus rebus ornatas atq; instructas, urbemq; asie clarissimam, nobisq; amicissimam cizicenoru obsessa esse ab ipso rege maxima multitudine, et oppugnatam uehementissime quia. L. lucullus, uirtute, assiduitate, consilio, summis obsidionibus et periculis liberauit. Ab eodem imperatore classem magnam et ornatam que duribus sertorianis aduersa studio inflamato raperetur fugatam esse atq; depressam. Magnas hostiu prouinciarum copias multis proeliis esse deletas, patefactiq; nostris legionibus esse pontu, quia ante po. ro. et omnibus aditus clausus erat. Sinopen atq; amisenum, quibus in oppidis erant domicilia regis, omnibus rebus ornata atq; referta, ceteraq; urbes, ponti et cappadocie permultas, uno aditu admodum esse clausas. Regem spoliatum regno patrio atq; auito, ad alios reges se, atque ad alias gentes, supplicem contulisse. Atq; hec ita salubi ppti. ro. sorte atq; integra uictoria a nobis esse gesta. Satis opinor hoc huic esse laudis atq; uta rei. p. ut hoc nos intelligatis, a nullo iniquo reputo qui huic obtrectant legi atq; causae. L. lucullu similiter et hoc loco est laudatu. Requiritur fortasse nunc quemadmodu cu hec ita sint, reliqui possit esse magnu bellu. Cognoscite quirites. no enim sine causa queri uidetur. Primu est, suo regno sic mithridates profugit, ut eodem ponto medio illa quondam profugisse dicitur. qua predicant in fuga fratris sui membra in his locis qua se parens persequeretur, dissipauisse, ut eor collectio dispersa, meroreq; patrio celeritatem persequendi retardaret. Sic mithridates fugiens, maxima uim auri atq; argenti, pulcherrimarumq; rerum omnium, quas et a maioribus acceperat, et ipse bello superiore et tota asia direptas, in suu regnu congesserat, in ponto omnia reliquit. hec dum nri colligunt omnia diligentius, ret ipse e manibus effugit. Ita illu in persequendi studio meror, hos letitia

retardauit. huic in illo timore et fuga Tigranes rex armenius etiam reputi: diffidentemq; rebus suis confirmauit, et afflictum erexit, perditumq; recreauit. Cuius in regnu postea q lucullus cum exercitu uenit, plures etiam gentes contra imperatore nostrum concitate sunt: erat et alia grauis uehemens opio que per nos gentiu barbararu animos inuaserat, fani locupletissimi, et religiosissimi diripiendi causa, in eas oras nostru exercitu esse adductu. ita nationes multe atq; magne nono quodam terrore acmetu contristabantur. Noster aut exercitus, etsi urbe et tigranis regno reperat, et prelijs usus erat secundis, tamen nimia longinquitate locoru, ac desiderio suoru commouebatur. hiemq; plurimu non dubiu fuit. erat enim illud extremu, ut et hiberis a militibus nostris reditus magis maturus, q processio longior quereretur. Mithridatem aut et suam manu confirmauit, et eoru qui se et eius regno collegerant, et magnis aduentitijs nationu et regu copijs inanabatur. hoc iam fere sic fieri solere accepimus, ut regu afflicte fortune facile multoru opes alliciant ad miserordiam, maxime eoru qui aut reges sunt, aut uiuunt in regno: ut regale hoc nomen magnu et sanctu esse uideatur. Itaq; tantu uictus efficere potuit quantu in columis nunq est ausus optare. Nam cu se in regnu suu recepisset, no fuit eo contentus, q ei preter spem acciderat. ut illam postea q pulsus erat terram unq attingeret: sed in exercitu nostru clarum atq; uictorem imperiu ferre. Uenite hoc loco quirites sicut poete solent, qui res romanas sorbere preterire me uiam calamitatem que tanta fuit, ut eam ad aures. L. lucilli no et pretio nuntius, sed et sermone rumor afferret. hic in ipo illo malo, grauissimaq; belli offensione L. lucullus, qui tam aliqua ex parte his initiis malis mederi fortasse potuisset: uno uersu coactus, q imperij diuturnitati modu statuendu ueteri exemplo putauistis, partem militum qui iam stipendijs confecti erant dimisit: partem Glabrioni tradidit. Multa preterea consulto, sed ea nos consectetur pspicuus quantu ad bellu fortu putetis, qd coniugat reges potentissimi

f. 4

/ erat enim metus exercitus Tho nationib. quas nunq po. ro. neq lacessendas bello, neq tentandas putauit.

fuisse deletas

cizicenoru

al obsidioris premitur

eo magis aduentib. multoru

renouent agitate nationes, suscipiant integre gentes, nouus impe-
rator noster arripiat, uetere et pulso exercitu. Sarsi mihi multo
uerba ferisse uidear, quare hoc bellū esse grē ipo necessarium
magnitudine periculosum. Restat ut de imperatore ad id bellū
deligendo, ac tanto rebus prefuturo, dicendum esse uideatur.
V tinam quirites uiroz fortiū atq; īnocentiū copiam tantam ha-
beretis, ut hec uobis deliberatio difficilis esset, quēnam potissimē
tanto rebus, ac tanto bello prefuturum putaretis. Nunc nō
tum sit unus. Gn. pompeius, qui nō modo eaz hōum qui nūc
sunt gloriam, sed etiam antiquitatis memoriam uirtute su-
perarit: que res est que tuissq; animū in hac cāa dubium
facere possit. Ergo eum sic existimo in summo imperatore quatuō
has res inesse oportere. Scientiam rei militaris, uirtutē, au-
toritatem, felicitatem. Quis hoc homine scientior unquā
aut fuit, aut esse debuit. qui studio atq; pueritie disciplīa
bello marsico, atq; acerrimis hostibus ad patrii exercitū, atque
in militie disciplinam profectus est. Qui extrema pueritia
miles fuit summi imperatoris, ineunte adolescentia, maxīi ipe
exercitus imperator. Qui sepius cū hoste conflixit, q̄ quisq;
cū ullo unquā concertauit. Plura bella gessit q̄ ceteri legerē
unt. Plures prouincias confecit q̄ alii conupierunt. Cuius
adolescentia ad scientiam rei militaris, nō alienis preceptis
sed suis imperijs, nō offensionibus belli, sed uictorijs, non sti-
pendijs sed triumphis est tradita. Quod denicq; genus belli
est, in quo illum nō exercuerit fortuna rei p̄. Ciuile atrocissimū bellum
nū alpinū yspanense mixtūq; et ciuitatibus atq; bellicosis-
simis nationibus, seruile nauale bellum. Varia et diuersa
genera et belloz et hostiū nō solum gesta abhoc uno uiro, sed
etiam confecta, nullam rem esse declarent in usu militari po-
situm, que huius scientiam fugere possit. Iam nō uirtuti Gn.
pompei, que pōt oratio par inuenīri. Quid est quod quisq;
aut dignū illo, aut nobis nouū, aut cuiq; in auditū possit
afferre. Hec enim ille sunt sole uirtutes imperatoriē que
uulgo existimantur labor in negociis, fortitudo in periculis,

in dustria in agendo, celeritas in conficiendo, consiliū in prouidendo.
Quē tanta sunt in hoc uno quanta in omnibus reliquis imperatoribus ēpō
aut uidimus aut audiuimus non fuerunt. Testis est ytalia quā
ille ipe uictor L. sylla huius uirtute et subsidio confessus est libe-
ratam. Testis est sicilia quā multis undiq; cinctam periculis, non
terrore belli, sed celeritate consilij eripuit. Testis est affrica
que magnis oppressa hostiū copijs, eaz ipoz sanguine redundauit.
T estis est gallia, per quā legionibus nris in hispaniam uter gallorū
t occisione interceptione patefactum est. Testis est hispania que sepissime
plurimos hostes abhoc supatos prostratosq; conspexit. Testis est
uetus et sepius ytalia, que cū seruili bello tetro periculosoq; pre-
meretur, abhoc auxiliū absente expetiuit, quod bellū expectatiōe
ipius attenuatū atq; imminutum e: aduentu sublatū atq; sepultū.
T estes iam nō omnes ore, atq; omnes exteree gentes, ac nationes, denicq;
maria omnia, tum uniuersa, tum in singulis orū omnes sinus atq;
portus. Quis enim toto mari locus per hos annos, aut tam firmū
habuit presidiū, ut tutus esset. aut tam fuit abditus ut lateret.
Quis nauigauit ut nō se aut mortis, aut seruitutis periculo cōmu-
teret, cū aut byeme aut relicto predonū mari nauigaret. hoc
tantū bellum tam turpe, tam uetus, tam late diffusum atque
dispersum, quis unq; arbitraretur, aut ab omnibus imperatoribus
uno anno, aut omnibus annis ab uno imperatore ro. confici posset.
Quā prouinciam tenuistis a predonibus liberam p hoste annos.
quod uobis uectigal tutum fuit. quis sociū defendistis. cui pre-
sidio classibus nris fuistis. Quos multas existimastis insulas esse
desertas. q̄ multas aut metu relictas, aut a predonib captas
urbes esse sociorū. Sed quid ego, ut longiū qua rōmemoro. fuit
hoc quondam, fuit proprium ppti ro. longe a domo bellare, et
propugnatus imperij socioz fortunas, nō sua tecta defendere.
Soluit nris ego mare clausum per hoste annos duram fuisse, cum
exercitus nri a brundusio numq; nisi summa byeme transmisse-
runt. Quid ad nos cum ab exteris nationibus uenirēt. captos
quereor. Cum legati ppti ro. redempti sint, mercatoribus tutum
mare nō fuisse duram, cū xy. securēs in predonū potestatem

peruenerint. q̃ quid aut colophonon aut Samū Bajū nobilissimas urbes innumerabilesq; alias captas ee cōmemorem. cū nros portus atq; eos portus, quibus uitam et spiritū duxerit, in predonū fuisse potestate sciatis. An ignoratis portū gay ete celeberrimū atq; plenissimū nauiū, inspectante prętore a predonibus, ee direptum. ~ v antea ibi
Et misero aut eius ipius liberos, qui cum predonibus bellū gesserant, a predonibus ee sublatos. Nam quid ego hostiense nō modum atq; illam labem, atq; ignominiam rei. p. queror. cū prope inspectantibus nobis, classis ea cui consul ppli. ro. prepositus esset, a predonibus capta atq; oppressa est. Proh dij immortales, tanta ne unius hominis incredibilis ac diuina uirtus tam breui tempore huic asserre rei. p. potuit. ut nos qui nō ante hostiū tiberinū classem hostū uidebamus, hi nō millam intra ostiam hostium predonū nauem ee anchatos. Atq; hec qua celeritate gesta sint, qq; uideatis, tamen a me admonendo, pretereunda non sunt. q̃ uis enim unq; aut obeundi negotij aut consequendi questus studio, tam breui tempore, tot loca adire tantus cursus confecere potuit, q̃ celeriter. Gn. pompeio duce belli impetus nauigauit. q̃ ui siciliam adiit. affricam explorauit: inde sardiniam cum classe uenit, nō dum tempestiuo ad nauigandum mari. Atq; hec tria frumentaria subsidia rei. p. firmissimis presidijs, classibusq; munitis. inde se cū ytaliam recepisset, duabus hispanijs ac gallia cisalpina presidijs ac nauibus confirmata, missis, uti in oram illyrici maris et in achaiam omnemq; greciam nauibus ytalie, duo maria, mare classibus, firmissimisq; presidijs adornauit. Ipe aut ut abrupto profectus est, unde quinquagesimo die, totam adiit cū pro siciliam adiūxit, omnesq; ubique predones fuerit partim capti: interfectiq; sunt, partim manus huius imperio ac potestati se dediderunt. Idem cretensibus cum aderam usq; pamphiliam legatos deprecatoresq; misissent, spem deditionis nō ademit obsidesq; imperauit. Ita tantū bellum tam diuturnū tā longe lateq; dispersum, quo bello omnes gentes ac nationes premebantur. Gn. pompeius extrema hyeme aperiente, ineunte uere sub apparuerunt

sceptr. media estate conferet. Est hec diuina atq; incredibilis uirtus imperatoris. q̃ quid cetere. quas paulo ante cōmemorare cepam quamq; atq; q̃ multe sunt. Non enim bellandi uirtus solū in summo ac perfecto imperatore querenda est, sed multe sunt artes eximie huius administre. comitesq; uirtutis. Ac primū quanta innocentia debent ee imperatores: quanta deinde omnibus in rebus temperantia, quanta fide, quanta facilitate, quato igenio, quanta humanitate. q̃ ue breuiter quaha sunt in Gn. pompeio consideremus. Summo enim omnia sunt quiritel, sed ea magis et alioq; contentione, q̃ ipa per sese cognosci atq; intelligi possunt. q̃ uem enim possimus imperatoq; aliquo in nro putare, cuius in castris uenerint centuriatus, aut uenierint, qui huic hosti magnū aut amplū de re p. cogitare, qui pecuniam et erario depromptam ad belli administradum, aut pp cupiditatem pecuniæ magistratibus diuiserit aut pp auaritiam rome in questu reliquerit. Vestra admiratio facit quiritel, ut agnoscere uideamini qui hoc fecerint. Ego aut nomino neminem, quare si mihi nemo poterit, nisi qui ante de se uoluerit confiteri. Itaque pp hanc auaritia imperatoq; quantas calamitates quotq; uentum sit nostri exercitus ferant quis ignorat. Itinera que per hosce annos, in ytalia per agros atque oppida ciuiū romanoq; uti imperatores ferenti recordamini, tum facilius statuetis quid apud exteras nationes fieri existimetis, utrū plures per hosce anos militū uiq; armis hostiū urbes, an hiberni sociorū ciuitates ee deletas. Neque enim pot exercitū ul continere imperator, qui se ipm non continet. Neque seuerus ee in uidendo, qui alios in se seueros ee uidet nō uult. hic miramur huic hosti tantū exercitū ee terre, cuius legiones sic in asiam penenerint, ut non modo manus tam exercitata, sed ne uestigiū quidem cuiq; parato nocuisse dicatur. Iam nō qte admodum milites hibernent quotidie sermones, ac hie perferuntur, nō mo ut sumptum faciant in militem: nemini uis afferatur, sed ne cupienti quidē cuiq; quicq; permittitur. hyemis enim et auaritie profugiū maiores nostri in socios atq; amicos tectus ee uoluerunt. Age uero

arbitramini

ceteris in rebus qualis sit temperantia considerate: unde illam tantam celeritatem, ac tam incredibilem cursum inuentū putatis? Non enī illum estimia uis remigū aut ars inaudita quedam gubernandi, aut uenti aliqui non tam celeriter in ultimas terras pertulerunt? Sed hę res q ceteros reuocari solent, nō retardarunt. Non auaritia abiecto cursu ad predam aliquam deuocauit. Non libido ad uoluptatem, nō amenitas ad delectationem, nō nobilitas urbis ad cognitionē, non denique labor ipe ad quietem. Postremo signa et tabulas, ceteraq ornamenta greci oppidi: quę ceteri tollenda ee arbitrabantur, ea sibi ille ne uisenda quidē estimauit. Itaq omis quid nūc mihi obiicis C. pompeiū sicut aliquem nō ex hac urbe missum, sed de celo delapsum intuentur. Hunc denique incipiunt credere fuisse homines romanos hac quondam abstinentia, quod iam nationib exteris incredibile ac falso nōe prodituī uidebatur. Hunc imperij uri splendor illis gentibus luret. Hunc intelligant nō sine causa maiores suos tū cum hac temperantia magistratus habebamus seruire. po. ro. q imperare aliis maluisse. Iam nō ita faciles aditus ad eū patet, ita libere querimonie de aliis inijs ee audiuntur. Vt si qui dignitate principibus et cetu, facultate infimis par ee uideatur. Iam quantū consilio, quantū dignitate et copia ualeat, iquo ipo inest quedam dignitas imperatoria, uos quirites hoc ipo loco sepe cognoscitis. Fidem nō eius inter socios, quantā existimari putatis, qua hostes omīum gentiū sanctissimam uiderint, humanitatem tanta est, ut difficile dictu sit, utrū hostes uirtutem eius pugnantes timuerint: an mansuetudinem uicti dilexerint. Et q̄ dubitabit quin hoc tantū bellum hoc transmittendum sit: qui ad omia nr̄e memorie bella: conficienda diuino quodā consilio natus ee uideatur? Et q̄n auctoritas multū quaq in bello administrandis atque imperio militari ualet, certe nemini dubiū e quin eadem in re idem ipe imperator plurimum possit. Vehemens aut pertinere ad bella administranda, quid hostes quid socij nostri de imperatoribus uris existiment? Quis ignorat? Cū sciamus homines in tantis rebus ut aut contemnant, aut metuant, aut oderint, aut ament, quorum nō minus fame, q aliquo

certa
alia ratione cōmoueri. Quod q nomen unq in orbe terrarū clarius fuit? cuius rei geste pares? de quo homine uos id quod maxime facit auctoritatem, tanta et tam preclara uidetur ferre? An nō illam usquam ee oram tam desertam putatis, quo non illius diei huius fama peruaserit? Cum uniuersus populus ro. relicto foro, completis ip omnibus templis, et quibus hoc locis conspici pōt, utrū sibi ad coē omīum gentiū bellū. C. pompeiū imperatorem dēposcit. Itaq ut plura non dicam neq alios exemplis confirmem, quantū huius auctoritas ualeat in bello, ab eodem. C. pompeio omīum rex egregias exempla sumunt. Qui quo die ab nobis maximo bello preponitur est imperator, tanto repente nitidus aurore et summa inopia et raritate rei frumentarie, conferta est, unius spe et nomine, quantā uix et summa ubertate agroī diuturna pax efficere potuisset. Iam accepta in ponto cala mitate et eo prelio de quo nos paulo ante uobis admoni, cum eam pertimuissent hostiū opes, atq creuissent, satis firmū presidiū prouincia nō haberet, amisissetis aliam quirites, nisi ad ipum eius temporis diuinitus. C. pompeiū, ad eas q regiones fortuna pūli ro. attulisset. huius aduentus & mitridatem insolita inflammatum uictoria continuit, et Tigranem magnis copijs minitantem alie sepe retardauit. Et quis dubitabit, quid uirtute profecturus sit, qui tantū auctoritate proficeret? Aut q facile imperio atq exercitu socios et uectigalia conseruaturus sit, qui ipo nomine et rumore defenderit? Age nō illa res quantā declaret eius modi hominis apud hostes pūli ro. auctoritatem q et locis tam longinquis, tamq diuersis, tam breui tempore omīs inhibuerit se dedere? q cretensium legati, cū in eos insula noster imperator, exercitusq nō eet ad. C. pompeiū in ultimas prope terras uenerunt, eqs se omīs cretensiū ciuitates dedere uelle dixerunt. Quid idem iste mitridates, nō ne ad eundem. C. pompeiū legatū usq in hispaniam misit, eumq pompeius legatū semper uiderat. hi quibus semper erat molestum, ad eum potissimū ee missum speculatorem q legatum uidebari maluerunt. Potestis q iam constare quirites hanc auctoritatem multis postea rebus gestis magnisq uestris iudicijs amplificatam, quantā apud illos reges, quantum

apud ceteras nationes naturam ee estimemus. Reliquum est
ut de felicitate, qua prestare de se ipo nemo pot. meminisse et
comemorasse de altero possimus, sicut equi est homini de prate
deos timide et parca duximus. Ego enim sic estimo maximo
marcello, scipioni, mario, et ceteris magnis imperatoribus non solum
pp uirtutem, sed etiam pp fortunam sepe impia mandata atque
acerbissima ee comissa. Fuit enim profecto quibusdam summis
uiris, quedam ad amplitudinem et ad gloriam, et ad res magnas
bene gerendas diuinitus adiuncta fortuna. De huius aut hois
felicitate, quo de nre agimus, hac uiam moderatione dicendi, ne
ut in illius prate fortunam putetur ee dura, sed ut preterea me
minisse, reliqua sperare uideamur, ne aut inuisa dijs immortali-
bus oratio mea, aut ingrata ee uideatur. Itaq; non sum precha-
turus quantas ille res domi, militiaq; terra, mariq; quantaq;
felicitate gesserit. Vt enim semper uoluntatibus non modo ciues ac
seruierint, socij obtemperauerint, hostes obedierint, sed etiam uen-
tempestatesq; obsequio auerint: hoc breuissime dicam. Neminem
unq; tam imprudentem fuisse, qui a dijs immortalibus tot et
tantas res tacitus auderet optare, quot et quantas dij immorta-
les ad. GN. pompeium contulerunt. Quod ut illi propitij ac ppetui
sint quirites, tum rei salutis atq; imperij, tum ipius hominis tam
singularis facultas uelle et optare debetis. Quare cui et bellum ita sit
necessarium, ut neglegi non possit: ita magnum ut accuratissime
sit administrandum. Et cum ei imperatorem prefici posse in
quo sit eximia belli scientia, singularis uirtus, clarissima auctо-
ritas, egregia fortuna, dubitabitis quirites, quin hoc tanto bono
quod a dijs immortalibus oblatum et datum est in rem. p. conferatis
atq; amplificandum conferatis. Quod si romae GN. pompeius
priuatus esset hoc tempore, tamen ad tantum bellum is erat delec-
dus atq; mittendus. Nunc cum ad ceteras summas utilitates hec
quoq; oportunitas adiungatur, ut in hoc uno loco sit astrictum ut ha-
beat ceteritum, ut ab hoc qui habent accipere statim possit: quid ex-
pectamus. Aut cur non deuouemus dijs immortalibus, eidem cui cetera

summa cum salute rei. p. comissa sunt, hoc quoq; bellum regi comittam. Quare
At enim uir clarissimus rei. p. et uris beneficijs amplissimis affectus
quo tantus, utemq; summis ornamentis, honoris, fortunae, uirtutis in-
genij preditus. Quo hortensius abhac oratione dissentiat. Quoq;
ego auctoritatem apud uos multis locis plurimum ualuisse et
ualere oportere confiteor. Sed in hac causa tam et si cognitionis, auc-
toritates contrarias fortissimoq; uiroq; et clarissimoq; in omni-
bus auctoritatibus, ipa re et ratione exquirere possimus ueritate
atq; hoc facilius q ea omnia que ame adhuc dicta sunt, isdem ut
uera ee concedam, et necessarium bellum ee et magnum, et in uno GN.
pompeio summa ee omnia. Quid igitur? aut hortensius si uni omnia
tribuenda sint: unum dignissimum ee pompeium, sed ad unum id omnia
deferri non oportere. Obsolescit iam ista oratio re multoq; uerbis
refutata. Nam id idem. Quo hortensi, multa pro tua summa repu-
ac singulari facultate dicendi et in seruata contra uiri fortem
A. gabinium grauiter, ornateq; dixisti. Cum is de uno imperatore
contra predones constituendo legem promulgasset: et et hoc ipso
loco permulta idem contra legem uerba fecisti. Quid tum per deos
immortales si plus apud populum ro. auctoritas tua q ipius. po. ro. fa-
lus et uera causa ualuisset, hodie hanc gloriam, atq; hoc orbis
terre imperium teneremus? An tibi tum impium ee, uidebatur
cum. po. ro. legem pretores, questoresq; rapiebamini, cui et omnibus
comeatu et priuato et publico prohibebamini? Cum ita clausa
erant nobis omnia maria, ut neq; priuatam rem maritimam
neque publicam iam obire possemus? Que ciuitas ante umq;
fuit, non duo atheniensium, que fatis late mare quondam te-
nuisse dicitur, non carthaginensium, qui permultum classe, maxi-
misq; rebus ualuerunt, non rhodiorum quoq; usque ad uestram me-
moriam disciplina nauali et gloria permansit, que ciuitas
antea unq; tam tenuis, tam parua insula fuit? que non portus
suos et agros et aliquam partem regionis et ore maritimo
per se ipa defenderet. At hercle aliquot annos continuos ante
legem gabiniam, ille. po. ro. ciuis usq; ad nram memoriam non
inuicto in nauali bello pugnis permansisset, magna ac multo magna

parte, nō modo utilitatib, sed dignitatib atq imperij tenuit. Hos q̄s maiores anthiochi regem classe, persenaq superauerunt, omnibusq naualibus pugnis cartaginenses hostes in maritimis rebus etcertissimos paratissimosq uicerunt. hi nullo in loco iam predonibus parere ee pote-ramus. Hos quoq qui ora nō modo ytaliam tuta habebamus, sed omnes socios in ultimis oris, auctoritate nra imperij salutē prestare pote-ramus. Tum cum insula delos tam procul a nobis in egeo mari posita, quo omnes undiq rū mercibus atq oneribus conuenabant, referto-dissimis parua sine muro nihil timebat. Isdem nō mo prouincijs atq oris ytalie maritimis, ac portubus nris, sed etiam appia iam uia ca-rebamus. Et his temporib nō patebat magistratus ppli ro. in hunc ipm locū ascendere: cum eum nobis, maiores nostri et uirtutis nauticis et classium spoliis ornatū reliquissent. bono te ato cum q̄ hortensius po. ro. et ceteros qui erant in eadem sna dignitate existimauit ea que sentiebatis. Sed tam in salute est idem populus ro. dolori suo ma-luit q̄ auctoritati ure obtemperare. Itaq una lex, unus uir, unus annus annus, nō modo nos illa miseria, ac turpitudine liberauit, sed etiam effecit ut aliquando uere uideremur omnibus gentib ac nationibus terra, mariq imperare. Quo mihi etiā indignius uidetur obtrectā-tum ee adhuc gabinio dicam ne an ne pompeio, an utriq id quod ē ueriū ne legaretur. A. gabinius. C.H. pompeio expetenti ac postulan-ti. V. ee ille qui postulat legatum ad tantū bellū si quē uelit, y donetur non est, qui impetret, cum ceteri ad expilandos socios, diripiendasq prouincias, quos uoluerint, legatos educerint. An ipe cuius lege salus ac dignitas ppli ro. ac omnibus constituta est: expers ee debet glorie eius imperatoris. atq eius exercitus, qui consilio ipius atq periculo est constitutus. An. C. fabricius. Q. metellus. Q. reliqui latinienses. q̄. lentulus, quos omnes honoris causa nomino, tū tri-buni plebis fuissent, ano proxio legati ee potuerunt. In hoc uno gabinio sunt tam diligentes qui in hoc bello, quod lege gabinia geritur, in hoc imperatore atq exercitu, quē per se ipe constituit et prestituo ure ee deberet. De quo legando spero consules ad se-natum relaturos, qui si dubitabunt, aut grauabuntur, ego me profiteor relaturum. Neq me impediet cuius quirites inimicum

eductū, quominus fretus nobis, uestrū uir, beneficijsq defendam. Neque preter interessionem quicq audeam, de qua ut arbitror ish ipi qui ma-nantur etiā atq etiam, qui id uereat, considerabunt. Mea quidē sna quirites unus. A. gabinius belli maritimi, rerumq gestarū gn. pompeio ascribitur, ppter q̄ alter uni id bellū suscipiendum uno suffragio detulit: alter delatū, susceptumq conferet. Reliquū est ut de. o. catuli auctoritate et sna dicendum ee uideatur, qui cum et nobis quereret, si in mo. C.H. pompeio ora ponereret, siquid de eo factū ee, in quo spem esset habituri, ceptū magnū suę uirtutis fructū ac dig-nitatis, cum omnes, prope una uoce, in eo ipo nos spem habituros ee dixisti. E. tenim talis est uir, ut nulla res tanta sit ac tam difficilis: q̄ ille nō et consilio regere, et integritate tueri, et uirtute conficere possit. S. ed in hoc ipo ab eo uehementissime dissentio, q̄ quominus certo hominum ac minus diuturna uita, hoc magis res. pn. dum p deos im-mortales licet, frui debet summi homis uita atque uirtute: At. n. ingt, nihil noui nihil fiat contra exempla atq instituta maiorū. Non duo hoc loco maiores nostros semper in pace consuetudinē, in bello utili-tati paruisse, semper ad nouos casus nouos temporū, nouos consi-lioz rationes accomodasse. Non diram duo bella maxima punica et hispaniense ab uno imperatore ee confecta: duas urbes potentissi-mas, quę huic imperio maxime minitabantur, carthaginem atque numantiam ab eodem scipione ee deletas. Non cōmemorabo nup-tias nobis patribusq uestris ee usum, ut C. mario spes imperij po-neretur: et idem cum uigurta, idem cū cymbris, idem cū thentoni-ris bellum administraret. In ipo. C.H. pompeio, in quo nomi cōsulis nihil unlt. Q. catulus q̄ multa sint nona, sumq̄ catuli nouitate constituta recordamini. Quid tam nouū, q̄ adolescentulū primū exercitū, difficili rei. p. tempore, illi conficere et conferre. huic preesse. prefuit. rem optime ductu suo gessit. Quod ppter consuetudinem, q̄ homini padolescenti, cuius a senatorio gradu etas longe abesset, imperiū atq exercitus dari. Syriam permisit atq affi-dauit, bellumq in ea administrandum. Fuit in his prouincijs, singu-lari innocentia, grauitate, uirtute: bellū in asiatica maximum confecit, uictorem exercitum deportauit. Quid nō tam laudatū q̄ equitem. ro. triumphare: ac eam quoq rem. pa. ro. non modo uidit, sed etiam omnibus studio uisendam putauit. Quid tā uisitatū

socius uel pene par

inimici

tanta

munere

DE LEGE

q̄ cū duo consules clarissimi, fortissimiq; essent, eques romanus ad bellū maximū, formidolosissimiq; pro consule mitteret. Mirus ē. q̄ uo quid tempore cum esset nō nemo in senatu, qui duceret nō oportere mitti hominem privatum pro consule? L. philippus dixisse fertur, nō se illum sua sententia pro consule, sed pro consulibus mittere, tanta in eo rei p. bene gerende spes constituebatur, ut duos consulum munus, unius adolescentis virtuti comitteretur. q̄ quid tam singulare, q̄ ut eq̄s romanus et senatus. c. legibus solutus consul ante fieret, q̄ nullū alium magistratum per leges capere licuisset. q̄ quid tam incredibile, q̄ ut iterum eques romanus et senatus. c. triumpharet? q̄ ue in omnib̄ hominib̄ nona post hominū memoria constituta sunt: ea tam multa nō sunt, q̄ hec que in hoc uno hoīe uidemus. Atq; hec tot exempla, tanta et tam noua profecta sunt in eundem hominem a. q. catulo atq; a ceteris eiusdem dignitatis amplissimorum hominū auctoritate. q̄ quare uideant ne sit periculū et non ferendum illorū auctoritate, de gn. pompei dignitate ab nobis comprobatam semper ee. Cur ab illis de eodem hoīe uidetur pp̄tq; ro. auctoritatem improbari: presertim cum eam sic uire pp̄tus ro. in hoīe sua auctoritate uel contra omnes qui dissentiunt, possit defendere ea q̄ ipse reclamantibus, nos unū illum ex omnibus delegisse q̄ bello predonū preponeretis. hoc si nos temere feristis, et rei p. parū consuluistis, recte studia uestra isti simul consiliis regere conamini aut nos plus tum in re p. uidistis! nos his repugnantibus quos met ipsos dignitatem huic imperio, salutem orbi terrarum attulisse: aliquando isti principes, et sibi et ceteris pp̄tq; ro. uniuersi, auctoritati parendū ee fateantur. Atque in hoc bello asiatico et regio, nō solū militaris illa uirtus, que est in. gn. pompeio singularis, sed alie q̄s uirtutes ad multe et magne requirūtur. Difficile est in asia, syria, scitis reges q̄ uis uicorū nationū uita uersari cum imperatore, ut nihil aliud q̄ de laude ac ueste loquatur. Deinde etiam si qui sint pudore ac temperantia moderatiores: tam eos ee tales pp̄ magnitudinē rapidos hominū nemo arbitratur. Difficile est dictu quirites quanto in odio simus apud exteras nationes, pp̄ eos quos ad eas hoc anno cum imperio miserimus, iniurias ac libidines. q̄ quod enim fanū putatis

edicta

nrm imperatorē

de

multitudinē

in illis terris nisi magnitudo religionum? quā ciuitatē iam, quā domū satis clausam ac munitam fuisse? Urbes cum locupletes et copiose regnant: quibus causa belli pp̄ diripiendi cupiditatē inferatur libenter hec cognoscit. q̄ catulo et. q̄ hortensio disputare sumus et clarissimis uiris. Honerati n. sortes uulnera, uidet ea, calamitates querimonias audiunt, pro sortis nos cōtra hostes exercitū mittere putarunt? an hostis simulatio contra sortes atq; amicos? q̄ ue ciuitas est in asia, que nō nos imperatorib̄ aut legatis, sed unius tribuni militū aīos ac spem rapere possit? q̄ ualeat etiā siquem habeatis, qui collatis signis exercitus regios supare posse uideamini, tamen nisi erit idem qui se asperrimis sortis, qui ab eorū fugis atq; uulneribus, qui ab auro, gaza atq; regia, manus, oculos, animum cohibere possit; non erit idoneus qui ad bellū asiaticū regesq; mittatur. Et quā putatis ciuitatē parcā fuisse q̄ locupletes sit? et quā ee locupletem, que iste parata ee uideat? Ora ma ritima Quir. CN. pompeius nō solū pp̄ rei militaris gloriā, sed et pp̄ ai continentia requisiuit? Videbat n. pp̄tus ro. locupletari quot annis pecunia publica p̄ter paucos, neq; eos quicquā aliud assequi clarius nōie, nisi ut detrimenta accipiendo maiori affici turpitudine uiderentur. Hinc qua rapiditate hoies in prouincias, quibus cupiditatib̄, quibus cōditionib̄ proficiscantur ignorat uidelicet isti qui ad unū deferenda ee ea nō arbitrantur. q̄ uasi uō. gn. pompeiū nō tum fuisse uirtutibus, tū et alienis uitiis magnū ee uidemus. q̄ quare nolite dubitare, q̄n huic uni ea dari oīa: qui inter annos tot unus inuentus sit, qui sortis in urbes suas cū exercitu uenisse gaudeant. q̄ si auctoribus hac rā quiritē confirmanda putatis est uobis auctor uir bellicosissimus, maximisq; rebus gestis clarissimus. P. seruilius, cuius tot res geste terra mariq; exstiterunt, ut cū de bello deliberetis auctoritas uobis grauior nō ee debeat. est. c. curio summus uir beneficiis maximisq; rebus gestis, summo ingenio, q̄ prudentia p̄ditus. est. gn. lentulus, in quo omnes q̄ amplissimis uiris honoribus, summum consilium summam grauitatē ee cognostis. est. c. cassius integritate, uirtute, constantia singulari. q̄ quare uidetur nr̄is ut horū auctoritatib̄

illoꝝ oīm qui dissentiūt respondē posse uideamur. Quę cum ita
sint. C. manilij primū iam tua et legem, et uoluntatē et suum laudo
ac probo. Deinde hortor ut auctore pp. ro. maneas
in sua, ne ut cuiusq; minas, aut unius primo impetu primū ite sano
animo et arbitror. Deinde cū tanta multitudine, cū tanto studio
adesse uideamur, quamuis nō utrū in eadē hāc pfuisse uidea
mus, quid ē q aut de re, aut de pfuisse consulere debuerimus.
Ego aut qdquid in me ē studij, consilij, laboris, ingenij, qdquid hoc
beneficio pp. ro. atq hac pace pretoria, qdqd auctē fide, constan
tia possum: id oīe ad hanc rem conseruandā tibi et pplo. ro. pollicer
ac dextro. Testorq oīm deoꝝ et maxīe eoꝝ qui huic loco temploq;
president: qui animis meis eoꝝ, qui adrem p. aderunt, maximā
ꝑspicium, me hoc nec rogatu facere tuo cuiusq; neq; quo mihi CN.
pompeij gratia ꝑ hanc cām conciliari putē, neq; quo mihi et cuiusq;
amplitudine, aut presidia periculis aut adiumenta honoribus
quęrā, ppter q periculo facile ut horum ꝑsidere oporteat inertiā
recti pellemus, honorem aūt neq ab uno, neq ab hoc loco, si eadē
illa mea laboriosissima rōe uitę, si mea uoluntas foret, cōsequemur.
Quamobrē qdquid in hac causa mihi susceptū est, gritis, idcirco ego
me rei p. causa suscepisse confirmo. Iam ings abest, ut aliquam
bonam gratiam mihi quęsisse uidear: ut multos et simultates, qui
obstiterūt, parti apertas intelligatis, mihi nō utilitas, uobis, nō
utiles suscepisse. Sed ego me hoc honore prędutū tamen uirū
beneficijs affectū statui quirites uram uoluntatem et rei p.
dignitatē ac salutē prouidas, atq seruos meos omnibus cōmo
dis et rationibus preferre oportere.

Si uereor iudices, ne turpe sit pro fortissimo uiro
dicere inquiunt timere, minimeq; decet, cū milo
nianus ꝑ magis de rei p. salute q de sua ꝑ
turbet, neq; ad eius tam parem animi magnitudinē
accedere nō possit, tamen hoc nō iudicij noui formatam oculos

qui quorūq; inciderint, ueteres consuetudinem fori et pristinum
morem iudicioꝝ minime uident. Non enim corona consessus ueste cī
tus est, ut solebat, non usitata frequentia stipati sumus. Nam illo
presidia quę pro templis omnibus cernitis, et si contra uim collata ter
rōis
nō afferunt tamen oratori aliquid, ut in foro et in iudicio, ꝙq presi
dijs salutaribus et necessarijs septi sumus: tamen ne nō timere quidē
sine aliquo timore possumus. Quę si opposita milonis putarem
rederem tempori iudices, ne inter tantam uim armoꝝ exstimarem
con
orationi locum ee. Sed me creat et refect. Gn. pompei sapientissimi
et illustrissimi uiri consiliū, qui profecto, nec uisurus eę putaret
ee, quę rei sententijs iudicū traduisset, eundem telis militū dedē
nec sapientię temeritatem comitate multitudinis auctoritate
publica armare. Quamobrem illa arma centuriones, cohortes nō
periculum nobis, sed presidiū demptura, neq; solum ut quieto, sed
etiam ut magno animo simus hortantur, neq; auxiliū modo deferūt
nec uoce et silentio pollicentur. Reliqua nō multitudo, quę
quid est cuiusq; tota, nostra est. Neq; eoꝝ quisq; quos undique ui
tuentes, unde aliqua parte fori insperi potest. hoc ipo in loco uide
tis expectantes, nō tum uirtuti milonis fauet, tum de se delibe
rat suis, de patria, de fortunis, hodierna die decertari putat.
Unum genus est aduersum, infestumq; nobis, eoꝝ quos ꝑ clodij
furor rapinis et incendijs, et omnibus expijs publicis patriq; inui
hesterna etiam contione incitati sunt, ut nobis uoce ꝓferent
quid iudicaretis: quoꝝ clamor signis forte fuerit, admonere
uos debebit, ut eum ciuem retineatis, qui semper gemitu illud ho
minum, clamoresq; magnos pro ura salute neglexerit. Quamobrem
adeste animis iudices, et timorem siquem habetis depo
nite. Nam si unq; de bonis et fortibus uiris, si unq; de benemeri
tis ciuibus, potestas uobis iudicandi fuit, si deniq; unq; totus
amplissimoꝝ ordinū delectus uiris datus est. ubi sua studia
erga fortes et bonos ciues quę uultu et uerbis sępe significari
sent, re et sententijs declamarent: hoc profecto tempore tam potestis
omnem uos habetis, ut statuatis utrū nos qui semper ure auertam
dedim fuimus, semper miseri lugeamus, an diu uexati aduersis

requirunt

al. confluentes comitatus uim alia ps fori assyria pot. ad hunc exitus iudicij expectantes iudicis

cuibus, aliquando periros, ac priam fidem, uirtutem, sapientiamq; re
creemur. Quid ei nobis duobus uidetur laboriosius? quid magis sollicitū
magis exercitū dici aut fingi pot? qui spe amplissimoꝝ beneficiorum
ad rem p. adducti, metu crudelissimoꝝ supplicioꝝ carere non possimus?
Et quid ceteras tempestates et procellas in illius diuitatae fluctib contio-
num, semper putaui miloni esse subeundas, q; semper pro bonis contra
improbos steterat. In uidetur ne et in eo consilio in quo et uenerus ordi
nibus amplissimi uiri uidentur esse: nunq; existimani spem ullam esse ha
bituros miloni inimicos, ad eius non salutem modo extinguendam
sed etiam gloriam per tales uiros infringendam. Quag; in hac causa
uidetur? T. annij tribunatu rebus omnibus pro salute rei p. gestis, ad
huius criminis defensionem ne aburemur, nisi orulis uidentis insi
dias miloni a clodio factas. Hec deprecaturi sumus ut crimen
hoc nobis multa pp preclara in rem p. merita condonetis, nec postu
latum ut si mors p. clodij salus nra fuerit, id eo eam uirtuti mi
lonis, potius q; ppti. ro. felicitati assignetis. Sed si illius insidie clario
res hac lucē fuerint, tum denicq obsero obtestor q; uos iudices, si re
tera amisimus, hoc saltem nobis ut relinquatur, ab inimicorum
audacia telisq; uitam ut impune liceat defendere. Sed antequā ad
eam orationem ueniō, que est propria nre questionis, uidentur ea
que refutanda, que in senatu sepe ab inimicis, ab improbis sepe iactata
sunt: et in contione etiam paulo ante ab accusatoribus. Vt omni ter
rore sublato, rem plane que uenit in iudicium uidere possitis. Negat
intueri lucem fas esse ei qui iste hostem occisum fatetur. Itaq; tandē
urbe hominē stultissimi disputant. Nempe in ea que primū iudicium
de capite uidit. M. oratij fortissimi uiri, qui nō dum libera ciuitate
tam ppti. ro. comitijs liberatus est, cum sua manu sororem esse inter
fectam fatetur. An est quisq; qui hoc ignoret? cum de hoste occiso
queratur, aut negari solere eō esse factum, aut recte, aut iure
factū esse defendi? nisi nō existimatis dementem P. affricanum
fuisse, qui cū a. C. carbone tribuno plebis in contione seditiose
interrogaretur, quid de tiberij gracchi morte sentiret, respōdit
iure cesum uideri. Neq; enim posset aut ala ille seruilius aut
p. nassica aut L. opimius aut. C. marius aut ne consule, si

uidetur esse in concione ab impro: et paulo ante ab accusatoribus.

Abala

natus nō nepharius hīt? si sceleratos ciues interfici nephas est,
taque hoc uidetur nō sine causa fictus fabulis? ocissimi hōes me
morie prodiderunt, cū qui patrie ulciscendi causa mātē necauisset,
uariatus omnium sententijs, nō solū diuina, sed etiam sapientissime
dee sententia liberatum. Quod si xy. tabule nocturnum furem
quoquo modo: diurnū aut si telo se defenderit, interfici impune
uoluerunt: quis est qui quoquo nō, quis interfectus sit puniendi
putet? cū uideat alquādo gladiū nobis ad occidendum hominem
ab ipsis porrigi legibus. Atqui si tempus est ullum uire hōis necādi
que multa sunt, certe illud est nō nō uisum, uere et necessarium
cum uis illata ui defenditur. Iudicetis cū capet (exigat) miloni tribunus
militum in exercitu. C. mary propinquus eius imperatoris inter
fectus ab eo est. cui uim afferebat. Facere enim probus adolescens
periculose q; perpeti turpiter maluit. Atq; hūc ille summus uir
scelere solutū, periculo liberauit. Insidiatori nō et latroni, que pot
in afferri in uista nec? Quid comitatus nostri, quid gladij uolunt?
quos hōe certe nō uereret, si uir ille nullo pacto uereret. Est igitur
hec iudicis non scripta: sed nata lex? quā nō didicimus, accepimus,
legimus, uerū etiā ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus
ad quā non docti, sed facti, nō instituti, sed imbuti sumus. Vt si
uita nra in aliquas insidias, si in uim, in tela, aut latronū aut
inimicoꝝ incidisset: omnis honesta ratio esset expetende (di) salutis.
Silent enim leges inter arma: nec si expectari (uolūt) uelint. Cum ei qui
expectare uelit, ante inuista pena luenda sit. q; iusta repetendo,
etsi per sapientes et quodam nō tacite dat ipsa lex potestatem de
fendendi: que nō (nullo) hoīem occidi, sed esse cum telo hominē necandi
causa uetat. Vt cum causa, nō telum quereretur, qui sui defendē
di causa telo esset usus: nō hominis occidendi causa habuisse telum
iudicaretur. Quapp hoc maneat in causa iudices, nō enim dubito
quin probaturus sim uobis defensionem meam, si admonuerit
quod oblitisci non potestis, insidiatorem uire interfici posse. Se
quitur illud quod a milonis inimicis sepissime dicitur, eodem
qua. P. clodius occisus est senatū uidisse contra rem p. et fraudem
illam nō senatus, nō sententijs suis solum, si et studijs approbauit

Alcmeon Eriphilā t. Horestē clytemestrā

Q uotiens est enim illa causa a nobis acta in senatu? quibus assensionibus uniuersi ordinis? q nec tacitus nec occultus? Quando tum frequentissimo senatu. uq ad summum quisq sunt inuenti, qui milonis rem nō probarent. Declarant hoc ambusti tribuni plebis ille intermortue contionel, quibus quotidie meam potentiā inuidiose criminabant? cū docerent senatum nō quid sentiret, sed quod ego uellem, reddecernere. Q ue quid si potentia est appellanda potius q aut pp̄bos offitiosos labores meos nō milla apud bonos gratia appellatur. uta sane dum nō ea nos utamur, pro salute bonoꝝ contra amentiam perditoꝝ. hanc nō questionem etti nō est iniqua, nunq tam senatus constituendam putauit. Erant enim leges, erant questionel uel de cede, uel de ui, nec tantū mororem ac luctum senatui mors P. clodij afferebat, ut noua questio constitueret? C um enim senatui de illo incesto stupro uidutiū decernendi ptās est erepta: de eius interitu quis pōt credere, senatum uidutium nouū constituendum putasse? Cur q incendiū curię, oppugnationem edui M. lepidi eedem hanc ipam contra rem p. senatus factam ee decreuit? Q ui nulla uis unq est in libera ciui tate suscepta inter ciues, nisi contra rem p. Non enim est illa defensio contra uim unq optanda, sed nō nunq est norma, nisi nō aut ille diel in quo. T. gratus est ciuis, aut ille quo. Cn. anius, aut quo arma saturnini, non etiam sine re. p. appsse sunt rem p. tamen non uulnerarunt. Itaq ego ipe decrem, cum eedem in appia factam ee constaret, nō enim qui se defendisset contra rem p. ferisse, sed cum messet in re uis, et insidiatricem uidutio reseruaui rem notaui. Q uod si per furiosum illū tribunū senatui quod sentiebat, perficere licuisset, nouā questionem nec nullam haberemus. Determebat enim ut uentibus legibus, tm nō extra ordinem quereretur. Diuisa sententia est postulante nostro quo. Nihil est enim necesse, omnem me flagitia & referre. Sic relegna me torutas senatus inepta intercessione sublata ē. At enim. gn. pompeius, rogatione sua et de re et de causa uiderunt, tulit enim de cede que in appia uia facta esset, in qua. P. clodius occisus est. Q uid ergo tulit? nempe ut quereretur quid porro agendū

ꝑ magna ī rē. p. merita mediocris
ī boms cās auctoritas

est: factū ne sit? At constat à quo? At patet, uidit etiā ipse confessione facti uirū tam defensionem sustipi posse. Q uod nisi uidisset posse absolui eum qui fateretur, cum uideret nos fateri, neq queri ulla uim uitasset, nec nobis tam salutarem in uidicando licentiā, q illam tristem dedisset. Nihil nō. gn. pompeius nō modo nihil grauius contra milonem uidicasse, sed etiam statuisse uidetur quid nos in uidicando ispare oportet. Nam qui nō penam rei sioni, sed defensionem dedit, is etiam interitus querendi, non interitum putauit. Iam illud duce ipe profecto, quod tua spte ferit. P. ne clodio tribuendum putetur: an tempori domi suę nobilissimus uir senatui propugnator atq illius quietis quibus patronus annonisq huius nri uidicis fortissimi uiri rationis, tribunus plebis. M. drusus occisus est. Nihil de eius morte populus constituit, milla questio decreta a senatu est. Q uantum luctū in hac urbe fuisse ab nostris patribus arbitramini tū? P. affricano domi suę quiescenti illa nocturna illa uis ee illata, quis tam non gemuit? quis non arsit dolore? quę immortalem si fieri posset, omnes ee cuperent. Eius ne neciariam quidem spectandam ee mortem diximus? Num q nulla questio de affricani morte lata est? certe milla. quid ita? Q uia nō alio furore clari boues alio obscuri petuntur? Interest inter uitę dignitatem summoꝝ atque infimoꝝ. Mors quidem illata per scelus, eisdem penis tenetur et legibus, nisi forte magis erit pariricida, qui consularem patrem, q quisquis humilem necauerit. Aut eo mors atrocior erit P. clodij, q is in monumentis maiorum interfectus? hoc enim saepe ab utis auditur: proinde ac si appius cetus mā minuerit, nō qua populus uteretur, sed ubi impune sui posteri latrocinarentur. Itaque in eadem usta uia appia, cū ornatissimū equitem ro. M. papiriū occidisset, nō fuit illud ferendum primum. Homo nobilis in suis monumentis, equitem ro. occideret, nec eiusdem appie nomen quotas tragedias ecitat, que crudelitate antea rede honesti atq innocentis uiri celebratur. eadem nec crebro usurpatur, posteaq latronis et parricide sanguine imbuta ē. Sed quid ego illa cōmemoro? Comprehensus est in templo ta-

storū seruus: p. clodij, quē ille ad. gn. pompeiū interfuriendum collo
rauit. extorta est confitenti sica de manibo. carnit foro postes
pompeiū, rarnit senatū rarnit pūc. Iamna se ac parietib nō utre
legū, iudiciorūq tetut. Num quę rogatio lata: nū quę noua q̄sto
decreta est: Atqui si foret, si uir, si tempus ullū dignum fuit certe
hec in illa causa summa omnia fuerunt. Insidiator erat in foro collo
catus, atque in uestibulo ipō senatus, ei utro aditu mors parabatur:
cuius in uita nitebatur salus ciuitatis. Eo porro rei p. tempore,
quo si ille unus occidisset, nec hec solū ciuitas, sed gentes oīa
contidissent, nisi forte quia perfecta res non ē, nō fuit pmiendū.
Proinde quasi extitus rei, non hoīm consilia legib uindicent. Mi-
nus dolendum fuit re non perfecta, sed puniendum certe nihi-
lominus. Quotiens ipe uidisset ex. P. clodij telis, et ex cruore
eius manibo effigi, et quibus si me nō mea uel rei p. fortuna reseruasset
quis tandem de interitu meo questionem tulisset: Sed stulti
simus qui drusum, qui affricanū, pompeiū nos met ipos cum
p. clodio conferre audeamus: Tollerabilia fuerunt illa: P. clodij
mortem equo aō nemo sufferre pot. Luget senatus, meret eq
ster ordo, tota ciuitas confecta senio est, signalent mmi cipis
afflictantur colonię: agri denięp ipm tam beneficū, tam sal-
tarem, tam manuetum ciuem desiderant. Non fuit ea causa
uidisse, non fuit cur sibi conseret pompeius questionem feren-
dam. Sed homo sapiens et alia quadam mente preditus, nihil
uidit, fuisse illum sibi inimicum, familiarem milonem, in fo
ouium letitia, si ipe etiam gauderet, timuit, ne uideret, firmor
fides reconciliate gratie. Multa etiam alia uidit, sed illud magis
quāuis atrociter ipe tulisset, nos tam fortiter uidicaturos. Itaq;
delegit e florentissimis ordinibus ipa lumina. Neq; nō quod
nemini dubium est, seruit in uiduis legendis amicos meos,
neque eum hoc uidicauit uir iustissimus, neq; in bonis uiros
legendis id assequi potuisset, etiam si cupisset. Non enim mea
gratia familiaritatib continetur, que late patere nō possunt
ppea quia consuetudines uictus nō possunt ee cum multis,
et quibus ille cum optimos uiros legeret, idq maxime ad

Sed sīqd possumus: ex eo possumus: q̄ res p. nos comitat cū multis

fidem pertinere arbitraretur: non potuit legere non studiosos mei.
Quod nō te. L. domiti huic questioni preesse uoluit, nihil
quesiit aliud, nisi iustitiam, grauitatem, humanitatem, fidem:
tulit ut consularem nette esset. credo q̄ principū munus ee du-
cebat resistere et leuitati multitudinis, et perditoꝝ temeritati.
Et consularibus te creauit potentissimum. dederas enim q̄ tēpo-
neret popularel inuidiā, iam adolescentia dormienta maxīa.
Quā obrem uidisset ut aliquando ad tam, crimenq; ueniamus, si
neq; omīs confectio facti est inuestigata: neq; de causa quę nra
aliter ac nos uellemus, senatu uiduatum est: et latet ipe legib
cum eet controuersia nulla facti: uiuit, tam disceptatione ee
uoluit, et electi uidices ysi prepōtus questioni, qui hec iuste sa-
pienterq; discepter. Reliquū est uidices ut nihil iam aliud quere
debeant, nisi uter utri insidias fecerit. Quod quo facilius arg
menti perspicere possitis, rem gestam uobis dum breuiter expono
queso diligenti attendite. P. clodius cum statuisset omī scelę
in pretura uetare rem. p: uideretq; ita tractata ee comitia ano
superiore, ut non multos menset pretura gerere posset, qui nō
honoris gradum sperare ea ut ceteri, sed et. L. paulū collegam effigie
uellet: singulari uirtute ciue romanū, et animū integrum ad la-
uerandam rem. p. quereret, subito relinquit annū suū, seqs in
annū proximum transtulit: non ut religione aliqua: sed ut ha-
beret quod ipe durebat ad preturam gerendam. hoc est ad ten-
dam rem. p. plenū autem atque integrum. Occurrebat senectus
ac debilem preturam futuram. Consule milone. cum porro summo
consensu populi. ro. consulem fieri uidebat, contulit se ad eius
competitores, sed ita totam ut petitionem ipe solus etiam iuuis
illis gubernaret, tota ut comitia suis ut dicitabat humeris sus-
tineret: commorabat tribus, se interponebat, tollinā nouā, delectū
perditissimoꝝ scribebat ciuiū. Quanto ille plura miscebat: tanto
magis hic in dies conualescebat. Vbi uidit homo ad omne fari-
nus paratissimus, fortissimū uirū inimicissimū suū certissi-
mū consulem, idq; intellexit nō solū sermonibus, sed etiam
suffragijs ppli. ro. sepe ee declaratum, palam agere cepit. et

aperte dicere occidendum milonem. Seruos agrestes et barbaros
quibus siluas publicas depopulatus erat, etruscisq uexarat, et ape-
nino dedixerat, quos uidebatis. Res erat minime obscura. etenim
palam ducebatur, consulatu miloni eripi non posse, uita posse.
Significauit hoc sepe in senatu, dixit in contione, quin etiam
fanonio fortissimo uiro quereret, et eo qua spe fureret milone
uiuo, respondit triduo illum ad summum quatriduum periturum.
Qua uero eius adhuc M. ratione statim fanonius detulit in-
terim cum sciret clodius, neq. id erat difficile scire, uter ple-
ne legitimum, nefarium ante diem. xvi. Kl. feb. milonem de
lanuuio ad flaminem prodendum: q erat dictator lanuuij milo,
roma subito clodius ipse profectus pridie est. Vt ante sum studiu,
quod re intellectu est, miloni insidias collocaret. Atq ita pro-
fectus est, ut contionem turbulentam, in qua eius furor desidera-
tus est, que illo ipso die habita est, relinqueret, qua nisi obtre-
tatis lorū, temporisq uoluisset, nunq relinquit. Milo au-
tem in senatu fuisset, eo die quo a senatu est dimissus, domum
uenit, calceos et uestimenta mutauit. Paulisper dum se uxor
ut fit compararat, comoratus est. Deinde profectus id temporis
tum iam clodius siquidem eo die romam uenturus erat, re-
dire potuisset. obuiam fit ei clodius, expeditus in equo nullo
reda, nullis impedimentis, nullis grecis comitibus ut ha-
bat, sine more, quod nunq fere, cum hic insidiator uter
illud ad tedem faciendam apparasset, cum more uberem
in reda: penulatus. multis magno et impedimento ac mul-
bri et delicato antillarū puerorūq comitatu fit obuiam
clodio ante fundū eius horti fere uicesima, aut non multo
serius, statim complures cum telis in hunc faciunt de loco supe-
riore impetum, aduersi redarii occidunt. Cum aut hic
de reda reiecta penula desiluisset, stetq acri animo defenderet
illi qui erant cum clodio gladiis eductis, partim remittere
ad tedam, ut a tergo milonem adorirentur. partim ut hunc
iam uter perfectum putarent, redire incipiunt eius seruos
qui post erant, et quibus qui ante fidebat in dominum erant

et presentes fuerunt: partim occisi sunt. et partim cū ad tedam pueri
uiderent: dño succurrere prohiberentur. milonemq occisum et ipso clo-
dio audirent, et ita ee putarent, fecerunt id serui miloni, quam eum
non deriuandi criminis causa, sed ut factū est, neq imparate, neque face-
te presente dño, quod suos quisq seruos in tali re facere uoluisset. hec
sunt eiusmodi, ita gesta sunt iudices. Insidiator insanus: ni uicta uis uel
potius oppressa uirtute tacita est audacia. Nihil dico quid res p. consecuta
sit? nihil quod nos, nihil quod omnes boni, nihil sane id profuit miloni,
qui hoc fato natus est, ut ne se quidem seruare potuerit, quin una re p.
uosq seruaret. Si id uere non possem, nihil habeo quod defendam. Sin
hoc et ratio docet et necessitas barbaros, et mos gentibus, et feris natura
ipsa prescripsit: Vt omnem semper uim, quacunq ope possent, a corpore
a capite de uita sua propulsarent, non poterit hoc factum improbum iu-
dicare, quin simul iudicetis omnibus qui in latrones incidernt, aut
illorum telis, aut uero sententijs esse perendum. Quod si ita putasset,
certe operabilius miloni fuit dare iugulum P. clodio, no semel ab
illo, nec tum primum petitum, q uigulari ab nobis, quia se illi no iugula-
dum tradidisset. Sin hoc nemo uestrum ita sentit, illud iam in iudi-
cium uenit, non occisus ne sit, quod fatemur, sed uere an iniuria
quod ante iam in causis quesitum est. Insidias factas ee constat.
et id est quod senatus contra rem p. factū ee iudicauit. Aduro
facte sunt, incertum est. De hoc q latum est ut quereretur. Ita et
senatus rem, non hominem notauit. et pompeius de uere no de facto
questionem tulit. Numquid q aliud in iudicium uenit, nisi uter utri
insidias fecerit: profecto nihil, si hic illi ut ne sit impune, si ille
huic, tum nos scelere soluamur. Quoniam q facto probari potest
insidias miloni fecisse clodium, satis est equid in illa tam audaci
tam nepharia belua dicere magnam ei curam, magnam spem i
miloni morte propositam, magnas utilitates fuisse. Itaq illud
casibus, cui bono fuerit, in his personis ualet. Etsi boni nullo
emolumento impelluntur in fraudem, improbi sepe paruo. At qui
milone interfecto clodius hoc assequebatur: no no ut prator eet,
non eo consule quo scelere nihil facere posset, sed etiam ut his
consulibus pretor eet, quibus si non adiuuantibus aut coniuentibus

certe sperasset se posse eludere in illius suis rogationis furoribus, cuius illa conatus, ut ille ratiocinabatur, nec si cupent, reprimere possent, cum tantum beneficium eis se debere arbitrarentur, et si uellent fortasse uix possent, frangere hominis sceleratissimi, corroboratam iam uetustate audatiam. An uos uidetis nos solos ignorare? nos hospites in hac urbe uersamini? Vestre peregrinantur aures, nec in hoc peregrinato ciuitatis sermone uersantur? Quas ille leges, si leges nominande sunt, ac non farces urbis, pestes rei p. fuerit imposituras nobis omnibus atque inuiturus? Edite quaeso sceste clodi, estne liberum illud legum uinculum, quod te aut eripuisse de domo, et e medijs armis turbaque nocturna, tamquam palladium subtulisse, ut preclarum inde munus, atque instrumentum tribunatus ad aliquem scelestum esset, qui tuo arbitrio tribunatum gereret, deferre posses, et aspectus me quod illis oculis, quibus tum solebat, cum omnibus minabatur. Monet me quippe lumen ciuile. Quid tum me natum esse putas tibi? cuius tu inimicissimus multo crudelius et pristino es, si nomen erat humanitatis mee postulare? Tu p. clodi crudelis (Oculisti) radauer eieristi domo? Tu in publicum eieristi? Tu spoliatum ymaginibus exequijs, pompa, laudatione, infelicissimis seruitutum hymnis, nocturnis canibus dilacerandum reliquisti? Quam rem, si nefarius esse(ri)sti, tam qui in meo inimico crudelitatem expromptisti, tuam laudare non possum: uerum certe non debeo. P. clodij pretura non sine maxima rei p. noxa nouarum rerum proponi solutam (fore) uidebatur: nisi esset is consul qui (eam) etiam anderet, posseque confringere, cum milone ea cum sentiret uniuersus. po. ro. quis dubitaret suffragio suo se metu periculo rem. p. liberare? At no. P. clodio uisitato iam rebus enitendum ea contra milonem, ut tueatur dignitatem suam. Singularis illa huic uni concessa gloria, quae (que) quotidie fingebatur (augebat), frangendis furoribus clodianis, iam clodij morte ceciderat. Vos adepti estis, ne quem ciuem metueretis. Hic exercitationem uirtutis, suffragationem tribunatus, fontem pheram gloriae sue perdidit. Itaque milonis tribulatus qui uno clodio labefactari non poterat, mortuo denique temptari ceptus est. Hoc modo qui nihil prodest, sed obest etiam: p. clodij mors milonem. At ualuit odium, ferit uatum, ferit inimicum, fuit ultor uim-

uirtute, punitor doloris sui. Quid? si hec no dico, manora fuerunt in clodio qui in milone? Sed in illo magna, nulla in hoc. Quid multo amplius? Quid enim odisset clodium milo, si gesta ac materna sue glorie? preter hoc unum odium, quo omnes improbos odimus. Ille erat ut odisset primum defensorem salutis mee? deinde (sue) inuasatorem furorum domitorem armorum suorum, postremo et accusatorem sui? Reus enim milonis lege gloria fuit clodius quo ad uiguit: quo tandem animo hoc (ip)sum (fuisse) creditis, quantum odium illius, et in hoc uiuisto qui (fuisse). Reliquum est ut eam illius naturam ipsius(que) consuetudine defendat: huic autem hec eadem coarguent. Nihil (p)enim unquam clodius ex (per) uim milo. Quid ergo uidetur, cum meorum nobis urbe (milo attulit) restituendi mei, nisi fuisset ministra eiiciendi? Quem mihi credo dixerat: multa arrogarat. actionem p duellionis intenderat. Et mihi uidetur etiam (in) causa, aut mea mala aut (nec) mea no preclarissima, sed uidetur timendum fuit, seruorum et egentium ciuium, et facinerosorum armis, meos ciues, meis consilijs, periculisque seruatos: pro me obiri nolui. Vidi enim, uidi hoc ipse. Quem hortensium lumen eternamentum rei. p. penè interfui seruos manu, cum mihi adfert. Quam in turba. G. hibemus senator uir optimus, cum hoc eum esset una, ea est mole tatus ut uitam amisit. Itaque quidquid illius postea fuit, quia (a) tanta accepat, conquiemit. Hec intentata nobis est. huic ergo nos ego obiri pro me no sum passus. hec uiolata pompeo est. hec uia appiam monimentum sui nominis, nere paprijs (re)uenit. hec est longo interuallo conuersa rursus est in me. Nuper quia (ut) (sis) me ad regiam pene contulit. Quid simile milonis? cuius uis hec semper fuit, ne P. clodius cum in uidutu detrahi no posset, ui oppressam ciuitatem teneret, que si interfuere uoluisset, quante quotiens occasiones (ei) preclare fuerunt! Potuit ne cum domo ac deos penates suos illo oppugnante defendere, uire se ulciscit? Potuit ne ciui egregio P. sestio collega suo uulnerato? (de uno forensio)
Potuit ne fabrutio uiro oprimo, cui de reditu meo legem ferenti pulso, crude lissima (iii) ui foro rede facta? Potuit ne L. cecilij uiustissimi, fortissimique pretoris oppugnata domo? Potuit ne illo die

cū est lata lex de me: cum totius ytalie conspectus, quē mea salus concitabat, facti illius gloriam libens agnouisset. ut etiā si ad milo ferisset, recepta ciuitas eam laudem pro sua uendicaret. Atqui erat tempus, clarissimus et fortissimus consul inimicus clodio. P. lentulus ultor sceleris illius, propugnator senatus, defensor ūrē uoluntatis, patronus illius publici consensus, restitutor salutis mee. Septem pretores, octo tribuni plebis, illius aduersarij defensores mei. Cn. pompeius auctor etiam mei reditus, illius hostis: cuius sententiam senatus omnis de salute mea grauissimā ornamentis est. Quid. po. ro. cohortatus? qui cū de me decreta capere ferrē, ytē cincte ytalie cupiens, et eius fidem implorantibus signis dedit ut ad me restituendā romā concurrerent. Omnia tum denique in illum ardebant odia ciuium adherebant desiderio mei: quē si interemisset, nō de impunitate eius, sed de premijs rogitaret. tamen se milo continuit: et p. clodiū ad bis iduum, ad unum mensis nocauit. Quid priuato milone et reo ad ppm accusante p. clodio: cū illi gn. pompeius pro milone dicentem impetus factus est? quē tu nō modo oratorio: sed et causa illius opprimendi fuit? Nuper nō cū M. antonio, summam spem salutis bonis omnib⁹ attulisset, grauissimamq; adolescens nobilissimus rei p. partem fortissime suscepisset, atq; illam belluam iudicij laqueos declinantem, iam irretitam teneret, qui locus? quod tempus illud dij immortales fuit? cum se ille fugiens in scalarē tenebris abdidisset, magnū milonī fuit confitere illam pestem nulla sua inuidia, anthonij nō maxima gloria. Quid comitijs in campo? quotiens pretore fuit, cū ille ui intercepta ruisset, gladios distringendos, lapides iaciendos curauisset. Deinde subito multa milonis perterritus fugeret ad tyberim, nos et omnes boni notos ferens, ut milonī uti uirtute sua liceret. Quē q; cum omnia quam nolui: huic uoluit, cum aliquam querelam: quē uirē, quē loco, quē tempore, qui impune nō est ausus? huic iniuria iniquo loco, alieno periculo capiens nō dubitauit occidere: presertim iudices cum honoris amplissimi contentio, et duos comitio subeet. Quo quēte tempore, scio enim q; timida sit ambitio! quantaq; et q; sollicito cupiditas consulatus: omnia nō modo reprehendenda palam, sed et obscure quē rogitari possint, timemus: rumorē fabulā fictam

falsam perhorrescimus: ora autem atq; oculos intuemur. nihil enim est tam molle, tam teneru, tam aut fragile, aut flexibile q̄ uoluntas ergā nos: sensusq; ciuiū, qui nō nō improbitati insistimus candidatorū, sed etiā recte factis sepe fastidiunt. hunc q̄ diē campi speratum atq; optatum sibi proponens milo: cruentis manibus sceleris et furoris pre se ferens et confidens: ad illa angusta centuriarū auspicia uenerat. tam hoc nō credibile in hoc, q̄ in clodio idem nō dubitandum: qui se interfecto milone, regnaturū putaret. Quid quod caput audere est uidere, quis ignorat maximam illecebram esse petendi impunitatis spem? Primo q̄ hec fuit in milone: qui nūc etiā reus est facti, aut preclari aut certe necessarij. An in clodio, qui uita uictoria, penaq; contempserat: ut eum nihil delectaret, quod aut p nām fas est aut per leges licet? Sed quid ego argumentor? quid plura disputo? Te. a. petilij appello optimū et fortissimum ciuē Te. M. cato testor, quos in diuina quadam fide dedit uideres. Vos et M. fauonio audistis clodiū sibi dixisse, et audistis nūo clodio, pernitiē milonem triduo. Post diem tertiū gesta res est, qua dixerat: cū ille nō dubitaret apparare, quid faceret. Quid eo modo q̄ eum dies nō fefellit uidetis. Dixi equidē modo dictatorē lanuuij stata sacrificia nosse. negotij nihil erat. Vidit necesse esse Milonem profisci lanuuium illo ipso quo est profectus die. Itaq; anteuertit. At quo die? quo ut ante diē iii fuit insanissima comitio ab ipso mercenario triburio plebs conuocata est: quē diem ille, quā contionem: quos clamores, nisi ad rogitatū furiosus apparatus nunq; relinquisset. Et ego illi ne causa quidē itineris, et causa manendi? Milonī mille facultas: eundi, nō causa solum, sed et necessitas fuit. Quid si ut ille, sciuit milonem fore eo die in uia: sic clodiū milo, ne suspicari quidē potuit: primū quero qui scire potuerit, quod nos idem in clodio querere nō potestis. Ut enim neminem alium nisi T. patinā familiarissimū suū rogasset: scire potuit illo die ipso lanuuij a dictatore milone prodi flaminē necesse esse. Sed etiam primū alij et quibus id facillime scire posset. omnes scilicet lanuuij milo de clodij reditu unde quesisset? Quesierunt sane. Videte quid uobis largiar, seruū et, atq; arma mea amicis dixit

quid cogitaret? uos potestis dubitare

apperire

inuasit

approperaret

corrupert: legere testimonia ciuis testiũ uros. Dicit. C. cassius cognoꝛ
Jtẽ Arrius scola inter amicos familiaris meus, et idem comes clodij, cuius ramprat
testimonio clodius eadem hora interamnã fuerat: et romę. P. clodiũ
illo die in albano mansurũ fuisse. Sed subito ei ẽe nũciatum, cirũ
architectũ ẽe mortuũ. Itaq; roma repente constituisse se proficisci.
D Rẽut hoc comes item. P. clodij. C. clodius. Videte iudices quante res
hijs testimonijs sunt confecte. Primũ certe liberatur milo, ut non eo
consilio perfectus ẽet: ut insidiaretur in uia clodio. Quippe si ille
obuius ei futurus uia eo reo erat. Deinde enim non uideo cur nõ meũ
agam negotiũ. Scitis Judices fuisse qui in hac rogatione suadẽdo
dicerent, milonis manu cedem ẽe factam: consilio uẽ maioris alicuius.
Videlicet me latronẽ aut sicariũ abiecti hoĩs et perditi describebant.
] arent suis testibꝰ hijs: qui clodiũ negant eo die romã nisi de cæro audisse fuisse
auditũ rediturum: respirani liberatus sum. Non uereor ne quod
ne suspicari quis potuũ, uidear id cogitasse. Nunc prosequar cetera.
nam occurrit illud ne clodius quis de insidijs cogitauit, cũ
fuit in albano mansurus, siquis eturus adcedem de uilla non
Sed Malonẽ appropinquare fuisset. Video enim illũ qui dicitur de cæri morte nũciasse. Hã qd
de cæro nũciaret quẽ clodius roma proficiscens reliquerat moriẽtẽ
V ni fui: testamentum simul obsignaui cũ clodio: testamentũ autẽ
palam ferebat, et illũ heredem et me scribebat: quẽ prudẽ hoꝛ
tertia aiam efflantem reliquisset. eũ mortuũ postridie hora decima deinq
ei nũciabatur. Age sit ita factũ, quę causa cur roma proficisceretur: cur in
noctem se conijceret, quid afferebat festinationis? qꝰ heres erat. primũ
erat nihil cur properato opus ẽet. Deinde siquid ẽet, qd tandẽ erat
quod ea nocte consequi posset: anteuerteret, aut si postridie mane
roma uenisset. Atq; ut illẽ nocturnus ad urbem aduentus uitabilis
potius qꝰ expetendus fuit? Sic milonem cum insidiator ẽet, si illũ ad
de
urbem nocte accedentẽ sciebat, subsistendũ atq; expectandũ fuit? nocte occidisse insidias
nemo enim neganti nõ credidisset, quę ẽe omnis salutis eam confitẽte ex pleno latronũ ilico occidisse.
uolunt. Substinuisset hoc crimen: primũ ipse illas latronũ occultator
et receptator locus. Deinq; nequa multa soluisset indutiasset neque
certa nox ostendisset miloni. Denũ ubi multis abillo uiolatis spoliis
bonis, expulsi multi, hẽt ẽt timentes in suspitionem cadẽt: toto

deniq; rea ritaretur etruria. Atq; illo die forte acta reduxit
clodius ad albanũ: qꝰ et nisi fuisset illũ milo antea fuisse, suspicari
tam debuit, cum ẽt si roma illo die reuerti uellet ad uillam suam
que uia tangeret diuersurũ. Cur neq; ante occurrit, nẽ in uilla re- nẽ alle uia resdẽt
fidet: nec eo in loco subsedit, quo ille noctu uenturus ẽet. Video ad
hoc constare omnia iudices, miloni etiã fuisse clodiũ uisum. Illi ad
ea que corruperat, optatissimũ interitũ milonis fuisse. odiũ illius
in hunc acerbissimum, in illũ huius nullum. Consuetudinem illius
perpetuam in ui inferenda: huius tantũ in repellenda. Mortem ab illo
denũciatam palã miloni et pductam. nihil umq; audiuit et milone profec-
tionis huius diem illi notũ, reditus illius huic ignotũ fuisse. huius
uter nescium, illius etiam potius alienũ. huic præsertulisse illo die
roma eturũ, illũ eo die se dissimulasse rediturũ. hunc nullius rei finxisse
mutasse consilium, illũ eam mutandi consilij fuisse. huic si insidiares,
nocte prope urbem exspectandam: illi ẽt si hunc nõ timeret, tamen
accessum ad urbẽ nocturnum fuisse metuendũ. Videamus nunc
id quod raptus est, locus ad insidias ille ipse, ubi congressi sunt
utrique dicendum fuerit aptior. Sed uõ iudices etiã dubitandũ et diutius
cogitandũ est: an fundã clodij, quo in fundo pp infimas illas subdue-
tiones, facile hoĩum milia uersabantur, ualentius aduersari. Atqui
et relicto loco superiorem se fore putabat milo: et ob eam rem eũ locũ
ad pugnam potissimũ delegebat. ante in eo loco potius expectandũ
elegenter ab eo qui illius loci spe impetũ facere cogitarat? Res loquitur iu-
dices ipa que semper ualet plurimũ. Si hẽt gesta nõ audiens
sed picta uideretis: tamen appareret, uter ẽet insidiator, uter nihil
cogitaret. nam, cũ alter uehereturin reda pensilata, una sederet
uxor: quid horũ nõ impeditissimũ, uestitus, an uehiculũ an comes?
promptius Quid minus aptũ ad pugnam, cũ penula irretitus, reda impeditus
uxore pene constrictus ẽet. Videte nũc illũ primũ egredientem
e uilla subito: quid uesperi? quid nocte est tarde? qd commen
præsertim id temporis? diuertit in uillam pompei, pompeium ut
uideret. Scribit in algeri ẽe uillã, ut prospiceret? milites in eo
fuerat. Quid qꝰ erat more et ergine sacrorũ? dum hic uenret locũ
reuinguere nolunt. Age nũc expedi latronis uter cũ milone spectatus

compate. Semper ille antea cū uxore, tum sine ea, numq̄ nō ibat
tum in equo. Comites greculi quoriq̄ etiā cum in castra erumpa
parabant, tum nugae in comitatu nihil. Milo qui numq̄, tū cāpuros
uxoris simphoniacos ducebat, et antillae greges. Ille qui semper scorta, semper exoletos, semper hippas duceret, tū neminē nisi ut utrū
ab uiro lectum ee ducetes. Cur q̄ uictus est? quia nō semp uictor
a latrone, nō numq̄ etiam latro ab uiatore occidetur, quia q̄q̄ pa
ratus in insidiatorē clodius, tam mulier inciderat in utros. Hec uō
sic erat umq̄ nō paratus milo contra illū ut nō saepe fere eet pa
tus, semper ille: et quantū interesset P. clodij se perire, et quanto
illi odio esset, et quantū ille auderet, roquebat. Q. uidebre uitam
suam, quā maxūs premijs ppetam: et pere addecta siebat, numq̄
in periculum sine presidio et sine custodia prouehebat. Adde cāos,
adde incertos exitus pugnae, martēq̄ cōem, qui saepe spoliatem
iam et exultantem euertit et perculit ab abrello. Adde insuta prae
pon esitantis duris: qui cū a tergo hostem interclusum reliquisset,
nihil de eius extremis commeab roquatus, ini quos incensos ira, uitaq̄ dñi
desperantes cum inciderit, hesit in his penis, quas ab eo seruī fideles
pro dñi uita expetiuerunt. Cur q̄ eos manumisit? metuebat, ne
indicarent: ne dolorem perferre nō possent, ne tormentis cogerent
occisum ee a seruis milonis in appia uia: P. clodiū confiteri. Q. quid
opus est tortore? Q. quid queris? occiderit ne? occidit uere an in
iuria? Nihil ad tortorem. facti enim in oculeo questio est: uiris inidicio.
Q. quod q̄ in causa querendū est, id agamus, hoc quod tormentis inuenire
uis id fatemur. Mann uō cite miserut, si id queris potius, q̄ cur parum
amplis attulerut premijs: nescis inimici factū reprehendere. Dicat enim
hoc idem, qui omia semper constanter et fortiter. M. cato dicatq̄ in tur
bulenta contione, quae tam huius auctoritate plaudata est: nō liberare
solū: sed etiam omibo premijs dignissimos fuisse, qui domini caput
defendissent. Q. quod enim premiū satis magnū est, tam benivolis, tam
bonis, tam fidelibus seruis, pp quos uiuit. et si id quid nō tanti est,
q̄ quod pp eosdem, nō sanguine et uulneribo suis crudelissimi inimi
mentem, oculosq̄ satiauit, quos nisi manu misisset, tormentis etiam
dedendi fuerunt conseruatores dñi, ultores sceleris, defensores uitae.

hic uō nihil habet in his malis, quod minus moleste ferat, q̄ et si quid
ipi arridat? ee tam illis meritis premiis persolutis. Sed questiones urgent
milonem, quae sunt habitae mec in atrio libertatis. Q. uibius am de seruis
regat. de P. clody. Q. uis hos eos postulauit? Appius. Q. uis eos produxit? appius.
Vnde? ab appio: diu, quid pot agi seuerius? De seruis nulla quaestio i domi
um, nisi de interitu ut fuit in clodium. Proxime deos accessit clodius
q̄ prius q̄ tum cū ad ipos perenerat, cuius de morte tamq̄ de certissimis
uiolatis queritur. Sed tam maiores nostri in dominū de seruis ueri
nouerunt, nō quia nō posset uerū inueniri, sed quia uidebatur indignum
ee, et dñi morte ipa tristius in reū de seruo accusatoris tam quaeritur
uerū inueniri pot. Age uō quae erat, aut quales questio, heus ubi res
ponsio, ubi causa? Clodius insidiat ferit milonī, ferit, recta comitia
ferit, sperata libertas. Q. uid hac questione certius? subito arrepta
in questionem, tam seiungitur a ceteris, et in atria conijciuntur ne qui
cum his colloqui possit. hi centū duos ponit accusatorem cū fuissent
ab eo ipo accusatore producti sunt. Q. uid hac questione diui pot
integrius? quid incorruptius? Q. quod si non dum satis cernitis, cū res
ipa, tot tam claris argumentis, fugisq̄ luceat, pura mente atq̄ integra
milonem, nullo scelere imbutum, nullo metu perterritū, nulla cōsciē
tia exanimatū, roma reuertisse, recordamini, per deos immortales
quae fuerit relatus, reditus eius, et qui ingressus in foru ardente
inuidia? quae magnitudo animi, qui uultus, quae oratio. Itaq̄ uō se populo
solū, sed et senatui, neq̄ senatui modo, sed etiam publicis presidijs
et armis: neq̄ his tamē armis, uecq̄ et ei potestati, cui senatus
omem rem. p. totam oes totalem pubem, mutata ppli. ro. arma cōmisserat:
cui nunq̄ sese huic profecto tradidisset, nisi causa sua confidisset: praesertim
oia audienti, magna metuenti, multa suspicanti, nō illa credenti.
M. agna uis est conscientiae uidere, et magna in utramq̄ partem, ut neq̄
metuant, qui nihil cōmiserint, et peram semper ante oculos uersari
putent, ij qui peccarint. Itaq̄ uō sine certa ratione causa milonis sua
a senatu probata est. Videbant enim sapientissimi uiri facti rem
praesentiam ei, defensionis constantiam. An uō oblitos uidetis
recenti illo nefario ueris clodianae, nō modo inimicos milonis sermo
nes et opiones, sed nō illos, impios? negabant enim roma ee red-

turū. Sue enī illud ão nato ac puḍuo ferisset, ut interfui odio trucida-
ret uim̄ium: arbitrabantur eum tanti morte clodij putasse, ut ej ão
patria careret, cum sanguine uim̄uri explesset odiū suū. Sue et illius
morte patriā libē, ire polluisset, nō dubitarunt forte uirū, quo cum suo
p̄culo salutem re. p. pto attulisset, cederet equo ão legibo, stim auferet
gloriam sempiternam, nobis hec fruenda relinqueret, que ipe ser-
uasset. Multi et rationem atq illa portenta loghabantur, eumper, ac
cupabat aliquē lorū, bellū patriq faceret: miseros uiderem uires apte
de re. p. meritos, in quibus hominem, nō modo rei preclarissimas abo-
uisuntur, sed et nepharias suspicantur. Ergo illa falsa fuerunt,
que recte uera extitissent, si milo admisisset aliquid, quod nō posset
honeste, uereq defendere. Quid? que postea sint in eum confecta?
que quidem etiam mediocriū delictoꝝ constientia perculsent. Ut sub-
stinuit diu imortales! Substinuit: imo uō ut contempsit ac proui-
hilo putauit, que neq magno ão noceret, nec unquam nisi fortissi-
mus uir negligere potuisset. Scutorū, gladioꝝ, frenoꝝ, pilorūq erat inbuebant
multitudo, de prehendi posse uidebantur, millū in urbe uirū, nullum
argentū fē dicebant: in quo milonī nō esset conducta domus, in
diuio capitolino stetit referta: plena omnia malleoꝝ ad urbis uire- olorꝝ
dia compatoꝝ, tecta nō delata solum, sed penitus reducta, nec ante re-
pudiata sunt q̄ questa. Laudabam equidē incredibilem diligentiam
Cn. pompeij, q̄ duo ão ut sentio uidere, nimis multa audere cogitauit.
neq aliter fatere possum hi quibus tota remissa est res. p. q̄ mirer
audendi fine potius. Ultimus nescio quid de Cicerone magno, seruos
milonis apud se ebrios factos, sibi confessos fē de interficiendo
pompeio conuiuasse. Deinde postea se gladio percussum ab eo de-
ilius fē. ne uiderent pompeio in ortos nitianos. Arretior in primis
de amicos sententia, rem refert ad senatum. Non poteram illius
mei, patrieq custodis tanta suspitione, nō meis examinari. Sed mi- ad
rabar tum pompeiū confitentem seruos audiri: unum in latere
quod tutius putari uideretur, pro uita gladiatorū putari. Ut si acu
ut intelligo! timebat magis pompeius q̄ timebat, nō ea solum que
timenda erant, sed omnia ne aliquid nos timeremus. Oppugnata do-
mus: C. cesaris clarissimi et fortissimi uiri, primum nostri hostes

Arma i nullo otiosiori deuecta tyberi, domus

in crede pope

mutabantur. nemo anderat tam celebri loco, nemo fenestrat, tam audi-
batur. Non poterat. Cn. pompeiū pstantissimo uiro mte cuiē uirū nimium
suspicari, diligentiā tota re. p. suscepta, nimia nulla putabam. frequenti-
simo senatu nuper in capitolio scriptor inuentus est! qui milonem cū
telo ee diceret. Mutauit se in sanctissimo templo: qm uita talis et
tuus et uiri fidem nō fatebat, nisi eo tacente res ipa loqueretur. Omnia
falsa atq insidiose facta comperta sunt. Cur tam se meruit et nunc nō ia h. clodianū
milo, crimen timemus? Sed uos. Cn. pompei, te enim iam appello eo
uore, ut me audire possis, uos inq suspitiones perhorrescimus, si
milonem times, si hunc de tua uita nepharie, aut nō rogatore, aut
molitū aliquando, aliquid putas, si ytalie delectus! ut nemilli rogi-
sitores tui dubitarent, si hec arma, si capitoline roborem, si scribe,
si uigiles, si delecta iuuentus, que tuū corpus, domūq custodit, tota
milonis impetū armata est: atq illa omnia in hunc unū instituta, tecta
intenta sunt, magna in hoc certe uis et inextricabilis audē, etiō imis
uiri uires, atq opes indurantur. Siquid in hunc unū, et prestantissimū
duē electus, et tota res. p. armata est. Si quis nō intelligit omnes
rei. p. partes tibi egras et labantes, ut eas hic armis sanares et
confirmares fē demissas. Q si milonī locus datus fuit et approbatus,
probasset profecto tibi ipi neminem unq hominem hoi carorem fuisse. q te sibi: nullū se unq periculo p tua
rum illa ipi teterrima, parte de pelle repulsisse pro tua gloria contendisse. dignitate fugisse!
Tribunatū suū ad salutem meam, que tibi carissima fuisset. consu-
lis tuis gubernatū. sed a te postea deorsum in gurgite rapiebat, ad
initium in petitione pretura, duos hoc tempore amicissimos spe-
rasse. te tuo beneficio, me suo. Q ut si non probaret, si tibi ita pe-
nitus insedisset ista suspitio! nullo ut enelli modo posset, si denq
uolui a delectu, urbi ab armis sine milonis clade nunq fuit
conquietura, ut iste haud dubitaret, resistere patrie, si quis uenaret ne
est! et ita constituit se magnifice tum attestatum! quod nunc et al Te tui Magne ão attestaret
fecit. Vide q̄ sit uaria uite commutabilisq ratio, q̄ ad tempus apte q̄ uaga, uolubilis q̄ fortuna, q̄te infida
similationes, quante in gurgite fuge proxe, quate timiditates! tales t amicis!
Erit illud profecto tempus, et illucescet dies, cū tui salua-
tis ut spero rebus tuis, sed fortasse motu aliquo rerum ipsarum uindicatis.
qui q̄ crebro accidat experti debemus esse, et amicissimi benigne

lentiaq; et amicitiaq grauissimi hoīs fidem: et unius post hoīes natos fortissimi uiri magnitudinē ū desideres. q̄ q̄ quis hoc credat. Cn. pompeiū uirū pū. moris maiorq; rei. deniq; p. principē, cū senatus ei comi serat. Vt uideret nequid res. p. detrimenti caperet, quo uno uersante latus armati consules fuerunt semper, etiā nullis armis datis, hunc exercitum huc delecti dato iuditiū expectaturū fuisse ni eis consilijs iudicandis. qui uel iudicia ipa tolleret. Satis iudicatū est a pompeio, satis falso ista conferri in milonem; qui legem tulit qua ut ego rōme, milonem absolui oporteret, ut omēs confitentur, licuit. q. quod nō in illo loco atq; in illis publicis prestidijs copijs circūfusus stetit, satis declarat se nō terrore inferre uobis. q. uid. n. illo minus dignū, q̄ cogere, ut uos eum condemnetis, in quē animaduertere ipe et more maiorq; et suo iure posset. sed q̄sdā ee ut intelligatis contra eternam contionem illam licere uobis quod sentiatis libere iudicare. Nec nō me iudices clodianū crimen mouet nec tam sum demens, tamq; uri seruijs signis atque exposc, ut nefariū qd de morte clodij fremuisse; de qua si iam nollem ius dicere crimen ut dilui, tam impune miloni palam clamare ac meminī gloriose licet, occidi: occidi. Non spuriū melū qui annonā leuanda, iacturisq; rei familiaris: quē nimis amplecti plebem putabatur, in suspitionem uiri dit regni appetendi. Non. T. gracū, qui collegā magistratum per sedi tionem abrogauit: quae mis sectores impleuerunt orbem terrae nois sui gloria. sed eum auderet eum ducere, cū patriā periclo suo liberasset cuius nephandū adulteriū in puluinaribs sanctissimis nobilissime femine conpehenderunt. Eum cuius supplicio senatus solenes regionas expiandas sepe censuit. Eum quē cū sorore germana nepharium stupri ferisse. L. lucullus uiratus sequestribs habitis dixit compe risse. Eum qui cuiē quē senatus, quē populus, quē omēs gentes urbs ac uite ciuis conseruatorem iudicabant, seruorū armis extimauit. E um qui regna dedit, ademit. orbem terrae, quibus cū uoluit pertulit est. Eum qui pluribs cedib in foro factis, singulari uirtute ergā ciuē domū ui et armis compulit. Eum cui nihil nephas unq; fuit nec in facinore, nec in libidine. Eum qui eden nimphas icendit, ut memoriā publicam recensionis tabulis impressam extingueret. E um deniq; cui nulla lex erat, nullū ciuile ius possessionū terminj

quirēs

qui nō calumnia litiū, non iniustis iudicijs, ac sacramētis alienos fundos, sed castris exercitu, signis inferendis petebat. q. ui nō solum etruscos, eos. n. peritus contempserat, sed huc. Cn. pompeiū utrū fortissimū atque optimū ciuē, iudice nostrū, pellere possessione, armis multorq; castrisq; conatus est! q. ui cū architecto et dereompendis uillas, hortosq; pagrabat. q. ui tiburtinū et alpibus spem possessionū terminabat suas. q. ui cum ab equite romano splendidissimo et forti. T. patriō nō impune, ut sibi insulam in lacu pretio uenderet, repente hortis in eam insulam materiam, calcem, cementa, atque arenā arma comeret. dico, trans ripā ispectante nō dubitauit hedificiū extruere in alieno. q. ui huic. T. furfanio, cui uiro dij immortales: quid enim de muliercula santra: quid de adolescente aponio dico? quoz utriq; mortem est minitatus, nisi sibi ortorū possessione cessisset. Sed ausum ee furfanio ducere, si sibi pecuniam quam ei posteriat nō dedisset: mortuū se in domū eius illaturū. q. ua iniuria huic eet tali uiro conflagrandū: qui appiū fratrem, hoīem mihi coniunctū, fidelia gratia, abitem de possessione fundi decerit? q. ui parietem super uestibulum sororis uestituit ducere; sic agere fundamenta, ut sororē dom uestibulo priuaret: sed omni aditu et limine. q. q̄ hec quae tollerabilia uidebantur: etsi equaliter in rem. p. in priuatos in longinquos, in propinquos, in alienos, in suos uirtebat. Si nescio quo iam usu obdurauerat, et perfalluerat ciuitatis inoredibilis patientia. q. ut uō aderant iam et impendebant, quo nā modo ea aut depellere potuisseris, aut ferre! impiū si ille nactus esset? Omitto socios, externas nationes, reges, tetrarchas, uota enim ferebatis, ut in eos se potius mitteret, q̄ in uestras possessiones, uias tecta, uillas, pecunias, dico denique a liberis meis fidis, et a coniugibus uestris nunq; ille effrenatas suas libidines cohibuisset. Fingi hec putatis, quē patent, quae nota omnib. quē tenentur: seruos, exercitus illū in urbe conseruaturū fuisse per quos tantam rem. p. resp priuatas omnes possideret. q. Obrem si cruentū gladiū teneris clamaret. T. armis, adeste queso atque audite ciues. P. clodiū interfec, cuius furores, quos nullis iam legib nullis iudicijs frenare poteramus, hoc ferro, et hac dextra uestris uitis reppuli. Pe me unū ut uos, equitas, leges, libertas, pudor, pudicitia in ciuitate manerent. Eum nō timendum quo nam mō iam

ferret ciuitas? nunc enim quis est qui non probet, quis non laudet, qui
no unu post horum memoria. T. annii plurimu rei. p. profuisse, nemo
letura ppm. ro. cunctam ytaliam, nationes omes afferuisse, et durat et
feriat? Negues, illo. po. ro. gaudia quanta fuerint inducere? Multas
tam tam iuste, imperator, claritimas victorias, etas nra uidit, qde
nulla, neq; tam diuturnam attulit letitiam, neq; tantam. Mandate
hoc memorie uidues, spero multa in uos liberos uros uire. p. ee uisum:
in his singulis uta semper existimabitis unu. P. clodio, num contingere
potuisset, arbitrabamini? Quid ea que teneret, priuata atq; uta, dum
hore furioso, quod uis perpetuo possessionis hre potuissent? Non ti-
meo inducet, ne odio inimicitiaq; meaq; inflamatus, libentius hec
in illum euomere uidear q; uerius. Etenim si precipui ee debeo, tam
uta cos erat ouium ille hostis, ut in cor odio pene equaliter uersaret
odiu meu. Non pot dici satis, ne cogitari quidem quanta in illo sceleru,
quanta ecuij fuerut. Quis sic attendite uidues, nempe hec est qstio
de interitu P. clody, fingete aut libere enim sunt cogitationes ure,
et que uolunt sic intuentur ut ea cernamus que uidemus. Fingite
igitur cogitatione ymagine huius condicionis mee, si possim effecere
ut milonem absoluatis, sed uta si. P. clodius remisset. Quid multa
estimastis? quoniam no ille uos uiuus afferet, qui mortuus mani
cogitatione percussit. Quid si ipse. GN. pompeius, qui ea uirtute
ac fortuna est, ut ea potuerit semper, que nemo preter illu, si is
unq; uoluisset, aut questionem de morte P. clody deferre, aut
ipm ab inferis euocare pp rem. p. no. fecisset. cuius si mortis fe-
deris ultoret, cui uitam si putetis per uos restitui posse nolitis? Et de
eius nece lata est questio: qui si eadem lege reuiuiscere poss, lato
lata let numq; esset. huius ergo interfector nd esset in constituendo:
ab his impetraturus nec penam timeret quos liberauisset. Grei
homines deos honores tribuunt his uiris, qui tyrannos necaue-
runt, que ego uidi athenis: que in aliis urbibus grecie quas
res diuinas talibus instituras uiris? quos cantus, q carmina
prope ad immortalitatem et ad religionem, et ad memoriam con
sectantur. Vos tanti conseruatorem ppli, tanti sceleris ultorem
no no honoribus ullis affectis, sed ad supplitu rapi patiemini?

l. nihil hodie uos uisuros fuisse. In spe maxima, et quidem admodum certa ueri-
sima summi adducta. huic ipsum annum
h. summo uero Consule compressa hodie
licentia, cupiditatibus fractis, legibus ac
iudicijs constitutis, saluatore ciuitati
fore. Itaque iam ego me tam demens, q
h. P. clodio uiuo,

excatere ueru putatis potius fuisse
fuisse. si pp amicitia uellet illu
ab inferis

al. huic q. interfector si esset i cofitendo,
ab ijs ne poena timeret aff.

Confiteretur, confiteretur inq; si feriisset: et magno aio et libenter fe-
risse libertatis ouium causa. Quod certe ei no confitendu no fuisse!
preduandum. Etenim si id no negat: et quo nihil petit, nisi ut igno-
scatur, dubitaret id fateri, et quo et premia laudis ceset petedo,
nisi no gratius putat ee uobis, sui se cepisse, q uiri ordinis defen-
sorem fuisse: cum presertim in ea confessione, si gratu ee uelletis,
honores assequeretur amplissimos: si factu uobis no probaret: qq
qui poterat, salus sua cuiq; no probari? q3 tam si minus fortissimi
uiri cuibs uirtus grata ceridisset. magno aio, constantiaq; re-
deret et ingrata ciuitate: Nam quid esset ingratius q letantes re-
teros: lugere eum solu pp que ceteri letarentur? Quo q3 hoc aio
omes semper fuimus in patrie proditoribs opprimendis ut qm
nostra futura esset gloria, paulum quoq; et inuidiam mam pe-
taremus? Nam que mihi contribuenda ee laus ipi. cu tantum
in consulatu meo pro uobis ac liberis uris ausus eem, si id qd
conabar, sine magis diuinationibs meis, me ee ausurum arbi-
traretis? Quo ue mulier sceleratu ac pernitiosum cue occidere
no auderet: si periculu no timeret? Proposita inuidia, morte
pena, qui nihilo segnius rem. p. defendit, is uir uere putandus
est: populi grati est premijs afficere, meritos bene de re. pu.
cuiet: Viri fortis ne supplicijs quid moueri: ut fortiter fe-
risse penitear. Quamobrem uteretur eadem confessione: Ti-
mui, qua bala, qua nassica, qua opimius, qua marius, qua
nosmet ipi. Et si grata res. p. esset, letaretur, si ingrata tum
in graui fortuna, conscientia sua niteretur. Sed huius hitij
gram iudices, fortuna. po. ro. et ura felicitas, et diij immorta-
les sibi deberi putant. Nec uo quis quo aliter arbitrari potest
nisi qui nullam fortunam et putetis, numen ue diuinum
que neq; imperij uri magnitudo, neq; sol ille, nec reliq ei q
motus, nec uicissitudines rerum atque ordines monent, neque
id quod maxime est, maiorum sapientia. Quo ui factura, qui cerimo-
nias, qui auspicia et ipi sanctissime coluerunt, et nobis suis
posteris prodiderunt. Et est profecto illa uis, neq; in his corpo-
ribus, neq; in hac imbecillitate nra inest quiddam qd uigeat

ii. uim ee celeste existimat

et sentiat. et nō uidet in hoc tanto nature tam preclaro motu, ꝯ
forte idcirco nō putant: quia nō apparet, nec cernitur. deinde quū
ipam nostram mentem, qua sapimus, qua prouidemus, qua hec ipa
agimus, atq; ducimus uidere, aut plane qualis, aut ubi sit sentire
possimus. Ea uis ea ē est, quę sæpe inmortales urbi huic felicita-
tes atq; opes attulit. que illam pernitiem eruit ac substulit. cui inuitare
cui primū mentem iniecit, ut inuitare, ferroq; lacessere fortissi-
mū uirū auderet, uereturq; ab eo: quę si uicisset, haberemus
esset impunitatem et licentiam sempiternam. Non est humano
consilio, nō mediocri quod uidetis, deorū inmortaliū uim res illo
perfecta, religionem me hercule ipse, que cū illam belua radere
uiderunt, cōmouisse se uidentur, et uis in illo suū retinuisse.
V os eam albani tumuli atq; lucī, uos inuoco implore atq; obtestor. uos q;
albanos obruta are fanos ppli. ro. focos et penates, quos ille
pretor amentia cepit prostratosq; sanctissimis lucis fustibus eorum
insanis molibus oppresserat. uestre tam are, uim religiones iniqui
erunt: uestra uis ualuit quā ille omi scelere polluerat, tuq; et tuo edito
monte latialis iuppiter ſe. cuius ille lacus, nemora, finesq; sæpe
omi nephario stupro et scelere maculauerat, aliquando aut puniē
dum eum oculos aperuisti. Vobis ille uobis, uim in conspectu fere
sed uiste tam et debite pene solute sunt. nisi forte hoc etiā casu
factū ē dicemus, ut ante ipm lanuariū bone dee, quod est in fun-
do ty. sesti galli in primis honesti et ornati adolescentes, ante ipm
inq; bonam deam cum precium cōmisisset, primū illud uulnus acce-
perit, quo teterrimā mortē obiret, ut reo absolutus iudicio ille ne
pharius uideretur: sed adhuc insignem peram reseruatus. Hec si
nō eadem ira deorū, hanc eius satellitib; adiecit amentiam, ut
sine imaginib; sine cantu ac ludis, sine exequiis sine lamentis,
sine laudationib; sine funere, obluuis cruore et luto spoliatus illius
supremi celebritate diei, quā conredere etiam inimici solent, amb
reretur et abiectus. Non fuisse credo fas clarissimoꝝ uirorum
formas illi teterrimo parricide aliquid decoris afferre. Neq; ullo in loco
potius mortem eius latere, q; in quo uita esset damnata. Duro
mihi medius fidius, fortuna ppli. ro. et crudelis uidebatur, q; tot

anos illū hāc rē. p. insultare pateretur. Polluerat stupro sanctissimas
religiones, senatus grauissima decreta perfregerat, perum se iu-
dicibus palam redemerat, uexarat in tribunatu senatū: ouium orbi
nū consensu pro salute rei. p. gesta rescinderat. me patria eiecerat,
bona diripuerat, domū incenderat, liberos, coniugē meā uexarat.
gn. pompeio nepharium bellū indixerat, magistratū, priuatorūq;
redes effecerat, domū mei fratris incenderat, uastarat etruriam
multos sedibus ac fortunis euerterat, instabat, urgebat, capere eno
amentiam ciuitas ytaha, prouinciæ regna nō poterant. Inde
bantur iam domi leges, que nos nris seruis adurerent. Hibl erat
cuiusquā, quod quid ille adamasset, quod nō hoc anno suum fore pu-
rabat. Obstabat eius cogitationib; nemo, preter illū milonē ipm .CH. Pompeii reditu
qui poterat obstare: tū in grām quasi denictū arbitrabat, reliquis .CH. Pompeii nouo reditu
potentiam: suā potentiā ē ducebat, bonoq; animo eam intuē
batur. Milo unus urgebat. huic dij inmortales ut supra dixime-
tem dederunt, illi perdito ac furioso, ut huic faceret insidias ob
perire pestis illa nō poterat. Itaq; illū rei. p. suo uiro ēē uolo.
S enatus pretorem credo eum: circūscripsisset, ne cū uolebat quid id
facere in priuato, eodem hoc aliquid profecerat. An consules in
pretore cohercendo fortes fuissent. primū milone occiso humi
suos consules. Deinde quis in eo pretore consul fortis esset, q; que
tribunū uirū certe consularem crudelissime necatū ē memi-
nisset. omia possideret, teneret lege nona que est minuta apud
eum cū reliquis legibus clodianis. Seruos nros liberos suos fe-
cisset. Postremo nisi dij inmortales eum in eam mentē inpu-
lissent, ut homo effeminatus fortissimū uirū conaret occidere!
hodie rem. p. nullam haberemus. At ille pretor, ille ū cōsularis
si modo hec templa atque ipsa mœnia stare eo uiro tamdiu et
consulatū eius expectare potuissent. Ille denique unus nichil
mali fecisset, qui mortuus uno ex suis satellitibus Set. clodio duce
curia incenderit. Quo quid miserius. quid acerbius. quid
luctuosius. Vidimus templū sanctitatis, amplitudis, memo
consilij publici, caput urbis, aram sororum, portū omnium gentium
sedem ab uniuerso ppto. ro. conflagrauisse uno incendio uis flammam

ad Castoris

etsi[n]di, sinestari. Neque id fieri a multitudine imperita ita esset
miseri id ipm, sed ab uno qui cum tantu[m] ausus sit ultor pro mor
tuo quid significer pro uiuo non esset ausus. In curia potissimum
abierit, ut eam mortuus incenderet qua armis euerterat. Et
sunt qui de uia appia querantur, tardam, de curia. Et quando
ab eo spirante [fo]rtu[n]a potuisset defendi: cuius no restituerit cadauer
curia? Etenim ipm si potestis ab inferis [ab inferis] reuocare, frangeris impe
tu uiui, cuius uix sustinetis furias insepulti. Nisi no subestimi
stis eos, qui cu[m] fastis adcuria cucurrerunt, cu[m] fabrisq[ue] atque
rastris, cu[m] gladiis toto foro uolutarunt. Cedi uidistis ipsum. ro:
contionem gladiis [di]sturbari cum audiretur silentio. M. celiu[s]
tribunus. pl. uir fortissimus et in suscepta causa firmissimus
et bonae [uo]luntati[s] et auctoritati senatus dedit[us], et in hoc
milonis fuit inuida, fuit fortuna singulari diuina et mire
dabili fide. Sed iam satis multa de causa, etsi causam nimis
fortasse multa. Quid restat? nisi ut orem, obtesterq[ue] uos ut
duret, ut etia[m] misertordiam tribunatus fortissimo uiro, quam
ipe non implorat. Ego etiam repugnante hoc, et implore, et ap
posito. Habete si in uestro ouium fletu, nullam lacrima[m] aspexistis
milonis, si unltum semper eundem, si uocem, si orationem stabilem
ac no[n] mutatam uidetis, hoc minus ei parcere, haud scio an
multo etia[m] sit aduocandus magis. Etenim si in gladiatoriis pu
gnis, et infimi generis hominu[m] conditione, ac fortuna timidos
et supplices, et ut uiuere liceat obsecrantes, [e] odisse solemus
fortiter et animose et se acriter ipis morti offerentes seruare
cupimus, eoque nos magis miseret qui nam misericordiam
no[n] requirunt, q[uo]d qui illam efflagitant quanto hoc magis in
fortissimis [ciuib]us fieri debemus? Me quid uidetis etenim
et interimunt [he]roes milonis hequas audio assidue, et ipse
interdum quotidie. Valeant inquit, ualeant cunei mei, sint
inuolumes, sint florentes, sint beati, stet hec urbs preclaro
mihiq[ue] patria carissima quoquo no[n] merita, de me erit
tranquilla re. p. cunei mei: qui mihi cum illis no[n] licet, sine
me ipi, sed [c]me tam perfunctum. Ego redam, [ac]cedo abibo. Si mihi

re. p. bona frui no licuerit, at cuncta mala, et q[uo]d primu[m] detigere hu[n]
moratam et liberam ciuitatem, in ea conquiescam. O frustra iqui
suscepti mei labores, o spes fallaces, o cogitationes curaeq[ue] mee.
Ego cum tribu. plebis. re. p. oppressa, me senatui dedissem, quem
etiam arcteram equitib. ro. quos uires erant debiles bonis
uiris, qui omnem auctoritatem clodianis armis abiecerant
mihi nunq[ue] bonoru[m] presidiu[m] defuturu[m] putarem? Ego cum te
meru[m] eum sepissime loquitur, patria reddidissem, mihi non
futuru[m] in patria putarem loru[m]. Vbi nu[n]c senatus est, quae sententia
fuit? Vbi equites. ro. illi, illi uiriq[ue] tui. Vbi studia municipiorum,
ubi ytaliae nostre. Vbi denique tua. M. tulli, que plurimis fuit auxi
uxi et defensio? Mihi ne ea soli, qui pro te totiens morti me
obtuli, nihil p[ro]desse oportuit? Nec uo hoc uidetis, ut ego nunc
fleni, sed hic eadem loquitur multu, quo uideris. Itaque eum se
negat in gratia ciuium fecisse, que fecisset, timidos et omnia
circumspicientis pericula. Non negat plebem et infima[m] multitudi
nem, que. P. clodio dure fortunis uris imminebat, ea q[uo]d autor
esset ura uita, se fecisse commemorat. Vt no[n] modo uirtute fl
ecteret, sed etia[m] tribus suis patrimonijs delinieret, nec ti
met ne cu[m] plebem munerib[us] placarit, uos no[n] re conciliauerit
meritis in rem. p. singularibus. Senatus ergo se benivoletia
temporib[us] his ipis sepe et prospectam: uestras no[n] et uestrae
ordinu[m], occursationes, studia, sermones, quecuq[ue] uersum for
tuna dederit, seru[m] ablaturu[m] se dicit. Meminit et sibi uotem
pretorii no[n] defuisse: quia minime defuerat populi in suos
suffragijs, quod unum[m] reperit, se consulem declaratum
nu[n]c denique si hec contra se sint futura: sibi factionis suspi
tionem no[n] facti sibi crimen obstare. Addit hec que recte uera sint,
fortes et sapientes uiros, no[n] tam premia sequi solere recte facto
q[uo]d ipa recte facta! Se nihil in uita nisi preclarissime fecisse
sigma nihil fuit stabilius uiro, q[uo] periculis primu[m] liberare
patriae et quibus ea res honori fuit a suis ciuib, nec tam
eos miseros, qui beneficio cunei suos uiderint. Sed me etiam
premijs uirtutis, si esset habenda ratio premioru[m], amplissimum

et premiũ gloriam, et hanc unã, quę breuitatem uitę, posteritatis memoriã consolaretur, quę effiteret ut absentes adesse̅mus, mortui uiueremus. hanc denique et cuius gradibus eam hodie uideamur in celũ ascendere.

D e me unquã semper. po. ro. semper omnes gentes loquentur, nulla unq̃ obmutescet uetustas, quin hoc ipm ipso cum omni a fine mundi inimici fures iniuidię mee suffurientur: tamẽ in omni horum cetu, grauiss agendis et gratulationibus hodiis, et omni sermone celebramur. Obmicto etruriæ festos et actos et instituos dies. Centesima lux est hec ab interitu. P. Clodij, et opinor altera quę finem imperij ppti. ro. sunt, nõ solũ famosam de illo, sed etiã letitia peragrant. Quãobrem ubi corpus hoc sit. nõ uiquit laboro, quin in terris omnibus etiã uersatur, et semper habebit nominis mei gloriã. hec tu mecũ sępe hos absentibus et ijsdem audentibus. hec ego terũ milo, te quę isto aio es, satis laudare nõ possim. Sed quo est illa magis diuina uirtus, eo maiore ire dolore duellor. Hec uero si mihi eripiens, reliqua est illa tandem ad consolandũ querela. ut hos uasti possim, a quibus tantũ uulnus accepero. Non. n. mihi mei te mihi eripient, sed amicissimi, nõ male aliquando de me meriti, sed optime. Nullum unq̃ uidues mihi tantũ dolorem inuentus: et quis pot̃ fuit tantus, sed ne hũc quidẽ ipm ut obliuiscar quamme semper fecerunt. Quę si nõ cepit obliuio, aut si me aliquid offendit, cur nõ id meo capite luatur, q̃ milonis? Preclare eni uixero siquid mihi arriserit, priusq̃ hoc malũ tantũ uidero. Hunc me meo consolatio sustentat, q̃ tibi ó ti. anni nullũ ante amoris, nullũ studij, nullũ pietatis officiũ defuit. Ego inimicitias potentũ pro te appetiui ego meũ sępe corpus et uitam obieci armis inimicorũ tuorũ, ego meã plurimis pro te supplicem adiui: bona fortunas meas, ac liberorum meorũ in communione tuorũ temporũ contuli. hoc denique ipso die ꝑatus futura. si que uis est parata, sequi dimicatiõ deposco. Quid iam restat? qd habeo? quid duram? quid faciam? pro tuis in me meritis? nisi ut eam fortunam quęcunque erit tua, duram meam. Nec recuso, non abnuo, uosq̃ obsecro iudices, ut uestra beneficia, quę in me contulistis, aut in huius salute augeatis, aut in eius, quę erit occasura ea iubeatis. his lacrimis non mouetur milo, est quędã incredibilis robore ani. Exilium ibi esse putat, ubi uirtuti nõ sit locus. Mortem

nature finem ee nõ penam. Sed hic ea mente auctate ornatus est, quid nos uidisset, quo tandem aio erat? memoria milonis retinebitis, ipm extinctu, et erit dignor locus in terris ullus qui hanc uirtutem eripiat, q̃ hic qui procreauit? Vos uos appello fortissimi uiri qui multũ pro re. p. sanguinem effudistis, uos in uiri et in cuius inuicti appello periculo centuriones? Vosq̃ milites, uobis nõ modo ꝑspectantibus, sed et armatis, et huic iudicio presidentibus hec tanta uirtus ex hac urbe expelletur? exterminabit? quietur?

O me miserum. ó infelicem. Reuocare tu me in patriã milo potuisti per hos: ego te in patria per eosdem retinere nõ potero? Quid respondebo liberis meis, quibus parentem alterũ putant? Quid tibi. o frater qui nũc abes, consorti meũ temporũ illo? me nõ potuisse salutem milonis tueri per eosdem, per quos mihi ille seruasset?

At in qua ratia nõ potuisse? quę est grata gentibus. a quibus nõ potuisse? a ꝙbus nõ potuisse?

ab his qui magis. P. clodij morte acquieuerunt, quo deprecante? me? quodnam concepi tantũ scelus, aut quod in me tantũ facinus admisi? iudices tũ illa iudicia rõis etatis iudagani, putaferi, protuli, etiamsi, omnes in me, meosq̃ redundant et illo fonte dolores? Quid me reduxerit ee uoluistis, an ut ꝑspectante me hi expellerentur per quos eam restituor? Nolite obsecro nos pati, ac eriorem mihi reditũ ee, q̃ fuerit ille discessus. Nam qui possim putare me restituũ ee, si distrahor ab his per quos restitutus sum? Vtinã dij immortales fecissent, pace tua patria dixerim, me tuo eam ne sceleritate duram in te quod pro milone duro pueũ. P. clodium nõ modo uiueret, sed et pro consule, dictatore esset, anteq̃ hoc spectaculum uiderem. Ó dij immortales fortem et ab nobis iudicem constituendum uirũ, minime, minime, uigui, ymo uõ ppnas ille debitas luerit, subeamus si ita necesse est non debitas.

Vtinã uir patrie natus usq̃ nisi in patria moriretur, aut si forte pro patria, huius nos cũ monimenta retinebimus: corporis nisi in ytalia ullum sepulchrũ ee putemini? hũc sua quisq̃ sententia exhac urbe expellet? quę omnes urbes expulsum ab nobis adnotabunt? O terram illam beatam: que hũc uirũ receperit, hanc in gratam si exterret, miseram si amiserit. Sed finiã sit.

neq; em̃ pre lacrimis loqui possum et hic se lacrimis defendi
uetat. Vos oro, obtestorq; iudices, ut misericordiis ferendis, quod
sentiatis, id audeatis: uestram uirtutem, uestram fidem, mihi
credite, ut magis probabit, qui in iudicibus legendis optimum
et sapientissimum quemque delegit.

M. T. C. PRO CN. PLANCIO ORATIO AD IVDICES

Vm̃ ppe egregiam et singularem C N. planci iudices
fidem in mea salute custodienda, tam multos bonos uiros, cuius honori iudicem esse fautores: capiebam acerbe non mediocrem uoluptatem. quod cuius officiis mihi saluti fuisset. et meae ipsius memoriam suffragari uidebam. Cum autem audirem meos partim inimicos, partim inuidos huic accusationi esse fautores: eandemq; rem aduersariam esse in iudicio gn. plancio, quae in petitione fuisset aduersa, dolebam iudices et acerbe ferebam, si huius salus ob eam ipsam eam esset infestior: quo si mea salutem atq; uitam sua beniuolentia praesidio, custodiaq; texisset. Nunc autem uester iudicis conspectus, et consessus iste refirit, et recreat mentem meam: cum intueor et contemplor unum quemq; uestrum. Video. N. hoc in meo neminem: cui mea salus non cara fuerit: cuius no esset in me suum meritum: cui non sim obstrictus memoria beneficij sempiterna. Itaq; non extimesco: ne modo. gn. plancio custodia mee salutis apud eos obsit: qui me ipsum magis salui uidere uoluerunt. Saepiusq; iudices in uenit in mentem admirandi esse. N. laterensem hominem studiosissimum et diligentissimum salutis mee, reum huic sibi potissimum delegisse. qui metuendum ne nobis id ille magna ratione fecisse uideatur: qq; mihi no sumo tantum iudices nec arrogo: ut. gn. plancium suis erga me meritis impunitatem conseruturi putet: nisi eius integerrimam uitam, modestissimos mores, summam fidem, continentiam, pietatem, innocentiam ostendero: nihil de pena recusabo. Sin omnia prestitero, que sunt a bonis utrius

r expetenda

spectanda, petam iudices ab nobis, ut cuius misericordia salus mea custodita sit. ei nos uitam misericordiam me deprecante tribuatis. Equid ad reliquos laboris, quos in hac causa maiores sustipio. qui in ceteris. et hanc molestiam assumo. q mihi no solu pro. gn. plancio durandum e: cuius ego salutem no sterno ac mea tueri debeo. sed et pro me ipso, de quo accusatores plurimi pene, qui de re, reo q; dixerunt. Quae qui iudices, siquod est in me ipso uitium reprehensum, ut hinc ab hoc diuitiis sit. no me magnopere conturbet. Non. N. timeo, neq; qui paruo grauis homines reputantur iudicio cum me nimium gratum illi esse durant, id mihi criminosum esse possit. Quae no sunt uita agitata ab illis, ut aut merita. gn. plancii erga me minora esse dicerent, qui a me ipso praedicantur: aut si essent, summa negarent, ea tam uita magni, ut ego putarem ponderis apud nos esse debere. Haec sint tractando iudices et moduc, nequid ipse offendam ceteri. Deinq; cum respondero criminibus, ne no tam innocentia rei sua, qui recordatione meae temporis defensus esse uideatur. Sed mihi in causa facili atque explicata pauculis iudicibus, et uobis defensionis ratio proponitur. Nam si tantum modo mihi petere esset. contra laterensem dicere, tam id ipsum in tanto usu, tantaq; amicitia molestum. Vetus. N. est lex illa uiste, uereq; amicitie que mihi cum illo dius est, ut idem amici semper uelint. Neq; est ullum certius amicitie uinculum, qui consensus et societas consiliorum et uoluntatum. Mihi aut non id est in hac re molestissimum contra illum dicere, sed multo illud magis, q mea causa contra dicendum est, in qua quedam homini ipsius uidetur facienda esse contento. Quare laterensis atq; imo maxime urget qua structura, qua laude plancius, qua dignitate superetur si redo illius ornamenta, que multa et magna sunt, no solu huius dignitati cuncta faciendo e, sed et largitioni recipienda suspitio e. Sin hinc illi anpono, rotundiosa habenda est oratio, et dicendum est id quod ille me flagitat laterensem a plancio dignitate esse superatum. Ita aut amicis simi homis estimatio offendenda est, si illam accusationis

conditionē sequar, aut optime de me meriti salus deserenda ē. Sed
ego laterensis tecū ne et precipitem ferri confitear in causa, si te
aut a plantio, aut ab ullā dignitate potuisse superari dixero. Itaq
discedam ab ea contentione, ad quā tam me uocas, et ueniam
ad illam ad quā me causa ipsa deducit. Quid tu manem digni-
tatis iudex putas ee populi? fortasse nō numq est. Verā nō
semper esset. Sed est praro, et si qn est in his magistratibus eme- ē mandandis
dandis, quibs salutem suā cōmitti putat. his lenoribus comi-
tijs diligentia et gratia competitor honos paritur, non his
ornamentis, que esse in te uidemus. Nam quod ad populum
ptinet, semper dignitatis iniquus iudex ē, qui aut iuuidet
aut fauet. Quamq nihil pot in te laterensis constituere
quod sit propriū laudis tue, quin id tibi sit cōe cum plebe,
sed hoc totū agetur alio loco: nūc tantū disputo de iure
ppti: qui et pot, et solet nō numq dignos preterire. Nec si
a populo preteritus est, quē non oportuit: ab iudicibus redemp-
nandus est, qui preteritus nō est. Nam si ita esset, qd patres
apud maiores nostros tenere nō potuerunt, ut reprehensores
essent comitiorū: id breui uidures, uel qd multo ēt minus ē
ferendū: tum enim magistratum nō gerebat is qui regat, si
patres auctores nō erant facti, nūc postulatur ab nobis, ut
euius etatis qui creatus sit, iudicū ppti. ra. reprehendatis.
] taq qq qua nolui ianua sum ingressus in eam, spectare
uidetor tam abfuturam ee orationem meā a minima suspi-
tione offensionis tue, te ut potius obiurgare. qd iniquum
in discrimen adducas dignitatem tuā, quā ut ego ea ulla
contumelia conet attingere. Tu continentiam, tu industriā
tu animū in rem. p. tu uirtutē, tu innocentiā, tu fidem
tu labores tuos, q edilis nō sim factus, fractos esse et ab
uectos et repudiatos putas? Uide tandem laterensis ego tu
a te dissentiam, si mediis fidiis decem sola ecum iocunitate
uiri boni, sapienter, iusti, grauer qui te indignū edilitate
iudicarent, grauius de te iudicatū putarem, qd est hoc qd
tu metuis, ne a ppto iudicatū ee uideatur. Tib. n. comitijs

iudicat populus, sed mouetur plerūq gratia, cedut precibs, fatet eos a
quibus est magne ambitus. Denique si iudicat, nō delectu alicuius, aut
sapientia duritur ad iudicandum, sed impetu nō numq, et quadam et
temeritate. Non est. n. consilium in uulgo, nō ratio, nō discrimen, non
diligentia, semperq sapientes ea que populus ferisset ferenda non
semper laudanda duxerunt. Quare cum te edilem fieri oportuisse
dicis, ppli culpam, nō competitorū accusas. At fueris dignior qui pla-
tius, de quo ita tecū contendam paulo post, ut conseruē dignitatē
tuā. Sed ut fueris dignior, nō competitor a quo est uictus, sed po-
pulus a quo ē preteritus in culpa est. In quo primū illud debes
putare, comitijs presertim edilitijs, studiū ee ppli non iudicium.
Eblandita illa non emulcta ee suffragia: eos qui suffragium
ferant, quid denicq ipi debeant considerare saepius q quid
cuiq a re. p. uideatur deberi. Sin aut maius ē uidetur, non
tibi recusandum est, sed ferendū. Male iudicauit populus. At
iudicauit. Non debuit. At potuit. Non fero. At mihi clarissimi et sapientissimi ciues
tulerunt. Est. n. conditio liberorū ppltorū, precipueq huius pri-
cipis ppli, et quem gentiū dū atq uictorie, posse suffragijs dare
uel detrahere cuique. Nostrū est aut qui in hac tempestate ppli
iactamur, ac fluctibs ferre modice ppli uoluntates, allicere
alienas, retinere partas, placare turbatas, et honores simq
nō putemus, non seruire ppto. Sin eos expetimus, nō detrectā
supplicando. Uenio nūc ad ipsius populi partes, ut illius contu-
te orōne potius, q mea disputem. Qui si tecū congrediatur
et si una loqui uoce possit, hic dicat. Ego tibi laterensis plane
nō antepoui, sed cū esses eque boni uiri, meū beneficiū potius
ad eum detuli. qui a me contenderat, q ad eum qui mihi non
nimis sumisse supplicarat. Respondebis credo, te splendore et
uetustate familie tuā, nō ualde ambendū putasse. At ille
ille ad sua instituta, suoq maiorū exempla reuocabit, sem-
perq se docet rogari uoluisse, semper placuisse. M. tuū, qui ne
equestrē quidē splendorem incolumes a calamitate iudicij retinere po-
tuisset. hoī nobilissimo et eloquentissimo innocentissimo M. Pisoni
poui pretulisse. preposuisse se. q. catulo summa infamia nato.

sapientissimo et sanctissimo uiro: nō dubito. C. Serenū, subtilissimū
stultissimus
horem, fuit enim et ei satis magni et consilij, sed gn. mamillum
malluq
nō solū ignobilem, uerū sine uirtute, sine ingenio, uitā et ideo
ac
et sordida. Desiderarunt te inquit oculi mei, cū tu esses cine-
nus, me enim q̄ soriū tua frui uirtute malleham: et cur q̄ plus
uiderat, eo plus aberat ame certe nō uidebam. Deinde sinente
me uirtutis tue deseruisti: ac derelinquisti. Cepam enim petere tri-
atū
bun. plebis, temporibus hīs que ustam eloquentiā et uirtutem re-
quirebant: quā petitionem tu reliquisses, si hoc uidisses tanto
in tempestate, te gubernare nō posse: de uirtute tua dubitauit:
si nolle: de uoluntate, sin q̄ magis intelligo, temporibus te alijs
reseruasti. Ego p̄ inq̄ et. r. p. ad eā tpīa renouaui, adque tute
te
ipse seruanda. Pete q̄ magistratum: in quo mihi magne utilitati
eius
ee possis: edilis quirūque erunt, idem in quod ostenderas aut
si quid mea minus interest, id te magis forte delectat, reddam
tibi ustam edilitatem et negligenter petenti. Sed amplissimos ho-
norest, ut pro dignitate tua consequare conducat censeo, mihi
paulo ante diligentius supplicare. hec ppti ☞ oratio ē. Mea uō
laterensis, hec quare victus sis: nō debere uidisse querere,
mō ne largitione sis victus. Nam si quotiens cuiq̄ pterimus eit
is qui nō debuerit pteriri, totiens oportebit eum, qui factus
erit condempnari. Nihil ē quid a populo suppliciter, nihil q̄d
direpto, nihil quid supplicatio magistratuū, remissio suffragioz
spectetur, simul ut qui sint professi. Video quid dicam. hic fa-
video
milia consulari est, ille pretoria. Reliquos ee et equestri loco.
Sunt omnes sine macula: sunt eque boni uiri atq̄ integri. Sed se-
uare necesse est gradū. cedat consulari gnī pretorij, nec con-
tendat cū pretorio equestris loci. Sublata sunt studia, extincte
nulle contentiones
suffragationes, nulla libertas populi in mandandis magistati-
nulla expectatio suffragioz, nihil ut plerūq̄ euenit pter opinē
arridet, nulla erit post hāc varietas comitioz. Sin hoc tempe
arridet, ut et factos aliquos et nō factos ee miremur, si cam-
pus atq̄ ille unde comitioz ut mare profundū et immensum
sic efferuescunt quodam quasi estu, ut ad alios accedant

ab aliis aūt recedant, tanto nos impetu studioz et motu temeritatis
ac consiliuz
modū aliquē et rationem requiramus? Quare uoli me ad ra-
tectius
tionem uestram uocare laterensis. Est n. si pro ppto gratia est
tabella que frontes aperit horum, mentes tegit, datq̄ eam liber-
tatem, ut quod uelint, faciant: promittant aūt qui rogentur:
cur tu in iudicio exprimis, quod nō sit in rampo? hic q̄ ille dignior:
per q̄ est grauis dictu: quō est q̄ equi? Sit credo quod aqui? q̄d
satis est uidisse: hic factus? Cur ipse potius q̄ ego? uel nec nō
nō dubito, uel denique quod in grauissimū est sic ducere, sed im-
pune tam deberem ducere, nō recte. Nam quid assequerer, si illa
Nec
extrema defensione uterer, populū quod uoluisset ferisse, non
quid debuisset. Quid si pplī quoq̄ factū defendo laterensis,
et doceo. gn. plancū nō obrepsisse ad honorem, sed eo uenisse
horis
cursu, qui semper patuerit omnib, hoc uiro equestri loco possim
ne eripere orationi mee contentione uestrum, que tractari
sine contumelia nō pōt, et te ad eam, crimenq̄ deducere? Sed si
q̄ equitis ro. filius est, inferior ee debuit, omni tertū equitum
tm
ro. filij petierunt. Nihil dico amplius: hoc tam mirer cur
tu huic potissimū nascare, qui longe ate abfuit. Equidem
ustissime
si quis ut sit, iactor in turba, nō illū accuso qui est infima sa-
fuma
cra uia, cū ego ad fabiū fornicem impellor, sed eum qui i me
ipm incurrit atq̄ inuidit. Tu neq̄. q. pedio forti utro suc-
censes, neq̄ huic ploratō ornatissimo hoī familiari meo
hos
et ab eo qui eos dimouit potius q̄ abbs qui inte ipm incubue-
runt, te pulsum putas? Sz tam hec tibi est prima cū plancio
grauis uestri, familieq̄ contentio, qua abste uiritur. Cur n.
nō confitebor quod uerū est, sed nō hoc magis q̄ ego imaio
hic
competitoribus et alijs, et in consulatus petitione uince-
is
bar. Sed uide, ne hec ipa que despuis, huic suffragato
sint. Sit enim conferamus. est tui nom utraq̄ familia cō-
Non
sulare. Num dubitas q̄ quin oēs qui fauent nobilitati, qui
id putant ee pulcherrimū, qui ymaginibus, qui nominibus
uestris
uestroq̄ ducimus, te edilem ferebant. equid nō dubito. Sz
si parū multi sunt, qui nobilitatem ament, nō ista est nra

culpa. eterē ad caput et ad fontem utriusq; quē uerā mus.
Tu es et municipio antiquissimo tusculano, et quo plurime familie sunt consulares, in quib est inuentus tot & reliqs municipijs omib nō sunt. hic est & prefectura atinas nō tam prisca, nō tam honorata, nō tam suburbana qua tam interesse uis adnationem petendi. primū utrū mag fauere patrie atinati, an tusculanos tuis? alteri; Scire em hoc pp uicinitatem facile possum, cū huius ornatissimi atq optimi uiri. CN. saturnini patre edilem cū pretorem uiderunt. qp primus ille nō nō in eam familiam sed in prefecturā illam stellam curulem attulisset, mirandū in modū letati sunt.
A heres credo qp refertū est municipiū consularibo: nā malueb non et certe scio: nunq intelleri uehementius hospitū suoz honore letari. habemus quē nos: habent nrā municipia. quōd ego de me et de fratre meo loquar: quoz honoribo agri prope dura ipi montesq fauerunt. Nū quando uides in tusculanū aliquē de N. catōe illo in omi uirtute principe. Nū de T. coruncano municipe suo. Nū de tot fabijs gloriari. Verbū nemo facit. At in quetuq arpinatem uirū — deros, si nobis etiam erit; tam ibi fortasse de nobis aliquid, et de. C. mario audiendū. primū hic habuit studia suaq ardentia: tu tanta quanta in hoibus iam satiatus honoribus & potuerunt: deinde tui municipes sunt illi quid splendidissimi hoies sed tam pauci siquid cū atinatib conferantur. huiusmodi prefectura plena uiroz fortissimoz, sic ut nulla tota ytalia fre quentior dari possit. quā quid uīt multitudinē uidens uidues in squalore et luctu suppluem nobis, hy tot equites romani tot tribuni atinatiū, nam plebem ab iudice diuisimus, que cunsta comitijs effusa? quid roboris, quid dignitatis huius petitioni attulerit? nō em tribunū, terētinam de qua duram alio loco, sed dignitatem, sed oculoz obiectum, sed solidā et robustam, sed assidua frequentiam tribuerunt, iam municipia coniunctione et uicinitate uehemēter mouentur. omia que duro, de plantio duro: expertus in nobis. Summus. N. municipibus atinatib. Laudanda est, uel et amanda uicinitas, reti-

nere utterem illū offitij more? in ago, institutis nō infusata malignolenta non assueta mendacijs, nō fictata: non fallax, nō erudita artificio simulationis, uel suburbano, uel et urbano. Hemo arpinas nō plantio studuit, nemo sopanus, nemo rassinas, nemo equinas, totus ille celeberrimus uena trans alpanus, tota denig nostro illa aspera et montuosa, et fidelis, et simplex et fautrix suoz regio: se huius honore ornari, honorari, se augeri dig tate arbitrabatur. Idemq nūc municipijs assunt equites. nō plurimi publice cū legatione, testimonio: nec minore nūc sunt solli citudine, quanto cū erant studio. eterē grauius spoliari fortunis & nō augeri dignitate. ergo et ut alia mite erant illustriora laterensi, que tibi maiores tui reliquerant, sic te plantius hoc nō solū municipij, uez et uicinitatis quē uinebat: nisi forte te lauicana, aut gabiana, aut bouilana, aut subura uicinitas adiuuabat. quibus e municipijs, uix iam qui carnem lanijs lacrimis petant inueniantur. Adiūgam suis id quod tu et huic obesse putas, patrem publicanū, qui ordo quāto adiūcto sit in honore quis nescit, qui flos em equitū, ornamentū ciuitatis, firmamentū rei. p. publicanoz ordine continetur. Quis est & qui neget ordinis eius studiū fuisse in honorem. p. plantij singulare, neq uiuiria uel quod erat patris quid princeps iam publicanoz, uel q ut a sociis unice diligebatur, uel q diligentissime rogabat, uel quia pro filio supplicabat, uel quia huius ipius in illū ordinem summa offitia questore, tribunatusq constabāt. uel q illi hoc ornando, ordini se ornare et consulere liberis suis arbitrabant. Aliquid preterea timide duro? sed tam diu tendū est, non em opib, nō inuidiosa gratia, nō potentia uix ferenda, sed nō memoratione beneficij, sed mihi uendica, sed precib aliquid attulimus? etiā nos. Appellani pplm, tribubus supplicauimus? Ultro pollicentes rogatū: ualuit tamen rogandi nō gratia. Nec hi uir amplissimus, cui nihil est quod rogatu concedi non uiri possit, de aliquo ut diuis nō impetrauit? ego sū arrogans q me ualuisse duo? Nam ut obmittam illud quod ego pro eo laborabam, qui ualebat ipe p se? rogatu e semper

Ultro mehercule se in offerentes

gratiosissima: que est offitio necessitudinis coniuncta maxie. Neque
ego sic rogabam ut petere uiderer, quia familiaris est meus, qo vicinus: q
huius parente semper plurimu essem usus: sed ut quasi parenti
et custodi meo, nō potentia mea, sed causa rogationis fuit gratio-
sa. Nemo me restitutione letatus est: nemo iniuria doluit
cui nō huius tm misericordia grata fuerit. Etenim si ante re-
ditu meu· gn· plancio se uulgo uiriboni, cū hic tribunatū peteret
ultro offerebant: cui nom meū honori fuisset, et meas splendes
preces nō putas profuisse? An mediterraneis colonis, qi·d·mar-
sis cuiusq oratione, atq ex impijs manibus ereptum, qi recto re-
cuperunt, qi fessum media fructibus recreauerunt, qi uiatorum
contesserunt, qi nauigiū dederūt, qi eū lōginquentem teram
eam, quā seruauerat lacrimis, uotisq omnib⁹ prosequti sunt,
eternia in laude uersant? Plancio qi me uel ui pulsum, uel
ratione redeunte receperit, iuuerit, custodierit, ut et sena-
tui, populo·ro· ut haberent quē reducerent, conseruarit, ho-
nori hanc fidem, misericordiam, uirtute, fuisse mirarios?
Vna me hercule hec huius gn· planci de quibus dici regere potuerunt
ne in ea uita de qua iam dicam, tot et tanta adiumenta
huic honori fuisse mirer. Hic est n. qui adolescentia eius
a torquato profectus in africam, sic ab illo grauissimo et
sanctissimo, atq omni laude et honore dignissimo uiro di-
lectus est, ut et contuberny necessitudo: et adolescentuli mo-
destissimi pudor postulabat: qi si adesset nō minus ille
declararet: qi hic illius frater patruelis & soror. C· torq tus
illi omni uirtute et laude par, qui est tū illo maxie uinculis &
propinquitatis et affinitatis coniunctus: sed ita magni amoris
ut ille necessitudines tamē leues et uideant? Fuit igitur
postea contubernalis saturnini propinqui sui: miles huius
q: metelli, qui cū fuerit probatissimus, hodieq sit: ab eius
ee se probatū debet sparet. In ea prouincia legatus fuit
c· sacerdos, qua uirtute, qua constantia, uir· L· flaccus, qui
homo, qui ciuis, qualem hic putet, assiduitate, testimoniq,
declarat. In macedonia tribunus militū fuit, in eadem

prouincia postea questor: primū macedonia sic eum dilexit, ut
uiderent hi principes ciuitatū suaꝝ: qui cū missi sint ob alia
causam, tamē huius repentino periculo cōmoti huic assident, pro
hoc laborant, huic si presto fuerint, gratius se suis ciuitatibus
facturos putant, qi si legationem et mandata sua conferent.
L uitius nō apuleius hic tamen fuit, ut si more illi maiorū, qui prescribe
stabit in parentū loco, questoribus suis pretores et oportere offitijs
beneuolentiaq superare. Tribunus· pl· fuit nō fortasse tam uehemens
q uisti, quos tu uire laudas, sed certe talis qualis si semper omn
fuissent, nunq desideratus uehemens esset tribunus. Obmitto
illa que si minus iusta sunt, at certe cū sint probata laudam⁹,
ut uiuat cū suis, primū cū parente, nam uico uidere pietas
fundamenta omniū uirtutū, que uereatur ut deū. Neque eum
seruus a multo liberius. Amat nō ut sodalem, ut fratre, ut equalē, Pietas:
quid dicā cū patruo, cū affinib⁹, cū propinquis, cū hoc ornatis-
simo uiro. gn· saturnino, cuius quanta honoris huius cupidi-
tatem fuisse credim⁹. cū uideam⁹ lucius societatem? o uidē
de me dicam? qui mihi in huius periculo reuisere uideor? o qd
de his tot uiris talibus, quos uidetis uestre mutata? Atqui
hec sunt uidua sodalia uidues, expressa: hec signa probitatis,
nō furata forensi specie, sed domestica iusta notaq ueritatis.
F aribus est illa occursatio et blandina popularis: asperitas non
attractatur, procul apparet, nō etruitur, nō ui manus sumi
tur. Omitto q rebus ornatū hominem, que eternis, que domesticis
nō nullis rebus inferiorem, qi te nobis et quibus duce superiorem
alijs municipijs uitamq, societatis studio temporum nostroꝝ, me-
moria patris, uirtute, integritate, modestia, edilem fauisse et
miraris? Hunc tu uite splendorem, maculis aspergis uitijs?
Iacio adulteria, que nemo nomio nouit, sed ne suspitione
quid possit agnoscere. Matrū appellas ut uerba fingas ab
nō solū crimine: ducis, ee abeo: in prouinciam aliquā ducas
libidinis causa, quod crimen non est, sed imperitie et a male-
dicto mendacium, rapta et amolam, quod dicitur attinere fuit
abiuuene uetere, quodam scenico uire, maleq oppidano.

O adolescentiam traductã elegantj aŋ quid quod luxerit obiciatur?
tamẽ id ipm falsum reppericatur, emissus aliquis ẽ carcere, equid
emissus ut cognoscãs necessarij hoīs optimiq adolescentis rogatu,
idem postea premandatus requisitus. Atq hec nec ulla sunt con-
uicta maledicta in eius uitam, de cuius nos pudore, religione in-
tegritate dubitemus? Pater nõ iniquit et obesse filio nõ debebat.
O uocẽ duram atq; indignam tua probitate laterensis: pater ut in
iudicio apud tales uiros obesse filio debeat. Qui si esset turpissimus,
sordidissimus in ipo nouo patrio ualeret apud clementes iudices &
misericordes. Valeret inq; cõi sensu omnium, et dulcissima cõmendatione
nature. Sed cũ sit. gn. plancius ex equest. ro. primũ uetustate
equestris ordinis, ut pater, ut auus, ut maiores omnes eius egres
romani fuerint, summum in patria florentissima gradum te-
nuerint. et dignitatis et gratie. Deinde ut ipe in legationibus
p. crassi imperatoris uiri ornatissimos hoīes equites ro. summo
splendore fuerit, ut postea princeps uir suos plurimarũ rez
sanctissimus et iustissimus iudex, maximaq societatũ auctor,
plurimaq magister, si nõ mihi in eo nihil unq; reprehensum,
sed laudata sunt omnia, tamẽ si obest honestissimo filio pater.
Quid uel minus honestũ et alienũ tueri, uel auctoritate uel
gratia sua posse. Asperius iniquit locutus est aliquid aliquando:
ymo fortasse liberius. At id ipm iniquit nõ est ferendũ. Ego hi
ferendi sunt, qui querantur, libertate equites ro. se ferre nõ
posse. Ubi nam ille mos, ubi illa equitatis uirtus, ubi illa animi
libertas. que malis oppressa ciuilibus extollere iam caput et
aliquando recreata se erigere debent. equitũ q̃ romanorũ et
in hoīes nobilissimos maledicta publicanos in q. stemmata
uirtũ omnia ingenia, uitutes integritate plantem, aspere
et ferociter, et libere ducta cõmemorem. Consuli. p. nasice
prete grauius medio in foro, cũ ille edicto uitutes domum
dẽstendens rogasset graminũ, quid tristis esset, an q auctio-
nes essent, ymo nõ iniquit q legiones. Idem. trib. plebis potẽ-
tissimo hoī M. druso, sed multa i rem. p. molienti, cũ ille eum salu-
tasset, ut fit, dixit quid agis grauis. Imme nõ tu druse qd agis.

Ille. L. crassi. Ille. M. antonij uoluntate asperioribus fortasse sepe p
stringit impune: nunc usq eo oppressa urbs arrogantia ciuium, ut
quę fuit olim pretoni in ridendo, nunc equiti. ro. in plorando non
sit concessa libertas. Quę. n. umq fuit planctio nox cõmune
lue, potius q̃ doloris. Quid est umq questus, nisi cũ a sociis et
a se iniuriam propulsaret, cũ senatus impediretur quominus
id quod hostibus semper erat tributũ. responsum equitibus. ro. redderet,
omnibus illa iniuria publicanis fuit: sed eum illo dolore tulit ille
paulo apertius, cum minus ille sensus malus fortasse latuit.
b ic quod cũ aliis ceteris sentiebat, id magis q̃ ceteri, et multo promptius
habuit et linguam. Quamq; iudices, agnosco. n. et me ex multo
in planctio, que ab eo nunq; dicta sunt, conferunt, ego quic-
quid aliquid aliquando nõ studio adductus, sed cõtentione di-
rendi, aut lacessitus, et quia fit ut multũ erubescam aliquid fi
si nõ p faceciã, aptiũ fortasse nõ rusticũ q̃ quisq; dixit, me id
dixisse dicunt. Ego aũt siquid est, quod mihi satis esse uideam,
et hoīem ingenio dignũ, atque doctũ nõ asperno. Stomachor
uota, cũ alios nõ me me digna in me conferuntur. Nam quis
primus scripsit legem de publicanis, tam cũ uir amplissimus
consul id ordini illi p populũ dedit, quod p senatũ si uoluisset,
dedisset: si in eo crimen est, quia suffragiũ tulit, quis nõ tulit
publicanus. Si qs primũ scripsit, utrũ id fortius est, unus an eius
qui eam legem ferebat: si forte nullum crimen est in ea, si cõ-
silium splendor et planctij. huc a summo uiro principem ordinis
iudicatũ. Sed aliqm ueniamus ad eam, in qua tu nom legis
latinę que est de sodaliciis, omnis ambitus legis cõplectus es.
Eqs. N. quicq; aliud in hac lege, nisi editionem nos iudices es
seruus: quod genus iudicium si est equũ, si est ullum ius, nisi
in hac tributaria nõ intelligo. quãobrem senatus uno hoc igne
tribus edi noluerit ab accusatore, neq; eandem editionem trans-
tulerit in ceteras causas? Denique de ipo ambitu, de reiectione
fieri noluit iudicium alternoso: cuius nullum genus asperitatis
pternicteret, hoc tam unum peremendũ putauit. Quid huius
rei obscura causa est: an et aquosa, cũ ita in senatu agebat

res et disputata etterno duc copiosius a q. hortensio cui tam est se-
natus assensus. hoc g sentimus cuius Largior tribu esset et p
confessionem magistratuu, honestasq sodalitas noscretur, quu quisque
tribu turpi largitione corrupet. cu magne bithynis qui omnes
tribus essent, ee notu ita putauit. Senatus cu reo tribus ederent
he quas hi largitione deuictas bret. eosdem fore testes et iudices.
A rerbum oro genus iudicy, sed tam si uel sua, uel ea q magne esset
cuiq connicta trib ederetur. uix recusandu. Tu aut laterensis
quas tribus eduisti, terentinam credo, fuit certe id equu et recte
sperandum est, et fuit dignu constantia tua: cuius tu tribus
uenditore et corruptorem, et sequestrem plautiu fuisse cla-
mitas: eam tribu profecto, seuerissimoz presertim horum et
grauissimoz edere uoluisti. ac neluinim. Libet enim tibi nescio
quid, et de illa tribu criminari. hanc g ipsam cur non ederis? clusiniana
quid plautio tu lemonia, cu uientina, quid cu clusina rusticana? Tres de q no iudi
sed ad sua spem aliqua de ciuitate delegerit. Dubitas quin
eas tribus, in quibus maxime necessitudines habet plautius cum
ille no ederit, iudicarit offensis abhoc obseruatas, no largitoe?
quidnam enim pot dicere? cur ista edictio, no summam habet arerba-
tem, remota ratione illa, qua in determendo seruii sumus? Tu
delegis et omi ppto aut amicos tuos, aut inimicos meos, aut
denigs eos quos intorabiles, quos inhumanos, quos crudeles
existimes? Tu me ignaro nec opinante in sitco notes et tuos
et tuoz nectarios, uel inimicos meos, uel et defensoru meoz?
eosq adiugas, quos natura putes asperos, atq omes iniquos?
deinde effundas repente, ut ante conclusum eoz iudicu iudex
q potuerim qui essem futuri suspicari. apud eosq me ne quidq
quid rectis, q in prosio reo de consilij sua constituu est
rogas? cum de fortunis omnis ducere. Non enim si ante plautius
ita uixit, ut no offenderet scienter neminem, aut ita tu curasti:
ut eos ederes imprudens, ut tam inuito te adiudices no ad
carnifices uenirem, idcirco ista condicio per se no aspera e.
A n no nuper no clarissimi ciues nom edi iudicis no tulert.

cu et credo. iudicibus primis ripis equestris ordinis, quinq et lx.
reus reueret, uel referret, omnisq potius praestituerim q ei legi
condicionisq parerem. Reos neq et delectos iudicibus is et omi
populo, neq editos ad reiciendum, sed ab accusatore constitutos
iudices, ita feremus ut neminem reiciamus. Neq enim nic legis
inequitatem querer, sed factu tuu a scita legis dolco dissonare,
et illud acerbum iudicium quod admodum senatus consultu ppulsq
uisset, ita ferendis ut hic et suas, et ad hic seruatas ederet.
no mo no querer, sed hic iudicibus editis, qui testes hisdem
ee possent, absolutu putarem. Itaq multo nic seuis et istimo,
cum enim has tribus eduisti: ignoris te iudicibus uti malle, q
notos iudicasti, fugisti sententiam legis equitatem omnem
reiecisti: in tenebris q in luce uersari cum maluisti. Vol-
tinia tribus abhoc corrupta, terentina habuerat uenale qd
dureret apud uolsinienses, aut tribules suos iudices: pro me
no quid tu dureres, quae iudicem et illis, aut tacitu testem
haberes? aut no extitaresc? etenim si reus tribus ederet uol-
tiniam fortasse plautius pp uicinitatem ac necessitudinem
suam uere edisset, etsi questor edendus fuisset quae tandem
potius q hic C. alfiu, quae habet cui notissimus ee debet, uis-
siu tribulem, grauissimu horem, iustissimusq edidisset? cuius
quid equitas, et mea uoluntas erga gn. plantij salute qua
ille sine ulla cupiditatis suspitione prese fert, facile decla-
rat, no fuisse fugiendum tribulem hic iudicem, cui questore
tribulem eoptandum fuisse uideatis. Heqs ego consiliu nic
reprehendo tuu, q no eas tribus quibus hic mannie notus
erat, ederis, sed ate doceo consiliu no seruatum seruatis.
Etenim quis te tum audiret illoq, aut quid dicere, sequestre
ne plautiu respueret, an reo nemo ignosceret? reprehen-
retur? an gratiosum illi libenter audirent, nos no timide
confiteremur. Hoh. n. putare Laterensis legibus ista quae
senatus de ambitu seuere uoluerit, id et actu, ut suffragio
ut obseruantia, ut gratia tolleret? Semper fuerit boni utri
quid apud tribules suos gratiosi et uellent. Heque no tam

PRO CN.

durus in plebem noster ordo fuit. ut eam nostra tōl modica libertate no
luerit. Neq hoc liberis nostris interdicendū, ne obseruent tribules suos,
nō deligant, ne refugere necessarijs suis, sua tribu possint, ne par
ab hijs munus in sua petitione respectent. hec .n. plena sūt officij
plena obseruantie, plena antiquitatis. Isto in quē fuimus ipi, tu
ambitionis nostra tempora postulabant, et clarissimos utrosq; ee ui
dimus. et hodie ee uolumus qs plurimos gratiosos, deuriatio
tribulū, descriptio, ppti suffragia largitione deuicta, seueritate
senatus, et bonoz omniū uim ac dolorem extitarunt. hōc dore hōc
profer, huc incumbe latererisi, deuriasse plancū conscripsisse.
segestrem fuisse, promuriasse diuisisse, tum mirabor te his armis
uti: que tibi lex dabat uoluisse, tribulib enim uidubo nō mō seue
ritatem illoz, si ista uera sunt. sed ne multus quid ferre possemus.
hanc tu rationē cōfugere, cūqs hos uidues hre noluerit, qs
in huius delicto, tū scientia certissima, tū dolor grauissimus ee
debuerit, quid apud hos duces, qui abste tanti requirunt. Cur
hoc sibi honoris imposuerit, cur se potissimū delegerit cur denīq;
se diuinare maluerit, qs eos qui scirent uiduare. Ego plancū
laterensi, et ipm gratiosum ee dico. et habuisse in petitione
multos cupidos sui gratiosos, quos tu si sodales uocas, offitiosa
amicitiam uoce inquinas criminoso, sin qs gratiosi sunt ac
cusandos putas, noli mirari idē, quod tua dignitas postulaue
repudiandos gratiosos amicitijs nō ee asseruit. Jam ut ego
doceo, gratiosum ee tribu plancū, q multis benigne fecerit, pro
multis respōderit, in opas plurimoq; patris auctoritate et
gratia miserit. q denicq omitto offitijs q se, q patre pmaiores
suos, totā ciuitatem prefecturam conpleuerit. Sic tu dore
sequestre fuisse, largitū ee, corrupisse tribules, deuriasse.
quod si non potes noli tollere. et ordine nro liberalitate, noli
maleficiū putare ee gratiā, noli desuetudinem timere pene.
taqs hesitantem te in hoc sodalitioq; tribunario crimē ad eōem
ambitus eam conuiuisti. in qua desinamus. atq si uidetur aul
gari et pugnata declamatione comendere. Sign. terciū ago,
qua tribu cōmodū est, una tribu deligē tu dore id quod debes,

PLANTIO 2

per quē sequestrem, quo diuisore corrupta sit. ego si id facere
nō potuerit, quod ut opinio mea fert, ne inpiens quid p quē
tulerit docebo. Est ne hec uera contentio. placet ne sic agere. nō
possum pedē māq conferre ut aiūt, aut propius accedere,
quid taces. quid dissimulas. quid tergiuersaris. etiā atq
etiā uisto, atq urgeo, insector, posto, atq adeo flagito crimen
quārūq tribū in qua delegeris, qua tulerit plancius, tu osten
dito si poteris uirū. ego qua ratione tulerit docebo. Hec erit
hec alia ratio plancio, ac laterensi. Nā in quas trib tu tuli
sti iam et te requirum, ut possis studio, quoq tuleris explicare.
Sic ego hoc contendo me tibi ipi aduersarium, cuiusq tribus
ratione prepositus reddituru. Sed cur ego sic ago, quasi nō
comitijs iam signorum sit plancius designatus edilis. que
comitia primū hre cepit consul, tū omnibus in tribus summa
auctoritate, tū eaq ipaq ambitus legū auctor fui. Deinde
cepit hre subita pter opinionem omniū, ut ne si requisset qs
piam largiri daretur spatiū corrupti. Vocate tribus latum
suffragiū: reuitit, renūciate, longe plurimū ualuit plancius.
nulla largitio nec fuit, nec ee potuit suspitio. An rendē
una centuria, progatiua tantū habet auctoritatis, ut nō unq
prior eam tulerit, qui renūciatus sit, aut ipse comitijs cō
sules, aut certe in illū annū edilem tu plancium factū esse mi
rare, in quo nō exigua pars ppli, sed uniuersus ppls uolū
tatem suā declarauerit, cuius in honore nō unius tribus
pars, sed comitia tota comitijs fuerunt progatiua. Quo quid
tempore si id laterensis facere uoluisset, aut si aquitatis
ee putasset tue, quod multi nobiles sepe fecerunt, ut
cū minus ualuissent suffragijs qs putassent, postea prolatis
comitijs prosternerent se, et ppto cō fracto atq humili
supplicarent, nō dubito qn adite oīs conuersura fuit multi
tudo. Nunq .n. nobilitas integra, prestimatq; tuncis ap̄pto
ro. supplex repudiata fuit, sed si gratiae tua et magnitudo
ei, pluris fuit, fuit ee debuit, q edilitas, noli tu hec eo
quod malueris, desiderare eo quod minoris putaris. Egdē

primū ut honore dignū esſem, maxīe ſemper laborauī. Secundo
ut eſtimarer. Tertiū mihi fuit illud, utplerīq; primū eſt ipſe
honos, qui ijſ denicq; debet ee rogandus, quos dixtauī. ppto. ro.
teſtimoniū, nō beneficiū ambitioni debet. Quero et laterenſis
quid ymaginibus tuis, quid ornatiſſimo atq; optimo uiro
patri tuo reſpondeas mortuo? Noli iſta meditari atque
illud rauce potius, ne tua iſta querela, dolorq; nimius, abillis
ſapientiſſimis uiris reprehendatur. Vidit n. pater tuus appiū
claudiū nobiliſſimū hominē uino patre ſuo potentiſſimo et
clariſſimo uirō clodio, edilem nō ee factū, et eundem hinc
repulſa factū ee conſulem. Vidit hominē ſibi maxīe conuinctū
egregiū uirū. L. noltatiū. Vidit. M. piſonem in iſta edilitate eſſe
ſumenta acceptā, ſurtos ā ppto. ro. et honores adeptos. Amiſit
tuus et. P. naſſue, tibi edilitas prędicaret repulſam! quo uiue ne
minem ego ſtatuo in hac re fortiorem. et. C. marij qui duabus
edilitatis acceptis repulſis, ſeptres conſul eſt factus. et. L.
ceſaris. gn. octauij. M. tullij, quos oēs ſtimus edilitate pre-
teritos, conſules et factos. Sed quid ego edilitas repulſas
colligo, quę ſæpe eiuſmodi hīte ſunt, ut hos qui pteriti eſſent,
benigne ā ppto factū uideretur. Tribunus militū. L. filippus
ſumma nobilitate et eloquentia, queſtor. Q. celiū clariſſimus
ac fortiſſimus adoleſcens. tr. pl. rutilius ruffus. C. furbio
C. raſſius. qui. horeſtes facti rēp ſunt, quos tam oēs gſules ſuos
ſtimuſ ee. Q. ue tibi ultro tempore et maiores tui) nō conſolati
tui gratia dixerit, neq; uō quo te liberent aliqua culpa quam tu
uereris ne ā te ſuſcepta uideatur. Sed ut te ad iſtum curſum
tenendū quę ā prima ętate ſuſtepiſti roborarentur. Nihil eſt
crede mihi laterenſis, de te detractū dico, ſi me hercule uere
quid accidit, impetrari uelis. eſt et detrā uirtute ſignificatū.
Noli n. eſtimare nō magnū quendam motū fuiſſe illius pernoctis
tuę! de qua ne aliquid uitiare deſteriſti, demiſiſti animo adole-
ſcens, quid de rei p. ſentires: fortaſſis tu quid q; nō nullis defuiſti
honoribus, ſed apriuſ q; uel ambitioſe uel ſtatus tuę ratio poſtula-
bat. Quāobrem indulgentiore ppto noli putare nullos fuiſſe

quos aīos ille tuus fortē animus offenderet, qui interdū fortaſſe
nimis tuo loco dimouere poſſent, et ante prauertem nunquā
certe mouebunt. An te illa arguēta deterrent: dubitabo, an
cohortato inquit facta ſit, cū tribus pleraſq; cū plebe tuleris
plania? An nō fieri potuerit, ſi una tribus nō tuliſſent, an nō
nullius paruuli pene rotidem? Quippe cū iam prope factis
ſuffragiis renūtiaſſ declaratiſq; eſſent, qq ne id quidē ſuſpi-
tionem ſortitionis habuerit. Hecp. n. unq; maiores nīi ſortito
nē conſtituiſſent edilitatem, niſi uiderent accidere poſſe, ut
competitores pares ſuffragijs eſſent, et aīs prioribus renūtijs
atinentem ā plebe tibi ee contentam, nec
ab utroq; eas auulſas, ne in angustū uenirent, quā rogato
nō dum conuenit ppti uoluntate. hos quos iam tamē renūtios
fuiſſe duris, iactura ſuarū tribuū quo uos adiuuaremini ferre
eosdemq; cū iam eſſent eſperi quid ualerēt reſtitutos et reno-
uatos fuiſſe. Etenim ferebatur credo angustiae quaſi res uiri-
dem, aut in diſcrimen aliquod poſſe uenire. Sed tamē tu am-
plexū uirū ornatiſſimū in eidem crimen uocandi uidebas!
eum te arripuiſſe, ā quo nō ſis rogatus: nam q; queſtus ſis
res te teſtes hīte de uoluntate, q; q; mea puncta tribu tuleris
uidebas! Aut eos teſtes te adduxere, qui ea nimios arceperint
te peterent! aut te, ne gratuita quid eos ſuffragatuliſſe.
Illud nō crimen de nimiis quos in uiro flamiuio deprehenſos
ee diceris, ualuit re recenti, nec in tanta refriguit. Neq; enim q
illi nimii fuerint, nec que tribus, nec qui diuiſor offenderis.
Atqui ſi quid eductus ad conſules, qui tū in crimine uocabatur,
te inique ā tuis iactatus grauius querebatur: qui ſi erat diuiſ
preſtium eius quē tu habebas reū, cur abſte reus nō fortius
eſt? cur in eius damnatione aliquid ad hoc indutiū prudens
compaſti? Sed neq; tu habebas hec, neq; eis confidis. Aha te nunc
alia rogitatio ad ſpem huius oppriuendi exercuit. Magne
ſunt in te opes late patet gratia, multi amici, multi cupidi tui,
multi fautores laudis tue, multi huic inuident. Multus et
pater optimus uir nimiū retinens equeſtris ordinis et libertinis

uidet. Multi eñ cōes mīmīti rēp. ortū qui ita semper testimoniū
de ambitu dixerūt: quasi aut mouerant alios suos testimonijs aut
gratū pplo fit aut ab eo facilius ob eam rem dignitatem quam
uolunt, cōsequantur, quibus cū me uidebis pugnātē meo more
pristino nō uidebūs, nō quo mihi fas sit quicq̄ effugere quod
salus plantj postulet, sed quia nefas est me id prosequi uere qđ
uos mente uidēs, et q̄ ita demerui sum illi upi, quor ego testes
uideo paratos, ut eoꝝ reprehensionem, nos nře prudētie assimere
mee modestie remittere debeatis. Illud unū nos magnopere
oro, atq̄ obsecro uidear, tū huius q̄ defendo, tū eoꝝ cauſ
pūli, ne ficti auditoribus dissimulato dissipatis sermonū
formas inorentiū suburiendas putetis. Multi amici accusato
ris, nō nulli et nři: iniqui multa cōes obtrectatores, ac ouīm
inuidi multa finxerunt. Nihil est enim tam noluere q̄ maledictū,
nihil facilius emittit, nihil citius capitur, latius dissipatur.
Neque ego si fonte requirātis ut negligam aut dissimulem umq̄
postulabo. Sed siquid tale capite manabit, aut quidem eius
mei, ut nō esset auctor qui audierit aut tam negligēs uobis
ee uidebitur, ut unde audierit, oblitus sit aut ita leue habe
bit auctore, ut memoria nō dignū putarit. huius illa uos
uulgaris auditu, nequid innocenti noceat oramus. Sed ueniō
iam ad P. rastiū ad familiarem meū, cuius ex oratione illū qdē
iuuentutis terū expostulauī, quē ille omī et uirtute et humanitate
ornatus adolescens, primū de plebe eadem curule ee factū dr.
in quo rasti si illa tibi respondeam nefarie id ppm. ro. neque
fuisset qui id nobis narraret, plerum mortuo longinq̄, nō ut
opinor admireri. Cum ego ipe nō abhorrens a studio antiquitatis
me hoc id esse primū audisse confitear, et qm tua fuit per
elegans et subtilis oratio digna equite ro. uel studio uel pudore
qm que sit ab his ea audiri, ut magnus honos et ingens et
humanitas tue tribueretur, respondebo adea que dicuntur quę
pleraq̄ de ipo fere fuerunt, in quibus ipe extulerit reprehendēdo
in me, tam mihi nō ingrati acciderunt: q̄ uelimiſti utrū mihi
putauerim, equiti ro. filio facilioremfuisse ad adipiscendos

honores uīa: an futuram ee filio meo, qa esset et familia consu
lari. Ego nō q̄q illi ota malo q̄ mihi tam illi honos aditus nīq̄
faciliores optauī, q̄ mihi faciliores fuerunt. Quin q̄ nē forte
ille sibi me potius peperisse iam honores q̄ uter demōstrasse
ad prosecandū putet: hec illi soleo prestare q̄q ad propria estas
nō est natus que ille abunde ornus suis preceptis filios. Vigilādi
est semper, multe insidie sunt bonis nostris, certaq̄ nō ne id
quod mihi uideant, que scripsit grauis ille ingeniosus poeta
scripsit nō ut illos regios pueros, qui iam nusq̄ erant, sed ut
nos et nostros liberos ad laborē et laudē extimaret. Q. uerius
quid potuerat amplius assequi plautius? si. gn. scipioni filius
filius magis q̄ edilis fieri non potuisset? sed hoc prestare po
tuisset, q̄ minus ei inuideretur. Etenim gradus honoꝝ sum
mis humilibus et infimis sunt pares, gloriā dispares. Q. uis
nostrū ee dixit M. curio. quis. C. fabricio, quis. p. decio
patrem. quis attilio calatino, quis. gn. et. p. scipionibus qs
affricano, marcello, maximo. eosdem summos honorū gra
dus, quos illi assecuti sunt. Est. n. in utroque multus ascen
sus, ut in gloria magis extollat, qui utroque plurimū pstet.
honorū ppter finis est consulatus, quē magistratum iam octin
genti fere conseruti sunt: hoc si diligenter quera, uix de
cima parte reppereris gloriā dignam. Sed nemo umq̄ sic
egit ut tu: cur iste sit consul? Q. uid potuit amplius ti. l.
brutus esset, qui ciuitatē de regno liberauit regāq̄ honore
nihil amplius laude mihi. Sic q̄ plautius nihilominus
questor est factus, et tri. pl. et edilis q̄si eet summo loco
natus. Sed hec pari loco orti sunt innumerabiles alij consu
les, proferā triumphos. C. marij et queris quid simile
in plautio, quasi uīo quos cōmemoras, ppter magis laudē
fuerunt digni q̄ triumpharunt, et quia nō omnibus sunt hi
magistratibus in quibus re bene gesta triumpharent. Rogas que
castra uiderit, qui et miles in creta hoc imperatore metello,
et tribunus in macedonia militū fuerit, et questor tamē
et re militari detraxerit temporibus. quarū time reprehē

Cos. DCCC.

magnus gesserint

dum trasferre ma nolueris. q ueris nũ dissertus, ymo id quod ferũ dum est, ne sibi quidẽ uideatur. Nũ uiros consulimus quos quisq; fuit qui sibi hũc falsum de uire respondisse duxit. omes enim ustissimi artes in his reprehendunt, qui cũ professi sunt fiunt satisfacere nõ possunt. nõ uir his quę abfuisse abbs studijs confitentur. Uirtus, probitas, integritas, in candidato, non lingue uolubilitas, nõ ars, nõ scientia requiri solet. Ut nos in magistris paremus, quis frugi hominem si pro fabro aut pro textore emimus, ferre molesse solemus, si eos artes qs in emendo ferum fimus, forte nestierint. Sin aũt emimus quę illum imponeremus, quę perori prefureremus, nihil in eo nisi frugalitate, labore, uigilantia ee cernimus. Sic populus. ro. deligit ad magistratus, quasi rei. p. uillicos, in quibus sequa pretera est ars, facile patitur, si modo uirtute eos et innocentia contentus est. q uotus. n. quisq; dissertus, quotus quisq; uirũ peritus, ut eos numeres qui nolint ee. q uod si ptereo honore digni, quid iam optio et ornatissimis ciuibus est futurũ. Iubet plancio de uitijs latorensis dicere. Nihil pene nisi eum nimis uerecundia putabat fuisse. idem effert laterensem laudibus, facile patior id te agere, multis uerbis quę ad uidutiũ nõ pertinent, et id te accusatorem tamdiu dice q ego defensor finẽ paulo possum confuteri. Atqui nõ modo confiteor summa in latere este ornamenta ee, sz te reprehendo q ea nõ enumeres: alia quedã mania et lemia conquiras. prenestę ferisse ludos. q uid alij questores nõne fecerunt. C ueneris liberalem fuit in publicanos, ustri in seruos fuisse q negat. Sed ita rome geruntur multa: ut nisi ea que fiunt in prouincijs audiantur. Non uereor ne mihi aliquid uidures uidear arrogasse. si de questura mea dicere: quippe illa floruerunt tam eũ me postea fuissem in magna reb arbitror, ut nõ ita mihi multum sit ex questure laude repetendum. Sz tam non uereor, ne quis audeat dicere, milliũ in sicilia questuram, aut grauiorem aut clarorem fuisse. Vere me hercule hoc dico, sic existimabam tũ ut homines aliud rome, nisi de questura mea loqui. Fruimini summa caritate

magnum nũm misam comis. mercatoribus iustus, municipibus liberalis, sociis abstinens omnia erant uisus, ui omniũ oculis dilectissimus. Et rogitari quid erant a seruilibus honores, ui audiui. Itaq; hac spe delectabar, ut mihi ppim. ro. ultra oĩa delaturũ putarem. Ntego tũ eam decades & gymnasia
dubus hic uiueres faciendi rapiendi pretoris forte nemisses. tũ plurimi et latissimi ee solent in his locis concidi pene nidores, cum et me quidam quesisset, quo die roma exissem, et nũquid ibi esset noui: cui cũ respondissem me eupromiũ deredere, et me hercule inquit ut opinor et affirmat. huic ego iam stomacanti chans studioso, ymo et sitibundo inquit. Tum quidã quasi qui omnia sciret quid tu nescis, inquit, praetus questorem fuisse. quid multa? destiti stomacari, et me unũ ex his feci qui ad aquas uenissem. Sz gratulati ea res fuit hand scio an in plus ualuit
erant mihi congratulati. Nam postea q sensi ppim. ro. aureq; he beriores, oculos acres atque acutos hire, destiti quid de me ad duturi essent, homines, rogitare. Feci ut postea quotidie presente me uiderent. habitaui in oculis: pressi eos nemini denegaui meo. Nec iam uter me, nec iam computat absterruit. Et qd ego dura de occupationibus meis temporibus, cui fuerit neg otium quid nunq; otiosum. Nam quas tu commentaris legere te solere orationes, tũ otiosus sis, has ego scripsi hodie et feci, ne otio unq; esset otiosus. Etenim M. catonis illud quod in principio scripsit originũ suarũ semper magnificũ et preclarũ putauit clarosq; uiros atq magnos nõ minus otij q negotij interpretari oportere. Ita si quã habeo laudem, quę quanta sit nescio, parta nostra est: quę sua in foro uitaq; prouincia consilijs publicis quoq; cauis cõprobauerunt, ut summa rei. p. mihi domi foris gerenda: et urbi in urbe seruanda. Eadem q cassii mea mitia laterensis est, idem uirtutis cursus ad gloriã: hoc fortasse fortior, q ego hinc ortus et per me nigus asceni: utinam eo uirtus adiuuabitur cõmendatione maiore. Sed ut redeã ad placitum unq; et urbe abfui, nisi forte legat nemitatis. Hõ ualuit rebus his quibus fortasse nõ nulli, at ualuit assiduitate, at ualuit seruandis animis liberalitate. Fuit in oculis. peruicit est uisus ratio, qua minima inuidia noui homines plurimi eosdem honores

conseruui. Nam quod aut tacui nō plus mihi plancio debere q̄ bonis hominibus, q̄ nō equū mea salus tam fuerit: ego me debere omnibus bonis fateor, sed et his quibus ego debeo, boni uiri etiam comitēq; edulijs, sic meo nōie debere plancio dicebant. Vez fac me multis debere, et in his plancio: utrū ab me conturbare oportet an reipe cū tumultu dies uenerit, hoc nōie quo urget competitor dissolue. Q. q̄ dissimilis, pecuniae debuio et gratie: nam quippe eam dissoluit, statim nō habet id quod reddidit; qui aut debet, is retinet alienū. gratiam aut et qui refert, et qui habet in eo ipo quod hī refert. Neque mihi ego plancio desina debere, si hoc soluere nec rainus et redderem uolunt ate ipa, si hoc molestū nō arridisset. Q. uerū a me tacui, quid pro fratre meo, qui mihi est carissimus, quid pro meis liberis, quibus nihil potest esse utilius amplius q̄ plancio facio facere possim. Nec uides ipos uos caritate ad huius salutē defendendam maxīe stimulari me atq; excitari. Nam neq; illius huius salute, a quo mea simul et defensa quidq; est optatius, ut ego nunq; illos asperio: quin per hos me his conseruatū esse meminerim, huius meritis in me referendae, opinio damnatū et condemnatū, seruatorem ipsum rei. p. talibus adiungā, cuius lege a. metellus ui ciuitate sit restitutus. Reprehendis meas pro plancio preces, q̄ nec opinius suo nōie liberatus sit, neq; a. metelli talibus. de talibus t non respondebo: q̄ ipse uidi. a. metellum pū consulem pretorijs comitijs petente a. talibus ppto. re. supplicasse cū quide nō dubitaret et consul et homo nobilissimus, patronus illius esse sui et familiae suae, dicere: quo loco quero et te nū id in iudicio talibus putes, quod ego in plancio facio, aut metellū pū si rogare potuisset, aut precem eius si uitasset, nō fuisse facturū? Nam opinij quid calamitas, utinā et horum memoria posset aeterna. V. inimicus illud rei. p. dedecus huius imperij, turpitudo ppta: re. nō iudicium putandū est. Q. quā enim illi iudices, si iudices et patricide patrie notandi sunt, grauiore potuerūt rei. p. inferre seruitutem, q̄ cū ciuitate eiecerunt? Q. ui pretor finitimo consul domestico bello rem. p. liberaret? At. n. nimis ego magnū

beneficiū plancio, et ut aut id uerbis et aggrego, quasi me tuo nepte arbitrari, et nō meo gratū esse oportet. Q. quod iudicium tantū meritū inquit, an te quia nō iugulauit, ymo uō quia iugulari passus nō es. quo quid tuo loco tacui, et purgasti inimicos meos, neq; uitae mihi ab illis inuidiae fuisse dicisti. Potuit hoc idem laterensis. Q. obrem de isto paulo post plura dicā. de te tantū requiro. Vtrū putes odio unq; barbaros tam immani, ac tam crudelem hostem an fuisse in his aliquē, aut fame aut pene, quos uidisti toto illo anno ferreis in foro, flammam in delubris, uim in tota urbe uersari, nisi eternas eas ruinas uitae mee peperisse? quod de reditu meo nō timerent. Et quemq; putas fuisse tam ecordem, qui uiuis his stante urbe, me rediturū si uiuerem nō putaret. Q. obrem nō debes homo is, et si tuis predicare uitam meā, que fidelitate amicos conseruata sit: inimicos modestia nō es appetita. Respondebo tibi nūc laterensis minus fortasse uehementer, q̄ absit sim prouocatus, is profecto nec considerate minus, nec minus amice. Ha primū illud fuit asperū, neq; de plancio dicere mentiri, et primo rausa fingere silicet homo sapiens et frugi. Q. obrem mereri nō beneficij uinculis obstrictus cum liber esem et solutus? Q. quid enim mihi ad defendendū plancium parū multa, parū uiste necessaria esse, familiaritates in ciuitate, patrie amicitie, que si nō eent, uerear credo, ne turpiter fatear, si hominem defendere fingendo fuit mihi uidere rausa parata, ut ei quē mihi debere oportere et ego me omnia debere dicerem. At id etiā gregarij milites faciunt inimici, ut coronā dent, ciuilem esse ab aliquo seruatos et fateatur, nō quid turpe sit protectum a tali, hostium manibus eripi: nam id accipere nisi forti, et pugnanti, quominus nō pot, sed omnes reformidant, quid p magnū est aliquem debere idem quod parenti, ego cū ceteri uera beneficia et minora dissimulent, ne obligati esse uideantur, eo me beneficio obstrictū esse mentiar, cui ne referri quidē gratia posse uideatur? An hoc tu laterensis ignorasti? qui cū esses mihi amicissimus, cū ad periculum uitae tuae meū sociare uoluisses, cū me in illo tristi et acerbo luctu atque discessu nō lacrimis solū tuis, sed alio corpore, corpis pro

Vtrū putes odio in me medio ac immi- -cone fuisse? q̄ fuit ullone tm regno.

hoc splendore et hac dignitate

seruatus esset. cū meos liberos et uxorē me absente, cuius opibus ac
xilioq; defendissē, sic meā semper egisse, te mihi remittere atq;
condedere, ut omē studiū meū in gr. plancij honore cōsumerem.
quod cuius mmeritū tib gratū ēt esse debebas. Nihil aūt me nouī
nihil rauīsa tempora dicere: Hōnē ēt illa testis est ōro, que est ā
me prima habita in senatu: in qua cū p paucas notatim egisse
gras, qas eā enumerare mille modo possem. Sed ius aūt esset ēt quēq;
preterire. statuissemq; eos solos nominare, qui causse modo dures
et quasi sīgnifēri fuissent. In his plancio grās egi. reciteturq;
oratio, que pp eius magnitudinem dictū descripta est, in qua
ego homo astutus ei me debēam cui nihil magnope deberem?
et huius tanti offitij seruitutem astringam testimonio sem
piterno, nolo cetā que ā me mandata sunt, litteris retinere
pretermitto ne aut preferre uidear adtempus, aut eo quē un
hras, quod meus studijs aptius ēt consuetudini uidear esse ui
deatur. Atq; ētclamitat latorensis, quousq; ista dicis. nihil in
tuo proferisti. absolute iam sunt preter tuq. De tuo mō
uidetur obtrēi, quē ego de me bene merentī, quia te teste rogo
ueram, te eodem auctore defendi, et ei dures quousq; negas, qđ
pro tuo contenderem cupere potuisse: Nam istiusuerbi, heo
poterat ēe inuidia, datur ēt tibi ille condemnatus, ille non
facis finem, fere nō possumus, si quid qui pro uno laborarit, ēt
ipm, nō optimerit dici quousq; irridentis magis ēt reprē
hendentis. Nisi forte ego unus ita me gessi inuidiose, ita et
cum his et inter eos, uicos nisi hīs in rauis prōmus, ut in re. p. fauus
et sum et semper fui solus. ut āte constituar, qui nihil ab uidi
bus debeam unq; impetrare, et mihi lacrimulam tuam obiectas. Sic eīm dignus, uidi ego tuā lacrimulam. Vide q
me uerbi tui peniteat, nō mō lacrimulam, sed multas lacrimas
et fletum cū tuo singultu uidere potuisti. An ego qui meorū la
crimis me absente cōmotus, simultates quas habebat deposu
isset, meq; salutis nō mō ut oppugnator, ut inimici mei pe
tarem, sed ēt defensor fuissem. huius in periculo non dolorem
meū significarem. Tu aūt latorensis qui tū lacrimas meas

gratas ēe dicebas, mīc eadem uis inuisis dictas uidem. Negas
tribunatū plancij, quicq attulisse adiumenti dignitati mee
atq hoc loco uerissime quod facere potes. L. Racilij fortissimi
et constantissimi uiri diuina in me merita cōmemoras: cui
quid ego simile in plancio umq dissimulauī me plurimum
debere. semperq pre me tulī. Nullas ut sibi ille neque contē
tiones, neq inimicitias, neq uite diuicationes, neq pro re
p. defigendas putauit. Atq utinā ēt ego sum in illum gratus
tam fuisset p hominū unū et uniuersam ppli. ro. tū gram referri.
Sed si nō eadem contendit in tribunatu planciū, estimare debes
nō huic uoluntatem defuisse, sed me tū plancio deberem. Ut Racilij
tibi beneficijs fuisse contentū. An nō putas uideres idcirco mi
nus in ea causa facturos, q me ēe gratū cōmmeres? An
tū. po. ro. illā. S.C. qđ in monumto marij factū est, quo mea salus
est omnibus cōmendata. Vni. gr. planciq grās egerit, unus eīm
fuit de magistratibus, aut pro magistratibus deferēbr salutis mee,
cui senatus pro me grās agendas putauit. ei ego ame referen
dam gratā non putem? Atq ui eum cū uides quo me tandem
nō putas uite esse latorensis? Nullum esse tantū periculū, tanto
laborem, tanto contemptionem, quā ego nō mō pro salute tua:
sed ēt pro dignitate discingerem: quo quid ēt magis sum non
dicam miser, natura quid abhorret ab uirtute uerbi, ēt recte
ejectitus, nō qđ multus debeo! Leue. n. omnī beneficij gratio
sed quia sepe cōtingit pp aliquos de me meritos inī
pos contentiones, ut eodem tpr in omnī uerear, ut uir gratus
possim uideri. Sed ego hoc meus ponderabo examinabo nō
solū quod cuiq debeam, sed ēt quid cuiq debeam: sed ēt quid
cuiusq interfit, et quid ā me cuiusq tempus possit postulet. Aguur
studiū tuū, uel ēt si uis estimare, laus edulcatus, aut gr. plancij
salus, patria fortune. Salutē tu me ēe cupisti, hic sensi et ea ut
ēe possem, dissimulor tuis et diuellor dolore, et in tanta dispar
offendi te ā me doleo. Sz medius fidius multo citius mea salute
pro te obtulero, qđ gr. planciq salutem tradidero retentioni tue.
etenim uideres nō omnib uirtutibus me affectū ēe cupiā, tū nihil

externitus

est q̃ malim q̃ me et gratũ ẽe et uideri. hec est una uirtus nõ sõlũ
maxĩa, sed et mater uirtutũ omnĩ reliquarũ. q. quid est pietas?
nisi uoluntas grata in parentes. q. ui sunt boni ciues, qui bella,
qui domi, de patria bene merentes, nisi qui patrię benifica
nez
q. ui sancti, qui religionũ colentes, nisi qui merita diuũ mortalib
gram ũstis honoribo et memori mente persoluũt? q. ue pot ẽe
iocundata uitę sublatis amicitijs? q. ue porro pot esse ami-
citia inter ingratos? q. uis est quem liberaliter educatus cui nõ
X educatores, cui nõ magĩi sui atq doctores, cuius locus non ille
nr
mutus ipse ubi altius aut doctius est, cũ grata recordatione in
mente uersatur. cuius opes esse tante possunt aut umq fue-
runt, que sine multoꝝ amicoꝝ officijs stare? q. quid nihil tam proprĩ
hõis equitate, q̃ nõ beneficio modo, sed et benuolentie significa-
tione allegari. Nihil porro tam inhumanũ, tam uimene, tam ferũ
et ferreum, q̃ cõmittere ut beneficio nõ dura indignũ, sed uis
tus esse uidere. q. ue cũ ita sint, tam fluctuabam lucrense
ũsti tuo animo q̃ in eo ipso in quo nihil pot esse nimiũ gratũ
tam tu ita uis nimium me
ẽe censedam: petamq abuobis uicines, ut enim beneficio explet
tamini, quę qui reprehendit, quod gratia postmodũ durat ẽe
i eo reprehendit
neq enim ad neglegendam meã grãm debet ualere, quod ꝛ
idem uos nec nocentem, nec litigiosos ẽe, q nominis me apud
uos ualere oportet, quasi nõ in amicitia mea nõ hec presi-
dia signa forte in me sint parata: semper amicus ẽe malim
quã necessarius? etenim de me ego tantũ audeo dicere, ami-
citiam meã uoluptatis pluribus, q̃ presidio fuisse, meq ne-
mens uite mee peniteret: si in mea familiaritate bonis
esset, neminĩ nisi litigioso aut nocenti. Sed hoc nostrũ quũ
frequenter in me congessisti, sanequ in eo erebro fuisti, te id
illuseris
curro in loci ram comicere noluisti. ne ego mea reluctãte
aliquid defensus misericordie causa dicerem quid in diuos
edilibus ante feci? nõ nihil egisti hoc loco. Nam mihi ergui-
sti ornamentũ oratoriũ meũ, deridebor si mentionem eorum
fecero. cũ tu id predixeris. Sine feceris quid potero dicere?
h uc et addidisti me idcirco mea lege et illo ambitu traxisse

ut misabiliores epilogos possem dicere, nõ uobis uideor cum aliquo
toro
declamatione nõ cum labore et foro disputare? Pudi. n. igit
meus
nõ fui, me nulti fuisse. Si fui inquit, putabam in narreis dictum
bis in buthiniam si locus habet reprehensionis eam aliquã, nestrio
ansam
cur seueriorem intraui putas q̃ rhodii, si spectanda causa est, si in
et tu
buthinia sum cũ dignitate tuisti, et ego rhodi nõ minore. Ita q
nimiuz
ui eo me reprehendisti: q minimũ multos defenderim. Vtinam et
e
tu qui potes et ceteri qui distinguũt, uellent me labore hoc leuare.
Sed fit ut ira diligentia qui in causis ponderandis, omnĩ uere re-
puduare, ut ad nos plerecq confluant: qui miseris et laborantib
nihil negare possimus. Admonuisti et q in certa fuissem dictũ,
aliquid in petitione tua duri potuisse, me id perdidisse. Vter ut
no
nostrũ est rapidior dicti ego ne qdq̃ dici potui, nõ dicerim an tu
qd dici
qui etiã ipse mihi dixeris, tu audebas de tuis rebo gestis mille hõs
misisse? quod mihi mecq quasi ad aliquẽ misissem obtuisse?
quasi ego mihi obtuisse nõ intelligo: rei p. uideo prodesse potuisse.
Sed sunt hec leuiora: illa nõ grauiora atq magna: q. quid meũ
sub
dolentium: que sepe deflebas, nunc quasi reprehendere et accusare
uoluisti. Dixisti n. nõ auxilĩ mihi, si me horride auxilio defuisse.
ego nõ fateor me q uiderim, mihi auxilĩ nõ deesse, idcirco me
illi auxilio peperisse. q. ui. n. status, quod discrimen que fuit
in re p. tempestas? illa quis nescit? Tribunitius me terror, an
consularis furor mouit. Detestare mihi ferro magnũ fuit cũ
reliquis eos, quos ego florentes atque integros sine ferro uidem,
fleue
O consules post hominũ memoriã teterrimi atq turpissimi sint
et illa principia et hi recentes rei eius declamantur quorũ
alter ciuitatẽ perdidit alter uendidit. Empti prouincias abeun
a re p. abeuntes omnibus detulerũt: qui ciuitate, qui armis,
qui opibus plurimũ potant, cũ quid sentirent, nesciemur fu-
riabo illa nox nepharijs stupris, religiosis altaribus effrenata
stetit, et illos consules fuisse acerbissime perhibebat. Egentes in
locupletes, perditi in bonos, serui in dominos armabantur. Aderat
metus senatus, et quid ueste mutata, quid pro uno me post
hominũ memoriã publico consilio susceptum. Sed reordare

qui tũ fuerint consilijũ nõe hostes, qui soli in hac urbe senatum
f fuerint
senatui parere nõ fuerent, eductos suo, nõ luctũ p̃·o·r·s̃ luctus
adegerunt
uidua adiuerint. Aderat meru rumor eques ordo, quem-
quã in contionibus saltator ille catelinẽ consul proscriptionis
denũtatione terrebat. Ac tota ytalia conmouerat, cui quidem bell
meus
uitesimi et nasitani, inferebatur. Huic ꝙ auxilijs studentibus
na
atque uitantibus, uti me tuerentur potuisse confitebor. Sz erat
non uirtus, nõ legibus, nõ disceptando decertandũ. Nam profecto
quo
preclarum tam bona in causa nunc ceteri abundarunt, ad mihi ipsi
auxilium meum defuisset. Armis fuit, armis nunc fuit dimica-
dum: quibus a seruis et a seruos ducibus eadem fieri. Senatus et
bonos rei·p· exitiosum fuisset. Viri aut improbos a bonis. fateor fuisse
eũ
preclarum, si finem tũ uincendi uiderem: quẽ profecto nõ uideam.
V bi enim presto fuisset mihi, aut tam fortis consul ꝙ L. primus ꝙ
C. marius ꝙ L. flaccus, quibus ducibus improbos ciues, res·p· uirtus
armatos, aut si minus fortes, attamen tam iusti ꝙ p. muti
quos quos arma, quos priuatus L. scipio sumpserat: ea T. graccio uite
rempto, uite optio sumpta ẽ defendũ. esset ꝙ pugnandũ cum
amplius
consulibus, nihil aliud duo, nisi illud uictorie nre graues adũ
sarios paratos, interitus multos ultores ẽ uidebam. huic ergo
auxilijs salutis mee, si uidetur defui qa nolui dimicare. fate
bor id quod uis, mihi non auxilium, sed me auxilio defuisse
fuit aut quo maiora studia in me bonos fuerunt. hoc ꝙ magis
et parendũ id
consulendũ putaui. Tu me reprehendis, q. o. metello laudi datũ
est, hodieq; est, et semp erit maxime gloriẽ! quẽ ut potes ex
multis audire, qui tũ affuerunt iustissimis uiris constat
iustissimis
bonis restisse, nec fuisse dubiũ, quin contentione et armis
superior posset esse. Ergo ille tũ suũ, nõ tũ senatus factũ defen-
deret, tũ perseuerantiã sue: nõ salutẽ rei·p· reminisser
constantia
tam ob illam, quo illud uoluntariũ uulnus accepit, iustissimũ
laude
autem metellos et clarissimos triumphos gloriẽ superauit. ex et
illos apes improbissimos ciues interfici uoluit, et nequis bonus
interret
mitteret in eadem crudelitate processit. ego tantus periculis propositis,
cũ si uictus essem interitus rei·p· si uicissem nihil diminuto

parareturꝫ cõmitterem ut ipse prodor rei·p· notareturꝫ qui huius
fuissem? Mortem me timuisse dicis. Ego nõ ne immortalitatẽ quidẽ
contra rem·p· arripiendam putaremꝫ nedũ emori tũ pro ire rei·p·
uellem. Nam qui pro re·p· uitã dediderunt, licet me despicere
dicatis, numq; me hercule eos morte potius ꝙ immortalitatẽ
asserutos putaui. Ego nõ si tũ illoz impiorũ ferro, ac manu
corruissem, ut perpetuũ res·p· tuile presidiũ salutis sue per-
didisset. Quin etsi me uis aliqua morbi, aut natura ipsa dissolu-
fuisset, tũ auxilia posteritatis essent immutata, quod peremptũ
esset mei morte id exemplũ, qualis futurus in me retinendo
fuisset. S·p·q·r· An si me unq; in me uite cupiditas fuisset.
ego mense decembri mei consulatus omnium paruitatis tolo
remouissem: quę si·tt· quieuissem dies, in alioz uigilem rõ-
sulum retidissent. Quocirca si uite cupiditas contra rem·p· est
turpis
temporũ: certe, multo mortis cupiditas mea turpior fuisset
tũ perinde cruciatus. Nam quod ẽ te in re·p· liberũ gloriatus
es, id ego et fateor et letor, et tibi et hoc gratulor, qme aut negasse,
nõ eo neqs te, neq; quemq; diutius patiar errare. Ne si quis
uereor aliquid de dignitate libertate mea diminutũ putet: q; non ab
omnibus eisdem a quibus arta solutus sum dissentire dissentiã
primũ si bene demeruisse me gratũ me prebeo: nõ desino cruciare
in eum hominẽ nimiũ memorem nimiũ grati. Sin aut sine ulla
rei·p· detrimento, respiro et aliquando salutẽ mea, tũ mea e
temporũ, certe nõ nõ sum reprehendendus: sz et seruare uelle
boni uiri me ut ne id fatere, rogarent. Res nõ ipsa p. sz
loqui posset agere meritum. ut qui tibi seruissem semper, nunq;
mihi fructus aut esset nõ ut oportuisset letos et uberes, sed
magna acerbitate premitos tulissem. ut mihi iam seruire con-
sulerem meus, se nõ nõ satis hoc ame, sed et uereri ne parũ
mihi pro eo quod tũ ame hoc, reddidissem. ex si horum ego
mihi cogito, eadem sum in re·p· qui fui semper, tam ne liber-
tatem requiris meam, qua tu potis in eo si semper cum his
quibus tũ aliqn contendimus depugnemus, quod est longe
uerus. Stare enim debemus omnes tamq; in urbe aliqua res·p· qui

quam
qñ uerterur eam ddigere partē adqta nos illius utilitas salusq; conuerterit: ego cū gn. pompeiū nō duco auctorem, duc defensore
salutis mee: nam hec priuatim fortasse offitiū, memoriam et gram
querunt: sed dus hoc quod ad salutē rei.p. pertinet, ego eū nō tuebr.
que omis in re.p. principem et conedunt: ego. C. cesaris laudibus
desim, qui primus ppli. ro. nō me tui semper senatus addrei plu-
rimis atq; amplissimis uidtiis uideam et celebratas, tū hercule
me confitear nō uidtiū aliquē fuisse de rei.p. utilitate, sed hominibus
amicū, aut inimicū fuisse. An cū uideam nauē secundis uentis
cursum tenentem suū, si nō eam petat portū, que ego aliquando
probaui, sed aliū: nō minus tutū atq; tranquillū cū tempestate
pugnet periculose potius q illi salutem, presertim q posita ob tpe et
partā: ego nō didici hec, nich hec scripta legi hec de sapientissimis
et clarissimis uiris et in hac re.p. et in multis aliis ciuitatibus
monumta nobis hre produderunt, nō semper eisdem sententias
ab eisdem, sed quas cuiq; rei.p. status, mutato tempore, ratio cō-
cordie postularet et defendendas. Quod ego et faciō lateranis
et semper faciam, libertatē quā in me requiris, quā ego neq;
dimisi unq; neq; dimittam, nō in pertinaciā, sed in quada mode-
ratione animi putabo. Hunc uenio ad illud extremū qd de quib;
dū planxi in me merita uerbis extollerem, me arcē facere et ex cloaca
ada lapidē, et e sepulchro uenari prodeo. Heu q. n. mihi insidiū
periculū ullū, neq; mortis fuisse, cuius ego temporis rationem
explicabo breui neq; inuitus. Nihil enim et meis est temporibus qd
minus nimis peruagatū quodq; nimis, aut mea celebratione, cōmemo-
ratione celebratū sit: aut hominū notū atq; auditū. Ego enim la-
terensis et illo incendio legū, uiris senatus bonoq; omni cedens
cū mea domus arderet suo, deflagrationē urbis, atq; ydibus tot
minaret, nisi quiessem, Syriam petiui ad eo, que et in erat. Sicut
ipsa domus una conflicta et obruebatur. a. C. uirginio quo cū me
uno, uel maxime cū uetustate amicitia, cū mei fratris collegio
cū res.p. sociarat. Videnne caliginem temporū illoz, cū ipsa pene
insula mihi iste obuiam ferre uellet, parer ille eius dē, tribu. pl. cō-
tionibus pp eandem rem.p. cām sepe uexatus, nihil amplius duo ñ

mne

me in suriā inuenire uoluit, quod dirā. C. uirginio tali cui et uiro
benuolentiam in me, memoriam rerum temporis, humanitatē, fidem
defuisse, nihil uidebitur est eoz. Sed quia tempestatem nos uobisū
nō tulissemus metuū, ut eam ipsam nō posset opibus suis sub-
stinere, tam consilio repente mutato, uter ad bruduisiū a uibone
terra petere contendi. Nam maritimos cursus precludebat segnis hiemis
magnitudo, cū omia illa municipia que sunt a uibone bruduisiū
in fide mea quidē erant, tū uter tuta milites minitantibus, magno
cū suo metu pateremur. Bruduisiū ueni nel potius admone-
atelli: urbem una mihi amicissimā declinaui, que se at potius
erudi, q ut e suo complexu eripi facile pateretur. In portas me. M
lene flatri contuli, cui cū omis metus, publicatio bonorū, exilium
mors preponeret. Heu si perpessi, si arridissent malui q custodia
mei raptus dimittere. huius ego et parentis eius prudentissimi
atque optimi senis, et utriusq; filioz manibus, in nauem tuta ac fi-
deli collocatus, eorūq; precor et uota de meo reditu et audio
durachiū quod in fide mea erat, petere contendi. quo cū uenissē
cognoui id quod audieram, refertam esse graecia stellatissimis
hoium, ac nepharioz, quoz impiū ferrū ignisq; penitus mea
consulatus ille e manibus extorserat. Quis antea de meo
aduentu audire potuissent, cū cū abessem, aliquoz dieru
uia in macedoniam, adplanxitq; perrexi. hic uō simulatq;
me mare transisse cognouit, audi audi atq; attende lare-
rensis, ut scias quē ego plancio debeam, confiteareq; aliqn
quid faciam, me grate pie facere huic, queq; pro salute
mea ferret, si minus profutura esset, obtē tam nō oportē.
H am simul ac me durachiū attigisse audiuit, statim ad me
lictoribus dimissis, insignibus abiectis uestem mutauit protinus
E. O acerbam mihi uidere memoriā temporis illius et lori,
cū hic in me incidit, tum complexus est, consedit, lacrimis,
nec loqui prae merore potuit. O rem cū auditu crudelē, tum
usu nephariam. O reliquos omis dies, noctesq; eas, quibus
iste ame nō recedens, thessalonicā me in quaestorem pduxit.
h uc ego nūc de pretore macedonie, nihil diram amplius nisi tēu

C

ciuē ēt optimū ſemper, et mihi amicū fuiſſet: ſed eadem timuiſſe q̄
ceteros. On. planciū fuiſſe uirū, nō qui minus timeret, ſed ſi acri-
derīnt ea quę timerentur: meū ea ſubiret, et perperi uellet. q̄i
cū ad me ēt. L. tubero meus neceſſarius, qui fratri meo legatus
fuiſſet, detedens et aſia uenifſet, eaſq; mihi ſuas quas ab eiſdem
cōmutatas audierat, nō amiciſſimo detuliſſet: in aſiam me re-
pp eius promiſſę metū, et cū meo fratre neceſſitudīne cōpantē
nō eſt paſſus. Vi me mōg planctus et cōplexu ſuo retinuit, mtoſq;
merſet á capite meo nō diſceſſit, abiecta quęſtoria perſona, omi-
tiſſq; ſumpta. O ereubas. gn. planci miſeras. O flebiles uigilas.
O noctes arebas. o ruſtodiam et mei capitis infelicem. Siquid
ego tibi uiuus nō proſum, qui fortaſſe mortuus profuiſſe. Me-
mini eū, memini uōg, neq; oblūiſcar tue noctis illius, cū tibi
uigilanti aſſidenti, mereti uana quādam miſeria, atq; mania falſa
ſpe inductus pollubar. ſi eem in patria reſtituas, pitem tibi
gram relaturū. Sin mihi uita ſors ademiſſet, aut uis aliquo
maior reditū peremiſſet: hos quos ego tū alios intuebar, ota
tibi illoz laboz premia ger me ꝓſoluturo. q. quid me aſpectas.
quid mea promiſſa repetis. quid meā fidē implorās. Nihil tibi
ego tū de meis opibus pollubar, ſi eoz erga me beniolentiam
promitebam. hos pro me lugere, hos gemere, hos deterare
pro meo capite, uel uite periculo uelle uidebam: de eoz deſideio,
luctu, querelis, quotidie aliquid terū ſimil audiebam. Nunc
timeo ne nihil tibi preter lacrimas quam reddere, quas tu
meis arebitatibs plurimas effudiſti. q. quid. n. poſſū aliud niſi
mērere, niſi flere, niſi te cū mea ſalute complecti? Salutem
tibi ūdem dare poſſunt, qui me reddiderunt. huc tam tandeq;
queſo, retinebo et complectar, nec me ſolū deſpiatorem fortu-
nay tuaq;, ſed comitem, ſoriūq; profutebor. Atq; ut ſpero nemo
erit tam crudelis aīo, tamq; inhumano, nec tam inmemor
meoz nō dutam in bonos meritoz, ſed bonoz in me qui á me
mei ſeruatore capiti duellat ac diſtrahat. Non ego meis
ornatū beneficijs ab nobis deprecor indues, ſed cuſtode ſalutis
meę. Non opib contendo, nō auctoritate, nō gratia, ſed preibus,

ſed lacrimis, et miſericordia, metū nos ſimil miſerrimus, et optimus
obteſtatur parens, et pro uno filio duo patres deprantur. Holute
uidues ꝓ nos, ꝓ fortunas uras, ꝙ liberos mimicis meis, huſ pre-
ſertim quos ego pro ura ſalute ſuſcepi, dare letitia gloriantib
nos iam oblitos mei, ſalutis eius á quo mea ſalus cōſuta eſt
hoſtes eſtituiſſe. Holute autem metū debilitare tū luctu, tum ei-
ure cōmutate metu uoluntatis erga me. Sinite me quod
uobis fretus, huic ſepe promiſi, id ab nobis ei ꝓſoluere. Teq;
C. flauii oro et obteſtor, qui meoz conſiliozē et in cōſulatu
ſociis, puerulozē parteps, teq; quas geſſi adiutor fuiſti,
meq; nō modo ſalui ſemper, ſed et ornati, florentemq; ēt
uoluiſti. Ut mihi ꝙ eos conſeruem eum, ꝙ quę me tibi, et his
conſeruatum ēt uides: plura ne dicam, tue me ēt lacrime
impediūt, uteq; uidues nō ſolū meę, quibus ego magno t
metu meo ſubito inducor in ſpem: uos eosdem in hoc con-
ſeruando futuros, qui fuerius in me, qm uſtis uos lacri-
mis, de illis recordor, quas pro me ſepe multū profudiſtis.

M. T. C. PRO. P. SYLLA ORATIO AD IVDICES INCIPIT.

Maxime uellem uidues ut. P. ſylla et ama di-
gnitatis ſue ſplendorem optineret, et poſt
talamitatem acceptam, modeſtie fructum
aliquē potuiſſet percipere. Sed qm uta tulti
raſus infeſtus, ut amplſſimo in honore, tū
toi ambitionis inuida, tū ſingulari antonij acto euerte-
retur, et in hoc priſtine fortune reliquiſ miſeris et afflictis,
tam habet quoſdam, quoz aios ne ſupplitio quid ſuo ſa-
tiare poſſet, qq et huius inimodis magna aīo moleſtiam
capio: tam et in ceteris malis facile patior oblatū in tepus
in quo boni uiri lenitatem meam, miſericordiam nra omnibus
quonda, nūc quaſi intermiſſam ag noſcerent. ſmprobi ac ꝓ-
diti ciues redimiti atq; uicti preputante re. p. uehemten

me fuisse atq; forten, consuata mitem ac misiroide fateeruit
t + qm L. torquatus meus familiaris ac necessarius uidues esti-
mauit, si nostram in actione necessitatem, familiaritatēq; uiolasset,
aliquid se de auctoritate defensionis mee posse detrahere, cum
huius periculi propulsatione communem defensionē offerri mei.
Quo quid quē nō uteret oratione uidues hoc tpr si mea iblum
interesset, multus enim mihi locus et data facultas est, et sepe da-
bitur de mea laude dicendi. Sz ut ille uidues quantū de meo
auctoritate diripuisset, tantū se de huius presidijs diminuturū putauit!
sic hoc ego sentio, si mei facti ratione uobis, constantiamq; huius
offitij ac defensionis probaro cautāq; me. p. sylle probaturū.
ac primū abste illud. L. torquate quero cur me dicteris cla-
rissimis utrū ac principijs ciuitatis in hoc offitio atq; in defen-
sionis iure seternas. Quid est quobrem abste. Q. hortensius
factū clarissimi atq; ornatissimi uiri nō reprehendat. meū.
nam si uiritū est consilium i. p. sylla inflamande ciuitatis, huius,
extinguendi imperij, delende urbis, mihi maiorem he rei dolo-
rem, gr. Q. hortensio, mihi maius odiū afferre debent. Meū
deniq; grauius est uidutū, q; qui adiuuandus in his causis
qui oppugnandus, qui defendendus, qui deferendus esse ui-
deatur. Ista inquit, tu enim uim uestigasti, tu patefecisti comura-
tionē, quod cū dicit nō attendit eū qui patefecerit bonuisse,
ut id omes uiderent, quod aña fuisset occultū. Quare ista comu-
ratio si patefacta pme est, tamen patet hortensio quē mihi
quē cū uideat honore hoc, auctoritate, uirtute, consilio plurimū,
nō dubitasse quin innocentem p. syllam defenderet. quero cur
qui aduersus ad eam hortensio patuerit, mihi interclusus ee
debuerit. Quero illud et si me qui defendo reprehendendum
putas ee, quid tandem de his existimes summis uiris et clarissi-
mis ciuibus, quos studio et dignitate celebrari, hoc uidere or-
nari, eam defendi huius innocentis uideas. Hon. n. una est oratio
defensionis, quē pars est in oratione. omes qui adsunt, qui labo-
rant, qui saluū uolunt, pro sua parte, atq; auctoritate defen-
dunt. An nō in quibus subsellijs hec ornamenta ac lumino-

rei. p. uiderem: in his me apparere nollem. Q. uos ego illum in locū,
atq; in hanc celsissimam sedem dignitatis atq; honoris, multis meis
ac magnis laboribus et periculis asendissem. Atq; ut uitellgas tor-
quate, quē arguis, si te id offendit, quod ego qui hoc quē gestoris
defenderim neminem, nō desim. p. sylle, recordare de ceteris, quos
adesse huic uides, uitellges de hoc et de ceteris uidutū meū, et
horū par atq; unū fuisse. Q. uis nostrū adsit nāq; ullo, nemo. ne
hinc quid. Q. hortensium, presertim qui illū solus antea de ambi-
tu defendisset. Hon. n. iam se ullo offitio cū illo comunctū arbitra-
batur, cū ille tanto scelere remisso, omnem offitio, societatem
diremisset. Q. uis nostrū seruiū syllam. quis publiū, quis M.
lecā, quis cornelium defendendū putauit. Q. uis his hoc adsit.
nemo. Q. quid ita. quia ceteris in causis et innocentes, uiribus
si necessarij sunt, defendendos ee putant. in hoc crimine nō solū
lenitatis est culpa uel et queda contagio scelerus, si defendat eū
quē obstrictū ee patre suspitere. Q. quid antonio nonne sodales
nō collegę sui, nō uetere amici, quos ille copia quondam ha-
bundarat, nō hi omes qui sunt uitre. p. principes diffuerunt.
ymo et testimonio pleriq; leserunt. Statuerunt tamen illud ee
maleficiū, quod nō nō nō occultari pre se, sed etiā aperiri,
illustrariq; deberet. Q. obrem quid est quod mirere, cū hijsdem me
in hac causa uideas adesse, si tu quibus in ceteris uitellgas affu-
isse. nisi uero unū me uis ferū preter ceteros, me asperū, me
inhumanū existimari, me singulari inanitate et crudelitate
preditū. hanc mihi tu si pp meas res gestas impone in oī uita
mea pbonam, torquate, uehementer erras. Me natura misericor-
dem, patria seuerū, crudelem nec natura, nec patria ee uoluit.
D eniq; istam ipam personam uehemente et acre, qua mihi tum
tempus et res. p. imp obtuit, iam uoluntas et natura ipa dep sue-
illa enim ad breue tempus severitatem postulauit, hec oī uita
lenitatem, miserordiāq; desiderat. Q. quare nihil est q ex tanto
comitatu uiros amplissimos a me unū abstrahat. Simplex offitium
atque una est bonorū omnū causa. Nihil est quod admirere
post hac, si in ea parte in qua bos animaduerteris me uideris. Nullo

est·n· in re·p· causa mea propria. Tempus agendi fuit mihi magis pro-
prium q̄ ceteris, doloris uō et timoris, et periculi fuit illa causa comis.
H ego enim princeps tunc ad salutem ee potuissem, si esset alij comites no-
luissent. q̄ uare necie est quod mihi consuli precipuū fuit, preter
alios, id tam priuato cū ceteris ee cōt. Neque ego hoc pertinde in-
uidie, sed cōtrande laudis causa loquor, oneris mei parte nemini
impartior, glorie bonis omnibus. In antonii testimonii detrahi quis
syllam defendis. hoc totū eiusmōi est uidues, ut si ego sīlia inōstans
ac leuis, nec testimonio fidem tribui conuenire, nec defensioni auctoritatē. Sui est in me ratio rei·p·: religio priuati officij, studiū retinē
de uoluntatis, bonorū arbitrator, nihil minus debet ducere q̄ ame
defendi syllam, testimonio lesum ee antonii. Videor·n· non solum
studiū ad defendendas causas, uel opinio aliquid, et auctoritatis
afferre qua et moderate eo utar uidues, et uō non utetur, si ille
me nō coegisset. Due cominationes abste torquate constituunt,
una que lepido et uolucrio cos. patre tuo consule designato facto
ee dicatur. Altera que me consule, haze in utraq; syllam dirio
fuisse patris tui fortissimi uiri atq; optimi consulis, scis me ostiliq;
nō interfuisse, scis me cū terū in simūs usus esset, tam illoris
me experte tempora et sermonū fuisse. Credo q̄ nō dū penitus
in re·p· uersabar, q̄ nō dum ad propositum ih finē honoris per-
ueneram, q̄ mea ambitio et forensis labor abomi illa cogitatiōe
abstrahebat. Q. qui q̄ interierant uiri consilijs: omis hi quos uides
huc adesse, et in primis·q· hortensius, qui tū pp honorē ac digni-
tatem atq; autūi eximiā in rē·p· tū pp summam familiaritatem,
summūq; honorem in patre tuū, tū cōsulis, tū precipuis patris
tui periculis cōmouebatur. Ergo ulius cominationis crimen defen-
sum ab eo est qui interfuit, qui cognouit, qui particeps consilij
uri fuit et timoris, cuius in hoc crimine propulsando tū esset
copiosissima atq; ornatissima oratio: tam nō minus auctoratus
erat in ea, q̄ facultatis. Illius q̄ cominationis que facta cōtra
nos, delata ad nos, ab nobis prolata ee dicitur, ego testis ee nō
potui: Nō nō enim nihil compers, sed uix ad aures meas ullius su-
spitionis fama peruenit. Q. qui nobis in consilio fuerūt, qui nobis

tū illa cognorūt, quib ipsis periculū tū constari putabat, q̄ antonio
nō affuerunt, qui in illa testimonia grauia dixerunt, huc defendi
huic assunt, in huius periculo declarant se nō crimi cōminationis, nec
adesse ceteris, sed horum maleficio de territos ee, mei consulatus aut
tempus, et crimen magie cominationis a me defendi retur. Atq;
inter nos parcius nō est fortuito uidues, nec temere factū sed cū uide-
remus eoq; criminū nos patronos adhiberi quoq; testes ee posse
mus, uterq; nostrū id sibi suscipiendū putauit, de quo aliquid scire
ipse atque estimare potuisset. Et q̄m de criminibus suppriōis
cominationis, hortensiū diligenter audistis, de hac cōiuratiōe
que me consule facta e, hoc primū attendite. Multa cū ego
consul, de summis rei·p· periculis audiui, multa quesiui, multa
cognoui, nullus umq; de sylla nūtius, ame nullū in uidutū nulle
hec peruenerunt, nulla suspitio. Multū hec uox fortasse eius ho-
minis, qui consul rei·p· insidias consilio inuestigasset, ueritatem
apuisset, magnitudinem cū uiduisset, cū nihil audisset ipse de
p. sylla, nihil suspitatū esse diceret. Sq ego nō dū utor hac uoce
ad hūc defendendū ad purgandū me potius utor: ut minime or-
quatus deiinat, me qui antonio affuerim, syllam defendē. Q. ue
enim antonij fuit causa: que sylle: Ille ambitus uidutū tollere
ac disturbare, primū conflato uoluit gladiatorq; ac fugitiuoz
tumultu. Deinde id quod uidimus omis, lapidatione atq; cur-
su. Sylla sibi si suus pudor ac dignitas nō prodesse, nullum
auxilū requisiuit ille damnatus ita se gerebat, nō solum con-
silijs et sermonibus, uerū et aspectu atq; uultu, ut minime esse
amplissimis ordinibus, infestus bonis omibus, hostis patrie uide-
retur. Ita hic se fractū illa calamitate atq; afflictū putauit
ut nihil sibi et pristina dignitate supee arbitraretur, nisi q̄ mo-
destiam retinuisset. hac uō in cominatione quid tā comictum,
q̄ ille cū catelina cū lentulo, que tanta societas uitiorū inter se
rez optimarū; quata ei cū illis sceleris, libidinis, audacie: Q. quod
flagitiū lentulus nō cū antonio concepit: quod sine eodem
ille catelina facinus admisit: cū uiterum sylla cū eisdē illis et nō
nō nocte, solitudineq; nō quereret, sed ne medioori quide

sermone et ꝛ̄gressu contigeretur. Illū allobroges maximoq; reges ue-
rissimi uīdues. Illā multoꝝ hr̄e et nūpt coarguerunt. Syllā interea nēo
dissimulauit. Hemo nouauit, postremo secreto fuit emissus cum et urbe
catilina, ille arma mist, cornua, tubās, fabros, signa, legiones. Ille re-
lictus uirtus, expectatus fortis, lentuli pena ꝛ̄pressus, conuertit se
ad timorē, nunq; ad sanitatem. hic contra uta quieuit; uteo ip-
omī neapoli fuerut, ubi neq; hortes fuisse putauit, huius affines
suspitionis, et locus est ipe nō tam ad inflamandos calamitosos
aīos, q; ad consolandū accōmodatus. Propter hāc q; tamā dissimi-
tudinē horum atq; causaꝝ aliaꝝ, dissimilem me in utroq; ꝑbui.
V eniebat eīm ad me, et sepe ueniebat antōnius multis cum lacri-
mis supplex: ut se ipm defenderem, et se meū conditionem in
puericia, familiarē in adolescentia, collegā in questura cōmemo-
rabat fuisse. Multa mea in se, nēo nulla et hec ime proferebat
officia. q; uibus ego rebus uīdues uta flectebar aīo, atq; franguēbā,
ut et et memoria, quas mihi ipe ferebat in sidibus deponere.
V t iam imm remissum ab eo. c. cornelīū, qui me in sedibus meis,
in conspectu uxoris mee ac liberoꝝ meoꝝ, obtruncare obtruncaret obmutescerer. Quis
de uno me coguouisset, qua mollitia sum aī ac leuitate, nunq;
me hercule illius lacrimis et pretib restituissem. Sed cū in patrie
ymago, cū uestroꝝ periculoꝝ, cū huius uerbis, cū illoꝝ delubroꝝ
atq; temploꝝ, cū queroꝝ, infantiū, cū matronaꝝ, ac uirginum
ueniebat in mente, et cū ille infelix & funestus furor, uniuersū
totius urbis incendiū, cū tela, cū cedes, cū ruinā cruor, cum ruis
patrie uersari ante oculos atq; animum, memoria refouare cepat-
cū deniq; ei resistebam. Neq; solū illi hosti atq; pāricide, sed his
et propinquis illius marcellus patri et filio: quoꝝ alter apud
me parentis grauitatem: alter filij suauitatem optinebat. Neq;
me arbitrabar simē summo scelere posse quod maleficium alius
uindicassem, idē in illoꝝ foro cū defendere. Atq; ipse ego, neque
p. syllā supplicem ferre, neq; eosdem, neq; huius. M. messale hostis
uectarij preces sustinere potui. Neq; n. est causa aduersus nē,
nec homo nec res, mihi cordi mihi mee repugnauit. Hus q; nomen, nusq;
fastigū fuerat, nullū crimen, nullum uitiū suscepi, efferi libenter

Marcellos

cum Torquato suscepi

ut me qui boni constante, ut spero semper estimassent, eundem
me improbi quā crudelē durerent. hic Si aut se ille uīdues regnum
meū ferre non posse: q; quod tandē torquate regnū? cōsulatus
ne credo mei? in quo ego impari mihi, et ipse pribus. c. et bonis nihil sed ad contra
omnibus parui, quo in magistratu nēo uisturus est āme uīdues regn
sed nō permissurus. An tū in tanto imperio in tanta pace diuis nēo
fuisse regem? nūc priuatū regnare diuis, quo tandē nōie? q; in
quos testimonia dixisti iniqui damnati sunt. q; uē defendi sperem
se absolutū rei? hoc tibi ego de testimonijs meis hoc eīm responderō.
Si falsum dixerim te in eos dixisse: sin uerū nēo ee hoc regnare
cū nēo uiratus duos probare: de huius spe tamē duo, millaq; á
me opes. P. syllam, millā potentiam, nihil denios pter fidem, et defensionis
pectare. Nisi tu inquit coim recepisset, nunq; mihi eā prefuisti. restitisse. Sz tuitus ea fugisse
Si
Sed iam hoc tibi concedā. q; hortensium tanta grauitate hostem,
si hos talem uirum stare nō suo uīdicio, sed meo, si hoc tibi idem et
credi nō potest, nisi ego huic adfuissem, hos affuturos nō fuisse!
Vter tandem rex est, is ne cui innocentes nō restiterunt, an is qui
calamitosos nō defendit, an hoc et id quod tibi necesse minime
fuit facturus ee uoluisti, cū tarquinium, numam, et me tertiū
pegrinū regē ee dixisti. Mitto iam de rege querere. Illud ꝛo
cur pegrinū me ee diceris. Nam si ita sum nēo tam ē admi-
dum regē ee me, qa ut tu uis et pregrini reges rome fuer-
q; consulem rome fuisse pegrinū. hoc inquit te ee duo et mu-
nicipio. fateor et addo et municipio, unde uerū cum salus
huic urbi inq; missa est. Sed stirpe ecte pernelim, gabem,
qui et municipijs perueniunt, pegrini ibi ee uideant? Nemo
eīm illi M. catoni seni, cū plurimos hn̄et municipes, nemo. c.
coruncano, nemo curioni nemo huic ipi. C. nerio cū ei multa nro
miniderent, obiecit unq;. equid uehementer laboreum ēme!
in quē tu cū cupieres, millā contumeliā iactare potuerūt, que
nēo admixtam parte ruinā contineret. Sed tam te mihi per pertineret
magnis causis nre necessitudinis mouendū ee ereā atque eum
puto. Non pīt omīs patruj. Si uerū queris, ne ruinam quidem
nec se equales tui, pp ustam eam anteiri putant. At scribi nos abs te

pegrini uidemur, quoꝝ iam et nomen et honos inueteraui, et huic
urbi et hoīm fame ac sermonib, q tibi illos competitores tuos pegri-
nos, nec te erit uideri, qui iam et tota ytalia delecti, terū de honore cōtabant
et de oīi dignitate conterdunt, quoꝝ caue tu quemq peregrinum
appelles, ne peregrinoꝝ suffragijs obruare. q ui si attulerint
uernos et industriam, mihi crede, efficient tibi istam uerboꝝ
iactationē, et te et sompno sepe et citabunt, nec patient abste nisi
uirtute, unaquāq honorare superi. At si uideres ceteros patruos me et uos
pegrinos uideri oportet a torquato: tam hoc uitio uō fieret. est enim
ipe a materno auo municipalis honestissimi grīs ac nobilissimi,
sed tam a scutari: aut q doceat pueros solos nō ee pegrinos. aut
gaudeat suo grō. me meū ante nō ponere. q uare me nec pe-
grinū posthac dixeris: ne grauius refutere, nec regē me deridere.
N si forte regnū tibi uidetur, ita uiuere, ut nō homīi nemīi,
sed nec rupidi tati quidē ulli seruias: contēnere oīa libidines.
nō auri, non argenti, nō ceteraꝝ rez indigere: in seruitu seruīt
libere! ppti utilitati magis consulere q uoluntati, nemīi cedere
multis obsistere. Si hoc putas ee regnū, me ee regē confiteor:
sin te potentia mea: si dicacitas, si dericq aliquod dictū arrogās
aut superbū mouet, quin id tu proferis, potius q uerbi iniudi-
contumeliaq maledicti. ego tantus a me beneficijs in re. p.
positus, si nullū aliud mihi premiū a. s. p. q. r: nisi honestum
otiū postularem, quis nō concederet? sibi habeat honores, sibi
imperia, sibi prouincias, sibi triumphos, sed preclare laudis in-
signia, mihi liceret huius urbis quā conseruassem conspectu,
tranquillo ato q quieto frui. q uid si hoc nō postulo, si ille la-
bor meus pristinus, si sollicitudo, si offitia, si ope, si uigilie de-
seruiunt amicis, presto sunt omib: si nec amici in foro requi-
runt studiū meū, si neq res. p. uacua, si me nō nō nō req
gebat natatus. h neq honoris, neq etatis excusatio uendicat a
labore. si uoluntas mea, si industria, si domus, si auus, si aures
patent omnibus, si mihi ne ad ea quid que pro salute olim gessi
recordanda et toquanda quicq relinquitur ipsi, tam hoc req
appellabit? cuius uicarius qui uelit ee inuenīi nemo pot.

L onge abest regni suspitio. Si queris qui sint tanq regnū occupa
re conati, ut nec repulsi antiqui memoriā, et domestuis yma-
ginibus repperiet. Ref. n. geste credo mee, me nimis extulerint
ac mihi nescio quos spūs attulerint. q uibus de rebus tā claris
tā imortalibus uideat hoc possim dicere, me qui e summis
eripuīm periculis urbem hāc, et uitam omīm ciuīm sors adeptā
fore. si et hoc tanto in oīs mortales beneficio: nullū in me pe-
riculū redūdabit. Etenim in qua ciuitate res gesserim tantas memī.
d in qua urbe intelligo, plenū foruī ee eoꝝ hoīm, quos ego ab iniq
seruitute depuli uideo, a meis nō remoui: nisi nō paucos furiose arbi-
tramini, qui conari ac sperare possent, se tantū impiū posse dicere
h ex ego, eripe de manibus, et gladios extorquere potui: sicut feri
uolūtates nō confecerat, ac nepharias, nec sanare potui
nec tollere. q uare nō sim nescius in quanto periculo uiuam in
tanta multitudine improboꝝ, cū mihi uni cū omībus iprobis
eternū uideam bellū ee susceptū. q si illius mens prehidis fo-
tasse uiuideat, et ea tibi regna uidentur, q oīs boni autem ordi-
nū atque generū, sua salute cū mea coniūcta, consolare te,
q oīs mentes improboꝝ mihi uni maxime sint infeste et aduerse:
qui me nō nō solū odisse oderunt, q eoꝝ conatus impios, et
furore cōfecerat repressi: h eo et magis q nihil eam se simile
me uiuo conari posse arbitrant. At nō quid ego miror? Sed
ab improbis de me improbe dicitur, cū L. torquatus primū ipe
hoc fundamentis adolescentie iactis, ea ipe proposita amplissīe
dignitatis. Deinde L. torquati fortissimi consulis, cōstantissimi
senatoris, semper opī ciuīs filius interdū efferatur imoderatis
uerboꝝ. q ui cū suppetias uoce declarem. P. lentuli, de audacia
coniuratoꝝ omīm dixisset, tantūmo ut eos qui ea, nō probarent &
audire possent, de supplicio P. lentuli dicere, magna, et
queribunda uoce dicebat. In quo primū illud erat absurdum
dicū q cū ea que leuiter dicerat, uobis probare uolebat, nō itelli- eos aiūt q arcū iudicū solebant audire nolebāt
gebat ea que clare diceret: ita illos audituros, quibus se nō
dicebat, utpote q audituros qui id nō probaturi. Deinde alteri
iam oratoris uitiū nō uidere, quid quisq que tam postulet. Nihil

Ē enī tam alienū ab eo, qui alterū coniurationis arcuisset, q̄ uidere
coniuratos. penā, mortēq̄ lugere. Q. quod cū hīs. tr. pl. fatū, qui
unus uidetur et illis ad lugendos cōiurator relictus? Heq̄ id mirū
ē, difficile est enī tacere cū doleas, te liquid huius, cōscij, nō mō
talē adolescentem, sed in ea causa in qua te uīndicē coniurationē
uelis Et uehemēter admiror. Sed rēphendo tamen illud nostre, q̄ usto
ingenio, prudentia preditus, tam rei. p. nō teneā, qui mbrē plebi
romane rēs eas nō probari, quas me consule. ordīs boni pro salute
rei gesserunt. Et quē tū hos, qui adsunt, quibus te cōtra iporum
uoluntatē uīndicabas, aut tam scelerati statuis fuisse, ut hec
omīa perire noluerint, aut tam mitis, ut et se. pue ruperit, et
nihil hīet quod saluū ēe uellet. An nō, clarissimū utrīusq̄ gnōs
uīri nostri ac nōīs nemo rephendit, qui filiū suū uita priuauit,
ut in reterū firmaret imperiū, tu rem. p. rephendis, que domesti
cos hostes, ne ab hīs ipa necaretur, necauit. Itaq̄ attende tam
torquate, q̄ ego defugā auctoritatē seruatis mei, mitia uoce
ut omīs audire possint, duro, semperq̄ durā. Adestote omnes
aūs, qui adestis corporibus, quos ego frequentes magnopere le
tor. Erigite mentes, animosq̄ uīos, et me de uīndicandis rebus
ut ille putet dicentē attendite. Ego consul cū eternis pduisti
mos ciuīū, clandestino scelere conflatus crudelissimū et luctuosis
simīs eorū patrie compassel. cū ad occasum, interitūq̄ rei. p. tamen
in castris, in hīs aūt templis atq̄ rectis diis lenitus esset constitutus,
mens consiliis, mens laboribus, mensq̄ capitis periclis, sine timor
tu, sine delectu, sine armis, sine exercitu, quinq̄ horis cōfec
tis atq̄ confossis, uersione urbē, interemptione ciues, uastitate
italiam, interitu rem. p. liberauī. Ego uitam autem ciuīū, statum
orbis terre, urbem hanc, denicq̄ sedem omnīm nostrū, arcē regū
ac nationū eternaq̄, lumen gentiū, domicilia imperij, quinq̄
horum amentiū et perditoq̄ pena redemi. An me existimasti hec
uīraturū in iudicio nō ēe dicturū, que uīratus in senatu contrā
dixissem? Atq̄ et illud addam, ne qui forte uīpiat improbos
te subito amare torquate, et aliquid spare de te. Atq̄ ut idem
omnes exaudiant clarissima uoce dicā: hasq̄ autem res, quas ego

magnimi animi

in consulatu pro salute cōi suscepi et gesti. L. ille torquatus cum
esset meus contubernalis in consulatu, cū signifer esset iuuentus
atq̄ in pretura fuisset auctor, aditor, particeps eius, cū pri
ceps, cū auctor, cū signifer esset iuuentus, parens eius hō amā
tissimus patrie, manet ciuīū, suorū consiliis, singularis rēstītor
cū esset, tū omnibus rebus illis interfuit. Hunc q̄ est amē dignius,
studio, consilio, auctoritate unus adiuuit plurimū, cū infirmi
tatem corporis, aī uirtute superaret. Videsne ut eripiam te
et improborū subita gratia et pretoriis bonis omnibus, qui te
diligunt et retinent, retinebuntq̄ semper. Hec si āme forte
detinerent, idcirco te a te et a re. p. et a tua dignitate deter
rere patere? Sed iam redeo ad eam, atq̄ hoc uos uideor re
stor, mihi de me met ipso, tam multa dicendi necessitas quam
imposita est ab illo. Nam si torquatus syllam solū accusasset.
ego quoq̄ hoc tempore nihil aliud agere, nisi eū q̄ accusatus
est, defenderem. Sed cū ille tota sua oratione, illa uita est
innocens, et cū mitio et cū mitto, ut dixi defensionē meā auctoritate
spoliare uoluisset, etsi dolor meus respondere nō cogeret.
tamen ipa causa, hanc āme orationē flagitasset. Allobrogibus
syllam notatum ēe dixi? Q. uis negat? Sylle uidetur? Et uide
quidem omnīm notatus sit. L. cassiū dixerunt cōmemorasse cū
teterū? antoniū sero facere. Q. uero nū syllam dixerit cassius?
nunq̄ fuit aut quesiit de cassio quid sylla sentiret. Videte
diligentiam gallorū, qui uitā autem naturāq̄ nō nostrā eorū
pari calamitate qui fuerant, ēe in eadem uoluntate? Q. quid
tū tam cassius si respondisset idem sentire et serō facere syllam, tam
mihi nō uideretur in hac re crimīosum ēe debere. Q. uidetur q̄
qui barbaros hostes ad bellū impelleret, nō debet mimere eorū
suspitione, et purgare eos, de quibus aliquid suspicarent? Non
respondit, tam una facere syllam! etenim esset absurdū, cū cetera
sua sponte notasset, mentionē facere nullam: nisi admonitus et
interrogatus, nisi forte uerisimile est. P. sylle nomen cassio non
fuisse. Si nobiles hominēs, si afflicta fortuna, si reliquie pristine
dignitatis nō tam illustres fuissent: tam antonij cōmemoratio,

memoriā sylle retulisset. etiā ut arbitror cū auctate principū
comminationis ad inritandū aios allobrogū collegeret rasilius:
et cū sciret literas nationes multe nobilitate moueri non
prius antoniū q̄ syllam notassēt. Jam illud probari minime
pot: gallos antonio notato putasse q̄ calamitatis similitudine,
sibi aliquid de sylla ee querendum: rasilio si hoc esset in eade
scelere, ne cū appellasset quid antoniū, huius nomē in mente
uenire potuisse. Sz tamen quid respondet de sylla rasilius: se ne
scire certū. Non purgat inquit. Dixi atiā ne si arqueret quid
tū denique cū esset interrogatus, id mihi criminosum uideret.
Sed ego in iudicijs & questionibus, nō hoc querendum arbitror:
nū purgetur aliquis et nū arguatur: etenim cū negat se
scire rasilius, utrū sublenat syllam, an falsū probat se nescire.
sublenat apud gallos. q̄ uidelicet ne inducerent. q̄d si putauit
inesse putasset, ne illi nunq̄ indicarent. de se ipo cōfessus
est. Nescijt inquit: credo celatū ee rasilio de silla uno, nam de
ceteris certe sciebat, et ea domi eius conflata plerāq̄ ee costa-
bat: qui negare noluit ee in ea nō syllam, quo plus ipa gallis
daret: dicere aut falsum nō ausus est: Nescire dixit. Atq̄ hoc
p̄spicuū est, cū is qui de omnibus sciret, de sylla se scire negauit.
eandem uim ee negationis huius, quā si etiā commationem
hanc ee se scire dixisset. nam cuius scientiam constat de omnibus
fuisse, eius ignoratio de aliquo, purgatio debet uideri. Sed
iam nō quero purget ne rasilius syllam. Illud mihi tam hanc
et, contra syllam nihil ee in iudicio. Et clusus hac criminatione
torquatus, rursus in me irruit, me accusat, aut me duce ac
ductū est, in tabulas publicas retulisse. O dij immortales, nobis
enim tribuā que mea sunt: nec uero possum, tamen inquio dare
ut tot res, tantas, tam uarias, tam repentinas in illa tam bel-
lentissima tempestate rei p. mea sponte despexerim. Vos ego
autem meū tū conseruande patrie cupiditate inēdisti. Vos
me ab omnibus ceteris cogitationibus ad unā salutē rei p. con-
tulistis. Vos denique in tantis, tenebris, erroribus et insidijs
clarissimū lumen pretulistis menti mee. Vidi ego hoc iudices

nisi reteri memoria senatus auctoritatē huius in dubiū mamitto
publica testatus etenim, fore ut alii nō torquatus, neq̄ torquari q̄s-
piam similis, nam id me multū fefellit, sed aliquid patrimoio
naufragus, inimicis ocij. bonorū hostis, alii inducta ee ducit hec,
quo facilius uento aliquo in optimū quemq̄ tempestate posset in
malis rei p. portū suos malos aliquē inuenire. Itaq̄ nitro-
ductus in senatū iudicibus constituti seruatores, qui omia iudicum
dicta, interrogata, responsa perscriberent. Atq̄ uiros nō solū
sola summa uirtute et fide, cuius quis in senatu facultas maxima, sed quos
scriebam memoria, scientia, cōsuetudine, et celeritate scribendi fa-
cillime que uterent psequi posse. C. rastonius qui tū erat pitor
M. messalam, qui tū prenuam petebat, p nigidiū appiū claudiū
premente esse credo: qui hi omnibus aut uere referendis, aut memoria
putet, aut ingenio defuisse. Quid deinde. quid fieri tū scire uta
iudicium in tabulas publicas, ut ille tabule, priuata tam multo
more maiorū cōtinerentur, nō occultandi nō cōtinendi domi, sed
describi ab omnibus statim librarijs, diuidi passim et ymulgari publicari
atq̄ edi po. ro. imperauit, diuisit toti ytalie, diuisit in omē prouin-
cias eius iudicij, e quo salus ee oblata omnibus, asperē neminem
ee uolui. Itaq̄ duo locū in orbe terraꝝ ee nullū, quo in loco
rei. p. sit nomen, quin eodem pscripto hoc iudicium peruenerit. milia ut dixi diuinatus sita ut dixi
in quo ego tū subito et q̄ quo et turbido ipe, ita duruus ita
ut dixi, nō mea sponte prouidi. Primū ne qui posset tantum
aut de rei p. aut de alicuius puncto meminisse, q̄m uellet.
deinde ne cui liceret unq̄ reprehendere illud iudicium aut temē
credulū criminari. Postremo nequid tam ame, nequid et aut memoria uideret minia ne denig
meis cōmentarijs quereb̄ur: ne aut oblitio mea, aut dili- negligentia tempis
gentia crudelis putaretur. Sed tamen abste torquate quero, cum
inducatus tuus inimicus esset: et esset eius rei frequens te-
nacius et reteri memoria testis tibi meo familiari et cōti-
bernali prius et edituri iudicii fuerit scribe mei si noluisset
q̄ in eo adduce die retulissent, cum uideres alii fieri, nec tamen pati
est: nō meū aut tū familiari meo questus es: aut q̄m tam fa-
cile inuehis in amicos, nec mediocriter aut uehementius expostulasti.

T u cũ tua uox nunq̃ su audita, cũ uidtio lecto, descripto, diuulgato
quieueris, tacueris, repente tantã rem enũciare audeas? et in eũ
lorũ te dedisti, ut ante q̃ me cõmutari uidtij coargueris, te sine
neglgente tuo uidtio conuictũ ee fateare. Mihi tanq̃ quam
salus tanti fuisset, ut meã neglgerem? p̃me ego ueritatem pa-
refactã contaminarem aliquo mendacio? q̃ uemq̃ deniq̃ ego
uitarem, a quo crudeles insidias mirem. p. factas, et time potis-
mũ consulem putarem. q̃ si iam essem obtutus seueritatis et cõ-
stantie mee, tamẽ ne amens eram, ut cõ hẽ posteritatis causa
reperte sint, que subsidio obliuioni ee possent. ego recentẽ pu-
tarẽ memoriam cũcti senatus cõmentario meo posse supari?
F ero ego te torquate iam dudũ fero: et nẽ nunq̃ animũ inritatũ
ad ulciscendum oronem tuã remoro ipe et flecto. Permitto di-
quid uratudie tue, do adolescentie, cedo amicitie, tribuo pareti.
S ed nisi tibi aliquẽ modũ uite constituero, reges obliuiũ nostre
amicitie hẽ ratione mee dignitatis. Hemo unq̃ me tenuis-
sima suspitione perstrinxit, quẽ nõ peruerterim. Sed ut hẽc
credas uelim, nõ his soleo libentissime respondere, quos mihi
uideor facillime posse supare. Tu q̃n minime ignoras consue-
tudinem dicendi meã: noli aruleos orationis mee, q̃ recondu
sunt, et rusos arbitrari, noli id putare. nõ ame ee omissi.
siquid est tibi remissum atq̃ concessum, cũ ille ualent apud
me et eusationes miserie tue, iratus animus tuus, et ab amicitia
nra, tuã tam nõ dũ statuo te uitiũ satis hẽre, ut ego teũ luctari
et congredi debeam, q̃ si esset usui et atq̃ etate robustior, etiã ide
qui soleo cũ sum lacessitus. Nunc teũ sic agã, tulisse iniuriam
iniuriam q̃ retulisse gratã uidear. Heq̃ nõ quid mi uisare
intelligere possum, sig̃ eũ defendo quẽ accusas, cur tibi q̃
ipe nõ suscenseo, qui accusas eũ quẽ ego defendo. primitus
inquis accuso meũ: et amicũ ego defendo meũ. Non debes tũ
quemq̃ in cõiurationis questione defendere, imo nemo
magis de quo eũ nihil et suspicatus, tum q̃ is qui de aliis multo
cogitauit. Cur depsti testimonia in alios? q̃ reactus. Cur
damnati sunt? quia creditũ est. Regnũ est dicere in quem

noli hac nouacalumitate abuta mea

I mmo seruitus ẽ nõ dicẽ: i quẽ uelis: ac defendẽ. quẽ uelis
uelis, ac defendere quẽ uelis? At si consideraue reperis utrum
magis hoc mihi nette fuerit fatere, an tibi: intelliger honestius
te inimicitias modũ statuere potuisse. q̃ meq̃ humanitatis.
A n nõ tũ honor agebatur amplissimus familie ure, hoc est cõsu-
latus, parentis tui, sapentissimi uir familiarissimi suis
nõ sustinensit pater tuus, cũ syllam et defenderent et lauda-
rent. Intelligebant hẽc nobis a maioribus ee tradita disciplã
ut nullius amicitia ad propulsanda pericula impediret.
E t erat huic uidtio longe dissimilis illa contentio cũ affluto
p. sylla consulatus nobis pariebat, si uicti parentis honoris erat
certamen, ereptũ repetere. uos clamitabatis, ut uicti in campo
in foro uinceretis. Cum qui contra uos pro huius salute pugna-
bant amicissimi uiri: quibus nõ inuidebamini, consulatũ nobis erip-
iebant, honori uro repugnabant, et tamẽ id nõ ut molesta ura
amicina, integro offitio ueteri exemplo atq̃ instituto opi munisq̃
faciebant. Ego uõ quibus ornamenti ad uertor tuis: aut tui digni-
tati ure repugno, quid ẽ quod abhoc expectas, honoris ad patre
insignia honorũ adte lata sint. Tu ornatus eruptus, uenis ad
eum lacerandũ, quẽ interemisti. Ego iacentẽ et spoliatũ defen-
do et protego. Atq̃ hic tu reprendis me, qa defendam et inimicũ
E go aut nõ nõ tibi nõ inuisor, sed neq̃ reprendo quod factum
tuũ. Te enim etustimo tibi statuisse, quid faciendũ putares, et
satis y donetis offitij uidtie posuisse. At accusat cornelij filius
idemq̃ ualere debet, ac si pater uiduaret. O patrẽ cornelium
sapentem, qui qđ premij solet ee in uidtio reliquere, qđ tempe-
tudinis in confectione, ad p. cationem filij suscepent. Sz quidẽ
tandem? quod uidtiat p. stũ puerũ cornelium? si est causa mihi
ignota, tũ hortensio cõmutata. Respondet hortensius. Sin
ut ais illũ coniuratũ antonij et catilinẽ, cũ in campo cõsulari-
bus comitiis que á me habita sunt, eadem facere uoluerunt.
antoniũ tũ in campo uidimus, et quid dixi uidisse nos? ego. uidi
eum tũ et tuidues nihil laborabitis, neq̃ suspitabimini. Ego
rectus presidio firmo amicoz, catilinẽ tuẽ et antonij copias et co-
natũ repressi: nũ quis est q̃ qui tũ in campũ dicat aspirasse

syllam. at qui si tū se tū catilina sorietate ceteros coniūxerat
rur ab eo discedebat. rur tū antonio nō erat. rur impari rā
nō paria signa criminis repperiunt. Sed qm̄ cornelius ipe
et mūe de uiduando dubitat ut dirius, informat adhoc ad
umbratū iudiciū filij. q̄ quid tam de illa nocte, ea que seruo
e posterū dic. nōn. nouembris, me consule, catilinę domum
uenisse conuenit. q̄ ue nos omni tempore coniurationis acer-
rima fuit, atq; acerbissima, tū catilinę dies erumpendi, tum
ceteris manendi conditio, tū destructio tota p urbem, cedes
atque incendia constituta e. Tunc tuus pater cornelii ad qđ
tandem alīs confiteretur, illā sibi offitiosam prouīciā depoſit
ut tū prima luce consulem salutatū ueniret, intromissus
meo more, et uire amicissime meę in lecto trucidaret. Hoc
tempore tū arderet acerrime coniuratio, tū catilina uide-
retur ad exercitū, centuriis in urbe relinqueretur, cathi-
linensibus, cetheq̄ quę rebi proponeret. antonio ut occuparet
etruriā prescriberet. Cum omnia ordinarentur, instruerent,
pararentur, ubi fuit sylla cornelius. nūi rome. p nō longe
abfuit. Hū in his legionibus, quo se catilina inferebat. mīto
et longius. nūi in agro camerti, picено, gallico. quę coraꝝ
magnę quasi morbus quidam illius furoris pernaserat.
nihil uo minus. fuit enim iam ut ante dixi neapoli, fuit ea
parte ytaliae, que maxime ea suspitione caruit. q̄ uid q̄ nidius
aut quid affert aut ipse cornelius, aut nos qui ab eo hec mā-
data detulimus. Gladiatores ee emptos, familiā simulatione ad
edem ac tumultū, ita prorsus interpositi sunt gladiatores
quos restanto patris nidemus deberi. arripta est familia
que si eet pmissa, posset alia familia fausti p̄bere. Ut qđ
hec ipsa nō uo miquior minicha eet, et quoꝝ satisfactio ex-
pectationi, posset apparatus uehementer, cū longe regius mu-
neris abesset. quasi uo tempus dandi muneris non nalde
propinquū, nec opinante fausto. cū si nec sciret, nec uellet.
Familia est comparata, ac hē sunt fausti, et pgnat illę preces
a. p. sylla petit, ut emat gladiatores, et ut hos ipos emat, nec

solū ad syllam misse. sed ad. l. cęsarē. q̄. pompeiū. C. meniū
quoꝝ de sua tota res gesta e. At pręfuit familiae cornelius. Ja
si in paranda familia nulla suspitio est. quod profert nihil ad
rem pertinet, sed munere seruili operam dedit se, et ad ferramenta p
spectanda: pręfuit uo uigil, eaq̄ res p bellū fausti libertū ei ipse
administrata est. Ac eum saturnius est in ulteriorem hispaniam
ab hoc missus, ut eam pouinciam exturbaret. Primū consulatum
duxit. L. uilio. C. tergulo consulibus profitetur est. absentio in
furorem catilinę, et suspitionē huius coniurationis. Deinde e
profectus uo tam primis, ysdem locis alīs ante eadem de causa
aliquot annos fuisset, ac profectus est uo uo ob eam, sed et
negotiariam tam magna ratione cū mauritanię rege con-
tracta. Tum ann illo profecto sylla procuratē eius rem exornate
plurimis et pulcherrimis. p. suis predijs uendutis, et alienā
eiusdem dissolutā: ut que causa ceteros impulit cupiditatis
retinendę possessionis, ea sicis uo fuerit predijs diuinitus.
am uo illud q̄ incredibile, q̄ absurdū quiromę cedę fare,
qui hanc urbem inflammare uellet, eū suis familiarissimis
dimittere ab se, et mandare in ultimas terras uirei, q̄ familias
rome ea que conabat effiereret, sin hispaniā turbassent. eet
at ipse pter. st sine ulla coniuratione agebant, an in tantis
rebus, tam nouis consilijs, tam periculosis, tam turbulentis, ho-
minē amantissimū, sui familiarissimū, coniuratissimū
offitijs usu, consuetudine, dimittendū ee arbitraretur. Veri
simile uo est ut quę in otio seruū semper hussent, hic in ad-
uersis et in eo tumultu quę ipse compabat, iste dimitteret.
pe aut amicus ui uo est in desperanda, est ea amici uetera
uop hospitis. Si homo e aut familia ea ac disciplina ut hoc
credi possit, eum bellū rei. p. facere uoluisse, ut eius partē
cū ceteri deseruerint, finitimi ac uitimi singulari seruarent
in rē. p. uram offitio et fide, si sibi nepharium bellum contra
patriā sustipendū putaret, cuius est alienū nidemus nidures
uo libidine, sed negotij gerendi studio ee contractū: qui
ita rome debuit ut in pouinciis et in regnis maxime ei pe-

rumq̃ deberent, quas cũ peteret, nõ remisit, ut sui procurato
res quicq̃ oneris absente se substinerent. Venire omẽs suas
possessiones, et patrimoniũ se ornatissimo spoliari maluit,
q̃ ullam morã cuiq̃ fieri creditor suos. Aquo quid genere
uiderer ego nunq̃ timui cũ in illa rei.p. tempestate uersarer.
Illud erat genus horum horribile, primesc̃endũ, q̃ talo amore
suas possessiones amplexi tenebant, ut ab his mẽbra diuelli
ritui ac distrahi posse putarẽt. Antius creditores Cincius rumq̃ sibi rõnem
cũ prędijs ẽe et estimauit suis. Itaq̃ nõ mo se et suspitione tãta
liberat: uez se omi horum sermone, nõ armis, sed patrimo-
nio suo uindicauit. Iam nõ quod sibi uit pompeianos ee
sylla impulsor, ut ad istam cõmutationẽ, et ad hoc nephariũ
facinus accederent, id cuiusmõi sit intelligere nõ possim.
An tibi pompeiani cõmutasse uidentur: quis hoc unq̃ aut dixit
que fuit istius rei uel minima suspitio. Desiit ut eos unq̃ inquit
à coloniis, ut hoc dissidio ac dissensione facta oppidũ i suo
ptate posset, et pompeianos hẽe. Primũ aũt pompeianorũ
coloniarũq̃ dissensio delata ad patronos est, cũ iam inuete-
rasset in multos annos eet et ro quarta. Deinde ata patronis res
coquita est, ut nulla uire à ceteroq̃ sententijs sylla differ-
ret. Postremo coloni sic intelligunt, nõ pompeios à sylla
magis q̃ sese defensos. Atq̃ hoc uidere et hac frequentia
coloniarũ honestissimoq̃ hoim intelligere potesti, q̃ illud
laborarunt, hũc patroniũ defensorẽ, ruinã eadem illius colonię,
si in omi fortuna atq̃ in omi honore inuolumẽ hẽe nõ
potuerunt, in hoc tũ rauã quo affluebat, quos tutari,
conseruariq̃ cupiũt. Adsunt pari studio pompeiani qui ab
illis et in crimen uocantur, qui uta de ambulatione et de
suffragijs suis cũ colonis dissenserunt, ut ide de rei salute
sentirent. Hoc ne hec quid p. sylle mihi uidetur statuo pre-
tereunda uirtus, q̃ cũ ab hoc illa colonia deducta sit, et cum
cõmoda coloniarũ à fortunis pompeianoq̃ r.p. fortuna diui-
serit, uta rarus utriusq̃ et ut nõ alteros diuisisse, sed utroq̃ atq̃ laudandus
cõstituisse uideatur. Ateim gladiatores et eoꝝ usta uis

rogationis

rogationis ceritię, tanta comparabat. Atq̃ hoc loco L. ceritiũ
prudentissimũ atq̃ ornatissimũ uirũ uehemẽter inuectus
est, cuius ego de uirtute et constantia uidere tantũ duro,
talem hũc in ista rogatione, quã promulgauit, nõ extollẽdo
sed de leuanda calamitate fratris fuisse, ut consul et uoluit
fratri cũ re.p. pugnare noluerit, promulgarit impulsus amor
fraterno, destiterit fratris auctate deductus. Atq̃ in ea re.p. L.
ceritiũ sylla accusatur, in qua re est uterq̃ laudandus, pri-
mũ ceritius, qui id promulgaret, in quo res uidebatur ab ui-
debatur uoluisse rescindere, ut statueretur, sylla recte
reprehendit. Status enim rei.p. mutat uidebatur rebꝰ retinet
Ego ego tantũ fraterno amori dandũ arbitror: ut quicq̃ de salute quisq̃ Si poenã ambitus ea ferebat.
suoq̃ consulatione cõitę relinquat: nihil uidetur ferebat, que fuerat
mp superioribꝰ legibus constituta. Itaq̃ hac rogatione nõ uidetur
sententia, sed legũ uitiũ corrigebat. Nemo uidetur reprehendit
cũ de patria quęritur, sed legem. Damnatio enim est uidetur, que poena.
manebat pena legũ, que lenabatur. Hoc q̃ aios eos ordinum alienare à cã
qui prestare uidetur sunt cũ dignitate et grauitate accusare
nemo labefactare uidetur est conatus. Nihil est enim modi
promulgatũ. Semp ceritius in calamitate fratris sui, uidetur
statem ppetuandam, legis arbitratę mitigandã putauit.
Sed quid de hac ego plura disputẽ, dicere fortasse et facile
et libenter dicere, si paulo et longius: q̃ finis quotidiani
officij postulat, pietas et fraternus amor. L. ceritiũ grauiter
implorassem rem seruis uros, uniuscuiusq̃ indulgentiã in hoc
restarer: petere errato ueniam. L. ceritij et intimis uris rogi
rationibꝰ, atq̃ et humanitate cõi. Lex duos q̃ppeta punios ferri
recepta, nunq̃ porta est in senatu. S. lateri cũ in capitolium nos
senatũ conuocassemus, nihil est actũ prius, et ad mãdato sylle
a metellus pater se loqui dixit sillam illã rogationẽ de
se nolle ferri. Et illo rpr. L. ceritius multa de re. pu. egit
agraria. L. que lata a me reprehensa et abrogata ẽ, mihi esse hõ-
fore perpetuus est. Senatus auctatem nunq̃ impediuit. Ita se impobis langutioĩ restitit
gessit in tribunatu, ut onere deposito domestici officij nihil

postea nisi de rei p. cõmodis rogatus? Atq; in ipa rogatione, ne
p unũ quid ageretur, quis tam nostrũ syllam aut ceteriũ uereba-
tur? nõne omis ille terror, omis seditionis timor atq; opinio, ex
eius affectus, conturbatio, stupor, greges hostiũ p dutos, meri
nobis, seditiones q̃ asserebant. Itaq; p. sylla hoc ĩportunissimo
tũ honoris, tũ etiã calamitatis socio atq; comite, et secundas
fortunas amittere coactus est, et in aduersis sine ullo re
medio atq; alleuamento pmanere: huc tu epistam meam sepe
reticas, quã ego ad gn. pompeũ de reb meis gestis, de suma
rei p. misi: et ei ea crimẽne aliquid ĩ. p. syllam queri. et si
furorẽ incredibilem buerio ante conceptũ, eripuisse mihi meo con-
silio scripsi, me hoc demõstrasse dicis, silla ĩ ea similis rerũ
ratione fuisse, scilicet ut essem qui extremum qn. p. sonẽ et
catilinã et narquiteũ et antoniũ nihil scelerate, nihil audaci
pot p. se sine, sylla potuisse faterer: de quo et siquis dubitasset,
anã, nũ id quod tu arguis roguasset? Interfecto pre tuo consule
defendere. Et iam cũ victoribus substituisti, hãc suspitionẽ
eũ deuitã, huic ut catilinã consulem efficeret contra patrem
tuũ opas et manũ compasse. Q. si ego tibi confiteor, tu mihi
concedas necesse est, huic cũ catilinã suffragaretur, nihil de
suo consulatu quẽ ĩdustrio amisisse, quin remupando roguta
uisse. Heu. n. uitos tantos, tam atroci crimen in
dicis. P. sylle p̃sona suscipit. Iam enim facta crimẽ omne
fere dissolutis contra, atq; in ceteris causis fieri solet, ut
nunc denicp de uita hominis ac de moribus dicã. Etenim de pri
cipio studuit animus occurrere magnitudini criminis, satisfacere
expectationi hominũ, de me aliquid, de ipso qui accusatus
erat, dicere. Nunc iam renocandi estis eo quo nos ipa ratio
tarente. Et me rogat, amis assentibus uiris rebus iudices, que gravi-
ores maioresq; sunt, quid quisq; uoluerit roguerit admi-
serit nõ et crimine, sed et moribus eius qui arguitur est
ponderandũ. Heu enim pot quisq; nrum subito fingi, neque
umquã uita mutari, aut natura cõuerti. Circũspicite pau-
lisper mentibus uestris, ut alios obmittamus, horte ipos horteñ

Antronii ... tate pendebat uoces ei ... ferebantur

qui huic affines scelerũ fuerunt. Catilinã contra rẽ p cõiurasse
cuius aures unq; hoc ergo respuerunt: conatũ esse hostem aperi-
re nõ solũ intemperantia et scelere, sed et conscientia et
studio, in omi flagitio, stupro, cede et uastatõ: q uis enim patriã pugnante
periisse miratur: quẽ semper omis ad ciuile latrocinium natũ pu-
tauerunt. q uis sentiat societatem cũ iudicibus, quis infamiam
libidinũ, quis puellam atq; impiã religionem reformidet. q
quis illũ aut nepharie aut stulte rogauisse miretur. q uis
de retego atq; eius in hispaniã profectione, ac de uulnere
q. metelli pij roget. cui nõ ad illius penã raucet hedis fera-
tus et uideatur. Omitto reterã: ne sit in mitiũ; tam ab
nobis peto, ut tariti de omnib quos cõiurasse cognitũ, roguerit.
Intelligetis unũ quemq illoz plus á sua uita, q á mea suspen-
one et dampnatõ, qm illũ antoniũ, qm eius nom hominem:
Manse est, huius prudo et crimini natura sua ac uita nõ ui-
cit, semper audax petulans, libidinosus. quẽ egurbare hortes
é possessionibus, rede facere nitimoz, spoliare fama sortiorẽ,
ui conatu et armis disturbare iudicia, in bonis reb omõ
cõdemnare, in malis pugnare contra bonos, nõ rei p. rede,
nõ fortune ipi succubere. huius si causa nõ manifestissiõ
rebus teneret, tam cũ moreꝛ, apius ac uita communicaret. Agendũ
conferte nũc, cũ illius uita. P. sylle, nobis ppioq; notissimam
iudices, et eam ante oculos nros proponite, et quod huius hom
et cõmissum nõ dura audacia, sed qdã quasi paulo minus
cõsideratũ uidetur, fuerit. quero. et uerbũ quod unq; ex ore huius
et cidit unde quisq; posset offendi. At nõ ui illa grauis. I-
sylle uictoria, turbulentaq; quis P. sylla deprabatus, grauis
simus hostis et tortuosissimus et ui et equestris ordinis.
quos pro salute se hic sylle obligauit, quos ego roganem
neq; enim ipse uolunt, et hunc ato gratissimo assumi. Sed q
maius est beneficiũ q posse debet cuius, dare, uelle abnobis
ut quod debent tempori, potius tempori tribuatis, qd fere
ipi. q uid reliqua constantia uite cõmemorẽ, dignitatem
liberalitatẽ, moderationẽ in primariis rebus, splendorem

simator. f. multor. p. uita E. d. l. Sylla

scrupor. defensionib nõ solũ uerbis uti impiissimis solitũ esse scimus. uerbis et pugnisse calab.

nõ sua cõsuetudine ac uita cõuincit.

in publicis. q ue ita á fortuna deformata sint, ut tam á natura ni
cohata compara, que domus, que celebratio quotidiana, que fami
liares dignitas, que studia amicor, que et quoq ordine mutuo
hec dies multa et multo labore quesita una eripuit hora. Accepit P.
Sylla uulnus uehemens et mortiferu: ne tam parum quidem uita et
natura attigere potuisset, honestatis et dignitatis huius nimis
magna uideatur cupiditatem: qua si nemo unquam huius intro
latu petendo, cupidior uideatur est hic fuisse q ceteri. Sin aut
et in aliis nullius fuit iste consulatus, amor fortuna et hic in hoc fuit
fortasse grauior q in ceteris. Postea no quis P. Syllam, nisi de
missum, merentem, afflictum q uidit. Q uis unq est suspicatus
huic magis odio q pudore, hominum aspectu, lucrq uitare. Q ui
cu multa haberet imitamenta urbis et fori, pp summa studio
amicor, que tam ei sola in malis restituerunt, abstinuit ab oculis
nostris, et cu lege retineretur, ipse se exilio pene multauit. Inhoc
uos pudore uidistis et in hac uita tanto sceleri locu fuisse credidistis.
A spirate ipm, contemnite eos: conferte crimen cu uita usq adhoc
tempus et placata cu crimine retroacta: mitto rem p. q semp
fuit ille carissima: hos ne amicos tales uiros, tam cupidos
sui: per quos res eius secunde quonda erant ordinate, non
subleuantur adherse: crudelissime perire uoluit, ut cu tetulo ac
ratilina et catego sedissimum uita et miserrima mortem
proposita degeret. Non unq cadit in hos mores, no in hanc pudo
rem, no in hanc uitam, no in hunc hominem ista suspitio. Nono
quida illa imanitas extorta est. Incredibilis fuit ac singula
ris furor, et multis abadolescentia collectis ptorum hominum
uitiis. Reperte ista tanta importunitas, mandati sceleris et ar
sit. Hoste uideret arbitrari hominu illu impetu et conatu fuisse
resp. H. ulla gens tam barbara aut ita imanis unq fuit, quae
no mo tot, sed unus tam crudelis hostis patrie sit inuentus.
B ellue quidam ille et portenti in manes ac feri, forma enim
hominu induta exterminat, perspicue et atq et uidues. Nihil. n.
est quod in hac causa duri possit uehementius penitus in spe
cie ratilinae antonij, categi, lentuli, ceteroq mentes, quas

uos in his libidines furoresq, quas notas scelerum que indutas
parricidior, quotos aternos facinorum reppererit, et magis dis
turnis, et iam desperatis rei. p. morbis, ista uis repente erupit,
ut ea confecta et erepta conualescere dim et sanari ciuitas
posset. Itaq eum est quisq, qui arbitretur illius uiolentissime p.
pestibus, diutius hec stare potuisse. Itaq eos no ad poniendu
scelus, sed ad uendas rei. p. penas, furie queda miserunt.
In hunc q gregem, uos mo P. Syllam uidetis, et his q cu illo hoc
et misserunt honestissimos hominu gregibus reiecerit, et hoc
hominu no, et hac familiarum dignitate in imos partes ac pa
riridas redacta ac nomenu transferet. Vbi q erit illud fortissi
mu presidiu nauis, pudoris, quo in loco uita antacta pro
derit, quo ad tempus et existimationis spes fructus referemur?
si extremo discrimine ac dimicatione fortune deserimur.
Et si no aderit, si nihil anduerit. Q uestiones nobis seruoq
ac tormenta arbitror minitatur, in quibus qq nil periculi
suspicamur, tam illa tormenta gubernat dolor, moderatri
cumq cu, cu corporis, regiq questor. Flectu libido, cor
rumpit spes, infirmat metus, ut uitor rex anquisitor
nihil ueritati loci relinquatur. Vita P. Sylle torquet et eo
queratur: nu que occultetur libido: nu quod lateat facinus, nu que
crudelitas, nu que audacia. Nihil erroris erit in causa, nec obscuri
tatis uideri, si ea uobis uite perpetue nox, ea que grauissima debet
esse audietur. Nullu in hac causa testem timemus, nihil quisq stre.
nihil uidisse, nihil audisse arbitramur. Sed tam si nihil nos P. Sille
fortune mouent et uidues, uestra moueat. Vestra enim qui cu summa
elegantia et integritate uixistis. hoc magis interest, no et libidi
aut simultate, aut lenitate testiu causas honestissimorum hominum federari.
sed in magnis dissentionibus, repentinisq periculis uita uniuscu
usq testem esse, qua uos uideret, nolite armis huic spoliata atq nuda
tam obuiam obicere iniuidie, dedere suspitioni. Munite eam arte bonos!
obstruite pfugia improbis. Valet ad penas et ad salute plurimu,
qua solam uidetis ipam, et ui sua natura que facillime perspi
cuo fletti singis no potest. Quid no hec auctoritas uiru, quo

Semp de ea dicendum. qq ame eiusdem de modo dicet. Quid hec auctoritas

ceteris cõiurationis causis abstinuimus. P. Syllam defendimus,
nihil tandẽ iniuriæ huic, graue si appetimus aliqd: si cũ ceteris de
nobis silent, nõ et nos met ipsi taceamus grauè. Sed si ledimur, si
accusamur, si iniuriã uocamur, profecto cõcedatur iniuriæ, ut
nobis libertatẽ, retinere liceat, dignitatẽ. Accusati sumus non no
mine cõsulares, ut uim uideamur honoris, amplissimi nom plus
iniuriæ q dignitatis afferre. Attulerunt nigri catilinæ, illiq̃ la
udarunt, nulla tam parebat, nulla erat cognita cõiuratio. defen
debant amici, aderant suppliciũ uitæ eius, turpitudinem stu
pri eius populus, nõ uisebatur, qn et parens tuus torquatus cõsul
reo de pecuniis repetundis catilinæ fuit aduocatus, probo hõi
ac supplici fortasse, audaci atq̃ dñi amico. Cui cũ affuit post
delata ad eũ primũ illã cõiurationem, uiderunt se audisse
aliquid nõ credidisse. At idem nõ affuit alio in iudicio, cum
adessent ceteri si postea cognorat ipse aliquid, quod in cõsulatu
ignorasset, ignoscendũ est, his qui postea nihil audierũt. Sin illo
rei prima ualuit, nõ iniqua recens q ceteris debuit esse grauior.
Sed si potuit parens et in illa suspitione pueri tui, tam huma
nitate adductus, aduocatione hõis improbissimi, stellã rutilã
atq̃ ornamentũ, sui consulatus honestauit: quid est q obrem
consularis qui catilinæ affuerunt, reprehendantur? ac ijdem ij
qui ante hanc eam his de cõiuratione dixerũt, nõ affue
runt tanto scelere astructis hominibus, statuerunt nihil
se adimenti, nihil opis, nihil auxilij ferri oportere. Atq̃ ut
de eius constantia atq̃ ani in rẽ p. diuina, quam tanta gravitas
et fides de uno quoq̃ loquitur, neq̃ cuius ornamẽta orõis
desiderat, pot quis q iunctiores, meliores, fortiores, constantiores
consulares fuisse, q his temporibus et periculis, quibus pene
oppressa est res p.? Quis nõ de salute cõi apertissime, q̃s nõ
constantissime sensit? Itaq̃ de consularibus precipue disputo.
nam hec et horum ornatissimos qui pretores fuerunt, et uni
uersi senatus, cuius est laus, ut constet post hominum memoriam,
nunq̃ in illo ordine plus uirtutis, plus amoris in rẽ p. gra
uitatem fuisse: Sed quia descripti sunt consulares, debeo in

Quis nõ fortissime?

tantũ dicendũ putaui, quod satis esset, attestante memoria
uestra, neminem ee et illo honoris gradu, qui nõ suũ studio,
uirtute, auctate iniuriam attulerit ad rem p. conseruandã. Sed quid
ego qui catilinã nõ laudaui, qui reo catilinæ cõsuli nõ affui,
qui testimoniũ de cõiuratione dixi in alios, adeone nobis
alienus, adeo oblitus constantiæ meæ, adeo immemor rerum a
me gestarum ee uideor, ut cũ consul bellũ gesserim cum cõiuratis,
nunc eos diuti seruare cupiã, et in unum iudicium, cuius nunc ferri
retuderi, flammam restinxerim, eiusdem nunc eam, uitæq̃ defen
derem. Si meum fidius uidear nõ me ipsa res p. mei labori
et populi constituta, ad grauitatẽ ani et constantiã suã digni
tate reuocaret, tam hoc naturæ et instituti ut quæ inimicerã,
qui cũ de uita fortunisq̃ contenderim, cuius et insidias euase
rim, hunc semp oderim. Sed cũ agatur honos meus amplissimus,
gloria res gestæ singulares, cũ quotiens quisq̃ et nisi scelẽ
coniuret, totiens renouet memoria pene inuente salutis.
Ego sim tam demens, ego committam, ut ea quæ pro salute unius
gesta, cũ magis et felicitate ãme, q uirtute et cõsilio gesta
ee uideantur. Quid q tibi summus dicet fortasse quispiã, ut
qa tu defenderis, innocens inducetur. Ego nõ iudicij, nõ modo
mihi nil assimio in quo quisquã repugnet, sed etsi q ab omnibus
cõcedatur, id reddo et remitto nõ in rem p. uersor, nõ his ipsis
rapiã meum quod pro patriæ periculis omnibus. Honestiora sunt
et iuuenti, quos uiri, aut ea grauia quos seruum, ut eo nil plus
appetere conor, q quantũ omnes minimi, minimo pariantur.
Ego rauis ee tam uidear, cui inuestigatori coniurationis quipiam
cerit, cui senatus singularibus uerbis gratus egerit, cui uni
togato supplicationem decreuit, dicere in iudicio nõ defende
rem si coniurasset. nõ duro id quod graue est, duro illud quod in his
causis coniurationis nõ auctoritatem assimam, sed prudentiam meã.
Ego ille coniurationis inuestigator atq̃ ultor, certe nõ defen
derem Syllam, si coniurasse arbitrarer. Ego iudices de tantis
autem periculis cũ quererem ota, multa audirem, non crederem
omnia, caueret omnia, hoc dico quod in iudicio dixi, nullius iudicio

q oppressit

nullius suspitione, nullis literis de re p. sylle rem ullam ad me ee delatam. q̄ obrem uos dij et patrię et parentes qui huic urbi atq; huic imperio presidetis, qui hoc imperiū qui hāc libertatē ppetuāq; ro. qui hęc templa atq; templa me consule, uīro mīme, auxiliog; seruastis, testor integro me ato ac libero p. sylle rautum defendere, nullū ame silente farmus occultari, nullum stelus suscepti cōtra salutē oīm defendi atq; tegi, nihil de hoc consul comperi, nihil suspicatus sum: nihil audiui. Itaq; ego ille idem qui uehemens in alios, qui et horatius in ceteros ēr̄ius sum persolui patrie quod debui. Reliqua iam ame mee perpetne cōsuetudini, naturęq; debent. Tam sum misericors uidelicet q̄ uos, tam mitis q̄ lenissimus, ni quo uehemens fui uobis nihil seui nisi coactus, rei p. preciputanti subueni, patriā demersam eruli, misericordia ciuiū deducti tūc fuimus tam uehementes q̄ nec fuit. Salus esset oīm amissa una nocte, nisi esset seueritas ulta susceptа. Sed ut ad sceleratos penas amore rei p. sum ad ductus, sic ad salutē innocentiū uoluntate deductor. Nihil uideo ee in hoc p. sylla uidelicet odio dignū, misericordia digna multa. Neque em nūc propulsande calamitatis sue supplex ad uos uidelicet cō fugi: sed negata q̄m ac nōi suo note nota nepharia me turpitudinis inuratur. Nam ipe quid si erit uīro uidelicet reliquo liberatus: que habet ornamenta, que solatia reliquę uite, quibus letari et perfrui possit: domus erut credo etornata, apient maiores ymagines, ipe ornatū ac uestitum reripabit: oīa uidelicet hec amissa sunt, oīa q̄m, heu, honoris dignitas atq; ornamenta unius uidelicet calamitate ceciderunt. Sz ne efugiam patrie, ne proditor, ne hostis appelletur, ne hāc labem tam grauē in familiam relinquat, hic uos orat uidelicet patruus, ut se adhuc si nō integra fortuna, at afflicta patrio suo gratulari sinatis. Huic misero notiora sunt uidelicet uimera et fori q̄ disciplinę. Nō iam de uita p. sylle uidelicet: sed de sepultura contenditur. Vita ē erepta supiori uidelicet uno, nūc ne corpus eruiatur, laboramus. Quid n. est huic reliquū, quod eū in uita hac teneat: aut quid, quidē, hec cuiq; uideatur. Nuper si homo fuit in ciuitate p. sylla ut nemo ei se, neq; honore, neq; gratia, neq; fortunis ātefferret. Huic spo

(Sed laborat: id metuit: an honoris integros fructus nō se tradituros? ne cānaz memoriaz dedecoris reliquat.)

liatus oīi dignitate, que erepta sunt, nō repetit. Quid fortuna in malis reliqui fecit, ut cū parente, cū liberis, cū fratre, cū his neressarijs iuncta lugere suā calamitatem liceat: Id sibi ne eripiatis uos uidelicet obtestat. Te ipm iam torquate huius explorū misericordię patebat. Etsi nihil aliud sylle nisi consulatū abstulissetis, tamē eo uos contentos ee oportebat. Honoris em contentio nos ad rāmi nō inimicitie deduxerunt. Sed cū huic oīa cū honore detracta sint: cū in hac fortuna misera ac luctuosissima destituatis set quid est quod expectas amplius: huic ne hāc uitam eripere uis: plenam lacrimaz atq; meroris, in qua cū merito cruciatu ac dolore retinet tenetur, libenter reddiderit, adempta ignominia sedissimi criminis. An nō inimicū ut expellas, cuius et miserijs, si esses crudelissimus uidendo fructū rapiegmonē q̄ audiendo. Omi serū et infelicē illū diē: quo consul omnes centuriis p. sylla renuntiatus est. O falsam spem. O uoluere fortunā. O cera cupiditatē. O preposteram gratulationē, q̄ nō illa oīa et letitia et uoluptate ad luctū et lacrimas reciderunt. Vt qui paulo ante consul designatus fuisset, retineret repente nullū uestigiū pristine dignitatis. Quid em erat mali, quod huic spoliato, honore, fama, fortunis deee uideretur, aut cui nouę calamitati locus relictus est. Vtget eadem fortuna quę cepit, reperit nouū merorē, nō patitur hominem calamitosum uno nō afflictū, uno in luctu perire. Sed iam impedior ego met uidelicet, merore, dolore ai nimio, ne hau miseria plura dicā. Vestre iam sunt partes uidelicet, in uestra mansuetudine atq; humanitate iam tota repperim. Vos et reiectione uite posita, nihil suspicantibus nobis reperuistis uos uidelicet consecutus: ab accusatoribus delecti ad spem acerbissimi sortuna nobis, ad presidiū innocentie constituti. Vt ego quid de me po. ro. existimaret, qui seuerus in improbos fueram, laboraui: et que prima mihi innocentis defensio ee, oblata suscepi. Sic nos seueritatem uidelicet, que p hos menses in hostes audacissimos facta est, lenitate ac misericordia mitigare: hoc cū impetre ab nobis ipsa causa debet, tam est uri ai atq; uirtutis, declarare nō ee uos ad quos potissimū interposita reiectione deuenire

conuenerit. In quo ego uideor, quantū meus amor in nos postulat
tantū horter ut communi studio, quū nū in re.p. conuicti sumus:
mansuetudine et misericordia, falsam a nobis crudelitatis fa-
mam repellamus.

M. T. C. PRO A. LICINIO POETA INCIPIT ADIVDICES

Quid est in me ingenij iudices quod sentio, q sit
exiguū, aut siqua in exercitatio dicendi in qua non
me infitior mediocriter esse uersatū aut si huius
rei ratio aliqua ab optimis artibus studijs atque
disciplina profecta, a qua ego nullū confiteor esse
tis mee tempus abhorruisse: eam rem omnū uel in primis hic
A. licinius, fructū a me repetere prope suo iure debet. Nam q ad
longissime post meā memoriā respicere spatiū preteriti temporis, et pueri
tie memoriam recordari ultimā, inde usq repetens, huic uideo
mihi principem et ad suscipiendam et ad ingrediendā rationē
hanc studiosā extitisse. Quod si hec nec hunius hortatu, preceptisq
conformata nonnullis, aliqui saluti fuit, a quo id accepimus, quo
ceteris opitulari et alios seruare possemus, huic profecto ipi
quantū situ est in nobis, et opē et salutē ferre debemus. Ac
nequis a nobis hoc ita dici forte miretur, q alia q[uam] hoc
facultas sit ingenij, nec hec dicendi ratio ac disciplina ne nos
quid hinc temere studio peritus unq dedisse fatemur. Etenim
omnes artes quę ad humanitatem pertinent: habent quoddam cōe
uinculū, et quasi cognatione quadam inter se continentur. Sed
nescio utrum miri ne uideatur, me in questione legitima et
in iudicio publico cū res agatur apud pretorē ppli. ro. lectissimū
utrū et apud seuerissimos iudices, tanto cōcursu hominū ac
frequentia, hoc uti cōe dicendi: quod no mō a consuetudine
iudiciorū, uerū et a sermone forensi abhorreat: quęso ab nobis
ut in hac causa mihi detur hanc ueniā accōmodatā huic et co
nobis cōe admotum spero no molestam: Ut me pro suimo

poeta ac eruditissimo homine dicente. hoc concursu hominū litera-
tissimorū, hac urbana humanitate, hoc denique forte euenente iudicij
patiamini de studijs humanitatis ac uobis paulo loqui liberius,
et mei eiusmodi persona, que pro otio ac studio minime iudi-
cijs, periculisq tractata est, uti prope nouo quodā et inusitato
genere dicendi. Quod si mihi ab nobis tribui, concedique sentiam:
efficiam profecto, ut hunc A. licinium no modo no segregandum a
numero ciuium cū sit ciuis, uerū et si no esset, putetis assciscendum
fuisse. Nam ut primum e puerilibus exercitationibus archias: atque ab his
artibus, quibus etas puerilis ad humanitatem informari solet
se ad scribendi studium contulit: primum antiochie, nam ibi
natus est, loco nobili, celebri quondā urbe et copiosa, atque eru-
ditissimis hominibus, liberalissimisq studijs affluenti, celeriter ante-
cellere omnium ingenij gloria contigit. Post in ceteras ase par-
tibus, oneriq greciē, sic eius aduentus celebrabatur: ut fama
ingenij expectatio hominis, expectationem ipius aduentus, admi-
ratio q superaret. Erat ytalia tūm plena greciē artium atq di-
sciplinarū, studiaq hec et illa tum uehementius tum colebantur: q
nec ipsi in oppidis, et hic rome pro tranquillitate pp̄li. ro. re.p.
no negligebantur. Itaq huic et tarentini et regini et neapo-
litani, ciuitate ceteris q premijs donauerunt, et omnino q aliqd
de ingenijs poterant iudicare, cognitione atq hospitio digni
estimarunt. hac tanta celebritate fame: cū esset cum absen-
tibus notus: romā uenit mario consule et catulo. Huctus e
primum consules eos: quoz alter, res ad scribendum maxime alter
cū res gestas, cū etiā studium atq aures adhibere posset. Stati
lucullī cū prętestatus et cū archias eet, eū in domū suam
recepit: sed et hoc no solū ingenij ac cognitionis, uerū et nature fuit
atq uirtutis, ut domus que huius adolescentie prima fuit
eadem eet familiarissima senectuti. Erat temporibus illis
rotundus metello illi numidico et, eius pro filio, audiebat
a M. emilio: uiuebat cū q. catulo et patre et filio, et aluno
crasso colebatur. Lucullos no et drusum, et octauios et aciones
et rota hortensiorū domū deuictam cōsuetudine, cū teneret

affirebat summo honore, q eū nō solū colebant, qui aliqd prope
atq audire studebant: uez et siqui forte simulabant: Intro
satis longo interuallo, cū esset cū L. lucullo in sicilia profectus,
et cū et ea prouincia cū eodem lucullo decederet, uenit heracliā; que cū esset ciuitas equissimo iure ac federe ascribi se
in eam ciuitatē uoluit. Itaq cū ipse p se dignus putaretur
tam aucte et grate lucullo ab heracliensibus imperatum
D ata est ciuitas silliani lege et carbonis, siqui federatis ciuita-
tibus ascripti fuissent. Si cū cū let ferebatur in italia domicilium
habuissent, et si sexaginta diebus apud pretorē essent professi,
cū hic domicilium rome multos iam annos haberet, professus e
apud pretorē q. metellū familiarissimū suū. Si nihil aliud
nisi de ciuitate ac lege duimus, nihil dicā amplius. causa
dicta est. q uid enim hoc uidemur gratis (Graeche) post heracle ne ee
cū ascriptū negabis? Adest uir summa auctate (religione) et fide M. lu-
cullus, qui se non opinari, sed scire, nō audisse, sed uidisse,
nō interfuisse, sed egisse dicit. Adsunt heraclienses legati no-
bilissimi homines huius uidelicet ciuitatis mandatu et publico testi-
monio uenerunt, qui hūc ascriptū heraclientem dicit. Hic
tu tabulas (bellas) desiderabis heraclienses publicas (suas) quas (tabulario) bello
uterq tabellario interisse scimus omnes. est ridiculum ad eo
que habemus nihil dicere, querere que hic nō possimus, et de
hominum memoria tacere, hic autē memoriā flagitare, et cū hic
amplissimi uiri religionem integerrimi municipij uidemur
fidemq ea que depraueri nullo modo possint repudiare: ta-
bulas quas idem dicis solere corrumpi desiderare. At domicilium
rome nō habuit, si qui tot annis ciuitate data, sedē omnium
rez ac fortunaz suaz rome collocauit. At nō e professus?
imo uō hic tabulis profitetur, que sole et illa professione colle-
gio q pretorū optimi publicaq (eam) tabulaz auctoritate. Nam
cū appij claudij tabule negligentius obsignate (t) ducerentur, gabi,
qdui uicolumis fuit lenitas, post damnationē calamitas eorū
tabularū fidem resignasset. Metellus homo sanctissimus mode-
stissimusq omnium, tanta diligentia fuit, ut ad leuitatē ipsorū

et ad iudices uenerit, et unius hominis huius se remotū esse dixerit.
h ipse q tabulis, nullā litteram in nomine A. licinij uidens. q uerum ita
sint uidetis, qd est quod de eius ciuitate dubitetis? presertim cum
alijs quoq in ciuitatibus fuerit ascriptus. Etenim cū mediocribus
multis, et aut nulla aut humili aliqua arte predius, quotidie
ciuitate in graecia homines inspiciebantur, regnos credo aut le-
gationes, aut neapolitanos, aut tarentinos, quod scenicis artifi-
cibus largiri solebant, ad hunc cursum ingenij putabo gloria no-
luisse? q uid cū ceteri nō nisi post ciuitatē datā: sed et post legē
appiā (appiam) aliquo nō in eoz municipiorū tabulas inrepserunt?
hic qui nec unde quis illis in quibus est ascriptus q semper se
heraclientem esse uoluit, reperiatur? Censui meo regi scribet.
est enim obscurum ceteros prorsus scribo, huic cū clarissimo ipsa-
tore L. lucullo apud eos cū fuisse, superioribus cū eodē questore
fuisse in asia: proximis iulio et crasso nullā ppter partem esse
(it) censum. Sed qm census nō uis ciuitatis confirmat, at tamen
indicat eum, qui sit census ita se iam tū gessisse, pro ciue hic
temporibus que tu criminaris, ne ipse quid uidear in ciui
romano uite et uersatu, et testamenti scripti ferit nostris
legibus, et adiit hereditates ciuium romanoz, et in beneficijs
ad erarium est delatus a L. lucullo pretore et cōsule. q uare
arguméta sumpta potest, nunq enim hic neq suo neq amico q
uidetur reuincet reuincetur. q uem nobis gratie cur tantopere hoc
homine delectemur? q uia suppetebat (a) nobis. Ubi etiam (aliis) nunc
hoc forensi strepitu refugiatur aut aures cōmuni defessē loqui
escantur? An tu existimas aut suppetere nobis posse, q quotidie
dimicamus, nisi in tanta uarietate rez nos nos doctrina
et oblectamus, aut ferre aures posse tam tenui contentione si eas
doctrina eadem relapsemus? Ego nō fateor me huius studijs
esse deditū: ceteror pudeat, siqui se ita litteris abdiderit, ut
nihil possit et his, neq ad eorum afferre fructū, neq ostentū,
hisq proferre. Me aut quid pudeat, qui tot annos ita uiuo
iudices, ut (ab illis nullo) amillius unq me tempore aut cōmodo aut otium
meū abstraxerit, aut uoluptas auocarit, aut denique sopitus

retardauerit. Quare quis tandē me reprehendat aut quis mihi
ure succenseat: si quantū ceteris ad suas res obeundas quantū
ad festos dies ludos celebrandos: quantū adhibere uoluptatis et
ad ipsam requiē ai et corporis concedit temporis, quantū alij
tribuūt tempestiuis conuiuijs, quantū denique alee, quantū pile
tantū mihi ego met adhibeo studia recolenda sumpsero. Atq ō hoc
mihi concedendū est magis, q ethos studijs hec quaq creuit
oīo et faculta, que quatacūq ime, numq amitos gitis debuit
que si cuiq leuior uidet, illa quid certe que suma sit, ex quo
fonte hauriam sentio. Nam nisi multos preceptis, mitisq hīs
mihi, ab adolescentia suasissem, nihil est in uita magnope ex-
petendū, nisi laude atq honestatem: in ea aut prosequēdo atq ex alij
omīs cruciatus corpis, omia pcula mortis, pene et dure
da: numq me pro salute ura in tot ac tantas dimicationes
atq in hos profligatos hostium quotidianos impetus obie
cissem. Sed pleni omīs sunt libri, plene sapientū uoces, plena
exemplorū uetustas, que iacerent in tenebris omia ni hec
lumen accederet. Quā multas nobis ymagines nō solum ad
intuendū, uel et ad imitandū fortissimos uiros expressas
scriptores et greci et latini reliquerunt: quas ego mihi semper
in administranda re p. proponens animū et mentem meam ea
ipsa cogitatione horum excellentiū conformabam. Quereret
quispiam, quid illi ipi summi uiri, quos uirtutes literis prodite
sunt, ista ne doctrina quā tu efferis laudibus eruditi fuerunt.
difficile est hoc de omib confirmare: sed tamen est certū quid
respondeam. Ego multos horum excellenti ō ac uirtute fuisse,
et sine doctrina, nature ipius hutu prope diuino, p se ipos et
moderatos, et graues extitisse fateor. Etiā illud adūgo, sepius
ad laudē atq uirtutē, naturā sine doctrina q sine natura
ualuisse doctrinam. Atq idem ego contendo, cū ad naturam
eximiā atq illustrem accesserit, ōra queda, confirmataq doc-
trina, tū illud nescio quid preclarū atq singulare, existere
et hoc ee hui uni nō, que patres nostri uiderūt diuinū hominem
affricanū: et hoc. c. lelium. l. furium modestissimos homines

et cōmentissimos, et hoc ee fortissimū uirū et illis temporibus doc
tissimū ratione ihm fere qui profecto nisi si mihi ad prīpiendū roborandaq
uirtute literis adiuuarent, numq se ad eas studiū contulisset.
Quod si nō hec tantus fructus oīo adferetur, etsi et hos studijs delec-
tatio sola peteret, tam ut opinor hec a aduersione humanissi-
mā ac liberalissimā iudicaremus. Nam certe neq temporis sui,
neq etatis omīs, neq loci hec studia adolescentiā aquē senec-
tutē oblectant, secundas res ornant, aduersis perfugiū atq
solatiū prebent, delectant domi, nō impedīt foris, pernoc-
tant nobiscū, peregrinantur, rusticantur. Quod si ipi hec neq assi-
dere, neq sensu nro gustare possimus, tam ea mirari debe-
remus, et cū in aliis uideremus. Quis nostrū tam a oīo agresti
ac duro fuit, ut roscii morte nuper nō cōmoueretur, qui cū
esset senex mortuus, tam pfecte artem, ac uenustatem
uidebatur oīo mori nō debuisse. Ergo ille corporis motu tantū
amore sibi conciliarat a nobis omibus, nos a oīo in reditibus
motus, celeritatēq aīoz neglegemus. Quotiens ego hunc
archiā uidi iudices, utar enim ura benignitate, qui me in
hoc nouo genere dicendi tam libenter attendistis, quotiens ego hunc
uidi, cū hanc scripsisset multa, magnū numerū optimoz uersuū
de his ipis rebus, que tū agerent, dicere et tempore. Quotiens
reuocauit eandem rē dicere cōmutatis uerbis atq sententijs,
que nō accurate, cogitateq scripsisset, ea sic uidi probari, ut ad
ueterū scriptorū laudē peruenirent. Huic ego nō diligēter non
admirer: nō omī ratione defendendū putē: Atqui fuit
a summis hominibus eruditissimisq accepimus, ceterarū rerū
studia et doctrina et precepti, et arte constare, poetā natura
ipa ualere, et mentes uiribus excitari, et quasi diuino quodam
spū inflari. Quare suo iure noster ille Ennius sanctos appellat
poetas, q quasi deoz aliquo dono atq munere cōmendati ee
nobis uiderant. Sit q uidetur sanctius apud nos humanissimos
hoies hoc poete nomē, q nulla umq barbaria uiolauit. Saxa et
solitudines uoci respondent, bestie sepe imanes cantu flectūt
atq consistunt. Hos instituti rebus optimis, nō poetarū uoce

Hor

Ennius

homerus

monearnur. Homerū colophonij ciuē suū ee duūt. chij eliū suū uenduraut. Salamanij repetunt, smirnęij nō suū ee confirmant. Itaq; et delubrū eius in oppido dedicauerunt. ꝓmulti alij ꝑterea pugnāt inter se atq; contendūt. Ergo illi alienū, qa poeta fuit, post mortē et expetunt. Hos huic utrū, qui nouitate et legibus noster est repudiauit. ꝓsertim cū oīe olim studiū, atq; oīe ingenuū rōtulit archias ad ꝑpti. ro. gloriā, laudēq; celebrandā. Itaq; et cymbri ras reſ adolescens attigit, et ipſi illi. C. mario qui duriū ad hec studia uidebatur, comitandus fuit. Itaq; enim est quisq; tam auersus a musis, qui non mandari uersibus eternū suoꝝ laborum facile ꝓmiū patiat? Themistoclem illū sumum athenis uirū dixisse aiūt, cū et eo quereretur qlac rodria, aut cuius uocē libentissime audiret, cuius á quo sua ꝓgta et uirtus optime ꝑdicaretur, itaq; ille marius et mie. L. polionis dilectu, cuius ingenio putaret ea que gesserat posse celebrari. Mithridaticū uō bellū magnū atq; difficile, et in multa uarietate terra, mariq; uersatū totū ab hoc expressum est. q ui libri rō nro. L. lucullū fortissimū et clarissimū utrū, uez et ꝑpti. ro. nom illustrant. Populus. R. ro. apuit lucullo imperante portū et regiā quondā opibus, et ꝑa natura regionis uallatū, ꝑpti. ro. et ceteris eodē duce, nō mā manu innumerabiles armenios copias fudit. ꝑpti. ro. laus est urbē amicissimā ciuemq; suū, eiusdem consilio et omi imperio regio ac totius belli ore, atq; fauibus ereptam et atq; ornatā. Hoc semper feretur et predicabitur. L. lucullo dimicante cū mithridate duribus, depressa hostiū classis et incredibilis apud theredam pugna illa nauals. Hostia sunt trophea, nra monimenta, nri triumphi, qa quos ingenios hec feruntur, abhis ꝑpti. ro. fama celebratur. Carus fuit affricano superiori noster ennius. Itaq; et in sepulchro scipionū putatur is ee constitutus, et marmoratus laudibus certe nō solū ipe qui laudant, sed et ꝑpti. ro. nom ornatur. In celū huius prosapia raro tollitur, magnus honos ꝑpto. ro. adiungitur. Omq; denicq; illi marii fabij, non sine eoꝝ cuius nostrū laude decorantur. Ergo illū qui hec ferebat rudē tam bonam maiores nri in ciuitate receperūt. Hos hinc

Themistocles
ἀκροάομαι

heraclienſem multis ciuitatibus expetitū, in hac aūt legibus cōstitutū, de nostra ciuitate eximemus? Nam siquis minorē fructū a studio putat et grecis uersibus perripi: ꝙ et latinis uehementer errat: ppea q; grecia legūtur in omnibus fere gentibus, latina suis finibus exiguis sane continentur. Quare si res hec quas gessimus, orbis terre regionibus de finiunt, turpe ducere debemus, quominus manus nras tela puenerint eodē quam famaq; penetrare. Quod tū ipſi ꝑpti de quoꝝ rebus scribitur, hec ampla sunt, tū his certe qui de uita, gloria rapta diuinitati, bonorum et ꝑiculorū inuitamentū et laborū. Quā multos scripsisse reges suos, magnus ille alexander seruū habuisse dicit? Itaq; is tū cū in sigeo ad achillis tumulū astitisset. O fortunate inquit adolescens, qui tue uirtutis preconē homerū inueneris. Et uere. Nam nisi illi ars illa astitisset, ede tumulus q corpus eius contexerat, nomē etā obruisset. Quid noster hic magnus, qui cū uirtute famā adequauit, nomē theophanis mithridatici scriptore rex suus, in contione militū ciuitate donauit? Et nostri illi fortes uiri, sed rustici ac milites dul cedine quadā glorie capti, quasi participes eiusdē laudis, magno illud clamore approbauerunt. Itaq; credo si archias legibus nō esset, ut ab aliquo imperatore ciuitate donaretur, ꝑficere nō potuit. Sylla cū hispanos et gallos donaret, credo hūc petentem repudiasset, quē nos in cōtione uidimus, cum ei lubellū malus poeta de ꝑpto subiecisset, q epigrammā in eū meū fecisset, tantūmō alterius longissimis uersibus, statū et his rebus quas tūc uendebat, iubere ex prouinciis tribui, sub ea cōditione ne quid postea scriberet, qui sedulitate mali poete duxerit aliq tam ꝑuio dignā, cuius ingenium et uirtutē in scribendo et ꝑpetuā nō expetisset. Quid á. q. metello pio familiarissimo suo, qui ciuitate multos donauit, neq; p se neq; p lucullos impetrauisset? qui ꝑsertim usq; eo de suis rebus scribi cupit, ut etiam cordubē natis poetis pinque gdā sonantibus ac peregrinis tū aures suas dederit? Itaq; enim est hoc dissimulandū, quod obscurari nō pōt, sed prenobis ferendū. Trahimur omes studio

Alexander

Magni Pompei.

cupere debemus

Acæus

laudis: et optimus quisq; maxime gloria ducitur. Ipsi illi philosophi
et illi libelli, quos de contemnenda gloria scribunt, nomen
suum inscribunt, in eo ipso in quo prædicationem nobilitatemq; de
spernunt, gestiunt de se ac nasci uolunt. D. quid breuius? Fuit
uir et imperator atq; amicissimus sui Carthaginis, templorum ac
monumentorum aduersus et ornamenti suorum. Iam uos ille qui nunc illius
et hostis eius nostro comite bellauit, fulminis uos dubitauit manus
manibus uestris conseuerare? Quare in qua urbe ipsorum
prope armati, portas non et nostrarum delubra coluerunt, in eo
uos debent locati uidere a nostrarum honore et a portarum salute
abhorrere? Atq; ut id libentius faciatis, cum me uobis uidere
uidebitis, et de meo quodam amore gloriae, nimis acri fortasse
uerumtamen honesto uobis confitebor. Nam quas res nos in con-
sulatu nostro uobiscum simul pro salute huius eque imperii et pro
uita ciuium, prouisa uniuersa re p. gessimus, augur hic uester
atq; in collegium. Quibus auditis, quod in magna re et cotidiana
uisa est, huic ad perficiendum hortamini. Nulla in re uirtus merceda
alia laborum, periculorumq; desiderat. Preter hanc laudis et gloriae
quam quid detracta uidetis, quid est quod in hac tam exiguo uitae
curriculo et tam breui tantos nos in laboribus exerceamus?
C erte si nihil animi præsentiret in posterum, et si quibus regionibus
uitae spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes termina-
ret suas, nec tantus se laboribus frangeret, neque tot curis
uigiliisq; angeretur, nec totiens de ipsa uita dimicaret. Hunc
insidet quidam in animo quoq; uirtus, quae noctes atque dies
animum gloriae stimulis excitat atq; admonet, non cum uitae spa-
tio dimicandam commemoratione nostri nominis, sed cum omni posteri-
tate adequandam. An uos tam parui animi uidemini esse omnes,
qui in re p. atq; in his uitae periculis, laboribusq; uersamini,
ut cum usq; ad extremum spatium, nullum tranquillum atq; otiosum
spiritum duxerimus, nobiscum simul moritura omnia arbitremini?
A n statuae et imagines non animi similacra: sed corporum multo
sunt hebetes studiosi relinquunt, consilium relinquere ac uirtutis
nostrae effigiem, nonne multo malle debemus summis ingeniis

expressam et politam? Ego uero omnia quae gerebam iam tum in gerendo
spargere me ac disseminare arbitrabar in orbis terrae memoriam
sempiternam. Hanc uero si mea sensi post mortem abfutura sit, sane
ut sapientissimi homines putauerunt, ad aliquam cum mea parte proue-
niunt: nunc quid certe coniectura quidam spero delector. Quare cum
tanto uidear hominem pudore eo, qui amissa uideri reprobari,
tum dignitate, tum et uenustate. Ingenio autem tanto, quanto id re-
uera estimari quod summorum hominum ingenia exercitum esse uide-
atis. Causa non eiusmodi, quae beneficio legis, auctoritate municipii
testimonio Lucilli, tabulis Metelli reprobetur. Quare cum tuta sint
petimus ab nobis uidere, signa nostra humana: uero et domi
nos tantos negotios commendatio debet esse, ut eum qui nos quoque
imperatores, qui pplm ro. res gestas semper ornauit, qui etiam hos
recentes nostros, uestrosq; parentes, eternum se testimonium lauds
daturum esse profiteatur: Ipse est eo nunc qui sancti semper apud omnes
fuit habitus: itaq; dicti, sic in uitam accipiamus fide, ut humani-
tate uita leuatus, portusti acerbitate uiolatus esse uideamur.
Q ue de causa promta consuetudine breuiter, simpliciterq; dicta
uidebo, ea confido probata esse omnibus, quae firme amicitiae uidi-
cia hoc consuetudine et de hominis ingenio, et coniecto de ipsius
studio locutus sum, ea uidere ab nobis spero esse in bona spe
accepta, abeo qui uidetur eloqui certo scio.

M. TULLII CICERONIS Pro P. QUINTIO ORATIO finit incipit

Ve duae res in ciuitate, plurimum ualent, haec contro-
uersiam ambae faciunt in hoc tempore. Summa gratia
eloquentia: quarum altera. C. aquilio nescio, altera
metuo. Eloquentia. Q. hortensius ne me dicendo
impediat, non nihil commouetur gratia. Sed maxime ne
potest quidquo noceat, id non eo medio citer promisso, neque
quaerendum uidetur si hoc summa in illius esse si in nobis esset salute
mediocria. Vest ita se res habet, ut ego qui neque usu fatis et

ingenio parū possim cū a patrono diligentissimo comparer. p. quintius
cuius tenuis opes, mille facultates et que amicos copie sunt cū
aduersario gratissimo contendat. Illud ego nobis incōmodū, g. n.
uimus, qui hāc aliquotiens apud te eque homo et in aliis rāis eser-
citatus, et in hac multū ac sepe uersatus. hoc tps abest nouā lega-
tione impeditus et admē uentus. qui sine summa brem cetera
temporis, quāq certe uix satis habui, ut rem tantā tot diuersis
implicatā possim cognōscē. uia qđ mihi consueuit ceteris cautis
et admonendo, id quoq in hac causa defuit. Iam quominus
ingenio possim, subsidio mihi diligentia compauit. que quāta sit
nisi tempus ad spatiū datū sit, intelligi nō pōt. q. que g̃ primū a
c. equilij ea te et eos qui tibi consilio sunt meliori mente nīa
uerba audire oportebit, ut multus in comodus ueritas debili-
tata, tandē equitate talium uirorum reuocet, qđ si tu uideg millo
presidio fuisse uidebere tātra uim et gram solutā atq nō
prelsi apud hoc consilium et opibus, nō equeritate causa pandem.
profecto nihil est tam sanctū atq sincerū in ciuitate, nihil e
quod humilitatē cuiusq, grauitas et uirtus uideg̃ celebrem.
C erte ut apud te, et eos qui tibi assunt ueritas ualebit, aut ex hs
loco ejcpulsa ui et gra locū ubi res consistat reperire nō pote-
rit. Nō eo duco. C. aquili g mihi uenisti in dubiū tua fides
et constantia, quo nō his quos tibi aduocasti uiris electissis
ciuitatis spem summam hrē. p. quintius debeat. q. uidergo ē
primū magnitudo periculi summo timore hoies affecit. g uno
uidelicet de fortunis omnibus deterruit, idq cū cognit nominis
sepe ei uenit in mentē pcauē hic prea, g omīs quoq alterius
manu uita posita est, sepius illud cogitant quid possit humā
hūs cuius ūfidē, ac pfate sint, quā quid debeat facere,
dem habet aduersariū. p. quintius uerbo. set. nemū re. Ibi
ste etatis hoies diligentissimos, fortissimos honestissimos ciui-
tatis, qui cū studio, summis opibus. set. nemū defendit
sed est defendere, impiditam alterius obtempare, quo id fa-
cilius que uelut uinclo iniquo ūdicio opprimere posset. Iam quid hoc
iniquius aut indignius, C. aquili, dici aut cōmemorari pōt!

ego me

ego me caput. quū alterius fama, fortuna sep defendā, pone loco
eam, ducere que pcipuum. q. hortensius, qui hoc triduo partes
actoris optinet, contra me stet duturne. cui summam copiā facul-
tatemq dicendi natura largita ē. Ita fit ut ego q tela depellere
et uulneribus mederi, debeam: tū id facere rogar, cū et telū nullū
aduersarius elegerit. Ita fiqua uire id quod paucis sunt facere
falsum crimen, quasi uenenatū aliquod telū legerim, medicine fa-
ciende locus nō erit. Id accidit ptoris iniquitate et inuidia, pmū
q contra omnem consuetudinē uidetis prius deprobro. q de re
malui fieri. Deinde quod uta cōstituit id ipm iudicium, ut reus
antea actoris uerbis audiret, eam dicere cogeretur, qđ eo
gra et potentia factū est. q qui quasi sua res, aut honos agatur
ita diligenter. set. nemū studio et cupiditate et more geunt
et eisdem rebus, res, opes suas exponūt. In quibus quo plus
pp uirtutē nobilitatēq possunt, eo minus q possint, debet osten-
dere, cū tot tantisq difficultatibus affectus, afflictusq in tua
c. aquili fidem, ueritatē, misericordiā. p. quintius confugerit.
C um adhuc ei pp uim aduersarios nō par nō agendi facul-
eadem magistratus equus reperiri potuerit. Cum ei summam
p uiriam omia inimice atq infesta fuerint. te. c. aquili
nos q omes qui in consilio adestis orat, atq obsecrat ut multis inuiris uindicata
in hoc tandem loco consistere atq cōfirmare patiamini.
d quo facilius facere possitis, date operam ut res a principio
que admotum gesta et cōtracta sit cognoscatis. C. quintius fuit
p. quintij huius frater, sane cerus rei pater familias et
prudens et attentus, una re paulo minus cōsideratus quiso-
rietate cū. set. nemo fere uiro bono, uerūtamen nō ita instituto,
ut uita societatis et officia cum patre familias nosse posset.
nō quo idem deesset ingenium, nā neq parū faceret studio
set. neminī, neq inhumanus prelo unq est existimatus.
q uid g est cur ei natura nihil melius q uoce dedisset, pater
nihil pter libertatē reliquisset, nocte in questu cōsulit, libertate
usus est, quo spumius durae eet, quare quid potiū tibi eum
uelles adiungere nihil erat. nisi, uita penuria cōduceret.

al telū adūsari? nullū recepit.
filius eū id tps impugnādi det. cū ce uitadi
illo, impetus potestas adempta nobis
erat. Et siqua ri

qui pecuñ fructus esset, tam inductus cōsuetudie ac familiari
tate quintius ferē ut duxi societatē cum rege que in gallia com
pana probant. Erat enim pecuñia ria res ampla et rustica sane bene culta
et fructuosa: tollitur ab arrijs hominis, atq; pronius conserta in
galliam veniens, et trans alpes usq; trāsfertur. Fit magna muta
tio loci, nō ingenij. Nam qui ab adolescentulo questū sibi instau
asset sine impendio, postea q nescio quid impēdium in eorum cōm
lut mediocri questui contentus esse nō poterat. Hec mirū fuit q
uocē uenalem habuerat, ea que uoce quesierat magno sibi ornā
fore putabat. Itaq; aut mediocriter de cōi quod quisq; poterat
ad se in priuatā domū locabat. Qua in re ita diligenter erant
quasi hi qui magna fide societatem gererēt, ut arbitrū pro
sorio cōdemnari solerent. Vey de his rebus nō necesse habeo
dicere, ea que ne. pu. quintius rupur cōmemorare, tamen hr
rania postulabat, tam quia postulat, nō flagitat. Interbo. Cum
annos iam gl plures societas esset, et cū sepe suspertus quin
nemius fuisset, neq; ita cōmode posset ratione reddere socii
rez, quaz libidine, nō ratione gesserat, moritur galba quintius
cū adesset nemius et moritur repentino. herede testamen
reliquit hūc P. quintiū, ad quē summus meror morte sua ne
niebat, ad eundem summus honos quoq; pueret. Quo mortuo,
nec ita multo post in gallia profecturus quintius, ibi cū isto
nemio familiariter uixit. Annū fere una fuimus, cū et de soc
tate multa inter se tractarent, et de tota illa ratione atque re
gallicana, neq; interea uerbū ullū interposuit nemius, aut so
cietatibus sibi quippiā debere, aut priuati quicū debuisse
cū eius alieni aliquātulum esset relictū: quibus rebus pecūa
rong curare oportuit. Auctione in gallia P. hic quintius
narbone se facturū esse proscribit eaz rez que ipius erat pri
uate. Ibi tamen uir optimus rez. nemius hominem multis uerbis
deterret, ne auctionaretur: cū nō ita cōmode posset eo tpe quo
proscripsisset uendere. rome sibi nummos facultatē esse, quā si
sapet, roget, et stimaret, pro fraterna illa neritudine, et pro ipius
affinitate. Nam P. quintij cōsobrinā habet uxorem nemius

et ei ea liberos: qa q uirū bonū facere oportebat, id lo qhā nemius.
redebat quintius eum qui ocēm bonas imitaretur, facta qs imitamur
auctorē uelle facere desistit. Roma proficiscitur, deredit et gallia
roma simul nemius cū eo, cū pecuñam. C. quintius. P. scapule debe
asset, q te. C. aquili deridit. P. quintius q liberis eius dissoluet. hoc
eo pte cogebatur, q pp eraria rationē nō satis erat in tabulis ispe
xisse, quia soluerētur, deridit, statuisq; tu, pp nec titud unam que
tibi cū scapulis est: quidq; ad denariū solueretur. hec ea gerens
agebat auctore et consulatore nemio. Hemi cui si eius utebatur
consilio, cuius auxilio sibi paratū putabat. Itaq; herede nō mo
erat et pollicitus in gallia, sed rome quotidie simul atq; sibi hoc
ānuisset. Hū uratū se ducebat quintius. porro ustū posse fieri uidebat
debere intelligebat, mentiriq; ratio, cur moritur, nō erat, nō pu
tabat, quasi dominū bret. Ita constituit scapulis se daturū. Hemi
certiore fieri, rogat ut curet quod dixisset. Tum iste uir optimus
uereor ne se deridari putet, quod uerū iam duo optimus qui hi
in summas angustias adductū putaret, ut ea suis cōductoribus in
ipo articulo temporis astringeret, assem iste negat daturū nisi
prius de rebus rationibusq; societatis omnibus decidisset, et tulisset
sibi cū quinto controuersie nihil futurū posterius. Inquit isto
uidebimus quintius. Hunc hec uelim curas si tibi uidetur quod
dixisti. Negat se alia rē facturū quod promisisset, nō plus sua re
ferre, q si cū auctionē uenderet. dū uisū q pia promisisset.
D estitutione illa grauiter quintius a scapulis paucos dies aufert
ri gallia mittit, ea que proscripsit ueniret. deteriori tempore
absens auctionatur. Scapulis difficilior cōductione dissoluit.
T um appellat ultro nemius ut qm suspicaretur aliqua de re fore
controuersiam uideret, ut q primū, et q minima cū molestia res
transigeretur tota. Dat iste amicū mitrebellū nescio quem negotiū,
qui istius erat educatus et quo utebatur iste plurimū propiqui
nostrū se. alphēnū, rem cōficere nullo modo poterat, propterea quod hic
mediocre iactura facere cupiebat. Iste mediocri preda contentus
nō erat. Itaq; eo tempore res est in iudiciū repta. cū iudi
monia sepe dilata esset, et cū aliquantū temporis res agi esset

consumptū: neq; quicq; profectūrū esset. Venit ad nadimonium.
obsero
neuius: hec sequor. C. aquil. natq; qui adesset in consilio, ut dili-
genter attendant, ut singulare genus fraudis, et nouā rationē
insidiarū cognoscere possint. Aut auctionatū se ēe gallia, quod
sibi uideretur se uendidisse, curasse neq; sibi societas deberet:
se eam neq; nadari amplius, neq; nadimoniū promittē. Sed
agere, uelit quintius nō remissare. hic cū rem gallionā cuperet
remittere hostem in patria nō nadatur, ita fiēt nadimonio diste-
datur: deīn romę .xxx. dies fere quintius cōmoratur, cū ceteris
que habebat nadimonia differt, ut et peditus in gallia profici
sci possit, proficiscitur, roma egreditur ante diē .iij. kl. febr.
Q uintius Scipione et norbano consulibus, questo ut eam diem
memorię mandent. L. albius. sex. filius quirina uir bo-
nus et imprimis honestus una professus est. Cū uenissem
ad nadia bolatēna que notantur, uidentur ex familiarē meā
qui et gallia pueros uenales usti adducebant. L. publiū qui ut
romā uenit, narrat nemio quo in loco uiderit quintium. q;
nisi ex publio nāratum Nemio esse: nō tam acto res in contentione uenisse. Tū Nemius ipe
pueros rarū amicos amittet dimittit, ipe suos neciarios uocat. obamq;
frequentes lucinij et a fauribus Macelli conuocat ut ad tabulā sectam
sibi assint hora secunda pacti potendi. Venit frequentes, testificat
usti. P. quintiū nō stetisse ad tabule marie signis horum nobiliū cō-
signatur. Dis[illegible]tur, postulat ab nasieno pretore nemius ut ex
educto bona possidere liceat, missit bona describi eius qui cū fami-
liaritate fuerat societas erat, affinitas liberis usus unius diuelle
nullo nō poterat. Q ua ex re intelligi facile potuit, nullum esse
officiū tam sanctū atq; solempne, quod nō auaritia cōmunē
ac uiolare soleat. et eum si ueritate, amicitia, fide societas pa-
tate propinquitas colunt, nefāe est iste qui amicū socium affinē
fama atq; fortunis spoliare conatus est, nam ille expertus fi-
et impiū ēe fateatur. Libellos sex alphēus procurator P. quin
familiaris et propinquus. sex. nemi obiecit. Seruili unū que
iste prenderat, adduxit. demoliat seese procuratorē ēe, id
ex q̄ta
equi ēt fame, fortunisq; P. quintij consulere et aduentum

eius expectare. Quod si facere nolit atq; inhibuerit, eiusmodi
rationibus illū ad suas conditiones perducē, sese nihil prauī
et si quid agere uelit, iudicio defendere. Hec dū roma geru-
tur, quintius interea nōtra eius cōsuetudinē edicto prętoris de
saltu agro[illegible] rōi a seruis rōibus ui detrudit. Et ultima. C. aquil
id nō et ratiōe omia roma nemū ferisse, si hoc quod p̄ trās
ustius in gallia gestū est ratione atq; ordine factū uidetur.
Expulsus atq; eiectus é prędio quintius, accepta insigni mili-
tia, confugit ad. C. flauiū imperatorem, qui tunc erat in
prouincia, quę ut ipius dignitas postulat, honoris causa nōia.
Eam rē, qua uindicandam uehemens putauit, et decerno
eius potestas cognoscere. Alphēus interea roma cū iste gladi-
atore uetulo quotidie pugnabat. Urebat ypso fame suo,
ppea q iste caput petē nō desinebat. Iste postulat ut procu-
rator iudicatū solui satisdaret. Negat alpheus equū ēe procu-
ratorē satisdare, quod rem satisdare nō deberet si ipe
adeet. Appellant tribuni, a quibus cū eet certū ampliū
petitū, ita tamen discedit ut ydib. sept. P. quintiū sisti. Set
alpheus promitteret. Venit romā quintius. Vadimoniū
sistit. Item homo asperrimus bonor possessor, ejector, ereptor
annū et sex menses nihil pensi quieuit rondutoribus, hūc
quoad colonī
que adsunt produxit. A. gn. dolobella denicq; pretore po-
stulat, ut sibi quintius iudicatū solui satisdaret et formulo
q ab ea petat, qm̄ eius ex edicto prętoris bona .xxx. duas pos-
sessa sunt. Non recusabit quintius, quin ita satisdare iubē
si bona possessa eent ex edicto. Decernit, q̄ equū nihil duo, imo
hoc, nouū et hoc ipm tamisse mallem: qm̄ utrūq; quis itelli-
gere potuisset. Iubet P. quintiū sponsionem facere si bona sua ex edicto P. burrieni prętoris dies .xxx. pos-
sessa nō eent. Accusabant qui aderant, tam quito demōstra-
bant de re iudicatū fieri oportere, ut aut uterq; inter se
satisdaret nō necē, famā alterius iudicatū nō esse clama-
bat. Porro ipe quintius sese idcirco nolle satisdare, ne iudi-
retur iudicasse bona sua ex edicto possessa ēe. Sponsionem

porro si istiusmõi faceret, se id quod nũc euenit de rapte
suo, priore loco ram se dicturum. Dolobella quãdmodum
solent homines nobiles, seu recte seu perpera facere repunt
ua in utroq; et redunt: ut nemo nro loco natus aliq possit
iniuria facere fortissime possederat aut satisdaret aut
sponsionem iubet facere. Et interea reuisantes nros ad
uocatos acerrime subnoueri: conturbatus sane discedit
quintius, neq; mirũ cui hec opio tam misera tamq; iniqua
daretur: ut aut ipse se rapine dampnaret si satisdedisset
aut ram rapine si sponsionẽ feriisset, priore loco diceret.
C um in altera re nihil eet rane, qn seruus iuraret, ipse de
se re quod iuraturũ grauissimũ est: in altã spes eet ad talem
tñ iurũ iurãe ueniendi: unde eo plus opis auferret, quo
minus attulisset gratie. Sponsionẽ facere malunt. Ferũ
te iurãe. C. aquili sumpsit et sponso equ. in hãc summa
iuratij rana p. consistat iuratũ ee. C. aquili nõ de re pe
cuniaria, sed de fama, fortunisq; p. quintij. Videt cui mag
res uta restituerint, ut pro capite diceret, nos in audita
crimination attatos loco priore ram dicere intelligi
tis. Est porro qui defendere incipierit iudex attendere, et
ea ingenia conuerti ad pritem, que ana uersabantur
i salutem atq; angulia ferendã. Illud et restituent quod
extremo dies tulerunt, ut te in ius adducerent, ut nobis ipso
ejdem diceremus pristine rei, qua rem facile a pretore
impetrari spero.
nisi quod eet tuum
uis et offitiũ testatoq; dormisses. Itaq; nobis adhuc preter
te quisq; fuit, ubi nostrũ uis rotra illos optineremus, neq;
illis unq; satis fuit illud optinere, quod probari omnino
posset. Ista sine iniuria potentiam leue atq; inopem ee arbitrantur;
uerũ qm tibi instat hortensius ut in ea causa consiliũ ame postulet:
ne in dicendo tempus assumam queritur priori patrono causam
defendere nunq; potuisse: nõ patiaris istam manere suspi
tionem, nos rem iudicari nolle. Itaq; id mihi arrogabo me posse
cõmodius ram demonstrare, q; ana demõstrata sit. Itaq; tam

tam multa uerba faciã, ppea quod et ab illo qui ante tam dicit, et a in
fortunata causa e. et a me qui neq; orare, neq; pronũtiare
multa possum: breuiter postulatur, que mihi met est ipsi ami
cissima. Faciã quod te sepe animaduerti facere hortensi. Tota tam
me dictionem certas in partes diuidam. Cur id semper faciã. ego
id semper potes. Ego in hac causa facta, ppea quod in hac uideor
facere: quod tibi natura dat, ut semper possis. Id mihi causa con
cedit ut hodie possim. Certos mihi fines, terminosq; constituã
extra quos egredi nõ possim, si maxime uelim: ut mihi sit propo
situm, de que dicam. Et hortensius habeat exercitatam adque respon
deat, et ut tu. C. aquili ptidere possis, quibus de rebus audiendus
sis. Negamus te bona. P. quintij. Set. neuij possedisse ex edicto
pretoris. In eo sponsio facta e. Ostendam primum cam nõ fuisse
cur a pretore postulares ut bona. P. quintij possideres. Deinde
ex edicto te possidere nõ potuisse. Postremo nõ possedisse. a uero
C. aquili, uosq; qui estis in consilio, ut que pollicitus sum diligenter
memorie mandetis, et eam rem facilius totam accipietis. Si hec memine
ritis, ut me facile uestra existimatione reuocabitis. Si etiam hos tam
celles egredi conabor, quos mihi ipi circudedi. Nego fuisse cam cur
postularet: nego ex edicto possidere potuisse: nego possedisse. hec tria
tibi dicuero, p oratore. Non fuit causa cur postulares, qui hoc intelligi
pot, qa. Set. nemo, neq; ex societatis ratione, neq; priuatii quicq;
debuit quintius. Cui huic rei testis est. Eadem qui acerrimus
aduersarius e in hac re. Te in qua testem, citabo. Anne ereo dum
post mortem C. quintij fuit, in gallia terra simul quintius. Docte pe
tisse abeo usa nescio qua innumerabilem peruicam: docte diligen nõ
mentionẽ feciisse, debuisse deberi debuisse: concedã. Moritur C.
quintius, qui tibi ut aut cereis, et nominibus grandem peruicam debuit
heres eius. P. quintius in gallia adte ipm uenit in agrum comme
eo deniq; ubi nõ modo res erat, sed ratio quoq; oia eromes hre.
Cui tam dissolutus in re familiari fuisset e quis tam negligens
quis tam tui tenue dissimilis. Cui rei res abeo qui rem cognouisset
recessisset, et ad heredem puenisset, nõ heredem rei primum uidisset
rem uero facere, appellaret, ram asserret. Siquid in controuersia

ueniret, aut intra parietes, aut sumo uire expiretur. Ita ne ē
quod uiri optimi fariūt. Siqui suos propinquos ac necessarios
caros et honestos ēt atque hīi nolunt. Id. Set. nemini nō faceret,
qui usq eo ferret, feruntq; auaritia, ut de suis cōmodis aliquā
parte nolit omittere, ne quā parte huic ppinquo suo ullius
ornamenti relinquat, et si pecuniam siqua debetur nō peteret.
qui quia quod debitū nunq ē, id datū nō est. nō permīa made,
uez et homīs ppinqui sanguinem, uitaq; expe conat. huic tu
molestus ēt uideluet uoluisti. quē nūc respuere libere non
sinis, quē nūc interficere nephario cupis. eū tu prudentem
appellare nolebas. Ita credo horum ppinquū, tui obsequentem,
uirū bonū, prudentem, maiorē natu nolebas, aut nō audebas
appellare. Non audebas ne minus auderet. Id erat profecto
credamus. Sepe ut fit, cū ipe te confirmasset, cū statuisses
mentionē de pecunia facere. tamē paratus, meditatusq; ueniss
homo timidus uirginali uereūdia subito ipe te retinebas. Et
ridebat repente oro cū cupes appellare nō audebas, nec quitus
audiret. Id erat profecto, credamus hoc. Secūs nemo cuiq
caput oppugnet, eius auribus pepercisse. Si debuisset, stette
petisset, si petisset statim, si nō statim, paulo quid post sino paulo
at aliqū. Set quid mensibus, profecto anno pertente, simie cōtro-
uersia anno et set mensibus nō tam tibi quotidie prāb hois huius
admonendi uerbū nullū faciss. biennio iam confecto fere appel-
las. Quis tam pdutus ac profusus nepos, nō adesa iam pecunia,
sed habundans et pecunia sic dissolutus fuisset. ut fit. set. nemo
cū hoīem nōo. satis mihi uideor dicere. debuit tibi. C. quintius. nihil
quid pesti. Mortuus est ille. Res adheredem uenit. Cum eum quotidie
uideres, post biennio deniq; appellas. dubitabitur utrū sit probabi-
lius. Set. nemo statim, siquid deberetur petiturū fuisse, an ne
appellaturū quid biennio. appellandi tempus nō erat. At tem-
plus armis uixit in gallia. agi nō potuit. at et in prouincia
uis dicebatur. et rome iudicia fiebant. Restat ut aut summa neglige
tia tibi obstiterit, aut unica liberalitas. Si negligentia dicis, mira-
bimur si bonitatem ridebimus. Neq; preterea quid possis dicere

inuenio. satis est argumenti. nihil ē debitū nemo quamdiu nihil
petiit. Quod si hoc ipm, quod nūc facit testimonio ostendo, nihil
ē deberi. Quid. H. nūc agit. Set. nemini, qua de re cōtrouersia est.
quid ē hoc iudicii in quo iam biennii uersamur, quid negocii
geritur in quo ille tot et tales uiros defatigat, pecuniam petit.
nūc deniq; uerū tamen petat. Audiamus tū de meritis et contro-
uersiis societatis ultro iudicari, sero nemini ante condemnamus. Non
uiquit id ago. C. aquili nec in eo nūc laboro, pecuniam ea tot annos
utuntur. C. quintius, utatur sane. nō peto. Quid igitur? An qd
sepe multis locis dixisti. ne in ciuitate sit, ne loci sui quem
adhuc honestissime defendit, optineat. ne numeret minimos,
determat de uita et ornamentis suis omnibus. Apud iudicē eam
priore loco dicat, ut eam cū orarit, tum deniq; uoce attingat
audiat. Quid hoc? quo pertinet, ut citius ad tuū ueniat? At si
id nelles, iampridē actū ē poterat. ut honestiore iudicio rōsce-
tere, ac sine scelere. P. quintū ppinquū tuū iugulare
nō potes, ut facilius iudicii sit, ac neges. C. aquilius de raptu
alterius libenter iudicat, et. Q. hortensius rapta raptu nō de-
dicit dicere. Quid annobis aut. C. aquili refertur, pecuniam
petit. negamus deberi, iudicii fiat. statim nō recusamus. Hui
quid preterea si ueretur, ut res iudicio fīo parata sit, iudicatum
solui satis accipiat. Quid ame rebus satis accipiet, idem ipe
quod peto satisdet. At iam tamē pōt ē aquili iam tum potes
liberalis discere modestia ppe dura nō minore quā iustitia.
Quid agimus hortensi. quid de hac cōtentione deliberamus, possu-
mus adn deponi armis sine periclo fortunas de re pecuniaria
disceptare. possumus ita rem nram prosequi ut hois ppiqui
caput inimicum ē patiamur. Possumus peruicus personam
rape accusatoris deponere, y nō uiquit abste satis accipiā.
ego, ait tibi satis nō dabo. Quis tandem nobis istam iuria tam
equa descripsit. Quis hoc statuit quod equū sit in quintium
id ē iniquū in neuium. Quum bona uiquit ē reducto ptorib
possessa sunt. Ergo id ut confitear postulabis, ut qd nunq factū
ē uidicio defendimus, id prinde quasi factū sit, nō iudicio

confirmemus? Inueniri ratio. C. aquili nō pōt ut ad suū quisq; q primū sine ruinaq; dedecore infamie, periculoq; perueniat profecto siquid deberetur, peteret nō oīa indutiis fieri mallet q unū illud unde hec oīa indutia nascuntur. Q. qui inter tot annos ne appellarit quid quintū, tam potestas esset agendi quotidie? qui quo tempore primū male agere cepit primo admonitus differendū tempus omne consumpsit? qui postea q. iii admonitu quoq; missum ferret huc, prisidas, de agro tuo decesserit? Qui tū de re agendi mullo recusante prius fuisset, sponsionem de probo patere maluerit, qui tū renocetur ad id iudicium? Unde nata sunt hec oīa, condictione equissima repudiet? Fateatur se nō periuria, sed usura et sanguine petere. Si non hec palam dicit, mihi siquid deberetur, peterem. Atq; adeo iam prid abstulissem mihi hoc tanto negotio nihil tam iucundo iudicio, nihil tam aduc copiosa uterer si petendū esset. Et torquendi est iniusto atq; ingrato, quod nō deberet eripiendum atq; exprimendū est. De fortunis omnibus? C. quintus deturbandus est, potentes diserti nobiles oīs aduocandi sunt. Adhibenda uis est ueritati: mine locentur, pericula intendantur, formidines apponantur: ut his rebus atq; uictus et pterritus ipse fateat. Q. ne me hercule oīa: tū que ratio prosequent, uideo: et tū illum consentium cōsidero adee atq; impendere uidentur, neq; uitari ullo nō posse, tū ad te. C. aquili oculos animū atq; retuli, quo maiora conatu, studioq; agunt, eo leuiora, infirmioraq; et ultimo. Nihil q. debui ut tu ipse precaris. Q. quid si debuisset cōtimo ne causa fuisset, cur a pretore postularet, ut bona possideres? Non opinor idem quid, neq; uis ee, neq; cuiq; expedire. Q. quid q. demōstrat? admonitū sibi aut ee desertū antea docto id factū nō ee libet mihi. C. aquili ex offitij ratione, atq; animi consuetudine rem ipsam et factū simul stet. nemij considerare. ad admonitū nō uenerat ut ais qui tū tibi affinitas, societas, omnis deniq; rauce et consuetudines ueteres intercedebant. Illuc ne ad pretore uē conuenit? cōtimo ne unius fuit postulare, ut ex educto bona possidere

ureret? Ad hec extrema et miserrima uita tam rapide deuenirebat? ut tibi nihil in posterū, quod grauius aut crudelius fatere posses, reseruares? Nam quid homi pōt turpius, quid nō miserius, aut acerbius usu uenire? quod tamen euenire dedecus? q tam calamitas misereri pōt? Peream a cuiquam si fortuna ademit, aut si alienis arripuit miseria, tū dū estimatio est integra facile consolatur honestas egestatem. At nō nemo aut ignominia affectus, aut iudicio turpi, comictus bonis suis? quid utilius, alteriusq; opes id quod infirmū? est nō expectat. hoc tamen in miseriis adiumento et solatio sublenatur. Cuius cum nō bona uenerunt, cuius nō nō ille amplissime fortune, sed et uictus uestitusq; necessarius sub pretore tū dedecore subiectus est. ut nō nō et nō uiuorū eterbatur, sed si pōt? uiuis et mandat mortuos. Etenim mors honesta sepe uitā quoq; turpē decorat: uita turpis ne morte quid honeste loci reliquit. Ergo hec ille cuius bona et edicto possidentur, huius omnis fama et estimatio tū bonis simul possidetur, de quo libelli in celeberrimis locis ponuntur? huic ne perire quid tacite obscureq; contingitur. cui magni fuit et dū constituuntur, qui qua lege et quo condictione pereant, pronūciant? de quo homo pretor uoce predicat, et pretiū constituit, huic acerbissimū unq; iudicatq; fuisse? duritur, si fuisse id habendum sit? Q. ne nō amici comemorant ad eq; egab honestandas, q bonos emptores et remissores ad relinqab uite laterandas? et distrahendas? Itaq; mores uri raro id arridere uoluerunt, pretores? ut cōsidente fieret, compauerunt. Uiri boni tū palam reprehenduntur, tam et pudenda potestas nō est. timide tam et pedetentim iste descendunt. Ui atq; necessitate coacti uiuiri multis iudiciis desertis? sepe illuti ac destituti. Considerant. H. quid et quantū sit alterius bona proscribē, uigulare cuiē, ne uere quid quisq; bonus uult. Mauult enim cōmemorare se tū posset perdere peperisse, q tum parcere potuerit perdidisse. Hoc in hostes alienissimos denique inimicissimos uiri boni faciunt, et horum estimationis et cōis humanitatis causa: ut tū ipsi nihil alteri scientes intemperanter

nihil in se ure in cõmodi cadere posse. ad nadimoniũ non ueni
quis primum, si res usta grauissima sua sponte uideretur: tamen eius
atrocitas, nec tu dinis nõe leuaretur. Ad nadimoniũ non ueni
quis? sortis et grauius aliquid eidem deberes comedere, qui cũ te
aut uoluntas congregasset, aut fortuna comiuxisset. Ad nadimo
niũ nõ uenit, quis? is qui tibi presto semper fuit. ergo in eum qui
semel hoc cõmisit, ut tibi presto nõ esset, omnia tela conieciti que
parata sunt in eos, qui pmulta male agendi causa fraudandaq; fece
runt. Si dẽ prediis tuis ageretur. stet nemo, si in parumlare ra
puit aliquid uerecundo statim ad C. aquiliũ aut ad L. lucullum
Sine idem ipse tu contuluisti? sed ne ipse quid adte retulisti. Hec
hec quid terũ locutus es, horę due fuerunt. Quintus ad nadi
moniũ nõ uenit. Quid ago si me hercule terũ uerba duo fe
cisses? Quid ago? respirasset cupiditas atq; auaritia paulu
lũ. aliquid lori, et consilio dedisset, tu te collegisses: nõ eam
turpitudinem uenisses, ut hoc tibi esset apud tales uiros confi
tendũ. qua tibi nadimoniũ nõ fit obtũ, eadem te hora cepisse
consiliũ homini propinqui fortunas funditus euertere.
O go pro te nũc hoc consule post tempus, in alienam re, qm tu in
alienam re cũ tempus erat, consulere oblitus es, quero abste. C.
aquili. L. lucille. P. quintili. M. turrelli, nadimoniũ mihi non
obiit, quidam sociis et affinibus meis, qui cũ mihi necessitudo ne
tus controuersia de re pecuniaria recens interedit, postulo
ne a pretore ut eius bona mihi possidere liceat, an cũ roma
domum, uxor, liberi sint, domũ potius deuitem? quid ẽ qd
hanc tandem de re nobis possit uideri? profecto si rationẽ
uiam et bonitatem, atq; prudentiã cognoui: nõ multũ me
fallit si consulam mihi, quid scire, responsuri, primũ expectare
deinde si latitare ac ludificare uideatur alios conuenit.
Querere quis procurator sit, domũ deuitare, dum ius pos
sit: multa sint: que respondeant ante fieri oportere, quã hãc
rem extremam, necessariã deuenire. Quid adhoc nemo?
ridet scilicet nostram amentiam qui in uita sua rem offici
sum deliderem, et institutis bonos uiros requirimus. Quid

ad dignandus tuus

aut cum aliquẽ cui consulunt
occurrisses? cui uis amicitie,
societatis, affinitatis ageret?
cui officij ratione atq; existima
tionis diui conuenret? eo tpre
tu nõ modo ad C. Aquilium

mihi inquit cum usta summa diligentia. Viderit inquit usto
officia uiri boni, de me aut usta considerent: nõ quid herum, sed
quibus rebus minuerim querant, et quem admodum natus et quo
pacto educatus sim memini. uetus est de sturra multo facilius
diuitem, qm patre familias fieri posse: hec ille si uerbis nõ anda
re quid uera loquitur palam. Etenim si multi uiros bonos imitato
ri in uita multa oportet dissimulare atq; dedocere, quos illi etiam magis
difficile est. Non dubitaui inquit cum nadimoniũ desertũ esset
bona proscribere, improbe, utinam, qm tu id tibi arrogas et rideri
postulas concedamus? Quid si nunq; desertum? nadimoniũ si
usta causa tibi abste tota pretura fraude et malitia facta est?
si nadimonium oio tibi eam p. quintio fuit, nullum. quo te nomine
appellemus improbum, ac etiam si desertum nadimoniũ est, tamen in
usta postulatione et perscriptione uerborum improbissimus reppe
ri re. Non malitiosum negas fraudulentum? nã id quid arrogas tibi?
et preclarum putas audere improbum, pscholorum uulgarium et
obsoleta sunt, res aut noua atq; audita. Quid ergo ẽ? Vereor
me hercule ne aut grauioribus utar uerbis qm natura fert
aut lenioribus qm causa postulet. Aut est nadimoniũ desertum
quesiit ate statim, ut roma redit quiritis? quo die nadimo
niũ usto? respondisti statim nonis februarijs dissidens me
moria redit quiritis quo die roma uir gallus profectus est.
sed ad ephemeridem reuertitur. inuenitur dies perfectus. Pridie kl. febr. nonis
februarijs si rome fuit causa nihil duximus qm tibi nadimoniũ
promisit. quid? hoc uiuentem qui pot? profectus ẽ uno. L. albus
homo cum primis honestus, dixit testimonium profecto sum fa
miliares et albij et quintij, testes tot quibus omnibus causa iu
stissima ẽ, cur stare potuerint, nulla cur mentiantur. cum
a stipulatore tuo rumpebantur. Et in hac huiusmodi causa: p.
quintius laborabat, et diuitius in tanto metu miser pernoctq;
uersabatur, et uehementius cum gra aduersarij pereribit, et ea
fides uidus consolabatur: uigil semp uirulte atq; horrende
natura tristi atq; retondata fuit. nõ adsolatium nõ trampo
nõ in conuiuium conuersatus est. sed equ ut amicos obtruncet

fieri ne ducere

Dicente hoc testimonium luc. P. Quintij

ut rem patrimonia retinerent amicq̃ offitij rõem diligerẽt. Cuius splendor omnibus hũ moribus absolũt. At si in causa pari distedere inferior uidetur, tũ esset nõ mediocriter q̃uerendum, nunc in causa superiore ne ut par quid sit, postulat inferiorẽ se patrũ duraxat usq̃ eó ne cũ bonis fama fortunisq̃ omnibus, sex. nouij cupiditatis crudelitatisq̃ dedicatur. Dicam quod primũ pollicitus sum. C. aquilij causã cur postularet nõ fuisse, q̃ neq̃ pecunia debebatur, et si maxime deberetur remissum esse, quare nihil ad istã rẽm pueniret. Attendite nunc et educto prętore bona P. quinctij possidere nullo mõ potuisse. Tractat educũ qui fraudationis causã, nõ est ut quinctius nisi latitaret! O qui ad negotium suũ reducto procuratore profisceretur. Cui haberẽ nõ esset ne ut quid qui exilij causa uerterit? Solũ, quo tempore estimat oportuisse nouij absentem quinctiũ defendi, aut quo tũ cum postulabat ut bona possideret nemo affirmat. Heus. N. quisquã diuinare potest te postulaturũ? nec quemq̃ attinebat, id timere quod ptor nõ fieri, sed educto suo fieri uidebat. O uilocus uõ absentis defendendi procuratori primus datus est, tũ prędicebat. ego affui, nõ passus est. libellos, decreui alpheni, qui primus erat officij gradus procuratoris seruatus, est a procuratore summa cũ diligentia. Videmus quę deinde confusa sunt. horum P. quinctij defendi in publicum aris adducere? Non patitur alpheni. uiri tibi ademit, curat ad domũ duratur ad quinctiũ. huc quoq̃ sunt constat procuratoris diligentis officiũ: debere tibi duris quinctiũ procurator negat. iudicium promittit, in ius uocat. Sequitur. iudicium postulas. nõ recusat. Quid aliud sit absentem defendi ego nõ intelligo: at quis erat procurator? credo aliquẽ egentem hominem luxuriosum, improbum qui posset furere denicti quotidianũ substinere comitium. nihilominus eques romanus complex sui negotij bene gerens. Denique si quẽ quotiens nemini in galliam profectus est procuratore romę reliquit. Et audes scytte nouij negare defensum esse quinctiũ cũ eum defenderit idem qui solebat. Et cũ is iudicium accipiet pro quinctio cui tu rem et famã tuã cõmendare proficiscens et cõfidere solebas. Cognaris hęc dicere neminẽ extitisse qui quinctiũ iudicio defen-

derit? postulabam inquit ut satis daret de inuitia, postulabat ista uidebare. Recusabat alpheni. ista uerũ prętor decernebat. Tribuni ad appellabantur. huc te ui quid teneo. nõ est istud pati, neq̃ iudicio defendere, cũ auxilium a tribunis petas? hęc ego terũ, attende, qui prudentes fuit hortensius, dicturũ eum esse arbitror nõ cũ aut aiã dixisse audio et ramum ipam considero, quid aliud dicere possit nõ reperio. fateor enim libellos alphenum dereliquisse. Vadimonium promisisse. iudicium quin accipet in ea ipa uerba que nemini edebat nõ recusasse. Ista tam more & instituto p eũ magistratum qui auxilij causa constituti est, aut hęc facta nõ sint neq̃ est, aut. C. aquilius talis uidetur unquam hęc uis in ciuitate constituat. cuius pretij, nõ oia iudicia quę quisq̃ in uerba postularet assumpserit, cuius procurator a prętore tribunos appellare ausus sit. eum nõ defendi, eius bona recte possideri posse, ei misero absenti, iguro fortunarũ suarum omnia uitę ornamenta p summum dedecus & ignominiã diripi cõuenire. O ad si probare nemini potest, illud certe probari omnibus neq̃ ẽ, defensum ẽe iudicio absente quinctiũ. O quod cũ ita est et educto bona possessa nõ sunt. At enim. tr. pl. ne auderent quidem fateor si ita est procuratore decreto ptorẽ oportuisse pare. Quid si M. brutus intercessurus se dixit, palam nisi quid inter ipsum alpheni et nemini conueniret uidetur, ne intercessisse appellato tribunoq̃ nõ more, sed auxilij causa. O quid deinde fit? alpheni ut omnes intelligere possent iudicio defendi quinctiũ neque subęe posse alienq̃ aut ipius officio, aut huius estimatione suspecto uiros bonos cõplures aduocat. Testantur isto audiente se pro cõi uerecundia id primũ petere. nequid atrocius in publicum quinctiũ absentem sine causa facere conetur. Sui aut inimicissime atque infestissime contendere perseueret. se paratum ẽe omni recta atq̃ honesta ratione defendere. qđ petebat nõ deberi se iudicio id quod dederat accipe, omnes rei conditionisq̃ tabellas obsignarunt uiri boni complures, res in dubium uenire nõ pot. Fit rebus omnibus integris neq̃ prospectis, neq̃ possessis bonis, ut alpheni promictat nemo sisti quinctiũ. Venit ad uadimonium quinctius tarete, res in controuersia isto calumniante

appellatio

biennii usq; dū inueniretur qua rōne res abolitata cōsuendō
redderet. Et in hoc singulare iudiciū causa oīs concluderetur
quod offitiū Aquilii aliquis rōmemorari procuratoriis pōt. qđ ab alphēo
preteriū ee uideatur. Quid asserat quare. P. quintius absens
negat ee defensum. An nō id hortem suū qa miser inuerit, et
quare neminē semper id clamitat, dubiū arbitror nō fuisse ne
uiō: parē certationē cū alpheo illo tēpore illius dampnationis dnāntib
Quid si nobis confiteri illud opinor cōcederent, nō procuratore
P. quintij neminē fuisse, sed gratiosum fuisse. Mihi aūt ad
uincendū satis est fuisse procuratore: qui cui eripi posset, q̄bus
si fuit, si nō abitem defendebat, pius et magnatum nihil ad
rem arbitror pertinere. Erat. n. inquit illaq; partiū. quid nī
qui apud te eet educatus, quē tu apuero sic instituisset, ut
nobili ne gladiatori quid ueretur, sic tu semper rōmpisti. Idem
nolebat alphēus ea re tibi cū eo pax cōtentio erat. Bruti inquit
erat familiaris. Itaq; si interredebat. Tu contra brutū, qui
cōtra uiriā deterrebat oīum denig illorū qui tū et poterant
plurim et stetur plurimū et quod poterant, id audebant. An tu
oīs istos uincere nolebas, qui nūc tu uincas, tantope laborē.
Nō de eo dicere nō palam, sed hīs ipis quos aduocasti, tamen si
nolo eam rem cōmemorando renouare, cuius oīo rei memoriam
omem tolli iubebat: ac deleri arbitror oportere. Vnū illud dicō si
pp partiū studiū potens erat alpheus, potentissimus neminē, si cre
tus gratia postulabat aliquid inquit alpheus: Multa inigora ne
mini impetrabat. Itaq; eīm inter studiū nostrū quicq; ut opinor in
tersuit, ingenio, uerecundia, artificio, tu facile uincis, ut alia obmitā
hoc satis est alpheus cū his qui pp eos periit quos diligebat. Tu porro
qui tibi erant amici nō poterant uincere, ut amici tibi eent qui
uincebant efficisti. Q si tibi tū partius cū alpheo fuisse nō putas,
quia tū aliquē contra te aduocare poterat, qa magnatus aliquis
reperiebatur, apud quē alpheū tamen consisteret, quid hoc tempore
quātio statuendum e: cui neq; gratus adhuc equus inuentus est
neq; iudiciū redditū est, usitatū nō conductio, nō sponsio, nō
denig ulla unq; inter est postulatio, mitto equos. Verū am hoc

Aude id T

tempus nephando quid audita de re periuaria cupido contenderet: nō
lucebat. At ea controuersia nihil admē actinet. Cām rapuisse dicī ee oportet, at causa ubi uta nocte est, nō inquit nisi tu, ante nonas nō prius loco
dixerit: dicendū necessario est restituendū ore arbitriū unum nidep
ipse ac archarbuter, quid tam tu aliquē patronū inueniet, hominem
antiqui officij, qui splendore oīum et gratia negligat: Promptus
bat uit. L. philippus, eloquentia, grauitate, honore florentissimus cui
tatis, dicet hortensius et cellens ingenio, nobilitate, estimatione
A dorum aūt hominē nobilissimi atq; potentissimi, et eorū fregnitā
et consensū nō nō. P. quintius, qui de raptu deterrit, sed qui nōs q
etra periculum sit p horrescat. hec est iniqua certatio, nō illa qua tu
contra alpheū equitabas: huic ne urbi consisteret, contra te lotū re
luisti. Q uare aut deceat oportet alpheū negasse se procuratore
ee, nō decretisse libellos iudiciū arripe nolusse: aut hec uta fia sit! ex edicto te bona P Quintij nō
et educto possedisse: quero cur bona nūc uenierint, cur ceteri sponso possedisse concedas, eteē si
res et creditores nō conuenerit, nemo ne fuit, cui deberet quicquā:
fuerunt pecta q. C. frater aliquantū grie alieni relegat. Quid
q̄ est: habet, ab hoc oīs alienissimi et his debebatur, neq; in quibus
inuentus est tam insignite improbus qui uolare. P. quintij ea
mationem absentis audaret. Unus fuit assimis: totius necessa
rius certus nemis: qui tū ipe ultro deberet, qui quasi eumō p
mō stelers exposito rupidissime contenderet, ut p se adhuc
euersum ppiquā utque dēnersū, sui nō modo honeste partis bonis, uta etiā rōi
bus priuaret. Ubi erant ceteri creditores, denig hoc tempore
ubi sunt: Q uis est qui fraudationis causa latuisse dicat: cuius
qui absentem defensum ee neget quicquā. Nemo inuenitur. At
contra oīs quibus rō ratio huic aut e, aut fuit assimi, defendit.
F ides huius multis locis cognita ne pudica. sed nemi derogetur
laborat. in huius nōi sponsione. Testes dare oportebat et eo nō
qui hec audirent. Admonitū mihi deserui, me fraudauit, a
me nomis eius qui fraudatus eet, inuisitatus esset, diem petiit. quod inficiatus eet
E go experiri nō potui, latitauit, nullū procuratore reliquit. bona
nihil datur, parantur testes qui hoc audierant. Verū opinor uidere
mus cū dixerint. Unū tamen hoc cogitent ush si grauer eent, ut grauitate

nollent retinere, grauitatem possint optinere: si eam negligendo uo-
leuer sint, ut omes intelligant, nō optimendū mendarū, sed ad
uerū probandū auctoritate adiuuare. Ego hec duo quero primū
qua ratione neuius susteptū negariū transegerit, hoc est cur bono-
que et educto possidebat nō uendiderit. Deinde cur et tot credito-
ribus alijs ad ustam rē nemo accesserit, ut necessario confiteare
neq; tam temerariū quemq; fuisse, neq; ipm quod turpissime
suscepisset perseuerare, et transigere potuisse. Quid si tu ipse
sis. neuij Sextilij bona P. quintij et educto possessa nō sit, opinor
tuū testimoniū, quod in aliena re leue est, id tuā quā rē tota te est
grauissimū debet et. Emisti bona. sexti alphei. L. sylla dictatore
uendente; sortū tibi in his bonis eduisti quintū. plura nō dico cum
eo, tu uoluntariam societatem cohibebas, qui te in hereditaria socie-
tate fraudarat, et eum iudicio tuo reprobabas. quē spoliatum
fama, fortunisq; omnibus arbitrabare. diffidebam me hercule. C.
aquil satis alto certo et confirmato me posse in hac causa cōsi-
stere. Sic reputabam, cū contraductus esset hortensius, et cum et
attente auditurus philippus forte uti primus in rebus timore
prolabetur. Dicebam hunc. q. resisto, cuius soror est cū P. quintio
cū et me peteret et summe contenderet, ut propinquū suū defen-
derem, mihi difficile est contra tales oratores, nō modo tantam
rem p orare, sed oīo uerbū facere conari, cū rupidus insolens
hominū pro amicitia familiarius dign, mihi uideri ore durissimo
et, qui presente eo gestum agere conaretur. Quis nō cū ipo conse-
derent, eos et siquid antea recti aut uerecundi hīe nisi fuit, ad
amittere, nequid eiusmodi attideret. cū contra tales artifices du-
turus eem me deterreri. Tum mihi rectius et alia multa cōsi-
randi mei causa dixit, ut me hercule si nihil diceret, tanto ipse
officio et studio quod debebat erga protectum suū quicquid cōmo-
ueret. Et enim cū artifex eiusmodi sit, ut solus dignus uideatur
et. qui in scena spectetur, tum uir eiusmodi est, ut solus dignus
uideatur, qui eo ro accedat. Verūtamen quid si inquit habes eius-
modi causam, ut in hoc tibi planū sit fatendū nemine ee q possit
biduo ad summum triduo septingenta milia passuū ambulare, cū

ne uereris ut possis hec contra hortensiū contendere? Minime inq.
Sed quid ad rem? nimirū inquit in eo causa consistit. quō. decet me
huiusmodi rem et factū simul. sext. nenij, quod si solū proferremus, satis
et deberet, qd absit. C. aquil et ab. nobis qui adesset in consilio ego
ut diligenter attendatis: profecto intelligetis illam ab initio cupi-
ditatem pugnasse et audaciā hīc uerecundiam et pudorem quoad
potuerit restitisse. bona possedisse, ut et educto possidere liceat. q.
die. te ipm neni nolo audire, uolo mandatū facinus ipius, qui
ad comisit uere et mentiri. dic neni die ante q. Sext. intercala-
res, bene agēs. q. longe est huic in saltu nostro gallicano ueire
rogo. septingenta milia passuū. quae de saltu decidit quintus.
quo die possumus, hoc quo op et te audire? Quid tacet? dic inquā
dem. pudet dicere, intelligo uerū et uero: et ne cuiusq; pudet: decidit de
saltu. C. aquil aprehis. Sext. biduo post aut triduo ut statim de iure ab
quis cucurrerit, nō toto triduo. L. sexies milia passuū constituitur. O rem in oculi
bilem. O cupiditatem inconsideratā. O mentū uolucre, ac ministri celeri
tes. sext. nenij roma transalpes in helvetios biduo uenit. O homi-
nem fortunatū, qui eiusmodi nutrices, seu potius pegasos habet. hic
ego si crassi omnes qui antonij et stant, si tu. L. philippe, quiter illos
florebat, hanc tam nolet cū hortensio dicere, tam superior sum
nere est. Non enim quae admodum putatis omnia sunt in eloquentia.
Est tam quēdā ira perturbata uerecundiae, ut eam infirmare nulla res
possit. Ante postulastis ut bona possideret, misisti qui curaret, ut
dominus de suo fundo a sua familia ui deiceretur. Utrum horum
eligere: alterū incredibile est, alterū nephariū. et ante hoc tpus
utrūlibet audiui. Septingenta milia passuū esse derisa biduo, die negas.
an te quis misit? malo si eam illud improbe mentiri uidere, tum hoc
confiteris? id te admisisse concedis quod ne mendacio quidem negare
possis? hoc consilio de talibus uiris tam rupidis tam audacibus, tam te-
merariis probabitur? Quid hec amentia? quid hec festinatio?
quid hec immaturitas? tanta significat? nō minimis scelus, nō latro-
cinium, nō denique omnia potius quam iudicium, quam offitium, quam pudorem? Nutis in
iudicio praetoris, quo consilio iudicium sciebas. Quid cū iudicasset, te
mittere nō ne poteras? postulaturus eras? quin post dies triginta?

pridie K. intercalares

Naz p deos ĩmortales/ si Alphen⁹ cĩamator. P. quintii tibi cũ satisdaret/ & iudicũ accipe uellet:

N empe site nihil impediret/ si uoluntas eadem maneret/ si ualeres deniq; si uineres pretor/ si uisisset/ opinor si uellet/ si ualet/ si nõ duceret/ si nemo recusaret/ qui et ipse decreto satisdaret/ et iudicium accipe uellet: deniq; ora que postulares/ facere uoluisset/ quid ageres? renocarer/ que in gallia miseras? Atqui hic iam de fraude expulsus/ iam de suis penatibus preceps eiectus/ iam qd indignissimũ e/ seruos suos manibus nuncq; atq; impio tuo violatus est/ corrigeres. hec tu postea de cuius q̃ mora dice audes/ qui hoc conredas nesse e/ ita te/ cũ cupiditate et anaritia fuisse/ ut cũ postea quid futurum esset/ ignorares. Accedere aute multa possent/ ut spem malefiij presentis in incerto reliqui te poris euentu collocares. Atq; hec pinde loquor quasi illo ipse ipse cũ te pretor mississet et edicto possidere/ si in possessionem missus debueris/ aut potueris? P. quintiũ de possessione deiubere. omnia sunt. C. aquili cuiusmodi quisq; uspsuere possit in hac improbitate & grem cũ inopia et ueritate contendere? Pretor te que admonuim possidere iussit: opinor ex edicto/ sponsio que in uerbo facta e. Si ex edicto pretoris P. quintij bona possessa nõ sunt/ redeamus ad edictum id quod e que admonuim iubet possidere. Hunc quid est raue/ C. aquili/ qm si longe aliter possedit/ q̃ pretor ediderat/ iste ex edicto nõ possederit? Ego de possessione interim/ nihil opinor. rogo si ramus edictũ/ qui ex edicto meo nõ me in possessionem uenerit: de re loquitur nemo/ quia dominum putas? Aut. H. te ex edicto uenisse/ tibi quid faciat defuit/ te instituit? in precepta dat/ eos uta uidetur in possessione esse oportere/ quo? q̃ ibidem reste custodire potuerũ/ ibidem mansionem/ quod nõ potuerunt? id auferre et adducere debebat. Quid tu? inquit dominũ inuitũ detrudere nõ placet/ eum ipm qui fraudandi causa latitet/ eum ipm que iudicio nemo defendit/ eũ ipm qui cũ omnibus creditoribus suis male agat/ inuitũ de predio fruduitetur/ proficiscenti in possessionem pretor ipse set. nemo palam dicit/ ita possideto ut tecũ simul possideat quintius? ita possideto/ ut quitio uis nõ auferatur: e quid tu? id quem admonuim obsignas? mitto illud dicere eũ qui nõ latitarit/

Ad hec qde tu

fraude

a

dijs

te

future esset

te

tibi

mississe

de

tibi

meo

tibi

defunct

tibi

ei

ea

b

tu

tu

tu

tu id

eius

cui rome

cui rome domus/ uxor liberi procurator esset/ eũ qui tibi nadimonium nõ deseruisset. hec omnia dico illud mitto/ duo dico expulsum e de predio/ duos a familia sua manus illatas et ante suos libe
V lures ros familiares. Hoc edicti tui ne appellasset/ quid quiritiũ cui simul esset! experiri posset. quaridue: Deinde q omnia iudicia dif
ficillima cũ summa sua iniuria maxiq; perulo: P. quintij fieri mallet/ q̃ illud permiciosiũ iudicium/ quod uno die tecoq; posset. et quo uno omnia nata et profecta e conredat/ quo in loco con
ductione tibi si uellet peruicax P. quintij iudicatu soluere/ fiducia turus aut siquid peteret/ ipe pari conditione uteretur. ostendo q̃ multa ante fieri commeneriit q̃ bonus bona profligari possidi postularent: presertim cũ rome domus/ uxor liberi eius et procurator eque utriusq; nostrum. Docui cũ desertũ e edictum nadimonium/ eo nadimonium nullum fuisse/ quo huic die promisisse dicat/ eo die rome quod eum fuisse/ testibus edoce polluimus sum planum facturum qui ex ea re deberent/ et cum cur mentiret nõ haberent. Ex edicto aut nõ potuisse bona possideri demonstraui/ quia neq; fraudandi causa latitasset/ neq; ea res cũ bonum uenisset diceretur. Relinquit ut eum nemo iudicio defenderit/ quod contra capitalissime delictum e contendi/ nõ abhominem alieno/ nec ab aliquo calumpniatore relimpere omnino uellet.

N ego cũ si tribunos appellarit/ idcirco minus iudicem pari parti fuisse/ neq; potentia procuratorum nemo uis ereptum. Contra istũ potentia sua nõ tantumo superiorem fuisse: nõ nobis mi re sperandi patrem dare/ quesiit que causa fuisset/ cur bona non uenissent/ cũ ex edicto possiderentur! deinde quaq; regiõ quo ratione et tot creditoribus nemo/ neq; cũ idem fieret/ neq; nunc contradicat/ omnesq; pro P. quintio pugnet/ presertim cum ni tali iudicio testimonia creditorũ existimentur adrem magis pertinere: Posita sum uisus aduersarij testimonio/ qui sibi imper edixit sortiũ ipe que quo nunc intendit ne in minore quidem nõ tam demonstrasse/ cũ illam uix credibilem celeritate/ seu potius illam audaciam protulisse/ confirmari nesse e aut biduo septingenta milia passuum e demensa aut sex. nemiũ diebus

dico uno bo! sed ab egre Ro epiquo de reo suo! que ipe Sex. Nevius gauatores.

cō-
q̄ pluribus ante in possessionem misisset. q̄ postularet uti eius liēt
bona possidere. Postea reritani eductū, qd aperte dominū de aprēdo
detrudi uetaret, in quo constitui nemū, nō possedisse et educto, cū
confiteretur et predo ui detrusum ee quintū. omia ante bona
possessa ee constitui quod bonoꝝ possessio spectetur, nō alhā parte
sed in uniuersis, que teneri et possideri possint, dra rome domus
fuisse, quo iste ne asperaret quod seruos q̄ plures ex quibus posse-
derit iste nō attingeret a quib⁹ fuisse quōd attingē ronatus
sit: prohibitū fuisse, queniſſe. Iam et ipa gallia cognouit, i pre-
dia priuata quintij. set. nemū nō uenisse. Deniq; et hoc ipo saltu
que p uim et pulso socio possedit, seruos primatos quintij omnes
erectos ee. Et quo et ep̄ ceteros dictis, factis, cogitatis q̄ se. nemū
quis pōt intelligere istū nihil aliud equisse, neq; agere nūc nisi
uti p uim, p iniuriam, p iniquitatem uidelicet totū agrū qui roāb
e, suū facere posset. Hunc causa p̄onata, res ipa et puncti magnitudo. c.
aquili cogere uidetur ut te atq; eos qui tibi in consilio sunt obtestare
obtestarīq; P. quintius p̄stinctudē ac solutudinem suā nihil aliud
nisi ut uestre nature, bonitatiq; obtemperauerit. Vt cū ueritas hec faciat
plus huius inopia possit ad misericordiam, q̄ illius opes ad crudelitatē.
quo die adte uidiſtem uenimus? eodem die illoꝝ animi, quas ante
horrebamus negligere cepimus, si causa cū causa rōdenderet? iudicio
nobis erat et uidere opus ee arbitrati sumus. Ea res. a nūc in dubio
uersatur utrū possit ne se contra luxuriē ac luxuriā ruituma illo
atq; in culta parsimonia defendere aut deformata, atq; ornamē-
tis omnibus spoliata nuda cupiditati, petulantiq; aduiatur. Hō opor-
tet te cū gratia. P. quintius i set. nemū nō, quibus, nō facultate rōnē
dat. Omes tuas artes, quibus tu magnus es tibi comedis, fateor se
non belle dicere, nō ad uoluntatem loqui posse, nō affluta amici
tia transfingere, atq; ad florentem diam deuolare, nō profusis
sumptibus uenire, nō ornare magnifice, splendideq; cenimus,
nō hic domū clausam pudori et sanctitati patentem, atq; adeo ee
portam cupiditati et uoluptatib⁹. Contra sibi artificū fidem et dili
gentiam, uitā oīb⁹ semper horridam atq; aridam corpi fuisse
ita superiorem ee ac plurimū posse. his moribus sentit. atq; ēt.

nos nūq; p̄tale cuiusq; p̄baturos
statuebaꝫ. quod utiq; nō ai tone
iuste decreueret.

ista superiora

ut
nō usq; eo, cū in caput, fortunisq; hominū honestissimoꝝ dolentur in qui re-
lucta utroꝝ bonoꝝ disciplina et questu et sumptu gallonū sequina
huerunt, atq; ēt quod in illo nō fuit cū audacia p̄fidaq; uiderunt.
Si licet uiuere eum, que. sēp. nemū, nō unq. Si est hominī honesto
loco in ciuitate uiuere nemo, si fas est reſpirare. P. quintio cōtro
uersia duorū ep̄ nemij, si que pudore ornamēta sibi peperit, ea pot
contra petulantia te defendente optinere. Spes est et huic misero
atque infelici aliquando posse consistere. Sin et potest nemini
id quod libet, licebit, et ei libebit, et id quod nō licet, quid agendum est.
quis appellandus est, deus, an uiuis homō fides imploranda est.

qui deniq; questus, qui meror dignus inueniri in cala-
mitate tanta pōt. miserū et turbari fortunis oībus. Asperior
e iniuria. Acerbū est ab aliquo ex iniuria uerberari, uerberari a proprio.
Calamitosum e bonis euerti, calamitosius cū dedecore, funestū
e a forti atque honesto uiro uiolari: funestius uiuis uiro i pre-
mio questu prestitui. Indignū est a pari uinci, indignius ab
inferiore atq; humiliore, luctuosum e tradi alteri cū bonis, luc-
tuosius inimico. horribile e eum raptore dolere: horribilius
priori loco dolere: omia ex iniuria pertulit, omia perdidit
e. C. aquili nō pretorem nō a quo iuris impetraret, inuenire po-
tuit: atq; adeo ne unde arbitratu quid suo postularet. Sed ne
amisse quid. set. nemij, quoꝝ sepe et diu ad pedes uenit sta-
tus: obsecrauit p deos immortales, ut aut seruo uite tribueret:
aut iniuriam sine ignominia sibi imponeret. Denique ipse
inimici multū supplicium subiit ipius. sēp. nemij lacrimans ma-
nū prendit in ppinquoꝝ bonis proscribendis operetā obsecra-
uit. p fratris sui mortui cinerem, p nomē propinquitatis, per ipius
coniuge et liberos quibus propior. P. quintio nemo e, ut alter
misericordiam caperet aliqua, sed nō ppinquitatis, at etatis sue.
si nō hominis, at humanitatis ratione haberet. ut certe aliquid
integra sua fama, qualibet dānio tollerabili rōdituro transi-
geret, abiecto repudiatus, ab amicis eius nō sublenatus, ab oī
magistratu agitatus atq; pterritus. quē preter te appellet

atq; superiore.

percitatus

habet nemine Tibi Se tibi omñs suas opes, fortunasq; cõmendat: Libe
cõmittit existimationi ac spem reliquæ uitæ, multis uexatus con
tumelijs, plurimis iactatus iniurijs. Non turpes adte, sed miser
confugit é fundo ornatissimo electus, ignominijs omnibus appe
titus, tũ illũ nõ paternis bonis dampnari uideret: ipse filiæ nihil
dotem conferre nõ posset, nihil alienũ tam uile reperiri cõmi
seratq; obsteret. C. aquili, ut quã existimationẽ, quã honestã
in iudicio tuli prope acta iam ætate, deturbatã attulit, eã liceat
ei seruã et hoc loco efferre. He his omnibus cuius officio nemo ũq
dubitauit, hoc loco denigq; ante dedecore, macula turpissimaq; igno
minia notetur: ne ornamentis eius omnibus: sed nouis pro spo
liis abutatur: ne per te feratur quominus quæ existimatio: P.
quirítiũ usque ad senectutem perducat, eadem usq; adrogãs
prosequatur:

M. T. C. PRO. A. CLVENTIO HABITO ORATIO AD IVDI C E S INCIPIT

Animaduerti iudices, omẽ actionis oratorisq; rationẽ, duas
diuersas et partes, quarũ altera mihi niti et mãere
confidere uidebatur, iniuria iam inueterata iudicij
humani, altera tantũmodo consuetudinis reũ timide
et diffidenter attingere rationem ꝓpulsi criminis.
Quã de re lege hæc est quæstio constituta. Itaq; mihi certũ est, hanc eã
dem distributionem iniuriæ et criminis, sic in defensione seruare
ut omnes intelligant nihil me subterfugere uoluisse retinendo nõ
obscura reducendo. Sed cum considero quo mihi in utraq; re sit elabo
randum: altera pars est ea quæ propria est iudicij et legitime
uenientis quæstionis, quæ mihi breuis et non magne in dubio
contentionis fore uidetur: altera autem quæ procul abiudicio re
mota est, quæ contionibus sedition contionib accommodatior est, q
tranquillis moderatisq; iudicijs. perspicio quantũ in agendo dif
ficultatis et quãti laboris sit habitura. Sed in hac tanta difficultate illo
me res tam iniquas consolatur, quod de criminibus sic audire

consuestis, ut eam omnem dissolutionẽ ab oratore quærat, ut non
existimetis plus uos ad salutẽ reo largiri oportere, q̃ quantum
defensor purgandis criminibus consequi et probare dicendo potuit.
De iniuria sic autem inter nos disceptare debetis, ut nõ quid ducatur
ab iniquis, sed quid oporteat diligenter consideretis. Aguntur in crimi
nibus a clu. propriũ periculũ iniuria rauca cõsi. Quobrem alterã
partẽ agere sic agimus, ut nos doceamus: alteram sic ut oremus.
In altera diligentia mea nobis adhibenda est, in altera fides implo
randa. Nemo est enim qui iniuriæ suæ sine meo ac tuo aliorũq;
subsidio possit resistere. Equid quod adme attinet, quo me uerta
nescio. Negem illam fuisse infamiã iudicij corrupti: negem illã
rem agitatã in contionibus iactatam, in iudicijs commemoratã
uisam: euellam ex animis tantã bonorum opinionem, tam penitus infixã,
tam ueterem: nõ est nostri ingenij. Uestri auxilij et iudicis huius
innocentiã, si in hac calamitosa fama, quasi in aliqua pernicio
sissima flammã atq; in eã incendio subuenire. Etenim sicut
alijs in locis parũ firmamenti, et parũ ueritatis ueritas est, sic in
hoc loco falsa iniuria inberilla esse debet. Dominetur in contionibus
iactet in iudicijs, ualeat in opinionibus ac sermonibus imperet
ab ingenijs prudentiũ repudietur: uehementes habeat repentinosq;
impetus, spatio interposito et causa cognita consenescat. Denigq;
illa distinctio iudicium æquorũ, quæ nobis a maioribus tradita est,
retineatur ut in iudicijs sine iniuria culpa plectatur, et sine
culpa iniuria ponatur. Quobrem ab iniquis iudicibus antequã de
ipsa causa docere incipio hæc postulo: primũ id quod æquissimum est,
ut nequid huic præmeditatæ adferatis. Etenim nõ modo auctorita
tem, q̃ et nomen iudicij amittemus, nisi hinc et ipsi cautius iudica
bimus, ac si ad causas iudiciarias facta domo deferemus.
deinde figuram opinionem eam nostri mentibus comprehendisse, si
eam ratio comellet, si denigq; ueritas extorquebit, ne impune
ei eam aut uestri, aut libertus aut equis remittatis. Tum
autem cum ego unusquisq; de me dicam et dicam, ne ipsi q̃ contrario
sunt tanti rogationi uitæ subiiciatis. Sed ad extremum exspecte
tis, et me meum dicendi ordinem seruare patiamini. cum per

si oro labefactabit

oratū uero fuerit, tū siquid erit peritū aūo reqratis. Ego me iudices
ad eam causam accedere, que iam p annos octo continuos et con-
traria parte audītur, atq ipsa oratione hominū tarita propere con-
uicta atq damnata sit, facile intelligo. Sed siquis mihi deus
uestrā ad me audiendū benivolentiā conciliauit, efficiā profecto
ut intelligatis, nihil esse homini tam timendū q̄ iniuidiam, nihilq̄ in-
certi sustepta iniuidia tam optandū. Q̄ equū iudiciū, q̄ mihi uno
denicq̄ falsi infamiq̄ finis aliquis atq exitus reppericatur?
Q obrem magna me spes tenet, si ea que sunt in causa, explicare et omia
diligenda consequi potuero, huic loca, conscriptumq̄ uestrū, quē illi horribilē
A. cluentio ac sordidissimū fore putauerunt: eū tandē eius fortue
misere, multisq̄ iactare portū atq p profugiū futurū, tametsi grauiora
sint, que mihi obiecta sunt, tamen leuiora esse uideant, tam ne diuturnis
orone mea suspensa expectatio uestra
teneatur, aggrediar ad crimen cū illa deprecatione iudices, qua nō
sepius utendū esse intelligo: sic ut me audiatis. quasi hoc tempore
hec causa primū diuatur, sicuti dicitur nō quasi sepe iam dicta &
ut quasi numq̄ probata sit. hodierno enī die primū ueteris istius
criminis diluendi ptas est data. Ante hoc tempus error hec causa
atq iniuidia uersata e. Q̄ obrem dū multos annos accusatori actioni bre-
uiter, diligenterq̄ respondeo, queso ut me iudices sic facere institui
stis, benigne, attenteq̄ audiatis. Corrupisse dicitur A. cluentius
iudicii pecunia quo inimicū suū innocentem statuū albiū codep-
raret. ostendam iudices primū, cpm̄ caput illius atrocitatis atq
iniuidie fuit, innocentem pecunia circūuentū neminem unq̄ amuori-
bus criminibus, grauioribus testibus esse in iudicio uocatum.
deinde ea de eo preiudicia esse facta, ab ipsis iudicibus, a quibus codep-
natus est, ut nō ab isdem, sed ne ab alijs quid ullius absolui ullo mō
posset; cū hoc docuero, cū illud ostendam, quod maxime requiri in-
telligo, iudicium istud pecunia esse corruptum, nō a cluentio, sed
contra cluentiū, faciam ut intelligatis in tota illa causa quid res
illa tulerit, quid error attulerit, quid iniuidia conflarit. primus q̄
illud et quo intelligi possit debuisse cluentiū magnopē cauē consi-
dere, q̄ certissimis criminibus & testibus fretus ad accusandum

descendere. hoc loco faciendū mihi iudices est: ut nobis breuiter illo
quibus alburnus est condepnatus crimine exponā, abste peto oppri-
are ut me iniuriā de patris tui causa duere. etsi mihi fides adducta
atq officio defensionis. etenim tibi siui pcia satisfacere non po-
tuero: tam multū mihi ad satisfaciendum, reliquo tpe facultates
dabunt. Cluentio nisi nūc satisfacero, postea mihi satisfaciendi
ptas nō erit. Simil et illud quis est qui dubitare debeat cōtra
damnatū et mortuū pro incolumi et uiuo dicere, cum illi
quē dicit damnato, omē ignominie periculum eam abstulerit,
mors nō etiā dolorē. huic aut pro quo dicitur, nihil possit of-
fensionis accedere, sine acerbissimo eius sensu et dolore, et sine
summo dedecore uite ac turpitudine, atq ut intelligatis cluen-
tium nō accusatorio aūo, nō obtestatione aliqua aut q̄relio
adducta, sed nepharijs iniudicijs quotidianis iniquis pposito
ante oculos uite pculo, nouū opprimere detulisse. pudo longius
exordiū rei demonstrande petā: quod queso iudices nō moleste
patiamini: principijs enī cognitis, multo facilius extrema intelligi-
tis. Aulus cluentius: abutus fuit pater huiusce iudices, hō
nō solū municipij Larinatis et quo erat, sed et regionis illius et
uicinitatis uirtute, estimatione, nobilitate facile princeps. is
cū mortuus esset, Sylla et Pompeio consulibus reliquit huic annos
xv. natū aūt grandem et nubilem filiam, que breui tpe post
morte patris nupsit A. aurio melino consobrino suo. adole-
scenti in primis ut tū habebatur inter suos et honesto et nobili.
Cū essent hec nuptie plene dignitatis, plene concordie, repente
e exorta mulieris importuna libido nō solū dedecore, uerū etia
scelere coniuncta. Nam socrus mater huius abuti, mater. H. ame
nois causa, tametsi in hūc hostili odio et crudelitate est mater
uincq̄ appellabitur, nec unq̄, de suo scelere et immanitate audiet
ut nature nom amittat. Quo enī ipm nomen amantius ido-
neius q̄ maternū: hoc illius matris, que multos iam mēses et
nūc cū matre filiū interdū rupit singulare scelus, maiore
odio dignū esse ducetis. Ea q̄ mater abuti melioni illius adolescentis
generi sui, contra quā fas erat amore capta primo neq id ipm

diu, quo quo poterat in illa cupiditate cõtinebatur. Dem̃ ita flagrare
pudor
repit amentia, sic inflamata ferij libidine, ut eam nõ pudor, nõ pu-
ditia, nõ pietas, nõ macula familie, nõ bonum fama, non filij
dolor, nõ filie mẽror a cupiditate revocaret, animũ adolescentis
nõ dũ consilio ac rõne firmatũ pellerat. his omnibus reb illa etas
rapi ac deliniri pot. Filia que nõ solũ illo cõi dolore muliebri in
eius mãi uiri iniurijs angeretur: sed nepharijs matris pelluratũ
ferre nõ posset, de quo ne queri quid sine scelere se posse arbitra-
retur, ceteros sui tanti mali ignaros ee cupiebat, in huius sui
amantissimi fratris gremio et manibus merore et lacrimis
cõsenescebat. Ecce aũt subitũ diuortiũ, quod solatiũ maloꝝ aũm
fore uidebatur. Discedit a melino cluentius, ut tantus iniurijs nõ
inuita et ab utro nõ libenter. Tum nõ illa egregia et predam mag,
palam et ultare letitia ac triumphare gaudio cepit, uictrix filie nõ
libidinis. Itaque diuturnis suspitionibus obscurus ledi famam suã
noluit, lectũ illũ genialem, quẽ breuio ante filie sue nubem
straverat, in eadem domo sibi ornari et sterni expulsa atque
et turbata filia iubet. Habet genero breuis, nullis auspicijs, nullis
auctoribus, funestis omnibus ominibus ominib. O mulieris scelus incredi-
bile, et preter hãc unã in omni uita inauditũ. O libidine effrenatã
et indomitam. O audaciã singularem, nõ timuisse, si minus ui
deoz, bonum atq famã, at illam ipam noctẽ, fastesq illas nuptiales
nõ lumen rubutuli, nõ rubile filie, nõ parietes denicq ipos testes
testes nuptiarũ perfregit ac prostrauit omnia cupiditate ac fu-
rore. Vicit pudorem libido, amorẽ audacia, rationẽ amentia.
Iam tulit hoc cõ dedecus iam familie cognationis nois grauis
filius: angebatur aũt eius molestia quotidianis querimonijs
et assiduo fletu sororis. Statuit tam, nihil sibi intantis iniu-
rijs ac tanto scelere matris grauius faciendũ. qũ nẽ ut illa mẽ
uteretur, neq̃ uidere sine summo eius dolore nõ poterat, ea si
matre uteretur, nõ solũ uideretur, sed et probare suo iudicio
putaretur. fratriũ quod huic cũ matre fuit similitudo aut in-
uisitue auditis, ptimuisse hoc ad eam, tam cũ religiõe cognouis-
set, intelligebat. Nam illud me nõ preterijt cuncios moi, cũ

mater sit, tam in iudicio filij de turpitudine parentis dici nõ
oportere. nõ ee adullam tam ydoneus, si hoc quod in reliq bonum
sensibus atq in ipa natura positum atq scitu est, ut ego cũ ad dici
pudicitia
pudicitia depellenda adhiberer nõ uiderẽ, facile intelligo, non nõ
reticere horas parentis uiuimus, sed et aio ego nõ ferre oportere.
Sed ea que possunt ferri ferenda, que tacenda tacere ego ee arbi-
ror. Habui in uita uidi calamitatis: A. cluentius, nullũ periculum
mortis adijt, nihil malo timuit, quod nõ tantũ amare esset cõla-
tũ et perfectũ, que hoc tempore sileret omnia, atq ea si, obmutee
nõ posset, tam tacitumitate sua, recta ee putaretur. Sed ea ui sic
angitur
agit, ut prorsus reticere nullo mõ possit. hoc enim ipm iudicium
hoc puella, illa accusatio, omnis testiũ copia que futura ẽ, amare
mitto ẽ adornata, amatre hoc tempore mistruitur: atq omnibus
eius opibus atq copijs compatur. Ipa denicq nuper Lanuui huius oppri-
menda ratio romã aduolauit: presto ẽ mulier, audax, pernio-
sa, crudelis, instituit accusatores, instituit testes. Squalore
huius et sordibus letatur, eum ei exoptat, sanguinem suũ pro
fundere omnem ruptr. diuitio perfidum huius ante uidetur: hec
nisi omnia prosperaverit, in eam temere a nobis illa appellari
putatore. Sin aũt erunt acta ac nepharia cluentio ignoscere
debebis, qi hoc ame duri putatur, mihi ignoscere nõ debebis si
tacere. Hunc iam singulatim exponã quibus criminibus oppres-
sus damnatus sit: ut et constantiã A. cluentii et misericor-
diam accusatoris perspicere possitis, ac primũ ratio accusandi qi huius,
ostendam. ut ipm A. cluentium ui ac necessitate coactũ ferisse ui-
deatur, cũ manifesto uenenũ deprehendisset, quod uir matris ap-
paratus ei paramisset, et res nõ coniectura, sed oculis ac manibus
teneretur, neq in causa illa dubitatio posset ee. Accusauit opi-
niatus qi constanter et diligenter postea duram. Hinc hoc nosse
uelim, nullam huic aliam tam accusandi fuisse, nisi ut pro-
positum uite periculum et quotidianas rapturis insidias hac uno
ratione uitaret. Atq ut intelligatis hoc et accusatũ crimi-
nibus oppressum, ut neq accusator timere, neq reus sperare
debuerit, paucis uobis illius uidear crimina exponam, quibus

rogauit nemo unum mirabatur illū diffidentem rebus suis ad
Staienū stalenū atq; ad pecuniam confugisse. Larinas queda fuit dinea
socrus opinati, que filios habuit M. et numeriū auriū et gn. nia
l auriū cc Numeriū magū cc filiā magij
quū et filiam magij nupta opinato. M. aurius adolescentulus
bello Italico raptus apud asculū in q. sergij senatoris cuius qui
eius
inter sicarios damnatus e manus iuidit, et apud eum fuit
in ergastulo. M. Numetij aut aurius mortuus est, heredemq; Numeriū gn. magū
fratre suū reliquit. Postea magna uxor opinati mortua est.
postremo unus qui reliquus erat dinea filius. gn. magius mor
Numeriū
tuus e. Is fere heredem illū adolescentem opinatū sororis sue
tulū
filiū, eumq; parturi cū dinea matre uisit. Interim uetus inde e
ad dineam, neq; obscurus, neq; ignotus qui nūciaret ei filiū
eius. M. aurelū uiuere, et in agro gallico ee in seruitute. Mulier
amissis liberis, cū unius filij recuperandi spes esset ostentato
omū suos ppinquos, filiasq; suas necessarios conuocauit, et abbas
flere petiit, ut negotiū susciperent, adolescentem inuestigaret,
tm
sibi restituerent. eum filiū, que tam unū et multis fortuna reli
quū ee uoluisset. hec cū agere instituisset, oppressa morbo e. Itaque
testamentū fecit eius modi ut illi filio sextelui legaret. heredem instituit
xL milia.
et illum opinatū neporem suū, atq; his diebus pauris e mortuus
p ropinqui tam illius que admodum unius dinee costituerat, ita mor
tuus illa ad inuestigandum aurū cū eodem illo uidue in agrū
gallicū profecti sunt. Interim opinatus ut erat situti multis
ex rebus repperiebat singulari scelere et audacia p quendam
gallicanū familiarem suū primū illū in dubiū pecuniam corrupit.
deinde ipm aurū nō magna iactura facta tollendū, interfici
duop curauit. Illi aut qui erant adppinquū inuestigandū
et recuperandum profecti brāt larinū ad auios illius adole
scentis propius quos, suosq; necessarios mittunt, sibi difficilem
cū
ee inuestigandi rōem, quod intelligerent uiduam ab opini
ato ee corruptā. Quas literas M. aurius uir fortis et
experiens et domi nobilis M. illius Aurii propinquus, in foro palam
audientibus, cū adesset opinatus recitat, et clarissima uoce
se nom opinati si interfectū M. aurium compulset, delaturū

ee testatur. Interim breui tempore illi qui erant in agrū gallicū
profecti, larinū reuertuntur: interfectū ee M. aurium renūciat.
A animi rō solū ppinquos, sed et larinatū odio et opinati et
oūs tūi
illius adolescentis misericordia cōmouentur. Itaq; cū A. aurius q
a minus
antea denūciaret clamore hostem ac numerium insequi repulsset.
larino profugit, et se in rostra clarissimi uiri. q. metelli cō
sulis. Post illam at fugam et scelera et contumeliae testem mortis
sceleris
se uidisse, mouit in larinū in legibus cognoscere autus est. Sed
q illam. L. sylle uim atq; uictoriam, larinū ui sumo timore
omnium cū larinatis aduolauit. Quatuor uiros quos municipes
pferebant substituit se a sylla et alios, trēs postea factos ee dicit
et abeodem sibi ee impetratum, ut aurium illū qui sibi delationem
nominis et capitis periculum ostentarat, et alterū aurium, et eius. L.
filium, et sex. uirium quo sequestre in illo uidue corrumpendo ducebat.
ee ausus proscribendos interficiendosq; curauit. Itaq; illis crude
lissime interfectis rō mediocri ab eo, ceteri proscriptiōs et
mortis metu terrebantur. his rebus in tanta uidui atq; putris
quis est qui illum absolui potuisse arbitraretur? atque heo
parua sunt. Cognoscite reliqua ut rō aliquādo cōdemnatum
ut
ee opinatū, sed aliquā in culumē dui fuisse mirentur. Primū
uidete hominis audaciam, Sassiam in matrimoniū ducere aui
matrē illam, cuius uirū A. aurium occiderat, cōrupuit, utri
prudentior hic qui postulat an crudelior illa si nubat difficile
ductu e, sed tam utrius q; humanitatem, constantiā q; cogitate.
p erit opinatus ut sibi salua nubat, et id magnopere contendit.
illa aut nō admiratur, audaciā nō prudentiā arguit. Hon
ni
deniq illam opinari uiri sui sanguine redundante reformidat, sed quod bret tres ille filios, idcirco se abhinc nuptijs
abhorrere respondit. Opinatus qui salute periculum compa
uisset, domo sibi querendū remedium existimauit ad eam
nouia
morā que nuptijs afferebatur. Nam cū bret et nonnullo
tpore
ante filium: alter aut eius Aulus papia natus theani apuli qd
db ā larino decem et octo milia passuū, apud p matrē educa
retur, accersit subito sine causa puerū thebano, quod facere

nisi ludis publicis aut festis diebus ante solebat, mater nihil mali misera suspicans, misit ille se tarentū proficisci cū simili
ret, eo ipso die puer cū hora .xj. in publico uidere nisus esset, ante
noctē mortuus, et postridie antequ lucere combustus est. Atque
hūc tantū mererem, matri prius hoīum rumor q quispiam ex
opaniri familia nūciauit. una illa cū illo tempore audisset sibi
nō solū filiū, sed et exequiarū munus ereptū, lamentū confestim
exanimata uenit, et ibi de integro funus cum sepulto filio
fecit. Dies non dum deerat interesserant. cū ille alter filius in
fans necatur. Itaq nubit opaniro continuo salua, letantibus cam
nō et spe optā confirmata. Nec mirū que se nō nuptialib
domib, sed filioz funeribus debitam uideret. Itaque reteri
pp liberos perire cupidiores solent ee, ille pp periculum liberos
amittere cotidianum ee dicat. Sentio uidices uos pro uestro
humanitate hec tantū sceleribus breuiter ame demōstratis
uehementer ee cōmotos. q uo tandem q nō fuisse illos ambi
tionis, quibus hec delicta nō nō audiendū fuit, uel et
iudicandum. Vos audistis de eo in quē iudices nō estis, de
eo quē non uidetis, de eo quē odisse iam nō potestis. de eo qui
et nature, et legibus satisfecit. q uē leges et ille nature
morte multauit. Audistis nō abhinc mēsib audistis sine
testibus. audistis tam ea que copiosissime dici possunt, bre
uiter ame structaq dicuntur. Illi audiebant de eo de quo
iurati sententias ferre debebant. de eo cuius potestatem uetantis
et sceleratū multū uituebantur. de eo quē omnes oderant pp auda
riam, de eo quē omī supplicio dignū ee dicebant. audiebat
ab accusatoribus. audiebant uerba multa, testiū, audiebant
cū una quaq de re p. ā reuocato hoīe eloquentissimo grauis
et diu diceretur. et est quisq qui cū hoc cognouit, suspicari
possit, opaniro iudicio oppressum et circūuentū ee innocentē.
Aeternatim iam reliqua iudices dicā. ut ad ea que propriora
huius cause et administrationem sunt ueniam. nos quoq
memoria teneatis nō mihi hoc ee optatum, ut accusem opani
cū mortuū, sed tam persuadere hoc uobis nelim, iudicii ab hoc

adiunctum

nō ee corruptū. hoc uti initio ac fundamento defensionis opa
niri hoīem sceleratissimū et nocentissimū ee damnatū. q ui
uxori sue cuente, que amita huius abiti fuit, cū ipe poculū
dedisset, subito illa in media potione et clamauit se mortē
cū dolore mori, nec diutius uixit q locuta est. nam in ipo ser
mone hoc, et ore inflatione mortua ē. et ad hanc mortē tam
repentinam, nec exp morientis, omīa ptera que solent ee indi
cia et uestigia ueneni, illius mortue corpore fuerunt, eodēq
ueneno opaniri cū fratre necauit. Hec hoc est satis tamen
in ipo fraterno parricidio nullū scelus premissum uideat
tam ut adhoc nepharium facinus accederet, adtū sibi alios
sceleribus ante munuit. Nam cū eet grauida. Iurea fratris
uxor et iam appropiquare partus uideretur, miluere uenenū
interfecit, ut una illa et quod erat et fratre conceptū necaret.
Post fratre aggressus est, qui ferro iam et hausto illo poculo
mortis, cū et de suo et de uxoris interitu clamaret, testa
mentū q mutare cupet. in ipa significatione huius uoluntatis
est mortuus. Ita mulierem ne partu eius abhereditate fra
terna et duderetur, necauit. fratris aut liberos prius uita
priuauit, q illi hec ānatura propria hec atripe potuerit
ut omīs intelligerent nihil ei clausum, nihil sanctū ee posse
nimis audacia fratris liberos ne matre quid corporis custodio
tegere potuisset. Memoria tenco milesiam quādam mulierē
cū essem in asia, q ab heredibus sceleratis arcepta penitus, partu
sibi ipa mendacium erat abegisset rei capitalis ee damnata.
neq iniuria, que spem parentis, memoria nominis, subsidium
generis, heredem familie designatū rei. p. cū substulisset. q to
e opaniri, eadem iniuria maiore supplicio dignus, siquidē
illa cū suo corpori uim attulisset, se ipam occiderat. hic autē deq
illud efferit p alieni corporis morte atq cruciatū: ceteri nō
uidentur in singulis hoīibus multa parricidia suscipere
posse. Opaniris inuentus ē, qui in uno corpore plures nera
ret. Itaq ea hanc eius consuetudinem, audaciaq cognosset,
adiunctus illius adolescentis opaniri magno, usq grauis

Numerius Magius 154

morbo affectus esset, et heredem illū sororis sue filiū faceret, amiris adhibitis, priē matre sua dñēā uxorem suā interrogauit, eēt ne pregnans, que tū se eē respondisset, abeā petiit ut se mortuo apud dñēā, que tam ei muleri socrus erat, quoad pareret, habitaret, diligentiāq adhiberet, ut id quod ceperat, saluaret, ut filiū parere posset. Itaq ei testāto legat quingentā peruiam a filio siqui natus eēt. A. secundo heredi nihil legat. Quid de opinione suspicatus sit, uidetis: quid induxerit, obscurū nō est, nam cū eius filiū faceret heredem, eū tutorē liberis non assumpsit. Quid opiniatus fecerit cognoscite: ut illā magis intelligatis lege aio prosperasse morientem: que peruia muleri legata erat a filio, siqui natus esset a secundo herede: eam potem opinicus nō debuam muleri solui, si hec solutio legatorū et nō merces abortiōis appellanda est: quo illa pio accepto, multisq; premiorū, que tam etate opinatis retitabantur: spem illā, qua in alio cōmendatam habuit, continebat victa auaritia opinatis uendidit. Nihil posse eam ad hanc ypocrisim addi uidetur: attendite etiā, que muleres ostentatione obtestatione uiri dece illis mensibus ne domū quidē illā missi socrus sue eē debuit. Hec quito mense post uiri morte ipsi opinato nupsit, que nuptie nō diuturne fuerūt. Erant em nō matrimonij dignitate, sed sceleris societate coniūcte. Quid illa credes asinij larinatis adolescentis pernicies, q̄ clara, q̄ recenti fuit, q̄ oīm sermone celebrata. Fuit autē quidā larinas peduta nequitia et summa egestate arte quadā preditus ad libidines adolescentulos extorquendas accōmodatus. Qui ut se blandicijs et assentationibus asinij consuerit, paruis emersit: opiatus continuo spare cepit. hoc se abūho tamq; magno machina remota rape asinij adolescentiam et fortunas eius priuat expugnare posse: ratio excogitata larini est: res transmissa romā: fuit. n. eum gsilio facilius in solitudine perfuere et euitandi cōmodius in turba posse arbitrati sunt. A finitis tū abūho est profectus romā, hoc uestigijs opiatus sequutus ē: nam ut rome uiderint, quibus cominijs quibus plagijs, quantis et q̄ profusis sumptibus, nō mō conspicio, sed et cōuinco et

aditore opiatio, longū est dicere mihi: presertim ad alia yperātis. Cū tū huius assimulate familiaritatis cognosceres: Cum eēt adolescens apud mulierculā quandam, atq ibi noctaret, et ibi postea cōmoraretur, auilius ut erat constitutus simulat se egrotare et testamentū facere uelle. Opiatus obsignatores adeum, qui neque asinū, qui neq auilius nosceret, adducit: at illū asinū appellat: ipe testāto asinij nocte cōsignato discedit: auilius illuc commeat: asinus aūt breui illo tempore quasi in ortulos iret, arenarias quasdam ēuportam et quilinū p ductus occidit. Qui tū unū iam et alterū die desiderareretur, neq; et his loci ubi et consuetudine querebat, inueniretur, et opiatus in foro lacrimatū dicta die querebat, in ueniretur, et opiatus in foro lacrimatū dicta ret: nuper se & suos amicos testamentū eius obsignasse, libertatem asinij nō mille amiti q eo die quo posterū asinus uisus erat: auilius cū eo fuisse et a milite uisū eē constabat: in eum uindicte, et horem ante pedes q manilij qui tū triū uir constituerunt. Atq ille continuo multo teste, multo iudice, recentis male facti conscientia perterritus, omia ut ame paulo ante dicta sūt: exponit. Asinū a se consilio opiatis interfectū fateatur. Extrahitur domo latitans opiatus a manilio, iudice auilius ex alta parte tenetur coram, tenetur. hic, iam quid reliqua querimini? manilius plagas notatas! nō ille honorem a puericia nō studia, uirtutis, nullū ex estimationis bone fructū, umq; cogitaret: sed et petulanti atq improbo seruo in discordijs ciuitatis ad eam columpnā ad quā multos sepe cōuitijs p ductus erat cū suffragijs pplī uenerant. Itaq rem cū opimio tua figit, peruiam abeo accipit, iam et suscepta et manifestam reliquit. Actū in opiatis causa crimen hoc asiniani, nimi cū testibus multis, tū nō iudicio auilij reprobatur. In quo inter allegatū adinter legatos opiatis nom primū eē constabat, eoq; quod miserū atq innocentem falso iudicio circūuentū esse diuitis. Quid amicā tuā opimiare dicā, cui tu es heres, pater tuus nō manifesto necauit. Ad quā cū addixisset medicū illi suū iam cognitū & sepe uictorem p quē interfecerat plurimos, mulier exclamat se abeo nullo mō uelle curari, q curante

dño Milo

suos oēs pduxisset. Tum repente unctionariū quēdam. L. dodiū pharmacopolā cū tryphoranū, qui ratū tū Larinus inuēisset, aggreditur, cū eo hoste id quod ipse tabulis est demonstratum transigit. L. dodius qui properet cui fora multa restarent, similatq; introductus est. Rem confecit prima potione mulierem subitulit. Heq; postea Larinī puncti est temporis cōmoratus, tandem eadēq; hac dirēa testamentū faciente, cū tabulas prēdisset opianicus, qui gener eius fuisset, digito dilui, et cū id multis locis ferisset post mortē eius ne lituris caraqui posset testamentū in alias tabulas transcriptū signis adulterinis obsignauit. Multa ptereo cōsulto: etenim uereor ne hec ipsa nimiū multa ee uidentur: uos tam eum similem sui fuisse in reteris quoq; uite partibus estimare debebatis: illum tabulas publicas Larinī censorias corrupisse decuriones inuiti uiduarunt: Cum illo iam nemo ratione, neq; rem ullam cōtrahebat, nemo illū et tam multis cognatis et affinib; tutorem unq; liberis suis scripsit, nemo illū aduocauit, nemo cognitione, nemo sermone, nemo cōuiuio dignū iudicabat, oēs aspernabantur, oēs abhorrebant. omen ut aliquē immanem ac pnitiosam bestiam, pestemq; fugiebant. huic tam horrendo tam audaci, tam nepharīo, tam nocenti nunq; accusator abutius iudex, sed id ptermictere saluo capite suo potuisset. Erat huic inimicus opianicus; sed tam erat ei uictrinus inimicus, et huic intestata mater, aduersus mater: postremo nihil tam remotū ab atratione quā cluentius et natura et uoluntate et institutione uite. Sed cū eet hec ei proposita conditio, ut aut iste pieq; accusaret, aut acerbe indigneq; moreret, accusare quoquo mō posset, q illo mō emori uoluit. Atque ut hoc uta ee possitis, exponā uobis opiniū latinus manifesto cōprehensum atq; deprehensum. et quo sunt utriusq; huic accusare et illū condemnare, nec ee fuisse intelligetis.

Martiales quā Larinī appellabant ministri publici martis: atq; ei deo ueteribus instituti, religionibusq; larinatū cōsecrati: quoq; cū satis magnus numerus esset, cuiq; item et

instituta ratione

in scribis p multi uenerij sunt. sic illi Larini in martis familia numerarent, repente opianicus eos oēs liberos ee, cuiusq; romanos esse defendere. Graniter decuriones id larinatū cūctiq; municipes tulerunt. Itaq; ab abuto petierunt, ut eam causā susciperet, publicaq; defenderet. Abutius cū se ab oni eiusmodi negotio remouisset, tam pro loco, pro antiquate generis sui, pro eo q se nō suis solūmō cōmodis, sed et suorū municipum ceterorūq; ciuiū natū ee arbitrabatur. tanto uolumen larinatū uniuersoq; desse noluit. Susceptā causā, romanoq; delata, magne quotidie contentiones inter abutū et opianicū et utriusq; studio defensionis exercitabantur. Erat ipse imani acerbaq; natura opianicus, intendebat enim amentia infesto atq; inimico filio mater abuti magni, sua aūt interesse arbitrabantur, huic a causa martialiū demere. Suberat et alia causa maior q opiniari homū anaritissimi atq; audaritissimi mente male cōmouebat, nam abutius usq; ad illius iuditij tempus nullum testamentū unq; fecerat, neq; enim legere in eiusmodi rem poterat in animū inducere, neq; in testamento nomē suū pretermittere parentis. Sed cū opianicus sciret, neq; enim erat obscurū, intelligebat abuto mortuo, bona eius oīa ad matrē et uenturo que a sese postea aucta pecunia maiore premio oblata filio, minore periculo negotiarentur. Itaq; his rebus inductus, qua rōe abutū ueneno tollere conatus sit, cognoscite. C. lucius fres fabrius gemini fuerunt, et municipio larinate homines inter se tum forma, tū moribus similes, municipiū aut suos dissimillimi in quibus quantus splendor sit, q prope equabilis q fere oīum constans et moderata ratio uite nemo unum ut mea fert opinio, ignorat. hic fabrius seruy usus est opianicus familiarissime. Iam hoc nature suis oīs quanta unum habebat ad cognoscendos amicitias studioq; ac mutua similitudo.

Cum illi ita uiuerent. ut nullū questū turpe ee arbitrarent, cū omni ab his fraus, omnis insidie circūscriptiones adolescentiū nō sentirentur. cuiq; erat uitiis atq; improbitate omnibus notis studio ut desi ad eos se familiaritatem multis ante

iam annis opimiacus appliuaret. Itaq; tū sic statuit g. c. fabritium, nam huius erat mortuus insidias abuto pararet. Erat ille tpre in valitudine abutus. utebatur aūt medico ignobili, ꝫ spectato hoūe cleophanto. cuius seruū diogenem fabritius ad uenenū abuto dandū spe & pretio sollicitare cepit. Seruus nō incallidus, sed ut ipsa res declarauit frugi utiq; integer, simone fabritij nō est aspernatus. rem ad dominū detulit. cleophantus aūt cū abuto ē locutus. Abutus aūt statim cū M. bebrio senatore familiarissimo suo cōtinuo. qui qui fide, qua prudentia, qua dignitate fuerit, meminisse nos arbitror. Ei placuit ut diogenem abutus emeret. a deophanto quo facilius aut comprehenderetur res eius iudicio aut falsa cognosceretur ēē, neq; multis diogenes emitur. Cerenū duobus pueris capitib. multi uiri boni cū ēē occulto interuenissent, pernecq; obstupefacto quē ob eam rem dabatur in manibus scamandri liberti fabritiae deprehendū. Proh dij īmortales quantū quisq; his rebus cogitis circūuentū duci ēē. Quis unq; audiuit: quis nocentior. qb aptior ad iudiciū addictus est: quod ingeniū, q facultas dicendiq; a quoq; ēē cogitata defensio, huic uni criminiī potuit obsistere: simul et illud quis est qui dubitet, quin in hac re compta, manifesto deprehensa, aut obeunda mors diuersa, aut subeunda accusatio fuerit. Satis arbitror ēē demōstratū iudicio, hos crimiibus accusatū ēē opimiacū, ut honeste absolui nullo mō potuerit. Cognoscite nūc reū citatū ēē illū, ut re semel atq; uterq; prehensata, condēpnatus in iudiciū uenerit. Tum clientius primū iudices nom eius detulit. cuius in manibus uenenū deprehenderat. Is erat libertus fabriorū scamander. Ne grū consiliū iudicij corrupti nulla suspitio supplex iudicū causa certa res, crimen allatū est. huc tam fabritius hūc de q ante dixi, qui liberto damnato sibi illud impendere putabat, quod nihil nō ad largitiones iniquitate et nō pleriq; eorū magnū usū ēē solebat, frequentes eos ad me domū ad dixit. a me qq de hoūe sunt nosse erat, existimabat, tam q erat et eodem municipio sue dignitatis ēē arbitrabantur. cū quibus posset rebus defendere, idq; ad me ut faceret. ut cū scamandri suscapere petebant. In qua causa patrom ome periculū q

ne multa.

omq; periculū continebatur. ego qui neq; illis talibus uitiis actam amicitiam meam rem possem, illam negare, neq; illud crimen tamq; ac tam manifestum ēē arbitrarē sicut ne illi quidē ipsi qui mihi tum illa iam cōmendabant, arbitrabantur. pollicitus sum me hūc, omniq; nellent, ēē facturū. Res agi cepta ē. Citatus est scamander, reus accusabat. P. canutius homo in primis ingeniosus et industrio et ueritatis. Accusabat aūt ille scamandrū uerbis tribus uenenū ēē deprehensum. Omia tela totius accusatiōis in opprimiū cōtinebantur. Apiebatur tamen insidias fabritiae familiaritatis cō memorabatur. hūc uita et audacia proferebatur. denicq; oīa acerbo, graviter, uariecq; tractata, ad extremū manifesta uenieni deprehensione cōducta ē. Et ego tam hic respondendū surreri q cura dij īmortales, qua sollicitudine āi, quo timore, semper equid magno cū metu utriq; dicere. quotiens cūq; duo tot iens mihi uidebor in iudiciū uenire, nō ingenij solū sed et uirtutis atq; officij, ne id aūt profiteri uidear qd nō possiū ipse qd ē imprudentiq; aut idcirco effugere quod possim quod ē ptiche aut neglegentie. Cum uīa sim turbatus, et ora timorem, si nihil dixissem, ne infantissimus si multa in eum cōdixissē, ne prudentissimus existimarer. collegime etas, et utcūq; restitui, fortuter ēē agendū illi etati, qua tū eram solere laudari, etia si in minimis primis causis horum uiz desiderem. Itaq; ferio sic pugnani, sic oīi ratione contendi, sic ad oīa confugi: quantū ego assequi potui, remedia ac ptingia cause, ut hoc quod timide dicā conservarim sim. nequis illi cause patronū defuisse arbitraretur. Sed ut qdquid ego reprehendā, statim accusare tor quebat e manibus. Si quis eum, de inimicitie scamandro cū abuto faterētur nullas fuisset, sed opinium cuius ille minister fuisset, inimicissimū fuisse ac ēē debebat. Si uis aūt illud egeram, nullū ad scamandrū morte abuti uenturū emolumentū fuisse cōfitebat. Sz ad uxore opiniati hominis in uxoribus retinendis etiritas, omia bona abuti uenturā ēē debebat. Cum illa defensione usus ēem, que in libertinorū causis honestissima semper existimata ē, scamandrū prono

ee probarũ faciebatur. sed querebat cui probatus eet ipse patronus.
C um q̃ pluribus uerbis in eo cõmoratus eem, stramandro factas
insidias ee q̃ diogenem, constitutũq; inter eos de alia re fuisse ut
medicamentũ, nõ uenenũ, diogenes afferret. hoc cui usui uti
posset, querebat, cur in ejusmõi locũ iam abditũ cur solus cũ eem
assignata pecũa remisset: denicq; hoc loco causa testibꝫ honestissimis
hominibus premebatur. M. brebius de suo consilio diogenẽ emptũ
se presente stramandrũ cũ pecuĩa uenenoq; deprehensum ee di-
cebat. P. quintius q̃ Varus homo summa religione, summa auto-
ritate preditus de insidijs que fierent abito et de sollicitatione
diogenis recenti re sertũ deophantũ locutũ ee dicebat, atq; illo
uidituo cũ stramandrũ nos defendere uideremur, uerbo ille reus
erat, re quid uem et periculo ee tota actatione opinicus, neq;
id obscure ferebat, nec dissimulare ullo nõ poterat, adeũ
frequens, aduocabat omi studio, gruq; pugnabat. postremo id
quod maxio malo illi causse fui, hoc ipso loco quasi reus ipse ee,
sedebat, oculi omnũ uidebãr nõ in stramandꝛ sed in opinionẽ
conijciebant. timor eius, perturbatio, suspensus, incertusq; uul-
tus crebra colorũ mutatio que erant aĩa suspitiosa. hec apte
hec manifesta faciebãt, cũ in consiliũ uri oporteret, quesiti
areo. C. uinius quesitus et lege illa cornelia, que tum erat
clam aut palam de se sciam ferri uellet; de opinionis sue
responsum est, et hi qui abitu familiã rem primum ee dicebat,
clam uelle ferri. stum e in consiliũ omnibꝫ sententijs preter
unã qua sua scaleni ee dicebat. Stramander prima actione
damnatus e. Q. quis tam enim erat qui stramandro
damnato nõ uidituo de opinionis suum ee arbitraretur.
Q. uid e illa damnatione uidituo nisi uenenũ id qd abito
daretur ee quesitũ. que porro tenuissima suspitio tollata
stramandrũ est, aut conferri potuit: ut si sua sponte nocere
noluisse abitũ putaretur. Atq; hoc tam uidituo facto et opinio-
ne et estimatione iam lege et pronunciatione nõ dum
damnato, tam abitus opinionis reus statim nõ erat. Volui
cognoscere, utrũ uidius in eos solos eent severi quos uenenũ

habuisse

habuisse ipsos compulssent. fi: etiam consilia, constientiasq; huiusmõi
farinoz supplitio dignas uidiarent. Itaq; C. fabritiũ, que ipsi
similia ritatem opiniari consuesse illi farinori fuisse arbitrabatur.
reũ statim ferri, utq; ei locus primus constitueretur pp causse
cognitionem impetrauit. hic tam fabritius nõ modo meos,
uirtutes et amicos laudatores nõ adduxit. sed ipse hos neque de-
fensionibus uti postea: neq; laudationibꝫ potuit. Rem integrã
hominis nõ aliter quam suspitiosam defendere humanitatis
ee putabamus, in diuturã labe factare conari imprudentie.
Itaq; tũ illa inopia et necessitate coactus in causa eiusmõi ad
reparios fratres confugit horũ industrios, atq; eo modo, ut
quetũq; diuendi potestas esset data in honore atq; beneficio
poneret. Jam hoc proprie iniquissime comparatũ est, quod in
morbis corporis ut quisq; e difficilibus, ita medicis nobilissimus
atque optimus queritur. In periculis capitis, ut quisq; causa difi-
cillima e, ita peterrimus, obscurissimusq; patronus adhibet. Nisi forte hõ cã ẽ. ap medici nihil
C ritatur reus: agitur causa, paucis uerbis accusat, ut de re iu- pter Artificiũ: oratores cẽ auctoritatẽ pstare debent.
dicata cognitus incipit longo ac alte petito prohemio respon-
dere. Maior reparius primo intente audiuit reius orationẽ.
erigebat animum iam demissum et oppressum. opiniatus gaude-
bat, ipse fabritius nõ intelligebat aios uidituũ, nõ illius elo-
quentia, sed defensionis impudentia cõmoueri. Postea q̃
de re dicere cepit. ad ea que erant in causa, addebat et ipse
nona quedam uulnera. hoc q̃ sedulo faciebat, tam iterũ
nõ defendere, sed prenaricari accusationẽm uidebat. Itaq; cũ
ualidissime se dicere putabat; et cũ illa uerba grauissimo
et intimo artifitio depromp̃sisset, respicite uidices hominum
fortunas, respicite duos, uariosq; casus, respicite. C. fabritij
senectutem, cũ hoc respicite ornamẽ oratiois causa sepe di-
cisset, respexit ipse ac. C. fabritius a subsellijs demisso capite
discessit, hic uidices ridere, stomacari, atq; acerbe ferre pa-
tronũ iam sibi eripi, et se retia de illo loco, respicite uidices, nõ
posse dicere, ne quicq; propius est factũ, q̃ uit illũ psegretur
et rollo abtorto ad subsellia reduceret, ut reliq; posset ponere.

ta tū
am tam fabritius primū sno iudicio quod est grauissimū deinde
legib⁹ iu, et sententijs iudicū est condempnatus. q. quid est quod iam
de opianici causa plura dicamus? apud eosdem iudices reus est factus
cū his duob⁹ preiudicijs iam dampnatus eet! Ab isdem autē iu
dicibus, qui fabritiorū dampnatione de opianico iudicarat, lo
cus ei primus est constitutus. Accusatus est criminib⁹ grauissimis
et iis qui acerbe ac breuiter dicta sunt. Ego multa pene dixerim, multo
adhuc sibi reseruasse uideatur; breuiter dicta sunt. Ego multo
quę ego omnia nunc obmitto. Accusatus est apud eos, qui et scamā
drū ministrū opianici, fabritiū constitū malefitij cōdempnarūt.
Utrū p deos i mortales magis est mirandū, q⁹ is condempnatus
e, an q⁹ cui⁹ cuiusq; est respondere? q. quid eum illi iudices facere
potuerunt: qui si innocentes fabritios condempnassent, tamen in
opianico sibi constare, et superioribus constitisse iudicijs debuerunt.
At in eo illa sua pste iudicia rescinderūt, ut ceteri soleant in iudica
do, nec ab aliorū sortis discrepent, prouidere, et illi qui fabritij
libertū, q⁹ ministrum in malefitio fuerit, patronū q⁹ consciū cōdemp
nassent ipsum principem, architectū sceleris absoluerent. Et qui
ceteros nullo preiudicio facto: tam ex ipa re ipsa condempnassent.
huic quę iam bis condempnatū arripant, liberarent? Iam nō
illa iudicia senatoria, no falsa inuidia, sed uera atq; insigni turpi
tudine notata atq; apta: dedecore atque infamia deterrerent
eorū nullū reliquisset. q. quid enim tandem ille iudex, cui quis ab
his quereret, condempnatus scamandrū, quo crimine, nisi q⁹
abitū per seruū medici ueneno necare uoluisset. q. quid aliud
morte scamandri sequebatur? nihil. Set et minister erat opia
nici. Condempnastis. C. fabritiū? quid ita? q⁹ cū ipse familiarissi
opianico usus, libertus autē eius in malefitio deprehensus eet, illum
expertem eius consilij fuisse nō probabatur. Si q⁹ opianicū bis suis
iudicijs condempnatū absoluisset: quis tantā turpitudinem iudicū
qui tantā inconstantiā rerū iudicatarū, quis tantam libidinem
iudicū ferre potuisset? q. quod si hoc uidetis, quod iam hac iam
omni oratione patefactū est, illo iudicio rerū condempnari p
sertim ab hisdem iudicibus, qui duo preiudicia ferissent, necesse

fuisse simul illud uideatis nefas est: nullam accusatori eius fe po
tuisse, cui iudicium uellet corrumpe. q. ueri. H. abste. T. acta relectis
iam reteris argumentis omib⁹, nū fabritios quoq; innocentes cō
dempnatos existimes, nū eorū iudicia illa pernicia corrupta ee
dicas: quibus iudicijs alter a scalerio solo absolutus est: alter et
ipse condempnauit. Age si nocentes! cuius maleficij, nū quid
preter ueneni questū, quo abuti necaretur obiectū est, nū
quid aliud in illis iudicijs uersatū est, preter hasce insidias abito ab
opianico p fabritios factas. Nihil umq; iudices reppererūt. Etsi
memoria, sint, tabule publice, redarguet me si mentior. testiū
dicta retrita, docet in illorū iudicijs, quid preter hoc ueneni opianici
nō modo in criminib⁹ sed in maleducti loco sit obiectū, multa dici
possunt, quare uta nefas fuerit iudicare, sed ego occurram expecta
tioni ure iudices. Nam si ab nobis sic audior, ut missę benignę
negę attentius quemq; audiri putem, tam uerear. q. quid ego, nisi
ne iudicium illud ee corruptū? Opinor primū si incertū fuisse,
quisnam ex eis illius iudicij futurus eet: ueri simile hoc tam eet
eum potius corrupisse qui metuisset, ne ipse condempnaretur
q⁹ illū qui ueritus eet, ne alter absoluteretur. Deinde cū eet nemini
dubiū q⁹ iudicari nefas eet, eum certe potius qui sibi aba ratione
diffideret, q⁹ eum qui oni ratione confideret. Postremo certe
potius illū, quib⁹ apud eos iudices offendisset, q⁹ eū qui bis tam
his probauisset. Vnū quid certe, nemo erit tam inimicus clue
nio, qui mihi nō cedat, si sed constet corruptū illud ee iudicium aut
ab abito, aut ab opianico? si ostendo ab opianico purgo abitum
q⁹ iudicare etsi satis dignū ratione nulla huic corrumpendi fuisse
et quo intelligitur ab opianico corruptum ee, tam de illo ipso
separatim cognoscite: atq; illa nō eo argumentabor, quę sint
grauia, cū uehementer, eū corrupisse qui in pupilo fuerit, eū qui me
fuerit eum, qui singulari fuerit audacia. Multa sc enim nō
uerū cū habeamus rem nō dubiam, sed apertam atq; manifestā
enumeratio singulos argumentos nō est necessaria, dico
celio, scalerio iudici pecuniam grandem, statim albinū, ad cor
rumpendū iudicium dedisse, nū quis negat? Te appello opianice

me alio tacita mea expectatio! quę mihi obloqui debet.

Nō nego. sed ab⁹ corruptū nō ee confirmo. Aq⁹ igr e corruptum?

ee corruptū. Si docco nō ab Abito!

iudicij

qui spem salutis hac rone habuerit! e

C. elio Satagono

Satagreno

te. I: acti. quoz alter eloquentia dampnatione illam, alter tarito
pietate deplorat. audete negare ab opianico scaleno iudici peru
niam datam? negate, negate, nimiq; meo loco. quid taceris?
at negare nō poteris! e quid repetisti, quid confessi estis qd
abstulistis: quo tandem ore mentionem corrupti iudicij fatis?
cū ab ipa parte iudicij, peruiam ante iudicū datam, post iudicū
ereptam ee fateamini? quonia hec modo gesta sunt: repetam
paulo altius iudices, et oia que iudiciurna obscuritate latue
runt, sic ap eam, ut ea cernere oculis videamini: uos queso ut adhuc me
attente audiatis, ita que reliqua sunt, audiatis. Profecto nihil
ame ducetur, quod nō dignū hoc conuentu et silentio dignū uris studijs
atque auribus ita uideatur ee. Nam ut primū opianicus et eo qd scā
mander reus erat factus, quid sibi impenderet, cepit suspicari se stari
ad homīs egentis, andaxq; in iudicijs corrupendis, exercitati tamen iudi
cis scaleni familiaritatem se applicauit. Ac primū scamandro reo tam
tū domi dans, muneribusq; proferebat, ut eo auctore arctaretur cupi
dore, qd fides iudicis postulabat. Post aūt cum eet scamander, inimi
cus scaleni; primus aūt scamandri ne sua quid sententia liberatus acrioribus
rib salutis sue remedijs, subueniendū putauit, tam a scaleno sanit
ab honīe ad exquirendū asutissimo, ad audiendū in impudentissimo
ad efferiendū acerrimo. hec enī ille et aliqua ex parte habebat et ma
iore ex parte se hīe similabat. auxiliū rapiti, et fortunis suis petere
am hoc ignoratis iudices, ut erā bestie fame dominante plenius
ad eum locū, ubi paste aliquando sint, reuertim? Scalenus, ille
breuiq; anteq; ram, saffini atelle recepisset, sterenus mihi minus
st iudicū corruptum dixerat: que cū accepisset, a pupillo supplicit,
iudicioq; sto, nec saffino, nec bonis emptoribus reddidit: quia tam
peruiam perfudisset, et sibi nihil nō in adipiditates suas, sed ne
ad necessitatem quid reliquisset: statuit ad easdem, sibi predas ac
suppressiones iudiciales reuertendū. Itaq; cū opianicū ea petitum
et duobus iugulatu preiudicijs uideret: promissis eius tam suis eruā
uit abiectū, et simil salutis desperare uetuit. Opianicus hominem
orare cepit, ut sibi roem ostenderet, iudicij corrupendi. Ille aūt
quēadmodū ex ipo opianico postea et auctū negauit, quēq; ee

sententia absoluens:

in ciuitate preter se, qui id efficere posset, sed primo grauari ceput:
quod edilitatem se petere cū hominibus nobilissimis, et inuidiā atq;
offensionem timere debebat. Postea exortatus uinitio pmagnā pecu
niam poposit: deinde ad id peruent, quod confici potuit, et sce
tertia sexcentena quadragita milia deferri ad se domū iussit.
que peruia simil atq; ad eam delata est, homo impurissimus
statim cepit in eius mēi mente et cogitatione uersari: nihil ee
sui rationib utilius q opianicū condemnari, illo absoluto
peruiam illam aut iudicib dispartienda, aut ipi ee reddendam,
dānato deputato repeturū ee neminem. Itaq; rem, ex cogitat sin
gularem. Atq; hec iudices, que uie dicuntur a nobis facilius
credūt, si cū aūs uestris longo interuallo recordari. C. scaleni
uita et nam uoluerunt. Nam pinde ut opinio est de cuiusq;
moribus: ita quid ab eo factū et nō factū sit, estimari pōt. Cum
esset egens, sumptuosus, audax, callidus, ydriosus, et cū domi sue
miserimus et auiditissimus tantū nūmoz potum uideret ad
omnem malitia et fraudem uersare mentem sua cepit. De me Ego dem Judicibus.
uidices mihi q ipe preter pudū et infamia quid queras? nihil
exoptem: q obrem opianico damnato nocere sit, quid tandē nihil erit e
quod fieri nō posset, siquis eum forte cum ex pudo eripuerit
nōne reddendū est, precipitantem impellamus inquit, et paduā
prosternamus, caput consiliū ut peruiam quibusda iudicijs le
uissimis pollueretur. Deinde eam postea supprimat, ut q̄s ques
hoīes sua sponte seuere iudicaturos putabat, hos qui leuiores
erant, destructione iratos, opianico redderet: Itaq; ut erat
semper pposterus aut peruersus, uitiū facit a bulbo et eū qui
iamdiu nihil quesierat, teste atq; obsecrantem tantum leuiss im
pellit. Quid tu inquit, et quid me ad hunc bulbū? ne tuas
r.p. struamus? Ille ut simil atq; hoc audiuit huius negotij
quo uoles inquit sequar, sed quid affero? tu es quadragito
mila si esset absolutus opianicus polluetur, et cū ut ceteros
appellet, quibus cū loqui consueuit, rogat atq; et ipe cōdi
tor totius negotij, quātā aspergit huic bulbo. Itaq; minime
amarus iudex est, qui aliquid ex eius sermone speculē

degustarat. Vnus et alter duel̃ intercesserat, cũ res parũ certa uide
batur, sequester et confirmator pecuñ desiderabatur, cũ appellat
hylari multu hoiem bulbus et blandissime põt: quid tu mgt face
re. hoc enim sibi staleno cognoñ et ymaginibus elyorũ delegerat,
ne siste hguem ferisset, nationis magis sue, q̃ guis ut cognomie
uideretur. qua de re merũ locutus est, querunt ame ubi sit pecuñ
hic ille planus improbissimus quæstu uidutiario, pastus qui illa
pecuñ, quã considerat spe atq; ãio uicubarat, contrahit fronte
recordamini farie atque illos eius fictas simulatosq; multus, q̃
rutur st ab opanico destitutũ, et qui esset totus et fraude et
mendacio factus, qui quæ uitia, quæ ãnatura hẽbat et studio
atq; artificio quodam malitie condonasset, pulchre asseuerat
se ab opanico destitutũ, atq; hoc addit testimoniũ, sua illum
sententia quia palam omes laturi essent, condemnatũri. Ma
narat sermo in consilio pecuñ quonda mentionem inj uidues
esse uersatam, quã r. p. catha apiendam, ea obscuritate, ac dub
tatione omz omi. Cannio perito hoi, qui quoda mõ adore re, suspitionis Stauenii
corruptũ esse seruisset, neq; dum rem pfecta arbitraret, planũ
repente pronũtiare. dixerunt. hic dum opanicus nõ mãpe
primuit rem a staleno pfectam et arbitrabatur, in consilium
erant uturi uidues, ex triginta et duo, sententijs decẽ et se
absoluto constiti poterat. habet quadragita mihi minimum
in singulos uidues distributa, eũ numerũ sortes conficere de
bebant, ut ad tumultũ spe maiorũ premiorũ ipius staleni sen
tentia septimia decima accederet. atq; et cã tum illud repete
erat factũ, staleniis ipe nõ aderat. Cam nescio quã apud ui
due defendebat, facile hoc abitus patebatur, facile cognitus.
At nõ opanicus, neq; prenuis eius. L. quintius: qui tum esset
illo tempore. tr. pl. comicio. c. uinio uidui ostiois maximum
ferũ, ut ne sine staleno in consilio ret̃. Cumq; id eũ putato
res consulto neglgentius uideretur agi: ipe epublica uidus
ad priuatus, staleni uiduiũ professũ est, et illud proposte: state
dimitti uisit, staleni ipe ad subsellia adduxit. Consurgit
in consilium, cui sententias opanicus qui tũ erat, prãs palam

P. est nz tam fuerit occulta / q̃ erat occultanda / nz tam erat aperta /

ferri uelle
fieri diuisset, ut staleno stare posset, quid cuiq; deberetur, uario
uiduũ gnã, numarij pauri, sed omes nati. Vt qui ambitione in
campo consuerint, hos candidatos, quos nimos suppressos esse
putant, minimi illimi et solent: sic eiusmoi uidues inseste
tũ reo nõ inuenerant, ceteri nocentissimũ esse arbitrabant, sed
expectabant sortes eoz, quos corruptos putabant, ut ethos rõ
statuerent, a quo uiduũ corruptũ uideretur. esse huiusmoi tibi ei.
sortitio, ut in primis bulbo et staleno et quite eeñ uiduchi.
finis
S una omes spectatio quid nam sententie ferrent, leues ac numarij ui
dues, atque illi omes sine ulla condemnatione condemnant. hic cũ
uiueret est hominibus scrupulus et quedam dubitatio, quid iam
esset actũ. Deinde hoies sapientes et uetere illa uiduiorũ disciplia
que neq; absolueri hoiem nocentissimũ possent, neq; eum de quo
esset orta suspitio pecuñ oppugnatũ, re illa incognita primo rodep
nare uellent, nõ hquere dixerunt. nõ milli aut seueri hoies
hoc statuerunt, quo quisq; ãio quid faceret spectari oporteret.
et si aliqua pecuñ accepta uerũ uiduabant, tam nihil nimis
se superioribus suis uiduis constare putabant oportere. itaque
qui damnarunt, quãq; oto fuerunt, qui illũ nocente opani
cum, sine imprudentia, sine misericordia, sine aliqua suspitione
sine ambitione adducti absoluerunt. Condemnato opanico
statim. L. quintius homo maxime popularis, qui omes rumoriũ
et contentionũ uoces colligere consuesset obtutum sibi familiare
putauit, ut et minicha senatoria posset crederetur, quod eius ordi
nis uiduis minus iam probari ppto arbitrabatur. hetur uno
atq; altera aliã contio uehemens et grauis. Accepisse pecuniam uidues ut
nocentem eũ condemnarent. tr. pl. clamitabat. Agi fortunas
omnium dicebat, nulla ee uiduia, qui pecuniosum minimum
haberet, uicturum ee neminem posse, homines totius ignari
negocij qui opanicus nunq; uidissent, uiris optimum et
hoiem prudentissimũ pecuñ oppressum arbitrarentur inuisi
suspitione, rem in medium uocare cepunt, et eam illã totam
caz
deposcere due postero atq; illo ipo tempore in ede cannij hois honestis
simi necessary et amici mei noctu. Staleniis accersitus ab

opianico uenit. Iam cetera nota sunt omnibus, ut cum illo opianicus egerit de pecunia ut ille se redditurum esse diceret, ut eorum sermonem omnem audierit uiri boni, qui tum consulto ppe in occulto steterunt. Vt res patefacta et inforum prolata, et pecunia omnis a scaleno extorta atque erepta, sit: huius scaleni persona ppter iam nota atque perspecta, a nulla turpi suspitione abhorrebat. Suppressam esse ante abeo pecuniam, qui pro reo prompsisset, qui erant in contione non intelligebant. Neque enim dicebatur, uersatus est in iudicio mentione pecuniae: credebant innocentem reum condemnatum esse, credebant scaleni sententia condemnatum: uidebant: non gratus id abeo factum esse, quod hominem norant, iudicabant: similis in bulbo in gutta, in aliis non nullas suspitio consistebat: Itaque confiteor, licet enim iam ipsum hoc prestrum in loco confiteri, qd opianici non modo non uita sed et nomen ante illud tempus ppter ignotum fuisset fuit gnissimum porro uideretur, cur inuenerim esse innocentem pecunia: haec deinde suspitione, scaleni improbitas, et non nullorum eius similium uicinum turpitudo. Causam aut ageret. L. quintius homo tum summa prate preditus, tui ad in flamandos animos multitudinis facile homo datus: sumam illi inuidiam, infamiamque esse conflatam: atque in hac fama recentem, C. iunium qui quaestioni illi prefuerat iniectum esse nomen, et illum edilitium iam pretorem opinionibus constitutum horum non discreptatione dicendi, sed clamore hominum de foro atque de curia esse sublatum. Neque me poenitet hoc me potius tempore qd illo causam, cluentij defendere. Causa enim manet eadem, qd mutari nullo modo potest. Temporum iniquitas ac inuidia recessit, ut quod in tempore mali fuit nihil obsit, quod in causa boni, prosit. Itaque nunc quemadmodum audiar sentio, non modo abhinc quoque uidutium atque potestas est, sed etiam ab illis quorum tanta est existimatio, ac tam si diuersi non audirer, non qd alia res esset, imo eadem, sed tempus esset aliud id adeo sit, cognoscite: Quis tam audaci esset diuersi nocentem condemnatum, qui opianicum? Quis mihi id audet negare? Quis tam posset arguere ab opianico iudicium temptatum esse pecunia? Quis id hoc tempore insimulari potest? Cui tam iuuenti

dicere opianicum reum factum esse, tum denique cum duobus proximis iudicijs condemnatus esset? Quis est qui hoc tempore infirmare conetur? Quare inuidia remota, quam diu mitigauit, oratio mea deprecata est, mea fides atque equitas ab ueritatis disceptatione reuocet. Quid est preterea quod in causa reliquatur? uersatum esse in iudicio pecuniam constat: et quaeritur unde profecta sit, an ab accusatore, an a reo. accusator dicit: hoc primum grauissimis criminibus accusabam, ut nihil opus esset pecunia. Deinde condemnatum adducebam, ut ne eripi quid pecuniae posset. Postremo etiam si absolutus esset, meum tamen omnem fortunarumque statum inclumem manere. Quid contra reus? primum ipsam multitudinem et atrocitate criminum prime terrebam: deum fabricijs ppe consciam mei sceleris condemnatos, me esse condemnatum stentiebam. Postremo in eum casum uenieram ut omnis meae fortunae status unius iudicij paene continueretur. Age qm corrumpendi iudicij causa ille multos & graues habuit, hic nullam, profecto ipsius pecuniae requiratur. Confecit tabulas diligentissime cluentius: hic autem rem habet, ac certe ita ut nihil possit neque addi neque detracti de re familiari latere. Anni sunt octo cum ista causa in ista meditatione uersatur, cui omnia qui nunc ad eam rem pertinent, et ex huius et ex aliorum tabulis aguntur tractantur inquisierunt, cui interea cluentianae pecuniae uestigium nullum inuenerunt. Quid albiana pecunia? uestigijs ne nobis adornanda est? an ad ipsum cubile nobis duobus uenire possumus? tenetur uno in loco sexcentum quadraginta tenetur apud hominem audacissimum, tenetur apud iudicem. Quid multis amplius? At enim scaleni non fuit ab opianico, sed a cluentio adiudicium corrumpendi constitutus. Cur enim cum in consilium iret cluentius et Caninius abire patrebantur? Cur cum in consilium mittebant scaleni iudicem, cui pecuniam dederant, non requirebant, opianicus requirebatur. Quintius flagitabat sine scaleno ne in consilium iretur tribunitia prate praefectum et condemnauit: haec enim condemnatione debent obsidere

bulbo et ceteris, ut destituit, ab opinato uideretur. Quare cum iste
est tanta corruptendi iudicij, pernicies istinc scalenus, iste dein ostionis
fraus et audacia. Huc pudor et honesta uita, et nulla suspitio per-
nicij, nulla corruptendi iudicij tanta patrocinia ueritate patefacto
atq; omni errore sublato, eo transire illius turpitudinis infamia
ut cetera maleficia consistant. ab eo iudicia discedere aliquido
ad quae numq; accessisse culpam uideretur. At enim pecuniam scalenus
dedit opinato non corruptendi iudicij, sed ad conciliationem gratiae. Te
ne hoc quidem dicere tali prudentia, etate usu atq; exercitatione predito,
sapientissimum et dicunt eum, cui quod opus sit ipsi ueniant in mentem,
prosunt accedere illi, qui alterius bene inuenta obtemperet. Ita stultitia
contra est. Minus enim stultus est is cui nihil in mentem uenit, quam ille
qui quod stulte alteri uenit in mente comprobat. Istam conciliationem
gratiae scalenus cum recenti re, cum fautibus experiretur coguntur,
siue ut hodie tum loquebantur a.p. cethego admonitus ista de-
conciliationis et fabule gratia. Nam fuisse huic haud scio quem sermonem
recordari potest cethegum q; horum odisse, et q; eius improbitatem
uersari in rem. p. nollet, et q; uideret eum qui se areo periculo
cui uidet esset clam atq; extra ordinem accepisse confessus esset, salui
esse non posse, minus ei fidele consilium dedisse. Ita hoc si improbus
cethegus fuit, uidetur ab aduersarium remouere uoluisse, sin erat
huiusmodi causa ut scalenus munus sit accepisse negare non posset.
Nihil aut erat periculosius, nec turpius q; ad quamq; rem accepisset con-
teri. Non est consilium cethegi reprehendendum. Vtor alia causa tum
scaleni fuit, alia nunc acti tua est. Ille cum reprimeretur quodcumq;
diceret, honestius duceret, q; siquod erat factum fateretur. Te uero
illud quod tum expulsum et erectum est, nunc reuulsse demiror. Qui
enim poterat tum in gratiam redire cum opinato diuentus, qui cum
matre habebat simultates?
habebat in tabulis publicis et reus et accusator eidem pa-
nati erant fabrorum nec illabi alio accatore poterat albus nec
sine ignominia calumnie reliquere accusationem diuentus. an
uis prenauigaretur? Iam id quoq; ad corruptendi iudicij pertinet.
Sed quid opus erat ad eam rem iudice sequestre? et omitto q; rem
tota ista res p scalenum potius horum q; utroq; alienissimum, strudus-

mum turpissimum, q; per bonum aliquem uirum ageret, et amicum necessa-
rium, atque eorum. Sed quid ego hoc pluribus quasi de re obscura
disputem? cum ipsa pecunia quae scaleno data est? nunc ac summa sua no-
mine quanta fuerit, sed ad quam rem fuerit, ostendat. Sestertium duo milies ...
ut opinatus absolueretur corruptendos fuisse adscalenum? Ccl. nummum
milia et dclata. ut si iudicis gratia conciliande causa quadragies
ustorum accesso milium, quid ualet si ut nos ducimus ut cccc. milia
nummum? Qui iudicibus darentur, nos archimenides melius potuisset
describere. At enim iudicia pmulta facta sunt a diuenio, iudicium esse
corrupti, primo hoc tempus ante omnia usta ipsa res suo nomine
in iudicium nunc nocata est. uta multis agitata, uta diu tractata usto
est, ut hodierno die primum causa illa defensa sit. hodierno die
primum ueritas uoce contra inuidiam his iudicibus freta misericordiam
ueritatem usta multa iudicia que sunt? Ego enim me ad ista con-
firmaui et sic paraui, ut docerem que facta postea iudicia a illo
iudicio dicerent. partim ruine similiora, aiunt tempestati q; iudi-
cio et disceptationi fuisse, partim nihil contra aliter ualere, pri-
uata pro hoc esse. partim et huiusmodi, ut neq; appellata unquam
iudicia sint, neq; existimata. Hic ego magis ut consuetudinem
seruem, q; q; nos, uestra haec sponte faciatis, peream abuobis ut me-
dium de his singulis disputo iudicijs, attente audiatis. Condemp-
natus est C. uirus qui huic questioni prefuerat. adde etiam illud
si placet, tam est condemnatus, cui esset iudex questionis non
modo causae, sed ne legi quid quicq; p trib. pl. latamenti datum est,
quo tempore illi ad questionem, ad nullum aliud rei. p. munus
adduci licebat, eo tempore ad quaestionem ipse arreptus est, ad
quam questionem multos, eum uiri uidetis me misisse, ut que re-
tinenda putarent, haberent cum libere dicere. Quid illa tandem
questio aut disceptatio, aut iudicium fuit? putabo, finisse dicat, qui
multa hodie de illo pposito constituto, cui tam mos gestus est, quo
de re primus eorum dixerit, quem quo rogatus. Haec respondebit
q; pecuniam recepit, q; innocentem circumuenit. haec est opinio, ac
si ita esset, hac lege accusatus est oportuit, qua accusatur absens
ac ipse ea lege quaerebat paucos dies expectasset quoad ius, ac neq

priuatus accusare, nec sedata iam inuidia uolebat. Videtur ꝯ nō
in causa, sed in tempore ac potestate spem omnem accusatoris fuisset
ac adulteri multum peruicit, qua lege quod in lege nō inuasset
que res unq̄ nemini fraudi fuit: et q̄. C. Verres prętor urbanus
homo sanctus et diligens sub sortitionem eius in eo codice nō hęret,
qui tū inter lictores proferebatur. his de causis. C. iunius condemp-
natus est, iudices lenissimi et mitissimi, quas oīa iudicia
asserimus nō oportuit. Itaq̄ oppressus est, nō causa is tempore;
hoc uos iudicia cluentio putare ob eā oportere. Q. ea ob causam. si
et lege sub sortitus nō erat iunius, aut si in lege aliquādo nō ma-
nsuetudo erat, idcirco illius damnatione aliquid de cluentio iu-
dicabatur nō inquit, sed ille idcirco legibus hīs condemnatus ē,
q̄ eam aliam legem commisit. Q. ui hoc confitemur, posse illud
idem iudicium fuisse defendere. ergo idcirco inquit, infestus tū
prętor iunio fuit, quod illud iudicium p eū corruptū putabat.
Num ꝯ hoc tempore causa mutata ē, nū alia res, aliud illius
iudicij, alia natura totius negotij, nūc est aut tūc fuit? Non
opinor. et his rebus que dicte sunt rem illam potuisse muta-
ri. Q. quid ergo ē causę, q̄ nūc nostra defensio audiatur, tūc
silentio, tūc iunio defendendi sui potestas erepta sit. q̄ tunc
in causa nihil erat, preter inuidiam, errorē, suspitiones, cō-
nes quotidianas, seditiose ac populariter confictas. Accusa-
bat. trib. pl. idem in contionibus, idem a subsellia ad iudicium
nō nō de contione, sed et cū ipā contione ueniebat, gradus
illi aurelij tū noui quasi prothęatro illi iudicio dedicati
uidebantur, quos nisi coactus accusator conscius hōrum complēn
nō modo dicendi arte, sed ne surgendi quidē potestas erat.
Huper apud. C. horthensium collegam meū larus ab iudicibus
fausto sille de pecuniis repetundis residuis nō constitutus, nō quo illi ea
legē esset silla, aut eam pecuniā publice contempta atq̄ abiectam
putarent, sed q̄ accusante. tri. pl. cū quinto. an nō tempus cum
tempore, sicilla magis quibus, cognatus, affinibus, necessarijs
cluentius plurimis. hec tam apud iunium parua et infirmo
et ipius labore quesita atq̄ collecta. hic. tri. pl. modestus prudēs

Conditione equa disceptari posse
publice nō putauerūt. Quid con-
feras. C. Sillane cū Sumo. An hūc
Tribunum Plebis

nō nio nō seditiosus, sed etiā seditiosis aduersarius: ille iste autem
acerrimus, criminosus, popularis homo ac turbulentus, tempus hoc
tranquillū, illud omnibus inuidie tempestatibus conflictatū. Q. ne tum
ita esset in fausto tū statuerunt iniqua conditione reū eam ducere, quā
quid rationē nos iudices, tū uestra sapientia et humanitate cognitā
et penitus perspectā debetis quid mali quantū periculi unius unius
inferre possit uis tribunicia, conflata presertim inuidia et comitibus
seditiosis confirmata. Optimis hercule temporibus tū cū honos se non
iactatione petentium, sed dignitate atq̄ innocentia tuebantur, tum nec
C. pompilius, nec. quintius metellus clarissimi atq̄ amplissimi uiri
ui tribunicia sustinere potuerunt, nedū hoc tempore his moribus
his magistratibus sine uestra sapientia, ac iudiciorum remedijs salui
esse possimus. Non ꝯ fuit illud iudicium iudicij simile iudices, nō fuit
in quo nō modus est habitus, nō mos, consuetudoq̄ seruata, nō ea
defensa. Vis illa fuit, et ut sepe iam dixi ruina quędam atque
tempestas, et quid uis potuit fuit ꝯ iudicium aut discepture, aut
questio. Q. at siquis est qui illud iudicium fuisse arbitretur, et qui
his rebus iudicetur standū putet, is tam hanc eam ab illa debet
seiungere. Ab illa enim fuit quod in legem nō uenisset, sine quod
et lege sub sortitus iudicem nō esset, multa petita et dicitur: duen-
tij tam raro cū illis legibus quibus ab iunio multa petita nullo
pōt et parte et coniuncta. At etiam bulbus est condemptus, adde
maiestatis, ut intelligas hoc iudicium cū illo nō et coniunctum.
A. et etiā hoc illi crimen obiectū fateor, sed etiā legione et eam
ab eo sollicitata illyrico. C. conscripta literis, et multorū testimo-
nio planū factū est, quod crimen erat proprium illius questoris,
et quę res lese maiestatis tenebatur. At hoc obfuit ei magis
iam ista diuinatio est, qua si uti licet, uide ne mea cōiectura
multo sit uerior. Ego enim sic arbitror bulbū q̄ homo nequā
turpis, improbus, multis flagitijs cōtaminatus in iudicium sit
adductus, idcirco facilius et damnatus, tū mihi ex tota causa
bulbi quod tibi cōmodū est eligas, ut ideo et structor iudices
ducas. Q. nam hoc bulbi iudicium nō magis huic obesse hunc cōue de-
bet, q̄ illa que cōmemorata sunt ab accusatore duo iudicia. P.

Cū aduersario cui ad ius Accusationis
Summa uis potestasq̄ accederet.

qđ nos in tota cū eg̃ia ꝛ
Probaturꝰ. Q. obrem si Sta-
tieni damnatione Oppianici iudi-
cium corrumpe uoluisse. Oppia-
nicū iudicia ad emendas sm̃as
dedisse pecuniā iudicatū est.
Cum ita constatū sit uti in
nulla culpa aut Cluentius sit.
aut Oppianicus. Cluentij nunq̃
nullus iudicii datus ullo uestigio
reperit. Oppianici pecunia post
iudicū factū a iudice ablata est.
Potest ee dubiū. quin illa damnato
Stateni nō mō nō sit contra Clue-
tium. Sz maxīe nr̃am causam
defensione eq confirmet. Ergo ad
hunc sm̃ū iudicū video ee eundū:
ut in eursione potq seduxisse. num
multitudo. Imperiū Tribunitium.
q iudicium appellandi putem.
Quod si quis illud iudicū appellet.
tam hꝫ confiteat necesse e. nullo nō
illā mulctam quo a sumo petita
sit. cū Cluentio ee posse cōiugi.
Illud ego sm̃am q̃ uim factū e.
Bulbi. et Populi et Gutte. contra
Cluentiū nō e. Stateni ee pro
Cluentio e. Videamus et quod
aliud iudicium. quod q Cluentio sit.
q Cluio ꝓferre possimꝰ. Dixit ne
tendez cum. C. fidiculan falsa.
Qui Oppianicū condemnarat. Qcū
ꝑtem id qđ fuit e illo iudicio
inuidiosissimū. paucos dies ex
substitutione sedisse. Dixit et hoc
quat dixerit. in sumaz e. L. Quintꝰ
mudham conatibꝰ cū quotidianis
seditionis et turbulentis adduxerat.
Uno iudicio mulctā e ab eo petita.
Statio a sumo. quod nō sine dedecore
manere. nz ex lege sedisset.
Paulo sedatore tpre e accusatus.
q Junius. Sed eadez fere lege et
crimine. q. nulla in iudicio sedi-
tio. nz uis. nz turba uersata est.
Prima actione facillime e absol-
utus. nō mio hac absolutione.
nomine. n. pot. ne illā mulctā
nō committe. Accepisse tandem
ob re iudicandaz. capta misq Sta-
tenus erat lege dex. Proprie crim̃ illud qstionis ei nō fuit. Ridiculum qd fecisse ducebat accepisse a Cluentio HS. CCCC. Cuius erat ordinis. Senatorii: qui
lege i eo gne a Senatore ratio repeti solet de pecuniis repetundis. ea lege accusatus honestissime e absolutus. Acta e. n. ea more maiorꝫ sine ui. sine mora.
sine periculo. Dicta et exposita et demonstrata sn̄t ea: Addunt iudices. se. nō potuisse honeste ab eo reū condemnari. qui nō ꝑpetuo sedisset. Sed aliud ex iudicio
nihil scisse. nisi quę ꝓpiudicia de eo fieri et constarent. Audire ꝓterea nihil debuisse. Tu et illi quinq. q Impiorꝫ hominuꝫ Romuleos auspicato. eu illi
absoluerunt: ea sua clementia laudari magnopere nolebat. A quibꝰ siqui quereꝛ. sedisse se dicent. Si uitiogarent. nihil
crimine eꝰ eet actutus. ꝓter q. veneni ei? qđ quęsitū habito deorect. legaret. Si deum cent rogata. qđ iudicassent. condemnasse se dicent. Nemo n. absolue.
e. ea nō quęsitum si eet de Samadro. certe de condemnassent. Ita etsi ille una sua e absolutus: sz ulla una nemo tuz istoꝛ sua dici uellet. Verum facilius
sue sue rone reddet. Ipse ne q se et sibi et rei iudicate ꝯstitisse ducat. an ille q se i Pernape maleficii leue. i adiutore eū et ꝯscios uehementissimos et
Quoꝝ ego de sua nō debeo disputare. Nz. n. dubito. quin hi tales uiri suspicione alia paulisꝑ repetama de statu suo declinaret. Quare eoꝛ. q absoluere. mihi
nō reprehendo: eoꝛ q iudicando suspicio iudicia fecata se sua spōte. nō Stateni fraude ꝯstantia compto. Eoꝛ cū q s nō legre dixere sapiam. laudo. q absol-
eū. que no centissimū cognorant. te que ipsi bis ea antea condemnarat: nullo m̄ potuit condemnare: cū ea ꝯsilia ifama. et ea atrocis res suspicio esset
tecta: paulo postea uis patefacta re maluere. Acne ex facto olim Sapientes illos iudicatis. Soc ex hominis ipsis: qđ ii fecere, rectissime ac sapientissime fecerunt.

Probetis. Quis. P. Octauio Balbo ingenio prudentior. sue pietior. fide. religione, officio diligentior aut sanctior. cōmemoram potest. Nō absolut.
Quis. q. cōsilio constantior. q. iudicio ex. atq ei dignitate. q. que i iudicijs publicis uersari dz peritior. Quis uirtute, ꝯsilio, auctoritate ꝓstantior.
Ne is qđē absolute. Logum e de singulorꝫ uirtute ita dice. Que ex cognita st ab omnibꝰ. uoꝝ ornamenta nō queruntꝰ. Quales uir. M. Iuuentius
Pedo fuit ex uetere illa iudicū disciplina. quales. L. Caulio Mergus. M. Basilius. C. Candidus.

opianicus absolutus. Atq ita hꝫ omnibus natu minimus, ingenio, et dili-
gentia et religione par hꝫ quos ante cōmemoraui: P. Seratius
in eadem sm̃a fuit. O innocentem opianici singularem, qui in reo
ambitiosus, qui absoluit ambitiosus, qui distulit cautus, qui con-
demnauit constans existimatur. Hec cū aquante questio, nec
in contione, nec in iudicio demonstrata sunt, neq eam ipse duri
patebatur, nec p multitudinem cōsistere cuiquā iudicando li-
cebat. Itaq ipse posqua Junii peruertit, eam totam reliquit
etiam paucis diebus illis et ipse priuatus est factus, et bonum
studia deseruisse intellegebat. Quod si per quos dies unius
accusandi fiduciarii accusare uoluissent, respondendi fidu-
lario potestas facta nō esset. At primo quid omnibus illis iudi-
cibus qui opianicū accusarit, minabatur. Jam inuidiam
nominis hominis, nominis animi eius, ac spiritus tribunitios. Qđ
erat odium dij immortales! quę superbia, quanta ignorantia sui,
ꝯ grauis atq intolerabilis arrogantia qui illud etiam acerbe
tulerit, et quo illa nata sunt omnia, nō sibi ac defensioni suę
condemnatum ee opianicum perinde quasi nō satis signi ee de-
beret, ab omnibus eum fuisse desertum. qui st ad prōnū illum
contulisset. Erat. N. rome sm̃a copia prōnoꝝ hominum eloquentissimoꝝ
atq amplissimoꝝ: quoꝝ certe aliquis defendisset equidē. ro. im-
miserio suo nobilem: si honeste putasset eiusmodi cam posse defend.
Nam quitus quid qua cam unuq ania duceret, cū annos ad quinqua-
ginta natus eet. Quis. N. unq nō mō in patroni, sed in laudato-
ris aut adhortati uiderat. Quid qđ nostra iam diu uacuus, loruq illum
post aduentū. L. Sylle a tribunitia uoce desertū oppressat, mutuu-
dirit q iam desuefactū a contionibus, ad uetteris consuetudinis
militudinē reuocat. Scirro quidam horum generi paulisper cor-
dor fuit: atq ita quanto in ocho posteaquam illis ipsis fuit, per
quos in altiorem locū ascenderat, neq iniuria. Fecit. N. ut non
solū mores eius arrogantia, sed etiā uultus atq amictus atque de
illam usq ad talos demissam purpurā recordemini. Se quasi nō
eet ullo nō ferendū st et iudicio discessisse uictus, rem a subsellijs
in rostra detulit. Et iam queremur sepe horis sociis nouis nō

ratis magnor in hac ciuitate et fructus. Nego umq; usq; fuisse maiores: ubi siqui ignobili loco natus tam uiuit, ut nobilitatis dignitatem uirtute tueri posse uideatur: usq; eo peruenit, quoad eum ĩdustria cũ innocentia protexit. Siqui aũt hoc uno nititur, q̃ sit ignobilis, procedat sane longius, q̃ si idem ille sit cũ ijsdẽ suis uitijs nobilissimus: ut quiritium, nihil eum deceat de cęteris. Si fuisset homo nobilis, quis eum cũ illa sylua atq; intolerantia ferre potuisset? Quod eo loco fuit, ita tulerunt, ut siquid breue in natura boni, prodeat ei putarent oportere. Sed iam aũt atq; arrogantiã eius deridendam magis arbitrentur, pp humiditatẽ horũ q̃ timescendam. Sed ut illuc reuertar: quo tps fiduciamur est absolutus, tu qui ea uidisti fera cõmemoras, quero quid tũ et eius mas iudicasti? certe gratis uidisse. At cõdemnat, at causa tota nõ audiebat: at in contionibus omnibus a. L. quirio uehementer erat et sape uetabat. Illa q̃ ora quiriana, iniqua, falsa, turbulenta, popularia, seditiosa iudicia fuerunt. Esto potuit ee innocens fabula. Iam q̃ aliquis oppianicũ gratis cõdemnauit, iam nõ eos uicinus subscribtus est, qui pecunia accepta cõdemnarũt. iam potuit aliquis ab inimico non sedisse, et tamen oppianicũ gratis cõdemnasse. Esp si innocens fabula quero quis fit nocens? Si hic gratis cõdemnauit, quis accepit, nego rem et ullã i quemq; illoz obiectã, quę fiduciano obiecta nõ fuit: aliqd fuisse in fiduciani causa, q̃ idẽ nõ ee in ceteros: aut hoc iudicii reprehendas tu: cuius actatio rebs iudicatis miri uidebatur nemo est, aut si hoc uerũ et concedy oppianicũ gratis cõdemnatũ et foedat. Q. q̃ satis magno argumento et debet: qđ et tam multis iudicibs absoluto fabula nemo reus factus est. Quid n. in damnatos ambitus colligatis, alia lege, certis criminibs, plurimis testibs cũ primis illi debuerint potius accusari de pecunijs repetundis q̃ ambitus. Nam si in ambitus iudicijs hoc ijs obfuit, cũ alia lege damnarẽt: certe si propria lege huius pecuniã adducti essent, multo plus obfuisset. Deũ si tanta uis fuit ueritatis omnibs, ut quo q̃q; lege et illis iudicibs reus factus eet: tam hac plaga perirent cur in tanta multitudine actatoz tantis premijs, ceteri reti facti

putaret

nõ sunt. hic proferatur id qđ iudicii appellari nõ oportet. P. septimio scribonio reo nõie ee estimatum: cuius rei quę consuetudo sit, q̃n ab hoibs peritissimis duco: plurimis uerbis ducere nõ debeo. Hunc. tu. ea diligentia, quę adhiberi in ceteris iudicijs, eadem reo damnato adhibenda est, in lucris estimandis. Vere iudices aut qđ sibi eum quę semel condemnarũt, minime putant, si quę in eũ hs capitis illata est, nõ admittunt, aut q̃ st pfunctos iam ee arbitrantur. cum de eo iudicarunt, neglegentius attendunt cetera. Itaq; et maiestatis absoluti sunt pmulti, quibus damnatis de pecunijs repetundis ad quos pueniisset, pecunias in lucris estimandis statutũ sit: eos illi iudices absoluant: quod cũ fiat, nõ iudicia rescinduntur, sed hoc statuitur estimationem lucri nõ ee iudicii. Scęuola cõdemnatus est alijs criminibs frequentissimis, apulei testibs omi recitatione pugnatũ est. ut hs hec capitis estimaretur, quę res si rei iudicatę pondus habuisset, ille postea uel isdẽ uel alijs inimicis, rem hac lege ipsa factus ee. Sequitur id quod illi iudicium appellant: maiores aut nri nunq; neq; iudicii nomen nec prorsus ut rem iudicatam obseruarunt audacioem atq; auctoritatem censoriã. Quia dare ante q̃ ducere incipio: ppinqui mi de meo officio uerba facienda sunt, ut amet cũ humanitate populi cũ ceteroz quoq; officioz et amicitiaz ratio cõstituta uidetur. Nam mihi cũ uiris fortibs, qui censoreb ppter merita ambobus est amicitia cũ altero uto simili et pleriq; unum simul magnus usus et similis utriusq; officij constituta necessitudo est. Quare q̃dquid de subscriptionibs eoz mihi ducendũ erit, eo dicam animo: ut omnem rationem meam, nõ de illoz fide, sed de natura censoria putem estimari uelim. Acilio aut familiari meo, qui amet pro etatis sue uirtute, summisq; honoribs, quos a pr. adeptus est, honoris causa nominatur: facile hoc iudices, impetrabo, ut quã ipse adhibere nõ consueuit, in amicoz populi fide et diligentia, cũ uim aũ libertatemq; ducendi in hac mihi concedat: ut tantũ mihi sumam: quantũ sine huius periculo facere nõ possum: amet tamen ut equum est, omia caute, pedetentimq; ducentur, ut neq; fides huius defensionis relicta, neq; cuiusquã

(luc. maiestatis ceent estimatore de pecunijs repetendis / quo tabe fieri iudex, ne reo damnato)

consuetudo

aut dignitas lesa aut amicitia uiolata esse uideatur. Video q. uisse ante
uersasse censores in iudicio quosdam illius iudicij uiriliani, cum
ipsam istam tam subscriberent. hic primum illud cogor opponam, nisi
animaduersionibus censorijs hanc ciuitatem ita contentam utreb. iudi
catis fuisse, neq. in re nota consimili tempus exemplo. Ponam illud
unum. C. Gerat, cum a. L. metello et cn. domitio censoribus et tabu
lis erectus esset, censorem ipsum postea est frum: et cuius mores a censoribus erant
reprehensi: huic postea et ppliis. ro. et eorum qui in ipsum animaduerterat, mo
ribus prefuisse. Quod si illud iudicium putaretur, ut esti turpi iudi
cio damnati in ppetuum omni honore ac dignitate priuantur. Sue bo
nibus ignominia notatis, neq. adhonorare aduersus, neq. in curia reduc
ere. Nunc sigua cn. lentulo aut L. gellij libertus furti condemnatus
si omnibus ornamentis amissis, numq. ullam honestatis sue partem
recuperabit. Quos autem ipse L. gellium et cn. lentulum duo censores cla
rissimi uiri sapientissimique homines, furti et captarum ipsis pecuniarum no
mine notauerunt, non modo in senatu reduerunt, sed et illorum ipsorum pue
ritias, nobilitatis absolutas fecerunt. Nemini uoluerunt maiores nri
non modo de existimatione cuiusq., sed ne pecuniaria quidem re mini
ma et iudicem, nisi qui inter aduersarios conuenisset. Quamquam in
omnibus legibus, quibus exceptum est de quibus causis aut magis
tratu cuique non liceat aut iudicem legi, aut alterum accusare: hec
ignominie causa premissa est: timoris enim causa, non uite pena
in illa parte est uoluerunt. Itaque non solum iudices ostendam quod
iam iudicio pp. ro. suffragijs sepe non censorius subscriptiones exole
tas, uetustate et iudicijs eorum, qui iudicati fuerunt maiore cum religione
et diligentia deberi. Primum iudices equites, senatoresque pp. ro.
in compluribus iam rebus quas contra leges, peculatus repetisse subscripsi
se sua potius religioni q. censorum opinioni paruerunt. Deinde pretores
urbani qui iudicati debent optimum quemque in selectos iudices referre
numquam sibi ad eam, censoriam ignominiam impedimentum esse pos
tea duxerunt. Censores denique ipsi sepe non cupiosi censoria iudi
cia si ista iudicia appellari multa, non fecerunt, atque etiam ipsi
inter se censores sua iudicia, et arbitrantur, ut alter alterius
iudicium non modo reprehendat, sed et rescindat, ut alter de senatu

mouere uelit alter retinere et ordine amplissimo dignum existimet
ut alter in erariis referri aut tribu moueri uelit, alter nolit. Quis
qui uobis in mentem uenit, hec appellare iudicia, que appio. ro. resti
di, ab iratis iudicibus repudiari, a magistratibus neglegi, abijs qui
eandem ptatem adepti sunt, commutari: inter collegas, discrepare
uideatis. Quare cum ita sint, uidebimus quid tandem censores de
illo iudicio corrupto, subscripsint. Si ideo quia subscripserint uidebi
quid agatis, ne in unum quemque nostrum censoribus in posterum ptatem
regiam prripiatis: ne subscriptio censoria non minus calamitosa
ciuibus: qui illa acerbissima proscriptio possit afferre: ne censorium
stilum, cuius munere multis remedijs maiores nri retuderunt:
eque post hac atque illum dictatorium gladium ptimescamus. Sin aut
quod subscriptum est, quia uerum est, iudicio graue debet et, hoc que
ramus uerum sit an falsum: Remoueantur auctes censores, tollan
ud et causa: quod in causa non est. Dore quam peruicax cluentius de
derit, quem admodum dederit: unum denique aliquod a cluentio esse
perum uestigium ostende. Vince deum uiros bonos fuisse oppianicum
hominem integrum. Nihil de illo umquam secus est existimatum, nihil de
nique prejudicatum, tum auctem censoriam amplexato, tum illoc
iudicium cum re coniunctum esse defendito. Cum non enim fuisse op
pianicum constabit, qui tabulas publicas municipij sui corrup
isse iudicatus sit: qui testamentum intercluerit, qui supposita pro
falsum testamentum obsignandum curarit, qui eum cuius nomine
id obsignatum est, interfecerit, qui auunculum filij sui in serui
tute ac uinculis necarit: qui municipes proscribendos occide
dosque curarit, qui eius uxorem quam occiderat, in matrimonium
duxerat, qui pecuniam pro patrocinio dederit, qui socrum cum uxore,
qui hoc tempore fratris uxorem, sororesque liberos, fratemque ipsum
qui denique suos liberos interfecerit, qui cum uenenum priuigno
suo quaereret, manifesto sit deprehensus, cuius ministros, seruijsque
damnatis, ipse adductus in iudicium pecuniam iudici dederit
ad suam iudicium corrumpendam. Dum hec uigent de oppianico no
stabunt, nec ullo argumento cluentiana pecunia crimen tenebit
quid est, quare ista censoria sint uoluntas, sint opinio sint admirat

ista sit. an quia ista fuisse
illa subscripserint

inde dederit

iudicasse dicant. Ac primum illud
statuam, uerumque censores de
illo iudicio corrupto

dare uellet

abor

os scijs

aut huic innocentem opprimere posse uideatur.~ Quid q̃ censores
steruu sunt.~ ne ipi quid ut grauissime durmt, quicq̃ aliud duret
pter sermonē atq̃ famā. Nihil st testibus, nihil tabulis, nihil ḡui
cōperisse aliquo argumento, nihil denicq̃ causa cognita statuisse duret.
Quod si ita steriss̄et, tamē id nō ita fieri ēt deberet, ut cōuelli
nō liceret. Non utar exemplor copia, quę sine ea est, non rem
ueteri, nō hoiem potentem aliquē, aut gratiosum proferam
nup̄ hoiem tenuem, scribam Sedulium. D. matrimū rū defen-
dissem apud .M. uinū. Q. publiū pretores et .M. pletorium
C. Flaminiū edles rurules persuasi ut scribam uinari legerem.
eum quē ijdem isti censores erariū reliquisse subscripsint.
C um .N. in hoc nulla culpa inueniretur, qd illi meruisset, nō
quid de eo statuū ēt, quę rendi ēt dixerunt. Nam hic qd
quę de uidtio corrupto subscripsim, quis est qui ab illis satis
cognita et diligenter uidtata arbitretur.~ In .M. acquiliū
et in .T. guttam uideo ēt subscriptū. Quid est hoc duos ēt
corruptos solos peruia.~ durare ceteri uideluet grauis cōdep
Nō est igr circūuentus. nō oppsus
Peccauit. Nō ut q̃ uoluerant cōcess
habebant. Oms q̃ opprimi cōdēn-
runt narunt in culpa sunt ac suspitione ponendi. Duos solos u-
dos autē censores affines ei turpitudini uidtari, aut
illud asserant aliquid ēt, quod de hoc duobus habuerim
comptū, de ceteris compsit. Nam illud qd minime proba-
dum est, annotationē auctem censoriam exemplū illos
consuetudine militari transtulisse. Statuerūt enim uo
maiores nri, ut si a multis ēt flagitiū rei militaris ad-
missum fortunae, in quosdam animaduerteretur, ut metus
uidtaret ad omes, pena ad paucos ueniret, qd idē fore
censores in delectu dignitatis etiā uidtia cuiusq̃ et ani-
madusione uidtiosq̃ qui cauerent. Nam miles qui locū nō
impetum inimici tenuit, qui hostiū militumq̃ uim primam pōrsidem postea et miles ēt
melior et uir bonus ēt cuius uelis. Quare ne in bello pp hostium
metū delinqueret, amplior ei mortis et supplitij metus est
a maioribus constitutus. Ne aut nimiis multa pena capitis subi-
rent: id raro illa sortitio compata ē. hoc tu idē facies censor
in senatu legendo, si erunt plures qui ob innocentē cōdemnandū

peruiam

peruiam accepint. ut nō animaduertas in omēs, sed carpes ut uelis et
paucos ex multis ad ignominiam sortiere. habebut q̃ ite sciente et ui
dente curia senatore. pp. rō. uidet, res. p. cuiē sine ignominia quemq̃
qui ad pnitiem innocentis fidem suā et religionē peruia cōmutarit.
et qui pretio adductus erpuerit patriā, fortunas, liberos cuiī innocēti
ut censorie seueritatis nota nō inuiretur.~ Tu es pfectus moribz
tu magister ueteris disciplinę et seueritatis, si aut retines quemq̃
sciens in senatu scelere tanto contaminatū aut statuis q̃ in eam
culpam sit, nō eadem pena affici oportet conuenire, ut quā cōtuebm
supplitij maiores in bello timidi militis ppetuam ēt noluerunt.
eandem tu in pace constitues improbati senatoris. Quod si hoc
exemplū et re militari ad animaduersionē censoriam transferendi
fuit: sortitionē id ipm fieri ēt oportuit. Sin aut sortiri ad perum
ad hoium delectū fortunę uidtio cōmittet, minime censoriū
est, recte in multos peccato carpi paucos ad ignominiam et turpi-
tudinē nō oportet.~ Ex oms intelligimus in iustis suscriptoibz
uentū quendam popularē ēt quesitū. factaq̃ res erat in cōtione
a tribuno seditioso, in cognita causa probatū illud erat, multitudi
nem illicitū est contra dicere. Nemo denicq̃ ut defenderet, cō-
trariā partē laborabat. In inuidia porro magna milia uidtio
ueuerant, etenim pauris postea mensibus alia uehemens erat in
uidtijs et notatione tabulas inuidia uersata. Pretermitti aīē
sonibus et neglegi matula uidtiosq̃ posse nō uidebatur. homes
quos ceteris uitijs atq̃ omi dedecore infami uidebant, eos
hac quoq̃ suscriptione notare uoluerunt. et eo magis, qd illo
ipō tempore, illis censoribus erant uidtia, cū equestri ordine
cōmunicata, ut uiderent quos idoneos ignominiam suo
autē illa uidtia cū equestri ordine reprehendisse. Quis hic
apud eos ipos oms censores, nihil aut aliq̃ rem agere uoluisset.
hominibus tali prudentia certe probauissem. Ref. N. uidtiat, nihil
ipos huiusce cognitū, nihil compertū, et tota ipa suscriptiōe rumo
rem quendam et plausū popularem ēt quesitū. Nam. in. L. po
pilii qui oppianicū condemnarat subscripsit. L. gellius, quis
peruiam accepisset, quo innocentem cōdemnaret. Iam id ipm

quanꝫ diuinationis est scire innocentem fuisse reū quē forte
numꝫ uiderat rū homines sapientissimi uidues, ut nihil dubi de ijs
qui condemnarūt, tanā cognita, sibi dixerit nō leguere. Verū
esto condemnet populū gelius, uiduat accepisse a cluentio pecuniam
negat hoc lentulus: nam populū q erat libertini filius in senatū nō
legit, lorū quē senatoriū ludos et cetera ornamenta reliquit, et
eum omi ignominia liberat. Quod cū facit, uiduat eius fuisse grauis
ee oppressi cū condemnatū, et eundem populū postea lentulus in
ambitus uiduio pro testimonio diligentissime laudat. Quare si
neq L. gelij uiduio stetit lentulus, neq lentuli existimationi contra
tus fuit gelius: etsi uterq censor censoris aperte standū ne pu
tauit, quid est quobrem quisq nrum censoriae subscriptiones
omes fixas et in perpetuū ratas putet ee oportere. At iri ipm
abutū auaduerterunt, nullam quē obturpatione, nullam ob
totius uitę nō durā uitiū, sed erratū. Neq N. hoc habet sanctior
neq probior, neq in omibus officijs retinendis diligentior ee
quisq potest: neque illa aluter durum, sed eandem illam famam
uidutij corrupti serui sunt. neq ipi seruos existimant, q nos
existimare uolumus, sed huius pudore integritate uirtute
sed putarūt per mihi accusatore nō potuisse, cū auaduersum
ee in uiduio. Quia de re tota si unū factū et omi antegresse
protulero: plura nō durum. Non N. in exemplū summi et clarissi
mi uiri: P. affricani pretereundū uidetur: qui cū ee censor
et in equitū censu C. licinius sacerdos prodisset, clara uoce
ut omis contio audire posset, et dixit illū uerbis conceptis pe
rasse. Si qui contraduere uellet, usurū ee tū suo testimonio
dem cū contra nemo diceret, iussit equū traduere: Itaq ex
tuius arbitrio et pplus. ro. et cetere gentes contente ee cōsuerūt.
ipe sua scientia ad ignominiam alterius contentus nō fuit. Qd
si hoc habito facere uoluisset, facile illis ipis uidentibus et falsis
suspitioni et inuidę popularitę existere restituisset. Unū est
quod me maxime conturbat: cui loco respondere posse uix uideor.
qd elogiū scriptū de testamento. CN. egnatij patris hoīs honestissi
mi dicturet et sapientissimi: idirco se ex heredasse filiū quod ob

ad oppressionē dampnationē periculum accepisset: de tanis hoīs leui
tate et inconstantia plura nō dicam. hoc testamentū ipm quod re
scripsit eius mōr est, ut ille cū eum filiū exheredaret, quē oderat, ei
filio coheredes hoīes alienissimos adscriberet, quos diligebat. Sed
tu Atti consideres censto diligenter, utrū censorū uiduiū graue
uelis ee an egnatij, si egnatij leue est, quod censores de cēris sub
scripserunt: ipm N. CN. egnatiū, quē tu grauē ee uis e senatu
eiecerunt. Sin aut censorū hūc egnatiū, quē pater censores
subscriptione exheredat, censores in senatu cū prīm eicere
retinuerunt. At N. senatus universus uiduauit illud cor
ruptum ee uiduiū: quo susceptū tandem? an potuit rem dela
tam eius mōr repudiare, cū tr. pl. populo contitato rem pene
ad manus renouauisset? cum uir optimus et homo innocentissimus
pericula rei cōuentus ee diceretur? Cum inuidus flagare,
ordo senatorius potuit nihil determi? potuit illa contitatio
multitudis sine summo periculo rei. p. repudiari? Aut qd est
decretū q iuste q sapienter, q diligenter? Sequi sum: quorū
opa fortis sit, ut uiduiū publicū corrumpatur, utrū uidetur
senatus id frum uiduare, an si frum sit maledicte, grauiterq
ferre? Si ipe A. cluentius suam de uiduijs rogaret, aliam
nō duceret, atq hi dixerunt, quoꝫ sententijs cluentius condem
natus ee dicitur. Sed quero ab uobis num istam legem ex isto
senatus consulto L. lucullus consul homo sapientissimus tule
rit? Huius ann post M. lucullus et CN. rapsius in quos eum
consules designatos idem illud senatus decreuerit, nō tulerūt.
et quod tu habuti pecuniā frum et arguis, neq id ulla temnis,
nis suspitione confirmas, frum est primo illoꝝ equitate et
sapientia consiliū, ut id quod senatus decreuerat, ad illud
inuidię presens in crediū restinguendū id postea preferēdū
ad pplum arbitrarentur. Ipe deinde pplus. ro. qui L. quinij
tr. pl. ficta querimonijs anā contitatus, rem illā et ingenio
nem flagitarat. Idem. C. iunij filij pueri parumli lachrimis
cōmotus, maxio clamore et contione totam illam legē et
questionem repudiauit. Et quo intelligi potest id qd sepe dixi

ut mare quod sua natura tranquillū sit uentos ui agitari atque turbari. sic et ppm. ro. sua sponte ee paratu, horum seditiosos uoribus, ut uiolentissimis tempestatibus conitari. est et reliq̄ pmagno auctoritas, quā ego turpiter pene pretery: mea. N. et duritur. Retinaut et orōnē nescio qua alij, quā meam ee dicebat, roborationē quandā iudiciū adhonestē iudicandū, et cōmemorationē tum illoꝝ iudiciorū, quę probata nō eent, tum illius ipius iudicij uiuimi ꝑin quasi ego nō ab initio huius defensionis dixerim, iniquissimū illud fuisse iudiciū, aut tū de infamia iudiciorū disputarem, posuerim illud: quod tam popular eet, ut illo tēpore pteriri. Ego ū siquid eius modi dixi, neque cognitū cōmemorani neq̄ pro testimonio dixi. et illa oratio potius temporis mei q̄ iudicij et auctio fuit. Cum enim accusarem et mihi initio proposuissem, ut nos exppti. ro. et iudiciū cōmouerem, cuiq̄ omni offensionem iudiciorū non exempta opione, sed et horum rumore proferem: istam rem quę tam popularis eet agitata, pteriri non potui. Sed erat uehementer cuiq̄ in orationibus nris, quas in iudiciis habemus, auctoritates nras confirmatas et hīt arbitrantur. Omes. N. ille oratio causaꝝ et temporū sunt nō horum uoces ac patronaꝝ: nam si quis ipse et loqui possent, nemo adhiberet oratorem. Hunc adhibemus ut ea dicamus, nō quę nra ante constituantur, sed quę et re ipa causaq̄ dicantur. horum ingeniosum. M. antonii aut solutū ee dicet, idcirco se nullam umq̄ orationē scripsisse ut siquid alicui nō apte eet dictū ee dictū, posset et negare dixisse. rum quidē a nobis dictū, aut actū sit, id nisi hic mandatissimus horum memoria nō comprehendatur. Ego uō in isto genē libenter cū multoꝝ horum, tum eloquentissimi et sapientissimi. L. crassi auctem sequor: qui cū. L. plancū defenderet, accusante. M. bruto hoc in dicendo uehementer callido, cū brutus duobus reticentiis constitutis, et duabus eius orationibus, captis alterna inter se contraria reticendo curasset, quod in dissuasione rogationis eius: quę contra coloniam narbonensem ferebatur, quantū poī de auctē senatus detraxit: in suasione legis seruiliꝰ summis ornat senatū laudibus: et multa in equites. ro. cū ex eo

oratione asperius dicā reticuisset: quo ai illoꝝ iudiciū in crassū incenderetur, aliquantū ee cōmotus dicitur. Itaq; in respōdendo primū expouit utriusq; rem temporis, ut ratio et re et causa habita uideretur. deīn ut intelligere posset brutus quę horum et non solū qua eloquentia uelit, sed qua lepore et quibus facetijs prędicū lacessisset: tres ex ipso ecitauit reticentes cum singulis libellis, quos. M. brutus pr illum arcatorib de uino cuiusdā reliquit. Eos initio cū reticerent ea quę nobis nota ee arbitror, forte euenit, ut puer i primo pernate ee mus ego et brutus filius albanū portebat. In tiburti forte cū assedissemus, tiburte fundū requirebat brutus aut horum sapientem, qd filij nequicā uideret, quę prędia ei relinqueret, restituere dubitabat se uoluisse. Quod si uoluisset honeste scribere, et in balneis cū id etatis filio fuisse, nō pteriisset, eas et tum abeo balneas nō et libris patris, sed ex tabulis et ex censu quęrere. Crassus tum uo brutū ultus est, ut illū reticentiis suę peniteret. Moleste enim fortasse tulerat se in his orationibus reprehensū quas de re. p. habuisset, in quibus constitum magis requiratur constantia: ego aut illā reticita, nō molestē fero: neq enim ab illo tempore, quod tū erat, neq ab ea causa, quę tū agebat, aliena fuerunt, neq mihi quicq onerus suscepi, cum iste dixi, quo minus honeste hanc causā et libere possem defendere. Quod si uelim confiteri me causā. A. cluentij nō cognosse . . . . . ana fuisse in alia opīone popularis quis tamdem id posset reprehendere. presertim. uid. cū ab. nobis quaq ipsis hoc impetrari sit equissimū, quod ego et ab initio petiui et nūc peto: ut siquā huc grauiorem de illo iudicio opionem attulisse, hanc causa ispecta atq omni ueritate cognita deponam. Hunc qm adonem quę abste dicā sunt. T. attij de oppianici damnatione respondi, cōfitebor. nēque est, te opionem multū fefellisse, qd et ristimemis me causā A. cluentij nō suo eius, sed lege defensurū. nam hō ꝑsepe dixisti tibi sic renūtiari me hīt in ao causā hanc ospdio

Fundū priuignoꝝ flagitabat. In albano eramꝰ ego et Brutus filius

legis defendere. Ita ne est? ab amicis uidebitur imprudentes prodimur? et est nostro quis de iis quos amicos nobis arbitramur, qui nra consilia ad aduersarios deferat: quis nam tibi hoc renuntiauit? quis tam improbus fuit? cui ego aut nanaui? nemo ut opinor in culpa est, sed ni mirum tibi istuc lex ipsa remittebat. Sed nū tibi ita defendisse uidebor, ut tota in causa mitionē illam ferendam legis? num seruus hanc tam defendissem hac si lege haberus teneret? certe ut hostem confirmare oportet, nullus est locus a me purgandi istius inuidiosi crimis ptermissus. Quid q̄ est? queret fortasse quispiam displiceat ne ti legum psidio a capite periculum propulsare? mihi nō uid nō displiceat, sed utor instituto meo in bonis honesti prudentisq; iudicio, nō solū meo consilio ut consueui, sed multū et eius quē defendo et consilio et uoluntate obtempero. Nam ut hec ad me causa delata est, qui leges eas ad quas adhibemur et quibus uersamur nosse deberem. Dixi habito statim de eo qui occisset quo quis condemnaretur illū ee liberū teneri aut nostrum ordinem, atq; ille me orare ac obsecrare cepit, ut ne sese lege defenderem. Cum ego quę mihi uidebantur ducerem, traduxit me ad suam sniam. affirmabat. H. lachrimās, nō se cupidorem ee ciuitatis retinendę, q̄ existimationis. Morem hoi gessi, et tam idiotico fieri neq; H. id semper facere debemus, qd uidebam pse ipsam tam copiosissime sine lege posse defendi. Videbam in hac defensione, qua iam sum usus, plus dignitatis, in illa quā me hic uti uolui, minus laboris futurū, q̄ si nihil aliud ee actū, nisi ut hanc tam optinerem lege retitata p oratorem. neq; me illa oratio cōmoueret, qd aut alius indignū ee faciat, si senator uidtur quemq; ciuem inuenerit, legibus eum teneri? ut mihi concedam hoc indignū ee, quod eiusmodi sit, iam uidero. Tū mihi concedas necesse ee indignius in ea ciuitate quę legibus teneatur discedi a legibus, hoc. H. minus ee dignitatis huius, qua fruimur in re. p. hoc fundamentum libertatis, hic fons equitatis, mens et animus et consilium et sniae ciuitatis posita est in legib.

S. i equest. Ro. nō idem facient. nō tenent.

ut corpora nra sine mente, sic ciuitas sine lege suis partib. et numeris ac sanguine et membris uti nō pōt. Legū ministri magistratus legū interpres iudices, legū denique idirco omnes seruimus. ut liberi ee possimus. Quid est? quare cur tu in isto loco sedeas? quę uis ē quam abste hi iudices tali dignitate pręditi coercentur? Vos aut iudices quādiu ea ista multitudini ciuiū tam pauci de horum fortunis sniam fertis? quo uire autius quę uolui dixi? cur mihi tam diu ptās dicendi datur? Quid sibi aut ille scribę, quid histriones quid ceteri quos apparere huic quęstioni uideo, uolunt? opinor hec omnia lege fieri. totiusq; hoc iudicii, ut animadūis gimente quadam regi legis et administrari. Quid ergo ē? hec quęstio sola ita gubernatur? Quid. M. plectorij et. C. flaminij inter sicarios? quid. C. orchinij peculatus? Quid mea de pecunijs repetundis? quid. C. aquilij apud quem nūc de ambitu causa dicitur? Quid reliquę quęstiones? circumspicite omnes rei. p. partes omnes legū impio et psidio fieri uidebunt. Siqui apud me tē. T. alti reū uelit facere? clamas te lege pecunias repetundas nō teneri? neque hec tua recusatio conficio fit capite periculi, sed laboris, sed pauli nō legitimi declinatio. Hunc qd agatur et quid aditurus constituatur uide. libet lex ea qua lege hec quęstio iudicē quęstionis hoc tē constituta est. Quo nocentiū, cū ipse iudicibus. qui ei obuenerint nos appellat iudices. quęrere de uenefico, in quē quęrere infinitū ē quicquid fecerit, uenditerit, emerit, habuerit, dederit. Quid eadem lex statim adiungit? recita: de eius capite. Quę quęsito cuius qui nouerit, cognouerit, nōta est. Quid q̄ est? duc. Qui. tr. mil. legionibus quattuor primis, q ue quęstores. tr. pl. demceps omnes magistratus nominarit, qui ut in senatu sniam dicat, dixerit: qui tū qui eos cui coluerit, cōduerit cognouerit, quo quis iudicio publico condemnaretur. Qui eos quos iudicauerit, qui supra scripti sunt, quid interest, utro nō scripti sit, etsi est comptum, tamen ipsa lex docet. Ubi. H omnes tales, allegat, ita loquitur. Qui uenenum malū fecit, fecit omn

uiri mulieres, liberi, serui in iudiciũ uocantur. Si item de contione uoluisset, adiunxisset, qui ue coierit: Hunc uia est, deap eius caput
quæsitu. qui magistratum habuerit, in ue seruitũ suum dixerit, q
eoz cui coierit, nũ is est cluentius? certe nõ est. Quis ergo ē
cluentius? qui tam defendi rem suam lege nolit, neq abiũcto
legem, morem cluentio gero: tibi tam atti paura, qui abhinc
causa scripta sint, respondebo. Est. n. quidã in hac causa, qd
cluentius ad se aliquid qd ego admē putem ptinere, hic sua
putat interesse, me nulla in disputatione ab actio uideri ee
supatum: nõ enim mihi hec causa sola dicenda est: omnibus hic
labor meus ppositus est. Quibus hac facultate defensionis
contenti ee possint: nolo quemq eoz qui adsint existimare
me qui de lege ab actio dicti sint, si retinuerim comprobare.
Obtrectatori cluentii dicere tibi obsequor, neq ego legem recuso, neq
hoc loco pro te duco, sed ea qui te, ame desiderari arbitror, non
relinquam. Iniquũ tibi uidetur atti ee, nõ iisdem legibus
omes teneri, primũ ut id iniquissimũ ee confitear, huius
modi est, ut cõmutatis eis quæ sit legibus, nõ ut iis q sint,
pareamus. Dein quis umquã hoc senator accusauit? ut ciuis
altiore gradũ dignitatis beneficio ppli. ro. elect conseruatus, eo
se putaret duriorib⁹ legũ conditionib⁹ uti oportere? Omitto
sunt cõmoda quibus careremus? q multa molesta ac difficilia
quæ subimus? atq hec omnia tantũ honorib⁹ et amplitudinis
cõmodo compensantur. Conuerte huc ad equestẽ ordinem
neq in ceteros ordines eisdem uitæ conditiones nõ pferent.
Putant enim minus multos sibi laqueos legũ et conditionũ ac
iudiciorũ ppositos ee oportere: qui summum locũ ciuitatis aut
nõ potuerunt ascendere, aut non potuerunt. Atq ut omittã
leges alias omes: quibus nos tenemur: ceteri aut sunt ordines
liberati: homo quam legem nequis iudicio circũueniret? C.
Gracchus tulit. eam legem pro plebe nõ in plebem tulit. Porcia
L. sylla homo appti causa remotissimus: tamen cui eius rei quæ
actionem hac ipa lege constitueret, quis nos hoc tpe iudicaret
pplm. ro. quæ ab hoc grit liberũ accepit, allegaret nono ãsto

Ñ se re ipa et gesto negotio, nõ lege defendi. Ego aũt mea existimo interesse

nisi qui ausus nõ est. Quod si fieri posse et estimasset pro illo
odio, quod huic in equestrem ordinem, nihil fecisset libentius
q omitem illam acerbitatem proscriptionis hue questus iniuriæ
iudicib⁹ in hanc unã questionem obtulisset: nec mihi quicq
agitur mihi credite iud. et prospicite id quod prouidendum
est: nisi ut equites. ro. in huius legis paruum inclinatur.
Ñ ego hoc agitur ab omnib⁹, sed a paucis: nam ij senatores, qui
se facile tuentur integritate et innocentia: quales ut uere
duram uos estis: et ceteri qui sine cupiditate uixerũt, eq
tes ordini senatorio dignitate proximi, concordia con
iunctissimi et cupiunt. Sed hi qui se uolunt posse ota,
neq ceteris quicq ee aut in homine ullo aut in ordine,
hoc uno metu se putant equites. ro. in prætexta sua redactu
ros, si constitutũ est, ut de his qui rem iudicarent, huius
modi iudicia fieri possint. Videant. n. auctem huius ordinis
confirmari, uident iudicia comprobari: hoc metu pposito
euellere se aculeũ seueritatis uestræ posse confidunt. Ego
enim de hoc audeat paulo maioribus opibus prædito uti
et fortiter iudicare: cui uident sibi de eo qd cauerit aut cõ
seruerit, rem ee ducendam? O uiros fortes equites. ro. q
hoc clarissimo ac potentissimo. M. drusso. tr. pl. restituerit:
cui ille nihil aliud aget: q cum illa cuncta quæ cui erant
nobilitatis, nisi utiq rem iudicasset, huiscemodi quæstio
in iudicium uocaretur. Tunc. C. flamini pusio. CH. titini
ub. C. mecenas illa robora pplo. ro. ceteriscp huiscemodi or
dinis nõ fecerunt eidem, qd nunc ducentis, ut aliqd reliq
suscipe se putarent recusando, sed aptissime repugnarit.
Cum hec recusarent et palam fortissime atq honestissime
docerent se potuisse iudicio pplo. ro. in amplissimũ locorum
peruenire, si sua studia ad honores petendos conferre no
luissent. Neque uidisse in ea uita qualis splendor inesset,
quanta ornamenta, quæ dignitates, quæ se nõ contempsisse
sed ordine suo, patricios suos contentos fuisse, et uitã
illam tranquillam et quietam et remotã a procellis

inuidiosos et huiusmodi uiduosos sequi maluisse, aut sibi ad
honores petendos statem integrum restitui oportere: aut cum
id nō posset eam conditionem uite quā sceū petitionem reli
quisset, manere: iniquū ēt eos qui honoso ornamenta pp peri
culosa multitudinem ptermisissent, populi beneficijs ēt priua
tos, uiduosos nonos periculis non carere: Senatore hoc cū
nō posse: ppea q ea conditione ppōta petere cepisset, qdq per
multa eēnt ornamēta: quibus eam mitigare molestiam posset:
locus, auctas, domi splendor, apud exteras nationes nomen et grata
toga et pretexta sella curulis, insignia, fasces, etertius, imperia
prouinciq, quibus in rebus cū summa recte facta maiores nostri
pmixtū plura peccata pcula ppōta ēt noluerunt. Illi nō hōc re
cusabant, ea ne lege accusarentur, qua nūc habitus accusatur, q
tum erat sempronia, nūc est cornelia. Intelligebant enim ea lege
equestrem ordinem nō teneri, sed ne noua lege allegarentur,
laborabant. habitus ne hoc quid umq recusauit: quominus
uel ea lege ratione uite sue redderet. qua nō teneretur. que si
uobis conditio placet, oēs id agamus, ut hec q̄primi in omes
ordines questio pferatur. Interea quid p deos immortales, qm
omia cōmoda uita, uita, libertatem, salutem denicq legibus, reti
nemus, a legib non recedamus. Simul et illud q̄ sit iniquum
cogitemus, ppter. ro. aliud nūc agere uobis. r. p. et fortuis suis
cōmisisse, sine cura ēt non metuere, ne lege ea quam nuper
ipse tulerit, et questione qua se solutū, liberūq ēt arbitraretur
p paucos uiduos astringatur. Agit. H. sic eram. T. actius adolescēs
bonus et disertus oēs ciues legibus teneri omibus. Vos attendi
te et audite silentio sicut facere debetis. A. cluentius eques
ro. eam dicit ea lege, qua lege senatores et ij qui magistratum ha
buerunt, sibi teneantur, mihi p eum recusare, et in arte legis
presidia constituere defensionis mee nō licet. Si optimeret
eam cluentius, sicuti uita equitate nisi confidimus, omnes
estimabunt id quod erit, optimisse pp innocentia qm ita
defensus sit. In lege aut qua astringere uoluerit, p̄sidij nihil
fuisse. hoc nūc est quiddam, qd ad me ptinet, de quo ante

premiū summus

ad summum

dixi, quod ego. p. r. prestare debeam: qm si mee uite status est, ut
omis mihi cura atq opa ponā sit in omm periculis defendendis.
Ideo quanta et q̄ periculosa et q̄ infinita questio tempetur ab
accusatoribus, cum eam legē, que in nrum ordinem scripta sit in
ppter. ro. transferre conetur. Qua in lege est, qui cauerit quod
q̄ late pateat uidete. comenerit equē infinitū et incertum est,
consenserit: hoc nō cum infinitū, tum obscurū et occultū est,
falsum ut testimonium dixerit. Qui de plebe. ro. testimonium
dixit umq, cui nō hoc periculi. T. actio auctore paratū ēt uide
ate. nam dicturū quid certe, si hoc iudicium plebi. ro. ppositum
sit, neminem umq ēt confirmo. Sed hoc pollicor omibus, simul
forte hac lege negarim facesseatur, qui lege nō teneatur, si is cui
me defensore uoluerit, me eius cām legis presidio defensurū.
et uel his iudicibus uel eoq similibus facile probaturū, et omi me
defensione usurū ēt legis, qua nūc ut utor, ab eo cuius uolun
tati mihi obtempandum est, nō coneducor. Hon. H. debeo du
bitare uidē: quin signa aduos cām huiusmodi delata sit, eius
qui lege nō teneatur, etiā si is iniudiosus, aut multis offensus
ēt uideatur, etiā si eum oderūs, et si inimici absoluturi sint,
tam absolutus et religioni potius uite q̄ odio pareatis. Est
enim sapientis iudicis, cogitare tantū sibi a ppto. ro. ēt pmissū,
quantū cōmissum et creditū sit, et nō solum sibi ptātem dati
uej et fidem habitam ēt meminisse. Posse que oderit absolue
que non oderit condemnare: et semper nō quid ipse uelit, sed
quid lex et religio cogit, cogitare. Animaduertere qua lege
reus citetur, de quo reo cognoscat, que res in questione uersetur.
Cum hec sint uidenda, tū nō illud est hoīs magni iudicis atq
sapientis, cum illam iudicandi cām tabellam sumpsit, nō se
putare ēt solum, nec sibi quodcūq corripuerit lucē, sed
hīc in consilio legem, religionem, equitatem, fidem, libidi
nem aut odiū, inimicam metū, cupiditatemq omīs amouere,
mentēq ēt existimare conscientiā mentis sue, quā a dijs imo
talibus accepimus, que a nobis diuelli nō pot, que si optimo
consilioq atq factoq testis in omi uita nobis erit, sine ullo

memisse se hoīem

metu, et fuma cum honestate uiuemus. hec si T. attius aut cogno
uisset, aut cognouisset: profecto ne conaretur quid esset dicere id qd
multis uerbis egit: uidetur quod ei uidetur statuere et nō denic
tum esse legibus oportere: q uibus de rebus mihi pro cluentij uolū
tate nimiū, pro rei p. dignitate parū, pro ura prudentia satis
dixisse uideor: reliqua p pauca sunt, que quia ura ostiois eam
fingenda
idcirco illi statuerunt sibi fingienda esse et proferenda ne cum
reperirent
turpissimi reputentur: si in iudiciū nihil siter nimi dicā attu
lissent: atq ut existimetis nerūo me debuis rebus de quibus ea
iam dixerim pluribus egisse uerbis attendite reliqua, profecto
intelligetis ea que paucis demonstrari potuerūt, breuissime
esse defensa. CN. deridio samniti ei qui proscriptus est fuisse
in ralamitatem eius ab huius familia trām esse dicitis, simullo
ille liber alius q ei cluentio tractatus est. huius illū opes ireb
eius incōmodissimis sublenarunt, atq hoc cū ipse, tū oēs
eius amici, necessarijq cognorunt. Ancharij et Pareni pasto
ribus huius illustrū uim et manus attulisse, cū quedam in
collibus ut solet controuersia pastoū esset orta: habuit illustri
rem domini et priuatā possionem defenderunt, cū esset expedi
tio fīa causa illis demōstrata sine uidutio sine obtrectatione
sua difficillimum est. P. helij testamēto propinquus exheredatus cū
esset, heres hic alienior institutus est. P. heluis habuit multo secū
necp hic in testamēto faciendo interfuit, ulqp testamentū abhinc
triēnio appiano est obsignatū. Florio legatū est testamēto
infirmatū est, nō est ita. Sed cū ·HS· ·XXX· scripta essent pro tredecim
necp ei satis cautū esse uideretur: noluit enim aliqd accepti
referre liberalitati suę. Primo deberi negauit, post sine cōtro
uersia soluit. CN. cuiusdam samnitis uxorem post bellum ab
hoc esse repetitā, mulierem cū emisset de sectoribus, quo tempore
eam primū liberam esse audiuit sine uidutio reddidit celo emptori
esse quendā, cuius bona tenebat habitus. est hic emptis egens
quidam calumpniator mercenarius appianus, qui per multos
annos quieuit: dein aliquando cū seruio habuit furti egit. Hup
ab ipso habito petere cepit. hic illo priuato uidutio in crebre

uobis ijsdem fortasse patronis calumpnia non effugiet atq etiam
ut nobis remittatur horum multorum hospitiū. A. breuiū quendā co
ponem de uia Latina subornatis, qui sibi a cluentio, seruisse eius
in taberna sua manus allatas esse dicat. q uo de hoīe nihil et
mīc dicere nobis est necesse: si imitauerit id quod solet, sic
horum accipiemus: ut molestē ferat, se de uia decessisse. habe
mus. inde qui in tota uita de moribus A. cluentij que illi inimica
sunt rebus rebus uolunt esse omnes octo meditati accusatores colligue
runt. ad leuia genere ipso, q falsa re, q breuia respōsa, repo
stitit nihil id quod ad uirum uindicandū pertinet. quod uri
uidutij est: qd uobis onerus impositū est lex, qua coacti huc con
uenistis de criminibus uenenī, ut oēs intelligant q paucis
uerbis hec causa parari potuerit, et q multa ante dicta sint,
que ad huius uoluntatem magis ad uestrū uidutiū minime
pertinerent. Obiectū est C. uibio capitem ab hoc A. cluentio
uenena esse sublata: oportune adest homo summa fide et ui
rtute preditus L. pletorius senator, qui illius uibij
hospes fuit et familiaris. Apud hunc ille roma habitauit,
apud hunc egrotauit: huius domi est mortuus: intestatum
duos esse mortuū, possionemq eius bonorū, pretoris edicto
huic illius sororis filio adolescenti prudentissimo et in primis
honesto equiti ro. datam. numerio cluentio que uidetis
alterū uerecundij crīm oppianico huic adolescenti, cum eius
in nuptijs more barbarorum multitudo hominum prandaret:
uenenū habuit consilio paratū. sed cū daretur imulso balbi
tiū quendam eius familiarem intercepisse, bibisse, statimq
esse mortuū. hoc ego, si ita agerem, tamē mihi crimen esse dilu
endum: hec pluribus uerbis dicerem, que nūc pauis peruri
oratio mea. Quid umq habuit in se admisit, ut hoc uīm
ab eo fatimus nō abhorrere uideatur. Quid aut magis
oppianicū metuebat: cū ille uerbū olim in hac ipa cā nullū
facere potuerit: huic aut accusatores matre uiua dicere
nō possent, quod iam intelligetis: an ut de causa eius quic
nihil decederet ad eam nouū crimen accederet. Quod aut

tempus ueneni dandi illo die in illa frequentia. ~ p quē porro datū. ~ unde sumptū. ~ quē dein interceptio populi. ~ cur nō de integro aut datū. ~ multa sunt quę dici pnt, sed nō cōmitem ut uidear nō diuendo uoluisse ducere. ref. n. iam se ipā defendit: nego illū adolescentem, quē statim epoto poculo mōtuū ee dixistis, nō illo die ee mortuū, magnū et impudens mendacium: ppterire et cętera. Duo illum tū ad illud prōdiū crudior uenisset, et ut eius illa fert, sibi tū nō perpetuo aliquot diebus egrotasse, et ita ee mortuū. q uis huic rei testis est. ~ idem qui sui luctus pater: pater uiq illius adolescentis, quē pp aī dolorem pertemini sustinere potuisset et illo loco testem in A. cluentium constituere, ut huic suo testimonio sublenaret quod retinet: tu aut nisi molestū est, paululum exurge, pfer huic dolorem cōmemorationis nefariæ, in qua ego diutius nō morabor: qm qd fuit uiri opti feristi ut nerui innocentis miserer tuus calamitatem et falsum crimen afferret. Unū et mihi relictū eius mōi crimen est fud. ex quo illud pspicere possitis, quod a me initio orationis meę dictū est. Quidqd mali p hos annos. A. cluentius uiderit, quidqd hoc tempore habeat sollicitudinis ac negotii, id omne a matre ee confla tum. Oppianicū ueneno necatū ee, qd ei datū est in pane p. M. asellium quendam familiarem illius, idqe habui cōsilio factū ee dicitis: in quo primū illud quęro, quę tanta habuit fuerit, cū uiri interfuerit oppianicū uellet: uiri miritus enim uiri ipos fuisse confitemini: sed homines uiri mitos suos morte affici uolunt, aut qd metuit, aut qd oderunt. q uo tandem q habitus metu adductus tantū in se facinus suscipe conatus est. ~ q uid erat qd tam oppianicū pena affectū, pro maleficiis certū e ciuitate quisquā timeret. ~ q uid metuebat ne oppugnaretur a pulchro. ~ an ne accusaretur a condemnato, an ne ejus testimonio lederetur. ~ Sin aut qd oderat habitus, eundem uiuentem illi uita frui nolui, adeo ne erat stultus, ut illi qua cū ille uiuebat, uitam ee arbitraretur: damnum ejus. ~ desertī abiit qui pp aī importunitatem nec recipe tecto, nemo audiit, nec

pane

alloqui, nemo respicere uellet. huius q uitę habitus miserebat. ~ huic si acerbe et peniose oderat, nō eum q dulcissime uiuere uelle debebat. ~ huic morte maturabat inimicus: q illi unū malū p fugā erat calamitatis. q ui qd aī ac uirtutis habuisset, ut multi sępe fortes uiri in eius mōi dolore morte sibi ipi cōsciisset. huic quāobrem uellet inimicus offere, quod ipe sibi optare deberet. tam nūc quid tandem illi mali mors attulit. ~ nisi forte ineptijs atq fabulis durimur, ut existimemus illū apud inferos impios supplicia pferre, ac plectis illis offendisse inimicos, q hic reliquisse. ~ An scelerum socius abusorū ianitor, inferi penis actū ee pręcipue in sceleratos, sed atq regione, quę si falsa sunt: id quod omnes intelligunt, quid ei tandem mors eripuit, pręter sensum doloris. ~ Age id uenenū p quē datū. ~ p. M. asellium. q uid huic tū habuit. ~ nihil potius et aut similius atq adeo qd ille oppanico familiarissime est usus. Ei ne q quę sibi offensioni, oppanico familiarissimo fiebat et potissimū et suis sceleribus, et illius pculū cōmittebat. ~ cur deinde tu, qui pretate ad accusandum ineptus es, huic asellio ee multum iam diu simus. ~ cur nō habuit ei usus est. ~ ut pillū qui attulisset uenenū, de hoc quidquam ret. ~ am nō illud q non probabile, q nouū in pane datū uenenū. ~ facilius ne potuit, q in poculo. ~ latius potuit aditum aliqua in parte panis, q si totū colliquefactū in potione eet. ~ celerius potuit cōtinuo q epotū in uenas atque in oīs partes corporis pmanare. ~ facilius fallere in pane si eet animaduersum q in poculo, cū ita confusum eet, ut secerni nullo mō posset. ~ At repentina morte periit: quod si esset ita factum, tamen ea res pp multos eius mōi mortem fatis firmā ueneni suspitionē nō haberet. Si eet suspitiosū tamen ad alios potius q ad habitū timeret. Ver in eo ipo homines impudentissime mentiuntur. sed ut intelligatis ex morte eius et qūadmodū post mortē in habitū sit crimen a matre quęsitū cognoscite. Cum nauis et ex ui erraret atq undiq ejectus oppanicus in salernū se ad C. gutilium

quinctium

L. quinctius

consulisset, ibi primū in morbū incidit, ac statim uehementer
diuq egrotauit, cū eēt una Sassia et Statio albio quadā colono
hōīe ualente qui simul eē solebat, familiarius uteret, q̄ uir dis
solutissimus incolumi fortuna pati posset: et uix illud matrimo
nij rastrū atq legitimū damnatione uiri sublatū arbitraret.
H Nostratus quidam fidelis appianiri seruulus p̄culosus, et mi
nime mendax multa duitur reuitiare dño solutus eē. postq
appianitus cum iam cōualesceret, neq in falerno imprabatur
coloni p̄stare duitius posset, et huc ad urbem profectus eē
solebat. H. extra portā aliquid hīt conducti. Cruciatus et equo
ducitur, et homo infirma ualitudine latus offendisse uehe
menter, et postea q ad urbem cū febri uenerit paucis diebus
eē mortuus. Mortis ratio fuit huiusmodi est, ut aut nihil
hīeat suspitionis, aut siquid hīt, id intra parietes in domes
tico retineri uerisimile. Post mortē uiri Sassia statim moliri
nepharia multer cepit insidias filio quaestionem habere de
uiri morte constituit. Emit de A. rupilio, quo erat usus q
praecipuus medico, stratone quendā quasi ut idē faceret, quod
habitus in emendo diogene fecerat. De hoc stratone et de
assecla quodam seruo suo quaesturā eē dixit: praeterea seruū
illū nicostratū, quē nimiū loquacē fuisse, ac nimiū dño fi
delem arbitrabatur, ab hoc adolescente oppianico quaestionē
postulauit. huic cū eēt illo tempore puer: et illa quaestio de prō
sui morte constituti diceretur: etsi illū seruū et sibi beniuolū
et prī fuisse arbitrabatur, nihil tamen est ausus recusare.
A dnocantur amici et hospites oppianici, et ipius mulieris mīti
hoīes honesti atq omnibus rebus ornati tormentis omnibus ue
hementissimis quaeritur: cū eēnt ad seruos et spe et metu tep
tati, ut aliquid in quaestione dicerent, tamen ut arbitror aucte
adnocatos et ui tormentorū adducti in ueritate manserūt,
neq se quicq scire dixerunt. Quaestio illo die amicorum
sua dimissa ē. Satis longo intervallo post uterū adnocan
tur de integro quaestio, nulla ui tormentorū acerimorū
que intermittitur: aduersarij aduocati et uix stare posse. Furere

crudelis atq importuna mulier sibi nequaq ut sperasset ea quę
cogitasset proceder, cū iam tortor atq ceteri tormenta ipsa deferb
nec tamen illę finem facere uellet. Q. quidam et admodum homo
et honoribus ppti ornatus et suma uirtute praeditus, intellīq
se dixit, nō id agi ut uerū inueniretur, sed ut aliquid falsi dice
rogaretur. hoc posq ceteri comprobarunt et et omnium sua consti
tutū est, satis uideri eē quaesitū. Reddutur oppianico nicostratus,
larinū ipse profisciscitur cū suis meritis: qđ iam certe incolumen filiū
fore putabat, ad quē nō mō uerū crimen, sed ne ficta quidē suspitio
ueniret: et cui nō mō apte inimicus oppugnatio: sed ne occulte
quidē matris insidię nocere potuissent. Larinū posq uenit, quę
ā stratone illo uenenū antea uiro suo datū sibi psuasum eē simu
lasset. instructā ei continuo et ornatā larini medicinę causa taber
nam dedit. Anno alterō tertiō annō Sassia quiete
bat, ut uelle atq optare aliquid calamitatis filio potius q̄ id
struere et moliri uideretur. Tum interim hortensio. Q. me
tello. cons. ut huic oppianico aliquid agentem ac nihil eiusmō
cogitantē adhanc actionem detraheret, nimio despondit
ei filiā suā illam quā ex genero suscepit, ut eā nuptiis allo
catū, simul et testamentū spe denictū posset hīe in praet.
h oc ipō fere tempore stratō ille medicus domi fructū fecit et
eodem euismōdi cū eēt in aedibus armariū, in quo sciret ee
nummos aliquantū et auri, nactus duos conseruos dormi
tes offendit: in pectinamq descendit. ipse armarij fundū effo
dit et sestertios et auri quinq pondo abstulit. Puero et sub
puero nō grauis consilio, furto postridie cognito, omisso suspi
tio in eos seruos, qui nō comparebant, cōmouebatur. Cum
effectio illa fundi in armario animaduerteretur, hoīes quidā
nō fieri potuisset, quidam et amicis satis recordatus ē
se nuper in auctione quadā uidisse in rebus minutis
aduncam et omni parte dentatā et tortuosam ueteratoriam
qua illud potuisse uta rimosteare uideretur. Hec multo
se quiritur a coactoribus. Inuenitur ea seruila ad stratonem per
uenisse. hoc uulgo suspitionis orto, et aperte insimulato

stratone, puer ille constitui ꝑmittit. Rem omnem domine indicauit: homines in pristina inuenti sunt: stratio in uinicula cōiectus est, atq; ei in taberna eius mimi nequaq; omnes reppericiuntur.
C onstituitur questio de furto: nam quid equidē suspicari aliud pōt? an hoc dicētis armario effracto, pecuniā ablata nō omnē refutata, arrisit hominis instituta ei questione d mōte oppiani. cui probabis? Quid est qd minus uerisimile proferre potuisse? deiū ut obmittam ceteris triēnio post mortē oppiani de eius morte querebatur, atq; ei incensa ocho pristino nicostratū eundem illū cui sine causa questionem postulauit. Oppianicus primo recusauit, postea illa adducta filiam mutaturā se testamentū minaret, mulieri crudelissimę seruū fidelissimū nō in questionē tulit sed plane ad supplicium dedit. Post triennium q aqueata dei q questio de uiri morte habebatur et de quibus seruis habebatur.
H oc credo res obiecta, nouī quidam hostes in suspitionē uocan sunt. De stratone et de nicostrato quid romę quesitū d ipsis hostibus nō erat? Ita ne tandem mulier tam nō morbo, sed scelere furiosa, cū questionem habuisset romę, cū de tutiani T. Anny. tuly: P. saturij et ceteroq; honestissimoq; uiroq; sua constitutū est, sane quesitū uideri eadem de re triennio post ijsde de hostibus adhibito, nō dura uiro, ne colonoq; forte assuisse duraē sed bono uiro in filij caput questionē hanc conata est. An hoc dicis? mihi enim uenit in mentē quod dici posset, tamen si ab hoc ad huc nō ceci ductū. Memento cū hostitur de furto questo stratone aliquid de ueneno ei confessū. hoc uno nō uidetis sepe multoq; improbitate depressa ueritas emergit, et uincentię defensio interclusa respirat: qd aut qui ad fraudē callidi sunt: nō tantū audent quantū eis opus est, aut hi quoq; eminet audacia, atq; prouecta est a consilijs malitię deserunt. Quod si aut confidens astutia, aut callida ei audacia, uix ullo obsisti nō posset. Cui furtū fruim nō est? at nihil clarius larini fuit? an ad stratonē suspitio nō ꝑmanit? At si ei et seruula insimulatus et si puero constio

est indicatus? An id actū nō est in querendo? Quę fuit alia ei causa querendi? an id quod durandū nobis est, et qd cū sapientia durauit, cū de furto quereretur, cū stratio, ne ysdem in tormentis duxit de ueneno. Ecce hoc illud est quod ante duxi: mulier habuit audacia, consilio et ratione defuit. Nam tabellę quę stronis plures proferuntur: quę ueritatę nobisq; edutę sunt ille ipe quas cū obsignatas ei duxit: de quibus tabellis d furto nulla inuenitur. Non uenit in mentē primū oratorem stratonis conscribere: de furto post aliquid adiungere, deinde de ueneno: quod nō ꝓfitentis quę sitū, sed dolore expressū uideret? Questio de furto est ueneni iam suspitione sublata: qd ipm, hec eadem mulier induxerat: quę ut romę de amicoq; suis statuerat satis et quesitū: postea triennio maxime et omnibus seruis stratonem illū dilexerat, in honore habuerat, cōmodis omnibus auxerat. Cum q de furto quereret: et eo furto, qd ille sine controuersia ferebat: cū ille de eo qd querebatur, uerbū nullū ferit. De ueneno statim dixit d furto si nō eo loco, quo debuit ne in extrema quid aut mecha, aut in aliqua demq; parte questionis uerbū ferit ullū. Iam uidetis illam nefariam questionem. Iud. eadem nemo quasi dei potestas interfuere illū rapiat, hanc fictā questionē cōscripsisse, atq; ipm istam questionē conscripsisse, atq; ipm istā questionē duxisse qui obsignarit? Cui aliquē noiatē, neminem reppericis: nisi forte cuismodi hostem, quē ego ꝓferri malim: q neminem nōari. Quid aut? Tacui? Tu patrui rapinis, tu uidui scelere, tu fortunas alterius hui conscriptas fraudi affers, neq; eaq; auctem hui, neq; obsignatorē neque testem ullū nominabis? et quā tu pestem in nocentissimo filio et matris sinu depromseris, hanc hi tales uiri comparabunt? Esto. in tabellis, nihil est auctoritatis: quid ipā questio uidetis quid amici, hospitibusq; oppianici, quos adhibuerat, ante quid huic tandem ipi tempori, cur nō refutata est? Quid ipis hostibus fruim est stratoni et nicostrato? Quid fruim ei duras? quę tu cū hui breui tempore accusaturus ei romā deduce

Quero abs te oppianice, suo tuo nicostrato

dare ꝓtatem uidendi, incolumẽ deniq; seruare quęstiõi seruare
hꝫ uidentibus, seruare huic tempori debuisti. Nam stratorẽ quę
stud. in cruce actũ ẽt effecta sitiat lingua, qđ nemo ẽ barinatũ
qui negetiat. Timuit mulier amens nõ sua conscientia, nõ odiũ
municipũ, nõ famã auũm, sed quasi nõ omn̄ eius scelerib testes
erũt futuri sic metuit ne cõdemnaretur extrema seruili
morte uoce morienta. q̃ quod hoc portentũ diꝫ immortales. q̃ quod
tantũ monstrũ in illis locis. quod tam infestũ stelus et imma
ne, aut unde natũ ẽt dicamus. Iam n. uidetis profecto. stud.
nõ sine necessarijs me ac maxiis causis principio oõibus meę
de matre dixisse. Nihil enim est mali, nihil scelerisq; qđ illa nõ
ab initio filio uoluerit, optauerit, cogitauit, effecerit. Nuptę illã
primã lubidinis initiam, mitto nepharias generi nuptias,
mitto cupidinem matris expilsam et matrimoio filiam, quę
nõ dum adhuiusce uitę pusulum, sed ad cõt familię dederis
ptinebant. Nihil de alteris appianis nuptijs queror, quas illo
cũ obsides filios abeo mortuos accepisset. cũ deniq; in familię
luctũ atq; in primi gnos funus nupsit. Presto qđ auriũ mulis
illa quondam soceri paulo ante uxor fuisset, cũ appianus ẽt
opes proscriptiõ, ocissimaq; cognosset, eam sibi domũ, sedesq; de
legit, in qua quotidie supiorũ uiri mortes uiduitas et spolia
fortunaq; uideret. Illud primũ queror ab illo scelere, quod
nũc denique patefactũ est fabricani ueneni, quod iam tũ re
ceri suspitiosum ceteris huic incredibile, nũc uõ aperti iam
omnibus ac manifestum uidetur. Non est profecto de illo uene
no cluta mater: nihil est ab appianino sine consilio mulieris
cogitatũ: qđ nisi ẽt certe. postea deprehensa re nõ illa aut ab imp
robo uiro discessisset, sed ut a crudelissimo hoste fugisset, domuq;
illam in ꝑpetuũ scelere omni affluentem reliquisset. nõ mõ id
nõ fecit, sed ab illo tempore nullũ locũ prętermisit, in quo non
instrueret insidias aliquas, ac dies oõs ac noctes totas mater
de prime filij cogitaret: quę primũ ut illũ confirmaret appi
anino aratorem filio suo doniis, muneribus collocatione filię ꝑ
hereditatis obstringit: uxa qđ apud ceteros nouis inię ꝑiculos

susceptis inimicitijs sepe fieri diuortia atq; affinitatũ dissidia
uidimus. hęc mulier satis firmũ accusatorem filio suo fore ne
minem putauit: nisi qui in matrimoniũ sororẽ eius ante du
xisset: ceteri nouis affinitatibus adducti, ueteres inimicitias
sepe deponunt. Illa sibi ad cõfirmandas inimicitias affinita
tis, coniunctione pignori fore putauit: neq; in eo solũ dilectus
fuit: ut accusatorem filio suo comparet, sed etiã cogitauit, qbus
eum rebus armaret. hinc n. illę sollicitationes seruoꝝ et
minis et promissis: hinc illę infinitę, crudelissimeq; de morte
oppianini quęstiones, quibus finis aliqn̄ nõ mulieris modus,
sed amicoꝝ auctoritas fecit. Ab eodem scelere ille triennio post
habuit larini quęstiones, eiusdẽ amentis fuit corruptiones
quęstionũ: et eodem furore etiã illa conscelerata effectio hinc
totius denique huius abillę est et inuenta et adornata compatio
criminis: atq; his rebus cum instructũ accusatore filio suo
romã ipse misisset: paulisper cõquirendoꝝ et conducendoꝝ
testiũ causa larinii est cõmorata. Postea aũt cũ appropinquare
huius iudicii et nũciatũ est: confestim huc aduolauit, ne aut
accusatoribus diligentia aut petita testibus deesset: aut ne
forte mater hoc sibi optatissimũ spectaculũ huius sordidi atq;
luctus et tanti squaloris amitteret. Iam nõ qđ uter romã eius
mulieris fuisse existimatus, quod ego ꝑ uicinitatẽ aquinatiũ
et fraternoꝝ et multis audiui, et comperi, quos constat
in his oppidis quantos et uiroꝝ et mulieꝝ gemitus ẽt fecerit
mulierem quandã larino, atq; illam usq; amari supo romã
profecti, cũ magno comitatu et pecunia quo facilius eripuisset
uidelicet capitis, atq; opprimere filiũ posset. Hemo erat illoꝝ pene duoꝝ
quin explandi illius locũ ẽt arbitraretur: quacũq; illa uter ẽt
isset: nemo quin terram ipsam uiolari, quę mater est oium
uestigijs consceleratę matris putaret. Itaq; nullo in oppido
consistendi ei ꝓtas fuit: nemo extat hospitio tuentur ẽ qui
nõ contagionem aspectus fugeret: nocti ẽt potius ac solitu
dini, q̃ ulli aut urbi, aut hospiti cõmittebat. Huc ũ qđ agat,
quid moliatur, quid denique quotidie roguet, quem ignorare

mrēs putat: quos appellarit, quibus pecuniam promiserit, quos fidē, pretio, labefactare conata sit teneamus. Quin etiā nocturna sacrificia, quę putet occultiora ēe, scelerataq; eius preces, et nefaria vota requiramus: quibus illa etiā deos immortales de suo scelere testat-
N ęq; intelligut pietate et religione et iustis precibus deos mentes nō contaminatas supplicione, neq; ad scelus pficiendum cęlis hostijs posse placari, cuius ego furorē atq; crudelitatē deos immortales a suis aris atq; templis asperratos ēe confido. Vos uid. quos hunc A. cluentio alios deos ad omne uitę tempus fortes ēe uoluit: huius importunitatē matres a filij capite depellut-
M ulti sępe in iudicando peccata liberū, parentū, misericordię con-
vos
cessunt; ne huius honestissimę actam uitā matres crudelitatem condonetis, rogamus: pręsertim cum ex altera parte totū municipiū uidere possitis. Omis scitote iudicē incredibile dictu ē, sed a me ueri simile dicetur: omes larinates qui ualuerūt ubique
-sime
romā ut huic studio, frequentiaq; suos quantū possit in tanto
eius periculo sublevarēt, pueris illud hoc tempore et mulieribus oppidū scitote ēe tradituꝝ, idq; in patria cōi ualde pare in domestiis copijs ēe totū: quos tam ipsos ęque ereos quos presentes
videtis huius expectatio iudicij dies, noctesq; sollicitat. Non
illi nos de unius municipis fortunis arbitrant, sed de totius municipij statu, dignitate, cōmodisq; omibus suis ēe laturos.
S una est. n. iudices homēs in eadem municipij rem diligentia, singulos municipes benignitas, in omes homes iustitia et fides. Preterea nobilitatem illam inter suos, lorūq; a maioribus traditū sic tuet-
ur: ut maior gravitate, constantia, gratia, liberalitate assequatur.
Itaq; eum uerbis publicis laudarit: ut nō solū testimonij sui
iudicijq; significet, uerū et iam curā ei ac dolorē, que dum
laudatis, omes hęc decuriones decreuisse lachrimantes. Age nō
ne
uirtutes quantū studiū, nō illi in bellis laudationū decreta misē-
runt, sed homes honestissimos, quos nosse omes hic frequen-
ter adesse. Et hic presentes laudare uoluerunt. Adsunt fre-
tani homes nobilissimi marrucini ite pari dignitate teanopolo
atq; luceria equites. ro. honestissimos homes laudatores videtis.

y. retitat. Vos quęso qui ea
detulistis assurgite. Et
lachrimis hos iudices et
iuuare potestis

q incredibilis benivolentia. q ea cura ē.
nō

bonano totoq; et samnio cū laudationes honestissimę misse sunt
de summo splendore pdita
tum homes amplissimi, nobilissimiq; uenerunt. Iam qui in agro
larinati predia, qui negocia, qui res pecuniasq; hic honesti ho-
mes et summo splendore predui difficile dictu est q sint soluti
q laborent. Non multi mihi ab imo sic dilecti uidentur, ut hic
ab his uniuersis quando abē ab huius iudicio. L. uolusenū
summo splendore habem ac uirtute predituꝝ. uellem psentē posse
P. heluidiū rufū equitē. ro. cuius ornatissimū notare q cū
huius causa noctes, diesq; uigilaret, et cū me hanc causā
docere: in morbū grauē, periculosumq; incidit, in quo tam
nō minus de capite huius q de sua uita laborat. CN. tuderi
senatoris uiri optī et honestissimi par studiū et testimoniū
et laudatione cognoscetis. Eadem spe, sed maiore uerecū-
dia de te. P. uolumni q̄m uidez es in. A. cluentiū duximus.
et ne longū sit cuius uitiorum summam ēe in hac benivolē
ticiam confirmamus. hoc cuius studiū, curā, diligentiam
meq; una laboretis! qui totā hanc tam uetere instituta solus
p orani, uiamq; simul. iud. equitate et manusuetudinem una
mater oppugnat. At que mater? quā etiā crudelitate &
scelere feri uidetis: cuius cupiditatē, nulla unq; turpitu
do retardauit, que uitijs ai in determinas partes, imo
homum conuertit omia, cuius ea stultitia est, ut eam nemo
hoiem ea uis, ut nemo femina, ea crudelitas, ut nemo
matrē appellare possit: atq; etiā nata neritudinū nō
solū nature nom et iura mutauit. uxor generi, nouerca
filij, filię pellex, eo deniq; adducta est, ut sibi pter formam
nihil ad similitudinem hoīs reseruarit. Quare iudices si
scelus odistis, prohibete aditū matris a filij cōspectu: date
parem huic incredibilem dolorem et salute, et uictoria liberū
patimini matrē ne orbata filio lętetur, uictā potius uestra
equitate discedere. Sin aut id qđ uirū natura postulat
pudorē, uerecundiam
bonitatem, uirtutęq; diligentia, leuate hanc aliquādo
supplicē urnā. iud. tot annos in falsa inuidia periculoq;
uersatū. Qui nūc primū post illam flammam alios fra-

et cupiditate et ritatem spet uře equitatis dirigert animi, et paulu respirare a metu cepit: tui porta sint in nobis omia quę seruati ee plurimi cupiunt seruare sibi nos potestis. orat nos habitus uidi. et flens obsecrat, ne se uiuidę, quę in uidutis uidere non debet, ne nutri, cuius nota et pręter alia uitia mentibus repudiare debetis, ne applanato hoi nephario condempnato tam et mortuo condonetis. Q si qua calamitas hunc in hoc uidutio afflixerit innocentę, ne iste miser. iud. si id quod difficile fu est, in uita remanebit sępe et multu quęritur depherisum ee illud quoldā fabritanū uenenū: qđ si stitū uiduatū nō eet, non huic eruditissimo uenenū illud fuisset, sed multos mechanū tum labora. Postremo etiā forassis mater exequias illius funtā prosequita: mortē se filij lugere simulasset. Hunc uō quid est profecto, nisi ut huius et medijs mortis, insidijs ad luctum cōseruata, mors sepulchro patris priuata, uideatur. Satis diu fuit in miserijs. iud. Satis multos anos et uiuidia laborauit. Hemo huic tam iniquus pręter parentem fuit, cuius animū nō tam et pletū ee putemus: nos quia equi estis omibus, qui ut quisq; crudelissime oppugnatur, eum leuissime sublenatis. confugit clie tuū, restituite inolumē municipio, amicis, uicinis, hospitibus, quos studia uidetis: reddite nobis in ppetuū, liberisq; uestris obstringite. Vestrū est hoc. iud. uře dignitatis, uře clementię. R. ecte hoc repetitur ab nobis, ut uirū optimū atq; innocentissimū plurimisq; mortalibus cari atq; iocundissimū, hos ām cala mitatibus liberetis: ut oēs intelligant in contionibus ee in uidię loco in uidutis ueritate.

M. T. C. PRO REGE DEIOTARO ORATIO INCIPIT.

Vm in omnibus causis grauioribus. C. cęsar uim tuā dicendi cōmoueri soleam uehementius, q̄ fortasse uidetur, uel usus uel etas mea postulare: tamen in hac causa ita me multa perturbant, ut q̄tū

mea fides studij mihi adferat ad salutem regis deiotari defendendam, tantū facultatis timor detrahat. primū duo pro capite fortunisq; regis deiotari: quod ipm etsi nō inimicū est tuo dignitatis periculo: tamen est ita iniustum, regem captum reū ee, ut ante hoc tempus nō sit auditū: deinde eum regē, quē ornare antea, iuncto cū senatu solebamus, perpetuis eius in rem. rē.p. meritis: nūc contra atrocissimū crimen cogor defendere: Accedit ut accusatoris alterius crudelitate, alterius indignitate pturber. Crudelem etiā stator ne dicam sceleratū et impiū, qui nepos auū in discrimen captus adduxerit, adolescentiam tuę terrorem intulerit et ruinis senectutis tueri et regere debeat cōmendationemq; inimicis etatis ab impietate et scelere deterruit: ac etiā seruū corruptis pręmijs ad accusandū dominū impulerit, et a legatoris pedibus abduxerit: fugitiuos aut dominū accusantes et dominū abrotem, et dominū amicissimū nostrę rei.p. cū hos uidebam, cū uerba audiebam, nō tā afflictam regiā conditionem deplebam, q̄ de fortunis uobis et timescebam. Nam cū more maiorū de seruis a dominis nec tormentis quid, quęri liceat, in qua quęstione dolore eluere uera uoce posset, eā accusset solutus. Perturbat me. C. cęsar et illud interdū, qđ tamen cū te peritus recognoui timere desino. R. ecte enim iniquū est, sed tua patientia fis equissimū: nā dicere apud eum de furore contra eius uitā, consiliū, fortunas in ste arquere; si ipse ipm dicere considerabis quant est. Hemo enim fere est, qui sui gnati uidet, nō sibi se equiore q̄ reo prębeat, sed tua cęsar prestans, singularisq; natura, huno mihi metū minuit, nō enim tam timeo quid tu de rege deiotaro q̄ intelligo, quid de te cęteros uelis iudicare. Moueor etiā loci ipius insolentia, qđ tantā tam, quanta nulla umq; fori cęptatione uersata est, intra domesticos parietes duco, cetu contentū, et eam frequentiā, in qua oratorū studia uiri solet in tuis oculis, in tuo ore, uultuq; acquiesco. Te unū intuor ad te unū oratio omnis mea spectat, quę mihi adsem obtinēde quę uera uideantur grauissima sunt, ad motū ai, ad omem impetū dicendi, con-

et ab inimico exoratus e seruus. q. quę i caelio appellare nō posse.

tentionē ꝓ leviorē. hanc. N. C. cęsar tam si in foro dicerem, eodē
audiente, et dissentiente te, quē tā mihi alacritatem ꝑpli. ro.
contra sui afferret. Q. uis. N. eius ei regi nō faueret, cuius etatē
omēm in rei. p. bellis consumptam ee memisset. ꝑspectarem
curiā, intuerer forū, ꝛctū denig testarer ipm. Sic cū deos im-
mortalis ꝑpli. ro. et senatus beneficia in rege declarare rebel-
rem, nullo mō mihi dē ee posset oratio: quę qm angustioꝝ pa-
rietes fariū, actioq tam maxē debilitatur loco: tui cęsar est,
qui pro multis sępe dixisti, quid mihi mec ai sit ad te ipm
referrē, quo facilius, tum equitas tua, tū audiendi diligen-
tia minuat hanc ꝑturbationem mei. Sed antequ de accusa-
tione ipa duram, de accusatorū spe, paucā duram, qui cū uide-
tur neq ingenio, neque usu, neq exercitatione rerū ualere
tam ad hanc tam nō sint aliqui spe et cogitatione uenerūt
ratū te regi declarare fuisse nō erant nostri affectum illum
quibusdam uirōmodis et detrimentis ꝓp offensionē ai tui
meminerant, teq. tū huic iratū, tū sibi amicū ee cognouerāt
cū qđq apud ipm te de tuo periculo dicerent, fore putabant, ut
inmutato aio facile fictum crimen insideret. ex obrē hoc nos
metu primū cęsar ꝓ fidem et constantia tua libera: ut residere inte
ullam partē iracundię suspicemur. Per dextera iam te oro, qua
regi declarato hospes hospiti porrexisti: iam uiq dextera, nō tam
in bellis, neq in prelijs, q in promissis et fide firmiorem. Te
eius dij penates acceperunt: te amicū et placatū declarati regis ar-
tis quoq uiderunt: cū facile exortari cęsar, tum semel exorari so-
les. Nemo umq te placauit inimicus: qui ullas resedisse inte
simultatis reliquias senserit: qđ tui sunt in auctę cū declarato
querelę tuę: numq illū tu accusauisti, ut hostem, sed ut amicū
offitio parū functum, qđ propensior in pompeij amicitia fuisse,
q in tua, cui tam ipi regi uenia te daturū fuisse dicebas, si
cū auxilia pompeio: uel si etiā filiū misisset, ipe status exerci-
tione usus eet. Itaq cū maxis eum rebus liberare ꝓparā
amicitię culpam relinquebas. Itaq nō solū in eū nō iniuriosi
sed omni metu liberauisti, hospitem agnouisti, regē reliquisti.

Tu illud domū inire. Tu notus hospitiū renouare noluisti.

neq. N. ille odio tui progressus, sed errore cū lapsus est. Rex
quē senatus hoc nōie sępe honorificentissimis decretis appella
uisset, quiq illū ordinem ab adolescentia sanctissimū, grauissi-
mūq duxisset: ijsdem rebus est ꝑturbatus homo longinquus
et alienigena: quibus nos in media re. p. nati, sempq uersati:
cū audiret senatus consultum aucten arma sumpta ee
in. cons. p. pr. p. tr. pl. nouis imperatoribus rem. p. defendendam
data mouebatur aio et uir huic imperio amicissimus de sa-
lute rei. p. existimescebat, in qua suam et ee inclusam uidebat.
] n summo tam timore quescendū sibi ee arbitrabatur. Mane
nō ꝑturbatus est, ut audiuit cons. et Vatinia profugisse et
consulares omēs. Sic eum ei nūciabat, cunctū senatū, totā
Italiam effusam. Talibus. N. nūptijs et rumoribus putebat
ad orientem uia: nulli uero nūptij subsequebant, nihil ille
de conditionibus tuis, nihil de studio concordię et pacis, nihil
de conspiratione audiebat. Reliquos hoiem rectos dignitate tua
quę cū ita erant: tam usq eo se tenuit, quoad a. CN. pompeio
ad eum legati, bis q uenerunt. Ignosce, ignosce cęsar, si eius
uiri animo rex declaratus pressit: quē nos omnes seruum summo
in quē cū dij atq hoies omia ornamenta contulissent, tum tu
ipe plura et maxia: nec. N. situq rebus gestis, reliquos laudibus
obscuritatem attulerit: adiuto. CN. pompeij memoria amis-
mus. Q uantū nam illius fuerit, quantę opes, quanta in
omi bellorū genere gloria, quanti honores. p. r. quanti se
natus, quanti tui quis ignorat. Quanto ille superiores uiros
gloria, quanto tu omnibus prestitisti. Itaq. CN. pompeij bella, uic
toriasq, triumphos, consulatus admirantes admiramur.
tuos, aut enumerare nō possumus. Ad eum q rex declaratus
uenit hoc misero, fatalique bello, quē ante iustis hostilibusq
bellis adiunxerat, quo cū erat non hospitio solū, uerū etiā
familiaritate coniunctus, et uenit uel rogatus ut amicus, ut
arcessitus, ut seruus, ut adiutor, ut eo qui senatui ponere
duxisset. Postremo uenit, ut adfuturum, nō ut insequentem
ederet ad ꝓpulsi nō ad uictorię societatem. Itaq fortasse bello

facto a pompeio discessit. Spem infinitam prosequi noluit, uel offensa
siquid debuerat uel errori siquid restierat, satisfactū ee dixit.
D omū se contulit: tēpe alexandrinū bellū gerente, utilitatib tuis
paruit. Ille etcetera. et domitij amplissimi uiri suis rectis et so-
piis sustentauit. Ille ephesū adeū, quē tu et tuis turibꝫ fidelissimū et gratissimū
omnibus delegisti, pecuniam misit. Ille ultra tertio auctionibus spurcis
pecuniam dedit, qua ad bellū uteremini. Ille corpus suū periculo
obiecit, terūq; iuuit cōtra pharnace fuit, tuūq; hostē ee dixit
suū: quē quid ātte in tam parte accepta sunt cesar, ut eum am-
plissimo regis honore et nōīe affecerit. Ita q̄ nō mō ātte furulo
liberatus, sed et honore amplissimo ornatus arguitur te domi
suę interfecisse. Quod tu nisi eū furiosissimū uidisti, profto
suspicari nō potes. Vt. n. obmittam tuis tanti sceleris fuerit
in conspectu deoꝝ penatiū, retinere hostem: tuis tantę importu-
nitatis, omnū gentiū atq; omīū memoryę clarissimū lumen
extinguere: tuis ferocitatis uictorē orbis terrę, nō estimā-
scere: tuis tam inhumani et ingrati, aī: a quo rex appellatus
ee, in eum tirannus inuenīri. Vt hōc obmittam tuis tanti
furoris fuerit omīs regēs, quoꝝ multi erant finitimi omīs socios
omīs liberos populos, omīs pīcias, omīa denīq; armis contra se
unū et tritare. Quorū ille nō tū regno, tū coniugi, tū clarissīo
filio distractus ee, tanto scelere nō mō pfecto, sed et roganto.
A t credo hōc homo inconsultus ac temerarius nō uidebat, qs
consideratior illo: quis rectior: quis prudentior: qq hoc loco
deotarū nō ingenio et prudentia, q̄ fide et religione uitę de-
fendendū puto. Nota est tibi hōīs probitas. C. cesar. notī mortis,
nota constantia, cui porro, qui nō rei. p. nomē audiuit deo-
rari integritatē, grauitatē, uirtutē, fidē nō audita est: quod
igitur farimus nec in hostem imprudentem cadere posse. pp meā
pietatē et itij, nec in furiosum, nisi ee idem amentissimus.
Id nos et ab uira optio et ab hoīe minime stulto requiratū et
consiliū: atq; nō mō nō credibiliter, sed nec suspicatus quid
cū uenit in castellū lucullū uenisse ad domū regis hospitis
tui duerisse, locus erat quidam: in quo erant ea cōposita

quibus et rex muneratū cōstituerat. huic tu balneo prius q̄ ac
cumberet dare uolebat. Erant. n. armati ut te interficerent
in eo ipo loco collocati. En crimē, en causa, cur regē fugitiuus do-
minū seruus accuset. Ego me hercule cesar inuito tū ee ad
me usta causa delato, philippū medicū regiū seruū qui tū lega-
tus missus ee, abisto adolescente existimari et corrupto. hac
rem suspitione pulsus. Medicū uidit subornauit, fingat ui
deliret aliquod crimē ueneni: etsi ab ueritate longe, tamē acon-
suetudine criminandi nō multū res abhorrebat. Quid ait
medicus: nihil de ueneno, at id fieri potuit primū omnium
in potione uel cibo: deīn etiā impunius. fit, quod nō et factū
est, negari pōt. Si palam te interemisset, omnī est gentiū
nō solū odia, sed et arma commeruisset. Si ueneno numen
tuum quod illius hospitalis numq; eclare potuisset, hoīe
fortasse eclauisset. Quid q̄ et conari occultius et efferre
cautius potuit. Sed tibi et medico callido et seruo ut puta-
bat fidēli nō credidit: de armis, de ferro, de insidiis eclare
te uoluit, at q̄ fecisse crimen erat. Tua te iniquit eadem
quę semper alios fortuna seruauit: negasti tū et scisse uelle
quid postea: an deotarus ret illo tempore, nō pfecto ret con-
tinuo dimisit etcetera: nullus erat aliis insidiandi locus.
A t eodem te tū reuertisse, rediturū dixeras. Itaq; fere hora
una aut duas eodem loco armatos, ut collocati fuerant, re-
tinere magnū fuit. Cum in cōuiuio comitter et iocunde fu-
isses, tum illuc uenisti: ut dixeras, quo in loco deotarū talem
ergo te cognouisti, qualis rex astalus in. p. affricanum fuit
cui magnificentissima dona ut scripsit legimus usq; ad ma-
mamitia misit et ascia: quę affricanus inspectate etcetera
accepit. Q d tū presens deotarus, a regio ānō timore fecisset,
tu in cubiculo detestasti. Obsecro cesar repete illius temporis
memoriā: ponat ānī oculos illū diem. ultus hominis et inuen-
tiū atq; admirantis recordare. Nūquę trepidatio, nū qui
tumultus, nū quid nisi moderate inquisitę? nisi et hoīs
grauissimi et sanctissimi disciplina. Quid q̄ causę etrogatori

pōt aut te lotū uoluerit, renarū noluerit occidere. In posterū dū iquit
dissuluit: ut tū in castellū lucriū uentū eet, ibi rogata perficeret.
N on uideo tam lori mutandi, sed tam acta res criminosa ē, tum
inquit te post cenā manere nelle dixisse, in balneū te ducere
cepisse: ibi enim erant insidiæ. An te eadem tua illa fortuna ser-
uauit? In rubriolō me te malle dixisse: dij te pdant fugitiue, tua
nō nēq̄ et improbus, sed fatuus et amens es. Q. Ille signo
ignea in insidijs posuerat, quę è balneo in rubriolū transire nō
possent. Habes omnia insidiarū: nihil. N. dixit amplius. horum
inquit eram consciūs. Q. quid tū, ille demens erat, ut eum quē
consciū tanti sceleris bret, a se dimitteret, romā et mitteret,
ubi et inimicissimū sciret ee nepote suū et. C. cesarē, cui se
esset insidiatū, presertim cū is nunc eet, de abrupte se uidicare?
et fratres meos inquit: qđ erant consciij, in uincla conieci-
C um q̄ eos uinceret, quos sceū habebat, te solū romā mittebat, qui
eadem sciret eiā, quę illos sciret dare. Reliqua pars accusatiōis
fuit duplex, uni regē in speculis fuisse semper: cū alt aio esset
alieno: altera ereticū eum contra te magnū comparasse. De ere-
ritu dicam breuiter ut cētā. Numq̄ eas copias rex deiotarus ha-
buit, quibus inferet bellū pp̄to. ro. posset: sed quibus finēs suos ab
exercitibus & latrociniis hostiū tueretur: et imperatoribus nostris
auxiliū mitteret: atq aīa quid maiores copias alere poterat, nūc
exiguus uix tueri pōt. At misit ad quē nostro cōsiliū, sed eos quos
misit: qđ uti noluerunt, in uincla conieci. Non quero q̄ uerisi-
mile nō sit, aut nō fuisse regē quos mitteret, aut quos misisset
nō paruisse, aut qui dicto audientes in tanta re nō fuissent:
eos uinctos, paruisse neratos. Sed tam cū ad cōsiliū mitteret, utrū
eam illam uictam et nesciebat, an consiliū ustū magnū hostem
putabat, quē profecto rex is, qui oprime nobis bonā uolūtatē
nosset, aut quibus nō nosset, cōtemptui esse nō posset. Addidit et illud equi-
tes nō optimos misisse, uetera credo cesar, nihil ad tuū equitatū, sed mi-
sit et hos quos habuit electos. Aut nostro quē ex eo nūcio deterruit,
nō arbitror nō audiui: sed si eo etsi accidisset, culpam regis
nullam fuisse arbitrarer. Aliero aut aīo fuit, quod spauit,

credo difficiles tibi alexandriæ fore exitus pp̄ regionū naturā et flu-
minis. At eo tempore ipō periculum dedit. exercitū aluit, ei quē ase
pferebas, nulla in re defuit. Tibi uictori nō solū adhospitiū, sed ad
pugnā etiā atq ad arcē presto fuit. Strues est bellū affirmāti,
graues de te rumores sparsi, qui etiā furiosum illū celsi eripta
uerunt. Q. uo tū ret aīo fuit erga te, qui auctionatus sit. et se et
filiū suū spoliare maluerit: q̄ tibi periculum nō subministrare.
A t eo inquit tempore nicea, ephesumq̄ mittebat, qui rumores
affricanos extingueret, et celeriter ad se deferret. Strages cū eet cū
tiatū domitium naufragio periisse, te in castello circūsideri de
domitio dixit uersū gretū eadem sua, quā nos hēmus latinā
Intēsum p erant amici, dum inimici una interficiam, qđ ille sibi erat
inimicissimus, nunq̄ tam ēdidisset. Spē. N. mansuetus uersus
inanis. Q. quis aut domitio poterat ee amicus: qui tibi eet ini-
micus. Tibi porro inimicus cur eet, q̄ quo cū interfici bellī
lege potuisset, regem se et filiū suū constitutos ee meminisse.
Q. quid dem furiose: quo prōgitur? aut hac lectio deiotarū clatū
uino se obruisse: ui cōuiuioq̄ nō diem saltauisse. Q. ut crux
huic fugitiuo pōt satis supplicij adferre? deiotarū saltantem
quisq̄ aut ebriū unq̄ uidit? Omnes sunt in illo rege uirtutes.
quod te cesar ignorare nō arbitror, sed propter singularis et
admiranda frugalitas: et si hoc uerbo in regē nō laudari
solebat: frugi hominem dici nō multū habet laudis, illa priuata est.
ut uolet quisq̄ accipiat. Ego tam frugalitatē, modestiā, temperā
tiam, uirtutem magnam iudico. hęc in illo est abundanter exer-
cita in regia, in maiestate, legatisq̄ nostris, cū ab eis in
ro. qui in asia negotiati sunt p̄specta et cognita. Multos ille
quidē gradibus offitijsq̄ erga rem. p. nostram ad hoc regni non
ascendit. sed etiā quid à bellis. p. r. uerebatur, cū hostibus nris
consuetudines, amicitias, res, rationesq̄ iungebat, ut nō solum
tetrarcha nobilis, sed optimus agricola, et diligentissimus pa-
terfamilias et pecuniosus putaretur. Q. quid q̄ adolescens nō tanto
gloriæ prędutus, nihil unq̄ nisi seuerissime et grauissime
fecerit: in ea existimatione atq̄ etate saltauit? imitare eos

regē. forte iustū seuerū grauē magnanimū liāq̄ bonū
laudē. hē se regie laudeq̄.

sēsecq̄ spoliare maluit

potius ani tui mores, disciplinaq; q optio et clarissimo uiro fugitiui ore maledicere: q si saltatore ani tui seruisset, neq; eu uiru unde pudoris, pudicitieq; exempla peterentur. et tam hoc maledictu minime in illa etate conueniret. Quibus ille studijs ab intunte etate se imbuerat. nō saltauit, sed bene ut armis opte ut equis uteretur: ea tam illu iuncta iam exacta etate defleterant. taq; tu plures in equu deuotaru flustaluissent, herret meo qđ sene posset admirari saltabamus. huc nō adolescens, qui meus in stirpe milet, in gregia cōmiluto fuit, cu in illo nō exercitu equitaret, cu suis delectis equitib, quos una cu eo ad pompeiu miserat quos cursus facere solebat, q se iactaret, q obstentaret, q nisi in illa causa studio celeret, ipius belli et patri satisfaciendum ee arbitrabatur. Felix usta domus rastoru, que nō impunitate slu adepta sit: sed etia accusandi luxuriam. Calamitosus deuotaruq, qui ab eodem, qui in rastris fuerit, nō nō aegrimis apud te sed et a suis accusetur. Vos una secunda fortuna rastor nō potest sine propinquoru calamitate ee contenti. Sint sant inimicitie, que ee non debebant. Rex H. deuotarus uram familiam deuertam et obscura e tenebris in lucē euocauit. Quis tuum patre ama quis est! q cuius genus est, audiuit. sed quanis ingratu et impie ne tritudinis nom repudiauno, tam inimicitias homu mortē gerere poteratis, nō facto crimie uictoriā nō expectare uitam, nō capitis accersere. esto concedam hec quoq; et odij magnitudo. adeo ne ut omia uitę salutisq; cōi atq etia humanitatis ura uiolentur. Seruu solicitare uerbis, spe, promissibus corrupe, abducere dominu, contra dominu armare: hoc est nō propinquo, sed omib familijs nefariu bellu indicere. Nam usta corruptela seruu, si nō nio impunita fuerit, sed etia ia tanta auctę approbata, nulli parietes nrom salutem nullę leges, nulla ura custodiet. Ubi H. id quod utilius est atq nostru impune euolare pōt, contraq nos pugnare, sit idriatu seruitus, in seruitute dominatus. O tempora o mores. Ch. domitius ille, qui nos pueri consulem, censore, pontifice max. uidim cu tr. pl. M. scauru principe ciuitatis iuidiu pti uorauisset.

Cu ii exercitu amisso ego q pacis fe auctor fui post pharsalicu bellu suasor fuisse, armaq; nō deponēdoq; ab iicendoq; huic ad meā auctoritatē nō potui reuocare! q ipe ardebat studio

iiw qq acerbitas

seruu scauri, quia eius clam domu uenisset, et crimia dnm detulerat, apprehendi hominem uisti, Sed tam ille minuto seruu remisit: tu ab ano adductu, ille incorruptu audire noluit, tu corrupisti, ille aditorem seruu contra dominu repudiauit, tu et accusatorem adhibuisti. At semel iste est corruptus ab nobis. nō ne eu esset productus et teru refugit regis ad legatos nō ne etia ad hunc. Ch. domitiu uenit. nō ne audiente hoc. Ch. sulpitio, qui tu rau apud domitiu agebat, et hoc. T. torquato optio adolescente se aite corruptu tuis promissis in fraudem impulsum se et confessus est. Q uis est usta tam potens, tam crudelis, tam inmoderata inhumanitas, iduxit in hanc urbem uisti: ut barbis uitia et exempla corrupteo. domesticoq; tuo inmanitate nrę ciuitatis humanitatem inquinareo. Atqui tam atrox collecta crimia! blesamius inquit. euius. H. noue uiri opti nec tibi ignoti maledixerant tibi. Ad regē inquit scribe solebat, te inuidia tirannu existimari, statuis inter reges positis aios horum uehementer offensis plaudo tibi nō solere. Hōnt intellectis cesar et urbanis maliuolorū sermonibus, hec ab usto ee collecta. Blesamius tirannu cesare struberet. multos H. raptis ciuiu uiderat, multos uisu cesaris uexatos, uerberatos uexatos, afflictos et eversis domos, armatis militib, referta foru, que semper in ciuili uictoria sensimus, sed te uictore nō uidimus. Solus inq; C. cesar, ciuis in uictoria ceciderit nemo nisi armatus, et qui nos liberi in summa rei p. libertate sumus nō nō tirannu, sed clementissimu in uictoria uidimus. Io blesamio qui uiuit in regno tirannus uideri pōt. nō de statua qs quęritur una pstrum, cu tam multas uideat. Valde H. uindendu est eius statuis, cuius trophęis nō uinidemur. Nam si locus affert uindictam, nullus est ad statuā quā rostris deiior. De plausu H. aut quid respondeam, qui nec desideramus unq; est aute et nōnunq; obstupefactus omib ipa admiratioe consternimur, et fortasse eo ptermissus qp nihil uulgare te dignu uideri pōt. Nihil amat arbitror pteritum, sed aliquid ad extrema rate parte seruatu. sd aut aliquid et ut plane reconcilier

1 ad scauruq; deduci
Vide qd mittat. Etsi inq;
rastore cu domitio
comparo!

uel oromsp

deiotaro regi oratio mea. Hon. H. iam metuo, ne ut illi tui stare steas,
illud uereor, ne tibi illi tui sustinere aliquid suspitio, qd abest
longissime mihi credat cesar. Quid. H. retinebat, ete meminit,
nō quid amiserit, nō sit ātt mulctatū arbitretur, sed tum
existimaret a multis sibi multae tribuenda, quominus esset qui
in altera parte poniss̄et, ea sumeret, nō recusauit. Etenim si
antiochus magnus illi rei obsit: qui postea a P. scipione
deuictus tauro tenus regnare uisus est, omēsq; hāc aseam
quā nunc nri prouinciam fecerunt, amisisset, dubie ē soluta
benigne sibi a P. R. et huius, qd nimis magna ytruisset
liberatus, modicis regni terminis uteretur. Pot multo ſt fa
cilius deiotarus consolari: illa enim furoris poena multa subiecit,
hic erroribus omia tu deiotaro cesar tribuisti: cui et ipi et filio
nom regiū contulisti: hoc nouo retento et reseruato, nullum
beneficiū P. R. nullū iudiciū de ſt seruatus minutum putat.
Magno aio et erecto est, nec umq; succubuit miseriis, nec fortu
nę quid. Nullo arbitratu et preposuit aia factus et habere
in aio atq; uirtute, quę nullo nō possit amittere. Quę. H.
fortuna aut quis casus, aut etiā tanta iniuria animi quam uiga
tor a deiotaro poterunt decreta delere? ab omibus. H. hūc or
natus est, qui postea in castris et potuit, p̄ertare in asia
et rapadocia, ponto, cilicia Syria, bella gesserunt. Senatus si
iudicia tam multa de illo, tamq; honorifica, quę publicis
rei. p. lris, monumentisq; consignata sunt, quę nunq;
uetustas obruet, aut quę tanta debebit oblivio? Quid de
uirtute eius dicā? de magnitudine aī, grauitate, cōstātia
quę omes docti atq; sapientes summā quēdam et singularem bonū
esse duxerunt, hisq; nō mō ad bene, sed etiā ad beate uiuē
dum contentum esse uirtute. Haec ille reputans ecclesiis et
noctes noctibus nō mō tibi nō succensebat. Esset. H. nō solū ingra
tus, sed etiā amens: uetus omem tranquillitatē et quietem ſt
rectus refert acceptam clementię tuę. Quo quid aio ciuis
fuerit: tam nō dubito, quin tuis lris, quas exemplū legi:
quas ad eū temerarię huic blesamio dedisti: magis etiā

ereferet ab omiq; sollicitudine abstrahere. Iubes. H. eū bene sperare, et
bono esse aio: quod scio te nō frustra scribere solere. Memini enim
ijsdem fere uerbis admoneri te scribere, meq; tuis lris bene sperare
nō frustra esse iussum. Laboro equidē regibus deiotari causis, quo cū
mihi amicitia res. p. contraxit, hospitiū uoluntas utriusq; con
iunxit, familiaritate consuetudo attulit: summam nō consuetudi
nem, necessitudinemq; magna offitia, et in me et in ceteros
meos extulerunt. Sed cū de illo laboro, tū de multis amplissimis
uiris, quibus semel ignotū atq; esse oportet, nec beneficiū tuum
in dubiū uocari, nec hesitare in aīs horum solicitudinis sempi
ternā, nec credere, aut quisq; te timere uereatur, qui
semel ate sunt timore liberati. Non debeo. C. cesar: qd solet
fieri in tantis periculis temptare, quoniā nō dubitando misc
ricordia tua cōmouere possim. Nihil est quod accumere
plebi ipsa supplicibus et calamitosis mulieris orōe euocata.
Proponē tibi duos reges, et id aio contemplare, qd oculis non
potes: dabus profecto misericordiae misericordiae: quod uiranda denegasti:
multa sunt monumenta misericordiae tuę, sed monumenta uiro
rum itatis, quibus salutem dedisti: quę si in priuatis gloriosa
sunt: multo magis cōmemorabuntur in regibus. Semper enim
regiū nom in hac ciuitate sanctū fuit: sociorum nō atq; amico
rum sanctissimū: qd nom hi ne amitterent te reges timue
runt, uictore, ate, retentū nō ate et confirmatū, posteris et
suis tradituros esse confidunt. Corpora nō sua pro salute regū
suorum hi legati tibi regij tradunt hostes, et blesamius et ami
cus tibi nobisq; omib; iam diu notus, eademq; fide et uirtu
te pręditus Darius, qui nuper cū altera legatus ē admissus
cū regū amicissimi, cū tibi etiā ut spero probati. Exquire de
blesamio numquid ad regē cōtra dignitatē tuā scripserit. Hic
nos quid omem eam susceperit: et criminibus illis pro rege
se supponit reū: memoriā tuā implorat, qua nales plurimū.
Hegat unq; ate in deiotari tetrarchia pedē discessisse. In pri
mis finib; tibi se presto fuisse dicit: usq; ad ultimos profectū.
cū e balneo exisses terū fuisse, cū illa mulnera insp exisses

al. quę nūc ē mea provincia

† sustinuerat

hic demerę

senatus eum in tabulo recubuisse, eandemq; assiduitatem, ꝙ
prebuisse postridie. Quobrem siquid eorū que obiecta sunt: rogatus sis, nō recusat, quin fatiamur id tuū iudices. Quoriri. C.
Cesar utrum existimes hoc diuerno die tuam tuā, aut rē tuo
dedecore miserrimā pestem impertaturū et regibus aut ire
hunc famā rē saluti: quoꝝ alterū optare illoꝝ crudelissimū est, alterū conservare clementię tuę.)

M. Tullii Ciceronis In ꝯ. L. Catilinam Oratio
Prima foeliciter incipit.

¶ Vousq; tandem abutere catilina patientia nra.
ꝙ diu nos etiā furor iste tuus eludet. Quē
ad finē sese effrenata iactabit audacia. nihil
ne te nocturnū presidiū palatij, nihil ne ur
bis vigiliē, nihil timor ppli, nihil conuersus bonoꝝ omniū, nihil hic
munitissimus habendi senatus locus, nihil horū ora, uultusq; mouet.
p Patere tua consilia nō sentis. conspirationē tuā iam omniū horū constrictā
teneri coniuratione tuā nō uides. Quid proxima, quid superiore nocte egeris, ubi fueris, quos conuocaueris, quid consilij
ceperis, quē nostrū ignorare arbitraris. O tempora, o mores
senatus hoc intelligit, consul uidet, hic tamen uiuit. uiuit
imo etiā in senatum uenit. fit publici consilij particeps, notat
et designat oculis ad cedē unumquemq; nrm. Nos autē
uiri fortes satisfacere rei. p. uidemur, si istius furorē ac
telā uitemus. Ad mortē te catilina duci iussu consulis iā
pridem oportebat: in te conferri pestem istam quā tu in nos
omēs iamdiu machinaris. An nō uir amplissimus. P. Scipio pontifex maximus. T. gracchū mediocriter labefactantem
statū rei. p. priuatus interfecit. catilinā ne orbem terre cedē
atq; incendia uastare cupientem nos consules pferemus.
nam illa nimis antiqua petito. qd. e. seruilius hala. Sp.
melius noui rebus studentem manu sua occidit. fuit
quondā in hac re. p. uirtus ut uiri fortes acerbis hos

plusq; ciue pernitiosum ꝙ acerbissimū hostem coercerēt. habemus
enim senatus consultū in te catilina uehemens et graue. Non
deest rei. p. consilium neq; auctoritas huius ordinis: nos nos dico
aperte consules desumus. Decreuit quondā senatus ut. L. opimius
consul uideret ne quid res. p. detrimenti capiat, nox nulla intercessit: occisus est per nobilē et clarissimū ciuem C. gracchus cum clarissimo patre natus auusq; maioribus. occisus est cū liberis
M. fulvius consulari, senatusq; simili consultū. C. mario, et
L. ualerio consulibus ꝙ missa est res. p. Num unū diem postea
L. saturninū. tr. pl. et. C. seruilium mora ac res. p. pena remota est. At nos uigesimum iam diē patimur hebescere autem
hoc auctoritas, habemus enim huiusmodi senatus consultum, uetustate
inclusum in tabulis tamq; in uagina reconditum. Quo et senatus reconditum
cōsulto confestim interfectum te esse constet: uiuis et uiuis
nō ad deponendā, sed ad confirmandā audaciā. cupio. p. c.
me esse clementem, cupio in tantis rei. p. periculis me non
dissolutū uideri. Sed iam me ipm inhertes, nequitiesq; cōdemno: castra sunt in italia contra rem. p. in etruriē faucibus
collocata: crescit in dies singulos hostium nūs. Quis autem imperatorem
castrorum duce ꝙ hostium intra menia atq; adeo in senatu uideamus: interdum aliquā. L. catilinā. pristinem rei. p. molientem.
Si te iam capi catilinā conphendi si interfici iussero, credo erit ue-
rendum mihi, ne hoc potius omnes boni seruisse ame ꝙ quisq; crudelis
fuisse et diuturnus. Verū ego hoc, qd iam pridem facere et
oportuit, recta deorsus nō dirum adducor: ut faciā. Tum de-
nique interficiam te, cū iam nemo tam improbus tam perditus tam
tui similis inueniri poterit, qui id nō uisum esse fatear.
Quādiu quisq; erit, qui te defendere audeat, uiues. et uiues
ut nunc uiues multis meis et firmis presidijs oppressus
ne cōmouere te contra rem. p. possis. Multorū etiā oculi et
aures nō sentientem sicut adhuc ferent, sperabunt, atq;
custodient. Etenim quid e catilina qd iam amplius exspectes,
si neq; nox tenebris obscurare cetus nephariōs, nec pri-
uata domus parietibus cōtinere uocē cōiurationis tue potest.

si illustrãtur, si cumpũt omia, nuta iam ista mente, in orde
obliuiscere cędis atq incendioꝝ: teneris undiq. Luce sunt
clariora nobis tua consilia: quę et meã luce retrogressa. Nã
ministi ne mi ante die. xij. kl. nouemb. duxęrit in senatu
certo die fore in armis, qui dies futurus erat ii ante die
bis. kl. no. C. mallii audacię satellitę atq ministrũ tuę.
Nũq
H ō mi fetellę catilina nõ mõ res tanta, tam atrox, tam inor
dinata, uteꝝ id quod multo magis est admirandũ dies. Dii ego
i Senatu
idẽ cędę te optimatũ contulisse in añ die. V. kl. no. Tũ tam
an
multi principes ciuitatis romę nõ tam sui conseruandi q̃ tuoꝝ
consiliorꝝ reprimendoꝝ causa profugerũt. Hũ inferiami
illo
potes te ipso die meis presidijs, meis diligentijs ciuẽ dubium
te
cõmouere te cõtra rem. p. nõ potuisse: cũ tu discessu cęteroꝝ
tu
mã tam qui remansissemus cędę contentũ et ducibus. Quid
au
enim tu te pręgnęsse. kl. ipis. noũ. occupaturũ nocturno ipetu
ꝑ
et confidere? Fefellisti me illam coloniam, meo nutu, meis
ꝑ
stodijs, meis uigilijs et munitam: nihil magis, nihil melius,
nihil optatius, quod ego nõ nõ audiam, sed et uidẽ, planeq
sentiam. Retogressę meã tandem illam superiore nocte, cum
te
intellegęs multũ me uigilare armis ad salutem q̃ tu ad per
nitiem rei. p. Duxi te priori nocte uenisse inter falcarios
nostros agẽ obscure: ui. M. lecę domũ cõuenisse, eodem cõ
plures eiusdem amentię, stelarisq̃ socios. Num negare
audes? Quid taces? conuincam si negas. Video. H. et hũ
in senatu quosdam, qui terã unã fulserunt. O dij imortales
ubi nam gentium sumus, quã rem. p. habemus? in quam urbe
uiuimus? hic hic sunt in nro nũ. p. c. in hoc orbis terę
sanctissimo, gnissimo q̃ consilio, qui de meo omnię interitu
qui de huius urbis atq adeo orbis terraꝝ exitio cogitet.
h Ego ego uideo consul et de re. p. sentio, et quos ferro
trucidari oportebat, eos nõ dum uultu uoce. Feci q̃
apud me in ea ipa parte, ea nocte, distribuisti partes studię
statuisti quo quemq̃ proficisci placeret, delegisti quos mecũ
relinqueres, quos terã ederes, descripsisti urbis partes

fol. L. Eadem oratio

ad incendia, confirmasti te ipum cum ea ituru, dixisti paululum
tibi et etiã nunc more quod ego uiuerem. Repti sunt duo eq
tes. ro. qui te ista cura liberarent, et ea ipa nocte paulo ante
lucẽ me in meo lectulo interfecturos pollicerent. Hęc ego et oia
ui dum iam cętu uiro dimisso comperi, domũ meam maioribꝰ
presidijs muniui, atq firmaui. Et clusi eos quos tu mane
me tum
ad salutandũ misisti: cũ illi ipi uenissent, quos ego iã multos
ac sumos uiribus ad me uenturos id temporis ea ꝓdixeram.
Quę cũ ita sint catilina perge quo cepisti, egredere aliquando
et urbe patet porte, proficiscere, nimiũ diu te imperatorem
illa tua castra malliana desiderant. Educ omes tuos! si minus
tecũ
q̃plurimos. Purga urbem, magno metu me liberabis, dũ modo
inter me atque te murus intersit. Multa tecum uersari iam diu
cępi, nõ potes, nõ feram, nõ patiar, nõ sinam. Magna dijs imo
talibus hęc data est gratia: atq hanc ipi toni statori antiquissimo
custodi huius urbis, qd hanc tam tetrã, tam horribilem, tamq
infestam rei. p. pestem totiens iam effugimus. Non est sępius
in uno homine salus summa periclitanda rei. p. Quamdiu me consuli
designato catilina insidiatus est, nõ publico me presidio, sed
priuata diligentia defendi. Cum proxie comitijs consularibus
me consulem in campo et competitores tuos interficere uolusti,
compressi tuos nepharios conatus amicoꝝ presidio et copijs,
nullo tumultu publice conturbato. Denięq quotienscũq̃ pertuli
q̃ me tibi obstiti, qq uidebam priuatim meam cũ magna cala
mitate rei. p. et coniunctam. Nunc iam aperte rem. p. uniuersã
petis, templa deoꝝ imortalium, tecta urbis, uitã omnium ciuium,
Italiam denięq totam ad exitium ac uastitatem uocas. Quare
quoniam id quod primum ad huius imperij disciplinã maiores
pertinet, facere nõ audes, faciam id quod e ad seueritatem lenius
du
ad eam salutem utilius. Nam si te interfici iussero: residebit
mihi in re. p. reliqua coniuratoꝝ manus. Sin tu qd te iam diu
hortor, ecferis, et hauries et urbe tuoꝝ comitum magna et per
nitiosa sentina rei. p. Quid est catilina? nunquid dubitas id
qd
me inuitante facere, qd iam tua sponte faciebas? Exit et

urbe hostem consul iubet. Interrogas me num in exilium? non iubeo, si me consulis suadeo. Quid est Catilina quod iam te in hac urbe delectare possit? in qua nemo est extra istam coniurationem perditorum hominum qui te non metuat, nemo qui non oderit. Quae nota domesticae turpitudinis non inusta vitae tuae est? Quod privatarum rerum dedecus non haeret infamiae tuae? Cui tu adolescentulo quem corruptelarum illecebris irretisses, non ad audaciam ferri aut ad libidinem parem prostituisti? Quid? non nuper cum morte superioris uxoris novis nuptiis domum tuam vacuefecisses, nonne alio incredibili scelere hoc scelus cumulasti? Quod ego praetermitto et facile patior, ne in hac civitate tanti facinoris immanitas aut exstitisse aut non vindicata esse videatur. Praetermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnis impendere tibi proximis Idibus senties. Ad illa venio, quae non ad privatam ignominiam vitiorum tuorum, non ad domesticam tuam difficultatem, ac turpitudinem, sed ad summam rei publicae et ad omnium nostrum vitam salutemque pertinent. Potestne tibi huius lucis usura, Catilina, aut huius spiritus esse communis cuiquam horum nescio, qui nescit te pridie Kalendas Ianuarias Lepido et Tullo consulibus stetisse in comitio cum telo, manum consulum et principum civium necandorum causa parasse, scelere ac furore tuo non aliqua mentem, aut timorem tuum, sed fortunam rei publicae obstitisse? ac iam illa omitto: neque enim sunt obscura aut non admodum multis ante commissa. Quotiens tu me designatum quotiens me consulem interficere voluisti? quot ego tuas petitiones ita declinavi, ut vitari non posse non iudicarem, parva quadam de iactura, et ut aiunt corpore effugi. Nihil agis, nihil adsequeris, nihil moliris, quod mihi latere queat in tempore, neque tam vigilare ac providere possim. Quotiens iam tibi ex manibus elapsa est ista tua de manibus? quotiens non excidit casu aliquo et elapsa est? tamen ea carere diutius non potest: quae quoniam quibus adsuevit inveterata sacris ac devota sit, nescio. Quod eam necesse putas cum tuis in corpore defigere, nunc non quae tua est ista vita? Sic enim iam tecum loquar, non ut odio permotus et non videam quod debeo, sed ut misericordia, quae tibi nulla debetur. Vetusti paulo

que libido ab oculis? quod facinus a manibus tuis unquam? quod flagitium a toto corpore abfuit?

ante in senatum, quis te ex hac tanta frequentia tot tuorum amicorum ac necessariorum salutavit? si hoc post hominum memoriam contigit nemini, nonne exspectas contumeliam? tum cum gravissimo iudicio taciturnitatis oppressus? Quid? quod adventu tuo ista subsellia vacuefacta sunt? quid? quod omnes consulares qui tibi persaepe ad caedem constituti fuerunt, simul atque assedisti, ex ista parte subselliorum nudam atque inanem reliquerunt? quo tandem animo hoc tibi ferendum putas? Servi me hercle mei si me isto pacto metuerent, ut te metuunt omnes cives tui, domum meam relinquendam putarem. Tu tibi urbem non arbitraris? et si me meis civibus iniuria suspectum tam graviter atque infensum videris? carere me aspectu, qui insidiis oculis omnium conspici nollem. Tu cum conscientia scelerum tuorum agnoscas odium omnium iustum et iam tibi diu debitum, dubitas quin multorum, sensusque vulnerum, eorum adspectum, contentionemque vitare? Si te parentes timerent atque odissent tui, neque eos ulla re placare posses, ut opinor ab eorum oculis aliquo concederes. Hunc te primum quae communis est omnium nostrum parens odit atque metuit, et iamdiu de te nihil iudicat, nisi de parricidio suo cogitare. huius tu neque auctoritatem verebere, neque iudicium sequere, nec unum pertimesces? Quae tecum Catilina sic agit, et quodammodo tacito loquitur. Nullum iam tot annis facinus exstat nisi per te: nullum flagitium sine te. Tibi uni multorum civium necis, tibi vastitas, tibi direptio sociorum, impunita fuit, ac libera. Tu non solum ad neglegendas leges, et quaestiones, verum etiam ad evertendas, perfringendas denique valuisti. Superiora illa quae ferenda non fuerunt tamen ut potui, tuli: nunc me totum esse timeo. Quid interesse putatis, cum Catilina timeri, nullum videri contra me consilium inire possit: quod a iuventute scelere abhorreat, non esse ferendum. Quem obrem discede, atque hunc mihi timorem eripe. Si verus est ne opprimar; sin autem falsus est ut tandem aliquando timere desinam. Haec si tecum ut dudum patrio loquatur, non impetrare debeat et si vim adhibere non possit. Quid quod tu ipse in custodiam deductis? quod nitere

suspitionis rauta apud M. lepidū te habuisse uelle dixisti, q° nō receptus etiā admē uenire austus es: atq; ut domi meę te assernare uelle rogasti: rū āmt quoq; id responsum tulisses mt nllo nō posse his parietibus tutū ee teū: quin magno impulo eem qđ isdem menibus continerem. Ad. c. metellum prętorem uenisti: a quo repudiatus ad sodalem tuū uirū optimū. M. metellū demigrasti: quē tu uidelicet ad custodiendū et diligentissimū, ad suppliandū sagacissimū, aduigilandū fortissimū fore putasti. Sed q̄ longe uidetur a rarere atq; ab umeulis, et debere, qui se ipm dignū custodia uinciri uerit? Q. ut tū uta sint catilina, dubitas: si hic morari equo aio nō potes, abire i aliquas terras, et uitā istam multis supplicijs uitis, debuisse ego tam, fuge, solitudinq; mandare. Refer inquis ad senatum, id postulas. et si hic ordo sibi placere decreuerit, te ire in exiliū obtemperaturū te ee dicis. Non rogabo tā id quod abhorret a meis moribus, sed tamē faciam ut intelligas, quid hi de te sentiant. Egredere aliquando ex urbe catilina, libera rem. p. metu, in exiliū si hanc uocē expectas, proficiscere. Q. quid est catilina? quid attendis? qd animaduertis horū silentiū? patiuntur, tacent. Q. quid expectas auctoritatem loquentiū: quoꝝ uoluntate tacitoꝝ perspicis. At hęc eadem huic adolescenti optimo P. sextio, si fortissimo uiro M. marcello dixissem, iam mihi consulari hoc ipo intemplo uirge optio senatus uim, et manus intulisset. Cum tacent, clamāt, neq; hi solū quoꝝ auctoritas uos sana uita utilissima, sed et illi equites. ro. honestissimi atq; optimi uiri, ceteriq; fortissimi ciues, qui circumstant senatū, quoꝝ tu et frequentiam uidere et studia perspicere, et uoces paulo ante audire potuisti, quoꝝ ego uix abste iam diu manus ac tela cōtinco. Eosdem facile adducā: ut te hęc quę iampridē nascentē studes relinquentem uslq; adportas prosequantur. Q. q. quid est qđ loquar? ut ruere frangar? tu ut unq; te corrigas? ut fugam meditere? tu ut ullū exilium rogites? Equidē tibi istā mentē diu imortales duint, et si uideo si mea uox perterrui ut in exiliū aliq; iuigere, quanta tempestas inuidię nobis, si minus i ipsum

De te aūt catilina cū quiescāt: ꝓbant. cū patiunt: decernūt.

tempus, recenti memoria scelerū tuoꝝ, at in posteritatem impię deat. Sed neq; est mihi tanti, dūmō ista tua priuata sit calamitas et a rei. p. periculis seiungatur. Sed tu ut uitijs tuis cōmouearis, ut penas legū pertimescas, ut rei. p. consulas, nō est postulandum. Ego. N. catilinā si est, ut te aut pudor a turpitudine, aut metus a periculo, aut ratio a furore reuocarit. Q. obrem ut sępe dixi iam ꝓficiscere, ac si mihi inimico, ut pręceps tuo conflare uis inuidiam, recta uia pergę in exiliū. Vix feram sermones hominū si id feceris: uix molem istius inuidię, si in exiliū iussu cōsulis uenis, sustinebo. Si aūt seruire meę laudi et gloriæ mauis: egredere cū importuna scelerator manu. Confer te ad mallium, concita perditos ciues, secerne te a bonis, infer patriæ bellum, exulta impio latrocinio, ut a me nō electus ad alienos, sed inuitatus ad tuos isse uideare. Q. q. quid ego te inuitem? iam pridem ee proficisci, qui te ad forū aurelię ꝓstolarentur armati: cū stramā pactā & constitutā cū mallio duce: ego et illam aquilam argenteam, quā tibi ac tuis hostibus pernitiosā et confido: et finitimam furiarū, cui domi tuę sacrariū scelerū tuoꝝ constitutū fuit: stramā et ꝓmissam. Tu ut diutius illa carere possis? quā uenerari ad cędem proficiscens soles habe, a cuius altaribus sępe istam dextram impiam ad nefas cōmune transtulisti. Ibis tandem aliquā: quo te cupiens ista tua effrenata cupiditas ac furiosa rapiebat. Ad hanc te amentia nō natura peperit: uoluntas exercuit, fortuna seruauit. Nunq; tu nō nō ociū, sed ne bellū quidē nisi nephariū concupisti. Nactus es et perditos atq; ab omni nō modo fortuna, uerū etiā spe derelictos conflatam improbam manū. Hęc tu quā lętitia perfruere? quibus gaudijs epulabere? quanta in uoluptate bacchabere, cui in tanto nō tuoꝝ neq; audiēs curiū boni quemq;, neq; uidebis. Ad hunc uitę studium meditata illa sunt, qui seruitur labores tui, carere humi nō modo ad obsidendū stuprū, uerū et ad furtum, abundum, uigilare nō solū ad insidiandū somno maritorū, uerū et bonis otiosoꝝ. habes ubi ostentes illā tuā ꝓlorem

Neq. è. t hęc res affert dolorē. ꝑ quādaz incredibilē uoluptatez.

paciētiā

abstinentiā famis et frigoris, et inopie rez ouium quibus
te breui tempore confectū sentiēs ēt. Tantū profecti tū te
i consulatu reppuli ut et ul potius temptare q rōsul uide
re rem·p· posses; atq ut id quod ēēt abste stelerate sustepū
latrociniū potius q bellū nominaretur. Hunc ut arripe
p. c. quandā ppe iustam pricē que rimoniā detester
ac aut deplōer, priput quēsō diligenter que dicā, et ea pe
nitus animis uestris, mentibusq mandate. Etenim si meā
patria que mihi uita mea multo ēst carior, si cuncta yталia
si omnis res·p· loquatur. M·tulli quid agis? tu ne eum quem
ēt hostem comperis, quē de belli futurū uides, quē expec
tari imperatorem in castris hostiū sentis, auctorē steleris, pri
cipem coniurationis, euocatorē seruoz et ciuiū perditoz
et uē patueris: ut ab ste non emissus ēt urbe ī missus
in urbem ēt uideatur? nō, hunc uiuidā duci? nō ad mor
tem rapi, nō simo supplicio mactari imperabo? q uid tandē
impedit te? mos ne maiorū? At ꝑsepe etiā priuati in hac
rē p. pernitiosi ciues morte multarunt, an leges que de ci
uium regi supplicio rogate sunt? atq nemini unq qui rē p.
deseruerunt, ciuili ira temerarunt. An inuidiam posteritatis
times? pregclarum uē rē·p· reddes grām qui te hostem per te
cognitum nulla cōmendatione maiorū tam mature ad
summum imperiū p omnis honoz gradus euexit, si ꝑp inuidiam
aut alicuius ꝑiculi metū, salutem ciuiū tuoz neglexit. Sed
siquis inuidie metus nō est uehementius seueritatis ac for
titudinis inuidia, q nequitie ac inertie ꝑimescenda, an
cū bello uastabitur Italia, uexabuntur urbes, tecta ardebunt?
Tū te nō existimas inuidie incendio conflagraturū. His ego
sanctissimis rei·p· uocibus et eoz hominū qui idem sentiunt
mentibus, pauca respondebo. Ego si optimi ciuis uiduarem
p. c. catilinā morte multari, iniussu horū gladiatori
isti aduocandū non dedissem, etenim si summi uiri et clarissi
mi ciuitatis, saturnini et gracchoz et flacci et superioz eam
quam complurium nō mō sē, nō contaminauerūt, sed etiā

honestauerunt: recte uerendū mihi nō erat, neq ꝑ inuidio
ciuium intellecto inuidie mihi imposteritatē redundaret. q et
si ea mihi maxīe impenderet, tamē hoc aīo semper fui ut in
uidiam uirtute partam, gloriā nō inuidiā putarē. q q non
nulli sunt in hoc ordine, qui aut ea que imminent, nō uī
deant, aut ea que uident, dissimulent, qui ꝑ spē catilinę
cū mollibus sententiis aluerunt: coniurationemq nascentē
nō credendo comprobauerunt: quoz auctem ceteris mihi non
solū improbi, sed etiā imperiti, si in hūc animaduertissem, crude
liter nō egrege ferūm ēt duturum. Hunc intellego si iste quo
intendit in malliana castra peuenerit: neminem tā stultū
fore: qui nō uideat coniurationē ēt patefactam, neminem
tam improbū qui nō fateatur. hoc aut uno interfecto, itelli
go hanc rei·p· pestem paulisper reprimi, nō in ꝑpetuū com
primi posse. q et si se eiecerit, seruos suos ediderit, ut
eodem ōēs exteros undiq collectos naufragos aggregauerit,
extinguet, ac delebitur, nō mō hec tam adulta rei·p· pestis,
uez etiā stirps ac semen malorū hominū. Etenim iamdiu p. c.
in his ꝑicul coniurationis et insidijs uersamur, q nescio
quo pacto omnium sceleruū ac ueteris furoris ac audacie ma
turitas in nri consulatus tempus erupit. q si ex tanto nau
fragio iste unus tolletur, uidebimur fortasse ad breue tē
pus timore et metu ēē relaxati. Periculū enim
resideret, et erit uiciosum penitus in uenis atq medullis
rei·p· ut sepe hoīes egri morbo graui cū estu, febrisq lac
tantur, si aquā gelidam biberint ꝑimo releuari uidentur,
deinde multo grauius, uehementiusq reliquis ingrauescit.
Sic hic morbus qui est in re·p· relaxatus istius
pena: uehementius uirtus reliquis ingrauescet. q quare
sterdant improbi, sterneant se ā bonis, unū in locū cōge
gentur, muro denicq id qd sepe iam dixi sternentur
ā bonis, desinent insidiari domi suę, consulis uim timere
tribunal pretoris urbani, obsidere cū gladijs curiam
malleolos ad incendendam urbem facem comparare.

S ut denicp scripti in fronte uniuscuiusq quid de re p. sentiat. Pollicetur uobis hoc. P. C. tanta in nobis consulibus fore diligentia, tanta in uobis auctoritas, tanta in equitibus. ro. uirtus, tanta in hoibus bonis cõsensionem cõsentio tiam: ut catilinæ effectione omnia patefacta, illustrata, oppressa, uindicata et uideatis. hisce omnibus catilina cũ suis rei. p. salute et cũ tua pestis atque exitio, cuius ego statuo, qui sit terrõ omnium scelerum parricidiorũq uiuentium: Profugerit ad impiũ bellũ ac nefariũ. Tu tuus tu iupiter, qui eisdem quibus hæc urbs auspitiis a romulo est constituta, quẽ statorẽ huius urbis atq imperij uere nominamus: huic et huius sociis a tuis aris ceterisq templis ac tectis urbis ac mœnibus abuita, fortunisq omnium ciuiũ æterbis et omni inimicos bonorũ, hostes patriæ, latrones italiæ scelerũ fœdere inter se ac nefaria societate conuinctos æternis supplitijs uiuos, mortuosq mactabis.

M. TVLLII CICERONIS IN L. CATILINAM ORATIO INCIPIT AD QVIRITES, SEDA.

T Andem aliqñ quirites catilinæ furentẽ audacia scelus anhelantẽ, pestẽ patriæ nephariæ molẽtẽ, uobis atq huic urbi ferrõ, flammisq minitantem ex urbe uel eiecimus, uel emisimus, uel ipsum egredientẽ urbe ipsi prosecuti sumus. Abiit, excessit, euasit, erupit. uerbis

N ulla iam pernities a monstro illo atq prodigio mœnibus ipse intra mœnia compabitur: atq hũc quidẽ unum huius belli domestici ducem uirimus sine dubio sustulimus. Non iam inter latera nostra sica illa uersabitur, nõ in foro, nõ in campo, nõ in curia. Nõ. N. intra domestros parietes pertimescemus, loco ille motus est: tũ ex urbe depulsus: palã iam cum hoste nullo impediente, bellũ iustũ geremus: sine dubio perducimus hostem, magnifice uincimus, cum illũ ex occultis insidijs in apertũ latrocinium coniecerimus. Quod nõ nõ cupiẽtẽ mucronẽ ut uoluit, extulit, quo uniuersi nostri exercitus est: quo ei ferrũ e manibus excussimus: quo in columes ciues, quo stantem urbẽ reliquit, quanto tandem illũ mœrore afflictũ et profligatũ et putatis. Iacet ille nunc prostratus, quirites, et sit pulsum atq abiectũ et fessum. et retorquet

oculos profecto sæpe ad hanc urbem, quã ex suis faucibus ereptam et luget: quæ quidem lætari mihi uidetur: qui tantã pestem euomuerit, forasq proiecerit. At quibus est talis, quales omnes esse oportebat, qui hoc ipso in quo exultat et triumphat oratio mea me uehementer accusat: quod tam capitalem hostem nõ comprehendarim potius quã emiserim. Non est ista mea culpa, sed temporũ. Interfectũ esse L. catilinam et quidem supplicio affici iampridem oportebat. Sed in me et mos maiorũ et huius imperij seueritas, et res. p. postulabat. Sed quã multos fuisse putatis, qui quæ ego deferem nõ crederent: quã multos qui etiã defenderent: quã multos qui pp stultitiã non putarent: quã multos qui etiã pp improbitatem fauerent: ac si sublato illo depellã ab nobis omne periculũ uiderentur. Iam ego. L. catilinã nõ mõ uiuidum uidet: quin etiã paulo uidet audentem. Sed cũ uiderem ne quid nobis omnibus re et probata, si illũ ut erat meritus morte multassem: fore ut eius sociis, inuidia oppressus persequi nõ possem. Rem huc deduxi: ut tũ palam pugnare possemus, cũ hoste aperte uiderentur: quæ quidẽ ego hostem quirites quã uehemẽter foris et timendũ putẽ: inest huic intelligatis, qui et molestus sit, quã et urbi parati comitatus exeat. Etiam ille omnes suos secũ copias educere uoluit: Longillũ mihi eduxit, qui annum in prætura in calumnia regat. Publiũ et Minuciũ, quos ex alienum contractũ in popinam nullã rei. p. motũ afferre poterat, reliquit. uos uidetis quos uiros quanto alieno ære, quã ualentes, quã nobiles. Itaque ego illũ exercitũ et gallicanis legionibus et hoc delectu, quẽ in agro picẽno et gallico. Q. metellus habuit, et hos copias, quæ undique comparantur, magnopere contempsi. collectũ ex scribis de spurio, agresti luxuria, et rusticis mediocribus, et debitoribus ex his qui uadimonia deserere quã illũ exercitũ maluerunt. Quibus ego nõ mõ si aliquã exercitus noster, uerum etiã si eductũ prætor ipse duxerit: contido. Hos quos uideo uolitare in foro, quos sterne ad curiã, quos etiã in senatũ uenire, qui nitent unguentis, qui fulgent purpura: mallem secũ eductos suos uiros milites. Quos si hi permanent, memineritis, nõ tam exercitũ illi et nobis quã hos qui exercitum desiderant, timendos. Atq hoc etiam Atq

magis sunt timēdi: qđ quid cogitent, me stire sentiunt, neq̄ iam
pmouentur. Video mi apulia sit attributa, qui habeat etruriam, qui
agrū picenū, qui gallorū, qui sibi has urbanas insidias cēdes, atq̄
incendia depposcerent. omnia suspiciosa nocte consilia admē plana ē
sentiūt, patefeci in senatu hesternā die: in senatu catilina ipse pa-
timuit, profugit. hi quid expectant. Norūt illi uehementer errant
si illam meā pristinam lenitatem ppetuā sperant futurā. q̄ quod
exspectaui iam sum assecutus, ut uos omīs tram ēt aperte cōiura-
tionē contra rem.p. uideretis. Nisi nō siquis est qui catilinę similis
cū catilina sentire nō putet, nō est iam lenitatis locus. Seueritatem
res ipa flagitat. Vnū etiā nūc concedā, etiam, proficiscantur, ne
patiantur desiderio sui catilinā miserū tabescere. Demostrabo uer.
aurelia mia profectus est. Si accelerare uolent, aduespera cōsequē-
tur. O fortunatam rem.p. siquidē hanc sentinā huius urbis eiecerit.
Vno me hercle catilina exhausto recreata et reuelata res.p. uide-
tur. q̄uid. H. mali aut sceleris fingi aut cogitari pōt, qđ nō ille con
ceperit. q̄ uis tota italia uenefica, quis gladiator, quis latro,
quis sicarius, quis parricida, quis testamentorū subiector, quis nō
cū sceptor, quis aleo, quis nepos, quis adulter, quę mulier in
fama, quis corruptor iuuentutis, quis corruptus, quis perditus,
inueniri pōt, qui se cū catilina nō familiarissime uixisse fatetur.
q̄ quę cedes p hoste annos sine illo facta est. q̄ quod nepharium stupri
nō pollium. Iam nō quę quanta in illo uno mulier hāc inuentutis
illecebra fuit, quanta in illo, qui aliā uice amabat turpissime!
alienū amori flagitiosissime seruiebat. Alijs fructū libidinum,
alijs mortē parentū nō nō impellendo, uerū etiā adiuuando
pollicebatur. Hunc ut q̄ subito nō solum ex urbe, uerū etiam ex
agris uicinis tam perditos hominū collegerat: nemo nō no
rat, sed nemo in angulo totius italię oppressus erat alieno
fuit: qui nō ab hoc inuitabit sceleris ducē adsciuerit. Atq̄
ut eius diuersa studia in dissimili rē perspicere possitis: nō est
in ludo gladiatorio paulo ad latinos auditor: qui se nō intimū
catilinę ēt fateatur. Nemo in scena leuior et nequior, qui se nō
eiusdem prope sodalem fuisse cōmemoret: atq̄ idē tam supros

et sceleris et exercitatione assuefactus, frigore, et fame, et siti, ac
uigilijs perferendis, fortis ab his ut suis sociis prędicabat. Cū
industrię subsidia atq̄ instrumenta uirtutis in libidinē, audā-
ciāq̄ consumeret. huc nō si sui comites sceleri fuerint. si ex
urbe exierint desperato hominum flagitiosi greges ónes beatos, ó
rem.p. fortunatā: ó prędarā laudem consulatus mei. Iam ēim
nō sunt mediocres hominū libidines, nō humanę audacię ac
tollerandę. Nihil cogitant, nisi cędes, nisi incendia, nisi rapi-
nas. patrimonia sua profuderint: fortunas suas obligauerunt
rei eor iam pridē, fides defecerit, superpsit. Eadem illa, q̄
erat in abundantia libido permanet. q̄ si in uino et alea
cōmessationes solū et scorta quęrerent: essent quidē illi desperati:
sed nō essent ferendi. hoc nō quis ferre posset. uigilaret, hoies
fortissimi uiros insidiari: stultissimos prudentissimis, ebrios
sobrijs, dormientes uigilantibus. q̄ mihi accubantes in cōui-
uijs completi mulieres impudicas, uino languida, confecti
cibo, sertis redimiti, unguentis oblati, debilitati stupris eruc-
tant sermonibus suis, cędē bonorū atq̄ urbis uastitā. q̄ ubi
ego confido impendere fatū aliquod, et penā iam diu impro
batis, nequitię, sceleri, libidini debitam aut uitare ia plane,
aut certe iam appropiquare, quos si meus cōsulatus, qm
sanare nō pōt, sustulerit: nō breue nescio qđ tempus, sed
multa secula ppagarit rem.p. Nulla est hostis nec exter-
mestamus, nullus rex qui belli rei.p. facere possit. Omnia
extrema
sunt externa, unius uirtuti, terra, mariq̄ parata. Domesticū
bellū manet: intus insidię sunt. intus inclusi periculum ē.
intus est hostis, cū luxuria nobis, cū amentia, cū scelere ce-
tandum est. Huic ego, mi bello duci profiteor ó quirites, suscipio
inimicitias hominū perditorū. q̄ ut sanari poterunt, quemad-
modū sanabo. q̄ ut nescienda erunt, nō patiar ad perniciē
ciuitatis manere. Proinde aut exeant, aut quiescant, aut si
in urbe et in eadem mente permanent, ea quę merentur exspec-
tent. At sunt ēt quidam qui durent animi in exercitu
ēt catilinā, quod uerbo assequi possem, istos ipos ejicerem:

qui hec loquunt~ homo·n· uidebatur timidus et pmolestus, uerum
consulis ferre nō potuit: similatq; ire in exiliū missus ē, paruit.
Qui cū q et hesterno die cū domi meę pene interfectus eem, senatum in
eadem uoluit statoris uocauit: rem omnem ad p. con. rētulit. Q uō cum
catilina uenisset: quis eum senator appellauit~ quis salutauit~ qs
denicq uir assedit: ut pdurū cunctē, ac nō potius importunissimū hostē.~
Q uini et principes eius ordinis partem illā subsellioꝝ ad quam
ille accesserat: nudā, atq; inanē reliquerunt. hic ne hemens ille con-
sul, qui uerbo ciues in exiliū eiicit: questus ē catilina an noctur-
no cōuentu apud. M. lecā fuisset, nec ne: cū ille homo audacissi-
mus conscientia cōuictus primo reticuisset. Patefecī ceteris quid
ea nocte egisset, ubi fuisset, quid in proxīa cōstituisset: quē admo-
dum eet ei ratio totius belli descripta, docui. Cum hesitaret, cum
teneretur, quesiui quid dubitaret proficisci eo quo iampridē pa-
rarat: cū arma seruires, cū dignitatē, cū fastes, cū rubas, cum
signa illa militaria, cū aquilam illā argenteam, cui etiā sacrariū
sceleris domi tuę fecerat, scirem ee pmissam, ut exiliū eiiciebam
quē iam ingressum in bellū uidebam. Etenim manlius iste cētuio,
qui in agro fesulano castra ponit, bellū rei. p. suo nōie indixit.
et illa castra nūc nō catilinam expectant) et ille relectus in exiliū
se in massiliā ut aiūt, nō ut hec castra conferret. O conditionem mi-
seram nō mō administrandę, uerū etiā conficiendę rei. p. Hunc si
L. catilina consiliis, laboribus, periculis meis circūclusum ac debili-
tatum subito ptimuerit, sententiam pmutauerit, destituerit suos, con-
silium belli faciundi adiuerit, et occursu sceleris et bellū uter ad
fugam atq; in exiliū cōuerterit: nō ille ā me spoliatus armis
audacie, nō obstupefactus ac pterritus mea diligentia, nō de spe
conatuq; depulsus, sed damnatus, inopsq; in exiliū eiectus
a consule iuris ac legis uinculis ee dicetur. Et erunt qui illū sic hoc fa-
cerit nō improbū, sed timidū me nō diligentissimū consulem, sed
crudelissimū tyrannū existimare uelint. Est mihi tamē o
quirites huius inuidię falsę atq; iniquę tempestatem subire:
dū nō ab nobis huius horribilis belli ac nephariī periculi depella-
tur: duratur sane eiectus ee a me, dūmō eat in exilium

S ed mihi credite nō est curę: numq; ego a diis immortalibus opta-
bo quirites inuidię meę leuandę causa. L. catilinā ducere exercitū
hostili atque in armis uolutare audiatis. Sed triduo tam audie-
tis: multoq; magis illud timeo, ne sit mihi inuidiosum aliqn
qđ illū emiserim, potiusq; eiecerim. Sed cū sint hostes qui illi cū
profectus sit, eiectū ee putent: idem si interfectus eet, quid dic-
turi sint~ Q uemq; uti qui catilinam in massiliam ire dicturi nō
tam hoc queruntur, q uereantur. Nemo est uestrum tam misericors
qui illū nō ad manlium, q ad massilienses ire malit. Ille autē
si me hercule hoc quod agit, numq; ante cogitasset: tam furori-
ose nunc se interficī mallet, q ejusdem uiuere. Nunc uō cuius
nihil adhuc preter uim uoluntatem, cogitationēq; arripuerit, nisi
qđ uiuis nobis roma profectus est: optemus potius ut eat in
exiliū: q queramur. Sed cur tam diu de uno hoste loquimur:
et de eo hoste, qui iam se fatetur ee hostem: et quidē quid est cur
uolui murus interest: nō timeo: de his qui similant q rome
remanent, qui nobiscū sunt, nihil dicimus: quos quidē ego si
ullo modo fieri posset: nō tam ulciscī audeo q sanare, sibi ipsos; alt. Syme audire uolue: placare rei. p. nz id quare fieri nō posset intelligo
placare rem p. nec q id quare fieri non possit, si me audire
noluerit uitt~ligo. Exponā. n. nobis quirites et quibus quibus
bonis uiri copię comparentur: deinde singulis meditationem con-
silij atq; curas meę si quā potero, asseram. Primū genus ē eoꝝ
qui magno ere alieno, maiores et possessiones habent, quas amē
adducti, dissipari nullo modo possunt. hoc bonum ipsis est hone-
stissima. Sunt. n. locupletes, uoluntas nō et causa est impuden-
tissima. Tu agris, tu hedificiis, tu argento, tu familia, tu rebus
omnibus ornatus et copiosus sis: et dubites aliquid de possessione
detrahere ac fidem acquirere: q uid. n. expectas: belli~ q uid
si in uastationes horum tuas possessiones sarcinasq; futuras
putas: an tabulas nouas: Errant qui ista a catilina expectent:
meo beneficio tabulę nouę proferuntur. Vsq; adeone hominari
neq; n. uti qui possessiones habet, alia rē ulla salui ee potest. q uod
si maturius facere uoluissent, nec id quod utilissimū e, rerum
cū usuris ac fructibus percepto et locupletioribus his et melioribus

ciuibꝰ uteremur. Sed hostē hoīes minime puto ptimescendos: qđ aut deduci de fīnib possunt, aut si pmanebunt, magis in uidē tur uota fīrī contra rem p. q̄ arma laturi. Alterū genus est eorū, qui q̄q̄ pmūtur ære alieno, dominationē nō expectat: rerū po tiri uolūt, honores quos quieta re p. desperant, consequi se posse arbitrant. Quibꝰ hoc pspiendū uidetur unū. s. et idē, qđ ceteris omnibus ut desperent se id quod conant consequi posse. Primū autē mnt ipm uigilare adhē, prouidere rei p. deīm magnos animos ēt in bonis uiris, magnā concordiā, maximam multitudinē: preterea magnas copias militū. Deos denique imortales huic inuicto pplo clarissimo imperio, pulcherrimæ urbi contra tantas uim sceleris pre sentibus ēt auxiliū laturos. Nam si iam sunt, id quod cū summo fu rore cupiunt adepti: num illi in riuere urbis, & in sanguine ciuiū, quē mente scelerata atq̄ nefaria, cupierūt, consules ac dictatores aut ēt reges se expectant futuros? Non uident se cupe id quod si adepti sunt, fugitiuo alicui, aut gladiatori cōfecto sit merito est. Tertium genus est etate iam confectum, sed tñ exercitatione ro bustum: quo et genere ē ipse manlius, cui nūc catilina ipse succes sit. Hi sunt homines et hīs coloniis, quas, sulla cōstituit, quas ego uniuersas ciuiū ēt optimorū et fortissimorū uirorū scio. Sed tamē hi sunt coloni, qui se inopinatis, ac repentinis pecuniis sumptuosius, insolentius q̄ iactarūt. Hi dum hēdificāt, tamq̄ beati uitiis prediis lectis familiis magnis, conuiuiis apparant delectantur, in tantū ēt alienū inciderunt, ut si salui ēt uelit sulla sit hīs ab inferis excitandus: qui etiā nō nullos homines agrestes tenues atq̄ egentes in eandē spem rapinarū ueterū impulerūt: quos ego utrosq̄ quirites, in eodem q̄ prędatores, di reptoresq̄ pono. Sed eos hoc moneo, desinant furere, et proscrip tiones, et dictaturas requirere. Tantus est illorū tempore dolor iniustus est ciuitati: ut cum ista nō mea hostes, sed ne pendeā q̄d mihi possint ēt uideantur. Quartum genus, est uarium et mixtum, et turbulentum, qui iam quidē premuntur, qui nunq̄ emergent, qui parti inhertia, parti malē gerendo negocio, parti etiā sumptibꝰ in uetere ære alieno uacillant, qui undiq̄ undiq̄

uidutijs, proscriptionibꝰ bonorū defatigati: pmulti ex urbe, & agris se in illa castra conferre dicunt. Hostē ego nō tam milites aere q̄ infrictores lentos ēt arbitror: qui hoīes primū, si stare nō possūt, corruant, sed ita ut nō modo ciuitas, sed neq̄ uicini quidē prosti sen tiant. Nam illud nō intellego quāobrem si uiuere honeste nō pōt, perire turpiter uelint. Aut cur minore dolore perituros se cum multis, q̄ si solos perdant, arbitrantur. Quinti genus est paricidę, sicariorū, denique omnium furiosorum, quos ego a catilina nō removeo. Nam neq̄ ab eo diuelli possunt, et perdant sane in latrocinio q̄m sunt ita multi, ut eos capi carcere nō possit. Postremū aut genus est nō solū mō, uerū etiā quiē ipso atq̄ uita, qđ proprium est catilinæ de eius delectu, q̄mo nō de completu eius ac sinu, quos pene ca pillo nitidos aut imberbes, aut bene barbatos uidetis. Manicati et talaribꝰ ac tunicis manicatis uelis amictos nō togis, q̄s omnis industrios uitæ, et uigilandi labor in arte luxuriæ reperit. In hoc genere alearum amatores omnes, adulteri omnes, impuri, impudiciq̄ uersantur. Hi pueri tam lepidi ac delicati, qui nō solū amare, et amari, neque cantare et psallere: sed etiā furas uibrare et spar gere uenena didicerunt. Quibus nisi eadem, ni pereant etiā si cati linæ pereāt, ciuitate in re p. seminariū catilinarium futurum. Verū quid sibi isti miseri uolunt? Num secum suos sua municipia sunt in castra ducturi? quis ēdmodum illos credere poterunt, hos pstim illum noctibꝰ? Quo aut pacto illa opemini, atq̄ illas pruinas ac niues perferent: nisi id ipso se fortius hiemē toleraturos putant: qđ in conuiuijs nudi saltare didicerunt? O bellum mō pe ptimescendū, cū hanc sit habiturus catilina scortatorū cohor tem prętoriam. Instruite nūc quirites contra hos tam præclaros catilinæ copias, urbē prędibus, urbē ab exercitibus. Et primū gladiatori illi confecto, & semiui consulem, imperatoremq̄ uos opponite. Deīn contra illum naufragatorū eiectam, ac debilitatam manū, flo rem totius ytaliæ, ac robur eduxit. Jam uō urbes coloniarum ac municipiorū, respondebunt catilinæ tumulis siluestribus. neq̄ uō cestras copias, ornamenta, uras prędia cū illius latrois inopia atque egestate debeo conferre: Sed si omissis his rebus

Si hic ueb omissis pas eas que int se confligūt, contendē uelimus ex eo ipo q̄ualde illi iacent intelligī possimus.

omitt, quibus nō suppeditamur, eget illa senatu, equitibus ro. populo, urbe, erario, uectigalib, tecta ualia, prouincijs omnibus, ceteris rationibus. ⁊ hac .ii. parte pudor pugnat, illinc petulantia, hinc pudicitia, illinc stuprū, hinc fides, illinc fraudatio, hinc pietas, illinc stelus, hinc constantia, illinc furor, hinc honestas, illinc turpitudo, hinc continentia, illinc libido, denicq; equitas, temperantia, fortitudo, prudentia, uirtutes oēs certant cū iniquitate, cū luxuria, cū ignauia, cum temeritate, cū utrisq; omnibus. Postremo copijs cū egestate bona, rō cū perdita, mens sana cū amentia, bona denicq; spes cum oīum rez desperatione conflagiunt in huiusmōi certamine ac prelio. Hanc igitur si hominū studia defiriant, diis ipis imortales rogant ab his prestantissimis uirtutibz tot et tanta uitia superari. ⁊ ut cum ita sint quirites, uos quē admodū iam ante dixi: urbem tectis, custodijs uigilijs q; defendite. Mihi ut urbs sine uiro motu ac sine ullo tumultu sata et presidijs consultū ac prouisum est. Coloni omnes municipesq; uri certiores a me facti de hac nocturna eruptione catilinę facile urbes suas, fines q; defendūt. Gladiatores, quā sibi ille maximam manū, & fortissimā fore putauit: quicq; melioc animo sunt: q; pars patricioꝝ pleriq; tam in nra continebuntur. ⁊ metellus quē ego prospiciens in agrū gallicū premisi: picenūq; aut opprimet hominē, aut oīm eius motus, conatusq; prohibebit: reliquis aut de rebus constituendis, maturandis, agendis iam ad senatū referemus, quē uocari uidetis. Hunc illos q; in urbe remansuros, atq; adeo contra urbis salutē, animos nrum in urbe a catilina relictos esse, qq; sint hostes: tam quia nati sunt ciues, monitos eos etiā atq; etiā uolo. Mea lenitas adhuc sibi soluitur uisa est: hoc expectauit, ut id quod latebat, erumpet. ⁊ reliquis ē iam nō possum oblimisci. Mea hac et priam, meaq; et me consulem: mihi aut cum his uiuendū, aut cum probis moriendū. ⁊ his ē nullus est portę custos, nullus insidiator uię. Siqui etiā uolunt, consulere sibi possunt. ⁊ qui nō in urbe se cōmouerit, cuius ego nō mō factū, sed uel inceptū ullū, conatū ut contra priū deprehendo, statuet in hac urbe ee consules uigilantes, ee egregios magistratus, ee fortē senatū, ee arma, et carcerē, quē uidicem nephariis

ac manifestos sceleris maiores nri ee uoluerunt. Atq; hec oīa sic agentur quirites, ut res maxīe minimo motu, periculo summa, nullo tumultu bellū intestinū, ac domesticū post hominū memoriā crudelissimū et maximum me uno togato duce et imperatore geretur. ⁊ quod ego sic administrabo quirites, ut si ullo mō fieri poterit, ne improbus quid quisquā in hac urbe peream sui sceleris sustinerat. Sed si uis manifeste audacie impendens patriq; periculū me remissio de hac ci lenitate deduxerit, illud profecto proficiam, quod uix tanto ac tam sedatioꝝ bello uix optandū uidetur: ut nequis bonus interfat, pauciorūq; pena uos oīs iam salui ee poteritis. ⁊ ut quidē ego, ex mea prudentia, neq; humanis consilijs fretus pollicitor uobis quirites. Sed multis & non dubijs deoꝝ imortaliū significationibz, quibus ego ducibus in hanc spem, meamq; sum ingressus, qui iam nō procul ut quondam solebant, ab exteris hostib atq; longiq;, sed hic presentes sua numina, atq; auxilio sua templa atq; urbem tecta defendūt. ⁊ nos uos quirites precari, uenerari, atque implorare debetis, ut quā urbem pulcherrimā florentissimamq; ee uoluerunt: hanc omnibus hostiū copijs, terra, mariq; ereptā a pestissimis ciuibz nephario scelere defendant.

r Em. p. quirites, uitaq; omnium uestrum, bona, fortunas, coniuges, liberos q; uestros, atque hoc domicilia clarissimi imperij, fortunatissimam, pulcherrimāq; urbem hodierno die deoꝝ imortaliū erga uos summo amore, laboribus, consilijs, periculis meis et flamma, atq; ferro ac pene et fauibus fati ereptam, et uobis conseruatā ac restitutam uidetis. Etsi nō nō minus uobis eorundē atq; illustres sunt hi dies: quibus conseruamur, q; illi quibus nascimur. et cū uoluptate conferam, profecto quū illum qui hāc hāc urbem condidit, romulū ad deos imortales, beneuolentia, famaq; sustulimus, et apud nos, posterosq; nros in

q; salua sit certa lectio. nascendi uincerta gaudeo. et q; sine sensu nascimur.

honore debet dies ii, qui eandē hāc urbem condidā, amplificatāq; seruauit. Nam totā urbē templis, delubris, al' ac macellis tectis omnibus subiectos ppe iam igneꝫ, circūdatosq; exturbabimus. Ite gladios in rem. p. districtos retudimus, murronesq; eoꝝ abiugulis uiris reuellemus. ut quū in senatu illustrata patefīa cōpta sint pme, nobis iam etiopā breuiter quiritēs, ut eruamus, et q̄ manifesta et qua ratiōe inuestigata et cōpherta sint, nos qui ignoramus. et actis ferre possitis: principio ut catilina pauis ante diebus erupit ex urbe, cū sceleris sui sociis, et huiusce nefarij belli acerrimos duces romę reliquisset, semper uigilaui, et q̄ fieri quiritēs quē admodū in tantis et tam abstōdis periculis et insidijs salui esse possemus. Nam cū eam et urbe catilinā euitabā nō eum iam uereor huius uerbi inuidiam cū illa magis sit timenda, q̄d minus egressus est. Sed cū eum illū exterminari uolebam, aut reliquam coniurationē manū simul exturbaram: aut eos qui remansissent, infirmos fore putabam. Atq; ego ut uidi quos furore, et scelere et inflammatos ferebam: eos et nobis cū, et rome remansisse in eo omnis dies, noctesq; consumpsi: et quid agerem, quid moliremur ferre, ac uiderem: ut q̄m auribus nrīs pp incredibilem magnitudinē sceleris: minorem fide faceret oīo mea: rem ita comprehenderem, ut tām demū animis saluis nrē prouiderem: cū omnib malefitijs uideretis. Itaque ut comperi legatos allobrogū belli transalpini et tumultus galli ci excitandi causa a. p. lentulo et cethego, et statilio ad suos ciues eodem uenire, cū lris, mandatisq; ad catilinā misssos: comitemq; his adiunctum inuitum, atq; huic et dari hīs ad catilinam lras: facultatem ꝛn oblatam putaui, ut q̄d erat difficillimū, quodq; ego semper optabam a diis immortalib tota res nō solum a me, sed etiā a senatu et ab omnib uestrū deprehenderetur. Itaq; hesterno die L. flaminū et. C.N. pontinū fortissimos atq; amantissimos rei. p. uiros admonui quid fieri placeret, ostendi. Illi aūt qui omnē de re. p. prestolari atq; egregia sentirent, sine re-

cōsultatione, ac sine ulla mora negotij susceperunt. Et cū aduesperasceret ocyus ad pontem milui pueneruntatq; ibi prorsus nullis ab his discessum fuerunt, ut libris inter eos & ipsos interesset. Eodem autē accepi sine cuiusq; suspitione, multos fortes uiros eduxerim, et ea de prefectura reatina cōplures delectos adolescentes, quoꝝ opera uti ut in rei. p. presidio, cū gladijs miserim. Interim sepe tota nocte exacta cū iam pontem milui magno comitatu legati allobrogū ingredi inciperent, utrūq; Vulturcius sit in eos impetus. Educuntur ab illis gladij et a nostris: res erat pretoribus nota solis ignorabar ceteris. Tum interuentu prompsimus et sedati, pugna q̄ erat cōmissa sedatur. Lre q̄busq; erant in eo comitatu integris sigis pretoribus traduntur: ipi comprehensi admē cū iam dilucesceret deducunt. Atq; hoc omnē scelerū improbissimū machinatorem Cymbru A. gabinium statim admē mihi suspectum notaui. Deinde utem accersitur. P. statilius et post eum cethegus: tardissime aut leuissime o redo q̄d his duobus dandus preter consuetudinem prętia nocte uigilarat: cū uō simis ac clarissimis huius ciuitatis uiris: qui audita re frequenti mane admē conuenerant, bres prius a me apiri, q̄ ad senatū deferrētur plaueret. ne si mihi inuentum eet a me, temere tantus tumultus iniectus ciuitati uideretur. Negauit me esse ausurum ut de periculo publico, non ad consiliū publicū rem integrā deferrem. Et a. N. quiritēs, si ea q̄ erant admē delata, reperta nō eent, tamen ego non arbitrabar in tantis rei. p. periculis mihi nimiā diligentiā timescendam. Senatū frequentem celeriter ut uidistis, conuocaui atq; uita statim admonitu allobrogū. C. sulpitiū pretorē fortem pretorem misi: qui si edibus eet his, siquid telorū eet, efferret. E quibus ille maximum sicariorū numerū eruit. Introduxi uulturcium sine gladiis gallū, fidem ei publicam iussu senatus dedi, hortatusq; sum, ut ea q̄ sciret, sine timore indicaret. Tum ille dixit cū uix se ex magno timore recreasset: a. p. lentulo se hīs ad catilinā mandata et lras, ut seruos ad presidia urbem q̄primā accenderet cū ceteris, sed aūt eo consilio, ut cū urbem omnibus ex partibus q̄ admodū descriptū, distributūq; erat, incendissent, cedemq; infinitam ciuiū fecissent: presto eet ille qui fugientes

a Catilina
b gladios
c manifesta

Introducta aũt Galli iusiurandũ sibi de his á Lentulo, Cethego, Statilio ad suã gentẽ data ẽe dixerũt.

exripet: et ſt cum hiſ urbanis ducibus coniũgeret. Atq ita sibi ab his et á L. cassio ẽe p̃scriptũ: ut equitatũ in italiã q̃primam mitterent, pedestres sibi copias non defuturas. Lentulũ aũt sibi confirmasse et fatis sibillinis, auruspicũq responsis, se ẽe tertiũ illum cornelium, ad quẽ regnũ urbis huius atq imperij pueniret ẽet necẽe civinã aute se et syllam fuisse. eundemq Lentulũ ducisse fatalem hunc esse annũ ad uiteriũ huius urbis atq imperij! qui ẽt decimus annus post uirginũ absolutionem: post capitolij aũt incensionem uigẽsimus. h anc aũt cethego cũ ceteris controuersiã ẽe dixerunt: qd lentulo et alijs eidem suam nalibus fieri atq urbem uirendi placeret. cethego nimiũ id longũ uideri. Ac ne longũ sit quirites, tabellas proferri iussimus, quẽ a quoq diebantur dari. Primũ ostendimus cethego signũ cognouit, nos linũ inuidimus, legimus hãc. Erat scriptũ ipsius manu, et allobrogũ senatui, et ipsis se esse quæ ea legatis confirmasset, ẽe facturũ. Orare ut illi fatereñ, quẽ sibi legati ea p̃cepissent. Tum cethegus qui paulo ante de gladijs aut de siciis quæ apud se erant deprehensis, respondisset, dixissetq se semper ferramenta q̃ studiosum fuisse, recitatus his debilitatus atq abiectus, conscientia conuictus repente conticuit. introductus est statilius, cognouit manũ, et signũ suũ: recitate sua tabellæ, in eadem fere sua: confessus est. Tum ostensis tabellas lẽntulo, et quæsiũ cognosceret ne signũ. annuit. Est. nõ ingẽnati sane imago aui tui clarissimi uiri, qui amauit unũe patriam et ciues suos: quẽ quid ẽt a tanto scelere etiã muta tũ reuocare debuit. l equitatũ eadem rõt ad senatũ allobrogũ, ẽq: siquid de his rebus dicere uellet: feci potestatem. At ille quid primo negauit: post autem aliquanto toto multũq iam uidente exposito atq edito sumpsit. Quæsiui a gallis, quid sibi cũ his, quãobrem domũ suã cognouissent. Ipsiq ab multumo, qui cũ illis breuiter, constanterq responderunt, q̃ quæ ad eum, quotiensq uenissẽt, quæsissemq ab eo nihil ne sciũ eẽt de fatis sibillinis locutus, tum subito ille scelere demens, quanto nis conscientiæ eẽt, ostendit. Nam cũ id posset inficiari, repente preter opinionem omnũ confessus est. Ita eum rõ nõ ingẽnũ illud et dicendi exercitatio, quæ semper uiguit, sed et ꝑ uim sceleris manifesti, atq deprehensi, sed impudentia qua superabat omnes, improbitasq detexit. Vlterius uo subato hãc proferri atq aperiri iussit quas sibi a lentulo ad catilinã datas ẽe dicebat. At ille uehementissime perturbatus lentulus, tam signũ et manũ cognouit quã aũt scriptæ sint notæ, sed uta. Quis sim et eo quæ adte miserit, scio, cura ut uir sis, et cogita quã in longũ sus progressus. et uide quid iam tibi sit necẽe. Cura ut omnes tibi auxilia adiũgas quam maxima. Gabinius dein introductus cũ primũ imprudenter respondere cepisset! ad extremũ nihil et his quæ galli insimulabant negauit. At quid mihi quirites, cum illa certissima uisa sunt, mihi argumenta atq indutia sceleris, tabellæ, signa manus, denig unius cuiusq confessio: tam multo certiora illa, color ora, uultus taciturnitas: sic ut obstupuerant, sic terrã intuebant, sic furtim nõ nunq inter se aspiciebant ut nõ iam a illis indicari, sed ipsi se indicare uiderentur. Inductis expositis atq editis, quirites, senatũ consului de summa rei p. salute quid fieri placẽt dicte sunt a primis acerrime ac fortissime sunt quæ seruatis sint ulla mora est consecutus. Et q̃m nõ dum est perscriptũ senatus consultũ et memoria nobis quirites, qd senatus cõsulerit, exponam. Primũ mihi gratiã uerbis amplissimis agunt, qd uirtute, consilio, prudentia mea rei p. periculis sit maxis liberata. Deinde L. flaccus et c. pomptinus pretores ppti. re. qd eorũ opa forti, fidehq usus eẽm merito ac iure laudantur. Atq eriã uiro forti collegæ meo, huius imperium, qd eos q coniurationi principes fuissent: a suis et rei p. consilijs remouisset. Atq ita censuerunt ut P. lentulus cũ se pretura abdicasset, tum in custodiã traderetur. Itemq uti ceteris L. statilius. P. gabinius qui omnes presentes erant, in custodiã traderẽtur. Atq idẽ hoc decretũ est in L. cassiũ, qui sibi procuratorem urbis deposcendæ urbis depopositum. In M. coparium sui adsignatum pastores apulos est attributus. Erat illud electũ in p furiũ, qui est et his colonis quas sesulas. L. sylla deduxit. Huic manlium chilonem, qui una cum hoc furio semper erat, in hac allobrogũ sollicitudine uersatus. Huic umbrenum libertinum hominem

a quo primū gallos ad gabinū p ductos ēē constabat: atq; ea lēx
tute senatus est usus quirites: ut et tanta coniuratione, tantaq;
ui ac multitudine domesticos hostiū nouē harū p ductissimos
pena res. p. consumata, reliquos motus sanari posse arbitrarer.
A tq; etiā supplicatio dijs īmortalib; pro singulari eorū mūo, meo
nomīe decreta est quirites. e quod mihi primū post urbē conditā
togato contigit, et hīs decretis uerbis est, qui urbem incendijs
cēde ciues, uastā bello liberassem. e uē supplicatio sicut cēteris
supplicationib; constat quirites hoc interest, q; cēteri de rēb;
gestis, hec una conseruata re. p. est. atq; illud qđ faciendū primū
fuit, factum atq; transactū est. Nam. P. lentulus qq; patefactis
indutijs et constitutionibus suis in uidutio stenam nō mō pretō
rib; uis, uerū etiā ciuis amisat. tam a magistratu se abdicauit,
ut quę reliqua. C. mario uiro clarissimo nō fuerat, quominus
C. glaucia, de quo nihil tam nobis notatum erat decretū, prętore crea
ret: ea nos reliquone in priuato: P. lentulo puniendo liberet
mur. Hunc qm quirites sceleratissimi, pestilentissimiq; belli ne
farios duces raptos iam et comprehensos tenemus, existimare de
bemus omnes catilinę copias, omnes spes, atq; opes hīs depul sis
urbis portis corruisse: quę quod cū ex urbe depellebā, hoc
prouidebam ante quirites, remoto catilina nō mihi ēē. P. lentu
lo comitio. L. & cassio adjutore, nec. c. cetegi furiosam temeritatem per
timescendam. Ille erat solus ꝑtimescendus et his omnib; sed
tam diu, dum meritis urbis detinebatur. omnia norat, omnia
audiebat. Erat ei consilium ad faciendū aptum: consilio autē neq; manus
neq; lingua deerat. Iam ad cēteras res confirmandas certos
homines delectos ac descriptos habebat. Neq; ud tam aliquid non
daueret, confectū putabat. Nihil erat, qđ nō ipse obiret occurreret,
uigilaret, laboraret. Frigus, famē ferre nō poterat. huic ego homini
tam acri, tam lingua parato, tam audaci, tam callido, tam in scelere
uigilanti, tam in ꝑficiendis rebus diligenti, nisi ex domesticis
insidijs in castrensē latrocinio compulissem, nō ille noster futur
nulla constituisset, neq; tanto ante cōsilio ac fato dic. I. p. demissa
dicam id qđ sentio, quir. nō facile hanc tantā molē mali a ceruicib; uestris depulissem

uis cōmisisset
uisset: ut signū, ut hīc, ut testes deniq; manifesti sceleris deprehen
derentur. e uē nunc illo abrupto ita gesta sunt: ut nullū in priuato
domo furtū umq; sit tam palam inuentū, q; tanta hec uis totam rem. p. comi
tio manifesto inuenta ac deprensa est. e quod si catilina in urbe
ad hūc diē remansisset, qq; quoad fuit omnibus eius consilijs obuiā
atq; obstiti, tam ut lenissime dicam, timendū nobis fuisse.
N eq umq; dum ille in urbe hostis fuisset, tantis uiribus rem. p. tam
parē, tanto ocio, tanto silentio liberassemus. e quamq; hec omnia
quirites ita sunt a me administrata: ut deorū īmortaliū nutu
atq consilio et gesta et prouisa et uidentur: ideq; cū coniecturā
consequi possumus: quod uix uidētur humanis consilijs tantā
molem rei p. gubernatio consequi potuisse. Tum uō p̄sentes ita
his temporibus opem et auxilium nōb attulerūt: ut eos pene oculis uidē
possemus. Nam ut alia obmittam, uigilas iam nocturno tpe sentis, ab occidente
ardoresq; cēli, ut fulminū ictus, ut terremotus, cēteraq; que relinquā: ut omittā
ita nobis consulibus fiā sunt, ut hec que nunc fiūt, tenere dij
īmortales uidērentur. hoc certe quirites qđ sum dicturus, neq;
ptermittendū, neq; relinquendum est. Nam profitō memoriā
tenetis Coclia et torquato consulibus complures de capitolio turres
de cēlo ēē prostratas: cū et similacra deorū īmortaliū depulsa
sunt: et statuę ueterū hominū deiectę, et legū ęra liquefacta sunt:
Actus est etiā ille qui urbem hāc condidit romulus, quē lupa uberibus
in capitolio parui atq lactentem uberibus lupinis inhiantem
fuisse meministis. e qua quid tpe cū auspices et haruspices etrusci
commentassent, cēdes, atq; incendia, et legū interitū et bellum
ciuile ac domesticū ad totius urbis impiū atq; occasum ap
propinquare dixerunt, nisi dij īmortales omni rē placata, suo
nutu prope fata ipsi flexissent. Itaq; illae responsis tuc luci
x. dies facti sunt: neq; res ulla quę ad placandos deos pti
neret, prętermissa est. Idemq; instituerunt similacrū ioui ta
rere maius, et in excelsum collocare, et contra atq; ante fuerat
ad orientem uertere: ac uti sperare dixerūt, si illud signū qđ
uidetis solis ortū et fori, templaq; conspiceret, fore ut ea consilia
quę clam essent uestra salute urbis atq imperij illustrarentur.

ut i senatu, populoq. ro. ppsuri possent. Atq illud signū ita collocandum consules illi statuerunt. Sed tanta fuit quib tarditas ut neq superioribus consulib. neq nobis ante hodiernū diē collocarentur. hic quis pōt ee tam aversus ab vero, tam preceps tā mente captus, qui neget hec oīa que videmus, prestitisse hāc urbem deos immortaliū nutu ac pīdētia administrari. Etenim cū eet ita responsum, cedes incendia interitus rei. p. comparari et ea p. cives, que tū pp magnitudinem sceleris nō nullis incredibilia videbantur: ea nō nō cogitata a nephariis civib, neq et suscepta ee sentistis. Illud nō non tam presens est, ut nutu iouis optimi maxīi factū ee videatur: ut cū hodierno die mane per forū meo iussu, et comitatu, & eoꝝ vidues in eadem concordia discederent. eo ipo tempore signū statuerunt, quo collato atq ad vos, senatūq conversi oīa et senatus et nos, que erāt ī. statum et salutē omīū cogitata, illustrata, et patefacta vidistis. Quo etiā maiore sunt isti digni odio, supplicioq, qui nō viros domestiles atque tectis, sed etiā deos templis atq delubris sunt tum nefāriis atq nepharias ignes inferre conati. Quibus ego si hec restituit duram, nimiū mihi assumam, et nō sim ferendus. Ille ille iuppiter restitut, ille capitoliū ille templa ille hanc urbem, ille nos oīs salvos ee voluit. Dijs q immortalib duribus hanc mentē, voluntatēq suscepi: atq ad hec tanta videndo incidi. Iam nō illa allobrogū sollicitatio cum a. p. lentulo, cethego domesticis hostibus tam clementer tanta res credita et ignotis et barbaris, cōmissa nec nunq eet profecto, nisi a dijs immortalibus huic tanto audacie consilio eet ereptum. Quid vero ut oīs gallia et civitas male parata, que gens una restat que bellū pōto. ro. facere et posse nō ne ille videantur, qui imperij ac rei. maximas ultro sibi a patricijs hostibus oblatum neglexerit urbemq salutem suis opibus amplexus sit, ut nō divinitus et factū putetis, qui nos non pugnando, sed tacendo superare potuerunt? Quobrem quirites qm ad oīa publica supplicatio decreta est: celebrate illos dies cū coniugibus ac liberis vestris. Nam multi sepe honores dijs immortalibus usti sunt ac debiti:

sed profecto vestros nunq ereptos, et vos de crudelissimo ac nefandissimo interitu, et ereptos sine cede, sine sanguine, sine cruore, sine domicidio. Togati me uno togato duce et imperatore vicistis. Etenim recordamini quirites oīs civiles dissensiones, nō solum eas quas audistis, sed eas quas vosmet ipsi meministis, atq vidistis. L. sylla. p. sulpicio oppresso: eiecto ex urbe c. mario custode huius urbis, multosq fortes viros partim eiecit de civitate, partim interemit. C. antonius consul armis expulit et urbe collegā suū, omīs hic locus aceruis corporū et civili sanguine redundavit. Supavit postea cinna cū mario, cū nō clarissimis viris interfectis, humā civitatis et tincta sunt. Ultus est huius victorie crudelitatem postea sylla: nec dici quit quis est quāto diminutione civili et quanta calamitate rei. p. discesserit. Mepidus a clarissimo et fortissimo viro. q. catulo arcuit, nō tā ipse rei. p. interitu, quā reliquos. Atq ille tam oīs dissensiones erant huiusmodi: que nō ad delendam, sed ad cōmutandā rē. p. pertinerent. Non illi nullam ee rem. p. sed in ea que eet. Nec ee principes, neq hanc urbē conflagrare, sed se in hac urbe florere voluerunt. Atqui ille oīs dissensiones, quarū nulla erat rei. p. questus, eiusmodi fuerunt, ut nō reconciliatione discordie, sed interemptione civium vidueretur sisti. In hoc aut uno post hominum memoriā maxīo, crudelissimoq bello, quale bellū nulla unq barbaries cum sua gente gessit. Quo in bello lex hec fuit hec a lentulo, catilina, cethego, cassio constituta: ut oīs qui salva urbe salvi ee possent, in hostiū nō ducerentur. Sta me gesti quirites, ut salvi oīs salvaremini. Et cū hostes vestri civium supplicium putassent, quantū infinite cedi restitisset tantū aut urbis, quantū flamma ambire nō potuisset, et urbem et vestros integros, incolumesq servavi. Quibus pro tantis rebus quirites, nullū ego premiū virtutis, nullum insigne honoris, nullū emolumentum laudis postulabo, modo huius diei, urbis memoriam sempiternam. In eis ego urbis oīs triumphos, omīa ornamenta honoris, emolumenta glorie laudis insignia credi et collocari volo. Nihil me mutū pos

delectare, nihil tarui, nihil deniq; huiusmodi quod et minus digni assequi possint. Memoria ura quirites res nrę alentur, sermonibus crescent, brāq; mommenta mitterentur et corroborabuntur. Eandemq; die intelligo, qua spero eterna fore propagatam ee ad salutem urbis, et ad memoria consulatus mei, imo tpr in hac re. p. duos cives ettulisse. Quos alter. i. pompeius fines uri imperij no terre, sed celi regionibus terminaret. Alt huius imperij domicilia sedesq; sternaret. Sed qm eas res quas ego gessi, no eadem fortuna e, atq; conditio, que illos est qui eterna bella gesserunt: qd mihi cu his uiuendum e quos ego uici, ac subegi: illi hostes aut interfectos aut oppressos re liquerunt. Cum est quirites, si ceteris, sua tra prosunt, mihi mea requirendo obsint, prouidere: Mentes h. horum audacissimoꝝ fefellerat ac nepharie ne nobis notare posset, ego prouidi, ne mihi notam, uestrū est prouidere. Quę mihi quid ipi nihil ab usus iam noteri pot. Magni h. in nobis presidiū, quod mihi in perpetuū comparatū est. Magna in re. p. dignitas, que me semper tuta defendit. Magna uis conscientię, quā qui neglexit, cū me uiolare uolent, se ipi inbrabunt. Est h. nobis ꝛ auis quirites, ut no solū nullius audacię cedamus, sed etia omis improbos, semper lacessamus. Et si omis impetus domesticoꝝ hostiū nobis se in me unū conferet, nobis erit prouidendū quirites, qua conditione uelint post hac eos ee: qui st pro salute ura obtulerint suisq; proꝑ ꝓ ꝓ ꝓ

ac de me cogitare desinite. Nam primū debeo ssure omēs deos, qui huic urbi president pro eo mihi ac meritor relaturos ee cum uoluptate gratiā. Deinq; siquid obtigerit, equo aio, paratoq; me uiuere. Nam neq; turpis mors forti uiro pōt accidere, neq; immatura cōsulari, neq; misera sapienti. Nec ego tantū sum ferus: qui fratris carissimi et amantissimi presentis merore non moueor, horūq; omnium lachrimis a quibus me circūfusum atq; circūuolutū uidetis. Neq; meā mentē, nō dum sæpe renocat et animus uxōis et abiecta metu filia et paruulus filius, quē mihi uidetur amplecti res p. tamq; obsidem consulatus mei. Neq; ille q expectans huius diei aduentū, adstat in conspectu meo gener, mouetor his rebus omnibus. Sed in eam partē, ut salui sint uobis tuorū omēs, et si uis me aliqua oppressurit potiusq; et illi et nos una rei p. peste pereamus. Quare. P. c. incumbite ad salutē rei p. circūspicite omēs procellas, quæ impendent: nisi prouideritis, nō T. gracchus, quē uester tribunus pl. fieri uoluit, nō. C. gracchus, quē agrarios conitare conatus est, nō. L. saturninus, qd. c. meminī interfectū indistrimen aliquod atq; in ure seueritatis uidetur adduritur. Sed tenentur hi qui ad urbis incendium ad uram omnium eodem, ad catilinam accendendū rome adstiterunt. Tenentur litę signa manus denicq; unius cuiusque cōfessio. Sollicitantur allobroges, seruitia excitantur, catilina arcessitur. Sed inuitum consilium, ut interfectis omnibus, nemo ad deplorandū quidē ppli. ro. nomē, atq; ad lamentandā tantam imperij calamitatem relinquatur. Hec omnia indices detulerunt. Et confecti sunt uos multis iam uiditijs uidistis: primumq; grās mihi egistis singularibus uerbis: et mea uirtute, atq; diligentia perditos hominum coniuratione patefactam ee declarastis: deinde qd. P. lentulū se abdicare pretura coegistis, tum qd eum et ceteros de quibus uidistis, in custodiam dandos censuistis: maxīeq; meo nōie supplicationē decreuistis: qui honos togato hactenus ante me est nemini. Postremo hesterno die premia legatis allobrogū. T. q; uulturcio dedistis amplissima quę sunt eiusmodi, ut qui in custodia nocturnū dati sint, sine

ac. Nec tñ ego suz alle ferreus

Cōsulis

Deinq;

domū

sessyz

R

ulla dubitatione damnari et ab nobis uideant. Sed ego sic tui referre ad uos. P. C. tamq; integrū et de tuo qd uideritis, et de pena quid censeatis, illa prędurā quę sint consules. Ego magnū in re. p. uersari furorē et nouā quādam miseri, et conitari mala iam prid uidebam. Sed hāc tantam tam eruptosam hui coniurationē a ciuibus numq; putaui: nūc quid quid est, quacūq; urę mentes inclinant atq; fręq; statuendi uobis ante noctem est. Quantū fatimus adnos delatū sit uidetis. huic si paucos putatis affines et uehementer erratis: latius opinio disseminata est hoc malū. Manauit non solū p italiam: uerū etiā transcendit alpes: obsedit prope multas iam prouincias occupauit. sed opprimi sustentādo ac prolatādo nullo pacto pōt. Quacūq; ratiōe placet, celeriter nobis uidendum est. Video duas adhuc ee sententias: unā. d. sillani, qui censet eos, qui hęc delere conati sunt, inoie ee multandos: alterā. C. cesaris, qui mortis penā remouet, ceteras supplicia omnia acerbitates amplectitur. Uterque, ac pro sui dignitate, et pro rei p magnitudine in summa seueritate uersatur. Alter eos qui nos omnes, qui pptm. ro. uitā priuare conati sunt: qui delere imperiū, qui ppli. ro. nomē extinguere ad puncti temporis sui uitā et hoc cū spiritu nō putat oportere. Atq; hoc genus pene sępe improbos ciues in hac re. p. ee usurpatū recordatur: alter intellegit mortē a dijs immortalibus nō ee supplicij causā constitutam sed aut necessitatem nature, aut laborē, ac miserias quietē ee. Itaq; eam sapientes numq; inuiti: fortes etiā sępe libenter appetiuerunt: uincula uō et ea sempiterna certe ad singulare nepharij sceleris inuenta sunt. municipijs dispertiri iubet. hic uidetur uita res inquietam, si imperare uelit: difficultate, si rogare, deterreatur tamē si placet. Ego. n. suscipiam, et ut spero reperiam, qui id quod omnium saluos rationi statuerit: nō putet ee sue dignitatis recusare. A diuigat grauis pena municipijs: siquis eorū uincula ruperit horribilis custodias circūdet et digna sceleri hominum pditorū

sanxit: neque eos pena quos condemnat aut pretor senatu aut populo leuare possit. Eripit et spem, quae sola homines in miseriis consolari solet: bona praeterea publicari iubet, uitam solam reliqui nefariis nostris: quam si eripuisset, multos uno dolore animi ac corporis, et omnis acerbi poenas ademisset. Itaque ut aliqua in uita formido improbis esset posita apud inferos eiusmodi quaedam illi antiqui supplicia impiis constituta esse uoluerunt: qui nisi ea intellegerent his remotis nos esse morte ipsam praeterea timendam.

Nunc P. C. ego meam uitam video quid interesset: si eorum seruos C. Caesaris: quin horum si rei p. uita quae popularis habetur seruitus esset: fortasse minus esset hoc auctore et monitore huiusce suae mihi populares impetus praetimerem. Sin illam alteram seruitutem eorum, nescio an amplius mihi negotii cohabatur: sed tamen meae priuatae rationes utilitati rei p. uidebantur habemus. H. a. C. Caesare. sicut ipsius dignitas postulabat, et maxime eius amplitudo sententia tamen obsidem perpetuae in rem p. uoluntatis. Intellectum est mihi quid interesset inter leuitatem concionatorum et animos uere popularem saluti populi consulentium. Video de istis qui se populares haberi uolunt adesse nonnullos, ne de capite uidelicet ciuium Romanorum. Etenim seruos tertiis in custodia retinendis et P. Lentulo dedi, et supplicationem mihi decreui, et iuridicos et terno die maximis praemiis adfeci. Iam hoc nemini dubium est, qui reo custodiae, quaestori gratulationem, iudici praemium detur ut, qui de nostra re et causa iudicarunt. At non. C. Caesar intellegit legem Semproniam esse de ciuibus Romanis constitutam. Qui autem in rem p. sit hostis: eum esse et nullo modo posse: denique ipsum latorem legis Semproniae iussu populi poenas rei p. dependisse. Et ipsum largitorem Lentulum et prodigum non putat, cui de perniciosissimis rei p. et exitio huius urbis tam acerbe, tamque crudeliter cogitarunt, et non appellari posse popularem. Itaque hos mitissimos ac lenissimos non dubitat P. Lentulo aeternis tenebris uinculisque mandare: et sanxit in posterum ne quis huius supplicio leuando se iactare et in gratiam rei p. posthac popularis esse posset.

A diuque et publicationem bonorum, ut omnis ab eruciatus et corporis

erum egestas ac mendicitas sequatur. Quibus cum haec acerbiora, quam mihi comites ad condicionem P. R. carum atque iucundam. Cum illam mecum sequi maluerunt, facile me atque nos a crudelitatis uituperatione P. R. defendente atque obtinente eam multo leniorem fuisse: quae P. C. quae potest esse tam atrox in immanitate puniendae crudelitas? Ego H. de meo sensu uidero. Nam ita mihi salua res p. uobiscum perfrui licet: ut ego quod in hac causa uehementior sum, non atrocitate animi moueor. Quis est H. me mitior? Sed singulari quadam humanitate, et misericordia. Videor H. mihi hanc urbem uidere luce orbis terrarum: atque arcem omnium gentium subito uno ictu ardere conflagrantem. Cerno animo sepultam patriam: miseros atque insepultos acernos ciuis. Versatur mihi ante oculos aspectus Cethegi et furor in uestra caede bacchatus. Cum uero mihi proponi regnum Lentuli: somnia ipse sibi et fana sperasse confectum est, purpuratum esse et gabinium cum Cethego uenisse. C. tum lamentationem matrum familiarum, tum fugam uirginum ac puerorum, atque uexationem uirginum Vestalium horresco. Et quia mihi uehementer haec uidentur mitiganda: iudicium in eos qui ea perficere uoluerunt: me seruauisse, uehementer profiteor. Etenim si quis pater familias liberis suis a seruo interfectis atque uxore occisa, incensa domo, supplicium iudicium de seruis et acerbissimum sumpsisset: utrum is clemens ac misericors an inhumanissimus ac crudelissimus esse uideretur? Mihi uero non importunus ac ferendus, qui non dolorem cruciatu leniret, sic nos in his hominibus, qui nos coniuges, liberos nostros trucidare uoluerunt, qui singulas unusquisque domos, hoc uniuersum rei p. domicilium delere conati sunt: qui egerunt, ut gente allobroga in uestris his humus urbis atque in cinere conflagrati imperii collocarent, si uehementissimi fuerimus, misericordes habebimur. Sin remissiores esse uoluerimus, iam nobis crudelitatis in patriae ruinisque pernitiosa fama subeunda est. Nisi unum L. Caesar uir fortissimus et amantissimus rei p. crudelior nudius tertius est uisus: cum sororis suae feminae electissimae uirum praesentem se et

audientem uita prius putandū ee dixat. tū aūt uisū consulis interfectū
filiūq; eius impuberem hostū i parte missum in carcere necandū
ee dixat. q uoꝝ quid simile fuit factū. quid uitū delendę rei.
p. consiliū. largitionib uoluntas, tū in re.p. uersata est, et priū
quędam cōtentio. Atq illo tpe huius anni lentulo clarissimo uir
armatus gratū est pferunt. Ille autē gratū tū uibus accepit, ne
quid de summa dignitate rei.p. minueretur. hic ad euertendo,
fundamenta rei.p. gallos accersiūt, seruitia conitant, catilinā
euocant. Attribuit nos ceteros, ceteros ruinę interficiendos gabi
nio, urbem inflammandam cassio, tota uastā uastandā dirripi
dandoq; catilinę. Cauendi consilio, ne in hoc scelere tū inimi
ci nephariis nimis aliquid struere statuisse uideamini, cum
multo sit magis uerendū, ne remissione pene crudeliores in
patriā. q ne seueritate animaduersionis nimis uehementes in
acerbissimos hostes fuisse uideamini. Sed ea quę et audio. p.c.
dissimulare nō possum: coarguūtur. n. uoces quę pueniunt ad
aures meas eoꝝ qui uerentur: qđ nō bonam spem presidij ad ea
quę nos statueritis habeamus dici transigenda. Omnia et prouisa et
parata, et constituta sunt. p.c. tū mea summa cura atq dilige
tia: tamen et multo maiore pp. rē. ad summum imperiū retinendū,
et ad eas fortunas, seruandas uoluptate. Omnes adsunt omnū or
dinū homines, omnium denique statū pleni est fori, plena templa circa
fori, pleni omnes aditus huius templi ac loci. Causa. n. hec solo
post urbem condita inuenta est, in qua omnes sentirent unū atq
idem, pter eos qui cū sibi uiderūt ee pereundū cū ceteris potius q
soli perire noluerunt. hoste ego hostes et tripo. et eterno libenter.
Ego. n. improbos ciues, sed in acerbissimos hostes nūc hodos
puto. reteq; dii immortales, qua frequentia, quo studio qua
uirtute ad eam salutem, dignitatemq; consentiunt. q uid ego hoc
equites. ro. cōmemorem, qui nobis uta summa ordo, eosdemq;
conspexerunt, ut uobis cū de amore rei. p. certent! quos et multos annos
dissensione huius ordinis ad seueritatē, concordiaq; reuocatos
hodiernus dies nobis cū hac causa coniunxit, qua si coniu
ratione in consulatu confirmata mea, ppetua in re.p. teneremus,

confirmo nobis nullū post hac malū simile ac domesticū ad
nullam rem. p. ee uenturū. Pari studio defendę rei.p. con
ueniisse uideo tribunos, graues, fortissimos uiros, strictos item
uniuersos, quos cū cauā hic datis ad gratiā frequentē adnora
uit: uideo ab expeditione huius sortis ad salutē eam ee cō
uersos. omnis ingenios adest multitudo et tenuissimo. q uis est
eum cui nō hec templa, aspectus urbis, possessio libertatis hec
deniq; ipa et hoc cōe patrię solū cū sit carū, tū nō dulce, atq
iocundū. Ope pretiū est. p.c. libertinos hominū studios cognosse,
quia sua uirtute fortunā huius ciuitatis constrinxerit hanc
sibi priam ee uidutant, qđ nati loco nō patriā sibi, sed urbem
hostiū ee uidtuerunt. Sed quid ego huiusce ordinis homines
cōmemoro, quos priuatę fortunę, quos cōis rei.p. qđ deniq
libertas ea quę dulcissima est ad salutem prię defendendam
excitauit. Seruus nemo qui nō trā tollerabili conditione sit
seruitutis: qui nō audiam cuiui nō phorreat, qui non hec
obstare cupiat, qui nō quantū audet, et quantū pōt, conferat
ad eam salutem uoluptatis. q uare siquē uirum forte cōmo
uet hoc, quod audiū est: leone quendā lentulo conuersare
circū tabernas preno spectare, sollicitari posse nos egentes
ac inopes, et ad quod cepū atq temptatū. Sed nulli sunt in
genti tam aut fortuna miseri, aut uoluntate perditi qui nō illum
ipm stellę, atq operis et questus quotidiani lorū, qui nō subsile,
ac lectū, qui deniq nō rursum hinc ostiatim uitę suę salutē
et uelint. Multo nō maiorē pars eoꝝ qui in tabernis sint, nisi
nō potius est dicendū omnes hoc uniuersum amantissimum est
otij. Etenim cōe eoꝝ instrumentū uel artū omnē opi atq quę
stus frequentia cuiui sustentatur: quoꝝ si quęstus occlusis tabe
nis minui solet, quid tandem uigiliis futurū sunt. q ui uta
sint. p.c. nobis pp. rē. presidia nō desint. Vos ut de ee rei.p.
uidemini, prouidete. habetis consulem stipatum omnibus et
uigiliis atq et ipsa morte non ad salutem sua, sed ad salutē
uram seruatū. Omnes ordines ad conseruandā rem.p. mente,
uoluntate, studio, uirtute, uoce consentiunt. Obsessa faucibus

et relq impiq coniurationis uobis supplet manus tendit patriq rōq
uobis uitam autem cuiq, uobis arcem et capitoliū, uobis aras pene
tūq: uobis illū ignē uestē perpetuū ac sempiternū, uobis omnium
deorū templa ac delubra, uobis muros urbis ac tecta cōdidit.
P reiq de uitā uita, de coniugū uirorū ac liberorū aris, de fortunis
omnium, de sedibus, de fanis uris hodierno die nobis uidendi
est. habetis dutē memorē uri, obliuiū sui, quē nō semp facultas
datur. habetis omēs ordines, omnes homes, universum pplm ro, id qđ
in ciuili causa hodierno die primū atq; idem sentiunt. Cogitate
quanto laboribus fundatū imperiū, quanta uirtute stabilitū rē p.
quanta deorū benignitate auctū, et aggeratasq fortunas una
nox pene delerit, id ne unq posthac nō cōtigerit, sed ne cogitari
quidē possit, Vobis hodierno die prouidendum est, atq hoc nō ut
uos, qui mihi studio pene preturrire etiam curarem, laboratis sum. Sed
ut mea nox quē debet et ui rē p. princeps officio functa consu-
lari uideretur: nūc anteq ad meam redeam, de me pauca dicā.
Ego quanta manus est coniuratorū, quā uidetis et perspicitis
tantam me uiuere uideo suscepisse multorum, sed eā et
uidutio turpem, et infirmā et contemptā, et obiectam. q si ali
quando alicuius furore et scelere concitata manus ista plus
ualuerit: q uirō ac rei p. dignitati, me tamen meorū factorū atq
consiliorū nunq P. C. penitebit: etenim mors, quā illi forte
minitantur omnibus est parata uitq tamen laudem quātā me
uiros decretis honestatis nemo e asseruit: cteros h. semp bene
gesta mihi uni consecuta rei p. gratulatione decreuistis. Sic si
pio clarus ille: cuius consilio ac uirtute hannibal ab affrica
redire, atq et italia decedere coactus est. ornetur alter et
nimia laude affricanus: qui duas urbes huic imperio infes
tissimas carthaginē, numantiāq deleuit. habeatur uir eg
gius L. paulus: cuius illē curru rex potentissimus quondam
et nobilissimus perses honestauit. Sit eterna gloria maiorū,
qui bis italiam obsidione et metu liberauit. Anteponatur
omnibus pompeius, cuius res gestē atq uirtutes ijsdē quibus
solis cursus regionibus ac terminis continentur. Erit profecto

inter hos laudes aliquid loci nrē glorie, nisi forte manus est
patere nobis prouincias, quo ire possimus, q curare ut illi q
absunt, habeant quo uictores reuertant. Quamq est uno in loco
condicio melior eternē uictorie q domestice, qđ hostes alienigene
aut oppressi seruiunt, aut recepti beneficio et obligatos putāt.
Cui aut et numero ciuili dementia aliqua deprauati, hostes prē
semel ee ceperint. eos cū a prime rei p. depulerit, nec ui cohibē,
nec beneficio placare possit. Quare mihi cū pclis ciuibus et cū
bellū suscepti et uideo: qđ ego uirō, bonos q auxilio, memores q
tantos pculos, quē nō mō in hoc populo qui seruatus, sed etiā
omnium gentiū sermonibus ac mentibus semper hebebit aimt atq
a meis facile propulsari posse confido. Itaq illa profecto tanto
uis reperietur, quē coniuratione uram, equitēq ro. et tantā
conspiratione bonos omnium confingere et labefactare possit.
Quē cum ita sint, pro impio pro eternitū, pro dilectu, pro pro
uincia quā negleti, pro triū ceteriq landis insignibus, quē
sunt a me pp urbis, uitaq salutis custodia repudiata, pro hospi
tiū officiis, pro prouincialibus, quē tamen urbanis quibus nō mi
nore labore tueor q comparo. Pro his q omnibus rebus pro
meis in nos singularibus studijs, procp hac qua conspiratis
ad confundam rem. p. diligentia, nihil ab nobis nisi huius
temporis, totiusq mei consulatus memoriā postulo, quē
dum erit uestris uisa mentibus, tutissimo me muro septū
et arbitrabor. Quod si meā spem uis improbos tetellerit,
atq supauerit, cōmendo uobis parui meū filiū, qui pro
fecto fatis presidij erit nō solū ad salutem, uerū et ad di
gnitatem, si eius quē hec omnia solus suo periculo conserua
uerit, illius filiū mei memineritis. Quapp de summa salute
urā, pplīq ro. de uris coniugib ac liberis, de aris ac fo
cis, de fanis, ac templis, de totius urbis tectis ac sedibus
de imperio ac libertate de salute ytalie, de uniuersa re. p. decernite
diligenter, ut istis ac fortiter. Habetis enim consulem
qui et pareat uestris decretis nō dubitet, et ea q statueri
tis, quoad uiuet defendere et pstare ipse prestare possit.

C. RISPI SALVSTII INVECTIVA IN M. TVL. CICERONE INCIPIT.

Rauiter et iniquo ānō maledicta tua patere. M. tulli, fit⁹ ſtire uidetur magn⁹ morbo aī petulantia ora tua. Sed nī in te neq; mouet, neq; modestiam ulla ārā duxero: respondebo tibi ut iniqua maledicta uoluptate repuli. Eam mihi audendo amittā. Vbi quem⁹ q̄ implorem. P.c. diripi rem p. atq; audacissimo cuiq; et perfidie. A quid. po. ro. qui ita largitionib⁹ corruptus est. ut se ipse ac fortunas suas uenales habeat. An apud uos. P.c. quos auctores turpissimo cuiq; ludibrio ē. Vbi M. tullius legib⁹ uidetur rei p. defendendæ atq; hoc in ordine tam moderat, quasi unus reliquias etiam hanc clarissimam scipionis affricani ac nō reponat animus et paulo aīe instituo huic urbi cumulo. An nō. M. tulli fida tua aut ducta obscura sunt. an nō ita a puericia uigiliis, ut nihil flagitiorum corpori tuo putaret, quod alienū collubuisset. An frigida ista īmoderatā eloquentia apud M. pisonē nō pudenter rem produxit. Itaq; minime mirandū qd ea flagitia sit ausus quæ turpissime parasti. Ecce autem splendor domesticis tibi aliorū tollit: uxor sacrilegi ac patrijs debluta, filia matris pellicis tibi fecundior atq; obsequentior: q̄ parentū pudicitiā ipsam tuā ui et rapinis funestam tibi ac tuis parasti, uidelicet ut nos cōmonefacias q̄ conuersa rēp. sit. Cui in ea domo habitare hō flagitiosissime quæ. P. cassij uiri clarissimi fuit. A cui hæc ita sint, tamen cicero ut duxit cōsilio deos immortales fuisse, ac inde missū huic urbi, ciuibusq; custodem atq; carnifi cē nat. qui ciuitatis īcendia in quam suā pōt. Quasi nō ne illius cōiurationis causa fuit cōsulatus tuus, et idcirco rē. p. defen do ipse quo te custode habeat. Sed ut opinor illa te magis extollūt quæ cū terentia uxore post cōsulatū de re. p. consuluisti, cū lepi gladiū uidisti domi fauebant. Et cōiurandi alios, penuria cōdo nabas: cui tibi alius tusculanū, alius pompeianū uilla placeret aliusq; domū emebat. Quis nō nihil potenti, ut erat, cuiq;

aut tuā

protinus, si nō domi tuæ oppugnatū uenerat, aut ridens secum ipse erat, denig; de eo tibi compti erat. Quæ si tibi falsa obiecero, redde rem quanto et patrimonio fuerim, accepero, quid tibi hinc remanerit, qua et pecunia domū parauerim, tusculanū et pompeianū intimo sumptu ædificauerim, ut si retuleris, nil dubii post et grauidam uxorem et sanguine et miseryo cuiq; pepercisti. Vbi, ut opinor hō nouus, ampliss. et M. scauri familia uirtute illius imitata, cōtempni si multaut hominū nobiliū, rem p. rapā bi, neq; temere neq; ora tionibus, cuius nulla pars corporis a turpitudine uacat, lingua uana, manus rapacissima, quia timeris, pedes fugaces. Quæ hō nestæ nouari nō possunt, in honestissima. Atq; ut tu eius modi fu tam audes dicere. O fortunatā natā me consule romā, et fortunā tam consule cicero. Imo nō infelicē et miseram, quæ misera ipsa tione pepercisse ē. nī tu perturbatore rē. p. metu pulsos ciuis bonos pa rē. crudelium tuo cogebas, nī uidiua nā, omnia legis in tua libidi erat, nī tu sublata legē portas, ereptā libertatē, cuius nium uitæ mortisq; potestatem ad te unū reuocauerat: atq; parū quid, parū e quid nō impune feristi. Vbi et cōtemnendo exprobrās, neque hæc obliuisci poteris tuæ. Ecquis te oro, cuius, ex electro, ex labo fatis est perpessus. et mīc aures nīras odio tuo ontrahā. me et molestissime uerbis infectabere. Cedant arma togæ, concedant laureæ linguæ: Quasi nō togatus et nō armatus eā q̄ lo riam, obtinebo, atq; uiuā te, sillaq; ductatore, pater nam impij q̄q; interfuit. Sed qd ego plura de tua insolentia cōmemorē. Quæ me mena omnē aetatē edomuit, impiā: optimo maximo cōsilio deos ad misit, Italia equitem hominē nūi deportauit. Oro te, romule aræ nīas, qui ex qui tua uirtute omnia pauloā, fabios, scipiones pu gnasti, quæ tandem loca in hac ciuitate optimos, quæ partes tibi rei. p. placent. Quæ amicū, et quæ inimici hæc, cui in ciuitate ui fidias fecisti antillones. O qua uice cū de exilio, reuocatus, et tuo dyrrachio quebaris, quos tironas appellabas ego, nunc potentes tuos, o qui

tibi arta optimatū uidebant, eosdem demens ac furiosos uocat. Ca
tiny rem agit. De ceteris male existimas, bibulis periculantissimus
uerbis lectis. Laudas cesare, quē magnē odisti: et maxime obsequ
ris. Aliud stans, aliud sedens sentis dicere. p. hīs maledictis illos
odisti leuissime. nō fugas, neq; huc neq; illa parte fidem habens.

M·TVLLI CICERONIS ORATIO IN CRISPVM SALVSTIVM incipit.

AD demū magna uoluptas est crispe salusti equidem
ac pene uerbis uitā agere: nec quicq; tam obscenū di
cere: cui nō abunde ueriteq; omē quē forensis etas
tua respondeat: ut oratio moribꝫ cōsonet. Neq; is
qui ita uiuit ut tu aliter, ac tu loqui potest: neq; qui tam illoto fer
mone utitur uita honestior est. Quo me uertā. p. c. nō uideo
furiam. Mauis. n. mihi omnia imponitur, quo notior est uterq;
nrum. Quid si de mea āut uita, atq; actibus meis huic cōsulatus
responderō, inuidia quam consequar! aut si huius fide, morte,
omem q; statē mutandō: ni idē utrūq; uicidē procuremus; qd
huic obuio. Id si uos forte offendimini, uisibus huic q; mihi
succensere debetis: qui initiū introduxit. Ego dabo quem ut pro
me minimo nō fastidio reppodeam. Et huic minime metuo
et uidear. Sed me. p. c. uireſpondendo magnā nō bre et per
tinorem: qd nullū uos sciatis nouū crimē in salustiū audi
turos, sed eā recognituros ueterē quib; et mea, et uire iam
et ipsius aures calent: uerū eo magis adesse debetis benem
quia nescientis quid peccare minimis rebus imposuit rudime
tum. sed ita ingressio est: ut neq; ab alio uiri possit, neq; ab
alio relicta stante possit peruenire. Itaq; nihil aliud studet, nisi ut
lucubremus, cui quoniꝫ uolutari: longe nō fallitur optime. nō. H.
procuritate linque uitē sordes eluuiemq; sed e qda caligine
quā unusquisq; nrum tetante alio fuco fert de to qui falsum
crimē bonis obiecerat. Quod si ita uita memoriā uicerit, alia
p. c. nō eloquar, sed et moribus suis spectare debetis. Iam dabo qui
qui maxime potero ut breuiter ad facta. Neq; hec alterutro nostrū
uobis inutilis erit: p. c. plerisq; n. rei p. pericula contigit uni

minus ubi nō cuius qualis sit uir pōt late e: Primū q; quā omnium
moreb. c. salustius admiti ex. et quem regulā quaerit. uelim mi respōdeat
numquid ij quos gessit scipiones, metelli aliiue erit aut opus aut
glia, q; eos res sue gestę, et uita innocentissime acta cōmendauit, et
q; si hoc sint illis imitiū nouis et dignitatis, cur nō eque nobis existimet?
nuius et res gestę illustres sint: et uita integerrima acta? Quasi nō
in sit ab illis salustius ortus: qui si esset, nō nullos eam ne turpitudis
pigeret. Ego meis maiorib; uirtute mea prelucui: ut si prius nō
nō fuerunt: a me decipiant: uitiū memorię sui. Tu cuius uita quā
turpiter egisti: magnas effudisti tenebras: ut si et sunt egregij
ciues. recte uenerū in obliuione. a parte nobilitatis imitari et uirtu
tis exemplū. Neq; me conterret dicet. p. c. cū ij qui id detestantur
oēs odio tarent, inuidia, sed ei est qui mecū in ista re. p. uersati
sunt. Sed si fuerim aut in honoribus petendis nimis ambitiosus
nō hanc diu optinerem ambitionē: cuius primū me et cōsi
teor: sed illā pristinam tōtra leges, cuius primos ordines salustius
duxit: aut in gerendis magistratibus aut iudiciis negligentior ea fu
erim, aut in tuendis re. p. tam uigilans, qui in proximum
uoras: credo qd amas nō tui similes nicalumnes in hac urbe uiuere.
At quanto rei. p. melius loco starem si in per ac similes scelestos
tuum unā cū illis annumeratus essem. An ego tuę stupri et dam
nate togę, qui togatum armatos, et pace bellū oppressi. An
aliud mentitus sum fortunatā me cōsule nomē qui tantum
uitetis nū bellū ac domesticū urbis incendiū. Neq; te mi puer ho
lenissime: cū ea culpes quę in historijs nō glię ducis. An tu
qui es ferbentem mentis ira, q; illi palam hoc ordine duxerit
Nam qd in patrem meam inquisiti tantū ne abesse quo abiudicatus
q; in apiudicatus. Sed qd ego de te plura queror. Quod si metiri
turpe ducis qui in ansus es gloriosum ut uitiis obiicere cuius
tempestiuos nocens? An illius crudissimas posse fieri uitę pue
ros: qui no sit, artib; et disciplinis eruditus. Analia illius
crudelitate futura est et immanibila uirtutis: quibus homines

ad glorię rapidatur alienę. Sed minime mirū est. P. c. si hō qui dies
die ac lustrare plenus sit hęc ut nova ac inusitata mirē. tam q̄ ista
inusitata rebus nolunt petulante in corpore et filiā, quę facilius mulie-
res sit ab uiris abstinent! q̄ tu uir ab uiris! Satis docte ac pie Tertia.
Homo ipse rusticus mutuū tibi quēm relaturū. ut uicissim tuas compella
rem. Vnus. n. fuit materie huic, neq; quicq; dom tuę turpius est
q̄ tu. Multū te uō opinor fefellit, qui mihi paruae munditiae putasti e re
re familiari, quę mihi multo minor e, q̄ hōr dignus sim. Atque
utinā ne tanta est quid! quanta e ut potius amici mei uiuerent,
q̄ ego testamentis eor longiplenor fiem. Ego fugere. c. salusti si non i. P. Clodij
tr. pt. cassij utilius duxi! q̄ ibi fortunā omni exspirā! q̄ uniuersi q̄sto. ro.
ciuilis fiem dissensionis cā. q̄ postea q̄ ille int. p. suis suam deluauius
et oraq; quę cōmemorat pare et otio resideret, hoc ordine rei uōbis utq
ipse q̄sti. ro. manu me retrahente reuerti. q̄ in dubs si cā relaq; uitę
cōtinetur, aut quid meo supesse: cū uniuersi quid uos, q̄stuq; ro. fre
quens aduersi, q̄ tulanus est tuo me fugare uertem uiriq; putarā
in existimarit. Neq; hercle mihi est, si ego semp uitas autē amici
tuas existimauī. neq. n uni priuati ancillatus sum, neq; me addixi.
Sed quanta rei. p. studui, tanta in fui aut amicus aut aduersarius ego
nihil plus ualui ualere. q̄ par: multi priuatorū audacia meruit
ruit, ego nihil timui nisi leges. Multi arma sua timeri uoluerunt:
ego nunq; ualui quicq; posse. nisi pro uobis. Itaq; nō est mihi
audaciā ulli fuit qui nō ppeno rei. p. amicus fuit. Neq; ne pe
nitet. si aut penitenti uatis nō reo patrocinii pollicitus fuit, aut
sceleri insolentiā repressi, aut libidi petulantiā culpam, aut uirtus
refaris fui. Hę eterna laudes egregii uiri et unice sunt. quę si te
mihi ut uitia omnia, temeritas tua reprehendetur, nō una mea culpa
hunt. Plura dicerem, si apud alios esset in dissentiendū. P. c. nō apud
uos, quos huic animi actionis mēq; maiores. Sed ubi res testimonia
adsint quid e opus uerbis. Nunc ide reuertar. salusti primo tui
ipsius, qui si nunq; in uita peccauit! tam maiore mi uiā rei. p. fuit
nō ponat. Hę tolem filiū genuit. Neq; hi siqua in puerita peccasti
et equum, ne parentū tuū uideat amisisse. qui eo ipo magis fuisem
nos ptatem huic. sed quale adolescentiā egerio. hoc ei. demōstrato

Multa ex uōb potestas fuerat in uos / sumptibus absumpsimus.

IN C. ISPV. SALVSTIV.

facile intelligę si penitenti paterer tam iudicibus et proauis addicimus. Posteaq
imensę culę impudicissimū corporis quę stabulis ibi impurus sustinere nō po
tuit, ut etiam tua iam adita paupertas quę alti sacra collibuisset, et colueret!
cupiditatibus infinitis efferebamus ut quę ipse corpori huc turpia non du
xisset, in alios exercerem. Itaq; nō facile est putare. P. c. uirū in honesto
ribus corporis partibus rem quęsierit an amisit. Domū paternā uiuo
pre turpissimo uenisse huic, uendidit. et cuiq; dubiū por et qui mori
cogit eum: quo hic nō dum mortuo, q̄ hęredē gessit cura. Neq; pudet eum
a me queri quia in. P. crassi domo habet; cui ipse respondē nō queat.
qui in ipius habet paternū domo. At hercule Lupus status tyro in imo est
contra. postea nō est ita, sed abiit ut sedulitas familiaq; nigdum hos
ad iudicia ad subsellia accusandis extrema fortuna stent, et ita discessit.
ut nō hic innocens ee, sed iudices peccasse existimarent. Primū hic
mori in quęstum adeptus, secutus huc locū et hanc ordine desperatis
omnibus aditus q̄ sibi scelerissimo hoi patuisse. Itaq; timens ne parricidi
cius clam uobis esset, cū alios matres familias unus obprobrio esset
cōscelus est nobis uidentibus adulteriū, neq; erubuit oia uita.
Vtque
mus ut libet salusti, egenus quę uoluptas sequi sit uni et mos, sceleri
et conscientiā. Hoc nobis langore et segnem nimiū et probauit. Su
mus diligentes in tuenda pudicitia minus uxor. Sed uti et recti nō
simus, ut aut cauere possimus. Audacia tua uicit studia nra. Et
quod huc monere possit. P. c. fuimus aut docti saepe! quę nō pudue
rit palam uobis audientibus adulteriū cōfiteri. q̄ si tibi per me
nihil respondere uoluissem: sed illud censorium eloquium appij claudij
et. L. pisonis integerrimo uiroq; quo usus e quisq; eos pro lege
palam uniuersis referre! nōne tibi uidetur eternas iuuare mu
tuas! quas reliquas uitas eluere nō possit. Neq; post illū delecti q̄
nanus usquam uidimus et, nisi forte in arte castra coierunt q̄ ab
horrima rei. p. conflagrarent. At ide salustius qui in parte ne fuit
quid mansuet: postq; rei. p. armis oppressa et, et ide huic qui tenebre
dixit in senatu post quęstum est receptus quę honore usa gessit
ut nē in eo nihil uenale huic, nunq; aliquis emptor fuit, ut equi
ut nihil nō equi ac uiri duxit. qui sibi ipsi fuit collibuissit. Neq
aliter usurpauit ac debuit. itaq; loco prede magnarum accepisset.

PRO. L. FLACCO

M. T. C. PRO. L. FLACCO AD. IVDI. ORATIO

Vm in maxīs periculis huius urbis atq imp̄ij grauissimo atq acerbissimo rei. p. cāu, sorio atq aduitore consiliorz puulozq meoz. L. flacco ędē ab uobis coniugibz liberisq uestris uastitatē atemplis delubris urbe ytalia depellebam: sperabam iudices honoris potius. L. flacci me aduitorē futurū: q̄ miseriaz deprecatoren: q̄d em esset premiū dignitatis q̄d. p. r̄n. cū huius maioribus semper detulisset: huic denegaret: cū. L. flaccus uetere ualeng gentis in liberanda patria laudem prope quingentesimo ānō rei. p. retulisset. Sed si forte alieno aut beneficij huius obtrectator aut uirtutis hostis aut laudis inuidus: extitisset. existimabam. L. flacco multitudinis potius imp̄ij nullo tam cū pculo q̄ sapientissimorum uiroz iudicio et iudicandum. Etenim quibus auctoribz et defensoribus olim hm salus est nō ciuiū sblū: neq etiā gentiū defensa accepta nemīem unq̄ putaui p eos ipos periculum huius fortunis atq̄ fidei creaturū: q̄d si esset alienū futurū, ut aliquis dr. L. pinte rogaretur nunq̄ tam ex animo iudices. D. lelii optimi uiri filiū optia ipm spe p̄dutū sumq̄ dignitatis ea cuius susceptum: actione que celeritatis, potius cuium odio & furore q̄ ipius uirtutis atq̄ institutę adolescentię comoueret. Etenim cum a clarissimis uiris iustissimas inimicitias sepe cū benemeritis ciuibus deportas et uidisses: nō summa turatus quemq̄ rei. p. amicū: postea q̄ L. flaccum amor ipatriam perfectus esset nouas huic inimicitias nulla accepta iniuria denūciatarū. Sed q̄m uidues multa nos et in nris rebus et in rei. p. fefellerunt: ferimus ea que sunt ferenda: tm ab nobis petimus in omīa rei. p. subsidia totū statū omnem memoriā temporz p̄teritorz salutem futurum spem reliquaz in una p̄tate in uris sententijs hoc uno iudicio ponam et defixam putemus. Si unq̄ res. p. consilium grauitatem sapientiam prouidentiā iudicij implorauit: hoc ipo hoc unq̄ ipo implorat. non est dubium q̄ qui huc compulsi conuitiatiq̄ uenerunt: sed de una re p. iudicium de uniuersi statu de omnium salute, de spe omnium bonoz signa rebq̄ est etiā nunc, que fortuna ciuiū mentes, cogitationes q̄ substernat omīa alia p̄fugia bonoz, p̄sidia innocentiū subsidia rei. p. cōsilio

auxilia uim acciderunt. Quem. n. aliū appellem? aut obsteti? quem
implorem? seratū ne? At is ipe auxilii petit et confirmationem
auctoritatis suę, utz ptas promissam et sentt: at equites romani? pleb
rabiunt principes eius ordinis quisquitis: quid cum omitas sensus.
An pptm. no? at is quid omen suam de bonis patrem tradidit nobis? quā
obrem nisi hoc loco nisi apud uos nisi puos uidtes? nō auctoritatem
quę amissa est: sed salutem nostram quę est et quę extremaq; pen-
det tenebimus? Nihil est pretera quo confugere possimus nisi sorte
quę rei hoc uidtio tentetur, quid agatur, cui cauę fundamenta iacta
tur uidtes? nō uidetis, damnatus est is qui catilinam signa patrię
inferentem interemit. quid est cauę cur nō is qui catilinā exurbe rep
pulit: pertimescat? repetitur adpena qui indtia cois exitij reputat
sibi confidat is qui ea proferenda et paretefacienda curauit? Socij cō
silioz ministri comites sustantur. Quid auctores? quid duces? quid
principes sibi expectant? atq; ut inimici nisi ac bonoz omnium meri
potius contendant: tū est utrū tam omes boni duces nri an comites
fuerint ad eoz confundam salutē? Hunc g uirū leti quibus tam
rebus oppugnas? fuit p. seruilio imperatore in siliria tribunus militū
ea res siletur fuit. iij. prosoni questor in hispania, uox de questura
nulla missa est? Bellum cretense et magna parte gessit, atq; una
cum sumo imperatore sustinuit: muta est huius temporis accusatio pre
turę uirtus dicto, res uarias et multiplices ad suspitiones et similitates
nō attinguit. At nō in summo et periculosissimo rei.p. tempore etiam
ab inimicis eadem pretura laudatur. At á testibus leditur antę duo
á quibus? qua spe? qua re concitatus? qua leuitate? qua egestate q
p tidia qua audacia predutus? dicam de gnē uniuersō et de condi-
tione omiū nostrū: p deos imortales uidtes nos quō is qui anno
ante romę uisi dixerat anō post in asia uisi dixerit? á testibus quae-
ret ignotus, ipi coniectura nihil uidturus? in tam uaria uirtus dicta
tam multa decreta tot hoiū genera, tot uoluntates quę est
unq; iacta nō suspitio, quę tam solet et falsa sed uarietate no
aut doloris et is est reus auaritię, qui uberrima re compediū
in maledicentissima ciuitate, in suspitosissimo negocio maledicēdi
ornē nō mō crimen effugit. Preterea illa quę pterenda nō sunt.

nullū huius in priuatis rebus factū auarū, nullam in re pecuniaria
contentionem, nullam in re familiari sordem posse proferi. Quibus g
testibus ego hostes possim refutare: nisi uobis timuisse illi manus hō
nō mō nobis, sed ne inter suos quidē natus uos doceret, qualis fu-
Flaccus? Q ut uos modestissimū adolescentem, prouinię maxę sacrissi-
mū uirū, et territus fortissimū militem diligentissimū ducē, tem-
peratissimū legatū, questoremq; cognouerint. Q ut uos presentes cōsta-
tissimū seratorem: uigilantissimū pretorem ac amantissimū rei.p. ci-
uem uidtis? De quibus uos alijs testes et debetis, debus ipi alios
testes audiretis? ati quos testes: primū dicam id quod est cōe grecis
nō quo nationi huic ego unus magis fidem derogem. Nam siquis
unq; de nostris hoibus agrē isto studio ac uoluntate nō dbhorruit
fuit: ne et ē arbitror, magis et tum cū plus erat ocij fuisset, sed
sum in illo nō multi boni docti prudentes, qui ad hoc uidtiū deduci
nō sint, multi imprudentes illiterati leues, quos nauis deferret cui-
deo conatatos? Et tamen hoc duo de toto grē grecos, tribuo illis
literis, do multos rei, disciplinam, nō admiro sermonis leporem in
genioq; acuū durendi copiā dem et figura alia sibi summā nō re-
pugno, testimonioq; religionem et fidem nunq; ista natio coluit.
totius huiusce rei quę sit uis, quę auctes, quod pondus ignorant
unde illud est. Da mihi testimoniū nutuū, nū gallos, nū hispa-
nos putatis? totū istud grecos est ut etiā qui grece nesciūt, hoc
quibus uerbis á grecis dici soleat sciant. Itaq; uidete quo ultra
quam confidentes durent tum intelligetis qua religione dicant
nunq; nobis abrogatū respondēt semp accusatori plusq; abroga-
tum. nunq; laborant: quibadmodū probent quod dicunt, sed
quibadmodū se explicent dicendo uidtur Flaccus dicere. Ac. gō
ut ipi autabant libertus erat eius turpi iudicio condemptus. ni-
hil dicit quod ledere, cū cupiebat impediebat enim religio, tamē id
quod dicit quāto cū pudore quo pallore et tremore dicit? Quis
promptus homo. p. septimius? q uultus de iudicio et illius? is
hesitabat: tamē eius iracundię religio nōnunq; repugnabat
inimicis. uu. Celius q cū in re manifesta putasset neq; pu-
blicanū iudicare contra publicanū, sublatus erat et nō rem

greci nō colunt fidem

parcę tam̃ temnit. ſt̃ neqꝫ attulit. in uidutiꝰ quicqꝫ addendũ niſi uolũ
tatem. ij ſi greti fuiſſent. at niſi nũ moreſ ac diſciplina plus ualeret
ꝙ dolor ac ſimultaſ omneſ ſe ſpoliatoſ uiolatoſ fortunis euerſoſ ꝙ
diruiſſent. Gretuſ teſtis cum ea uoluntate proteſtit. ut ledat. non
ut uirandi ſed ledendi uerba meditaretur. utrũ reſelli ro argui
putat ꝙ turpiſſimũ. ad id ſt̃ parat. nihil curat aliud. Itaqꝫ nũ
optimuſ quiſqꝫ nec grauiſſimuſ ſed imprudentiſſimuſ loquaciſſi
muſqꝫ deligatur. Dof aũt imprimatſ minimaꝫ rez uidutiꝰ teſtem diligẽ
ter exp̃ditiꝰ. etiã ſi forma hoſt. ſi non. ſi tribũ noſtr. moreſ tam̃ exp̃ctaſ
putatſ. qui tũ dicit teſtimoniũ exiſtimatuſ horũ. ut ſe ipe ſubſtentat. ut
omia uerba moderatuſ. ut timet. neqd rapide. neqd inconſiderate. neqd
plus minuſ ut ꝙ ſit neceſſe dicat. Itaq illoſ idem putatis. quib uiſ
uirandũ uoluiſ eſt. teſtimoniũ ludiꝰ. exiſtimatio uiã tenebre lau
meret. gratia. gratulatio exp̃ta eſt. omiſ impudens mendacio. ſed non
dilatabo orationẽ meam: etenim pot̃ eſſe infinita ſi minuſ libet totiuſ
gentiſ in teſtimoniſ dicendiſ expilare uanitate. ſed ꝓpius accedã
ad iſtius teſtes duriſſimũ. uehementiſſimũ accuſatorem. nactuſ eſt
iniquiſſimũ in omẽ gñe odioſum. ac moleſtũ. quẽ ſpoliis uerbis ſortemq;
uſui et amiſſa &rea. p. Sed certe inflammatuſ incredibili rapiditate hanc
cam̃ accuſationeꝫ ſuſtepſit. Qui comitatuſ in ſigrendo. comitatũ diu
rnũ quantuſ exercituſ. que ractura. qui ſumptuſ. quata largitio.
que dꝙ unda ſunt cauſe: timidi tam duro ꝙ uerſor ne leuiſ echinetꝝ
quaſ ſibi ſuſtepſit gloriꝫ cauſa: putet aliqã orem meã ſtrenuiſ. teſt
aut inuidie et queſtuũ. Itaqꝫ hanc partem totam relinquã. ab nobiſ pe
tam uidereſ. ut ſiquid ipſi audiſtiſ coĩ fama atqꝫ ſermone de ui de
manu. de armiſ. de copiſ meminerunt. quaꝫ rez inuidia legẽ ac re
cenſ ac noua certuſ eſt. ſt̃ inquiſitionẽ comitiũ nũ. conſtituam. ſed hãc
uiam obmittam: quanta illa ſunt. que qm̃ arcatorio iure et more ſint
facta reprehendere nõ poſſumuſ. Quo uerſ tam ragimur: primũ qd diſtribu
tiſ partibuſ ſerno eſt tota aſia diſſipatuſ. CN. pom. q. L. flacco uehe
menter eſt uirtutiſ contendiſſe à lelio paterno amico ac ꝓfectorio ut
hunc hoc iudicio accuſaret. omẽmqꝫ ei ſuã auctoritatẽ. gratã. reip. apte
ad hoc negotiũ confriendum detuliſſe. ſd hoc uerſimiliuſ ꝙ is hoſtis
uidebatur: qd paulo aũ in eadem prouincia familiarem lelium flacco

L. amiſ in Pbo

uiderant. Pompeiatũ auctoꝝ rũ apud eoſ tanta eſt. quanta ẽ debe
tum et eſſet in iſta prouincia ꝙ nup exp̃ditionũ et regũ bello liberauiſ.
aduꝫat illa ut eoſ qui domo exire noluerant teſtimonij denũciatioe
terreret. Quo domi ſtare nõ poterant! largo et liberali uiatico rẽpo
ueret. ſic adoleſcens ingenij pleni. lo tupletes metu temeꝝ premio
ſtultoꝝ errore ꝓmouit. Sic ſunt expreſſa iſta ꝓdicta que retinam⁹ ✝ ꝓphiſmata
pſephiſmata nõ ſententijſ neqꝫ auctoritatibꝫ declarata. neqꝫ uirorũ iurando
conſtructa. ſed porrigenda manu. profundendoqꝫ clamore multitudo
conuitatꝫ. O moreſ pricliarũ. diſciplinaqꝫ qua à maioribꝫ accepimus
ſiquid recentemuſ: ſed noſtro quo pacto iam de manibꝫ elabemur nulla
ẽ illi nũ ſapentiſſimi et ſanctiſſimi uiri uim contionis ẽ uolue
runt! que ſciſſeret plebs. aut que ꝓpius uideret. ſubmota contione
diſtribuit partibꝫ tributim et centuriatim deſcriptis ordinibꝫ claſſib
ſtantibuſ. audituſ auctoritatẽ nemo. dies promulgata et regnia ui
beri. uitariqꝫ uoluerunt. Oreꝝ aũt tote reſ. p. ſedentes rẽ omiſ
temeritate adminiſtrantur. Itaqꝫ ut hanc gretia. que ſamdiu ſuis
conſiliis gruiſa euaſtata ẽ. obmittam. Illa uetuſ que ꝙda impio
gtia floruit: hoc uno malo conridu libertate moderata ac liber
ta corruꝓ rũ in theatro imperii hoſtes rez hoium rudes igrigq;
conſederant. tum bella inuitis ſuſcipiebant. tum ſedentes hoſtes
ret. p. ſtruebant. tum optimoſ ciues è ciuitate eiciebant. quod
ſi hec athenis tum rũ ille nõ ſolũ in gretia. ſed prope rectuſ gentibꝫ
emitebant. grauiſſime ſunt ſolute: quã moderationẽ putatiſ tyberio
aut in aſia conſulariũ fuiſſe! maſ contiones illaꝫ nationũ hoiũ
pleriqꝫ perturbant. quid rũ ſibi ſint ipſi tandem fieri putatis. Cethe
eſt uirgiſ cymeus ille athenagoraſ. qui in ſame frumentũ exꝑ
tari erat auſuſ. Data lelio contio ẽ. proceſſit ille Graccuſ apud
graccoſ nõ de ſua culpa dixit. ſed de patre queſtuſ eſt: porrexitq;
manuſ pſephiſma narũ eſt. hoc teſtimoniũ eſt. Huic epulũ pauco
an omiũ largitione ſaturati ꝓgeneri ꝙ mithridates qui multitu
dine illam nõ auſtate ſꝫ ſagina tenebat. ſe uelle dixerit ad ſuoꝝ
et ſonarij conclamarũt hoc teſtimoniũ eſt. ciuitatis ego terras à
ſuribꝫ pti. dixi. Vez erant ea teſtimonia. nõ ciuitatꝫ contionis
ſed uirtutis ſeuerꝰ. Quare iam nõ eſt mihi contentio cum teſte

uobis uidendum est: sint ne hec testimonia putanda. Adolescens bonus ho
nesto loco natus dignus cū magno ornatissimoq comitatu uenit in oppi
dum: gregem postulat continuem loupletes hortos et graues ne sibi adu
ersentur testimonij denūciatione deterret. Egentes et leues spe lega
tionis et uiatico. pūo priuato. et benignitate protegat. optimos et habe
narios atq illam omnem ferem ciuitatis. Quid est negotij contristare rem
presentem qui nusq cum in suum usum fuerit. sumo aut amore esse
qui non ipse impij nō potuerit. nimundum nō est horum. quibus odio
sunt uirtutes nomen acerbitatis structura decumane portarum morbi
berter arripit facultatem lędendi quocunq modo detur. Memento tot. ꝯ
cū audieris probra nō audire nec testimonia audire temerariorum
uulgi! audire uocem leuissimi cuiusque: strepitū audire imperitorum au
dire contentionem et contionem conuitiatoris leuissimi natura ipsaque
presumptionis plenus. nam. nomen quoque criminis. Iam nihil ipse spem nihil
ipse terrore ac minas reperiens. In erario nihil hodie ciuitates nihil
in uectigalibus. dux reges confidendi pecuniae aut usura aut tributo
nec tabulae creditorum proferuntur nec tribunum conflicto ulla ueritatum
q nō facile falsas rones inferre. et in tabulas quodcunq commodum
et referre soleant ex. ex. pompei hui et ad hypsei et hypsei ad popeium
missi? Quaeso cognoscite: hic pompeius et hypsaeus. satis ne uobis cognitum
hos auctoribus dissolutos gregem consuetudinem. licentiamq impudentiae
uidemur. nisi forte qui. cn. pompeium qui patrem qui millies pellente
fallebant. eos urgente lictore in absentem et in L. flaccum autem timidos
fuisse aut religiosos putamus: et fuisse incorrupte hic domi nunc
nō quos hic auctores aut quam fidem prae. triduo hic ad portam defen:
uidisti signis obsignari iubet. trigesimo die uix desinunt. ne cor
rumpi tabulae facile possint. iduus hic obsignatas iii. pōs. pōt nolunt
at obseruantur corrupte. Quid refert q tanto post ad iudices defera
tur an nō deferantur. quid si testis studium cū accusatore sociatum
est. tamen ne illi testes habeantur? L. h est q illa expectatio. quae
uersari in iudicijs solet? nam ante cū diceret accusator aperte. et
uehementer. eumq defensor supplicium demisseq rogaret. tertius
ille erat expectatus locus testium. qui aut sint nulla studia diuersa
aut cū dissimulatione aliqua cupiditatis. hoc nō quid ē. una sola

quia hic auctores

pellectat

coarguere

nō dissimulat. nō uerentur de subsellijs

uerbo

et accusatoris subsellijs surgunt. quaerunt. una ex domo prodierunt. si nō ha
bebant. quo reuertantur. nō habebunt. An quisq est testis qui aut
tutor sine cura interroget. nec metuat ne sibi aliquid qd ipse nolit
rūdeat? ubi est q illa laus oratoris: quae uel in accusatore acerbe uel in
patrono spectata solebat? bene testem interrogauit. callide accessit. repre
hendit. quo uoluit. adduxit. eorum. et eloquio redolebat. Quid tu
istis rogas Leli? qui priusq hoc te rogo dixeris plura et effundas q
tu ex domi an ex subsellijs? Quid ergo aut defensor rogem? nam aut
oratio testium refelli solet: aut uita Lecti. qua disputationem orationem refellam
eius qui dixit. dedimus? nihil amplius nisi in horam dicendi. ē nō ora
argumentationem nō habet. quid dicā in ignauos? Querendū est q de
plorandū id quod iam dudum facio de omni accusatoris. ini quae. primum
de cui quae testium! dicā. n. nato minime in testimonijs? dicendis reliquos
ignius arredo: nego ex ista testimonia quae tu ipse probra bismata appellas. et tre
mutu egentium et inopum quidem temerarium grauius odiosius. iurabo ex
magis. qui gessit nō adest. qui nusquam dicitur nō est deductus priuat
hic nullis proferuntur pōs. retenti sunt. in accusatoris priuatis. Summa est
testibus. hi uiuunt cū inimicis! adsunt cū aduersarijs! habitant cum
accusatoribus: utrū hic tamen disceptatione et cognitione ueritatis
an innocentis labem aliquā aut ruinā fore putauo? multa enim
sint eiusmodi iudicia ut ex si in horum ipso. de quo agitur neglegenda
sint. tam in conditione atque in ex. primis cernenda uidem. Sequi
uisimo loco natus nullo splendore uitae nulla commendatione famae
defenderem: tam cuiae a cuiusq rei humanitatis uitae ac muneris depre
caren: ne ignotis testibus ne inimicatis. ne accusatoris consciis
communis contubernalibus nec hostis leuitate graeci crudelitate bar
baris cuiae ac supplicio unum dederetis. ne pulcherrimam imitationis
exempla reliquis in posterum proderetis. Sed cū L. flaccus pater
cuius et familia qui primus consul factus est. primus in hac ci
uitate consul fuit. cuius uirtute regibus exterminatis libertas in
re. p. constituta est. quae usq ad hoc tempus honorum imperij rei ge
stae. gloria continuata pruinsit: cuius ab hac p heri contestatae mi
tute maiores: nō mō nō degeneraunt. L. flaccus in qua hospitia
florere quis sui gloriam uiderat. laudat prae in libertate uindicat

prętor adamarit: In hoc ego rem negd pnitosum exemplū pdeā: pertimescam in quo et siquid errasset: cōmunidi et arbitrarent: quod quid ego nō ago nō postule sed contra iudices uos oro et obtestor ut eo tam tam quę mage intentę oculis ut aiūt acerrime cōtemplem: nihil religione testarū, nihil ueritate fundatum: nihil dolore expssū cōtractū omia corrupta libidine: auaritia studio pretio, gutio reppererit: etenim iam uniuersa ciuitas cogita cupiditate arcadam adsim gulas querelas criminationesq; pretoz. classis nauis periuriam cuiq tantas iniquitatem queruntur: quod nō factū iudices confitem. Si hoc crimen est aut in eo est qd nō habuerit imparē, aut ita qd ne est quis ciuū nauibo. aut in eo q nulla hoc ptore classis nauigauit habuisse ut intellegat, cognoscę qd me consulę senatus decreuit cū quid nihil aspiciebo cōtinuoz amore deterens decresserit. S.C. Prouisum est q ut quis fuerit classe nec ne quaramus: utrū hoc gesti statuent. aut ille exterę nationes aut uri pretores nostri duces uri imperatores. equidē existimo in tuismō regione atq; prouincia quę nauro cincta portibus distincta insulis circūdata est. nō solū pfidij sed etiā ornandi imperij cā nauigandū fuisse. hęc. H. cō ac magnitudo atq; immanitas nris fuit. ut cū priuatę rēbus suis q sumptu minimo cōtempta, tenuissimo cultu uiuerent. in imperio atq; pū. dignitate omia ad gtiam splendoremq; reuocarent. Q. ueritur. n. ire domestica continentis laus in publica dignata: qd si et presidij causa classem habuit quis erit tam iniquus, q reprehendat. nullierum q donas. quid? nullos fore quis pstare poterit? minuit inquit gtiam pompeij tuias augęs molestiam. Ille. n. classes prędonū urbes portus, et cepiarum subiectus pacē maritimā summa uirtute atq; incredibili celeritate confecit. Illud nō neq; suscepit, neq; susceptę debuit. ut si qua ex pria nauicula prędonū apparuisset accusandus uideretur. Itaq; ipe in asia cum omia iam bella terra marq; confecisset classem tam bene ate ornatam tanto impetu: q sibi statuit quos et cū ipius primis nāt tutos omia et parata et poterant: quid cū ille decessisset: Flacco existimandū et faciendum fuisse? Q. quid nos hic nōne ipo pompeio auctore. Sillano & murena cōsulibus decreuimus ut classes istabo nauigaret? nōne eo ipo tpe cū. L. Flaccus in asia reniges ipetaret

nos hoc in mare supium et inferū? Sexterniū ter. et quadringies rogabamur? Q. quid priore anno. nōne. A. curtio q. p. sterilis ille post bellum ribus pecunia in classem erogata? Q. quid? omi tpe eques in maritima nō fuerunt? illa enim est gtia diuina pompei primū prędonum et eos quicumq; illi belli maritimi gerendi datū est. toto mari dispsit nugabamur redactos et omia in pacem. deinde syria et nostram cilicam teneri? cypri. p. ptholomeū regem nihil audere? pretereo cretā metelli uirtute et nram, nihil te unde ps nostra? nihil quo recurrant? omes fere insulę promunctoria, litora insulę, urbes maritimę claustra imperij uri continent. Q. si Flacco ptore nemo inimicus prędo fuisset: tamen huius diligentia reprehendenda nō est. Adhuc. n. q hanc classem hostis fuisset existimarem nō fuisse? Q. quid si. L. oppij. L. agrij. C. sestij equitis. ro. huius et clarissimi uiri. CN. domitij qui in asiatum legatis fuit testimonio doceo? eo ipo tpe quo tu ipe negas classem hostilem fuisse? complures apidonios et raptos? tamen Flacci in remigio imperando resplendet? Q. quid si et ornatus et apparatus adhuc meminerunt? eo nobilis cuius est forte nobile nomen audiū? At pugil olympionices hoc et apud graecos quam de ea gnitate duximus ppe maxime et gloriosus q rome triumphasse? At nemini concessit q multa ore maritimo clarissimi uiri pstitere? qui cū prędonem nullū reppssent: mare tamen tutum prestiterunt. Q. aut est. n. in rapiendo locus eorum, ornatio defendendi facultas? eadem nō solū latibulis occultos locos q et tempestatum aduersione et moderatione: reliquū est ut quęrat utrū ista classis nostra cursu ac an celeritate tm & bris nauigarit. tum id q negari pōt cuius rei coniecta restat? est asia. Cyprio classem distributam fuisse? ut una pars supra ephesum: altera infra ephesum nauigaret. hac classe M. crassus uir amplissimis ab exo in asiam his nauib. flauit et asia in macedoniam nauigauit. in quo q est ptoris diligentia requirenda? in nio nauiū an in descriptione equabili stipendiorum? Dimidiū cuius quo pompeius erat usus imperat. nō potuit partiri? Descripsit aut pecuniam ad pompeij rationem atq; eius armamenta data. L. Sylle descriptoni? qui cū omis asię ciuitates proportione in prouincias descripsisset illam rationem in imperando sumptu &

pompeius et flaccus senatus est. nego est adhuc tam ea summa completa:
H an refert uōt ergo qd luceret. cum. H. omnes nō patet pecuniā sumpsit id qd
in crimen ēt eius confitetur: qui ḡ probari pōt hac pecunia nō retentā
crimī sibi ipsi facere: in qua crimī esse nullus si referret. At. H. negat
fidem meū qui. L. flacco succensuit pecuniam ullā in remiges impasse.
equid. q. fratris mei laude delector. ꝙ alijs magis grauioribus
atq maioribꝰ aliud qddam statuit aliud uidit. existimauit ḡnāq
tempore audiret quid ēet de pdonibus. q̄ nelle tributo classem ēt
comparauī: denicq̄ primus frater meus in asia fere uno suptu
remigū ciuitates leuauret crimī aut tū uideri solet cū aliquis sup
nus instituit eos qui ara nō erant instituti nō cū successor aliqd
emutat de institutis prioꝝ flaccus quid alij posteā fecerint cent si
re nō poterat quid fecisset uidebat. Sed qm de totius rēp. asiae
crimine ē dictū aggrediar iam ad singulas ciuitates. ex quibus
fuit flacc nobis prima ciuitas. Acmonenses. citā pretor uoce nostra
legatos acmonenses ꝙrēdit unus ex epigonis: ydam. et nr̄ pronun
mentum coegistis. est. H. credo si uir iste ut ciuitatis nomen sua aut
toritate sibi finxerat damnatus turpissimus iudicijs dominatus
brī publici. cuius de probis adulteriis ac stupris ēt ara acmonen
sium lex! quas ego nō solū longitudinem uersꝰ ēt ꝙ turpissimum ob
scenitatem uerbis pterendas puto: dixi pū. datū drachmarum. ccvi.
ā dicat tantū nihil oīno nihil protulit. sed admirari id quod rectē qm
erat domesticū docere debuit priuatim drachmarum. ccvi. dedisse
ḡtum sibi ablatū ho impudentissimus dicit tantū nunq̄ eum sibi
ut bñ optare. At. A. sextilius dicit se dedisse et a suis fratribus
potuit dare sextilius: nam fratres quid consortes sui mendicitatis
audimus ā. sextilio fres denicq̄ ipi prodeant q̄ uolēt impude
mentiātur et q̄ nunq̄ habuerint dedisse se dicant. in aliquid
fortasse coram producendum. in quo reprehendent nō dedisse
inquit sextilius ecdo tabulas nō deportauī fres falsum exhibe
nō dimicauī quod ḡ. unus ex epigonis fortuna ego uitae
turpis et existimationis damnatae impudentia atque audacia
fretus sine tabulis sine auctore legit. Id nos q̄ crimen aut te
stimonium grauissimum? idem laudationē qui nos ab acmonensib

flacco data proferebamus falsam ēt dicebat cuius quid laudationis
ratio exoptanda nobis fuit: nam ut signū publicū inspexit q̄ clarus
iste auctor sua ciuitatis solet suos cives referat q̄ graecos ex re port
quod opus sit obsignare dixit: tu uō tibi hanc istam laudationem
nec. H. acmonensiū testimonio flacci uita ac dignitas nititur: dat. H. mihi
quod hoc ea magis postulat nullā q̄ uitatem nullū firmū i graecis
habeo consilium: nullam denique ēt testimonij fidem nisi ea habeatur ista
formula testimonij atq̄ orōis tuę describi ac distingui pōt: ut puto
alterū aliquid ciuitates tribuisse dicam. Metello prius post agente ut
legi uirtutis accusationis optabat pterea sui terentij ac minucij nihil
temporis ea scripsisse aut obsignasse uidebam. Equid uis minimis
rebus saepe res magnas nidi iudices deprehendi ac teneri ut in hoc ipso
de hac quę ē a nobis prolata laudatio obsignata erat. Creta Cilicia asia
tua quę fere est omnis nota nobis qua uiuitur omni ratio nō tū pōt
sed ēt in priuatis hīs quas quotidie uidemus mitti a publicanis saepe
uniuersis mutuum: negas. H. testis iste signo inspecto falsum nos protulisse
dixit. Sed benignitate tuorum ipse protulit: de qua nos et libenter et fa
cile constabimus: nisi ḡ laudatio q̄ ille temporis ea nobis dicta
dicit. data quid obtenditur consignata cera ē. in illo aut testimonio
quod accusatori dicitur datū cēram ēt uidimus. Huc ego uultus se
nos acmonensium deorsus si ceteroqui phrygibus pmoneri pmare
notiferarer. et ḡ maxime posset cōtendere. testarer publicanos ceri
farem negotiatores: unum cera spongiam implorem. cera deprehensa confuderem totius testimonij ficta audacia manifesto cōprehensam atq̄ oppressam teneri. Tpsum uō nō insultabimus uehemen
tius nec uolitabo in hoc insolentius. neq̄ in ipsum migrabo tamq̄
in aliquē testem inuehar neq̄ in toto acmonensium testimonio fune
hoc confecto est ut appareat. sunt missum domo ē uehuntur comi
tabor: etenim quibus ego istam laudationē remittam q̄m sunt ut
asclepiades dicit leues. hoc testimonium nō primarium. Metello nec
ad dubitationem testimonium qui proferri tabulas ex pū? aut spelū
ca ydrissē dixerunt. O patres nescio quos rupidos hinc scaphas
nihil ipse praeter hos abstulerunt? Sed aliud ēt causa suspicamur
ne forte ipsi parui uersus ēt uideantur: poena est ut opinor domi

alioq

grauior q̄ apud falsariū et corruptas trāit. Si uera protulisset cri-
mina nihil erat: si falsa erat pena bellissimū putarunt duē amissas.
quę erant q̄ et me in hac iure ponere atq̄ aliud agere patiens non
fremui. Quippe ille nostro quis et priuatim dirus fuit dedisse: hoc uō
ferri nullo mō pōt. qui de tabulis publicis retritam hanc quę iactura
præstitere nō debet hāc uictor. Si uō uidetur fieri uideatur cū tabulę
illę ipsę ruinis nō sunt proferantur: cū uō is quę nemo unquam uidit
unq̄ nemo qui mortalis erit audiuit in dubio dedy. Dubitatus uide
est quin abhoc ignotissimo phrige nobilissimū ciuē iudicarent. atq̄
huic eidem nuper tris equites. ro. honesti et graues. cū in cā liberali
ei qui asserebatur cognati sui ēt ducerent. non credidere. q̄ hoc
euenit. ut qui lorigles testis dolorē et sanguis sui nō fuerit. ide sit
grauis ḡnis auctor iniuriæ publicæ. Atq̄hic dorylaeus cū mup efferere tur
magna frequentia consentiq̄ uno moras illius inuidiam in L. flacci
letius conferebat. Fari uiuisse leh. si putas paulo nō uiuere mo
contubernales pstrim. q̄ haud tua negligentia factū arbitremur. hoī. n.
phrygi qui arborem sui numq̄ uidisset. sistina furę obrectat animi
mors te et aliqua parte relenauit. edauē. n. hospitē amisisti. Flacco
nō quid profuit. qui ualuit tam diu dum huic prodiret. Smortuus ē
auileo iam dimisso. ac dicto testimonio. et illud. i. olim actorib⁹ tuis
mithridates postea q̄ biduū retentus testes ab nobis effugit. quę
uoluit omia reprehensus comittere. facturus q̄ destitit. Ambulat
cū lorica metuit. ho doctus et sapiens ne. L. flaccus nunc se testē
alliget. cū iam testem illū effugere nō posset. ut qui aū dominesti
morum sibi temperare. tui cū aliquid assequi posset. si nunc ad
agat ut ad falsum auaritię testimonium: uez et maleficij crimē
adiūgat. sed de hoc teste totoq̄ mithridatico testimonio differemus
et sobrie et copiose. Q. hortensius noster ut instituimus adre
liqua pgamus. Caput ē omnium ḡrum conuitandum qui ri accusa
tionibus solet. Heraclides ille tenites ho ineptus et loquax, sed ut
sibi uidet⁹ ua doctus. ut et magis illaps ea se ducat et qui ua sit
ambitiosus, ut animus noster, nostrę quotidie pfaluet temnitq̄
ad illam gratę inseratę uenire nō potuit. et qui se arte duxit
traditurū et retenturū pfiteatur. ipse omisso turpi uidetur quicq̄ ē

ulla conditione priuare potuit.

pari felicitate una legatus uenit. Nicomedes qui neq̄ in senatū uenire
nō potuit: et tum ex prouincia dampnatus est. Nam principe legationis hispa-
niæ adeptus est ordine senatorium. Sed cū rem. p. nimium amplecteretur
perulans dampnatus & bona & senatorium nostrum amisit. hi uestram
grauiq̄ nra tabulas falsas ēe uoluerunt. Nam seruos nouę professionis se
hāc cū ceteris comite ueiissent. decreto scribendo primum uidere assistere
hyspaniam ruinis factis bona: q̄ ipsis populo non soluebat. Storē flacco. pūt.
uenierunt. Præterea philippus est hyspanię generis. et hermodorus eius
frater poleis uē perunt. pūt. est rēdemptoris. dirut se flacco ceteris qui
simul ēent drauerunt. quidem milia dedisse. Cum ciuitate mihi res e
acerrima. hāc. in qua minimus cōmoueri nullus pōt. sunt quinq̄
pstribus tribus quęstoriis quatuor mensarijs. qui apud illos appello
creantur. & hoc tanto nō dedutus est nemo: et cū illam pecuniam
notatim flacco datam referam. nuncupē etiā aliquem ei huiq̄dendi
rem. in eadem sacra refriendam se pscripsisse dicam. quod minime
conuenit. Nam aut omia occulta referendi fuerunt. aut apte omia
cū pscribam. notatim flacco nihil timens. nihil uerebar cū opi. pūt.
referam. ide homo subito eadem quę contempsant. primes sunt.
S. prætor dedit ut est scriptū a quęstore. numerauit quęstor amis
publica mensa aut et ut ceteri. aut et tributo. nimq̄ erat istud
simile crīs! nisi mihi totam rem et omia et scripta quę et hæc
explicarim, uel quod est in ede decreto scripto homines clarissimos ci-
uitatis amplissimos ipsius honoribus, hoc fere fit inuenies cur hi
neq̄ in iudicio adsint neque i decreto notentur. Non. n. credo
significari isto loco, illi qui se eruit heraclidam. ami. n. iudicij
simis est ciuibus ut quę iudicatū hinc dixit omittam. Quibus
pām legationē quā habet. nō accepit a suis ciuibus sed ipse tmolo
petiit. cui nullius honos in sua ciuitate habitus est unq̄. Res au-
ea quę tenuissimis cōmittebatur. huic uni in uita cōmissa sola est
custos. T. antidio prætore in frumto. pūt. est postea: pro quo num. a
P. uarrone plura pecuniam accepisset, relatū suos cuius ultro ab his
sumptū uitulū q̄ postea q̄ tempi hīs a P. uarrone missus cognitū
atq̄ pacefactū est. Cumq̄ eadem de re. Cn. lentulus q̄estor fuit
temnitanis primus has misisset, heraclidam istis temni nemo postea

pecuniā fusiis pſoluiſſe. Interi neglecta longo interuallo Libertus a fusiis cū lris ad hermippum uenit. Pecuniā petit ab hermippo. hermippus ab hercule petijt. eſſe eū fusiis ſatisfecit absentib⁹ et fide ſuam liberat. Hinc eſtuante et tergiuſante iudicio ille pſequit. a recuperatorib⁹ eā cognoſcit. Nolunt exi-
mare. iud. nō unam et eandē ōmib⁹ loā ee fraudatore et inficiatore impudentiaq. Fecit edā ōa! quę nō debuere ſolent. Negauit eſſe eō. reſtimo-
ullem fraeſſe Rome fusiorē. ſed affirmauit unā eō nomē audiſſe. Hermippum u ipm. Pudentiſſimuz atq optimū uiz. Veterē amicum atq hoſpitem meum.

uidit. Atq ut eius impudentia ꝓſpicere poſſitis. eam ipam que leuiſſimi
hoīs animū in flatū mutauit quęſo cognoſcite. Fundū cymeū rome
mercatus eſt de pupillo marianno cū uerba ſt. loqueretur. ꝓ
bret nihil pter illam impudentia qua uidetis. pecuniam ſumpſit mutuā
a ſet. ſtola uidit hoc nō primario uiro. qui et rem agnouit. neq; ho
minē ignorat. qui tam credidit. P. fuluij neratij lectiſſimi homīs
fidei. ſo nō ſoluerat ſumpſit a. C. et N. ſyllis egrib⁹. no. primarijs
uiris. hic hercule oculis ut dixi. Nam hic hermippi heredem
eruditū ciuē ſuū cui debebat. et notiſſimus poſſit: eius. N. fide
ſumpſit a fusiis. ſtatuit. hermippus temere ꝓfuturum. cū iſte ſepe
pecuniā quā huius fide ſuſcepiſſet. a diſcipulis ſuis diceret fusio ꝑ
ſoluturum. Habebat. N. rhetor iſte adoleſcentes quoſdam locupletes quos
deinde redderet ſcultores q̄ accepat. ubi nihil poſſit dicere. niſi eos
remitta hęc. nemine quid adeo inſeruare potuit ut ei animū crederet.
tacq; cū roma clam eet profectus. multiſq; mīnis minatus. hem
diſſet in aſiam uenit. hermippoq; grauiſſimā de nōie fuſcina re
ſpondit. ſe omnē ut ꝙ obrem iſta ciuitas neq; ſeuere fluriū oppugnet
neq; benigne defendat. ſcire poſſitis. Erat ei caſtritano nomē
irato. de quo toto rīdet hortenſius. in uita ſoluerat caſtritio pe
cuniam diu debitam. hęc toti odiū. hinc oīs offenſio. quo cū uerſet
lehius ad iratos. et illud caſtrianū animus durendo refrinuiſſet. ſilue
runt principes neq; in illa contione affuerunt. neq; ipius deoren
atq teſtimoū. ne eſſet. ee noluerunt. uſq; eo orba fuit. optimis
illa contio ut princeps principū eſſet meandrus. cuius lingua ꝙ
flabello ſeditionis illatū eſt egentiū contio uentilata. Itaq; ciuita
ſ pudentiſ ut ego ſemp exiſtimaui. ꝙ uis ut ipſam exiſtimari nolunt
uſtū doloren quę relaſq; rogſtitit. Q. ne pecuniā fuerit apud ſe fluri
prius nōie a ciuitatib⁹ hanc iſt. ee ablatam ꝙrunt. aho loco ꝙram
quid habuit flacco nuū tantū arbitramini requiro quā pecuniam
eſſe ablatam quęrūtur: ſuam ne dicant ſibi a ciuitatib⁹ collatam
in uſum ſuū rupo audiuit nō inquit duximus quid ip⁹. deferam
ad uos. credo nobiſ. L. fluri prius nōie ad ſuū diuersū teſtes. ab ludos
qd tu iſte inquit negat nō habuit. Iam illud uidero. ſi primū illud
tenebo. Q. petitur ꝙ iuſ locuples ornata ciuitas. q nō repetet alienā

Ciuitas teſtamento tradidiſſent. Nō eſt uera ſuſ. nō eſt ꝓbabile. Vidi ego in quodā iudicio imp. Philodoxe teſte Trallianū. Vidi Parrhaſium
vidi Archidemū: eam quid idem hic Meandrius q̄ immiſtus erat ſubiicere ſ qd ſuos ciues ciuitates. ſi uellet, diceret. Habet ille hoīe
lauius! nō egentius: ut inquiratis. Quare ſi hunc habet auctorē Trallianū dolorē ſuū: ſi hunc cuſtodez urbis. ſi hūc teſtem imitez!
ſi hūc auctorē ꝓcerelatę: remittatur ſpūs! comprimat dīos ſuos: ſedent arrogantiam: fateantur Meandri ꝑ ee expreſſa ſpez ciuitatis.
ſtum ſemp illi ipi domi ꝓtrendus ee et conſulendū putauerūt. Deſinant putare auctoritatez ee in eo teſtamento! Cuius auctor ea
inuentus ē nemo. Sed exponā qd in re ſit: ut quā debrez iſta
ciuitas nr ſeuere flaccū oppu
gnaret. nr benigne defendere,
ſcire poſſitis. Erat ei Caſtritano cer

ſpoliatam ſe dixit: quid nō habet qeuis nō fiat. quid hoc ſpudentius
dici aut fingi pōt. delectu eſt oppidū quo oppido unā petunia a
tota aſia ad honores. L. flacci ponerētur. hęc petunia tota ab honorib⁹
translata eſt in quęſtū ꝙ feneratione repetebat. multis post
annis. quę ciuitati falſa ē inuidia. At moleſte ferunt creditores
amiſſum eſt. N. pter ſpem quod erat ſpe deuorati huius. At qui
impudens fatur. nō. N. omnia quę dolemus: eadem quęri ire poſſumus.
At acriuſet uerba grauiſſimis nō ciuitas. ſi impia hoīs amentia
contitati: quo loco et atq etiā fuerit ut recordemini quę ſit teme
ritas multitudinis. quę leuitas propria gręcor. quid in contione
ſeditioſa ualeat oīa: hic in hac grauiſſima et moderatiſſima ciui
tate. in eſt foruz plenū iudicioz. plenū magiſtratuū. plenū optimoru
uiroz et ciuiū. in ſperulatur atq obſidet noſtra. Inde ſtrepe ut
tus et moderatrix offiq curia tam quamoz fluctus ferrumi tot
nuū uidet. Quid nos fieri cenſetis Thralliburs? an id quod ꝓxume
mi. in Si
nū? fortes hę ciuitates ruſtimi uolunt. fortibus uiris ſe ꝓſta mi
thridate moueri impellup potuiſſe! ut amicitia ꝓpti. no. ſe dem
ſuam. uitra omia offiq humanitatis quę uiolarent. q ut filiū teſtimo
nio lederent: cuius ꝓtem armis pellendā a ſuis meritis cen
ſuiſſent: quare nolite mihi iſta nōia ciuitatū nobiliū opponere
quoſ. N. hoſter hęc familia contempſerat nunq; eoſdem teſtes perti
meſcet. Obſeq aut eſt conſtituendi ſi conſilijs principum aſtre
ciuitates reguntur. nō multitudinis temeritate. ſi optimatū conſilio
bellū abſtulit ciuitatibus cū pplo. ro. ee ſuſceptū. Similis tum mo
tus eſt temeritate imperitę patrimi me delecta uulgi apibus
cā ſeparare. At. N. iſtam pecuniam huic rapę non licuit. uni mulie
pri flacco licuiſſe nec ne. Si licuit ſinum certe licuit ad eius
honores collatam: et quibus ipe nihil capiebat: pri pecuniam
recte abſtulit filius. ſi nō licuit tam illo mortuo nōn filius ſi
quiuis heres rectiſſime potuit auferre: ac cū quid thralliani
ſent
cū ipi greci facinore iſtam pecuniam multos anos occupaſſe: a
flacco tam omia quę uoluerunt impetrauerunt. Negs tam ſtre
nue impudentes. ut id quod lehius dixit durare anderet. hāc
a ſe pecuniam abſtuliſſe mithridate quis N. erit! qui nō ſciret

minor nunc studiosorum mithridatem. q̃ vix polliandi mallunius fuisse. Q ut quid amet si ut durenda sunt durerent. q̃ nisi agrem undiues q̃ adhuc egi: q̃ tam assiduis testib fidem hre nos ꝓuenirent. Renouarem aiõ uos admithridaticibelli memoriam ad illã uniuersoꝝ ruinã. rõ. ꝓtor urbe uno pũcto t̃pis. miseram crudelemq; eodem ꝓtores nostros dedisse legator inuinula contexta. nisi ꝓpe romani memoriã rũ uestigio impij nõ mõ et edibus grecos. uez et etatis te deleram. mithridatem demũ illũ ꝓtem illã coniuratorem asie: illã tumychiã hãnibalem. Nec uerũ atq; idem erat t̃pus rũ. L. flacco cõsuli portas tota asia claudebat: rapadoce aũt illũ nõ mõ nõ reciputabat suis urbibus. uez et ultro uocabat. Iuuat hoc nobis si oblinisci nõ possumus. at tacere. Iuuat mihi: potius de lenitate grecos queri q̃ de crudelitate. auctem ut habeant apud eos quos et nõ uolunt. Nam quos nũq; potuerunt togatos interemerunt. nom ruunt rõ. quãtum impij sunt. substulerunt. Iubet q̃ ubesse iactant. q̃ oderũt apud eos quos uiuiti uident in ea re. p. ad quã oppmẽdam nõ auisci. is uires detulerunt et detulerunt. Asperiam hic florem legatos, laudatosq; flacci et uera atq; integra grecia. rũ se ipi ostendant. rũ rũes comparet, rũ si audebunt dignitatem eos reponant suam. Adsunt athenienses. ubi humanitas doctrina religio. fruges uita legis artes, atq; in oms terras distributa putant. de quoꝝ urbis possessione. et pulchritudinem etiã inmi dios retam fuisse produci est: quã uetustate ea est: ut ipa et sese rues suos gemisse duratur. ut eos eadem terra parens. alteri pri duratur. ante aũt tanta et ut iam fracti prope ac debilitati grecis nois huius urbis laude nitatur. Adsunt lacedemonij. cuius ruinis spectata ac nobilitata uirtus nõ solũ nõ roborata, uez etiam disciplina putatur. qui toto orbe terraꝝ septingentos iam annos amplius uni moribus et nunq; ciuitatis legibus uiuunt. Adsunt et achaia rũcta multa legati. boetia, thessalia, quibus locis mp legatus flaccus, mp atore metello pfuit. Neq; nõ te massilia pgrato quã. L. flacci militem, questoremq; rogarit: cuius ego ciuitatis disciplinam atq; ẽ uitatem nõ solũ grecis sed barbaris an rũctis

gentibus anponendam uitæ duram: quã tum procul agrestes omnes regionibus disciplinis, linguaq; diuersi rũ in ultimis terris rũcto galloꝝ gentib barbarie fluctibus abluatur. sic optimatum consilio gubernatur. ut oms eius instituta laudare facilius possint q̃ emulari, hisce q̃utur laudatoribus flaccus his innocentie testibus, ut grecorũ auxilio resistamus. q̃q̃ quis ignorat. qui nro mõ uniq; mediocriter res ustas scire curauit. Q uim tria grecoꝝ gña sunt uere: quorum una fuit athenienses. quã genus lonũ habitat. coles alteri. dores tertij nominabantur. atq; hãc tuncta grecia. quã fama, quã gloria quã doctrina, quã plurimis artib. quã et in pce et bellica laude floruit. paruã quẽdam loca ut scitis europe tenet. asie maritimam omã bello supauerat. tenet urbibus. no ut nuncius tam colonijs illam angeret. is ut obsessam teneret. Q obrem quid ab nobis assiduri testes. ut rũ uere recordari uolens gręcia auctis in iniuriã affectis. nosmet ipi tenebamus asiam nec quid alienigene de nobis loqui solent. sed quid nosmet ipi de nris statuant. meminerimus. Namq; ut opinor asia una constat. et phrygia mysia, caria lydia. Vnũ q̃ nostrũ est. an unum hoc prouerbium phrygem plagis fieri melliorem. Q uid detorta carina: nonne hoc uno uulgatũ est. rigid rũ paulo ẽpori uehi. in caria id possit. et faciendum. Q uid porro in grecia simone tam tutũ atq; celebratũ e: q̃ sequis despicatui ducitur. ut mysos ultimus ee ducat. Nam quid ego dicam de lydia: Q uis unq; grecus comedam? tropheum in qua seruitus primam partũ nõ huius esset. Q obrem q nobis fit iniuria: si statuimus nro nobis uidere standũ ee de nobis quid mihi iam satis superq; dixisse uideor de asiatico genere testiũ. Sz tam uerum est uidere omia que duri prit in bonam ptem interpretari. etsi aliquãdiu dubitem. uerũ aut interrogatione conspicere. Sequi aurũ illa inuidia uidari. hoc nimirũ est illud qd nõ longe a gradibus aurelijs hec rõ dicitur. ab hoc orũ hic locus abstet. Ceh. atque illa turba quercea. et sciã quanta sit mouis gręca concordia, quantũ uelet in cõcilio. Sic submissa uoce agam ut iudices audiant. neq; H. desint. qui ista in me atq; in omnẽ iniuriã quẽq; uiciter. quos ego quo id facilius facias nõ admonebo.

de sembaas

in substantiã, capitalitãe

C um aurū uideor nūc quot annis exytalia eret omitto mīs prouīcijs
hyerosolimā etportari soleret: flaccus sanxit edicto ne ex asia etportū
hiceret. Quis est uidres qui hoc nō uere laudare possit etportū aut
nō oportere cū sept annis steterit, tū me consule grauissime uidica-
uit. huic aut barbarie superstitioni resistere seueritate, multitudom
uideor flagrante nō nimis in contionibo pro re. p. cōtemnere gra-
uitatis fuisse fuit. At. cn. pom. capte hyerosolimis victor exillo
phano nihil attigit imprimis hoc ut multa alia sapiens sinam su
spitiosa ac maledica ciuitate loci sermōi obtrectatoi nō relict. Ho
enim credo religiōi et uideor & hostiū impedimto pstantissimo
imperatori ꝛ pudorem fuisse. C ha ꝗ crimē est. quid furti nisi quā
reprehendis edicti probasi indicatū fateris questū etprolatā pala
nō negas actū ee puiros primarios respa declarat apamee
mānifestō conphensum ante pedes pretoris in foro expensum est:
auri pondo centū paulo minus p. Sex. ceruii eminū equite. ro. castissimū
hoiem atq integerrimū laodicee uiginti pondo paulo amplius p
hūc. c. lucū pedicatū uidre nrum: adrimen p. cn. domitū legati
p gami nō multū auri raro costat: auri in gymnasio e furetū non
reprehenditur inuidia quęretur ab uiduis oro conteretur C ex in
corona turbamq effundit: sua cuiq ciuitati religio leh e no-
stra nobis sanctis hyerthmis, patriisq uidens: tamē istoq religio fa-
coq a splendore huius imperij, ciuitate nōs nri maioq instituis
abhorrebat: nec nō hoc magis q illa gens, qd de nro imperio sen
tiret ostendit armis: q tam diu immortalibo esset dorui gesta-
q ē locata q seruata. Quobrem quā qđ enim te uoluisti id totum
uides in laudem te conuersum: Veniamus iam ad ciuiū ro. qui
relas et quibus sit sane prima deriani, qd tibi tandē deriane
iniuriq factū est: negotiari in libera ciuitate, patere me te ci
uiosum, quamq negociabere cū prestitum sis illo loco natus annos
iam. xxx. in foro uersatus, sed tamē in pgameno longo interuallo
si qñ tibi pegrinari cōmodum est. romā uenio: affers fartem nouum
nomen uetus purpurā priam in qua tibi inuideo nomen uetus quid
uis uestimentis tam diu lautus es? nec esto negotiari libet, cur
nō pergami? smirne thralliburs? ubi et multi ciues romani sunt

et uis animo magistratu duriter, omia te delectat, luter turbe ppter. ro. odio
ē, gręcoq libertate gaudet. Cur ꝗ inimicissimi apollonienses amantissi
mos ppli. ro. fidissimos sociosq, misereri habes, qm aut mithridates
aut et pater tuus huius nūmq? Cur his pro te frui libertate sua
cur denicq liberos ee nō licet? honos sunt ē asia frugalissimi, sanc
tissimi, a gręcoq luxuria et leuitate remotissimi prēs familias suo
contenti, aratores, rusticani agros hūt et nā et p bonos et dilgen
tiq culturaq melliores in hisce agris tu predia hūt nolusti omio
mallem, et magis erat tuū, si ita et crassi agri delectabant, hęc alii
rubi in crustumio, aut in capenati parauisses. Vel esto ratois est
dictū pedibus compensari petuam longe alio ab hyberi ad caycum!
quo in loco ē agamenon cū exercitu emisset, nisi duce telesphoro ine
nisset, sed concedo, id quoq placuit appidi, regio delectauit emisse
aminteq, quē est honore, existimatione petuā, princeps illius ci
uitatis, huius filiam mulierem imberillus consilij, sanus locupletem
pellexit. Deriamus ad reste et tū illa quid ageretur, nescirent in possi
one predioq, eius familiam sua collocauit uxore abduxit ab amyto
ꝗgnatorem, qui peperit apud deriani filiam, hodieq apud derianum
ē et uxor amynte et filios. Numq dubie regis amite fingitur deriane.
sciunt hoc omes nobiles, sciūt boni uiri, sciūt denicq nri hoes, sciūt
mediocres negociatores, et urget amynta repete a deriano, nō petuam
nō predia, sed denique sibi habeat, restituat uxorem reddat misero
pri familiam membraq debilitauit lapidibus, fustibus, ferro, manus
quas contudit, dignas qui consequi nerios quos contudit restituere
nō pōt. filiam inq crimioso pri deriane redde. hęc flacco non pro
basse teniarii: cui quid tandē probasti? emptiones falsas predio-
pscriptiones cū mulieribus apta cui cū scriptione feristi tutor bus
rebus gręcoq legibus astribendus fuit: polemocratem adscripsisti
mercenariū et ad ministriū consiliorū adductus est in iudicium
polemocrates. De dolo malo & de fraude adfuit huius tutele no
mine qui contendit et oppidi finitimis undiq. q dolor aiosq.
que querela. cōdemnatus est polemocrates, sumpt omissi, irrita
uenditiones, irrite pscriptiones. nunq restituis. Defers ad pga
menos ut illi recipiant in suas hęres pri predatas prescriptiones

Anne ipsi qđ dicẽ? Vellẽ ẽm habẽ me ocij ne posse recusare

et emptiones tuas. repudiant reijcit. Atq; hoies pgamei laudatores tui: tra. n. mihi gloriari iusus es laudatione pgamena, qui honorem maiore tuo seruatus ees. et hoc te suspiorem ee putabas qđ lelij q te ciuitas pgamena laudaret: nũ honestior est ciuitas pgamena q smyrnæa? pceptissima smyrnæa. qđ fecerit in restituendo mortuũ ut q ait lucretius. L. flacci si ab dare cupisset ut a fide se abduceret tuti incestes! At ne ipse quid durum, ut illem tm hre me ocijr posse recusare. & cũ tu accusas an arisq; quid dices. sexti tui uiros noluisse pdere? Nam qđ emebar nũ re emebatur, ut ad se transferes. q pecuniã tibi daremus? an ut ãmũtiares consilia lelij qui testes ab eo prodirent? quid? nos nõ uidebamus habitare una? quis hoc negarit? tabulas in prate lelij fuisse? nũ dubiũ est? An ne uehemens ne copiose accusares? nũc facis suspitione, ut ẽm dixisti ut nescio quid dte uiperatũ ee uideatur. At. n. androni festino grauis iniuria facta ẽ. et nõ ferenda: q nõ eet eius uxor ualeria intestato mortua sic egit eam rem flaccus, qui ad eam hereditas pineret: in quo qđ reprehendas scire cupio, q falsum intellexit quid dices? ingenua inqt fuit. O pudũ uiros horum quid? ab ingenuis mulieribus hereditates lege nõ uetitum: Tarquinii, i qui cõuenerat, nũc audio, sed quero usu, uel coemptione usu nõ potuit: nihil. n. pot de tutela legitima, sine auctoritate diminui. Coemptione omitto. g. auctoribus in quibus certe flaccum fuisse nõ dices, relinquit illud qđ uociferari nõ desinit, nõ debuisse cũ pter eet suũ negotiũ agere, aut mortuũ sepelire hereditatis, maxime andro tibi. L. lucullo qui de. L. flacco sumam latum es pro tua et inita liberalitate, maxime q beneficijs in tuos uenisse hereditates. Cum asiam prouinciam consulari imperio obtineres, iuguis eas suas et domũ contulisses? tu. T. uenit seq tibi in asiam uenerit hereditas, usu amittes? An tuũ nulla animi tua salua dignitate retinebis? At istius hereditatis iam globulo pretore flacci nõe pecuia possessio ẽ nõ g impresso non occasio, nõ uis, nõ tempus, nõ imperiũ, nõ seruires ad iniuriam faciendam flacci animũ impulerunt. Itaq eodem ẽt: Mallio uir optimus meus familiaris cõuentus, et ruleũ testimonij sui

negauit

negauit et priuato pecuniam in pupilla plorem petere oportere. rursus tandem Lurco. C. nõ oportet? Et torquere atque contra leges non oportet petere nõ oportere nummũ ondes, nisi dotem nõ licet. A legationes sumere liberas egregii tuis fuit ut et tu speremus et multi uiri boni sepe fecerunt, recte est? qđ ego nõ reprehendo sortes uideo queri pretorem sibi creditam in prouincia nõ relegatũ, nõ solũ reprehendendũ uere et condemnandũ putasse dotem iqt ualeria pecuniam omnem suã dixerat. Nihil dotis usus eripuerat posse nisi ondere illam in tutela flacci nõ fuisse, si sit queruis sine hoc auctore et dicta dos nulla ẽ. Sz tam lurconi qđ pro sua dignitate moderatus est, in testo dirimendo religioni suę, tam iratũ flacco ee uidistis: neq. n. offendam eam iracundię suę neq retinendam putauit, questus est libertũ suũ flacco plore et dampnatũ. O condiciones miseras, administrandæ ciuitatum et prouincias in quibus diligentia plena simulatũ est, neglecta uituperatio, ubi seuerus, pusillosa ẽ, liberalitas ingrata, sine insidijs. assentatio pernitiosa, fides omnium familiarum multos annos iratus, iracundię o crudeles, blandi, aperti uenientes plores expectant, probi insimulant, abeuntes desiderant. Sed obmittamus querelas, ne unum consilium inobtinendis prouincijs laudare uideamur: bonus miser de uillano P. septimij heres ornatus qui uillicus eodem fecerat. Septimũ ardentem iracundia uidere potuistis in lurconis libertum uindictã et educto dedit hosti ẽ lurco. Q quid de bonum gręci splendorem, liberius fuit asia tradenda? an similitudes nostrũ quas cũ liberis mittis flaccus ejecerit? an nobis in uestris, ut nostros qđ cauis severitas adhibet, eandem laudans, cum de nobis iudicaris? At iste andro spoliatus bonis ut diuitis adiudicandi testimonium nõ uenit. Q quid si uenisset? derisionis animo. C. celius fuit, quo splendore uir. qua fide, qua religione obstringator. C. cestilius lurconis sororis filius homo et prudens et constans, et grauis, si uis erat, si frans, si mens, si mirus sapiens quis pactionem fieri, quis adire istos coegit? Q quid si ista odia pecuia huic adolescentulo. L. flacco redita ẽ? si pecuia, si

redacta si p hīc anthiocū patrē huius adolescentis libertū seni illi
flacco probarissimū. uidemur nō nec solū anarum crīm effingere sed etiā
liberalitatis laudē assēq singulā. Cōm. hoc eduxerat quę equalis
ad utrūq; lege uenisset concessit adolescenti ppīnquo suo nihil ipse
attigit de valerianis bonis quod statuerat facere adductus huius
pudore et hīc amplissimi primorij copijs. id nō solū fecit sed et
prolixe simulateq; fecit: et quo intelligi debet eū contra leges pe-
cūias nō cepisse qui tam fuerit in hereditate contendenda libera-
lis. ad falridianū crīm est urgens. Talenta quinquagīta si flacco
dixit dedisse audiamus hominē nō adest quo p̄ dicūtur epistolam
mater eius profert et alteram soror. scripti ad se dicunt ab illo tan-
tam pecūiam flacco datam, ergo si quis si annum teneri uinere re-
deret nemo. p epistolam quod nō fecit mūnerum probatur. Atqui uir
q̄ non amicus suis cunctis: qui primorum suos laudē quod hu
nobiscū conficere potuit, grecos comminus malunt dissipare:
Quid attinuit relinquere hanc urbem libertate tam pręclara carē
adire procul nauigandi. q̄ bona comedisse romę nō licuerit, nec
denique materiolę suę festinus filius amicule minime suspitiose
purgat se p epistolam ut eam pecūiam quā transtulerat nō existimasse
ab flacco dedisse videatur. At fructus est thrallianos globulo p
tore uenierūt falridius emerat nongentis milibus. Si dat
tantam pecūiam flacco, nempe ut iterum det, ut rata sit empto
emit q̄ aliqd, quod certe multo pluris erit. dat deinde nihil
detrahit de nūo, minus q̄ lucri facit, cur albanū uenire uibet. ut
C ur matri fręta blandatur. cur epistolis et seruis et mūs imberillatum
aucupatur. postremo cur nō audimus ipm retinetur in prouincia
mater regnat. uenisse inquit si esset demūtatū. At certe colegisse si
ullū firmamentū in illo teste potuisset: sed homini à negotio abducere
noluisti, magnū erat ei certamen oppositum, magnis cū grecis contentio
qui tam ut opinor tacent mich. Nam iste unus totā asiam, magnitu-
dine poculorū bibendoq; superauit! q̄ tamen quis tibi lelii de epistolis
audiuit, multeres negant se scire: quis ipse q̄ ille tibi se admīem
et sororē scripsisse narrauit! an et scripsit ornatu tuo! at nō. M.
ebutium constantissimū ac prudentissimū hominē falridij affinem

nihil interrogas, nihil eius generis uerisimile. C. manilium qui pro
fecto de tanta pecūia si esset data, nihil audisset nō posset. Hic tu igit
optimo diserissimo: hos muliercules productis illo domi auctore
laudato. tantum te omnium probatorum putasti: presertim cum ipse nō dedis-
do falridium in iudicium feceris. plus falsum epistolam hominum ponderis
q̄ optimi primi fictā uocē dissimulatū dolorem. Sed qd ego de epistolis
falridij aut de androne sextilio aut de deciani seruis tamdiu dis-
puto. postulo de salute omnium nostrum, de fortunis ciuitatis de summa
rei. p. tacto. quā nos uniuersam in hac iudicio uersi inq; humeris iu-
dicis sustinemus. uidetis in quo motu temporum quanta inuersio-
ne ac perturbatione uersemur: cū alia multa certi homines tum hoc
uel maxime moliūtur: ut nostre quoq; mentes, una iudicia urbis sing
optimo cuiq; infestissime atq; inimicissime repiantur. Quamo
iudicia pro rei. p. dignitate multa de coniuratos scelere ferisse
nō putant sacra conuersam, rem. p. nisi in eandem optimos poenis
optimi meritos ciues destruxisse. Oppressus est. C. antonius, esto.
huius quidam ille infamia suam, atq; in illo ipso, pro nostra iure
dico: nobis iudicibus damnatus est. cui damnato sepulchrum
L. catilinę floribus ornatum hostium auctoritatis amicissimos ac domesticos
hostium comitem: epulumq; celebratum est. uicta catilinę audacia.
nūc à flacco, lentuli pene q̄ uos expectamus. Quā potestis. p. len-
tulo qui uos complexu liberos, coniugesq; uestras truculentos iecoribus
prius sepelire conatus est. mactare uictimis quam uere q̄ sed.
flacci sanguine illius nepharium in nos omnes odium fortunarumq;.
Uetemus q̄ lentulo, parentemus certo ego, reuocemus eiectos nimię
pietatis et summi amoris in patriam, uicissim nos poenas si uo-
placet, sufferamus. Nos iam ab iudicibus notamur in nos ora crimina
finguntur, nobis pericula comparantur. quę si q̄ alios agerent. Si
denique q̄ ppli nostri ciuis iniustos multitudinem ciuitas sentiret ego
re aio ferre possemus. Illud nō ferri nō pot. q̄ q̄ senatores et po
equites. ro. qui hęc omnia pro salute omnium cū consilio uno mente
ac uirtute gesserunt. hanc rei auctores duces principes spoliari
omnibus fortunis atq; ciuitate expelli posse arbitrarentur. Etenim
si ppli. ro. q̄ spiritum mentem et uoluntatem omnis rebus quibus pot

po.ro. sñt. quid sentiat. Nulla unquam fuit inter omñs bonos quietes nulla uoluntas nulla sermonis. Quare siquis illuc me uocat uitio. ppter. ro. discessionem nō mō nō recuso sed et deposco. uis absit ferrum ac lapides remoueant. opto faciessant. quiescant sileant. Nemo erit tam iniustus qui me audiens. si nō liber et cuius quin potius de præmijs meis & de pœna cogitandū putet. O dij immortales quid hoc miserius? Hos qui. P. lentulo ferrū & flammam de manibus extorsimus. impune multitudinis iudicio confidimus letissimoq; ciuiū et amplissimaq; sñtiæ sententiam: M. aquilium reos nri multos auaritiæ criminibus testimonijsq; conuictum, quia cū fugitiuis fortuna bellū gessérat iudicio liberauerūt. Consul ego nunq; defendi. C. personem qui ea consul fortis constansq; fuerat uolumus esse rei. p. conseruatus: defendi uti possit. L. murenam cōsulem designatū nemo illoc iudicio clarissimis uiris accusantibus audendū sibi de ambitu putauit. Cum bellum iam gerente catilina iam omnes me auctore duos consules Kl̄as Iunias amicissimos rei publicæ oportere innocens et bonus uir et omnibus rebus ornatus hac hoc anno me defendente absolutus est. Atherrimus quanta rei. p. ruina letura p. ro. quanta gratulatio consequuta est. Semper graues et sapientes iudices in rebus iudicandis quid utilitas cuiusque, quid cōmunis salus, quid rei. p. tpra posterorum cogitauerūt: cui tabella nobis dabitur iudices nō de flacco dabitur solum, dabitur de iudicibus auctoribus consuetudinis ciuitatis, dabitur de ciuibus bonis omnibus, dabitur de nobis met ipsis dabitur de liberis uris, de uita de prīa de salute cōi non iudicatis in hac causa de exteris nationibus nō de seruis de nobis ac de urbe rei. p. iudicatis: q si prouidissent ratio nos magis mouet q uos. ego nō mō nō recuso sed etiā postulo, ut prouidisse auctore mouearmini etenim opponemus ei quē prouidisse primū magna parte eiusdem prouinciæ qui pro huius periculo legatos laudatoresq; miserit. deinde prouinciam galliam prouinciam cilicia, hispaniā prouinciā et eam graciā atq; asiā hydā et phrygiā et mysios obsistentem massiliensibus. Rhodij, lacedemonij, athenienses, cunctæ achaiæ thessalia, boetia Septimo et. C. lecho testibus: P. seruilius et. A. metellus huius pudoris integritatisq; testes repugnabunt assentiæ uiri fuerūt. Vbinam uir fortis respōdebit animi tpis criminationem nō etiam L. flacci

et ppetua uita defendet. Etsi pro dignitate L. flacco iudices dabit q. se tri. milituī, q. quæstorem, q. legatū imperatoribus clarissimis externis ornatissimis fortissimis, prouinciis grauissimis, dignum suis maioribus præstitit: profecit q hic nobis iudicibus in periculis rebus omnium urbium sua pericula cū meis cōmunia fecit: profecit honestissimorum municipiorum, coloniarumq; laudationes, profecit et senatus pulcherrimo. rō. præclara et uera laudatio. O noctem illa quæ pene eternas huic urbi tenebras attulisti. Cum galli ad bellū catilinæ ad urbem cōiurati ad ferrum et flammam uocabamus tū ego et flacce cētū nostrum contestans, fleui, flentem obtestabar, tū tuæ fidei optime et sapientissimæ salutem urbis et ciuium cōmendabam, tu tamen flacce pectora cōis ciuis nostros cepisti, tu iudicium. r. p. postea bene defendisti. tu periculo iudicia tu salutis auxilia adhibuisti et ad seruandū detulisti: quæ tibi tū gratiæ sunt a me actæ. quæ assecutus. quæ a bonis omnibus. quis tibi. quis cui pompeio fortissimo uiro quibus rebusq; bonis putaret umquam nō saluti uestræ honorem ullū denegaturos. O noctem illā decembres quæ me cōsulem fuisti! Quæ ego dies uere natalem huius urbis aut certe salutarem appellare possim. O noctem illa quæ ipsos deos conseruatos: fausta huic urbi minus me metuo ne funesta nobis. Quid tū animi L. flacci nihil diuina de me qui amor in prīa. quæ uirtus: quæ grauitas extitit. Sed qd ea cōmemoro, quæ tū cū agebantur uno cōsensu omnium una uoce. po. ro. uno orbis terræ testimonio in cælum laudibus efferebant. Nō uereor ne nō mō nō prosim utiq; et diquid absim. Etenim multo auriorem improbæ interdū memoriā et plenio q bonæ. ego te si grauius acciderit: ego te unq; flacce putabo, meæ dignitatis illa mea fides mea promissa cūcta si rem. p. conseruaremus, omnium bonorum præsidio quoad uiueret nō mō munitū sed et ornatum fore pollicebar, putaui speraui. Et si honos noster nobis uilior fuisset: salutem certe carā futuram, ac. L. flacci quæ iudices, si id quod dij immortales omen auertant, grauius inuiria afflixerit, nunq; tam prospexisse unq; salutis consuluisse uobis liberis, coniugibus fortunis uestris penitebit. Semper ita sentiet talem se animum et quis dignitatem et pietatis fuit et præ debuisse. Vt se nō penitebat talis ciuis nō peperisse q deos immortales iudices prouidere: quorum. N. quisq; e qui

hanc in rem. p. flectam sequatur. qui nobis, qui uris similibus plene
rupiat. qui opi atq; amplissimi cuiusq; bonis atq; ordini auctem
magni putet. Cum illam uia sibi uidemt expeditiorem ad ho-
nores et ad omia que concupiuerunt. sed cetera sint eor sibi habe
ant potentia, sibi honorem, sibi ceteros comodos suas facultates
habeat his qui hec salua uoluerunt ipsi et saluis. Habet uidres
et estimare eos quibus integru est qui no du adhonores accessum
no expectare huius etatis uidrij: si. L. flacco tantus amor uir bonos
omis tantu in re. p. studiu talamitatis fuerit, que posthac tu ame
tem fore putarus, qui non illa uia uite sp ante principem et librum
ee duxerat. huic plane et stabili preponendam et arbitrares. que
si taliu ruiu nos uidres tedet, omdte mutabimt suam q potemus
constituent quid agant, quibus integru est nos qui iam progressi sumus
huc et utu nre temeritatis feremus, si hoc ano cplurimos ee uidis
declarabimus hoc uidrio ntem bono timendu ee huic adolescentem mi
sero puero uie, ac liberos uras supplicijs inuidere preceptra debuis: i
cui si prem constarus, qualis ipe debeat ee cuius p scribens, si tempus
ostendet bone roi et costanti, et grauj nullu ab nobis fructum et
ppositum. qui nos qm est id etatis ut sensum iam capere possit
et merore pre auxiliu no du pri ferre possit, orat ne sui luctum
pris lacrimis, pris merorem suo fletu augeatis qui etiu me ituetur
me multu appellat mea quoda fletu fidem imploratam reperu-
eam qua ego pri suo quodam pro salute prie spoponderam dignitatem.
misereminj familie uidres: misereminj fortissimi pris: misereminj
filij, nom clarissimu et fortissimu uel gnis, uel uetustatis et bone
rauca rei. p. reseruate.

qd sentiat

M. T. CICERONIS ORO AD SENATV POST REDITVM SVVM incipit.

Si pres conscripti pro uris imortalib⁹ me fremq; meis libe-
rosq; meos meritis paru uobis cumulate gras egero q̄ uo-
obtestorq; ne mes nature potius q̄ magnitudini uroz bene-
ficioz id tribuendu putetis. Quis tanta dicere pot uberitas
ingenij, que tanta dicendi copia sit tam diuinu atq; incredibile gnis

oroes. quo quisq; possit ura in nos uniuersa promerita no dua com-
plecti orando: sed prestare numerando. qui mihi fem optanti-
mu: me fratri amantissio liberis nris parentes: nros libros: qui
dignitatem, qui ordinem, qui fortunas, qui amplissimas rem. p. q
priam qua nihil pot iocundius, qui denique nosmet ipos nobis red-
didistis. Q si parentes carissimos hre debemus q abnos nobis
uita primoium libertas, ciuitas tradita est si deos imortales
quoq; beneficio et hec tenimus et ceteris rebus auctiores sumus. Si
pstm. ro. cuius honoribus in amplissimo consilio et altissio gradu
dignitatis atq; in hac omium terraj arte collocati sumus, sibime
ipm ordine a quo sepe magnificentissimis decretis sumus bene-
stati: imensum quodda et infinitu est quod nobis debeamus
qui uro singulari studio atq; consensu parentu beneficia deoj
imortaliu munera. po. ro. honores, ura de me multa undiq; nobis
unio tempore omia redundastis ut cui multa nobis magna. po. ro in
muabilia parentibus omia diis imortalibus debeamus: h autem
singula p illos hueriimus, nic uniuersa q nos rtuparimus, idq;
pres con. quod ne optandu quid est hoi imortalitate quidem
p nos adepti et uidemur. Quod. N. tempus erit umq; quo uros
inos brisfitoj memoria ac fama moriatur: qui illo ipo tempore
cui mi ferro metu, nimis obsessi teneremini no multo post des
sissem meu metuniuersi renouastis referente L. minio for-
tissimo atq optio uiro. qui habuit ille pestifer animus et mentis
fidelem, et minime timidu si diuinare planisset deterrerem salu-
tis mee posteaq nobis pfao deterendi no est p missa, p eum pr plc
bis: qui cui p st. re. pp. latebrare no posset subalueo scelere dele-
ui, numq de me siluistis: no numq mea salute abbis cosulibus
qui uendiderimt flagitanistis. Itaq uro studio atq auctoritate
p fectu est ipo illo ano, qui ego mihi op pris maluem ee fatalem
cui. tri. heret, qui ei promulgarent de salute mea et adnos sepe mo
deferrent. Iam consules modesti, legiq metuentes impediebamur
lege no ea q de me, sed que de ipis lata erat, cui meus inimicus pro-
mulgauit, ut si reuixissem hi qui his pene dederim. cui ego redirem.
Quo facto utriq confessus est, et st illoz uita desiderare et mgo.

in periclo rem. p. futuram ẽt si aut hostes atq; inuasores rei. p. reui
xissent aut ego nõ reuertissem. Itaq; illo tũ ipso anno cũ ego cõsulatũ
principes huius ciuitatis nõ legũ presidio sed parietũ uitam suam
tuerent et. p. sine cõsulibus ẽt. neq; solũ parentib; ppterea uxor
et tutoribus annuis ẽt orbata, sed uix diuere prohiberemur, capu
mst proscriptionis retinaretur. nunq; dubitastis salutem meam
cũ rei salute coniungere. Postea uõ cũ simgli et prãtissimi ui
tute. P. lentulo consulib; et superiore, anno caliginẽ et tenebras hute
in re. p. fet. Iam respirare cepistis, cũ nobilissimi hois mortẽ ui
atq; optimi uiri sumũ dignitas, cũ prestãt tribunatus pont ouium ui
tus et fides rei. p. subuenisset, cũ uirtute gtia, rebus gestis. ch. pom
peius ouium gentiũ, ouium seculoꝝ, oĩ memoria facile princeps
tuto se in senatũ uenire arbitraretur, tamen uester consensus
de salute mea fuit: ut corpus abẽt meũ, dignitas iam in pa
triam reuertisset. Quo quid mentis qd uitæ mihi et meis minꝰ
rõ interesset existimare potuistis. Ego meã salute despexi, ut pp
me ciuiũ uulneribus res. p. reuentaretur! Ille meũ reditũ nõ ppte
ro. suffragijs, sed flumẽ sanguinis uestri cludendũ putauerit. Itaq;
postea nihil uos ciuibus, nihil sociis, nihil regibus tributis, nihil
uectigalibus suis, nihil pptus suffragijs, nihil hec orbis auctoritate de
clarauit, muris forũ, cluncum curiã, tectis ettectis ciuitatem
uidebatis. Quo quid tempore cũ is excessisset qui ceci et flamine nobis
auctoribus restituerat, tum ferro & faribus hostes tota urbe uolitantes
magistratus templa impugnata, deoꝝ templa inflammata sumi uiri et clarissi
consules fastes fractos fortissimi atq; optimi ciuis corpus nõ
solũ tactũ atq; uiolatũ manu, sed uulneratũ ferro, conspectuq; uidisse
qua strage nõ mihi pmoti magistratus partim metu mortis, partim despe
ratione rei. p. paululũ á meis caris recessimus refugisse, quos neq;
terror, nec uis nec spes, neque metus, nec promissa, nec minæ nec
tela, nec fores ab urbe auctore á pplo. ro. dignitate á mea salute depelle
rent. Princeps. P. lentulus parens ac deus nr̃æ fortunæ uitæ, memo
riæ, nois hoc speciem, uirtutis hoc indutiũ ãi consulatus sui hoc lumẽ
fore putauit. Si me mihi si meis, si nobis, si rei. p. reddidisset, qui
ut est desperatus, nunq; dubitauit suam de salute mea cedere rei. p.

dignam duceret. cũ a. tr. pl. uetaretur, cũ pregelarũ caput reciperetur, neq;
aduos deferret, ne quis detineret, ne disputaret, ne loqueretur, ne pe
dibus iret, ne scribendo adesset, tota illa ui ad urbi proscriptionem
nõ legem putauit: qua ruit optet de re. p. meritus, notatum sine
iudicio, una cũ senatu rei. p. ẽt ereptus: ut nõ inst magistratu, non
dum quid egerit prius si quid oĩ egit aliud q; ut me consulem uiri
uis posteri dignitatem auctoritatemq; sumeret. Dij immortales quantũ
mihi beneficiũ dedisse uidemini q; hoc anno. P. lentulus sphint quo
quanto maius dedisseti? si superiore anno fuisset? neq; .n. equisset
medicina cõsulari, nisi consulari uulnere contidisset. Auctore
et sapentissimo hõre atq; optio ciue et uiro. q. catulo nõ sept
unũ consulem improbũ duos nõ unq; et repto illo reipublicæ tempore
fuisse. Quare meã cam semper fort fortissimã dicere solebat
dũ uel unus in re. p. ẽt consul q uere dicerat, si illud de nobis
consulibus, quod ant in re. p. nõ fuerat phtent ac propriũ manẽ
potuisset. Q si. q. metellus illo tpr consul fuisset nõ inimicus?
dubitatis quo ano futurus in me conspirando fuerimus? cũ in restituendo
auctorem fuisse adscriptoremq; uideamur? Sed fuerũt duo cõsules
quoꝝ mentes angustæ, humiles, parũ apte ad tenebras ac sordes
nom ipm consulatus, splendorem ipius honoris, magnitudinem
tanti imperij nec intueri nec substinere, nec tandem potuerũt
nõ consules, sed interregatores prouinciæ, ac uendutores uiri dicam,
quoꝝ alter amat catilinã amatorem suũ multis audaciæ dote
ret hegũ consobrinũ, repostebat. q me duo sceleratissimi post hominum
memoriam, nõ consules, sed latrones nõ nõ desperunt interfi
pbtim publica et consulari, sed prodiderunt oppugnarunt omni
auxilio nõ solũ suo, si ẽt uro cæterosq; ordinis spoliarũ ẽt uolue
runt. Quoꝝ alter tamen nec me nec quemq; fefellit quis .n. ullam
illius boni spem haret in eo cuius primũ tempus etatis pali fuisset
ad omnes libidines dẽuulgatũ? qui ne á prima quidẽ parte corpoꝝ
potuisset hominum impuram intemperiem propulsare? Q qui cũ sui
rem nõ minus stronie qm postea publicam confecisset, egestatem et
luxuriam domestico latrocinio sustentauit qui nisi iuuenum tribu
natus confugisset, nec uim pretoris nec multitudinem effugere

creditoꝝ ni bonoꝝ psecutione

potuisset: qui in magistratu nisi ubi rogationem de piratico bello tulisset, profl& ac egestate et improbitate coactus piraticam ipse fecisset, ac minore quidē rei.p. detrimento, q̄ si intra menia nepharius hostis predaq; uersatus est: quo inspectante: ac sedente legem. tr.pl. tulit ne auspicijs obtemperare nō ut ob nūtiarē consilio aut comitijs ne legi intercederet lueret ut lex cha ac fisca ne ualeret, quē nostri maiores certissima salutis rei.p. contra tribunitios furores ee uoluerunt, idemq; postea cū immensibilis mō tristitia bonor. de capitolio supplex ad eam sordidata uenisset: Cumq; ad lescentes nobilissimi cūctiq; equites. rō. se ad leonis impurissimi dica. pedes abiecissent. q̄ uo multo cōtinuatus gaudio nō solū ciuili lacrimas uix et prīs prętor repudiauit: neq; eo contentus fuit sed etiā in curiam adscendit, eaq; dixit quę sibi eius uim catilinā remouisset: durare nō ēet ausus, si nonas decembres quę nr̄ consule finissent decembri capitolini postea ab equitibus. ro. ee repertus, neq; solū id dixit sed quos ei cōmodū fuit compellauit. L. nō equite. ro. iam prestantem dignitate hominem et salutem meā pro familiaritate rei.p. pro fortuna suis amicissimū consul impiissimus exire urbe uisus, et cū neq; uestem mutandam censuisset, comitiq; mutasset, atq; idem omnes uim ante fecissent. Ille unguentis oblitus, cū toga prętexta qua omnes prętores ludosq; tum celebrarent, uenisset squalorem uram et luctū gratissimū ciuitatis fecitq; ut nemo unus tirannus ut quo minus occulte uestrū malis gauderet, nihil duceret, ne apte incōmoda prīs lugentis, educeret. Cum nō in curia flaminio nō ō. tr. pl. consul frontem sed á latronū archipirata productus est. primū prostrauit qua au toritate uix uini sompni stupri, plenus madentisq; roma temulento capillo, grauibus oculis, fluentibus buccis, pressa uoce et tremulenta q̄ in cunis inderatos esset nūadersum: id sibi dixit grauis auctor uehementissime displicere: ubi nobis hęc auctas, quā tam diu tota latuit. Cur in lustris et hellusationibus huius calamistrati saltatiūs tam etimos uirtus tam diu cessauit. Nam ille alter esse nius saluā tuis ab adolescentia uersatus ē in foro: cū eum prętor similitudinem uirtutis tristitiam, nulla res cōmendaret, quę prętorius cū in cultum horridū, mestisq; indusset, et si agrestem et inhumanū existimaret. tam libidinosum et pdutū nō putasset cū hoc hoīe et cū eloquio si i foro

ne consulis studiū: nō dissimulare uel mitigare: nō cognoscendoq; hōnis, nō tabaliq;.

aut cū sapiēe uel ethope

constituisset, nihil credere se interesse, sine sensu, sine sapore elinguem, tardū in humanis negotijs repudiare nō arreptū de grege neminem durares. Idem domi q̄ libidinosus, q̄ impudens, q̄ intemperans, nō ma manē auaret reperis: sed porro inter missis uoluptatibus cū nō hos studere uirtuti, et cū greculis philosophari tū est equum nō pensitus illi distiling quisq; est deditus, sed raptus uno uerbo uoluptarius habes amū me gistros nō et uitę inepte qui duos totos de officio ac de uirtute dis serunt qui ad laborem ad industriam ad pericula pro prīa subeunda adhortant. Sed est qui disputent orā nullam uarijs uoluptate ee debere in omni parte corporis semper oportere aliquod gaudiū de lectationemq; uersari. his uitam q̄si prefectus libidinū suarū. his uoluptates omnes inuestigant atq; q̄si odorant. his sunt conditores instructores q; conuiuij. Idem expendunt atq; estimant uoluptates, suauitates durant, et uidrent quantū cuiq; libidini tribuendū ēe uideatur. Hoc ille artibo eruditus: ita contempse hāc prudē tissimam ciuitatē ut omnes suas libidines omnia flagitia posse arbitraretur. si nō uel tū in portu, mū tū in foro detulisse. Te me q̄q; equidē nō cognouissem eum q̄ personā assimulantem, q̄ longe hinc abhorrentē cognatio materna transalpini sanguinis attulisset. si nos. po. q̄. ro. nō consilio atq; eloquentia quod in nobis sepe uidit, sed rogio, flagitijsq; deterret. L. pso tu ne et ausus iste omnē nō dicam iste ore, iste fronte, nō uitā tanto supplicio nō. u. possim durare tantis gestis cū gabinio consulare consilia pestis mei. non et illius unguentorū odor, nō uini adhesus, nō frons calamistri torta notata uestigijs intra cognitionem adduxerit ut cū illius re si miles fuisses, frontis tibi integumento ad occultandā tantā flagitij dissimilitudinem uti nō liceret. Cum hoc esset ausus es ut consularem dignitatem, ut rei.p. statū, ut seruatus auctor, ut eius opis meritis fortunis q̄ nostris, fedus adduceres. et consul tuis salutis et impijs senatui, pplo q̄. ro. nō est luctui nō modo inijs atq; auctate sua, sed ne luctus quidē ac uestitus est. p. subuenit. Cogitat ne te pu tabas in qua urbe domicilium quondam supplex fuit, consulem ee. fore eos eo tempore. an roma in qua ciuitate omnes ante nos consules senatui parere uult. Tu es ausus in curia flaminio pdictus

cũ tuo illo pari dẽ et semper misericordem fuisse? quo ille ꝑ seruili atq; oĩs bonos crudelis demõstrabas fuisse tu misericors me aff-
rem tuũ quẽ comitijs prerogatiue primũ custodem ꝓferebas quẽ
Et. ianuarijs tertio loco suã rogabas constructũ rei. p. tui-
ris tradidisti tu meũ generũ, ꝓpinquũ tuũ, tu affinẽ tuũ, filiũ
meum supbissimis & crudelissimis uerbis igeribus tuis repul-
sti, idemq; tu clementia ac misericordia singulari, cũ ego uná cũra p.
nõ tribunitio sed consulari ictu corridissem tanto scelere tan-
taq; intemperantia furisti, ut ne unã quidẽ horũ interesse putares
inter meã pestem et tuã predam saltem dũ contrectarer illa la-
mentario et gemitus urbis, nõ dum palam fieri erat, occidisse
rem. p. cũ tibi arburia funeris soluebant. Uno eodẽq; tempore
domus mea diripiebatur, ardebat bona aduersariũ consulem de
palatio de tusculano aduersariũ alterũ cõsulem deferebantur
cũ ijsdem ogis suffragiũ ferentibus eodem gladiatore, latore
uario nõ mõ ábomi, sed alacriores atq; ĩ sani fori, igneuro. p. ro.
qd agoretur, curatu nõ oppido et afflicto duobus impijs nephariisq;
consulibus erariũ prouĩcie, legiones, imperia domabantur. hos
consulũ ruinas nos consules nra uirtute fulsistis, summaq;
tribunoꝝ pretoriq; fide et diligentia sublenistis. Quid ego
de pstantissimo uiro. T. annio dicam? aut quis de tali uiro
ratio digne umq; loquetur? qui cũ uideret reclarari ciuẽ aut
domestrũ potius hostem, si legibus uti liceret, uidua et pronge
dum, ne pa uidua uis impederet, ne tolleret audaciã uirtute
furoꝝ fortitudine temeritatem consilio, manũ manu, uim ui
et supandam primo die uirt postulauit, posq; ab rede sublato
uidua et uidu. ne ille omĩ ui posset efferere rauauit, qui
do cum, neq; tecta, nec foru, nec curiam sine uirtute sua ac
maiõ opibus & copijs ab interstrino latrocinio posse defendi.
Qui primus post meũ discessum meũ bonis timore huic ordini
seruitutem depulit ciuitati, quã rebus pari uirtute ano, fide p.
Settius seruus pro mea salute, pro uná amicitia, pro statu ciuitatis
nullas sibi uis minitatas, nullam uim, nullos impetus, nullã asperã
ui pstandã umq; putauit. Qui eam seruatus et acceptã rẽ bonis

improbos sic sua diligentia multitudini cõmendauit, ut nihil tam po-
pulare q̃ nostrũ nom, nihil tam omĩb carũ atq; q̃ ura auctoritas
uideretur: qui me cũ omĩb rebus, quibus tr. pl. potuit defendit, tum
reliquis offitijs nõ aliter ac si meus frater esset sustentauit cuius
ego clientibus, libertis, familia, copijs, luctus ura sum sustentatus ut
meis calamitatis nõ aduitor solũ, uerũ et socius uideretur. Jam cetera
offitia studia uidistis q̃ cupidus mei. C. testiliũs, q̃ studiosus uestri:
q̃ nõ uarius fuerit in causa. Quid Mospus? cui ego pi parenti, fra-
triq; eius tanto quantũ debeam: qui cũ mihi uoluntas eorũ in pri-
uato uidutio esset offensa, publici offitij mei memoriã priuatã offensio-
nem obliterauit. Jam T. fadius qui mihi questor fuit. M. curius
cuius ego pri questor fui studio, amore atq; hanc necessitudinẽ nõ
defuerunt. Q. fabriciũs si quis de me conatus agere est, eo cõtra
uiro et ferrũ perfidere potuisset mensis. iam. uerum statũ reuocasset
quẽ ad salutẽ mea uoluntas impulit, uis retardauit, auctoritas
ura reuocauit. Jam nõ pretores quo ano mihi fuerunt uos eruis-
mare potuistis: cũ L. cesilius priuatim me suis omĩb copijs studio
rus sustentauit pri. promulgauit de mea salute cũ collegis p ene
omĩbus, dereptoriis aut meos bonos in uis aditudi pretq; non
ferendis. M. aut caludius statim desperatus sua sua q̃ esset sibi,
cara mea salus declarauit. omĩa offitia. C. septimij. Q. naborij
p. crassi. Sex. aquilij. C. cornuti summa de me & in rem. p. constitu-
runt. Q. ius cõmemorata uolentes, nõ nullos time nephariae
cõmissa pterito: nõ est mei temporis iniurias meminisse, quas ego ac
si ulcisci possem: tam obliuisci nollem, alio transferendi mea tota
uita est: ut bene de me meritis referam gram. Cum apertis hostibus
bellũ geram: trinidis annis ignoscam proditoribus nõ uindicem
dolorem pteritois meis redolũus dignitate consolor. Q. si in nullũ aliud
esset offitiũ in omni uita relinquẽ nisi ut ergo deos ipsos et principes
atq; auctores salutis mee satis gratus uiderer, tamen ea quam
reliqua uita tempus nõ mõ ad referendam, uerũ et ad cõmemoran-
dam gram putarem. Q. n. N. ego huic hoi ac liberis eius, qui omnis mei
gram referent? aut memoriã quis ingenij, quis magnitudo
obsequantis tot tantisq; beneficijs respondere poterit? Q. ui mihi

Multa de me. C. Messij & amicitia & rei p. cũ dom. Lege specatim initio de salute mea promulgauit.

Que cũ libenter cõmemorez non ingratus: nemo. n. grauis memo cũ gratus memoriq; no nullos ref

primus affluxit et iacentem consularem fidem, dextramq; porrexit, qua
a morte ad uitam, a desperatione ad spem, ab exitio ad salutem reuoca
uit: quanto amore, quanto studio in rem p. fuit, ut testaretur, qui
admodum calamitatem meam non modo leuaret, sed etiam honestaret, q
Quid. n. magnificentius, quid precarius accidere potuit, quam quod illo pe
tente uos decreuistis, ut reuocem ex omni Italia, qui rem p. salua uellem
ad me unum hostem fractum, et propter dissipatam restituendum & defendendum
uenirent, ut qua nocte pro te romulo post romam condita consul
ustus est pro re p. uniuersa, apud eos solos qui eius uocem, etiam dum
possent eadem nocte senatus omnibus agris atque oppidis ciuis, totaque
Italiam, ad unius salutem defendendam excitaret. Quid ego domo
sua mei posteros potui relinquere, quam e senatu uindicasset? Qui cum
me non defendisset, eam rem p. saluam noluisse? Itaque tanta, etsi uana
auctoritas, tam exigua consulis dignitas ualuit, ut omnes in fugam
se committere putarent? Si quis non uenisset, idemque consul cum illa fore
dubia multitudo romam et pene Italia ipsa uenisset, nos profecto ista
ui rapinaq; commouit: quo ipse quanta cum natura bonitas habet
aut uera nobilitas intelligere potuisti. Nam q. metellus et uis
micus et frater inimici, spectata una uoluntate, omnia quanta odia
deposuit: quae P. seruilius uir cum clarissimus, tum optimus atque
amicissimus et anctus et onus sum, diuina quadam grauitate ad
sui quoque, cuiusque sanguine facta, uirtutemque reuocauit: ut haberet
in consilio et fremeret ab infimis socium meae, et omnes metellos ipsa
tissimos ciues pene et acheronte et citatos, in quibus municipum
illum metellum, cuius quondam de patris decessu honestus omnibus luctus
fuit tandem usus est. Itaque diuitiae non modo salutis defensor: quam
hoc unum beneficium fuerat inimicus, uitae et asscriptor dignitatis meae.
Quo quid dicam de P. lentulo mihi fratrique meo, liberis quoque nostris restitu
tem constituit, non modo ad uitam, uitae et ad sempiternam memoriam
patris, nostri comitiis centuriatis asscruisse: in primis uero eodem cen
turiae quicum consulem fecerant: consulatum meum comprobarent, quae
quis ciuis fuit qui non nephas et putaret, quaeque aut etiam an
nalibus daret, non de salute mea sententiam ferre? quin terram prosp
tiam in campo tum splendore Italiae totius, ordinibusque omnium qui

q maxime maiores iusta dici habeant uoluerunt

Cum. cccc. xc. Senatores essent, magistratusque omnes adessent, dissentit unus? q sua lege comitatos
et ab inferis excitandos putarat. Atque illo die, quo re p. mea consiliis cohortata grauissimis ubi
que plurimis indicasset? Idem consul curauit, ut eadem a principibus ciuitatis in cenaone postero die
dicerentur. Tum quidem ipse egit ornatissime causam meam, pfectoque adsentiente atque audiente Italia tota,
ut mox cuncta conclamatum est, pleni non acerbae atque inimicam bonis possent audire. Ad haec non
adimmenus salutis: si ea ornamenta dignitatis meae reliqua uos iidem addidistis: decreuistis, neque
ulla re me impediret: Qui id impedisset: grauiter molesteque laturos: illum contra rem p. salutemque
bonorum omnium fecturos: et ut ad uos ea statim referrent. Nunc si diuus calumniae
redire insistas. Quid ut agerent gratiae? q e municipiis uenissent? Qui ut ad illam diem res ciuitatis
rogarent: ut pari studio commenerint? Quid denique illo die

tot rogatores: diuinatores custodes q

ulla dignitate tutores, quaestores quidem uidisti? Itaque P. lentulus benefa
ctor ille non nullius cl. uir:
et bellum atque diuino non solum reduces sumus in patriam, sed equis i
signibus et curru aureato reportati. Possum ego satis in. CN. pom
peium magnum uidere quam non solum apud nos qui omnes sentiebamus, & fe
apud uniuersum populum salutem populi romani conseruatam per me et remissam et
rem meam dignam, qui tam meam prudentiam commendarit, impune edo
cuerit, eademque per improbos auctore sua compressierit, bonos exercitum
qui p. r. pro me tam quam pro fratre aut pro parente non solum hortatus
sit uel etiam obtestatus sit, qui cum mihi amicissimus semper fuisset
ut et suos necessarios mihi amicos redderet, elaborauit. Quibus
aut officiis beneficia. T. annii remunerabor? cuius omnis ratio, cogita
tio, totus denique tribunatus, nihil aliud fuit nisi constans perpetua
fortis, inuicta defensio salutis meae. Quid de P. sestio loquar? cuius
quis suam nam erga me beniuolentiam & fidem non solum ai dolore, sed etiam cor
poris uulneribus ostendit: uobis uno. P. C. singularis et egi et ipsa
gratia uniuersis, ego in initio quantum potui, satis ornate age ritto
non possum, et quae sunt in me praecipua merita multos, si alieni
nullo non possint: tamen huius temporis ac timoris mei, non est
tempus commemorare beneficia tempestiua. Nam difficile est non
aliquid uetere nephas quemque praeterire. Ego uos uniuersos P. C.
deos non colere debeo. sed ut in quos diuos immortalibus non semper
eosdem atque aliquos aliquis solemnes et uenerari et precari, sic in
hominibus de me meritis diuinitus aut erit etiam mihi ad eos in me merito
perpetuanda atque recolenda: hodierno autem die nominatim animo me
gratiae patrum gratiae et agendae, et de priuatis unumquemque pro salute
mea municipia colonia uniuersique adessent, potius supplex obstruxisset
suam dixisset eam, qui uos seruos mihi dignitatem meam reddidi
stis. Vos me florentem semper ornastis, laborante mutatione ue
stis, et prope luctu uno quoad breuit defendistis, non memoria sena
tores ut in suis quod per uulgi mutare uestem solebant in meo
per uulgi senatus uestem mutata fuit. quoad breuit per eos edicta q
mea per uulgi non uno presidio: sed etiam uera deprecatione de
nudarunt: quibus ego in rebus obsectis: cum mihi priuato con
tendi uiderem: cum eodem exercitu quae consul non armis sed

Qui ipse pp meam dimicationis & sanguis
domo se tenere, et a superiorib. tribunis petiit,
ut de salute mea et primum uellet et
referret. q colonia nup constituta,
in qua cum ipse gerere magistratum, nemo
erat emptus indigissimus, nisi et crude
litate primulegii auctae honestissimi
homines et publicis litteris consignauit. ipse
Primusque Italiae totius publicus ad mea
salutem implorandum putauit.

Sed duas partes ēē in re p: cū pugnaret altera me deposse pp inimicitias: altera timide defendē pp suspitionē quā putabat. Qui aut me deposse
uidebant? ii hmōi inuidiā tironis metu: q̄ mmq̄ offendo suspitionē hominū euitq̄ minuerūt. Quare

alij relegabant

uīra auitate ſuperati multa metu ipſe repetiuī: dixerat tronione
conſul ꝛē alium capitolij postes ab equitib romis repetiturū non
tim alij ēē ellabantur: alij ritabantur aduſus temploꝝ erat nō ſolū
pfidijs ꝛē manu uetꝰ etā demolitione ſublati. Alter conſul ut me
et rem p. nō mō deſereret: ſed et hoſtibus rei p. proderet pactis
eos ſuos premijs obligabat. Erat alius ad portas cū impio uidē
multos annos, magnoq̄ ſceleris, quē mihi inimicū fuiſſe nō dubi
tauiſſe cū dicerētur inimicus ſuus. Cumuidem ſenatum ducib
orbatū, me a magistratibus parti oppugnatū, parti ꝑdutū, parti deꝑ
hortū, equites ro. proſcriptos, uaſtatas, cedes metu ēē ꝑmotos po
tui. P. C. multos auctoribꝰ, fortiſſimis uiris me ui armisq̄ defen
deret: nec mihi ille ipſe annus eidem meos uobis nō inuoquinos defen
ſos uidebam ſi uicissem priuatos aduersariū nimiū multos in ēē dies
uincendos. Si uictus eēm multis bonis ꝑ me & meis ēē etiā
ꝑeundum tribunitijs q̄ ſanguinis ultores eſſe, priuis meis mortis
penas uidere ꝑ poſteritatem ꝑ nolui. Cum conſul eēm ſalute
ſine ferro defendiſſem: mea priuatus armis defendere nolui bo
nosq̄ uiros lugere malui meas fortunas q̄ ſuis deſperare. At ſi
ſolus eēm interfectus, nō turpe: ſi cū multis r. p. funeſtū fore un
debatur. Q. ſi mihi eternā ēē crumpnam ꝑpetuam arbitrarer, mor
te me ipſe potius q̄ ſempiterno dolore multassem. Sed cū uidere
me nō dubium q̄ ipſam rem p. et hac urbe affuturū, neq̄ ego
illa eterminata remanendū putaui: et illa ſimulac reuocatus
ē me ſecū pariter reportauit, metū legis, metū quæſtoris, ara
magistratuū, metū ſenatus auctoꝝ, metū libertatis, metū et frugū
ubertas, metū deor et hoīum ſe nctitatis omīs et religionis aſſue
runt. quę ſi ſemper abeēnt magis uias fortunas lugerem q̄ ſi
deſiderarem meas. Sin dīm reuocarentur, intelligebam mihi cū
illis unā ēē redeundū, cuius mei ſenſus certiſſimus teſtis ē hic
idem qui captus fuit. Ct. plancius qui omīb prouincialibus orna
mentis cōmodiſq̄ depositis, tota ſua quæſtura in me ſuſtinendo
et conſuando collocauit, qui ſi in quæſtor imperatori fuiſſet, in
filij loco fuiſſet, mihi certe erat ingratus! cū fuit quæſtor nō
iniuj ſed doloris mei. O uapp. p. q̄ in rem p. reſtituto nō o

Seruos ſimulatione legionum
notatos ēē ſcriptos: opiſq̄ cōſ
Catilinę peric iisdēq̄ ducib ad
ſpē cōſ ēē incendiop ēē reuocatā.

A d s

in ea defendenda: nihil minuā de libertate mea tyrannis, ſed etiā aca
ugebo, eterum ſi eam tum defendebam, cū aliquid illi debebat, q̄s nunc
me facere oportet, cū ego illi plurimū debeam. Nam quid eſt quod
autem meū frangere aut debilitare poſſit: cuius ipſam calamitatē
nō mō nullius delicti, ꝑ eterā iniurē publicā beneficio, diuinoq̄ teſte
ēē uideatis. Nam importata ē quis defenderam ruinis utem et me
uolūptate ſuſcepta eſt: ne i me defenſa rei p. p eandem me etremū in diſtri
meū uocaretur ꝑ me nō ut p. popilio nobiliſſimo hoīe edolescētes filij
flentes ac ſordidati. po. ro. ſupplices uerſarent: ſed unus frater q̄ ēn
me patrate filius, conſilijs parens, amore ut erat frater inuentus
ē! ſqualore et lachrimis, et quotidianis ꝑcibꝰ deſiderū mei no
minis renouari, et rei geſtę memoriam uſurpari coegit. Q. quid
cū ſteruiſſet: niſi q̄ uos me retinq̄ aſſet eandem ſubire fortunam
atq̄ eidem ſibi eidem domicilio & uitę, et mortis depoſuiſſet, tam
nunq̄ neq̄ magnitudinem negotij, nec ſolicitudinem ſuā nec nim
inimicoꝝ ac tela timui. Alter fuit propugnator meaꝝ fortunaꝝ
et defenſor aſſiduus ſummā uirtute et pietate. C. piſo gener q̄ inimi
citiaꝝ inimicoꝝ meoꝝ: qui inimicitias aſſumo mei proſequi
ſui conſulis, qui pontū et bithyniā quæſtor pro mea ſalute negle
xit. Nihil unq̄ ſenatus de p. popilio decreuit: nunq̄ in ordine
q. metelli mentio fta eſt: tribunitijs ſunt illa rogationibus nulla
auctoritate ſenatus reſtituti. C. marius qui hac hoīum memoriā ter
tius ante me conſulatus, tempeſtate ciuili eiectus eſt: nō mō
a ſenatu reſtitutus nō eſt: ſed reditu ſuo ſenatū cunctū penē
deleuit. nulla de illius magistratuū conſtitio, nulla ad rem p. defen
denda. po. ro. cōmentario, nullus ytalię motus, nulla decreta
municipioꝝ et coloniaꝝ, ſtatuerunt. Quare cū me unā auto
ritas arceſſeret. P. C. reuocarent! r. p. implorarēt, ytalia cuncta
penē ſuis humeris importarent, nō cōmittem. P. C. ut cū mea
mihi ſint reſtituta, quę in poteſtate mea nō fuerunt! ea nō
habeam, quę ipſe preſtare poſſim! preſtitum cū illa amiſſa re
cuperauerim et fidem unq̄ amiſerim. /

diuinoq̄

nō ꝓpinquoꝝ mutando ppli. nō. eſt
deputata, nō ut p. q. Metello ſummo ac
clariſſimo uiro ſpectatę ā adoleſcētę
filius, nō. L. ac. C. Metelli cōſulares
nō ecꝝ liberi: nō. q. Metellus nepos,
q̄ cū conſulatū petebat: nō Lucullj
Giulii Sapionesq̄ Metellorq̄ filij.

inſectatus inimicis demq̄
cū alter ex a Senatu parricida:
alter uir, colleq̄ fugitiuus. Haz

Si quando inimicor̄ impetū propulsare ac propellere
capistis
reip. affui, defendite nūc uniuersi unā, qui ne om̄s corde
p flamā cōflagrauerit
cīuīs ardor̄ mei capitis, periculo nō dubitauī prouidē.
Nam quē uirtutis glīa cū summa laude exornat ad eius
eundem uīm mīcor̄ inuidia uehementissime oppressum deprimit ad sup
plitiū. Si liberor̄ conceptam dulcedinem nō uicissam reciperetis nolue
ro uelle carere, qui rarissimā unam procreationē sibi ēe dicunt est
enim liberale officiū serere beneficiū, ut metere fructū fidei possis,
conducit in loco debitum retribuere. Illic H. aū uoluntas properē
comprobatur, hic memoria collaudatur. Itaq; si omitis grauē ingra
tus uidebis et debet in libertate educatus, sit ui uiris aīs acceptissimus
qui ab uīo corpore ingū acerbissimū repulit seruitutis. Etsi mor
tes uīe imperatores, qui militū uirtute, hostiū fregerūt furorem
iocundissimo fructu libertatis reconciliato, nō solū statuis dignos
putant: sed et eterna triumphi laude decorarunt, cū nos eū ipsū
qui nō militū prīe fortitudine, sed sua eterna aū uirtute hostem
cīuīū mentē seruitio auctore uinxerunt. Et estimate uobis retinē
dum ēe in ciuitate, cuius beneficia singulis ciuibus priuatimq;
tuto
dantur. Ea solent hec ēe fructuosa, a quibus sunt profecta uire
et mīo: possim ego ad defensionem mee salutis adhortari
uos
quos conseruauī uniuersos. Nam neq; manus est defendere
unā q; ppīm, neq; uerius singulos q; ab omitis repetere officij
premiū et fructū, ppea q; in unius periculo sepe itemio parie
ut leuis sit labor defensori sustinendus in rei. p. insidijs quo
firmior est: qui oppugnatur, eo paratiores sunt inimici: ut hic
nisi magna solicitudine, industria, uirtute resisti nō queat, et
singule q; res sepe sunt tenues et infirme ad gram referendam
ut quotidie bene meritis negent, si maiora cupiant unius opes
auxiliū: eo plurimū prodest, quo firmioribus opibus est armatum
iuuare. Quā maior impensa in priuatā officij facta est q; in p̄ uestā
fuit defensione? Plus ab nobis presidij q; a ceteris opis ad salutem
pōt afferri. Vos obtestor quos mihi et debere, et posse intelligo opi
tulari, nō committit. N. cui ego ad promerendū officiū tam fuerim exp
tus, uos ad gram referendam ēe confido. Nec enim simulatum

et ītam laude et honorib amplissimis uti debetis: cuius incolumitate et salute
defendam
dilligendam et estimetis. Error ii. siquis arbitretur. M. tullii idcirco in
iudicū captus uocari, q; deliquerit aliqd q; priū lesserit, q; improbe
uixerit, nō tutatur rei⁹ audacie uirtutis reus citatur, nō accusatur q;
rem. p. oppugnauit, si q; homo nouus pritinum nobilū restinxerit furorem
nō obest mihi nomen et turpis. Sed honestissime, lautissimeq; acta uita
nō odio bonor̄, sed inuidia premor malor̄. Intelligunt hoīes tot et tam
p claris testimonijs monumentisq; uirtutes comparatis. M. tullii diu flo
uisse
uisse: fore uoluptati. Idcirco uitā eripe cupiunt uti cū sīpā, sensus
quoq; adimant iocunditatis. Hōne q; indignū est, eos premijs meis inuidē;
dignē; qui uirtute certare noluerunt: eos in cōtentione uenire honoris
qui officijs ēe superari nō equissimo tulerunt. Si dulcis est gloria cōse
quēte uirtutem: noli abscedere labores, petere honorem honorē duo, ymo
nō famam, fortunas, familiā, liberos, caput, corpus, ipm denig; flam
mīs
mīs atq; ārum. Cedo ui uitus de re. p. cedo oppressus de fortuna
de dignitate, discedo a re. p. uictus audacie malor̄. Si nō luctē manebo: si nō
illi. M. tullii custodem urbis defensorem omnium prīm patrie. At certe
reliquias tulli⁹ lucet in conspectu cīuīū in hac urbe, quā et parricidaꝫ
fauibus eripuit remanere tecta omnium, fana deorū, uniuersa lucet
uidere sine metu periculi ciuitatem. Lucet et hec flamma euolare pre
stitim me qui illius uiriū uitandū pditoꝫ horum lachrimis potius
meis, q; uīo sanguīe restinguī malui. Nec ego petam ut mi detis
uitam, sed datam repeto, ut reddatis. Si meminissē quod debui, nō
debetis uos oblīui fieri, sed retribuere quod debuistis. Vos uos obtesto
dij īmortales, qui mee mentis humane pectoribus cū consensum con
uiuationis extinxi: arcēq; urbis ab incendio et flamis libertatis, li
beros q; uros a gremio et amplexu matrū ad ārem, ad cruorē nō
suum passus abstraho. Non
Num q; pōt fieri a clientis ut recipere, cū
aquibus retinere debeam, reiicere instituamus? Soci q; fugien
tū aditus custodi, a pclusus sit? quo spes salutis reliquis resi
debit: cū ciuibus pclusa sit expectatio incolumitatis? pax et
concordia ciuibus, cū domesticis nō inueniatur? Et qui
pdendi ratio reperitur. Nam qd ego improbos fcā reuocē oīes
et reintegratione illius cōiurationis uulnerem aīos uros? auxilii

ab alienis efflagitabãt, rñ suos defensã. Sonos in ore habebãt
rñ arma. interclusum sit p̃sidiũ. q̃ colere gentem nõ instituit
utrũ custos arripuit, an ut prodit̃ excludat. Si ut consuetũ, uin
cit ignominia, si ut oppugnator, p̃tiosa erant nõia. Itaq; q̃d pa
uit fore, gaudiũ: id ferut ferro. Si quiretis eundem in ceteroꝝ
periculis hẽremus, a uim, qui in nr̃is difficultatibus, et pro inocentissiõ
quaq; propugnatore; & nocentissimũ quemq; oppugnare nobis uide
mini et arbitremur, et si rñ opi eius q̃ rebus aduersis nr̃am tuit
rñ ceterimoꝝ aut sceleris, nr̃a pericula putaremus cõducta! Fre
quentes profecto talibus comitij obuiã ire uiderẽmur: neq; partim
i nocentia freti: partim nobilitate nitã: partim potentia ac multitudine
amicoꝝ fulti: rñ p̃fecto existimemus aduersarioꝝ uim ac furo
rem ab nobis repelli posse: subito ipi similẽ periculi furorem in
nr̃o euenu, a uaq; reminiscentes causã, uiri id nobis accidat neq;
querñ. Quis. n. est qui tutet: qui rñ inimicoꝝ nr̃oꝝ uim ac nõ
lentiã p̃spiciat: nãq; nr̃um periculosissimũ rerum retrogressat: qui
nõ sibi ac suis diffidat fortunis? quo. n. se status tutũ quis ar
bitrabitur? p̃sidio uirtutis? gloriã? Ea nos ipa hoc tpe oppug.
multitudine inimicoꝝ? an aliquem forsse amicos, si in foro
prẽsit nõ salus sua fuit. uis ne et pauitate inimicoꝝ? At id nõ
in ipsius, sed in aliena uoluntate positum est. Nam nõ stultus ẽ ne
mi inimicam suis rebus prouidere. si tam sunt uoluntarij inimici
qui tuis et p̃missis oppugnent: atq; adeo rñbec omia omnibus
sint grauia atq; aspera: rñ nõ nobis misa atq; intollerando
quoq; et offensa in rem p̃. p̃cipuissima infinita uersant: nr̃i
si eadem rõsilio disceptatiõ opponetur equi auditores adhibe
buntur, aures nõ obtusę criminatiõe, sed uarię pbebuntur. q̃ius
asserat summum gradũ honoris, nõ dispolidimitur honore, qui
sparit facilius ad p̃cipium, ad laudem nobilitatis quarient.
Obrem nolo uos ignorare q̃ me dure supplicij uos adfinde
delituit: ego ad pristinũ statũ reridam cuncti. Hunc q̃ si ligu
conuertandum est, innocentię uirtute frauis, fugo: si rñ cõperis
nãq; sint, confringimus equitatem! Si uiolentię impetu oppri
mur, decedã pro omnibus unius tribunitio furori, qui labore pro

recussima ce cõmoda de rẽ p.

at nolo me dure supplicii uos ad frau
de deduci ut ego

ciuitas

cunctis p terre cõsueui. Si q̃ aliquo tpe hui hoiẽ constituistis, q̃a
uius religionis, pietatis munere defunctus est: debetis in quoque
ysquere qui nunq̃ deos contestatus, impius ac sacrilegus ut tecta ab omnibus pariter
conflauit. eque uos ut tuta ac tranquillam fortunam tribuetis, me
peteri usq; ad ultimum. Hunc me qui paulo ante fortuna ereptam ad gloriam
uirtus extulit, ad laudem pplis tribuit honorem! eandem tribuni furor eaqueal
depellit ad calamitatem, qui aduertis illam cõspirationem constatam uestra
restinctam, ut nulla scintilla uiuendi comprehendat? Vos quaq; tribunitia sedute
temeritatem. qui nõ est mihi inimicũ ostendat: sed uirum prius ẽ professus
est inimicũ, ne rei crudelitas in me expta, in uos cõsulatus et calamitas
remota longius serpat ac prẽgustatur, praeunte: Hunc uel plus defectus ad ca
lamitatem, uel primus ad talem uocatus periculum: omnia nos uiret, debeo com
mouere: omia sunt immutata, manus relegantur ad demonstrandam iuuenta
riam: hinc quia incidatur ad deplorandam calamitatem, cuius precluditur
ad exponendam rei indignitatem humilitatem quia abiciunt, nobis qui
nouã rẽm cõsiliant: ueteres maioꝝ appetunt laudes. Sed quid ego plura
de illoꝝ aut in me maledictis aut in uos celebrate loquar factis? quoꝝ
cognita improbitas me taceute, coarguitur turpitudo quisque, ut debis nõ
sit neque inimicos prędicare: de quoꝝ silere ne amici quid aut ipsi
possint negare: Vos ego appello, quoꝝ de me memoria est potestas, apud uos
loquor de mea calamitate, quę habui semper innocentię et ututis
mee testes! Igitur ex ciuitate benemeritus de re. p. cuius exturbatur
innocens expellitur, consularis homo nõ minimis usus quidã familia
tibus amicoꝝ, nec partim ab inimicis, parti ab inimicis circumuentus ego
idque; huic si opem nõ tuleritis in puncto capitis uos credo retinebitis ne
stram libertatem: qui neq; tanta uiolentis auctate neq; tantoꝝ offitioꝝ
impensam egistis in priuꝰ! mihi credite hoc in uno incõmodi cõfirmatu
multoꝝ infirmabit uiri columnitatem! et si uirtus nõ erit refutatis iniune
ad animi penitem cõualescet: proin aut in meo puncto salutem integram
pstate cõtem aut in uestris hoc idem incõmodi spectate fortunis. Homo
tam perdita auctate, tam festinoris uiuendi est uita: qui ei de sidere
fateretur, nõ tantũ finis presens uidit cõmuneretur, quantis supplicio
adderetur. Ego repente ui tribunitia correptus nõ mo loquendi libere
in uidicio, sed ne assistendi quidẽ in ciuitate hẽo patiem. Cuius nõ solũ

multoꝝ p̃sidio inimicis

sine teste sine iudice sine crimine sine accusatore, sed sine etiã scelere, hostibus in bello qui dissident uoluntate dimicant armis uitam quotidie oppugnant. in ipa ãrõ cũ prelij uritur luget loqui, luget disputare, mihi parce cuiꝰ qui ꝓ deditoꝭ hostiũ fregi furorem, pro fortunis meis apud uos loquẽs luctabr. Seruꝰ qui ad supplitiũ uerberibus cesꝰ trahuntur apud eos sepe disputant quos necare uoluerunt. Ego consularis apud eos nõ loquar quos conseruaui? taceboꝰ si necesse est: taceboꝰ mihi ãõ equo, qm uirtus mea me tacente aget cam meã. Itaque ut ego in cõtentione mea nihil ponam de meis rebus gestis: tam in animis q̃ memoria uiuã languebunt rerũ quam. Ith modo uideant qui ratione hãc meã in multam furgam fere possit. Etenim si ame ut ipi existimant ob lenticuli mortui sordes, si ob ame tiam cethegi, si ob luxuriam aut stupra cassij parui repetent, profecto ulla hora nulla electo tullio uacua ãpiculo aut expectatione pcul reliquetur. Uta ũjdicẽs nõ meus uisus? quꝫ mille ãme pantur, sed huꝰ sceleru̇m cõstrã cruciati mihi absenti et. r. p. dabunt penas. a quas obrem ego uirũ cor amentie cupiditatuꝫ pauoꝭ ouiũ salutis rana decendã neqꝫ in eũ locũ deducarꝫ, aut progredi pater: ut opa mea manus inter uos consulat cedesq̃ ciuiũ inter se fiat, multoq̃ potius ipe patria, liberiscq̃ meis caream, q̃ preter unũ me de fortunis uestris reiq̃ p. dimicem. Sic. n. abnuo fui animꝰ, ut nõ magis me mea causa putarem se natũ. q̃ res. p. procreatũ. Sed illud quero quod nõ iam ad uniuꝰ periculum, sed ad uniuersoꝝ pertinet ruinam. conqueri, cõmiserari, dicere, oppugnare suspitionem diuinã crimen diluere, nõ uacare ore presso cernitis. et prehendas. quꝫ tam omnia ea nõ tam sub calamitosa q̃ mihi sint subeunda, q̃ permitto. q̃ rem. p. sint introducta. q. a. uãobrem statuũ est atq decretũ in hac temporibus. cuiꝰ tatis omnia perpeti: quꝫ uolet furor libidinosus. Uim uolunt afferre, presto sum. eicere uolunt, ex eo inducta cãua. Habent audire eam, nõ duo aliud quippia conantur, agũt, nihil acerbi mihi erit q̃ rem. p. tutabitur. Hõ. n. uictꝰ illis ego. sed in columnibus uobis me condono. neq̃. h. mors mihi danda. quꝫ ob rem. p. caputur. neq̃ et ituꝝ tempore, quod uirtute suscipiatur, cui ꝑsim he pene nõ nullam inter se habeant consolationem. Nam uita si eripiunt nõ adimunt quam mortale si et alio multabunt corpus: ne animum quidem ire. p. removebunt. Nam ubiq̃ ero hec cogitabo! hec semper cura mea, neq̃ nobis ereptũ, nõ ab nobis repudiantur et existimabo; Illud ab universis peto postulo q̃

si dum in ciuitate manere licuit. nemini uiuisse pulchrũ reamꝫ, nõn innocenti fuit calamitas! Si omnibus auxilio, presidioq̃ esse consueui, pluri mosq̃ in hac ciuitate fui tutatus: uti uos liberos meos, uitam, fidem re cipiatis, eosq̃ defendatis, ne ue inimicos meos longius in familiã uestram progredi patiamini. Utq̃ fuit hinc abero, fuit hic ero oppressis q̃ animaꝝ opinio et existimatio, quꝫ uirtute parta, nõ quꝫ felicitate illata est. Hic ego te iuppiter opto, maxime cuiꝰ misericordia, cuiꝰ nutu ac dictione sola impia terraꝝ gubernantur. teq̃ particeps cõiuncta soror regni regina Iuno: teq̃ tritonia ar impotens Gorgonia pallas, minerua, ceteriq̃ dei deeq̃ immortales, qui et celleum tumulo ciuitatis sedem capitolij in sacro inuolui constituistis. ut nõ solum cũcta uirtuti, sed etiã tuti possitis ci uitatem, a quaꝝ altaribus ego impiam ciuiũ manu reliqui. aliquaꝝ tem plis meo periculo funestam repuli flammam, ne illustrissimũ orbis terraꝝ monumentũ cũ principe omnia terrarũ ocideret ciuitate. teq̃ iuppiter stator, qui nõ huius impij statorem maiores uere nri nominauerũt ciuis á templo hostilem impetum retinq̃ repuli. ciuis templũ á romulo uicti sabinis in palatini á muris adue. cũ uictoria est collocatũ. oro atq obsecro ferte opem patrie reiq̃ p. ciuesq̃ ciuitati, meisq̃ fortunis restitute tribuitis furori fauete innocentiq̃, subuenite sollicitudini, miserere persecutis nolite eam supplicio ab uobis abstrahere, et et cludere. qui ui sue maiorũ funestam sedem ab uestris repulit templis. Sic. H. C. marcio auxilio fuistis q̃ in cluio capitolino improbos ciuiũ fecerat cedes. Sic p. scipioni q̃ hannibalis furibundam mentem ab urbis repulit templis. Si denique. Cn. pompeio q̃ terra, mariq̃ hostis reddidit parcatis. Sic nũc in meis calami tatibus, miseriis aliquod diuinũ auxiliũ et num ostendite. Deinde nos quoꝫ potestis maxime profer ad deoꝝ immortalium numen arcedat, oro atq obsecro quibus sigillatim sepe supplex ad pedes iacui, ut eũ quem singuli statuũ atq aberetis sublenastis: nũc uniuersi conseruare uelitis! si neminem unq̃ uestrũ leti; si neminꝫ innocens obfui, sed et etiã ria. ut quisq̃ meũ auxilij desideraui, opem ferre nõ dubitaui. Si deinq̃ quꝫ cũq̃ administraui et uim amicitie et patrũ cõscriptoꝝ uoluntate feci. Si malui inimicoꝝ rupe diuati q̃ rei. p. ex legipte auctoritatem penas sustinere: oro uti existimetis et illo crudelissimo inimicoꝝ spectu ereptũ in antiquum statuũ dignitatis restitui reuenire. Sed qm nec

aliquã ferre opẽ dnmã: aut sepe multoꝝ ĩ periculis feciſtis! Sic nũc ĩ meis

mihi libere loquendi, nec uobis clementer audiendi, nec eo uidendi animo nisi pristinus furore et audacia facta est potestas. sed oppressa est res p. armis metu debilitata seruili, ut liberum spiritum ducendi nulla huius pars eo die inuenerim nisi armata, innocens iniuriis privatus furibunde magnam nec. H. e. metellus quicq de sua uirtute demeruit, q restit. l. saturnino furenti nec cotta q. e. uarro. tri. plebis inferiori quae ortos eodem riuus putarunt, nec p. C. manlius, qui quantas res egerit, una uobis liberatore gesserit. nec no. M. tullius sua atrum abalienauerit potestate. ut partum nobis obsidem sui animi in unam reliquerit libertate. Q obrem testor deos, deosq immortales, uosq maiores meos, me no uitae turpitudine, no pp reliquos status uitamq penas uire et legi solui sed pp uirtutis inuidiam pp omnium laudem pp magnitudinem rei gestae crudelissime ciuitate priuari: quod si ita accidat o. ce. Stroculo reponi, si mamurrae, si ruffio, mihi quoq haec accidisse, no mgge erit mirandum: ut praestitum no quis antequitate, sed uirtute omnia meruit, summam laudem sum consequutus, hunc ego uos equites. ro. obtestor, quoq uirtute nam romani uictoriae ut laude posthac et comitatem. quoq facto gaudeat, uiuet letantur soli genus hostes, ut si ergo uos omni tempore optime animati fui. si mea puerili neglecta diu timorem a prius propulsare si eque liberis uestris qdpiam, ac uos parentibus coniunctus ut nec me uetus uestro oportuit defensum, uirtutem in hac ciuitate retinere: quae tu a sceleratis conuinatione est iterum meo luctu, ac labore restincta est. Hec patiemini me a meis laboris abstractu: a coniuge abreptu, ab aris foriscp innocentem proiectum, uitam degere in exilio, miseri mortalis cum fulmine, prorsit tullius in exilium. Itaq nimiru innocens ab inimico religiosus a sceleratis bonis uolnus hunc ciuitati ab hoste. O misera uitae ratio, quae tadiu relides in uoluptate, q diu posuit fortuna libido, ego ne inimicus huic ciui tati quidquam: quis inimicos necaui. ego ne hostis, quid ita. quo hostes interfeci: hen conditione huius temporis antea qua ad laude dignissimi diuebantur: qui haec perficerent: nunc sceleratis ac parricidis et duumuiri: qui hec administrarunt. Sint tame sceleratis, super uestoq uictoria, si no uictoria appellanda est: in qua ciuitas inuenit luctus habeat palma hanc et innocentes crudare. Tamen illud ro.

no q scelere magnitudine

equites ab uobis peto et rogo. ut quae coepit no uestra laude honesta tis eundem in dubijs uitae periculis, una uirtute conseruetis.

M. T CICERONIS PRO P. SESTIO oratio incipit.

Equis ama uidens mirabatur, quid esset qd pro tantis opibus rei p. tantaq dignitate impij nequaq fatis nitti uiues fortibus et magno ano inuenirentur: qui auderent se et salutem suam in discrimine offerre: pro statu ciuitatis et pro eius libertate, ex hoc tempore mireretur potius, quam bonis et fortem uiri uiderit: q quam aut timidi aut sibi potius q rei p. consulentem! Nam ut omittatur de omnis ciuisq rem cogitando recordari uno aspectu interueri potestis eos, qui cu senatu cu bonis omnibus rem p. afflictam exitiarit, ex latrocinio domestico liberarint, maestos, sordidatos, reos de capite, de fama, de ciuitate, de fortunis, de liberis diuitantes: eos aut qui omnia diuina et humana neglexit uiolarit, q turbarint euerterint, no solu alacres, letosq uolitare, sed etiam uolitantes fortissimis atq optimis ciuibus pugnis uolari, de se nihil timere in quo cu multa sint indigna, tu nihil minus est ferendu q qd iam no q latrones tuos, nec q hostes egestate ac scelere perditos sed q nos uobis q optimos uiros optimis ciuibus pugnis inferre conantur: et quos lapidibus, quos ferro, quos faribus, quos ignibus copijs delere no potuerunt, hos ura auctate, nostra religione, uris seueritis se oppressos arbitrentur. Ego aut uidues qua nocte in agendis gratijs remorando eos qui de me optime meriti sit, beneficia et utendu putaui: ea nec uti cogor in eos pugnis depelle dis, hos potissimu uox haec seruiat: quos opa et mihi et uobis et ppto. ro. restituta e. qua qq abhortensio uiro clarissimo et eloqn tissimo causa est publice p. Sestio et oratu: nihilq abeo ptermissum e. qua pro re. p. coquerendis fuit aut pro reo disputandum tam prog aggrauar diuer ad dicendu, ne mea ppugnatio ei potissimu defuisse uideatur! p qua est pfectu, ne ceteris ciuibus deest. atq ego sic statuo uidues in hac causa atq exercitatione dicendi aime loru pretium potius

q̄ defensionis q̄ relig̃ q̄ gl̃oquentiã q̄ dolor̃is: q̄ ingenij partes et
susceptas. Itaq̄ si aut acrius egero aut liberius q̄ qui ante me dix-
erunt! Peto ab vobis ut tantis orationi meę concedatis quantũ et pio do-
lori et iustę iracundię concedendũ putetis. nunq̄ offitio cõiunctior dolor
illius et por. q̄ huic meus susceptus est hoc de me apud meum populo. Hęc iracun-
dia magis illa laudanda q̄ ea quę me inflammat eos scelere qui cum
omnibus meis salutis defensoribus bellũ et gerendã sibi indixerunt.
Sed qm̃ singulis criminibus ceteri responderunt, dicam ego de omni statu
p. sextij, de grę vitę, de natura, de moribus, de incredibili amore in
bonos, de studio conservandę salutis cõis atq̄ ori. contendamq̄ si id osten
potero ut in hac confusa atq̄ universa defensione nihil ámę quod ad me
nihil quod ad reũ stram quęstionem nihil quod ad rem. p. ptineat, ptermissum ę videat.
Et qm̃ in gravissimis temporib̃ civitatis atque in ruinis everse atque
afflictę rei. p. P. sextij tribunatus est a fortuna ipsa collocatus, nõ aggre
diar ad illa magna atq̄ amplissima, priusq̄ docuero quibus initijs ac
fundamentis hę tantę simis in rebus laudes excitatę sint: puerę
P. sextius natus est vidures hore ut plerisq̄ memistis et sapiente et fro
et severo: qui cũ tri. pl. primus inter hores nobilissimos, tpribus
optimis factus est: reliquis honoribus ita nõ tam voluit q̄ dignus
videri. Eo auctore duxit honestissimi ac spectatissimi viri. C. albini
filiam, ex qua hic est puer, et nupta iam filia duobus gravissimis an-
tiquitatis viris sic probatus fuit, utriq̄ eorũ ut carus maret, et ó
cundus esset, reliquis honoribus ademit albinio soceri nom, mores
filię quoq̄ caritatem illius necessitudinis et benivolentiam nõ ademit,
hodie sic hunc diligit, ut nos facillime potestis ex hac ut assiduitate
eius, ut sollicitudine et modestia uicarare, duxit uxore patre uno
optimi et calamitosi viri filiam. C. scipionis clara in hoc. P. sextij pietas
extitit et omnibus grata, qđ ex massilia sextium profectus est, ut soceru
videret, consolariq̄ posset fluctibus rei. p. expulsum in alienã terrã
iacentem quę in manus suos uestigijs stare oportebat. et ad eũ filiam
eius adduxit, aspectu complexuq̄ si nõ omnem et aliquã partem mero
ris deponeret, et maxis offitijs, et illius erumnam quo adiuvat et
filię sollicitudinem substernant. Possum multa dicere de libertate, de
domesticis offitijs, de tribunatu militu, de provinciali in eo magistratu
abstinentia. Sed mihi ante oculos obversatur, rei. p. dignitas, quę me ad
se raput, hęc minora relinquere hortatur. Quęstor hic antonij collegę
mei uidues fuit forte, sed societate consiliorũ meorũ. impedimento nullo
offitij. ut ego interpretor religione, quominus exponam quanta ad me
detulerit, quanto ante me prouiderit, atq̄ ego de antonio nihil duo, pti
unũ, nunq̄ illum timore, ac periculo societatis, neq̄ rem meam
omnem, neq̄ propriam nõ nullorũ de ipsa suspitionem, aut vitiando
tollere, aut dissimulando, sedare voluisse: in quo collegam substitue
do ac moderando si meã diligentiam, in illum comunctam cũ summa
custodia rei. p. laudare uere celebatis: par propalam et. p. sextij
debet, qui sum uta consulem obtinuit. ut et illi quęstor bonus et nobis
omnibus optimus cuius uideretur. Idem cũ illa comitatu et latebris et
ex tenebris erupisset, palamq̄ armato uolitaret. uenit rapina, qua
urbem pp plurimas bella importunitates ab illa impia et scelerata
manu attentari suspirabamur. etenim meminiamus. cũ militũ antonij
rapina propulsa uerum hostem p datum, et nõ obscure pisauri et talys agri
gallici partibus in illa alia coniuratione uersatus. Idemq̄ C. mancellum
cũ is nõ solũ rapinam uenisset: uecs et ea se quasi armoz studio in ma-
xiam familiam coniecisset, et exterminandum illa urbe curauit. a no
de rapina et cũ comentus. ille rapinę, qui pp salute illius urbis coser
natam in eo, me unũ primum adoptauit, huic p. sextio apud me
maxias gratias egit. et hoc tempore huius nemine commutato colori
decurionesq̄ fortissimi atque optimi uiri beneficiũ, fidem homis
testimonio declarant, periculumq̄ deprecantur sno decreto, urbem se atq̄
omnes boni deprehensis atq̄ oppressis domesticis hostibus mte dure et
pueris maxis extraxissent cũ illo et ferro quę cũ ferro habebat quibus
hic literis literis ad urbem celeritate incredibili celeritate adnolauit.
atq̄ ne illius temporis atrocitatem recordari possitis, clandustę lu
ceras et uram memoriam ad timoris pn cognitionem et atrocitate lucere
ciceronis consulis. hoc. P. sextio. tr. pl. nonas qui tu extremis diebus
consulatus mei, res meas, quas gessam uetare conabatur, relinquę
coniurationis impetus et conatus sunt recordari. Ac posteaq̄ intellec
tu est catone. tr. pl. fortissimo atq̄ optimo ciui. r. p. defendente se
upon. s. tp. cp. ro. sine militis pręsidio tueri facile maiestate suam

P. Sextii testimonio declarat. periculũ decreto
suo depcant. Recita ipso. P. Sexti,
quid decreuimus Capuę decuriones,
ut tã nihil eius uox posset aliud
significare inimicis mis. quidnã
ea se corroborare! ac effectum esse
videbat decreta decuriom, non
recto decretum officio aliq̄ posse
maiestatis aut clientelę, aut hospicij
publici, aut ambitus aut cõmendatis
gre. Sed recita memoriã pristi
periculi, pturbationes, amplissę hostij.
uice officij primi, testimonij pn cpis.
Atq̄ illis tpribus eisdem cũ ea Capuam
meam Sextius libas. urbe Senatus, atq̄
oms boni deprehensis atq̄ oppressis dome
sticis hostibus, me duce ex periculis ma
maximis extraxisset. Ego lis. P.
Sextiũ Capuę accepi cũ illo ex actus

dignitatemq; eor, qui salutem eorũ populo suo defendissent. Sed tristium illo exercitu fuma est celeritate antonii consequutus: hic ego quid plura, quibus hic rebus consulem ad rem gerendam excitarit: quot stimulos admouerit, hã fortassis fuchoso victoriã sed tam nimii rem marte bellicosimq; virtuendi longum e dicere: Sed hoc breue dicam, si M. patrij no excellens animus et amor rei p. uirtus, no suma auctoritas apud milites, no miriftus usus in re militari extitisset, neq; aditor rei p. sextus ad excitandum antonii cohortandum, accusandũ, impellendũ fuisset datus: illo in bello nequaq; catilina. Vera quaeso P. sexti quid decreuerunt capuq; decuriones, ut iam uirilis tua uox possit aliquid significare uirtutis tuae, quid nam corroborarint effectum ee uidetur decreta decurionũ, no retrito decreto aliquo offitio existimationis aut clientelę, aut hospitij publici, aut ambitionis aut cõmendationis gratia: sed recto memoriã pfuncti populi, prędicationem amplissimi beneficij, in ee offitij prisci testimonium preteritemporis atq; illius temporis, cũ iam capua metu sextius liberasset. Ego luteriũ eum capua accersis: quibus lectis ad urbem cõfestim incredibili celeritate aduolauit, et tum illo suo exercitu eadem celeritate est antonii consecutus, hic ego quid plura: quibus hic rebus consulem ad rem gerendam excitarit: quot stimulos admouerit, longum est dicere: Sed hoc breue dicã: nisi aditor rei p. sextus ad excitandũ ad cohortandũ accusandũ, impellendũ antonii fuisset datus: illo in bello nequaq; catilina cum eum e pernicie aperuisset atq; e manibus illius eruisset, sine multo sanguine constitisset. Hunc q; autem attulit ad tribunatũ? P. sextus ut quęsturam macedoniq; relinquam, qq; no de aliqua ad hęc priora uenerim illa integritas prouinciae alia, cuius ego nup in macedonia uicinus qui no presta leuiter ad exiguã pdilationem temporis, sed fixa ad memoriã illius prouinciae sempiternam. Ex hac ita peracta, ut tam uirtutes et respectantes reliquerimus: ad tribunatũ quo ipse ad se iam diu uocat, et quod a no abforbet orem meã, conflictodentes studio, cursuq; ueniamus qui tribunatus, qui nil aliud in nom meum, rempq; continuit, nec no mihi de hisdem rebus ee orationem habendam, si no subtilius disputandũ: aut certe dolentius deplorandum. una in oratione si asperius in quosdam hostes inuehi uellem: quis no

a atq; estate integra naeus seruilę callis ac pastoę scabula pelare copisti? sine multo sanguine ac sine totius seruilę uastitate miserrima cõfecisti.

de q quid tribuerit ita dicũ ab hostilo ẽ; ut eius oris defensione no mo crimini uideret genti. β de memoria digna, ut rei p. capessendę auctoritate disciplinaq; scribẽ. Sz in fm tribunat q totius p. sextii

2 Sexti Roscio

vos p. desiderarit. Legum multitudinẽ, cum eorũ quę late st: tum ũ quę promulgatę fuerũ. Nam late sunt cõsulibus illis tacentibus dicam: imo ũ approbantibus ee ut cesseri ãnotatio ac grauissimũ iudicium sciissimi magistratus tolleret de re p. ut collegia no mo illa uetera contra se restituerent: Sz uno gladiatore innumerabilia alia noua cõscriberent: ut remissis semis ac trientibus, quinta ppe pars uectigalium tolleret: ut Cabinio p illa siciliea quã sibi si rẽ p ppdisse: pactus erat: Syria daretur. ut uni bellum bis de eadem re ee delibandi rogata: legem ferret prouincię cõmutandę. Metto eam legem: quę ora religionum iura, auspicia, potestatum, omes leges quę sunt de iure ac de tpre legum rogandarũ, una rogatione delerit. Metto omnem domesticam laudem ee exteras nationes illius anni furore conquassatas uidebamus lege tribunitia matris magnę pessimeus ille Sacerdos expulsus ac spoliatus sacerdotio e: famumq; sanctissimę, atq; antiquissimę religionis uendidit pecunia grandi Byzantio impurus hominis atq; indigno illa religione ppetuum: cum ea sibi ille no colendi sed uiolandi cã appetisse: appellari Reges a pplo: q id nunq; ne a Senatu quidem postulassent: reduci exules Byzantium: condonati tum? cum damnati Cives e ciuitate eiiciebant. Rex Ptolemeus q ac si no dum erat ipse a Senatu socius appellatus: erat in fratrem ee Regis: qui cum esset in ea causa ut parata Senatus: honore istum consecutus erat. Eodem grie his demq maiorib; eadem uetustate societatis: demq erat Rex: Sed no dum socius at no hostis: pacatus, quietus fretus impio pplo ro. Regno paterno atq auito regali ocio pfruebat. Delis nihil cogitante, nihil suspicante eiusdem operis suffragium demq ferentibus e rogatum ut sedens cum purpura ee sceptro ee illis insignibus Regijs pcm pus sibi iceret. Et impante pplo ro. qui ee bello uictis Regibus regna reddẽ cõsueuit, Rex amicus nulla iniuria cõmemorata, nullis repetitis cum bonis omibus publicaret. multa dicerta: multa turpia: multa turbulenta habuit ille annus: tam illi sceleri quod i me illorũ imanitas edidit: haud scio, an hoc recte proximum ee dicam. Antiochum illum magnum maiores nri magna belli contentione terra mariq superatum, intra montem Taurum regnare iusserunt: Asiam, qua illi multauerat, Attalo ut in ea regnaret condonauerunt. Quo cum Armenioq Rege Tygrane graue bellum, pduturumq gessimus: cum ille inuitis in socios nos inferendis, bello ppe nos lacessisset. Hic ee tpe p se uehemens fuit: ee acerrimus hostem huius imperii Mithridatẽ pulsum p eo opibus suis, regnoq defendit: ee a Lucullo summo uiro atq imperatore pulsum: animo tn hostili cum reliquis copiis suis in pristina mente mansit. Hunc Cn. Pompeius cum in suis castris supplicem amentemq uidisset: erexit: atq insigne Regium quod ille de suo capite abiecerat reposuit: ee imperatis certis rebus regnare iussit. Hec minus et sibi ee huic imperio gloriosum putauit, constitutum a se Regem: q consectatum uideri. Tulit gessit: qui ee ipse hostis

fuit p. r.: et acerimum hostem in regnum recepit: qui conflixit: qui signa contulit: qui de Imperio pene certauit. Regnat hodie et amicitie nom̃ ac societatis quod armis uiolauit: id precibꝫ ẽ consecutus. Ille Cyprius miser. qui semp socius semp amicus fuit: de quo nulla mq̃ suspitio dimor ad Senatũ aut ad Imperatores nr̃os allata ẽ: uiuus ut aiunt ẽ: et uidens cum uictu aut uestitu suo publicatus. En cur ceteri Reges stabilem esse suam fortunam arbitrentur: cum hoc illius funesti anni pdito exemplo uideant p tribunũ aliquez et sexcentas operas se fortunis spoliari: et regno omni posse nudari. At ẽ eo negocio. M. Catonis splendorẽ maculare uoluerunt: ignari quid grauitas, quid integritas: quid magnitudo animi: quid denicꝫ uirtus ualeret: que in tempestate sua quieta ẽ: et lucet i tenebris: et pulsa loco manet in atq; hereat in patria: splendetq; p se semp: nec alienis umq̃ sordibꝫ obsolescit. Hoc illo ornandum. M. Catonem: Sz relegandum illud negocium sibi imponendũ putauerunt: q̃n coactione palam dixerunt linguam se euellisse. M. Catoni: que semp extra ordinarias potestates libera fuisset. Sentient ut spero breui tẽpore manere libertatem ullam: atq; hoc ẽ si fieri potuit esse maiorẽ: quod cũ cons illis. M. Cato et cum rẽ desperasset aliquid auctoritate sua pficere posse: tamen uoce ipsa ac dolore pugnauit: et post meum discessum his uerbis fletus meus et rei. p. casum uexauit: ut illum hominem perditissimum atq; impudentissimum pene iam prouincie poeniteret. Cur igit rogationem tulit: Quasi ullo nõ i alteras qꝫ leges quas iniuste rogatas putaret iam ante rogari. Non offert se ille testis temeritas, ut cum rei. p. nihil prosit: se ciuitate nõ priuet. Consule me, cum esset designatus. tr. pl. obtulit in discrimen uitam suam: dixit ea sententiam: cui inuidiam capitis periculo sibi prestandam uidebat. dixit uehementer: ea que sensit, pre se tulit. Dux auctor, actor rege ullarũ fuit: nõ quo periculum suum nõ uideret: Sz i tanta rei. p. tempestate nihil sibi, nisi de patrie periculis cogitandum putabat: consecutus ẽ ipsius tribunatus.

Quid ergo de singulari magnitudine animi eius ac de incredibili uirtute dicaz? Meministis illum diem: cum templo a collega occupato, nobis omnibꝫ de uita eius uiri et ciuis timentibꝫ: ipse alto fortissimo uenit in templum et clamore hominũ auctoritate, impetum imbonze uirtute sedauit. Adiit cum periculo: sed adiit cam: que quanta fuit, mihi dicẽ non ẽ necce. At si isti cyprie rogationis nõ sceleratissime pauisset: haereret illa nihilominus in re. p. turpiculo. Regno ẽ iam publicato: de ipso Catone erat iam notatum rogatum: quod ille si repudiasset: dubitatis, quin ei uis esset allata? Cum oia acta illius anni p illũ unum labefactari uiderent. Atq; et hoc uidebat, qm̃ illa in re. p. macula regni publicati manet: quam nemo iam posse eluere: quod ex malis bonum posset i rep.

Sz nacte ẽ dñi q̃ de tribunatu. P. Sextii dicẽ incipia: me totũ superiorꝫ anni rei. p. naufragiũ exponẽ. In que colligendo ac reficiendo salute cor omia reperient. p. Sextii dicta, facta, consilia uersata. Fuerat ille annus taq̃ i re. p. ut q̃ magno motu ac multor timore intentus: acerbꝫ i me unũ sicut uulgo ignari rerq; lõgane. re quidẽ uera i unusquisq; re. p. traductione ad plebẽ flembimq; horꝫ ac pditi, in uari: p multo acerbꝫ odii et cꝫ salutis inimici. Huic Tribunũ, uir clarissimꝫ in multis repugnantibꝫ amicissimꝫ. Cn. Pompeius fori cautior facte execrate denuntiate.

furore
conteder̃et ut eor quos scelere, uiolatos eẽm: et furore iacio liberos
p stringerem, sed mq̃ moderate et huic potius tempori suisq; dolori
meo. fugi occulte. asalute mea dissentiũt, latent: fugi fere mea
aliquid aliqn, atque idem mihi tacent et quiescunt, nec qꝫ timuis
obluti: fugi se efferunt infectantur quoad ferri potuit perfere
mus, neq; quenq; offendet oro mea, nisi qui se ultro obtulerit, ut
in eum nõ inuasisse sed incurrisse uideamur. Ctl. pompeium. C.
clodiũ. tri. mihi uir utrq; carissimus omi cautionẽ federe, et eam
one deuitarat: nihil in tribunatu cõtra me ee facturũ. At ille
nepharius et oĩum scelez collusione natus parti se fedus uiolatoꝝ
arbitratus, nisi ipm tantorem alteri periculi tuis propriꝫ periculis terruisset
in euertenda re. p. felix fuit nullis suis meritis, qui eum sentire
nerui ee potuerunt, horti fraternis flagitijs sororijs stupris, somno
in audita libidine insani. Sed fuit profecto quedq; illa rei. p. fortuna
fatalis, ut ille ceteris atq; amens. tr. pl. nãisteretur. Quid diu cõ
sules. Horrine ego nõe appellem euersores, huius imperij. preda
res, ire dignitatis, hostes bonoꝝ? O qui ad delendã urbem
afflictandam ciuilem ordinem, extinguenda oĩa ura atq; in
stituta maiorꝫ se illos fastibus, cęteris insignibus simi honoris
atq; imperij ornatos ee arbitrabantur: quoꝝ p deos immortales
si nõ dum scelem, uulneraq; iniusta rei. p. multis recordari: multo
atque uestigium aut uestigii faciliꝰ eoꝝ fieri occurret memo
uestros, si ora ipa oculis nris opponerem. Alter piso inquies atq; infus
ralamistrata coma despiciens conscios stupriꝫ, ac uetere eum
uexatores statuis suis putealis et fornicatoꝝ gregibus i flatus
cõtemplebat equites. rõ alter o di boni q̃ ferox intuebatur q̃ truculentus, q̃ terribilis aspectu, unus aliquẽ ex barbatis illis exemplis
imperij ueteris, y magnam antiquitatis columen rei. p. diuersis in
tueri. Vestitus asper hac nra purpura plebeia ac pene fusca, ra
pillo uta horrido, ut iam horribus nõ superbus, sed pignus rei. p.
uideretur: tanta erat grauitas in oculo, tanta frontis cõtractio
erat denicꝫ hic oĩum sermo. Est tandem rei. p. magnũ firmumq;
subsidiũ, habeo quẽ opponam labi illi atq; cetero uulneri meo
fidius collegę sui libidini, leuitati eoꝝ frangẽt, habebat frenos

ut illo frugalio aumanteq; illo nita tanq̃ uideret;

hanc tetrã immanemq; belluã uincam auspicijs alligatã more maiorũ, consiliꝭ legũ sacrisq; cateni absoluta subito legũ consul, ac uelut ego arbitror exhortatus: ut uelut nemo putaret mea tus, ignarus quid certe ac prudens impendentis scelerꝭ tempestatisq; ac malorꝝ q. tr. pl.

Eosdem furtorꝫ ac uetereꝫ negationũ gratulę sue puteolos ee foenatorꝫ gregibꝰ inflatus atq; exultus olim nescaleo illo ersalieni i freto ad columnas adhoresce: In Tribunatus portũ ifugit, detinebat q̃ reges: re. minitabat Senatui: uendebat se operis: atq; ab ijs se eripuit ne de ambitu cauz dicat fabricat. ab ijsdẽq; se et inimico Senatu principia sparet ducebat. eisq; n adeptus esse: se incolumẽ nullo m fore arbitrabatur.

ut capua que ipa tum imaginis formandę ca duis usq; gerebat, sepius ia sublaturus uideretur. Nã qd ego de fugalio dicam. quod tu homb.

in hūc annū quē sequatur, nō deerit auctor et duc bonis, mihi deq̄ oīs̄ pr̄ei ire gratulabantur: q̄ habiturus eē rōtra tr. pl. furiosum et audacē tam amicū et assiduū, tam etā fortem et grauē cōsulē atq̄ eor̄ alteri fefellit neminem. Q. uis̄ em̄ clauū tanti impij tenere et gubernaculū rei. p. tractare in maximo turbi et fluctibus posse arbitraretur. Hostem emersurū subito et diurnis tenebris lustroq̄ ac stupro uiraginis lenociniis, adulteriis q̄ contectū. Cum is̄ q̄ spem in altissimo gradu alienis oculis ponit, qui nō modo tempestatem imminentem uitare, sed nebulā quā imbrem asperare posset: alter multos plane fefellit. Erat ei hominū opinione, nobilitate ipsa blanda conciliatricula cōmendatus, animis boni semp nobilitati fauemus, et iḡa eū tristem semp, tanquā mendicū et atq̄ inimicum uidebant, et quod erat eo nōie, ut in ingenua familia nobilitas uideretur: fauebant, gaudebant et ad integritatem maiorū spe sua hortabantur, matteriq̄ gñe oblui. Ego aut hoc uere dicam uidues tantū eē in hoc scelere, audacia, crudelitate, quantū ipse, cum re. p. stabilis mihiq̄ placui. neq̄ ēē hostem et latere, ex falsa opinione errore hominū ab adolescentia cōmendatū sustinebam: et eum animi mei unitu, flagitia parietibus tegebantur. Sed hec obstructio nre dignitatis eē, nro ad dicendū uia ut curiosis oculis ipsi nō possit. Videbamus genus uitę, domum et ingressum, incessus eius habitus, qui paulo ipsis astabant, mirabantur: denicq̄ et sermonis artes dabat, quibus reconditas eius sensus tenere possimus. Laudabat homo doctus probos, nesciō quos, neq̄ eorū tam nota poterat dari, sed tam eos laudabat magis qui dicuntur, quam ceteros et audientes et laudatores uoluptatis. Audebat nihil ex stabilitis oriosa uita, et plena et conferta uoluptatibus, eos aut qui dicerent, dignitati et seruiendum, rei. p. consulendum, officij rem in omni uita, nō cōmodi ex diuendā: ademda pro priā gratia, uitam extimenda, morte appetendam naturam atq̄ inimicissimā dicebat. Et hīs assiduis eius quotidianis q̄ sermonibus, et q̄ uidebā ipse tū habitus interiores et ediū partes penetrabat: et q̄ ita domus ipsa sonabat, ut multa eius sermonis uicinia redolerent. Statuebam si bonis

Et quia uale ē rei. p. nobiles ēē hoies dignos meritis suis: et q. ualet apud nos clarosq̄ hoīs et senex de re. p. mereaq̄ memoria ēt mortuorum: q̄ triste semp: q̄ tacturū q̄ sōnaturū

Cuius et quo tpre et quo nō q̄rebat uerbis ipm omnib modis animi ac corporis deuorabat: eosdēq̄ pclare ducē aiebat: Sapientes oīa sua causa facē: te. p. expedire et honestū bn sanū nō oportē

foedus fecerunt cum Tr. pl. pala: ut ab eo pmiciis accipent: quas ipi uellent: exactum ēē permā: quantam uellent ea lege: si ipsi prius Tr. pl. Affrice re. p. tradidissent: Sd n. foedus meo sanguine rerum sanciri posse dicebat. Qua re patefacta nec dissimulari tantū sceleris potuit, nec late promulgari imo eodēq̄ tpre rogationes ab eōd Tr. de mea pnicie et de pmiciis notatis Cōsulep. hic tū Senatus sōlicitus: vos esse, vel exactū: uta illa amicta pmota: oīs denicq̄ oīs generis atq̄ ordinis ciues sume rei. p. a cōsulib atq̄ a summo impio petendū ēē auxiliū arbitrabat. cū ille sola, ēent pter flagitiosū illum.

nihil abhinc nuncq̄, expectandū, mihi quidē certe nihil prius est rendum. Sed ita est uidere, ut si gladiū puero, aut si imberillo senī aut debili dederis, ipse impetu suo neminī noceat: si ad mediū uel fortissimi uiri corpus arripuit: possit ne ipse et terri utrumlibet umbrari. Ita tū habitus enervatus, et eramquibo consulatus, tamq̄ gladius est datus, qui p se nemīem unq̄ pungere potuisset: hi tamē ipsi nōie armati, rem. p. truncidarunt: hi duo soli fuerūt pter illū flagitiosum tribunū, duo rei. p. turbines, qui nō modo principatum prius nō subuertirent, sed eam nimiū tarde cōcidere nolerent. Flagitabatur abhinc querelis bonorū oīum, tum ērip̄ proibus senatus ut meā eam sustinerent: agerent aliquid, hi nō nō negando, sed etiā uirtendo, amplissimū quemq̄ illius ordinis instigabantur. huc tributa senatus et uniuersus ordo clamq̄ consulatus mei rapta, cōtionatum consulem orabat. Nam alter ille et seuus curuus consulto se domi cōtinebat: quanta superbia cernī illud ac labes amplissimi ordinis pricē et lacrimas repudiauit? ut me ipm, cōemptor helluo pricē quid ego de patrimonio dicam? uos uiri equites. rō. et oīs boni ut sē mutata, uos uiri pro meo raptu ad pedes latronis impurissimi proiectis? O diem illā. uid. funestum senatui bonisq̄ oīb et rei. p. luctuosum mihi ad domesticū moerorē grauē: ad posteritatis memoriam gloriosum: quid em quisq̄ post oīm memoria fuit mortē illustrius, q̄ pro uno uiue et bonos oīs priuato cōsensu et uniuersum senatū pūo consilio mutasse uestem? Tyranno hostis uniuersi obmitto quid ille tribunus cum rege, hostibus q̄ predo et latro egerit et agitarit euolat ex senatu nō minus perturbato aio et multo q̄ si arx ante pauis in creditos cōuentum uicinis esset. aduocat contionē, habet orōem talem, qualem cōsul numq̄ rationē uictor habuisset, et si me attentissimis aīs simul cū benignitate audiens uidere, nō uereor ne quis forte uerum miretur, quid hec mea oratio tam longa aut tam alte repetita uelit: aut quid ad rem. p. stetit cōs qui ante huius tribunatū rem. p. uexarint delicta pterierint. mihi aut hoc opportunum ē ostendere omia consilia p. stetit mentes q̄ totius tribunatus hanc fuisse, ut afflicta ac pene rei. p. quassa posset, mederetur: ac si in opponendis illis uulneribus de me ipso

cū incredibilis in capitoliū multitudo ex tota urbe, cumeaq̄ Italia cōuenisset: uestē mutandā oīs: meq̄ ēē oīm ratione prolato cōsilio: cum pub. res. p. careret: defendendū putarūt. Erat eōd tpre Senatus: ede gēdie qd ipm templū respiciebat, me consulatu meo cū cū flagitiosus ordo: Ciānatus cōsulē orabat rp.

Quod ille tū q̄ questū facerē: amisit.

Q. cū uiris p abs a latrone illo repudiati essus. uir incredibilis fide, magnitudine animi. L. Hinius ad Senatū de re. p. retulit: Senatusq̄ frequens uestē p mea salute mutandā cēsuit.

Q. ue quidē tū mutatio nō deprecatio cū erat: Sz luctus: q̄ nō. deq̄ cum se cum oīs ēent sordidati: cum hīs esset sign. ēē improbū: q̄ mutatā uestē nō esse: ac mutatio sua nec tis tanto i luctu ciuitatis omitto qd ille, tū oīs uero diuinaq̄ humanaq̄ predo et latro fecerit: q̄ adeō nob. illustres adolescentes honestissimos egregios re. p. deprecatores salutis mee misse: eosq̄ opacq̄ fuga q̄ a diis ac lapidibus obtestarē. De cōsulib loquor: quoq̄ fide res. p. niti debuit. Iam mari euolat ex Senatu nō minus perturbato aio atq̄ multitudē q̄ si amis an paucis i creditos q̄etus sedisset. aduocat contionē. hē orōez talē cōsul qualē nūq̄ Catilina uictor habuisset. errare hoies: si et tū Senatui aliqd re. p. posse arbitraēt. egres u. ro. daturos illius diei poenas: q̄ me cōsule cū gladius i capitoliū duci fecisset. uenisse tps ijs q̄ timore fecisset: comparasse uiaticum uiandos: n diuisse hospitia: oī supplicia ēet digna. Nam oīa ipa Cōsulis pot re. p. labefactare. quid fecerit uidete, illud tā q̄ oīa me ipo p suma familiaritate q̄ cui fere n uel cum pre eo erat uince dilligebat tū: cū p re. p. uel mortē oppetē cupiebat: in cuiusmodi lege relegauit: edixerat ut ab urbe abesset. M. P. A. q̄ ēet auspicato cum q̄ bn merito eius: q̄ amico p re. p. deprecari. Quid de hoc hoīe faciās? aut quo ciue importunū? aut q̄ potiq̄ hostes tū scelerum respicies? qui ut omitta cetera, q̄ sine ei cū colliega imani, immaniq̄ commercia atq̄ cōia? hominez hē prouinz: ut expulit ex urbe: relegarit nō dico egres. ro: nō ornatissimū atq̄ optimū uirū amicissimū rei. p. ciuez? nō illo ipo pre uno cū Senatu et cū bois oīb eius amici rei. p. lugente? Sz cuiꝰ Rō sine ullo iudicio atq̄ edicto ex prīa Consule eiecerit. Nihil acerbig̃ solet inferre solitis: q̄ si id q̄ graue accidit: ex urbe re a cōsule uebert. Atq̄ illis tū erat reditus? in suas ciuitates? ad suos lares familiares? et i illo cōmodo nulla i q̄eq̄ priā ignominia notatur, cadebat. hoc ū q̄ ē: exterminabat cuiusq̄ō. edicto cōsul: quos a suis diis penatibus expellebat pria uz quē uolet: damnabit: atq̄ eiiciet nōatim. hic si unq̄ eos q̄nc essus in re. p. fore putasset? Sz demeq̄ imagines uidisse aut simulacra aliqd futura i ciuitate reliquū credidisse? nūq̄ aussus ēet Senatū de re. p. tollere. egregius ro. poss aspnari ciuez? decq̄ nouis oīz et laudes diuinis, libertatez q̄ eruere.

plura dicere uidebor, cognoscite. Ham et illam meã cladem uos et omes
boni maxime et rei.p. uiribus uidistis, et P. Sestius est reus,
sed in eo nouũ qui cũ omem uim sui tribunatus in mea salute
consumpserit, nece est mea causa pterui temporis cũ huius pcis defensione
et coniuncta. erat q in luctu senatus, squalebat ciuitas publico consilio
ueste mutata. nullum erat ytalię municipiũ, nulla colonia, nullo
pfectum, nulla romę societas uectigaliũ, nullũ collegiũ aut curiarũ
aut oio aliquid cõe consiliũ, qđ nõ honorificentissimis de mea salute de-
creuisset: cũ tribus edictis duo consules, ut ad suũ uestitũ senatũs
redirent: quis tirannus missos ligere uetuit: pauci ne ẽ piss
ut obmittam gabiniũ, q tantũ bonis timuit, ut neglectis auctoritatibus
senatus: opima consilia retemperaret: rem.p. seditiosi consulare non
aggressi, etiã ne edicere audeat, ne mererent bonis suam, meã rei.p. cala-
mitatem, ne ue huic suo dolorem uestis mutata significarent, sine illo
uestis mutatio ad luctũ opus, sine ad deplorandum uidebat. Quis umq
tam crudelis fuit, qui prohiberet quemq aut sibi merere? aut cẽte
ris supplicare? Idemq consules quos nemo ẽ, qui nõ modo et memo
ria, sed etiã et fastis euellendos putet. uota ac supplicia sua decreuerat
ut seruus delectus haberetur. pro tribunali aurelio, ut uicatim homines
scriberentur, decurrerent ad uim, ad manus, ad cędem, ad direptionẽ
inuitarentur. quę cũ essent eius modi uidirẽ, cũ senatus illos duces ac
pro duribus proditoribus aut potius apertos hostes haberet, equester ordo eos
in consule ritaretur. ualig totius auctoritas repudiaretur. alii relati
relegarentur, alii metu, & pauulo terrerentur. arma fere in templis ar-
mati in foro, eaq nõ silentio consulis dissimularentur: sed uoce et
sententia comprobarentur: cũ omes, nõ dum urbem extinctam et seuersam
sed diam raptã, atque oppressam uidebamus. tam hic tantis malis, tanto
bonorũ studio uidirẽ restitissemus. Sz me alii metus atq alię me su
spitiones q̃ mouerẽt. Ponam. N. hodierno die uidirẽ, omẽm rẽm
facti, et consilij mei: neq huic uiro tanto studio audendi neq huic
tanię multitudini, quanta nra memoria numq̃ ulli uiri uidirẽ fuit
debere: eas res gessi am quarũ nõ unus auctor, sed dux omniũ uoluntatis
fuissem, quę nõ modo admea singulos dona, sed ad eorũ salutem
eã andreugine gessera: ut meis factis se omes patriã tutã
deberent.
outem ciuiũ, et prope gentiũ outem ptinerent, erat aut in contentio

Quis umq consul senatũ ipsum
decretis parẽ coactum probibuit?

Quid sua sponte homes? amor patrię
uestem mutare nõ solent? Et te ipso
P. sene nemo mutauit: ne is quidem
quos legatos nõ m̃ millo senatusconsulto
& et reipublicę senatu euocatis tu es tibi le-
gisti. Ergo homes desperati de salute rei.p. cultu huiusmodi forte sese? qui uolet
cuius florentissimi municipii decora honestare
optime de salute prie merebit, premiũ
commodi cui proculo ciuitas ligere
senatu nõ licebit? sed consules? si appel-
landi sit consules: quos nemo ẽ: q
nõ m̃ eo memoria & ẽ eo fastis q
euellendos putet, pacto cũ foedere
primaq̃ pacis? arce flammio in
concedes? ab illa furia ac peste patrię
max cũ germen uiro ille oia q cã
me: q & rei.p. deperant.

Nã si ego i cã bona tanto studio senatus
consensu cẽ incredibili bonorũ omnium tam
pareto: tota denique italia ad omnes con-
tentionẽ expedita esset: cessi. tr. pl. de
spicatissimi hostis furore contempsi consulis
lenitates: audaciã que premunit ad me
trimdum: nullis armis: nullis consilijs
fuisse oppressor. a uid. n. simile fuit. M. Metello? Cuius cum cessi omnis boni plausum: tum mea senatus publica: mea uilius ordo gratia: mea sui decreta Italia tota sustulerat?
Ad suam. n. magistratus gloriã? qđ ad dignitatẽ salutis rei.p. sumpsit? Cũ unus i lege quam lata iurare uoluisset. Demoq uidebat hac contentione tam fortis fuisse? ut eius
patrię charitate, constantię gliam demeteret? Erat. n. hec res cum exercitu. C. Marii inuicto. habebat imitatorẽ. C. Marii consulatus priq̃ Sextii cũ illis consulatum
gerentem. P. es erat cã. L. Saturnino tresq. tr. pl. vigilante horteq i cã gliam si nõ moderate? at certe gliosissime. At isti ne tergiuersato cessit? ne aut uictus
a fortibus uiris cã dedecore caderet: aut prudenter miles & fortibus ciuibus rei.p. orbaret. Mea cã? Senatus? palam: egestor ordo acerrime? amicus? secreta publica? omnes
boni, enixeq̃ suscepere.

pmere: id nullius ẽ p se confirmari: q̃ q̃ alios. Atq ille ẽ si aliquapiam ui pellet? q̃
illis tpribus ex hac urbe facile pateret? Etenim q superiore anno senatu carui? q̃
tum ueniret: me tam sociũ suorũ in rei.p. consilio & uidere posset: is equo
ão tum me expulso & meo nomine cum uinculo senatu: tum sententia sua cõ-
demnata in hac urbe ẽ posset? Ille ũ eidem tpribus, quo nos: eadem furore, & eisdẽ
cõsulibus, eisdem uiris insidiis, periculis cessit. Luctu nos hausimus maiorẽ: ille ãi
nõ minorẽ. His de causis inimicis in socios: in Reges? in liberas ciuitates q̃ dela
bẽ debuit. in eius magistratus tutela Reges atq exercę nationes semp fuerunt.
Hęc uox Consulum mmq̃ ẽ audita: q̃q̃ quis auderet, si maxime queri uellent de
Cypro Rege querẽ? Qui me ciuẽ nullo meo crimine patriq nomine laborantẽ
nõ modo stantẽ nõ defenderit: & ne quidem iacentem protexerit. Cessera-
si alienam à me plebem fuisse multis: qua nõ fuit inuidia? siquo mouerer oĩa
uidebant tpribus: si ius susceperat armis: si societas magistratuum patroni: si peri-
culum ciuium rei.p. cur eam de capite ciuis nõ disputo, ciuis modi ciuis ẽ de
bonis proscripti ferret? cum & sacris legibus & xii tabulis sanctum ẽt, ut ne pri-
uilegium rogarem: neue de capite: nisi centuriatis comitiis rogarer? Nulla uox
ẽ audita Consulum: constitutumq illo anno ẽ, q̃cum in illis duabus huius imperii
pestibus fuit, iure posse p operas concitatas quemuis ciuẽ notatum ter.pl. concilio
ex ciuitate promulgari. Quę cum promulgata illo anno fuerunt: quę promissa
multa? quę conscripta: quę rogata, quid dicam? Qui locus orbis terrę tã nõ erat
alicui destinatus? Cuius negocii publici cogitatio, optatio, fingiq ratio potuit? q
quę nõ esset attributa atq descripta? Quod genus impii: quę prouincia? quę
ratio aut fandę aut conflandę pecunię nõ reperiebat? Quę regio, ordue ter-
rarum erat latior: in qua nõ regnum aliquod statueret? quis hic Rex erat? qui
illo anno nõ aut emendũ sibi: quod nõ habebat? aut reddendum q̃d habebat,
arbitraretur? Quis pecuniã? quis pruinciam? quis legationẽ tãb senatu petebat?
damnatis de ui restitutio, consulatus petitio, ipsi illi pplam Sacerdoti cõparabatur?
Hęc gemebant boni: sperabant improbi: agebat tr. pl. Consules adiuuabant. Hę
Hęc aliq̃to seruus q̃ ipse uellet. Cn. Pompeius munitissimis iis: q mentem optimi ac
fortissimi uiri suis consiliis ac factis terroribus à defensione mętę salutis auertat,
excitauit ullam suam nõ sopitam, & suspitione aliqua retardatam cõsuetudiẽ
rei.p. bñ gerendę. Nõ ẽ passus ille uir. q̃ sceleratissimos ciues: q̃ acerrimos
hostes: q̃ maxime natiões: q̃ Reges: qui gentes feras atq inauditas: q̃ predonum
infinitam manum: q ẽ suprema uirtute uictoriaq domuisset: q oĩb bellis terra marq
compressis imperium p. R. orbis terrarum terminis definisset: rẽ p euerti scelẽ pauciũ
quam ipse nõ solum consiliis: & ẽt sanguine suo sępe defendisset. Accessit ad causã p.
restituẽ auctoritas sua reliq reb: de pteritis questus ẽ si quędã ad meliorẽ spẽ inclinatio uisa ẽ.

Decreuit senatus frequens de meo reditu. KL. Iunii. dissentiente nullo, referente L. Mimo.
Cuius ĩ mea cã mmq̃ fides, uirtusq̃ contremuit. Intercessit Ligus iste nescio qui
additamentum inimicor̃ meor̃. Res erat ꝛ cã nostra eo loci: ut erigẽ oculos
et uiuẽ uiderer. Quisquis erat, qui aliquam partẽ ĩ meo luctu scelis Clodiani
attigisset: quocũq; uenerat, quod iudiciũ adq; sibi erat: dãnabat. Inuehebat nemo,
q̃ se suffragium de me tulisse confiteret. Discesserat ab asia frat̃ meus magno
squalore, ꝑ multo ꝛ maiore moerore. Huic ad urbem uenienti tota obuia ciuitas,
cum lachrymis gemitugq; processit. Ingrediebat liberius senatus: concurrebant equites.
Piso ille gener meus, cui fructum pietatis siue nr̃ ex me nr̃ á pplo. ro. ferre licuit.
á quinquo suo socerum suum flagitabat. Omnia senatus reiciebat. ĩ de me. cos.
p̃ retulissent. Quę cã res cã manibus teneret. cum consules pronuntiare pactione
libentes oẽs p̃didissent: qui cũ ĩ senatu priuati ut de me sententias dicerent.
flagitabant. Legem illi se Clodiam tamẽ dixerunt: cum hec nõ possent cã diutius
sustinẽ. Initur consilium de interitu. Cn. Pompei. q̃ patefacto, ferroq; deprehenso,
ille inclusus dom. tãdiu fuit, q̃diu inimicus meus in tribunatu de meo reditu
acta. Tr̃. promulgarẽt. Ex quo intellectum ẽ mihi absenti creuisse amicos ĩ ea ꝑte
fortuna: in qua nõ mihi ẽ quos ee putauerã, nõ erant. Sz eos uoluntate semp
eandẽ: libertatem eandẽ nõ semp habuisse. Nam ex. viii. tr̃. quos tunc habueram
unus me absente defluxit. qui cognomẽ sibi ex alterꝫ imaginibus arripuit. quo
magis nationis eius ẽe: q̃ gens uideret. Hoc igr̃ anno Magistratibus nouis desi-
gnatis, cum oms boni omnem spem melioris status in eorꝫ fidem conuertissent.
Princeps. P. Lentulus auctor ac sima Pisone et Gabinio repugnantibus cum susceptit.
tr̃. q̃. pl. acta referentibus ꝑstantissimam de me sententiã dixit. qui cum ad gloriam
suã atq; ad amplissima hõrificia gradũ magis ꝑtẽ uideret cum illam integrã ad sui
consulatus repetitionem: ẽ re talem ꝑ alios ciuis: q̃ ꝑ se tardius confici malebat. Hoc
Hoc interea tpr̃. P. Sextius iudex designatus iter ad. C. Cesarem ꝑ mea salute suscepit.
Quid egerit: quam ꝑfecerit: nil ad cam. ꝑtinẽ. Equidem existimo, Si ille ut arbitror
equus nobis fuit: nihil ab hoc ꝑfectũ: Sin ratio: nõ multum. Sz in sedulitate atq;
integritate hois uidetur. Ingredior iã in Sextiũ Tribunatũ. Nã hic primus iter designati
iter. p. ca suscepit. ꝑtinẽ et ad concordiã ciuium putauit et ad ꝑficiẽda facilitate
animi Cesaris á ea nõ abhorrẽ. Abiit, ille animus. Respirare hores uidebantur,
nõ dum re: ꝑ spe rei. p. recuperande. Exierunt malis hominibus atq; execrationibus
Duo uulturii paludati: quibus iuc ipsis euenisset ea: q̃ tuis hores precabantur. Nã
nec primaz Macedoniã cũ exercitu: nec egressus ĩ Syriã et cohores optimas ꝑdidisset?
neue Magistratum. Tr̃. pl: Quem oms se de me promulgaturos confirmarũt. Ex his princeps
erat̃ ab inimicis meis is: quę hores ĩ lusu irridebat Bracchyllũ uocabat: Quod id, ẽ
factũ Ciuitatis fuit: ut illa ex uepreculis extracta nitedula rẽ. p. conaret̃ arrodere.
Alter, ut nõ ille Serranus ab aratro, ꝑ ex despecto gramine herea, calatis grauis ĩ calamos
atq; illos institus subito nominibus ĩ tabulas relatus, nomen simum de tabula sustulit.
Venit kl̃ Ian. Vos hec melius stare potestis. Equitũ handsita duo. Que tui fregerunt
Senatus: que tu fregisti ex pactato pplo. Qui cõcursus legatoz ex Italia cuncta.
Que uirtus actio, grauitas. P. Lentuli fuit Consulis. Que ee collegę ei moderato de me.
Qui ad inimicitias sibi meam ex rei. p. dissensione susceptas ee dixisti: eas sepe dixit se
rei. p. promisisse. Tum Princeps rogatus sententiã L. cetera dixit ee ei

nõ cũ uictore exercitu: sed cũ oparius ꝓfligato conflictus, et ad diripiendam urbem ex
citatis: hebam nimirũ nõ. c. marium terrorem hostium spem patrũ ruinã
diuũ, sed duo importuna prodigia, quos egestas, quos furiis alieni mã
tudo, quos libidines, quos improbitas. tr̃. pl̃. constrictos adhibuerat. Nec
mihi res erat cũ saturnino, sed cum scurarũ latrocinio stortorum sb
rorii adultero, cũ stupratore sacerdote, cũ uenefico, cũ testamentario, cũ
sicario latrone quos horruit, siquod facile factu fuit, ui armisq; ꝓ
pellere: nõ uerebar ne quis uim ui depulsam reprehenderet. Sed me
illa mouerunt omnia: in contionibus illa furiis clamabat, se, quę fuisse
rebus salutem meam, fatere auctore. Cn. pom. Clarissimo uiro, mihiq;
et nunc et quod huic amicissimo: M. crassius uir fortissimus, abeadem
illa peste infestissimus ee meis fortunis prędicabatur. C. cesar qui á
me nullo meo merito alienus ee debebat: inimicissimus et mee
salutis abeadem quotidianis contionibus ducebatur. his ꝛ tribus auctorib
ui consilijs rapiendis adiutoribus in re gerenda ee usurũ putabat. nec
mihi ille uidebatur ꝑsp̃: nec legiptam aliqua contentionem, nec discepta
tionem, aut ratis dictionem, sed uim armis, imperatores, exercitus re
bus denuntiabat. Quid q̃: inimici oro, nam ꝑstrum tam improbe in
clarissimos uiros conuersa me mouit, me uõ nõ mouit illius oro, sed
eoz tacitumitas, in quos illa oratio tam improba cõferebatur: qui tu
q̃ ob alias causas tacebant: tam hominis omnũ timentibus tacendo lapsi
nõ iniuriando confiteri uidebantur. Hec ego cũ uiderem, neqs. n. erant
occulta, senatũ fore quo uiuitas stare nõ posset, oro de ciuitate ee su
blatũ consulem, qui duces publici consilij ee deberet, ꝑferre ut ꝑ
eos publicum consilium turbidus tolleretur, eos qui plurimum possent
oppeti omnibus contionibus falso, sed formidolose, auctoritates ad perni
tiem meam contiones hore quotidie contra me, uote pro me, egere ꝑ.
nemiem mittere, cõiuratos uetteres copias, et effusam illa tot hinc
importuna manu nouo duce, & inspecta cõmutatione rez ee re
nouatam: hec cũ uiderem, quid agerem uidere. Scio. n. tum mihi
nõ utrum studium, sed meum propere definisse: contendere contra. tri
plices primatus armis, uiriliter improbos boni, fortes mites, uig
fectus esset if qui hec uno medicina sola potuit rei. p. posse depelli.
Quid dem: quid relinqam, restaret cui, qd denicp erat dubium, quin ille

Ille. n. malis q̃ cum timore ꝓtẽnet: quod acta illa atq; omnis res suspitionis arm labefactari á pcerib: instrmari á senatu
atq; á Principib ciuitatis putabant: suaiq; sibi ꝓpria ee pericula. q̃ mea loqbant. tr̃. pl̃ariz á se alienare nolebat.
et cũ Crassus á Consulib meã cam susciendam ee dicebat. et corp fide Pompei implorabat. Nã se priuatum
pub. cã sue susceptę defuturũ ee dicebat. Quę cum studiosim. ẽ mei. cupidissimu rei. p. consuendę domi mẽ
cere hores reposita memorẽt: ut ẽ cautior. cuius rei ꝛ me insidias ap me domi positas ee dixerunt. Atq; hanc
ei suspitionẽ alii his mittendis. alii nunciis. alii cotidianis excitauerũt. Tot ille cũ á me arte nihil tamen ab illis
neq; mea uoce molirẽt. sibi cauendũ putaret. L. spe cesar. quę magis ignari hores ueritatis in ee uidebantur.
Erat ad prece cum impio. erat ĩ Italia ex exercitu. ipse ex exercitu ipsis. tr̃. pl̃. inimici mei furem ꝓfecerat.

¶ ꝑ á Questore hostiũ. ꝑ ignoratiaz ad Prin
cipẽ et senatũ ciuitatis. M. S eorum
rẽ frumentariã euastata erabat.

al factu et qđ fieri debuit: qđq; d me opti
et fortissimi alieni flagitabant,

aut ꝑdutoꝛ ciuiuz uel potius domestico
hostiũ mortẽ moerẽt.

quo cũ in erat oms amicaz nãcitudines,

ex qbus unũ hoꝛ ex bonoꝝ maximis ꝛ talus: duos q
priuati essent et ꝓssent: et ꝑarent. ꝛ
si nullone exactis: idq; futuros ee dicebat.

al falsos & de formidolosis tñ auctoꝛes

al inuicta signa legionũ existimari eruca
ac boni uiros fuisse: ꝑ putari tñ

al in senatu

famquis tribunitius nullo ꝑtum publico consilio profusus consules ultores et defensores eet habuturus? cũ quid in cõtione dixisset, aut mihi semel peundum, aut hũc ee uincendum. Quid eam hũc uincere. Id profecto ut cũ amentissimo. tr. pl. decertassem. cũ consulibꝫ, ceteriscp eius ultoribus dimicarem, semel perire tam uideres maluissem ꝙm uincere. Quid si in prima cotentione, ui tribunitia uictus in foro cũ multis bonis uiris ꝛcidissem? Senatũ consules ordo uocassem, quĩ tam de ciuitate deleram, ad arma uocarem, qui ne uestitum quidem defendissent, dẽ. p. á. tr. pl. post interitũ dissuasissent, q eorũ hoam mẽs pestis et ciuium pricia ee uoluissem. Cui mihi restabat illud quod forsitan nõ nemo uir fortis et acris cũ magnicp dixit, restituisset, repugnassem: mortem pugnans oppetisset: de quo te inq̃ pria testor et uos penates dij principes ne uiri. Sed ij temploꝝ ipa tua me pp salutẽ meam ciuiũ quĩ mihi semp fuit, mea ratior uita dimi cationem, cedemp fuisse. Etem si mihi in aliqua nauẽ cũ mag armis nauigandũ hoc iuuenes arridisset, ut multi ex multis locis predones, classibus eam nauẽ se oppressuros minitarentur, nisi me unũ sibi dedissent: si id nautes negarent: ac mecũ simul uin rire, q me tradere hostibus mallent. Ferussem me potius ipse ꝙfundi ut ceteros coniurarem: q illos mei tam rapidos nõ mo ad extra morte sed in magnũ uitæ discrimen adducerem. Cum nõ in hac re. p. nauem ereptis senatui gubernaculis fluitantem in alto tempestatibus fluctuoꝝ ac discordiaꝝ armate tot classes, nisi ego eam unus dẽtus uinu fisse uiderentur, depugnare potius cũ fimo nõ dubitaui. Sed pe riculo certe uno, liberoꝝcp uroꝝ: q nõ id quod omnib intenderet, fuit pem ac suburem. An mihi ipi, ut quidam putant, fuit mors eque aio oppetenda. Quid tũc mortem ne fugiebam. An erat res ulla q magis optanda putarem: aut ego illas res tantas in tanta impro boꝝ multitudine cũ gerebam. nõ mihi mors, nõ etiã ante oculos uersabatur. Num hec denicp tũ ame tamen facta, in ista re gerenda cũ bãtur. An erat mihi in tanto luctu eoꝝ tanta dissuctione tanto acerbitate, tanta spoliatione ciuiũ rez, quas mihi aut natura, aut fortuna dederat, uita retinenda. tam eram ruchs. tam ignarus rez. tam expers consilij aut ingenij, nihil audieram, nihil uidera.

Cũ pscriptio ꝑdes, dirupto dem tra rent. aũ alij me sispicione pculi sui nõ defendẽe. alij uetere odio boni cẽsarent. alij inuidẽe. alij obstare sibi me arbitrarent. alij ualetudi dolo re sui aliqcẽ uellẽt. alij rẽpam. p. atcp hũc bone. statũ aũq odissent. et ob hãc cã tot. tãq inimicas me unũ depsserẽt.

ego ũ ueni. poeamdũ fuisse: ac nõ uul pienda plaga in sanabilis illa mẽ sem qua ei imposuisse.
Erat. n. alia ratione cõtentio illa. ue nr uita nr uictores rẽ. p. tenẽ posset.

impendebat. unus q ob ciuis pscripti ac ab eo priuatus: q fra armis cẽ rẽp. cõsul cõiurare. Sin uita ip bam: ad supplꝫ ad pcios uindex/ rẽp nec tam fuisse.

nihil ipe legendo, quĩrendocp cognouerem. nesciebam uitã breuem ee. uersum gle semper nũ. Cum ee omib mors de infinita optandum ee. ut uita, que nec tam deberetur: prie potius donari, q reddita natura uideretur. Hec ichebam hãc inuidi sapientissimi hoĩs de cotentione fuisse, ut alij durarent aliis hoĩm, sensusq morte restingui. Alij aut tã magne mentes sapientiq, ac fortiũ uiroꝝ, cũ eoꝝ pore etatissimi sen tire, ac iudicare, quoꝝ alteri fugiendi nõ ee, tarere sensu, alteri uel qp tandi, melioꝛe ee sensu. Denicp cũ omia semp ad dignitate retudisse nec sine ea qcq expetendum ee hoĩ in uita putassem, morte qua et uirgines ac heros regib qmor Erichthei filiꝫ pro pria redemisse dicuntur. Ego uir consularis tantis rebus gestis timerem, presti cũ eius etm ciuitatis, et qua. Quinimo solus in tantis periclis uenissem: eumq interficere, proposita sibi morte conatus ee, et quo p. deinde primũ pater post aliquot annos, pria uirtute, pditus filius se ac uitam suam instructa acie, pro salute ppti. re. uictoriaq de uouisset, et qua innumerabiles alij partu adipiscendq laudis, pterm uitandq turpitudinis causa, morte in uariis bellis equissimis aiis oppetissent. In qua ciuitate ipe memissem prẽm huius. M. cruth fortissimũ uirũ ne uideretur ciuius uictorẽ ciuium eadem sibi mors uitam ehausisse, qua morte sepe hostibus obtulisset. Hec ego et multa alia roquans hoc uidebam. Si eam publicã mea mors peremissset: neminem unq fore, qui uideret. Subripe etiam improbos timeo salutem rei. p. Itaq non solũ sine uiuis interissem, sed sine etiã morbo et tinctus. etm, fort putabam, ut exemplũ rei. p. consuendę sibi mortis interiret. Quis. n. unq meo senatu ppto re. tanto bonorũ studio uiuo restituto, q si etm uoluisset, nunq arridere po tuisset: ut quis ullam rei. p. partem sua uiuida uideret audere attingere. Seruaui q rem. p. discessu meo uiduse, et edẽ ab nobis, libertasq uires, uastitatem, uncdi, rapinas meo dolore, meoq luctu repuli: et unus rem. p. nobis seruaui. semel quam utez eruunq mea. uiuo me restituto uiuit meru simul exemplũ fides. p. qđ si mortale tenetur, quis nõ intelligat imortalem hãc uirtute sibi

O uare mortes nos adolescentes, atcp meo hoc uiuere proposito q diu uiturę qui rem. p. qui etiam spectatis, ne si qua nos diuersendo neglexisse

Erichtheus

Nã extra bella Regũ gentiũ, nationũ uidendi ea experiendi se. ue pelare cũ ijs uolumus. quos pacatos ee patet. Denicp ex bellica uictoria nõ fere quã ciuilia ciuium gesta domestica. malis ee audacia ciuiũ q filius sepe ee resistendũ. ex q periculo ee rei. p. retinenda medicina. qui omnẽ iudicii dubitassent. si meo imitari senatu ploq. re. doluissem de me declarandi potestas eet erepta.

Rz e hoĩm. i hoc me insequabor nunq, ut me optimo frẽ, carissimis liberis, fidissima coniuge, uiro conspectu pria hoc honoris gradu sine dolore carnisse gloriet. Quod si fecissem: quod a me bñficiũ heretas. cũ p uobis ea quę in ciue uilia reliquissem. Hoc meo quidẽ aio sum. e patria amoris mei signum ee debet certissimũ, q cum abee ab ea nõ possem sine summo dolore: hinc me ꝓpeti, q illa labefactaret ab impiis malis. Memineraz. iud. diuinaz illius uirtutis atcp ex ijsdez quibꝰ rex nobilis natũ ad salutem imperij huius. C. Marii sima senectute cũ ppe uim uictoꝝ armoꝝ pfugisset. primo senile corpus paludibꝰ occultasse demersum: deinde ad infirmoꝝ ac tenuissimoꝝ hominuz Minturnensis misericordiam confugisse. Inde nauigio paruo, cui omnis pontus tenuisq fugiẽ. in eius Afrique deformissimas peuenisse. Atcp ille uitã suam, ne inimicus qđ ad incertissimã spez ad rei. p. statuz reparanduz. Ego q quidem multi i senatu me absente dixerit pculo rẽ. p. iuuabam. q qs ob eã cã consularibꝰ hũs de senatus sniã ac cetis nationibꝰ cõmendabãr. nõne si mea mulcam defe rumisse. rem. p. pdidissem. In quo quidez nunc nec restituto

Prima nō ē periculum nec mīq̄ metuta eius modi cōsules, presam si erit id qđ debet, psoluta. Dein mīq̄ ut spero, quisq̄ improbus cōsilio et auxilio bonor̄ se oppugnare rē·p· dicet illis tacentibus, nec armati exercitus terrore opponet togatis, nec erit iusta cā ad portas sedenti impetus. Quare terrores, si quos iactari opporteat. Nihil ē enim tam oppressus Senatus, ut ei ne supplicandi quidē ac lugendi sit potestas. Tū cupiat, ēsse ordo: ut egerit nō ā cōsule relegente. Quę cū ita sint, alia multa alia maiora, quę consulto prętereo, accidisse, videat, me ēn in pristina mea dignitate breui tp̄is dolore interiturū rē·p· uocā ēt reuocatum.

ad rem·p· contra improbos ciues defendendam, no rabu, stragibus suis et recordatione mei casus, a consiliis fortibus refugiatis. Sed ut reuertar ad illud quod mihi in hac oratione est propositum, omnibus malis illo anno stelere consulibus rem·p· et confestim, p̄ illo upsi duce q̄ mihi funestus fuit, omnibus bonis luctuosus, cū ego me ripiens patriæ conspectuq̄ uiro eripuissem, et mutu uri p̄sidi, nō mei furori, hominis nūq̄ scelesti p̄sidio, rebus immunis q̄ cessissem, primoq̄ quę mihi erat carissima, pp upsius patriæ caritatem reliquissem, cū meum illū casum tam graue, tam horribilem, tam repentinū nō solum homines, sed tecta, urbes, ac templa lugerent. Nemo uirum fortem, nemo curiā, nemo luce aspicere uellet. Illo upso uiq̄ duce, dū duce, ymo homine, atq̄ etiā pmisto temporis eodem mihi, reiq̄ p·· permixtus. Gabinio et pisoni prouincia rogata est. Proh dij immortales custodes et conseruatores huius urbis atque imperij, quę nam illa in re·p· monstra quę scelera uidistis? hac tanta perturbatione ciuitatis, quo ne nocte quidē consules inter meum casum et suam pdam interesse passi sunt. Statim me pulso ad meū sanguinem hauriendū, et spirante ēt re·p· ad eius spolia detrahenda aduolarunt. Omitto gratulationes, epulas, partitionē erarij, beneficia sp̄e promissa, predā, letitiam pauorq̄ in luctu omnium: uexabatur uxor mea, liberi ad necē quere bantur, gener & piso generi apparitor consulis pedibus supplex reijciebatur, bona diripiebantur, eaq̄ ad consules deferebantur, domus ardebat in palatio, cōsules epulabantur, q̄ timens i cōmodis lecta barentur, urbs tam pusilo tumultu tremuerunt. Sed ut ámittā causam reuertam: rehemas illius anni pestes recordamini. Sic enim facilius me ptinebitis quanta uim omnium remediorum imaginatibus prouidis rei·p· desideraritis: quę nō promulgata illo anno fuerunt, quę promissa multa, quę cōscripta, quę sparsa, quę cognita, quid dicam? Quę genus impij, aut quę prouincia, quę ratio auferendę aut cōflandę pecunię nō reperiebatur? Quis aut reus erat qui illo anno nō aut emendi tibi quod nō habebat aut redimendi quod habebat, arbitraretur? quis prouincia, quis periculum? quis legationē asperatu petebatur, damnatis de ui restituendo cōsulatus petitio illi upsi pplariis sacerdotii compabatur. hęc gerebant boni

Cuius erat expulsus is, q rē·p· ex Senatus auctoritate cū ceteris bonis defenderat, et expulsus nō alio alię, q eo ipso crimine. Erat ē expulsus sine iudicio lapidibus foro, finitio demū cōcitato. Lex erat lata uastato ac relicto foro. Ecquis cariis finibus traditus, et ea lex, que ut ne ferret, Senatus fuit neste mutata.

In alio textu multa reperiuntur plumbi loca intermissa, ubi ad ipsa signa in tria pagina respectus fit. In primo quoq̄ textu i duabus paginis reperiuntur leges, si nulla ac corrupta subeunt.

Quibus orbis terrę iā non erat alicui destinatus. Cuius negocij publici optatam, fingiq̄ ratio potuit, q nō ēt a tribuna acq̄ descripta.

que regio maior et magis erat latior, q nō regnū aliquod constituerit.

R. P. E. Exercitus

sperabant improbi agebat. tr. pl. consules adhuc manebant—hic alacrito animo q̄ ipse uellet. Ch. pompeius mitissimus hic, qui mente optimi uiri et fortissimi ciuis consilijs, fractisq̄ terroribus a deiectione mea salutis auctor fuerat: ferebant illam suā nō insolitam, sed suspitione aliqua retardatā constructionem rei·p· bene gerendę. Non est passus ille uir qui sceleratissimos ciues, qui acerrimos hostes, qui maximas nationes, qui reges, qui gentes feras atq̄ inmanes: qui predonū infinitā manū qui seruitia uirtute, victoriaq̄ domuisset, qui omnibus bellis, terra, mariq̄ compressis imperiū po·ro· orbis terrę, terminis distinxisset, rem·p· euerti scelere pauce, quā ipse nō solū consilijs, sed et sanguine suo sepe defendisset. Arcessit ad eam publicā, restituendā auctore senatu reliqua de reb⁹ p̄tis questus ē fieri quedam ad meliore spem inclinatio uisa est: Decreui senatus frequens de meo reditu. Kl. Ian. dissentiente nullo, referente L. Lentulo Iunio, cuius in me casus nunq̄ fidē, uirtutisq̄ retinuit. Q ut cum rem iam manibus tenerem uinci, consiliū de interitu. Ch. pompei, quo patefacto, ferocq̄ deprehenso ille michael domi tam diu fuit, q diu uim minus meus in tribunatu, de meo reditu octo tribuni promulgarunt: princeps etiā p. lentulus auctore et sententia sua presente ac gabinio repugnantibus eam suscepit: tres pl. octo referentibus, gratissima de me omnium dicta. hoc interea tpe. p. lentulus uides designatus uter ad C. cesarem pro mea salute suscepta. Quod egerit, quamq̄ profecerit, nihil ad eam ptinere ad concordiā ciuium putauit, et ad pfuiendi facilitate animum cesaris ei eam nō abhorrere. Abijt ille armis, respirare homines uidebantur, nō diu re, sed spe rei·p· recuperate. Erant multi omnibus atq̄ ex omnibus ordinibus paludati, quibus utilia ipsi euenissent, ea que tū homines probarunt. Magistratum adij qui omnes se de me promulgaturos confirmarunt. Et hic princeps emittitur ab inimicis meis quę homines in luctu uirides gratiā norabant: qm id erat satis ciuitatis fuit ut illa et insperatis et tractis nitedula rem·p· remeantem arrodere Nitedula
Venit. Kl. Ian. qui tum frequentia senatus? quę expectatio ppli. tū princeps rogatus, sententiam L. cotta dixit id quod dignissimum re·p· fuit. Nihil de me actū est uire, nihil more maiorū, nihil legibus nō posse quemq̄ de ciuitate tolli sine iudicio, de capite

nō male ferri, sed ne uidurari quit posse, nisi comitijs remanerat, nam fuisse
illam flāmam quassatę rei. p. turbato undiq; tpr, uire, uidutiq; tub
latis, magna rep. turbatione impendente, declinasse me paulū, et spe
rebusq; tranquillitatis, presentis, fluctus, tempestatesq; fugisse. q̄ua
re cū absens nō minus rem. p. magnis periculis, q̄ quodam tempore
prīs liberassem: nō restitui me tota, sed etiā ornari a senatu decre
disputauit etiā multa prudenter. Sta de me illū amentissimū et pro
fligatissimū hostem pudoris et pudicitię sompsisse. quę strupe
his uerbis, rebus, scitis, ut et si uire esset rogatū, tū nim hīc nō posset:
quare qui me nulla abeet lege nō restitui lege, sed renocari senatus auc
toritate oportere: Homo nemo erat, quin ueritime sentire deceret.
Sq; post eū rogatus. C.H. pompeius suam cotte laudauit et approbauit
cū oīs certati aluisq; alio grauius atq; ornatius de mea salute
sint ulla uarietate dixisset. Venit cōsilij de me agendi dies. Duo
Ket. Feb. princeps rogationis. q; fabritius uir mihi amicissimus, tem
plū aliquato ante hinc occupauit. Quietus eo die sextius et qui est
de mi reus, actor hic defensorq; cause mee nihil pregustum. Consilio
expectat inimicoq; meoq;: quid illi quoq; consilio. P. sextius in ui
dicijs uersatus. quo ex pacto geruntur, cū foro comitijs, curia, nitta
de no cte armatis hominibus ac seruis plerisq; occupauisset. Imperij forum
in fabritiū, manus afferunt, occidunt nonnullos, uulnerāt multos.
uniuersisq; districtis gladijs et cruentis in omnibus fori partibus
frem meū uirū optimū oculis quęrebant, uoce postebant. Quos
ille telis libenter suū corpus obtulisset, nisi sua uita ad spem
mei reditus reseruasset. pulsus tam ē rostris in cōmitio iacuit
atq; suos ac libertos, corporibus obtexit: uitamq; suam tū nocti et
fugę presidio, nō uiris, uidutiorūq; defendit. Meministi tū uidere
corporibus ciuiū tyberim repleri: cloacas referiri, nihilq; nequ
ante hoc tempus, neq; hoc ipo turbulentissimo die crimination ēe
in sextiū. hic etiā de ipo auctore quęro qui: P. sextiū quęritur, in
tribunatu et cū presidio magno fuisse. nū illō die fuerit certe no
fuit, gladiatores tu supponas cū suarijs ē carcere emissos ōm hoc
in foro comitatus magistratus e templo cūria, eidem mecum fatas
fori purgeb, etiā cū oīa ui armis egerit. Auctor enim qui sit postea

munierit. nō ut oppugnaret, sed ut uita suis posset defendere. Ep eo aut
tempore id equt sextius, ut a suis muniret rem. p. administraret. Itaq;
fretus sanctitate tribunatus, cū sit nō nō in templo castoris, contra uim et
ferrū, sed etiā contra uerba atq; minationē legibus se rogatis se armatū
putaret. Venit in templū castoris, obmūiauit consul, cum subito manus
illa clodiana in aede cumū sepe cum uictrix exclamat, uiritim, inuadit
inermē atq; imparatū. ar. alij gladijs adoriuntur, alij fragmitis sepiorū
et fustibus, a quibus hic multis uulneribus acceptis ac debilitato corpe
et contumidato se abiecit et simulauit, neq; ulla re a se morte nisi qn
mōnt mortis depulit: quę cū iacentem et obrutum plurimis uulneribus
extremo spū et sanguē exanimatū conspectū uidēt, de fugatione magis et
errore, q; mia et nō aliqn redere destiterunt, et cum dum sextius
de uita, quid uita? qa uiuit, et id nō sua culpa plaga illa ma extremo
defuit, q; si accessisset reliquū spūm exhausisset, atq; alentichū r.
nō prosilit loro: maledicto hoi reatino, cur tam tūr pri et clamat
occisum. spm uō quid accusas? num defuit gladijs? nū repugnt?
nū ut gladiatoribus impari: solet, ferrū nō recepit. Imbe ipa uis
ē, nō possit mori. an illa q. tr. pl. templū cruentarunt? an q nō eet
ablatus, primūq; respuisset, nō sit relatus iussit. ubi est omnia qd
reprehenditis: hic quęro uidutes, si illo die gens ista clodiana qd furere
uoluit, effecisset. Si. P. sextius qui pro occiso relictus est, occisus
eet, fuistis ne ad arma uiri? fuistis ne uos ad patriū illū auxiū
manuq; uirtute excitaturi? fuistis ut alīs rem. p. a tanto bo
ne ereptum? an etiā tūc quiesceretis? Cur tarentum? irrueretis tū
rem. p. a satinoribus suis, et a seruis et a seruis ac egestate atq; omnibus
uideretis? Cuius q morte ultio reminiscimini siquid liberi ee, et hīc rep.
rogitaretis, de cuius uirtute uiri, quid uos loqui, qd sentire, quid
cogitare, quid uidicare oporteat, dubitandū putatis? At nō illa
ipa parricida, quoq; effrenatus furor abstur impunitate diuturno
adro uim satinorū sumserant: ut s. paulo longior opio mortis
sextij fuisset, grauiū illi transferendi in uos crimen quia occidisset
et roguerint? Semphi rustricolas nō miramur, neq; homines tutore
potuerunt ad restinguendam inimicam satinoris, clodianę mul
tonia pendam arripuit, cū qua primū roma ad comitia uenit

tuto in foro magistratus gessit

cum lachrymis quorum

dominetur, nec̃ est / hoc̃ uident omñs, milo et uidit et ferit ut uiū experiret
tur: uim depelleret, altero uti uoluit ut uirtus audaciā uinceret
altero usus nec̃io est, ne uirtus ab audacia uinceretur: eademq;
ratio fuit. P. scipij, si minus in accusando, neq; .n. pomp̃s fuit
ad nec̃e ferri. At certe in necessitate defendendę soluis fuę, ꝓbabop
rōtra uim et manū compato. Nam quid ageret uir ad dignitatem
et gram natus? agebat auctate, agebat consilio, agebat plurimum
ordinem, agebat exemplo bonoꝝ ac fortū ciuiū. quid re.p. quid
quid de ipe ee posit
se dignū esset, quis est ipe erā, quid sperare, quid maioribus suis
reddere deberet, diligentissime cogitabat. O dij immortales quā iam
ostenditis egregiū nobis, quā spem rei.p. datis? O rarum quisq;
uirum reputi tanta uirtute uir qui ꝑiam quamq; rām rei.p. am
plectatur? qui bonis uiris deseruiat? qui ꝓbdam laudē uerā q;
querat? neq; hic tam̃ ulla umq; uirtus adhuerit, ut eā tib uir
tute, tantaq; firmitate ei, si in rem.p. fuisse peniteat. Sed qui
hoc̃ uident adolescentes, quo nam suas mentes conferrent? ille qui mom
menta publica, qui edes sacras eppugnauit, et ridet, incendit, qui stipa
tus semp̃ satellitiis, stipatus, armatis, munitus uiribus fuit, quorum
hodie copias redimendas, uolitat ednis, accusat eū qui aliquos egre
furorem ejusdem repressit. hic qui st est tutatus ita, ut in priuato
re deos penates suos in re.p. ultra tribunatus, auspicaq; defendaret,
accusare cum moderate, aqua spe nepharie accusatur ꝓstratur aut
ritatem, nō est permissus. Th mirū hoc illud est, quod de me patrissum
tu in accusatione. quę sit: quę est nra natio optimatū sic.H. brutti
reni quęris ꝓclarum inuentum ad discendū, nec mihi difficilem
ad ꝑdocendum, de qua parua uidetis dicā, et ut arbitror nec ab utili
tate eoꝝ qui audirent, nec ab offitio nro, nec ab ipa cura publica
alienū abhorrebit. oro mea. Duo grā semper in hac ciuitate fuerūt
eoꝝ qui uersari in.re.p. atq; in ea st excellere, gerere studuerūt:
quibus et quibus alteri se populares, alteri optimates et haberi et
ee uoluerunt: qui ea quę faciebant, quęq; dicebant, multitudini
seruida ee, uolebant ee populares qui aūt ita se gerebant, ut sine
consilio optimoꝝ ciuiū probarentur: optimates habebantur. Q. uis ergo
quis? nūo si quis ?
optius iste quisq; nō? si quęris inuenibiles neq; .N. aliter

stare possemus? Sunt principes consilij publici. Sunt qui rem stetam se
quuntur. Sunt magnos ordinis hoīes quibus tutet curia. Sunt mu
nicipales, rusticiq; romani. Sunt negociatores gerentes. Sunt etiam
libertini optimates: nec huius generis late & quame diffusus est. Sz
grauis uniuersum, ut tollatur error breui circūscribā et distinguā
ꝓt, omñs optimates sunt qui neq; nocentes sunt, neq; nō interdū
nec furiosi, nec malis domesticis impediū. Esto q; ut hi sint, quam tu
nationem appellabis? et qui integri sunt et sani et bene de reb domesticis cō
stituti. hos qui uolunteri, cōmodis, optimum uti gubernandae re.p. seruiūt, de
fensores optimum, ipsq; optimates grauissimi et clarissimi ciues uocant
et principes ciuitatis. Quid est q; ꝑpetuum his rei.p. gubernatoribus ꝓt
uideri et quo cursu suo dirigere debeant? Id quod est pulcherrimū, maxq;
optabile sanis & bonis et beatis cū dignitate otiū. hoc qui uolunt omñes
optimates qui efficiūt, fortes uiri et conseruatores ciuitatis putantur.
Neq; .n. rez gerendaꝝ dignitate hoīes offeri uta conueniet, ut otio nō prospi
riant. neque nullū amplectari otii quod abhorret a dignitate. huius
uti otii ꝓsit dignitatis hęc fundamenta sunt. hęc membra quę tuendo
principibus et ut capitis pericla defendenda sunt: religiones, auspicia
ꝓtates magistratus. Senatus auctoritas, leges, mos maiorū, iudicia, uiri
dictio, fides prouinciis socij imperij laus, res militaris, erarium hanc rez
tot atque tantaq; ee defensorem atq; ꝓtorem magni ei est. magni in
genij, magneq; constantię. Hanc ego uiam uidi, si aut assum atq;
arduā, aut plenā ee periculoꝝ, aut infidā q; negem, mentiar pręsertim
nū id nō nō intellexerim semper, sed etiā ꝓter ceteros senserim
maioribus' presidijs et copijs oppugnatur res.p. q; defendā ꝓpter
q; audaces homines et perditi nutu impelluntur: et ipi etiā sponte
sua contra rem.p. incitantur: boni nescio quo tardiores sunt, et
principijs rez neglectis, ad extremū demiq; ipa necessitate excitantur
ita ut nō numq; consilio et celeritate, dum otiū uolunt et sine
dignitate retinere: qui utroq; amittant: propugnatores aūt res.p.
qui ee uolunt, omñia rei.p. rapta ꝓferunt: qui tales sunt, quales
pater tuus M. scaure fuit, qui sedatissimi omñs restitit: quem
nulla umq; uis, nulla minę, nulla inuidia labefecit, aut quales a
metellus patruus matris tuę, maluit cōsiliis de sententia dimoueri aut
q de cunctate

ut uestra exempla quae est tanta dignitas huius imperij gloria relinquat. ne ue-
ear aliquem qui uiuunt nominem, qualis nuper. Q. catulus fuit, quem
qui neq; priuli tempestas, neq; honoris aura potuit unq̃ de suo cursu
iuuentutis, aut spe aut metu remouere: hae imitamini precor immortales
qui dignitatem qui laudem qui gloriam quaerunt. haec ampla sunt haec im-
mortalia, haec diuina, haec fama celebrantur, monumentis ceteris mo
dantur posteritati propagantur. Hunc nisi me fallit ni eo statu ciuitas
est. ut si quis conductor remouerit, omnes idem de re. p. scripturi esse uide
antur. Etenim tribus locis significari, mente ppli. ro. uidimus et audiui
tas pot: contione, comitijs ludorq; gladiatorumq; conspectu, quae contio
fuit per hos annos, quae quidem est non conducta sed uoluntaria in qua ppli. ro.
consensus perspici potest. habuit sunt multae de me gladiatore seueras
simae contiones, ad quas nemo adhibet nec corruptus nemo niger. tamen
cum ille contionis paratos horum necessario turbulentos, huius de eadem
me. P. lentulus consul contione conuersus est: po. ri. fecit aequissima
simma cum grauitate, copia dicendi, tanto silentio, tanta approbatione
omnium nihil ut umquam uideretur tam oppare ppli. ro. ad aures accidisse
productus est ab eo. qui. pompeius, qui se non solum auctore mea salutis
sed etiam suppliciter ppli, exhibuit. huius ore et pro grauis et grata in re
gionibus fuit: quo silentio auditi sunt de me ceteri principes ciuitatis.
quos ipse idcirco non appello hoc loco ne mea ora, si minus de aliquo digne
ingrata sit: si satis de omnibus infinita et uideatur. Cedo mihi enim de
illius inimici mei de me eodem ad uestram pplm in tempo martio contione.
Quis non approbauit sed non indignissimis uerbis uociferatus est illi non
dum loqui sed uiuere, ac spirare: Quis fuit qui non eius uocem ma
turari rem. p. sibi cum audiret celere obstringi arbitraretur: Ueni
ad comitia huius magistratus fuit legi placet de me quae tyrannum atq;
ereptorem libertatis se dicebat: illa ruina rei. p. dicit se legem tulisse.
quis est qui dum coram me ferebat uinisse se suffragium confiteatur.
cui aut de me eadem et. S. C. comitijs centuriatis ferebatur, quis qui
non profiteatur se adfuisse: et suffragium de salute mea tulisse. uero
quam populares debet uideri: in qua omnes honestates ciuitatis omnes
status omnes ordines una consentiunt. An in qua tanta concitatis tamq;
ad tumultus rei. p. conuolant: An simile aderit gellius homo et fratre

indignus uiro clarissimo et ordine equestri. Cuius ille animi nomen re
tinet ornamenta conferet. id erit ppiare. usq; eo non sint popularia ut
bona soluat emisset libelli et pro uino solo oppugnarentur. manebat nisi
nabile abdomen, copae desiderabant, qui quaestu meo cuiusque bona perderent
uta ob eam rem quam est mihi inimicus, quia nihil habet ut ego. Quae
ego tibi patrimonium eripui geli: an tu comedisti: quid tu meo periculo
gurges ac uorago patrimonij bellua uiuere, ut si ego consul rem. p. tem
te, et gregales tuos defenderem, in ciuitate me nolles: te nemo
uidere tuos, uult! omnes adhuc congressum simone sermone tui fugiunt
p luna dea. q. dicendum fuit in furiosissimum atq; egentissimum grauione
ueniamus ad ludos fuit enim uidere in me animo, animaq; constitutus
ut mihi iam licere putem remissiore uti quae dicendi. et quaeso uester
hoc loco uideo, nequa me lenitate dicti ad misericordiam genus dicendi
labi putetis, si de poetis, de histrionibus, de ludis in uidere loquar. ita
sum iam ignarus uideo rationis: non tam insolens in dicendo ut omni
et quae orationem antuper, et omnis undiq; flosculos carpam atque
delibem. Scio quae grauitas uitae, quid haec admonitio, quae illa censoria
quid dignitas ppli. ro. et quid pietas magnitudo, quid etas, quae honos
meus postulet. Sed mihi sumpsi hoc loco doctrinam quandam inuentutis
qui erant optimates in ea explicanda demonstrandi fuit: non ea pepu
lares omnes eos qui putantur. et te quae grauissime apparatissime magni
ficentissimoque festi potissimum quaero. Ille ipse mortuus ludius non
solum spectator, sed actor et arcessitus qui omnia histrionis embola nouit
qui in scena multos pro psaltria additur: nec tuos ludos aspexit
in illo ardenti tribunatu tuo, nec ullos alios nisi eos a quibus uiuus effugere uix
se potuit. ro. tenuit uix horae odium suum a corpore euius impuro atque
nephando repressum ne histriones quidem scelerum peperercunt.
Quid fuit illud quod nuper artifex flens, et recenti letitia et moesto
dolore ac desiderio mei aequi apte multo grauioribus uerbis meam causam
ego met agere potuissem: summi. n. poetae ingenium non solum arte sua, sed
etiam dolore exprimebat, tum illa quanto cum gemitu acta sunt: O pater
me me ille abuitem ut prem deplorandum putarent quae Q. catulus
quae multi alij saepe in theatris prem patriae notarunt: quanto cum
fletu cum prem pulsi patria, afflictam domum deplorarent: uicissim

cuerſamq; hic eqt, ut demonſtrata preſtina fortuna, fletu et mœrore atq; inuidiâ et rubore, noctium ſum appellatus in breuio tulliuſ qui libertatem ciuib ſtabiluiſſem milites reuocatus eſt in hunc conſeſſum. P. Sexto tr. pl. cũ ageret nihil aliud in eo magiſtratu niſi meam rem egit. Is ſt ppto dedit nõ plauſus cupiditati ſed ut ipſi inimici noſtri uoluntatem uniuerſi ppli uiderent. Venit ut ſtatis die columna nã meam meenia: tantus eſt et omnibus ſpectaculis uſq; à capitolio, tantus et fori cancellis plauſus et ſonitus, ut mirã̃ maior conſtitio aut apior ppli ro uniuerſi fuiſſe ulla in cauſa diceretur. Iã et mihi. M. actilii regulũ rõmemoras, qui relicto ipſe rem agrino ſua uoluntate ad ſupplicium q̃ ſimile hũ reperiuntur à quibus ad ſenatũ miſſus erat rome manere maluerit. et mihi negabã ꝓtendum reditũ fuiſſe: huic ego reditũ repudiarem: qui tã florens fuit, ut uerear ne quis me ſtudio glie putet, id intro exiſſe, ut tã redirem. Quem tũ unq; ſenatus tanto niſi me nationibus exteris rõdonauit: quæ tunc magiſtr requiſiuit: quæ forũ luget: quæ ipſa tribunalia deſiderauit, quæ omnia diſſertis meo, deſerta horrida muta plena luctus et mœroris fuerunt. Quis eſt tam leue lapis, in quo nõ ſtudiũ ſui ſit in publicis monimẽtis ſtudiũ ſalutis mee: teſtimonium dignitatis: reditus nõ meus q̃ ſuus quis ignorat: cum ipſe non eſſet, idem dies reditus mihi reſtituit: qui & natalis meus: idem et filie mee cariſſime. Cumq; uniuerſa tota urbes ualitudinẽ: feſtos dies ageret, aduentus mei tam multitudine legatorũ undiq; miſſorũ celebrabatur ad urbem acceſſus incredibili hominũ gratulatione florebat. Reditus erat cuiſmodi ut ſimilis ulciſcendi illud dolorem, inimicitiam tam grauẽ tam miſeram, atq; oppreſſam fuiſſe: habes igitur qd et me quæriſti: qui eſſent optimates. Non eſt neceſſe ut diuerſi et cohortari auſus eſt, in hac cauſa uos uidere, ut alius eſſetis flere alicui medicinam adhiberetis rei. p. nõ ea eſt medicina, cum ſine parti corporis ſcalpellũ adhibetur, atq; integre: crudelitas eſt iſta et crudelitas: hi medentur rei. p. qui eiecerunt peſtem aliquã tanquã ſtrumã reſecuerũt. Sed ut extremũ hoc aliquid oro mea, et ut ego antea docendi finẽ faciã: q̃ uos me attente audiendi concludam illud de optimatibus eos q̃ principibus ac rei. p. defenſoribus. Vos q̃ adoleſcentes et qui nobiles eſtis ad maiores ueſtros imitationẽ excitabo: et qui ingenio ac uirtute nobilitatem poteſtis conſequi: ad eam rem ſi quo

multi homines noui et honore et gloria floruerunt, cohortabor. Hæc eſt una uia mihi credite, et laudis, et dignitatis et honoris aditus uiris et fortibus bene ac conſtituti laudari et dilagi, noſſe deſcriptionem ciuitatis a maioribus nris ſapientiſſime conſtitutã, qui ciuẽ regiam patrem nõ tuliſſent: ut magiſtratus annos crearent, ut conſilium ſenatus rei. p. ꝓponerent, ſemperne, deligerentur aut conſilio ſed ab uniuerſo ppto, adituſq; in illũ ſummum ordinem, omnia ciuis indutria ac uirtute pateret. ſenatũ rei. p. cuſtodem q̃ idem oppugnatores adlocarunt: huius ordinis uetuſtate magiſtratus et priſci mũi ſtros grauiſſimi conſilij et uoluerunt. Senatũ aut ipſum proſtrari ordinis ſplendore confirmari: plebis libertatem et cõmodis tueri atque augeri uoluerunt. hæc qui pro uiribus parte defendant, optimates ſunt, cuius cauſa ſine ordinis rõdutione; qui autem præcipue huic ordini aduerſantur, ſunt inimici rei. p. atq; rem. p. ſuſtinent: hi ſemper hoſtes ſunt optimatum principes; auctores et conſpiratores ciuitatis. huic hominũ gñi fortes multos aduerſarios, inimicos inuidos et, multa propoſi periculo, multas inferri iniurias, magnos et exiguendos et ſubeundos labores. Sed mihi aũ oro eſt in uirtute nõ cũ deſidia, cũ dignitate nõ cum uoluptate cũ his qui ſit patris qui ſuis ciuibus, qui laudi q̃ gloriæ, nõ qui ſompno et cõuiuiis et delectationi natos arbitrantur. Nã ſæpe uoluptatibus durantur: et ſit uitæ illecebris, et cupiditati leuitatis dediderunt, miſſos faciunt honores, nec attingunt, rem. p. pertractant, uiroq; labore parientes frui: qui aũt bonã famã, bonaq; que uere ſola gloria nominari põt. ſtipetunt: alios ortus quærere debet, et uoluptates nõ ſibi ſtudendũ eſt hos pro cõmodis cõmodis, adeundis periculis, ſubeundis ſæpe pro re. p. tempeſtates, cũ malis audacibus improbis, nõ nimiq; etiã potentibus dimicandi: hæc audiſti me de clariſſimoꝝ uiroꝝ conſiliis et factis: hæc accepimus, hæc legimus: neq; eos in laude poetas uidemus, qui militarem ætatem ꝓpti alios ad ſeditionem: aut qui largitione ceterum mentes impetraꝝ, aut qui fortes & claros uiros et bene de re. p. meritos in inuidiam aliquã uocauerunt. leuis hos ſemper et audaces et malos, et pernitioſos ciues putauerit. At nõ qui ſeꝝ impetus repreſſerunt, et conatus, qui auctoritate, qui fide, qui conſtantia, qui

magnitudinis aũ consilijs audaciã restituerunt: hi graues hi primipili hi duces
hi auctores huius ordinis et dignitatis atq; imperij semp habiti sũt
et siquos eoꝝ aut iniqui iudicij quedam procella peruertit aut aliq̃
repentina uis ac tempestas periculi popularis: ꝑ ppltm tam ipm̃ recreati
ecti sunt atq renouati, aut oĩa iubuerũt, nunquã uiolatiq; uiguerũt. At
uõ hi qui senatus consiliũ, qui auctoritatem bonoꝝ, qui institutum ma
iorũ neglexerunt, et iniquis aut temerarijs multitudinis iudicijs ce
ssserunt, omis fere rei.p. penis aut priusquã morte, aut turpi exi
lio decesserunt: qd si apud athenienses hostes, grecos longe a
nrãꝝ hominũ grauitate disiunctos, nõ defuit qui rem.p. contra
ppũ temeritatem defenderet: cũ omnes qui ita fecerunt e ciuitate
eijcerentur. Si themistoclem illũ conseruatorem prie nõ defuit
aut p. defendenda, nec myltiadi calamitas, qui illam ciuitatẽ
paulo ante liberauerat, nec aristidi fuga, qui unus omniũ iustissimus
fuisse traditur, quid nos tandem timere debemus, primũ in ea
ciuitate nati? Vnde orta mihi grauitas et magnitudo aĩ uidetur tũ tanta
gloriã insistentes: ut omia humana leuiora uideri debeamus: deinde ad
rem.p. tuendam aggressi: que tanta dignitate est, ut eam defendentem
occidere nõ aliud sit: q̃ oppugnanti opptente rei.p. potẽtia regi patriq; hominẽ graeci quos aĩa
nrãꝝ iniquo á suis ciuibus damnati atq; expulsi: tamen quia sunt de suis
ciuitatibus bene meriti, tanta hodie gratia sunt nõ in graecia solũ sed et
apud nos atque in ceteris terris, ut eos á quibus illi oppressi sunt, nõ
nominet. Hos calamitatem dilationi illoꝝ omnes anteponant. Quis car
thaginẽsiũ plus fuit hannibale consilio, uirtute rebus gestis: qui nunc
nobiscũ tot aũos de imperio de gloria decertauit, huic suiciuis de ciui
tate eiecerũ, nos etiã hostem huic nostre q̃ memoriã uidemus et ce
lebratũ. Quare uitemur nros brutos, galos, camillos, decios curios,
fabricios, marcellos, scipiones, lentulos, emilios innumerabiles alios q̃bus
rem.p. stabilierunt, quos equũ est in deoꝝ immortaliũ cetu aciuere
pono. Amemus patriã, pareamus senatui, consulamus bonis, petãs
fructus nõ neglegamus, posteritati et gloriæ seruiamus. Id est optimũ
putemus, quod erit rectissimũ sperem⁹ quod uolumus, equamur
deniq; corpus utroq; fortiũ, magnoq; hominũ esse mortale, aĩ ũmotus
et uirtutis q̃dam sempiternũ. Hoc hac opinione sim illo sanctissimo

Sz. qd̃ academici feramus.

herule consecratã uidemus, cuius corpore am combusto uim cuius et uirtutẽ
immortalem extinctã dicitur minus existimemus eos qui hãc tamen rẽ p.
suis consilijs aut laboribus aut auxerunt: aut defenderunt aut seruã
uerunt et immortale q̃dam constituerũ. Sed me reponẽte uideo de for
tissimoꝝ et clarissimoꝝ ciuiũ dignitate extrã ducentem exitium meũ
ducere parantem hoc aspectus uiri ipse cursũ orãtis repressit. Video
p. senectũ mea salutis, uitæ auctoritatẽq; p. rauca deprecatorem, propugna
torem, auctore rei. Video hinc pietatem, cuius filiũ oculis lacrima
tibus me intuentem. Video milonem undiq; libertatem uitæ, custodiæ
salutis meæ, subsidiũ rei.p. affluere et circumstare domestici laboriosi
repulsorem exercitus, quotidianæ, defensorem temploꝝ atq; tectorum
q̃sidiũ curiæ, ordinũ et rei. Video. P. lentulũ cuius ego puerem:
deum ac parentem statuo, fortunæ ac nõis mei et fratris, regentemq;
in hoc miso squalore et sordibus, cui super omnia et ultimam
prius et pretextam ppũ uidutio togam dederit. Hunc hoc orãtio in hac
toga rogationis minutissimæ subitã acerbitatem pro pre fortissimo et
clarissimo ciue deprecantem. Atq; hic tot et talium ciuiũ squalor hic
luctus, hæ sordes sustepte sunt pp unũ, meq; me defenderunt, qa ruinam
meã, luctuq; doluerunt, qa me lugenti patriæ flagrantem seruarunt, po
scenti uitam, uobis omnibus ornãtis reddiderunt. Q uod tamen e mime
stetus: quid tantopere deliqui, illo die: cũ ad nos indicta, hostes et tũos
cões, et ipsi detuli: tũ cũ parui uobis: At si stetisse et amare patriã
ptuli penas fateor, euersa domus est, fortunæ uastatæ, dissipati liberi
rapta coniunx: frater optimus incredibili pietate amore in aduersa
fortuna in squalore uolutatus est: ad pedes inimicissimoꝝ. ego pulsus
aris, foris dijs penatibus distractus aimis earum patriæ, quã uni tuis
sime duxi, certe testorꝝ, ptuli crudelitatem, inimicoꝝ stetus insidiã
rum, fraudem inuidoꝝ, sihoc nõ est satis q̃ hæc omnia uidentur delere
reditu meo, multo mihi multo uiuꝝ uidutio prestat uita omnia reddit
fortunã, q̃ tantam importare meis defensoribus et conseruatoribus
calamitatem. An ego in hac urbe esse possum his pulsis qui me huius
urbis conseruatorem fecerunt? Non eo nõ potero et uidutio. Hoc hic unus
puer qui his lacrimis qua fui pietate declarat amisso patre suo
pp me me ipm̃ miserime uidebat, et quotiens quisq; me uideret, uige

mijcet ac pestem suam ac grauis sui test dure, uidere. Ego uō uos ui omn fortuna, quęcūq; erut oblata completar; nec me abalijs quas meo nōe ꝓ dadatos uideris, numq; ulla fortuna diuellet. neq; hę nationes quib iure senatus cōmendauit, quibus dem grām ęqui huc tenlem propi me sint ut uidebunt. Sed hec dij imortales, quime sui templi aduenięte retepunt stipatū ab his uiris. Et P. lentulus consul atq; ipa res p. q nihil est sanctius ure ptati cōmisimus: uos hoc uidituo, omn bonor mentes confirmare: improbos reprimere potestis. Q uare uos obsero atq; obtestor ut si me salui ee uolnistis, eos conseruetis, per quos me reipermanistis?

1 Vos his ciibus uti optimis: uos me re ficere ac renouare rei p potestis.

M·T·CICERONIS ORO AD QVRITES In reditu suo habit.

1 Vod petatis ab deos optio maxio, ceteriq; dijs imortalibus sum quirites, eo tempore, cū mi fortunisq; meis, pro ura incolumitate, otio, concordiaq; decerni! ut si meus ꝺeus unq; uir salutis arbitratus, sempiterna pęnam sublimitatem mea uolumtati susteptam. Sui et ea quę ante gesserim conspirandę ciuitatis rapa gessisse: et illam missam professionem uris salutis gra susteptisse: ut quod adhuc sceleratis hominib et audacib in rem p. et in omes bonos conceptū iam diu cōtinerent, id mi tuo potius, q̄ in optio quoq; & uniuersa ciuitate deferent. Hoc si ato in uos, liberosq; uestros fuisset, ut alięn nos, prędas, rapinas, ymaginem uniuersam memoria mei, magnq; desiderij, toneret, eius deuitatis me et coniunctum uidituo deoꝝ imortaliū testimoio sera tus, consensu ytalię, confessione inimicoꝝ, beneficio diuino, imortalitate uro mutat lector quirites. Etsi homini nihil est magis optandū q̄ prospa, equabilis, ꝓpetuaq; fortuna stando uitę sine ulla offensione cursu: tam si tranquilla et parata omia fuissent, incredibili quada et pene diuina, qua mihi uro beneficio fruor: letitię uoluptate carituisse. Q uid dulcius hoium gri inatura datū est: q̄ sui cuiq; liberi, mihi et ꝓpi indulgentia mea, et ꝓpe ereditas eoꝝ ingeniū uirtus sunt mea rarioreb, tam ro tanta uoluptate erant susteptę quanta nūc sunt

deficiat

restituti. Nihil cuiq; fuit unq; q̄ mihi meus frater, nō tam id temporib cū fruebar q̄ tunc cū carebam. Et postea q̄ uos me illi et mihi eum reddidistis, incredibile est quanto ao iucunditatem pręgrim. Ref fo miharis sua quemq; delectat, reliquę mę fortunę recuperat plus mihi natiuę uoluptatis afferunt, q̄ tuę incolumitatis afferebant amicitię, consuetudines, clientelę, hęc denique, o pot. dure test, qd hręret uoluptatis carendo magis intellexi: q̄ fruendo. Iam ō hon os dignitas: laus, ordo, beneficia uira, eq̄ mihi semp clarissima uisa sunt: tanto ea nūc renouata illustriora uidentur, q̄ si obsumato nō esset. Ipse aut patria dij imortales uix dicipōt quid carius quid uoluptatis habet quę speb utalę, quę rei p. dignitas, quę celebritas oppidoꝝ, quę forma regionū, qui agri, quę fruges, quę pulchritudo urbi, quę humanitas ciuiū, quę ura maiestas, qbus ego omnibus aīa rebus sic fruebatur, ut nemo magis. Sed sunt tamq; bona ualitudo corum hoīe hi qui e graui morbo recreati sumus, q̄ qui dū nimq; egro corpore fuerunt. Sic ea nōia desiderem magis q̄ assidue ꝓpter dolectātur. O quotiens ą hec disputo: quorsum ut intelligere possimus neminem unq; tante gloquentię fuisse, neque tam diuino, atq; incredibili grie dicendi, qui uirum magnitudine mali tantę tempę beneficioꝝ, quę tibi tuę fratrę meq̄, et liberos uros contuli sus, nō mo augere, aut ornare orone, sed enumerare et ꝓsequi possit apparentibus id quod nefas erat, parum sum procreatus, ab uobis natus sum ꝓtulauis. Illi in fratrę integritū qualis futurus et de derunt, uos spectatū & incredibili pietate roquitū reddidistis. R. p. illis accepi temporib, quib q̄ pene amissa e, ab uobis ea recuperaui, quā alięn omes unius opa seruatā uidituerunt. Dij imortales mihi liberos dederunt uos reddidistis. Multa preterea adijs imortalib optata contigerunt summis. Nisi uro uoluntas fuisset, omnibus diuinis muneribus carentissemus. Vestros denique honores quos eramus gradatim singulos assecuti, nūc ab uobis uniuersos habemus, ut quantū aīa parentib, quantū dijs imortalib, quantū nobis ipsis, tantū hoc ꝓ uniuerso senatui, ciuitati ꝓpto. ro. debeamus. Hom nū in ipo beneficio uro tanta magnitudo est, ut eam complecti oīe nō possim: Tum i studijs uris tanta aīo declamata uoluptas e.

detrusisse

ut nō sōlū calamitatem mihi dēsse erūnis, sed etiā dignitatē arguisse ui
deamini. Non n. pro meo reditu ut P. popilij nobilissimi hōīs adolescentes
filij, et multi ꝓterea cognati atq; affines deprecati sunt: Nō ut pro. q
metello clarissimo uiro, iam spectatæ etatis filius nō dubitarem lucius
consularis summa auctoritate uir. Nō. q. metellus censorius nō cum libe
ri. C. metellus nepos, qui tū consulatū petebat, nō soror filij humilla
seruilij scipionis gnulti eum tum metelli aut metellus liberi pro. q.
metelli reditu, uobis ac patribus uestris supplicarent: q si ullius summa
dignitas, maiestasq; res gesta nō satis ualerent, tamē illi pietas, propin
quorum preces adolescentia, squalor maiorum, lachrimæ ppinquorum mouere
potuerunt. Nam. C. marij, qui post illos uetustos clarissimos consu
lares, hac urbe, patriq; memoria tertius ante me consulatum subijt in
dignissima fortuna, prōmissima suæ gloriæ, dissimilis huic ratio
nis. n. ille deprecatione redijt, sed in discessu ciuium etiam armisq;
reuocauit. At me me medium deprehendit nulla coniuratio munitum
nullo armorum ac tumultus metu. C. personis generimei diuino
quodam auctoritas atq; uirtus, fratrisq; mei miserimi atq; optimi
quotidianæ lachrymæ, sordesq; lugubres ab uobis deprecantur sunt.
Frater erat unus qui suo squalore uestrum oculos uultumq; offenderet, q suo
fletu desiderium mei memoriamq; renouaret, qui statuerent quidem se uos
me sibi nō reddidisse, eandem fulmen fortunam. Tanto in me amore
fuerit, ut negaret fas esse, nō mihi domicilio, sed me sepulchro quietē
se amicæ et seruatæ. Pro me prope senatus, bonorumq; ꝓtectus uniuersi
mihi uestem mutarunt: pro eodem me absente unus squalorem
sordesq; uidistis. Mei quietē hic in foro posset esse mihi parcere filius
inuentus est beneficio parentis amore eademq; semper fuit fortu
nam coniugis misere squalor atq; luctus, atq; optimi filij mœror in
assiduus, filiæq; parui delectum mei: lachrimæq; puerilis, etiam inimi
cis et magnum partem lectis ac tenebris cōtinebant. Quare
hoc maius est, finos uestrum promeritum, q nō multitudo propinquo
rum sed nobis met ipsis reddidistis. Sed quæ admodum prosequi quos
ego parare nō potui, mihi ad despiciendam calamitatem meā non
affuerunt: sic illud quod mea uirtus ꝓstare potuit adiutores ad
me restituendū ita multi fuerunt ut longe fluctuores omnes hac

Hoc aut mains e uim in nos ꝓmeiez q nō multitudini ꝓpinquor. sz nobis met ipis nos reddidistis

dignitate, copiaq; superarem: numq; de. C. popilio clarissimo ac fortissi
mo uiro numq; de. q. metello nobilissimo & constantissimo ciue
numq; de mario custode ciuitatis atq; imperij nri in senatu mentio
facta est: Tribunitijs superiores illi rogationibus nulla auctoritate
senatus sunt restituti: marius nō nō mo in senatu, sed opressus se
natu est restitutus. Hec res gestæ memoria in reditu. C. marij
sed etiam uis atq; arma uoluerunt. At de me ut referrent semper
senatus flagitauit, ut aliqs ꝓfuisse. Cum primū huius fraudis
atq; auctoritate ꝓfecit. Nullus in motu reditus motus mutis ipsos et re
liquos factus est. At me in primis ibi suis deterrens uolūtia ruēta ratio
nis: illi nimirum inuisetus magistratuū cede facta reducti sunt. Equibus
a quibus euectus sum prouincia optimorum nimirū hoc optimo uiro
et meritissimo b alto consule reducente sum: cui hoc nimirum
qui ad meā primum uocē suā cōtra hostium prebuisset, si uita
dubitasset uiuere, requiē uestra omnes mortuos emendatus esset.
Numq; de popilio. L. opimius fortissimus consul. Numq; de me
tello nō nō. C. marius qui erat nimirum, sed neq; quidem qui
seruatus. M. antonius eloquentissimus cū. A. albino collega senatū
et ꝓpm est cohortatus. At prome superiores consules, semper ut
referrent, flagitati sunt. Sed uereri sunt ne causa grauē facere
uidēntur, q alius mihi affinis erat. alterius eam rapinis refertam:
qui prouincias federe irritas, totū illū annū querelas senatus
luctū bonorū uolūt gemitū pulerunt: Et. nō. iam. post. orbis res: p.
consulis fidem tamq; legitimi tutoris implorauit. P. lentulus
consul parens deus salutis nre, fortunæ, memoriæ, nobis simul
ac de solempnis de religione retulit. Nihil humanæ res, sibi
prius de me agendū uidisset, atq; ea dū confecta ea res est
nisi his tribunus. pl. quē ego maxīs beneficijs quæstorem, omni
bonis, consul cū et ciuitatis ordo et multi cum summi uiri orarent
et. CN. pom. socer optimus uir adpedes flens uoluisset, nostrum sibi
ad deliberandū postulasset. c ut deliberatio nō in dubium
adimium nō nulli arbitrantur, sed ut patefactū est in augendo
merore deliberatio consumpta t. postea res acta est in senatu alia nulla
cū nauis rōnibus impediretur, et uoluntate tam ꝓfecta senatus

Eo sibi ornandū no ee sibi ad deliberandum postulasse.

cauſa apud nos menſe. iam. deterebatur. hoc tamen inſtrui inter me et
inimicos meos. Ego cū hoſte in tribunali aurelio palā conſtribi rempu
rā quidſſet: cū intelligerē uetere ad ſpem redūdi, ratilem copias
eē renouatas: cū uiderem ex ea parte hoſtē, cui parti nos uel ſimpex
numerabamur, parti q̄ mihi timiderem, parti q̄ ſibi timerent, aut
proditores, et, aut deſtores ſalutis nr̄ē: cū duo conſules empti pactione
prouinciaꝝ auctores ſc̄ē inimicos rei·p· tradidiſſent: cū egeſtate, aut
rutiā, hbudines ſuas uiderent explori nō poſſe: niſi rōbutū dome
ſtuis hoſtibus dedidſſent: cū ſenatus equites·ro· flere pro me ac
mutata ueſte uobis ſupplicare ederis atq; impiis uetarent: cū
omiū prouinciaꝝ pactiones, cū omia, cū omib; fēdera retorihanōs
grāꝝ ſanguie meo hurent: cū omīs boni nō retuſarent quin
uel pro me uelmeta pureṇ aris deſertarent pro mea ſalute nolui
quod potui q̄n et uiuere, et uiuri luctuoſum rei·p· fore putaui.
At uiuuri mei menſe. iam. cū de me agerem, corporibus ciuiū turi
datis flumie ſanguis meū reditū inter cludendū putauerūt. Itaq;
cū ego abſtē, eam rem·p· hoſtis, ut me atq; illam reſtituendam
putaretis. Ego in qua ciuitate nihil ualeret, ſenatus omīs eē impiū
tas, milla uidutia, niſi et ferū in foro uerberetur: priuati parietes
preſidio nō legū tuerentur. tr·pl· uobis riſpectantib; uulnerarent
ad magiſtatū domos cū ferro et faribus uenīt conſules faſtes
frangerent, deaꝝ imortaliū templa frāgerent, rem·p· millam eē
putaui. Itaq; nrā rē·p· eternitatis mihi lotū in hac urbe eē duxi
nec ſi illa reſtueretur, dubitaui quin me ſerū ipſa reduceret. An
ego mihi cū eſſet explorateſſimū: P. lentulū proſto anno conſulem
futurū: qui illius ipius yrulentiſſimi rei·p· temporib; edilis nimis
gri me rōſulē omīm meoꝝ conſiliorꝝ principē, yrulentiq; tonitrui
dubitarem: gn̄ſ me rōſtetis rōſulatib; uulneribus conſulari medi
cina ad ſalutē reduceret: hoc duce et collega auc clementiſſimo atq;
optimo uiro ꝓmo nō aduerſante: poſt erā adiuuante, reliqui magi
tus pene omīs fuerunt defenſores ſalutis mee. Equibus egregiam
ano, uirtute, auctate, preſidio, copijs: T. annius et P. Sex. preſtanti
in me benuolentia et diuino ſtudio exterterunt. Eodemq; P. lentulo
auctore et pariter referente collega, frequentiſſimus ſenatus uno

diſſentiente, mille interrdente dignitatem meā, quibus potuit uerbis am
pliſſimis ornauit: ſalutē uobis nunciauit, rollonys omībus rōdendū
ta me nudū aprehendiſſe, nulla rogatione nunciū conſulēs pretores
tr· pl· ſenatū, totā rem ſemper ab uobis deprecata eē. Deniq; omēs
qui ueſtris maſtis beneficijs, honoribus ſunt ornati: producti ad
uos ab eodem nō ſolū admo confirmandū uos roborandos ſunt, ſed etiā
rei mee geſtas auctores, laudatores ꝙ fuerunt. Q uos primū ꝙs
ad roborandos uos et ad rogandos fuit. Cn. pom. uir quū qui ſum
fuerunt, eterum principes uirtute, ſapiā & atq; qui mihi unus uni
priuato amico omīa eadem dedit, quę uniuerſe rei·p· ſalutē, oriū
dignitatem. Cuius oio ita primū uos donat meis conſilijs rem·p· et
ſeruatā, rogatq; mea cū cū ſalute remiſit, hortatuſq; eſt ut auctore
ſenatu, ſtatū ciuitatis, fortunas ciuiū benemeriti defenderem. Tum
me inſpando potui, uos rogari a ſenatu, rogari ab equitibus, rogari ab
uniuerſa ciuitate. Deū igit ad extremū pro mea uos ſalute nō rogaui ſolū,
uos etiā obſecraui. Huic ego homi quiritis tantū debeo, quantū homi
homi debere nefas eſt. Huius conſilio P. lentulū ſtatim, ſenatus cuſto
ritate uos ſeruati in eo loco in quo ueſtri beneficijs fueram, ipſe ad rem
ipſi quibus collocarunt reponiſtis. Eodem ipſe auſpiciſtis, eodem
et loco, uestros ornatiſſimos atq; amplſſimos hoſtes ciuitatis omēs
conſulares, omīs pretorios eadem duxit, ut omīm teſtimonio per me
rem·p· conſeruatam eē conſtaret. Itaq; cū P. ſeruilius grauiſſimus
uir, et ornatiſſimus ciuis dixiſſet, ego meo rem·p· uiolatū magi
ſtatibus denuo tradita dixerunt; in eandē ſnām ceteri. Sed mul
tis eadē tempore. cl. uiri nō ſolū auctoritatem, ſed et teſtimoniū. Q. q̄bꝫ
qui ea ſua dixiſſem auctoritatē magno cū ſuo periculo pone ſtetit dixi
in rationē uitā. Si ego conſili cū fui, nō fuiſſem rem·p· fundare
uiſpiam ſtatum fuiſſe. Hos ego teſtimonijs quiritis hac auctoritate
ſenatus, tanta conſenſione uirtutis, tanto ſtudio bonoꝝ omīm egit P.
lentulo, conſulentibus ceteris magiſtatib; deprecante. Cn. pompeio,
omībus hoībus fauentibus, diis deniq; imortalibus frugū uberitate
copia, ciuitate, redita mea rōprobantib; in mei rei·p· reſtituimus, tamen uobis
quantū facere poſſum quiritis pollicebor. Primū ea ſtabilimi hoīes
pietate erga deos imortales eē ſoleant, erāt erga ipſum. no. ſemper

Pom qm me ciuitate rest p. ipa reduxit: mille me loca rap. defuere

fore, nunq̃ uirum equ mihi grauē et fortē ac deoꝝ imortali⁹ in oīi
uita futurū. Q. siquis existimat me aut uoluntate et mutata aut de
bilitata uirtute aut aūo fracto, uehementer errat. mihi quod potui, et
uiuiria et celeritate boūm furor detraxit, eripuit, abstulit, disiecit:
Q. quod uiro forti adimi nō pot: id manet et manebit. Vidi ego fortissimū
uirū municipem meū murū, qm nobis quasi aliquā turrē ciuitatē
nō solū rū his qui uiuēti delere uoluissent, sed etiā rū fortuna bellq
randā fuit, cū tam uida cū eēt senectute, nō mō nō mitrato
aūo pp magnitudinē calamitatū, sed confirmato atq; renouato, quem
ego met duere audiui, tum ē fuisse miserū cū reuerer, pr̃a, quā obsi
dione liberasset. Cum sua bona possideri ab inimicis ac diripi audiret
cū adolescentem filiū uideret eiusdē fortis calamitatis! cū impiaudā
demersus tenebris, mutilorū corpus ac uitā suā cōtueret, nam
parua nauicula traiectus in asiā, quibus regnis usq; delere ad eos
supplex, inopsq; uenisset. Reuocata nō sua dignitate se nō cōtentū
ut cū eo qui amisit restituta essent uirtute aū nō breue, quia nunq̃
perdidisset. Sed hoc uos, me atq; illū interest q̃ ille qui re plurimum
potuit, ex ipa re inimicos suos amicos est armis, ego qui consulari
utar potestate, qm̃ illi amice in bello ac seditione lenis est: mihi in pace
atque otio, qq̃ illi nō grato nihil nisi de inimicis ultiscendis agebat.
Q. go de ipis inimicis tantū, quantū mihi reip. permittā, aquabo:
deinq; quiritēs qm̃ me uos boūm q̃rē uiolarim, unū eos qui odio
reip. q̃ eam ipā inimici conflauerant, mihi inimicissimi futurum.
alterū qui p̃ simulatione amicitiē neglectā p̃diderim, tertiū q̃ ea
pp inertiā meā eadem assequi nō posset inuiderit laudi exaqui
tati meę. Q. uerū qui rū custodes reip. ee debuerunt, salutē mea
statū fortunis, dignitatem eius uigil, quod erat pones ipos uendide
runt. Sic ulciscar fortunas singulas quasdā eorū a quibus unaq̃
sum pronocatus, malos ciues rem p. benegerendo, fidos amicos
nihil credendo atque aūo cauendo, inuidos uirtuti eiusdē superando.
meritores prouincias renouando domū atq; abdos prouinciarum
rem repetendo. Q. unum mihi maoꝝ curę ē: quasdā quid
nobis qui de me estis optime meriti referam q̃rim: q̃ quasdā
inimicos, iniurias crudelitatesq; persequar. Etenim ulciscēdi fructus

fariboꝝ maior ē q̃ beneficij remunerandi, ppter q̃ superiorem ee rōnē ui
probet minus est negotij q̃ bonis exequari: tam et cū nec tam necessa
riū quid est, male meruisse q̃ optime referre q̃ debeas, adiū nec pbo
mitigari pōt, nec temporibus, et rei. p. rōq; utilitate: nec dissimilitudine
utendi temeri, nec uetustate sedari bene meritos q̃n sedari solet, nec
etiam fas est, neq; id rei. p. est. repetere utrūq; necesse est. Neq; est ex
cusatio difficultatis, neq; equū est tempori cedere, et de memoria
beneficij decedere. Postremo qui in ulciscendo remissior fuit, in os
optt laudatur. At grauissime uituperantur, qui in tantis beneficijs
quanta nos in me contulistis, remunerandis est tardior, neq; solum
ingratus, quod ipm grave est, sed et impius appellatur. Necesse est
Q. uapp memoriā uri beneficij solam benuolentia sempiterna, non solum
spirato
expiabo mea sed etiā cū mortuo monimēta uestri in me beneficij ponā
buntur. In referenda aūt gratia hoc uobis repromitto, semper prestabo
mihi neq; in consiliis de re. p. capiendis diligentiā, neq; in periculis
a re. p. propulsandis animū, neq; in sententia simpliciter referenda fidem
neq; in bonoꝝ uoluntatibus pro re. p. tuendis libertatem, nec ipse de
labore, industriam, nec in nostris rōmodis augendis, gratiam deseri
uolentiam defuturā. Atq; hec uera quiritēs ea uobis ita esse ut
patria ut cū nobis qui apud me deoꝝ imortaliū uim et numen
teneatis: cū posteris uestris, cūctisq; gentibus dignissimus ea ciuitate
uidear, que suam dignitatem nō posse tenere nisi me reipse
uincta suffragijs uideatur.

Atq; in offō p̃soluendo dissimlis ē ratio ac pecunie debite. Ibi ea q̃ pecuniā qui retinet: nō dissolute: q reddidit: nō hē. Grāz ee q̃ reddidit hē: ee q̄ hēt dissolute.

M. T. CICERONIS oro p̃ domo sua ad Pontifices incipit.

Vm multa diuinitus pontifices a maioribus nris mihi
atq; uestris tradita sunt: tū nihil pclarius q̄ quod de
et religiōb deoꝝ imortaliū, et summa reip. prudē
tia uoluerunt: ut amplissimi et clarissimi uiri rem p. bene
gerendo pontifices, religiones, religionibus sapienter interpretando rem p.
confirmarent, q̄si ille tempore magna quedā sacerdotū ac pplī ro. uidetur
hac tempestate uersata est: hec profecto tanta ē, ut omnes reip. dignitas

religione armare malueris. tlã si: illa labes ac flamma rei.p. tuũ ipsius pestifertũ ac funestũ triumphatũ quẽ effugere humana uirtus nõ pot: diuina religione defendẽ. alijs ceremonie nõ erũt: alijs antistites decoro ĩmõtabunt.

ciuiũ ruinũ salus, uita libertas, aræ, fori, dij penates, bona fortunæ, domicilia uræ, sepulturæ, fides, pactæ, promissa. creditæque ẽ uidentur nobis hoc uerno die cõstituendi est. utrũ post has amentis ac furiosis magistratibus improbos, ac scelestos ciuiũ præsidio nudare, an eorũ furorem tot talium alij interpretes religionũ requirendi. Sin aũt uim auctoritate sapiẽtũ ponturbet, ea quæ furore improbo in re. p. ab alijs oppressa, ab alijs deserta, ab alijs prodita gesta sint, restituuntur, erit cõsilium maxime in amplissimo utrius ad sacerdotia deligendi uirtute ac mõto laudare possimus. Sed quũ ille demens si ea quæ ego pro hoc die in senatu de re. p. sensi: uitupasset atq; aliter sit aduersũ ad aures uiras et futuras putauit. Hoc omissa ordine dicendi meo, rideo hoc furiosi, nõ ora, qua ille uti nõ pot. Sed cõtra ciuis egregia tionẽ, tũ intollerabili petulantia, tũ etiã diuturna impunitate munitum. Ac primũ illud ait hoc uetere ac furioso regno, quæ te tanta pœna tuorũ scelerũ flagitiorũq; uetet, ut hoc tali uiro q̃ non solũ consilijs suis: tũ et ipse ope dignitatem rei. p. subsidium quod ego in sententia dicenda salutẽ ciuiũ cũ honore. C.N. pompeio ciuiũ patrim, mihi et iratos et aliud de summa religione sensuros ac me posse sensuros, arbitrare? Iusti tu inquit apud pontifices supplices: sed etiã quũ te ad pontem rotulisti: sis inferior nescio est. Stante nõ quod in impetu multi nudi est. uitiosissimũ uaricetur et inconstantia, & crebra tamq; tempestatũ, sic sententiæ commutatio, hoc tu ad hos trãsferas, quos ab inconstantia grauitas, a libidinosa sententia, et dissimilitudine iuris religionũ, uetustas exemplorũ, auctoritas leges, mommitorũq; deterreturi. Iũ ne es ille inquit, qui senatus uarietur nõ potuit, quæ boni iuserunt, quæ res. p. desiderauit, q̃ restituto senatus auctoritatem restituta putabamus, q̃ primũ aduenies produxisti? nõ dũ de mea tua duo: impudentiq; primũ tuæ rõdebo. Hunc q̃ funesta rei. p. pestis, huic tu ruinæ ferro et armis et territus terrore & consulũ stetere audacissimos horum nimis seruos delectu obsessione templo, occupatione fori, oppressione curiæ domo et patria ne cũ improbis boni ferro dimicarẽt, cedere furoris? quæ a senatu, quæ a bonis omnib, quæ a recta uia deduxerat, auertit, reuocatum confirmandæ rei. p. cõsiliũ. At ni. in senatũ

uenire, ni capitolio intrare, turbulento illo die nõ debuisti. Ego nõ neq; ui. neq; et domo me tenui q̃diu turbulenti tempus fuit, cũ seruos meos adrapinam, ad bonorũ cædes patres cũ illa tua crudelissima hostem ac gladiatorem manu, armatos etiã in capitolio teneri uenisse constabat. q̃ quod tum mihi minabaris, sic me domi mansisse: et tibi et gladiatoribus tuis instaurandæ cædis patrem nõ fecisse. Posteaq; mihi minitanti est. p. r. in capitolio gratulatio ab senatu ob meam in rempublicam meritum frumentaria cõuenisse, ministros aũt scelerũ tuorũ etiam, partim amisisse gladijs, partim crepuisse dilapsisse, uenit nõ solũ, sed ullis capijs ac manu, uti etiam tum pauci amiserũt. An ego cũ p. lentulus consul ob meam de re. p. meritum, cũ q. metellus, qui cũ meus inimicus esset, frater tamen tuus et dissensioni nostræ et priuatis tuis salutẽ ac dignitatem meam præponere me arcessisset in senatũ, cũ tanta multitudo ciuiũ, tam necessario officio, me ad referendam gratiam nominatim uocaret, nõ uenirem? cũ præsertim te tam illustre cũ tuis fugitiuos manu discessisse constaret? Hic tu me etiã ẽ custodem defensoremq; capitolij templorũq; omnium hostem, capitolinũ appellare ausus es? q. quod cũ in capitolio senatus duo consules breuem, eo uenturum utrũne est tempus aliquod quo in senatũ uenisse turpe sit. an res illa talis erat, ut rem ipsam repudiare: et eos qui agebant cõdemnare deberem? Primũ duo senatores ẽ boni semper in senatũ uenire, nec cũ his temporibus qui statuit minus bonis temporibus in senatũ ut ipse nõ uenire. Intelligentes hãc suã nimiã pernecessariã, his quoq; autem offendere noluerunt, grata & eorundem fuisse. At enim nõnulli propter morem q̃ st in senatu tuto nõ ẽ arbitrabantur. dissentiunt, non reprehendo: nec quæro, fuerit ne aliquid primestendum, puto arbitro suo quemq; timere oportere. Cur ego nõ timuerim quæro, qui te illyrici abisse constabat. Cur cũ uiri boni nõnulli putarẽt, tuto te in senatu et nõ posse ego nõ idem sentirem. Cur cũ ego me testatus esset tuto oõ in ciuitate et nõ posse illuc uenire. An alijs licet et recte in metu sibi nihil timere: mihi uni nec ire, et mea et alioꝝ redemptor primescere? an quia nõ condemnaui huic meo duos consules sum reprehendendus? Eos q̃ ego potissimũ damnare debui, quoꝝ lege perfectũ est, ut ego idemnatus atq; optio de

re.p. meŭis damnatoꝝ penã substinerem. quoꝝ ertã delicta ꝓpe oꝝ ẽ
giam in me confuando uoluntate nõ mẽo, sed omis bonos terre oportet
eoꝝ optimũ consiliũ ego potissimũ ꝓ eos in meã pristinã dignitatem
restituis meo consilio repudiarem? At quã sniam dedi. primum
eam quã ꝓpũ sterno in aĩe uiis iam añ detrectat, deinũ eã que ante
superioribus diebus agitata in senatu. Deinã eam quã senatus frequẽs
tũ cũ mihi est assentus, statutus est. ut nequa alia res in me pernicia
pernata ac reperta, nec siquod in me simum uitiũ est. manifestius eius
deprehenderit: qꝫ omnẽ qui probarit? At enim liberi senatus uidentur ꝓpositi
nõ fuit. si timuisse eos facit qui discesserunt? concedo nõ timuisse eos
qui remanserunt. Sin aũt sine his qui nõ uim affuerunt, nihil de rebus
libere potuit: cũ omis adesset, ꝛeperiũ est referri de incendio. S.c. ab omni
uerso senatu reclamatũ est. Sed quero in ipsa sniã, quã princeps
ego fuim eius atque auctor, quid reprehendatur, ꝛaim naui consilij
sapienda nõ fuit. an mee partes in ea causa pernitiose nõ fuerũt. an
alio potius confugiendũ fuit: uis que causa minor qꝫ fames, ee potuit
qꝫ seditio, qꝫ consilia tua, tuoꝝq; qui facultate oblata ad imperatorem
alios inuitandos renocaturi de tua illius funesta latrocinia ob annonã
caram putarunt: frumentũ prouisti. frumentarios partim nõ habent, partim
in alias terras credo ꝓpter uarietatem uenditoꝝ mittant, partim gratuis
essent, tu cũ in ipsa fame subuexisses custodijs, clausum cõtinebam, ut
subito nauis mitterent? R. et erat nõ opinio dubia, sed in presens
atq; in oculos ꝓposito periculo, neq; id cõiectura prospiciebamus, sed
iam egisti uidebamur? Nam cũ in grauesceret annona, ut iam plane
inopia ac fames nõ caritas timeretur, conuocaui. te. ad templum
concordie. facta senatu illuc uocante metello consule, qui uerus
fuit! qꝫ dolore horum et fame certe consules cum suis ioce certe senatus
aliquid consilij capere potuit. Si in causa fuit annona seditionis qꝫ
iste simulator et concitator tu fuisti, nõne id agendũ nobis omnibus
fuit. ut materie subtraheremus furori tuo? Q. quid queritur fuit
ut et fames stimularet hones, et tu in hoc ulcere rei pub. unicus esses
sterilis, nõne fuit eo maior adhibenda medicina q; et illud uitium
et hoc delicti malũ sanare posset. Erat q; et presens caritas et
futura fames, inde sanis facta lapidatio e. Si et dolore plebeio

nullo

nullo initante magnũ malũ. Sic p. clodij impulsu ustitatũ hominis
facinoroti stelus, si utrũq; ut res est. ea que sua sponte multitudĩs
animos inritaret, et parati atq armati seditionis duces uiderentur, nũc
ipse resp. et consules auxiliũ implorasset et senatus fidem? At que
utrũq; fuisse ad incendia ꝓpensum est difficultate annonę, summaq; inopi-
am rei frumentarię, ut hodie nõ iam diuturna caritas esset, sed fames
plane timeretur, et nemo neget. hũc ustũ orij et paris hostem tam anceps
fuisse ad incendia, cedes, rapinas? nolo pontifices suspitemini nisi ui-
derint qui sunt homines i. e. metello fre. tuo consule. in senatu
palam notati, à quibus ille st lapidibus appetitus et pulsus est deqꝫ
L. sergiũ et M. lolliũ notauit. Q. uis est iste lollius? qui simul ferro
ne nũc quidẽ tetigit est qui it. tr. pl. nihil de me deam. Sed qui. CH. pom-
peis interficiendi depoposcit. Q. uis est sergius, armiger catilinę,
stupator tui corporis signifer, seditionis conditor, taberna rius, damp-
natus, iniurię, pulsus, lapidator fori depopulator, obsessor patriq;
hos atq eiusmodi duribus, cũ tu in annonę caritate, in consulibus in
senatu, in bona, fortunas qꝫ locupletũ ꝓfusus, inopi atq egena
repentinos impetus comparares, cũ tibi salus uel in otio nulla esse
posset, cũ despanis duribus decuriatos ac deloricatos hoc ego ostrinus
ꝓdiit. nõne prouidendũ senatui fuit, ne in hanc tantã rem ea
seditionis ista funesta falx adhereret. Fuit q; causa cur ea nauis
consilij. Videte nũc fuerint ne partes meę pernitiosę, quem tumq;
sergius ille tuus, que lollius, que ceteri pestes in lapidatio illo
notabant, que annonam ꝓstare oportere ducebant. nõne me. quod
pueroꝝ illa conuiuatio nocturna? nũ ate ipso instituta? me frumen-
tum flagitabant. Q. nõ ego aut rei frumentarię ꝓfuissem, aut
cõpressum aliquod frumentũ tenerem! aut in uso que olim quicq;
aut curatore, aut prefecte ualuissem. Sed homo ad omne iniquos
meũ nom arijs eduderat, imperiũ uicerat, cũ de mea dignitate
in templo uestis opti, moriq; senatus frequentissimus uno uoto dissentiente
decreuisset? subito illo ipso die rarissima annona, nec opinato
ubitas constituta est. Erant qui deos immortales id qđ ego sensu
mirifice suo, reditu meo ducerent comprobasse? nõ nulli autẽ
illam rẽ ad illam rẽm, conuersuraq; renocabant, qui quod in eo

reditu spes otij, & concordię sua uidebatur, in discessu aũt quotidianæ mus seditionis timor, iam pene bello depulso metu, cõmutata animorum fides erat bant. qui quia rursus in meo reditu facta erat durior, amice ruinæ aduentu fore, ubi tutæ uiri bõni dicitabant, animorũ flagitabatur, ego deniq; nõ solũ ab opis uris tuis, cõpisse á ppõ. ro. uniuerso qui tũ trapezitici cõuenerat: cũ illo die minus ualerem, notatum in senatu uociferabam. uenit et pertactus, cũ multis iam sententijs electus regatus sum, sniam dixi rei. p. salubérimã & necessariam. Perturbatur ánie sniæ corpus, animę uiltas quia quæ posset aliquid in ea re gerenda, nõ habebatur, flagitabar bonoz et postulationi, improboz comitia subsistere nõ potere. D elegani animo lætupletiori nõ quo illi uta de me merito omisi illud imponerem, sustinuissem. N. potius ipse, sed ga uidebam id qđ omiõ quod nos de. CN. pompeio polliceremur, id illũ fide, consilio, uirtute, auctate, facilitate denique sua facillime pfecturũ. Itaq; tuæ hũc dij immortales fructũ mei: po. ro. tribuit, aut quæ admonuit dissessio meo frugũ copia fames, uastitas, cædes, incendia, rapinæ, sceleriũ impunitas, fuga, formido, discordia fuisset, sic reditu meo ubertas agroꝝ frugũ copia, spes otij, tranquilitas aiozꝝ, iudicia, leges, concordia ppti, seruatus auctoritas' meũ simul reducta uidentur suæ ego met aliquid aduentu meo, cõsilio, auctate, diligentia pro tanto be neficio ppti. ro. præstare debui: pro promisso, spondere nihil. dico amplius, hoc quod satis est huic tempori, dico, oem. p. animos nõe in id discrimen quod uocabatur, nõ fe uenturũ. Hum ḡ in hoc offo quod tui pectus mei, sua mea reprehenduntur: Rem mirabilem erupi apeste, sum, iterum nõ solũ mea causa, sed etiã uos i ęde, in urbe, in ciuitate, nemo negat cũ ad eam raritatis accedit. et iste spoliator ciuium minoꝝ, qui semper in rei. p. malis, sceleris sui fatet ifamiã uti negat oportuisse quicq; uni bom. ęi ordinem decerni: nõ iam i hoc respondebo ut ceteris. CN. pom. plura in pusillissima nostra terra maria bella et ordines sunt cõmissa: quæ res sique peniteat eũ uictoriæ po. ro. nece est penitere. Hoc una re tũ ago cũ his hoc hũi animo ratio fuit qui uta disputant si qua res est ad unũ deferẽ da: ad. CN. pom. delaturos potissimus, si st ętra ordine nihil cuiq; dare cũ pom. datũ sit ut st pro dignitate hois ornare et uteri uolore

im pulsi tuo nõ abar. ꝑ & depulsis ac dissipatis eius

hoz ego sniam ne lucãt impedior CN. pom. triumphis, quibus ille nũ ętt ętra ordinem ad patriã defendendã uocatus aut si nom mi aut. po. ro. impũnęq; bonitatem constantiã probo, quamin quoq; utendũ tuis; qua ille mit auctore et ordine bellũ cũ mithridate gesserit. Sed cũ illis tam possum aliqđ disputare, tua uõ quæ tanta impudentia est, ut audeas dicere ętra ordinem dari cuiq; nihil oportere: qui cũ lege nepharia ptholomæi regę cypri fratri regę alexandrini eadem uire regnante tamã uiri & publicanis pcap. ro. stetere obligasse. Cum in eius regnũ bona fortunæ patrociniũ huius imperij migrasset, cumq; cũ patre auo, maioribusq; tuis nobis et amicitia fuisset huius pecuniæ deportandæ, et fugus tui defenderet bello gerendo. N. rationem præteristi, aures quæ: utrũ fratrum, prudentissimũ, fortissimũ, amicissimũ rei. p. ut tuæ consilio, ratione uita mirabili ad laudem et ppe fimũ. Sed qđ adhuc: qui negaꝝ ee uirũ ut illi negoci i rei. p. ex ordine ꝓponẽdi. quemq; qui illi rei. p. et ordini præferatur: at in hoc solũ inuectam redargue tuã, qui in ipo ratione, quæ tu nõ pro illius dignitate produxeras. sed pro tuo stetere subduxeras' quæ tuis sceleribus lubijs, ceteris q̃ rebus et intendas, diuitiis obtenebras, quæ corruptrices tuis quæ indemnatæ neris principem, quæ crudelitatis auctorem fuisse dixeras, ad hũc honorem & imperiũ ętra ordine notatum ratione tua detulisti: et tanta fuisti intemperantia, ut illius tui sceleris rẽm occultare nõ posses. I rõe in contione retitasti, quare tibi i. c. ce. fire missas diceret. P. clodio cũ etiã et argumentaris amoris hoc signa cũ nãibus tamen uteretur, neq; ascriberet prorõgatis aut tribuno plebis, deinq; gratulari tibi quod idem in posteri: M. catone tribunatu tuo re manisset, et quod idẽ imposter: de extraordinarijs prætribus libertate ademisset quæ aut nunq; tibi ille breui misit, aut si misit in con tione retitari noluit aut fuit ille missit, fuit tu fatuus, certe sibi tui de ratonis honore illas, breui retitatione patefiunt est. Sed omisso catone, cuius etiã uirtus dignitas et in eo negotio qđ gessit fides et continentia detegere uidetur improbitatem se le gis et actionis tuæ. O quis hoi post- horiẽ natos turpissimo sceleratissimo, contaminatissimo, quis illam optatam, fertilemq; syriam quis bellũ paratissimis gentibus, quis peruiam ad emendos agros constitutã et ereptam ui cæsaris rebus actis, quis imperiũ infinitũ

Cæsar Pulchro

aliaq̃ aũ dedissẽ. mutasse puerũe &c

dedisse mihi quid nõ siluriã adfloremꝫ item &c ordinem transtulisti galbino pretio amplissimato, syriã notatim dedisti. o quid hõi teterrimꝫ crudelissimo ouium stelerũ, libidinũq; manus notatissimo. l. . . . psoni, nõne nomatum ppios liberos, multos senatus consultis et veteri lege sociõs ciuis liberatos, uinctos et cõstrictos tradidisti. Hone-tã ab eo mercs tui optatissimi beneficij, pretiũq; prouincie mee sanguine tibi esset ꝓsolutũ, tam etiamũ tẽ eo parturus est. Ita ne uõ tu prouincias consulares queas. C. grauem qui unus magnã popularis fuit nõ uio nõ abstulit a senatu sed et ut necet esset quot annis constitui ꝓsentaneã decreta lege sanxit. eam legem sempronias y senatus decretus rescidisti: etsi ordinem sine sorte nominati dedisti nõ consulibus sed rei. p. pestibus nosq; notatim rei nostre pene iam desperate simium uirũ sepe ad extremos rei. p. discrimiñ delectũ pretulimus, ate reprehendemur. o quid tande si quis tu in illius rei. p. tempestate archipirata cũ grege predonũ impurissimo plenissimis uelis nauigasset, sequi tũ promulgasti, constituisti, promisisti, uendidisti, perfutere potuisses qui locus orbi terrarũ uarius extraordinarijs fascibus atq; impio cladeano fuisset. Sed etsi tatus amicus C. H. pompeij diuã upo audiente quod uersus de tentio, quoq; aũo modo audiuũ est. sed si tatus umq; amicus C. H. pompeius nimiũ diu reprandus et penitus abstructus aũ dolor fuisset tributo rei. p. cuius tutemq; tractam malis mutatam ac debilitatã abiectam meru ad aliquã spem libertatis et principij dignitatis erexit: huc uir et oratorem rei frumentarie prefectum nõ fuit. s. tibi te helluoni sparissimo ꝓgustatori libidinũ tuarum hai egentissimo et farinoratissimo. stes clodio sacro tui sanguinis qui sua lingua etiã sororem tuã alte ab alienauit, omne frumentum priuatũ et publicũ, omnes prouincias frumentarias, omnes manipes, eis homines dauit lege tui tradidisti: quẽ qua qe re etiã primũ rarissimã nota est: dem uiopia impendebat, fames, uirendia, edes, direptio. timebat nemo fortissimus enim furor et bonis. o uenire etiã importuna pestis et ore impurissimo ste. clodij rem frumentariã ee ereptã, simulq; in gremiũ eius uiri ad auxiliũ implorasse rem. p. quã sepe aliquo et seruatã et amplificatam ee meminisset, etsi ordinem seruari nihil placet clodio. o quid de me quod tulisse te deuis parricida, transfuga,

R domo sua ad Pont

sororicida, nõne etsi ordinem tulisti. An de pestilentissimis ciuis q̃ rebus omnibus iam diu atque hones uiderunt, conseruatores rei. p. quãdoquidem aũt tute ipe confiteris nõ mo indemnati sed ne arcan quidem huius tibi ferre lege, sed nephariũ priuilegiũ, lugente senatu merentibus bonis omnibus, tamen ualet pribus repudiatis, oppressa captaq; re. p. mihi. po. ro. implorante, senatu patiente, reponibus rei. p. flagitantibus, nõ breui de salute. po. ro. sententiam duceret. o uia quid in sinu sic. C. H. pompei dignitas aucta et comicta cum utilitate cõi, desinant hones ipsi dem machinis sperare ne rectum tũ posse labefactari, quibus aña stante pstiterunt. o quidem pater amicitie fuit unq; in hac ciuitate cõiunctior! ego fuimus illi nos ego et. C. H. pom. quis apud pstm. ro. de illius dignitate illustrius uis senatui sapius dixit. qui tantus fuit labor, que sinistra, que contentio. et q ego nõ pro illius dignitate substepsimus, qui ab illo in me honor. que predicatio de mea laude, que remuneratio beniuolentie ptermissa est. hac mram cõmutationẽ. hac conspirationem in re. p. bene gerenda, hac cõiunctissimã uitã atque offitiũ, ouium societatẽ ceteri hones fictis sermonibus et falsis criminibus dirimerent: cũ ipe illũ ut me metueret, me tamen nimium! ipsum apud me mihi illũ uni et inimicissimũ ducem! ut neq; ego ab illo que mihi petenda erant, satis audacter petere possem, neq; ille tot suspitionibus rectos bonorum et fidelem eius seruatus que meũ tempus postularet satis probare mihi posset, data merces est erroris mei: magna pontifices ut me non pigeat solũ stultitie mee, sed et pudeat! qui cũ me nõ reperirent aliquod tempus meũ, sed uterer multo aña sustenta reprouisi, labores tũ uiro fortissimo et clarissimo comitarentur, sum passus a[l]is amicitia distrahi: neq; intellexi quib aut apud inimicos obstarem, aut insidiosis amicis nõ crederem: proin desinant ãm me hisdem inflare uerbis. o quid sibi iste uult? nestũ, quantũ auctate ualeat, quas res gessit, qua dignitate fuit restituit. Cur ornat eũ a quo desertus est. ego nõ neque me tam destitum puto, sed pene dedecori, nec que sint in illa re p. flamia gesta rotra me, nec quo nec p quos pacificandum

certe laudandus eem. si ea dignitati suffragatus uidereri. q mee salutis opẽ ac auxiliũ exulasse. Desinant

exulaueras

mihi ẽ arburor. Si utile reꝑ. fuit haurire me unũ pro omĩb; illã
indignissimã calamitatem etiã hoc utile fuit quoꝝ id ſtelere conſi-
tum fuit me occultare et tacere. Illud nõ est haũd ingratũ tacere.
Neq; liberentissime preduabo. Ch. pom. ſtudio et auctrite eque unũ quemq;
noſtrũ opibꝰ contentione preibꝰ et periculi deniq; precipue pro ſalute mea
liberaſſe dicitur. Et tenuile cũ nihil aliud dies et noctes niſi de ſalute
mea cogitaret, conſiliũ omnibus impſuit. huc tibi grauissimus auctor ad
inſtituendã fidelissimus ſeruus ad compandã fortissimus adiutor ad
rẽm plurendam fuit. huc municipia columma (loma) q; adijt. huc uralq; totus
auxiliũ cupiens implorauit. huc in ſtatam principe ſuũq; fuit. udemq;
cũ deſſet. tũ etiã pro ſalute mea. po. re. deſtetauit. Quare iſtam om
nionem qua ẽ uſus obmitas licet post illam ſtetam quã dixeꝝ de
amona pontificũ aiũt ẽ mutatos! proñ quaſi iſti aut de. ch. pom. ali
terq; atq; ego existimo ſentiant. Et quid (aut) mihi pro ſpectatõe pti. re.
pro. ch. pom. metuã ergo me pro ora mea temporis pariendã fuit
ignorent! aut etiã ſi quis forte pontificũ animi! quod certe, tuo aliter
ẽ mea ſtatia offendit. duo modo ſit cõtinuimus aut de religione
pontificũ aut de rei p, cuius q; metũ aut ceremoniaꝝ iuꝝ aut cu
tamq; ſalus (uure) q (cum) egerat. Intelligo pontifices me plura ex tam diuſſa
q; aut expio tulerat aut ualitas mea. Si ut me purgatũ uobis esse
cupem. tũ etiã ura in me attente iudicio benignitas proiecit oratio
mea. Sed hoc compendiabo (bre) grauitate eius orationis que pertinet ad ipam
cognitionẽ reiq; uram. Que tu ſit in uis religionis etiamus (et in uis) re. p. di
tributa (religionis) ſunt q; que multo est uerbosior ꝓferentes (mittens) de ure rei. p. dicam.
Quid ſi. aut tam arrogans q; de religione, de rebus diuinis, cerimoꝝ
ſacroꝝ pontificũ collegiũ docere conabor? aut tam ſtultus q; quis q; ut
ibi libris inuenerit, id narare uobis? aut tam aridum q; ea ſcire
uelle, de quibus maiores nri nos ſolos et conſulere et ſcire uoluerunt?
Ego potuiſſe ure publice, legibus his quibus hec ciuitas utitur quenquã
cui ulla eius mõi calamitate uſum ſine uidicio hoc uiro in hac ciuitate
etiã tũ cum reges erãt. duo fuiſſe hoc uobis et maioribus (tradidit) hoc
ẽ denq; ꝓprium libere ciuitatis ut nihil de caput (ciuis) aut (de) bonis ſine
uidicio ſtatur aut ppli. aut eoꝝ qui de qua re cõſtituti uidices ſint, de
trahi poſſit. Vidẽ ne me nõ raduxiꝝ excellere omnes actiones tuas

Pro domo ſua ad Pont.

neq; illud agere quod aptũ est, et oĩ nihil gesiſſe, cure nõ fuiſſe. tu, pt
hoc duo ẽ parricidiũ duo apud pontifices, augures adſunt. uertor in me
iuꝝ publico. Quid est pontifices iuꝝ adoptionis nempe ut is adoptet
q; neq; procreare iam liberos poſſit, et cũ potuĩ fuit optus. Que deinde
causa cuiq; fuit adoptandi, que ratio generũ, ac dignitatis que ſacroꝝ q;
queri à collegio pontificũ ſolet. Quid est hoc in ista adoptione que
fieri: adoptat aliq; uiginti natus etiã minor, ſenatorem liberos ne causa?
at procreare pot, habet uxorem, ſuſcepit etiã liberos. et hereditatẽ patr
filiũ. Quid ſacra (cra) cladi gentis? fuit uitio (ẽ) quod uite est: qa omĩ
natio pontificũ cũ adoptaret, ee debuit, niſi forte et te ita que ſtũ est,
unũ ꝓturbari ſeductionibus rem. p. uelles! et ob eam rem adoptari nõ ut
filius eet, ſed ut tribunus. pt. heres, et fundus (fundatus) eneretes (enectus) cuitate.
Respondiſti credo te ita uelle. pontifices, bona causa uiſa est. approbue
runt. nõ etas eius qui adoptat (ũ) que ſta est, ut. ch. auſido. M. papillo
quoq; utereq; nra memoria ſumã ſenectute alter horeſtem, alter poſo
nem adoptauit, quas adoptiones fuit duas i numerabiles hereditates
noſi, petuit, ſacroq; ſtituꝝ ſunt. Tu neq; fonteius es! qui ee debebas
neq; patris heres, neq; amiſſis ſacris paternis in hec adoptiua ue
niſti. Ita ꝓturbare ſacra contaminare gentibus et que (â) dixiſti et
que (â) polluiſti uire quiritiũ legibus tutelas et hereditates relicto
factus es filius contra fas. cuius ꝓ etatem pater ee potuiſti, duo
apud pontifices. Ego iſta adoptionem pontificũ uire ee factam!
primũ q; hec ure ſine etates, ut is qui te adoptauit, ut (uel) ille (i) loro
filij ꝓ etate ee poſſent, uel eo quo (â) fuit, dein q; causa queri ſolet
adoptandi ut is adoptet qui q; natura iam aſſequi nõ pot, legibus de
pontifico uire quenat! et ita adoptet, ut nequid aut de dignitate
generis, aut de ſacroꝝ religione (minu) imminuatur. Illud in primis nequa ea
lumpnia, neque fraus, neque dolus adhibeat, ut hec ſimulata adop
tio filij q; morte ueritatem illam ſuſcipiendoꝝ liberoꝝ ſuitatis (imitatis)
ee uideatur. Que maior calumpnia est! q; uenire in berbe adoleſce
tulum benenolente ac meritũ dicereq; filiũ ſenatorem ppli. ro. ſibi
uelle adoptare? uel aut (ſ)cire et audere omis pti, nõ ut ille filius
inſtituatur, ſed ut ẽ prius etat. tr. pl. fieri poſſit, ultro adoptati
uult, neq; id obſcure. Hem adoptatu (emancipari) ſtatum noſtri

Cur ergo adoptat? Probate gentis adoptionis: iã oĩum sacra interierunt: quo ex custodeq nos ee debetis? Jam patricius nemo relinquet.

eiusʳ filiusʳ qui adoptarit? Cur enim quisq̃ uellet .tr. pl. se fieri nõ lutere: angustiorem sibi ee petitionẽ consulatus? in sacerdotiũ cũ possit uenire? q̃ prius nõ sit q̃ Ioues nõ uenire? ut cuiq̃ aliquid acciderit? quare cõmodius sit ee plebeiũ similiq̃ rõe adoptabitur: ita .põ.ro. breui tempore, neq̃ regẽ sacroꝝ, neq̃ flamines, neq̃ sacerdotes, auctores? centuriatoꝝ, et curiatoꝝ et comitioꝝ, auspiciaq̃ ppũ ro. si magistratus patritij creati nõ sunt? Interim nec est? ciui interim nullus sit q̃ et ipm patritiũ ee, & a patritio prodi necẽ est. Dixi apud pontifices ultam adoptionem nullo decreto huius collegij probatam, cõ omnẽ pontificiũ uiʳ iram pro nihilo ee hodiq̃, qua sublata intelligis totũ tribunatũ tuũ corruisse. Venio ad augures, quoꝝ ego libros siq̃ sunt reconditi nõ scriptor? nõ sum: in eq̃rendo uire auguriũ curiosus hoc q̃ unã cũ ppto didici q̃ sæpe in contionibus, responsa sibi noui.

N egas? fas ee cũ ppto, quod de cælo seruatũ sit: q̃d nõ de ee hæc rogatio lata ee dicatur. Audes negare de cælo ee seruatũ adest? pro uir singti uirtute constantia, grauitate præditus? M. bibulus, huic consuleni illo ipso die contendo seruasse de cælo. Firma sunt q̃ tua acta. C. cæsaris uiri pontificis? minime, neq̃ enim mea qui tam q̃q̃ interest exercpsi hic telis q̃ ex illius actionib⁹ in meũ corpus immissa sunt. Sed hæc de auspiciis q̃ ego mitto per breuitatem attingo acta sunt à te. Tu tuo præcipitanter iam et debilitato tribunatu auspicioꝝ patronus? tributo exercuisti? Tu M. bibulũ in contionẽ, tu augures? renuntiasti cũ de cælo seruari sit, tum ppto agi nõ posse? M. bibulus quærenti se de cælo seruasse respondit? idemq̃ in contione dixit ab oppio hoc tuo prodiuisse te oio q̃ adoptatus ees? contra auspicia .tr. pl. te nõ fuisse, tua denicq̃ oĩa actio posteriorib⁹ mensibus fiunt: omnia quæ. C. cæsar gessisset, quæ contra auspicia essent acta, p̃ tribunatu rescindi oportere: q̃d si fieret dubitabat te tuis humeris me custodem urbis in urbem relaturum? Videte hominis amentiã, ut? sui tribunatus cæsaris actio allegatio teneret? Siet sumpsere pontifices de auspicioꝝ religione augures, totũ uertunt tribunatũ tuũ. Quid quæris amplius? an etiã aptius aliquod uis populo atq̃ legi? hora fortasse tecta dici. Quæstus sum iniquo cũ. C. animo mihi collegam meum defenderem: quædam de re. p. quæ mihi uisa sunt ad illius miseri rem p. tinere. Vt hoies, ad quosdam utiles fortes loge

ꝑduxista: te interrogante, Augures

aliter q̃ æquum erat dicta erant, detulerunt. hora nona illo ipso die tu es adoptatus, si quod in ceteris legibus primi nũcium ee oportet, id adoptio tua est. triũ ee horaꝝ! nihil refert. Sin eadem obseruanda sunt, decreuit seruatus. M. drusi legibus, quæ cõtra legẽ cæciliam et didiã late sanctã ppũ nõ teneri. Jam intelligis omnia quæ uitia, quod in sacris, quod in auspiciis quod in legibus fuit te. tr. pl. nõ fuisse: At ego totis fere cæca reliqua uideo enim quosdam clarissimos uiros principes ciuitatis, aliquot locis uidisse te cũ plebe uire agere potuisse: qui etiã de me ipso cũ tua negotione funere elatam rem. p. ee dicerem, tamen id timui, et si minus atq̃ acerbi fuisset, uire uidicti ee dicebant. Ex de me ciuis? accedere. p. benemerito tulisset, timuisse timui te uidisse rei. p. quod salui auspicijs tulisse uire equum dicebant. Quare licebit ut opinor nobis, eius actiones non infirmare, quibus illic actionib⁹ constitutis tribunatus tuus? coprobamerit.

F ueris sane .tr. pl. tam in uire q̃ lege q̃ fuit huic ipse Tullius? uir omnibus rebus clarissimus atq̃ amplissimus. Quo uire, quo more, quo ex ꝓ legem notatim de caput ciuis? damnati tulisti: uetant leges sacratæ uetant. Xij. tabulæ leges priuatis? inrogari id est enim priuilegium nemo unq̃ tulit. Nihil est crudelius, nihil pestilentius, nihil quod minus hæc ciuitas ferre possit proscriptione? missum nam illud et eius acerbitas Sillani temporis, quid hi? quod merito sit insigne ad memoriã crudelitatis? opinor penam in ciuis? re. nocatim sine iudicio, atq̃ auctori constituta. hanc uos igr Pontifices? iudicio

tate uni .tr. pl. plebem dabitis, ut proscribere possit quod uelit? Quero enim quid sit aliud proscribere, uelitis iubeatis ut M. tullius in ciuitate nesit, bonaq̃ eius ut mea sint. Itaq̃ ii. ferat, et si alijs uerbis tulit. hoc plebiscitũ est! hæc lex, hæc rogatio est, hæc uos pati potestis? hæc ferre ciuitas, ut singuli quiq̃ singulis uersibus e ciuitate tollatur?

E quid eam pluncturus sum. nullã uim nullã impetũ timeo. Et plani altos imidos, planam odia improbos, saturam etiã pfidiam, et stultos pdi tos. denicq̃ de mea tamen quæ uidebatur pditus ciuibus ad inimicam ee ppotẽtiam omnes urbes, omnes ordines, omnes dij atq̃ homines uidisse uerunt: uobismet ipsis? Pontifices? et uris liberis, cæterisq̃ ciuibus prouisa auctate & sapientia consulere debetis. Nam ciuitatem moderatæ inidiæ ppti sunt maioribus constituta, primũ ut de pena? rapiens cum peruia? omisgatur. deinde ne pro inidiã die quis accusetur, ut tum

ante magratus accusset interm̃issa dat quiaq; multa irroget aut induc-
a quarta sit accusatio trinundinũ prodita dat quo dat uidetur sit frumẽ-
tũ multa etiã adplacandũ atq; mitigandum iam reis concessa sint
dem̃ etiã bellis populus, facilis suffragatio pro salute. denicq; eam
frequs res illũ diem aut auspicijs aut etiã sacrificijs dilabi. tota
rauca, uidentiaq; sublatũ est. hec cũ ita sint in re ubi omnia est
ubi accusator, ubi testis? a quid indignius q; qui neq; adest sit iudex, neque
citatus, neq; actum de eius capite, libertis fortunis omnibus, conductos
et sicarios egentes et perditos suffragiũ ferre, et eam legẽ putare? At
si de me h̃ potuit, quã honos, quã dignitas, quã res p. tuebatur cuius denicq
periũ nõ expectabatur. cui nihil obe[rat] preter contionem sacram, indic-
tionem comitiorũ tempora, quid tandẽ futurũ est his, quos uita remota est
ab honore ppli, & ab hac illustri gratia est. perucq aut tandẽ sunt, ut
eas nimiũ multi egentes, sumptuosi, nobiles corrumpant: date hanc
tr. pl. hereditatẽ et inuenimini aut iuuentutem et eos magis qui iam
iam rapiduare uidentur in tributa plebis, collegia medius fidius tri-
bunos pl. tota replentur: hoc uere firmato quã rerant de bonis lon-
pletissimaq; bonis, predã plebem populari et spe largitionis oblata. At
quid tulit legẽ scriptor, peritus, callidus, uehens, uibrans ut M. tullio
aquã et igniq; interdicatur. crudele nephariũ ne in sceleratissimo quidẽ
cuiq; sine iudicio ferendũ: nõ tulit ut interdicatur. a quid igitur ut
interdictũ sit, cũ nõ sit interdictũ. O rem, o portentũ o scelus hac
tibi legem clodius scripsit sparsurc lingua sua ut interdictũ sit,
cui non sit interdictũ. Sette noster bona uenia, qm̃ iam dudum et
hoc quoq; liquuit quod factũ non est, ut sit factũ ferri ad populũ
aut uerbis ullis sanciri aut suffragijs cõfirmari possit: hoc tu scrip-
sisti, hoc consulatu, hoc ministro autem nõ impediri potuit, sed etiã
quadrupedũ impurissimo rem p. euidisti, atq; tu eris tam egregius
tamq; demens, ut negabis hoc clodium esse, qui contra leges fuerit
et contra alios qui legẽ scribere solerent, sed neq; eos, neq; ceteros,
in quibus esset aliquid modestie, cuiusq; tibi pudor fuit! neq; tu
legũ scriptoribus hisdem potuisti uti quibus ceteri, neq; opus archi-
tecto, neq; pontificem adhibere que uelles. Postremo nõ in preda
quid societate manupl aut predonem forũ extra muros gladiatores

numerũ, aut denicq; suffragij latorem in ista tua proscriptione quemq; nesi fuit
aut sicarium repere potuisti. Itaq; cũ tu florens ac potens p medius fori po-
pulari uolitares: amici illi, te uno amico tecti, et beati qui se ppto cõmisse-
rant, ita repellebantur, ut etiã palatinam lingua tua pderent, qui in
uidutiũ uenerant, sine arbitres erant, sine reis te defrante drabantur.
D enicq ille notius ligur uenalis scriptor et subscriptor tuus tum. M.
papirij sui fratris eet testo et uidutio iprobatur, morte cuius se uelle
cõsequi dixit, nom̃ sum propij detulit. accusare alienę donationis
sceleriscq sociũ, pp calumpnię metũ non est ausus. Debac g lege
duximus, quę uire rogata uideatur: quã quisq; parte tetigit dicto,
uore, preda, suffragio, quorucq uenit repudiatus, committit qui dus
esset. a quid sibi uerbi scripta est ista scriptio, ut se ipa dissoluat?
Item qa M. tullius falsum senatus consultũ retulit: si g retulit
falsum senatus consultũ, tamẽ est rogatio, si nõ retulit, nulla est. Satis
ne tibi uidr a senatu uidutatũ, ne nõ nõ nõ ementiũ te autem
eius ordinis, sed etiã unũ post urbem conditã diligentissime sera
tui parentis? a quot modis docco legem istam, quã uotis nõ te lege?
a quid si esset pluribus de rebus uno sortitu retulisti? tamẽ me id arbi
traris, id quod M. drusius in legibus suis, plerisq; in bonis ille uir
M. seruius q. l. crassus consulares nõ obtinuerunt, id te posse autu
rarius et stupros demunis et clodijs auctoribus optinere? tulisti
de me ne reciper, nõ ut eurem, quę tu ipse nõ poteras dicere non
licere et rome. a quid enim diceres, damnatũ certe, nõ exulem?
a qui luisti? sed tamẽ ne id quod est scripta ut eurem pena est qui
reciput, qua omes neglexerunt, exactio nulla est: uel stat. quid
opũ publicos exactio? a quid nouis inscriptio tibi nõ aliud uidet
ee, ac meos bonos direptio, preterq; q ne id quod plege lutia
ut ipse tibi rationem terrae, fasene potuisti? a quid hoc ipm qd
nũc apud pontifices agis? te meos domũ conferasse, testamenta
tui feriisse edisseris in meis, te signũ dedicasse, ea que et una roga
tiuncula feriisse: unũ et idem ratione uidetur ee. atq; id qd de me
ipo nouatim tulisti, tam hercle est unũ q; qd idem te lege uno
tulisti ut cypriis res cuius maiores huic ppto sodalis atq; amici
semper fuerunt: ei bonis omnibus sub preconc subiecto eretum

et exules byzantiū reducerentur eisdem inquit utrasq de re negotium dedisses. q̄ quid si idem negotiū dedisset, ut si in asia castophorum flagitaret: inde iret in hispaniam, cū rome decressisset, consulatum ei petere liceret. Cum trib. esset, prouinciam syriā obtineret quoniam de uno horū striberet, una res esset, quod si iam pp̄ur. ro. de ista re consultus esset, nō omnia p̄fecto latronē ip̄ gessisse, nōne fieri potuit ut pp̄ de cyprio rege placeret, de exulibus byzantijs disputet, quę est quasi alia uis. q̄ ut intra certas legis et diuq̄ nisi, ne pp̄ ne sit in conuictis rebus compluribus aut id quod nolit accipę aut id quod uelit, repudiare? q̄ quid si p̄ uim tulisti? tū ne lex est? aut quicq̄ uirū gestū uideri pot, quod p̄ uim gestū ee constet? an si in ipsa latitone tua capta iam urbe, lapides iacti, si manus collata nō est, idcirco tu ad illam labem atq̄ eluiem ciuitatis sine summa ui peruenire potuisti? tū in tribunali aurelio conscribebas? palā nō mō liberos, sed etiā seruos et omnibus uiris comitatos, uim tuam uideb nō parabas? Cum eductis tuis tabernas claudi uidebas? nō in uim uiq̄ multitudinis, sed bonum honestorū, modestia prudentiaq̄ quęrebas? tū arma in eidem castoris comportabas? tibi aliud nisi uti ne quid p uim agi posset machinabare? Cum nō gaditanus castoris euellisti ac remouisti? tū ut modeste tibi agere liceret, homines andares, ab eius templi aditu atq̄ ascensu repulisti. Cum eo qui tō uestru bonoꝝ uirorū, uerba de salute mea fecerant, adire uisus es, eosq̄ adhortationem manibus, ferro, lapidibus diripuisti, tam prō te ostendisti uim tibi magis disputare. Vez hec furiosa uis uestra tr. pl. facile superari, frangiq̄ potuit, uiroꝝ bonoꝝ, uel utrutte uel multitudine. q̄ quid tū gabinio syria dabatur, nisi domū pisoni utriq̄ infinitū impij, nigens perna, ut tibi omnia p̄mitterent te adiuuarent, tibi manum copiā, tibi suos paratas, remiones, tibi peruiam, tibi familias comparent, te suis scelerato contionibus sublenarent, senatus autem irrideret. Equitibus ro. mortē, proscriptionēq̄ minitarent? me terrerent, minus mihi tedem et admirationem demitiarent, meā domū referā uirtus, bonisq̄ omnibus suos complerent, prostriptionis meis me frequentia mutarent, uiroꝝ bonoꝝ me p̄sidio spoliarent.

Pro domo sua ad Pont.

senatū pro me nō mō propugnare amplissimus ordinem, sed deplorare et supplicare mutata uestę prohiberent, ne tū quid uis erat. q̄ quid ego gessi? aut qui timor fuit nō dura in me, ne timidū fari? ee natura. q̄ quid illa tot uirtutes fortissimoꝝ mihi? quid illi egregio? quid senatus? quid denięps omnes boni? si nulla uis erat, cur me flemet potius p̄sertim cum, q̄ aut in repentes retinuerūt, aut urati reliquerunt? An hęc timebam si metū agerem timore uirtutoq̄ maioꝝ, ut possem prius substinere, utrū si diu ducta est, uidi⁹ mihi fuit p timescendum? An sine uidituo priuilegium uidituū in causa tam turpi sceleris homo qui causa si iam est ędificandę nō possem explorare? an ea iam probare nō potero, cuius tanta bonitas est, ut ea ipsa nō mō se, sed et me absentem per se probarit, an senatus, an oratę, an ordines, an hi qui tunc et ytalia ad me reuocandū conclamarunt: stetissent me prius ad me retinendū et confirmandū fuissent? in ea cū quam ipse iam perridiculum talem duxit fuisse, ut me ab omnibus ad meā pristinam dignitatē expectatū atq̄ reuocatū quęrant? Annis tribus diuo pulchrum nihil fuit, priuilegiū p timui, ne mihi prius simulacra irrogarentur, nemo nō interrederet! tam inops aut tam ab amicis, aut tam nuda res p. à magistratibus? q̄ quid si uocate tribus tota, prosopopoiam nō duram in me uta de sua salute muto, sed oīs in illo riue comprobauissent? An si ego presens fuissem, uetere ille rapta uiratoꝝ, tuiq̄ perditi milites atq̄ egentes et nonani nos sceleratissimi mos consilium corpori meo peperissent? q̄ ui cū eoꝝ animi crudelitati resistem, ne absens quid? huc tu meo mentes illoꝝ satiare potui. q̄ quid eum uos uxor mea uiolaret? quā uexauisti? q̄ apparuisti omni crudelitate laceraniste? q̄ quid mea filia tuus fletus assiduus, sordesq̄ lugubres, uobis erant commodę, cęteraq̄ omnium oculos mentesq̄ flectebant? q̄ quid parui filius? quē q̄dū absentem nemo nisi lacrimante uidit? q̄ quid fecerat, q̄d eum totiens p̄sidio interfuisse uobistis? q̄ quid frater meus, qui cū diuo to post discessum meū et prouincia uenisset: neq̄ sibi uiuendū nisi me restituto putaret: cū cuius meror, squalor uix credibilis et undiq̄ omnibus mortalibus miserabilis uidebatur, quotiens est uiro ferro ac

manibus lapsus. Sed quid ego uirum crudelitatis exprimo, quam
in ipm me ac meos adhibuisti, qui parentibus, qui tectis, qui colum-
nis ac postibus meis, horrificũ quoddã et nephariũ omĩ imbutũ odio
bellũ intulisti? Non enim te arbitror cũ post meã discessum omĩm lo
cupletiũ fortunas omĩm prouinciaꝝ fructus, et arbeꝝ et regũ bona
spe et auaritia deuorasses, argenti et supellectilis mee rapidarũ
et ereptarũ. Non existimo campanũ illum cõsulem cũ saltatore colle
ga, cũ alteri tota achaia, thessalia, boetia, grecia, macedonia, omnis
barbaria, bona ciuiũ romanoꝝ condonasses: alteri syria, babylonem
persas integerrimã paratissimasq gentes ad diripiendas tradi-
disses. Illos rem cupidos liminiũ meoꝝ et columnaꝝ et uestibuli
fuisse? Heu porro illa manus, cognitq ratilius censentis ac tepi-
dos meos et famã suam explendam putauerunt, sed ut ho-
stiũ urbes nec omnium hostiũ, utq eoꝝ quibus cũ armis bellum
testificũq sustepimus, nõ preda auidius, ita odio solemus ex
pe qui eos ques ppe crudelitatem eoꝝ inflammatq montes nix horret?
cũ hoc et tectis stabulis residere aliquod bellũ semp uiderat.
Nihil erat latũ deme, nõ adesse eram uisus, nõ citatus affueram,
eram erã tua uidua ciuis in columis, cũ domus in palatio, uilla in
tusculano, alter ad alterũ consulem transferebatur, senatus consules
uocabant, columq marmoreꝝ et edibus meis inspectante po. ro.
ad fatendã consulis portabant. In fundis aũt uitiũ consulis non
instrumentũ aut ornamẽta aule, sed eriã arbores inferebant, tum
ipã uilla nõ preda rapiebatur. Quid enim erat preda? Sed dũ
crudelitate fundunt euerterentur, domus ardebat in palatio, non
fortuito, sed oblato incendio consules epulabantur, et insolitaꝝ
ẽgratulationi uersabantur. Cum alter se ratilius delatus alter
ret bregi consobrinũ fuisse diceretur. hanc ego uim pontifex
hoc stetit, hũc furorem, meo corpore opposito abonoꝝ autem ciui-
tibus depulsq omnem impetũ, distorsaq omnem dui rollectam
uim improbaꝝ, quã inuectã, cõpresso odio atq tanto cõ cruci-
bat in actũ, tam audaces, ereptis meo corpore ui me uno consu-
lares fasces uictq manibus tribunitiisq ui me omnia quã ego
quondã contudaꝝ, cõiurationis nepharia tela adhesit. Q fiat

multis fortissimis placuit ui et armis contra uim decertare uoluissem:
aut uicissem cũ magna inuidia nitione improbos, sed eam ciuiũ, aut in-
fectis bonis omnibus, quod illis erat grauissimũ, uita cũ re. p. contigissem.
Videbam uino senatu, popl. ro. celere mihi suma cũ dignitate redditum
nec intelligebam fieri diutius posse, ut mihi liceret ee in rep. re. p.
qua ipe seruassem. Q si nõ liceret audieram et legeram et clarissimos
uiros nrãq ciuitatis se in medios hostes ad gloriosã mortem pro salute
patriae intulisse. Ego pro salute rei. p. uniuersq dubitarem hoc me
liore conditione q̃ deciꝝ, q̃ ille ne auditor quidẽ huiusq, ego etiam
spectator meq laudis ee potuissem. Itaq infractus furor tuus mi-
nis fatiebat impetus. Omnem enim uim animi sceleratoq, acerbitas me
tuus eripiat. Non erat in tam humani uiuendi tantisq ruinis nouq
crudelitatis locus. Cato fuerat probatus, quid ageres, nõ erat ut qui
modus moribus fuerat idem ee inimicis: quid posses eripere ad
cypriã perditam pdam perierit, alea nõ dederat, hãc nõ mandata
ee sic. M. cato miserius quasi phonestitiũ cypriũ relegatus. Ejiciuntur
duo, quos uidere improbi nõ poterant: alter phonore turpissimum
alter phonestissimã calamitatem; atq ut scitis nõ hostibus usu, q
uirtutibus hostem semper fuisse: me expulso catone emandato, in
eum ipm se conuertit, quo auctore, quo adiutore in contionibus
ea quq gerebat, omnia quicq gerebat se effecisse, confitebat.
CH. pom. quã omnia uidit longe principem et ciuitatis uidebat
diutius furori suo ueniam daturuq nõ arbitrabatur, qui q eius
custodia p insidias regis amici filii hostem raptum subripuisset.
et ea uiuiria uiri fortissimi laceressit, hisdem se copijs est cũ
illo posse confligere, quibus cũ ego noluissem bonos periculo
diuitare. et pr. quid adiutoribus consiliis postea fregit, scitis sabini:
piso tam in fide mansit, quam ille tum cedes, quam lapidationes
quas fugas fecerit, q̃ facile ferro, quotidianisq insidijs cum-
iam à fortissimo robore copias suas reluctus esset. CH. pom.
fore, curiisq priuasset, domoq coegerit uidisti, et quo uidua
potuisti quanta uis illa fuerit orientis et aggregata cũ hor. CH.
pom. teneret iam distracta et extincta. hoc uidit, insistit de-
cendo. Kt. ian. uir prudentissimus et fortis rei. p., et tum mihi

tum etiã uerũtati amiciſſimũ. L. rotã, qui legẽ de meo reditu ferendam nõ cenſuit. q. qui me conſule rei p. reſtituente temperitate amicitiorẽ uobiſ, ceteriſq ciuibus, q mihi acta eſt reſtituente, ui, armiſ, diſſenſione hoiũ, et eadem inſtitutã, nonq diuina pulſam ee dixit. Nihil de meo raptũ poteſt ferri, nihil eſſet inſcripti aut poſſet ualere: omnia contra leges, moreſq maiorũ temere, turbulente, puim, p furorem ee geſta. q. qui ſi illa lex eſſet, nec referre adſenatũ conſules, nec ſuam dicere ſibi libere quoz utriq ciũ foret, nõ oportere ut de me lex ferretur, deceni ne illa quẽ nulla eet, ee lex uideretur. Sua uoluntate, quior, melior, utilior rei p. nulla ee potuit, bonũ. n. ſtelere furore notato, ſimile ire. p. habet, in poſterũ diuinabatur. Hoc quoq C.N. Pompeo qui ornatiſſimã de me ſuam dixit. uoſq pontifices q me ueſtriſq ſuis, auctãtibuſq defenditiſ, nõ uidiſtis illã ee mille atq ee potius flammam temporibus uim ducẽ ſtelere, noctẽ furoribus ſed proſpexiſtis ne qua popularis, noua ab re uiuidna reduidaret ſi ſuã ppti uidutio reſtituti uideremur. Eodemq conſulto M. bibuli fortiſſimi uiri ſenatus ſuam ſententiã eſt ut uos de meo domo ſtatueretis, nõ qd dubitaret, q ab iſto nihil legibus nihil religionibus, nihil uire eet etiã actũ, ſi nõ quis oriretur aliquando in tanta ubertate improboz, qui in meis edibus aliqua religionem reſidere duceret, reſtindere. Nam lege quid illam ee, quotieſq de me ſenatus ſuam, tatiens uidiſſet, quin quid ſtupro illo utiuſ ſuam dicere uidebatur, atq hac rem par illud ſimile Piſo et Gabinius uidit horteo legũ, uidutioq meruiſſet, cum freqntiſſimus ſenatus eet, ut de me referent, quotidie flagitaret: nõ ſe rem improbare dicebant, ſed legem utiuſ impediri, hoc uerũ, nam impediebantur, uez. ea lege, quã iſte eidem de macedonia, ſriciq tulerat. hanc tu. p. lentule neq pa ruſ, neq conſul legem ee unq putaſti: nã. tr. pl. referentibus ſuam, de me dignatus conſul ſepe dixiſti et. Et. cum. quo ad effecta res eſt, de me remiſiſti legem, promiſi gratã tuliſti, quoz tibi ſi eſt illa lex, niſi; haberet. At etiã q. metellus rollego tuus uir dariſſimus, qua legem ee horteo alieniſſimam. p.

Pro domo ſua ad Pontif.

clodio uidiuarent. Piſo et Gabinius eam millam ee fri. p. clodij ciũ de me adſenatũ una retulit, uidiuauit. Si uo iſti q clodij leges timuerunt, quid eas omnium ceteras obſtinauerunt. Senatus qd tuiſ eſt grauiſſimũ uidiuũ de uire legũ quatuoriq ciuib. de me rogatus eſt, tenens, eam millam ee uidiuauit. q. quod item mi lentule uidiſti mea lege, qua de me tuliſti. Nam nõ eſt uiolatũ ut mihi romã uenire liceret, ſed ut uenirem. Non. n. uoluiſti id qd licebat ee, ſed lucet, ut me uta ee uire. p. magiſtratus ut arceretur impio po. ro. uideret, q. admi niſtrandã ciuitatem reſtituerat, huc tu etiã portenioſa peſte, etulem appellare auſus es, ciũ tenuis ſteleribus facas eſſes notatiq, ut omnes loũ quo adiſſes, exiliq ſimillimũ redderes. quid eſt enim etulipm per ſe, nam ualamitate, nõ turpitudine. q. ui q eſt turpe, re uera tũ eſt pena peccati, opinione aut hoiũ ſit pena damnati. Tuũ q peccato meo nomen ſub eo an re uidiuatas pectoram ne, quia tu id dicere audes, qui ſatellites tui febrem cotidianam nocant, neq quiſq eoz qui ſolebant nõ mõ ui nõ eſt tam imperitus, quin ea quæ geſſi in conſulatu peccata ee dicat. Sed nemo eſt tam inimicus patriæ, qui no meis conſiliis priam conſeruatam ee fateatur. q. quod. n. eſt in terris cui, tamen tantulũ ue conſiliũ, quod nõ de meis rebus geſtis, ea quæ mihi eam optatiſſima et pulcherrima uiuidauerit, ſtuminis eſt. po. ro. parietq et gentiũ omniũ ac regũ conſiliis ſenatus decreuit, ut omes qui re. p. ſalua ee uellent, ad me unũ defendendũ uenirent, oſtendit q nec ſtare potuiſſe rem. p. ſi ego non fuiſſem reſtitutus, nec futuram ee ullam, ſi nõ rediſſem. Proprius eſt huic dignitatis ordo equeſter, omis eam ouem publicanoz ſocietates de meo conſulatu ac de meis rebus geſtis amplaſſimis atq ornatiſſimis decreta fecerunt. Scribe qui nobiliſ ui rationibus, monimẽtis pubis uerſamur. nõ obſcuro de meis in rem. p. beneficijs, cui uidiuas decreta ee uoluerunt. Hullum ẽ in hac urbe collegiũ, nullus pagani, aut montani, qui plebei quoq, urbani, mores uidet conuentula, et quaſi comitia quædam ee uoluerunt, qui nõ amplaſſime nõ mõ de ſalute mea, ſed etiã de dignitate decreuerit. Num quid ego illa diuina atq immortalia munera, et ornamẽta

et rotuis uiris decreta cõmemorem, quibus tamq̃ gradibus mihi uidear in cælũ ascendisse, nõ solũ in priam reuertisse, ille uº dies quis fuit? Cumte. p. lentule legẽ de me ferentem. po. ro. uidit senatus quantus ipse et quanta dignitate esset. Constat. H. nullis umq̃ comitijs campũ martiũ tanto celebritate tanto splendore fuisse omniũ confitemur, bonorum, statũ ordinẽ floruisse: Omnibus ciuitatũ, nationũ, prouinciarũ, regũ, orbis denique terrarũ de meis in meos mortales meritis, unũ uidetis, unũq̃ consensum aduenientis meis atq̃ intrantis in urbem qui fuit? utrũ me patria seruare, ut lucem, salutẽq̃ redditam sibi ac restitutã atque debuit An ut crudelem tirannũ, qd nos ratilinę gregales de me dicere solebatis? Itaque ille unus dies quo me ppatris. ro. aperta in capitolio atq̃ in domũ sua celebritate, lętitiaq̃ comprobauit bonos fecit, tantę mihi rotunditatem fuit, ut tua mihi illa constiterit rata uis nõ mo nõ propalsanda, sed etiã emẽdanda fuisse uideatur. Quare illa calamitas si ita est appellanda, genus hoc generis totũ maledicti: ne quis q̃ audeat cum reprehendere consulatũ meũ tot tantis armis tam omnibus undiq̃, testimonijs, auctoribus coprobatũ. Quod in isto maledicto tuo probrũ nõ mihi nullũ obiectabas? sed etiã laudẽ illustrissimã. quid tu aut fieri aut fingi dementius pot? Ego etiã maledicto huic ame priuatam et contedas. Semel id cũ fieri quod omnes nõ negant immortalitati si fieri pot mandandi, tu supplicio puniendũ putasti. utq̃ cũ unitũ tuũ, multaq̃q̃ preter te in flamantum in bonos omnes ipsum meo corpore effrepi: ne eam ciuitatem quã seruassem inermis! armatis in discrimen adducerem. Ecce nõ fuit in me pena ulla petita. At fuit uidit, ciuis? Quis me umq̃ ulla lege interrogauit? quis postulauit? quis diẽ dixit? Post q̃ damnati pena stabilitum est, ppetuo, qq ubi tute popularis nisi cũ ppe tristi potes durare? Sed nõ hoc uitio amentiq̃ productũ fuit: ut nemo ciuis ro. aut impietate, aut ciuitate posset amittere: nisi ipse auctor factus fuit. quod tu ipse potuisti iure causa durare: Credo. H. qq in illa adoptione legitima factum e, nihil tam te ee interrogatis auctor ne ees, ut ite. P. fonteius

P. domo sua ad Pont.

uitq̃, neq̃ p̃ patrem hęc: ut in filio. Quero si aut negauisse, aut tacuisset, si tam ad. xxx. decuriis assistent, nũ id iussum declarati, recte nõ: quid uta? quia uis maiorib⁹ nris qui nõ recte et callidius pplares: sed uere et sapienter fuerunt, uta compendiũ tuũ ro. libertate nemo posset ciuitus amittere. Quin et si dicet uiri sacramentũ in libertate ciuitatis uidissent, tam quotes nisi uellet quis hoc in qđ ferrem uidisset refferre posse uoluerunt: ciuitate nõ nemo unq̃ ullo ppto uitio amitteret ciuitus. Quin ro. in columnis ab prosciptis tabantur, fieri nõ poterant latini, qui erant auctores facti, nomq̃ declarant. Quin erant rei capitalis condemnati, nõ prius hanc ciuitatẽ amittebant q̃ erant in eam recepti, quo uertendi hoc est mutandi soli causa uenerũt, id autem ut essent fortunis, nõ ademptione ciuitatis, sed tecti et aquę et ignis interdictione faciebant. po. ro. L. Sylla dictatore ferente comitijs centuriatis municipijs ciuitatẽ adem it, eis de agros de agris ratũ est. Fuit enim ppti prius de ciuitate, ne hodie quid ualuit, q̃ diu illa syllani temporis arma ualuerunt. hanc uero uolaterani cũ etiã cẽ essent in armis. L. Sylla auctor rei. p. re cupata comitijs centuriatis ciuitatẽ eripe nõ potuit, hodieq̃ uolaterani nõ mo ciues, sed etiã optimi ciues ferimur. nobis tum simul hac ciuitate cohabitari hoi: p. clodius euersa re. p. ciuitate adimere potuit consilio adiutore: conductis, quos nõ solũ egentes sed etiã seruos, seduloq̃ principe, qui se illo die confirmat, roge nõ fuisse. Quod si nõ fuit, qd te audatius, qui in eius nom isidoris? Quid desperatius? qui ne emẽdando quid potius aut tute adumbrare melius? Sin aut is primus fuit quod facile potuit pp inopiam tecti in foro pernoctans cur nõ uideret si gladius fuisset cui te fuisti in uitam ne probauit, hoc tu q̃ homo ppteris uitę munitã ciuitatem & libertatem, putas ee oportere ut si. tr. pl. rogante uelturs, iubeans ne fidulij centũ sit. uelle ei et libere dicere, possit unusquisq̃ nrum amittere ciuitatem. Cum q̃ maiores nri populares nõ fuerunt, qui de ciuitate, et libertate; ea uira fuerunt, quę nec uis temporũ, nec potentia magistratuũ, nec res iudicata, nec denique uniuersi. po. ro pręs

Lege de minuis pub. tulisti anagrino nesao au me nulle g grug. q cui ob eā lege statuā i mes cedb posue: ue lo cui spe in tui tēta iniuria lege et instipationem sineue refellet. Que res mumicibs anagrinis ornatissimis mto maiem dolem fuit: q̄ que ille de gladiator scelera anagrin fecerat. Quid si ne scriptum quide mq̄ē in ista ipsa rogatione, quā scelus negue sanxisse. Tu huic ue aēa tui

que ceteris in rebus est maxīe labefactare posset. At tu et creator
ciuitatis tue acta tui preclari tribunatus hois dignitati honestes.
nihil de me tulisti: quo minus eēm nō mō in ciuiū mō, sed et
in eo loco in quo me honorei ppli ro collocarunt: tam ne cum tuo
uore uiolabis, que post nephariū scelus consulū shipoq; tot uides
uidisse spōnatus ro. et totius italie honestatis que ne tū quidē aborum
negare poteras ee tua lege senatorem. Ubi eim tuleras ut mihi
aqua et ignis interdiceretur, qđ gratus de P. pompilio. Saturnio
de metello tulit hoies sedatissimi, de optūo ac fortissimo ciui
bus, nō ut eēt intēdictū, quod ferē nō poterant tulerunt, sed ut
intēdiceretur. Ubi ramisti ne meo meloro censor in senatū legē
q̄ de omibus etiā quibusdam damnatis interdictū est. Semper
est in legibus: quere hoc et clocho scriptore legū tuarū. Subd adee
latuat oio, sed si requiri iussisset, inuenisset hoiem apud sororem
tuā occultarie et rapiste dimisso. Sed si prem tui cuius medius fidius
egregiū dissimilem uiri: nemo umq̄ sanus esculum appellauit
qui cū de eo tr. pl. promulgasset adee pp inigratē illius tumult
temporis noluit: et eqd equē impiū est abrogatū. Si mihi pena
legypcia turpitudinem nō habuit, pp uim temporis time; cui dros
ducta nō est: qui reus nō fui, qui numq̄ sum a tr. pl. ciuitatis dig
nati pena ee potuit. Ea presertim que ne in ipsa quid rogatione
ptscripta est. Ad uide quid interfuit inter illā iniquissimā patrū
cauā, & hāc fortunā, cōditionēq; nrorū. Patrē tuū ciuē optimū
clarissimi uiri filiū, qui si uiueret, qua seueritate fuit tu pro
fecto nō uiueres. L. philippus censor auūculū suū ejecit ire
ritando senatu. tribil. H. poterat dicere; qr iusta nō erāt, que erāt
acta in re. p. in qua et illius ipsius temporibus censorem ee noluisse,
M e. L. cotta homo censorius in senatu uiuatus dixit rei censor tū
eēt, cū aberam: in meo loco senatorē retinatus fuisse. Quis timeā
loci uidue subdole? Quis meos amicos testamenti dulcedo
meo ferit? Quis mihi nō idem tribueret quod ei? Quis me
nō mō ciuis, sed breuis retrahe contra tuā legē et uiuere dubi
uit? Denique uniuersus senatus multo ante qđ est lata lex de me
grauē agendā censuit, ciuitatibus his que nō M. tullius primo eram

ciuē optūe de re. p. meritū recepissent. Et tu unus pestifer ciuis, eū
restituta negas ee ciue, que electū uniuersus senatus nō mō ciuem
sed egregiū ciue semper putauit. At nō ut annales ppli ro et mo
numenta uetustatis loquuntur. Censor ille. Q. et M. furius ca
millus et M. cōsulares seruilius, cū eēnt optūe de re. p. meriti, tam ppli uiri
tati in uiatidicam qđ fuerunt, dampnatiq; comitijs centuriatis
cū in exilium profugissent, rursus ab eodem ppło placato sunt in pri
stinā suā dignitatem restituti. Q. si hui dāpnato nō mō nō imi
nuit calamitas clarissimi uiri, sed et honestauit. Hā et si
optabilius est nusquam uite confugere sine dolore, et sine in uitro
tam ad imortalitatē qđ plus affert, desiderauit ee ciuis ciuibus
qđ oio numq̄ ee uiolatū. mihi sine ullo iudicio ppli profecto nō
cū amplissimis autem iudicijs restituto maledicti loci aut crīs
quē timebat: fortis et constans in optima ratione ciuis. P. pompilius
semper fuit, tam ciuis in omni uita, nihil est tā ad laudē illustrius qđ
calamitas ipsa. Q. quis. H. tam meminisset et tā bene de re. p. meritum
nisi ab improbis expulsus eēt, et per bonos restitutus. Q. metelli
preclara uirtus uitre militari fuit egregia constantia omnibus uitae
plena grauitatis: tam huius uiri laudē ad sempiternā memoriā gloriā sui
temporis calamitas propagauit: Q. si et illos qui expulsi sunt
nimis sed tam legibus reducti, inimicis interfectis rogationibus
tribunitijs nō auctate senatus, nō comitijs centuriatis, inimicos nō decretus talue: nō desidero ciuitatis
uinimicos probo nō fuit ime, qui profectus sum integer, abstu
limus ciue rei. p. dura maxīa dignitate et unio frātuo, altero
consulari reducente: altō pretore petente, tuū scelus, meum
probat putas ee oportere? At si me ppli ro. uiritatus maxīe
dira, inuidia, ē ciuitate eiecisset, idemq; postea mea in re. p. bene
facta recordatus et collegisset, temeritatē atq; inuidiā suā
restitutione mea reprehendisset: tam profecto nemo tam est amens
qui mihi ppli tale iudicium nō dignitatis potius qđ dedecoris fuisse
oportere. Nunc nō tū me in iudicio ppli nemo enim uocauit
rōdemnari nō potuisse qui rōdemnatus nō sim. Denique ne et
pulsus quidē uta sim, ut si me contēderem, superare nō possem
rōtracq; a po. ro. semper sim defensus, amplificatus, ornatus.

Quid est qꝛ quisq; mihi se ꝓpter pplari rõe anteponat? An tu ꝑpm ro. et illũ putas, qui constat et his qui merentur cõdemnantur, qui spelluncas uim afferant magistratibus, ut obsideant senatũ, aptent quotidie redem, uirtutis rapinas, quã tu tamẽ ꝑpm uirbis tabernis clausis frequentare nõ poteras, cui ꝓpter duros lentiginosos, lollios, strabos preferebas. O speẽ dignitatemq; ꝓpti! rot quã leges, quã rationes essent: quã gentes ultime ꝓtimuerãt multitudinem hominũ et seruis cõfluxam et facinorosis egentibus congregatã. Illa fuit pulchrum do ꝓpti ro. illa forma quã in campo uidisti? tũ etiã in ipsa rostra senatus totiusq; urbis auctoritatem et studiũ diuendi ꝓpatris fuit. Ille ꝓpter est, diis regũ uictor atq; imperator omniũ gentiũ quã illo clarissimo die scelerate uidisti, tũ cum omes principes ciuitatis, omis ordinũ atq; etatũ omnium suffragiũ se nõ de cause fuis, sed de ciuitatis salute ferre rogabãt. Cũ denicq; homines in campũ nõ tabernis sed municipiis clausis uenerunt. hoc ego ꝓpto si tũ consules, aut fuissent uiri re. p. aut eõ nõ fuissent: nullo labore tuo pretipiti furori atq; impio scelori restitissem, sed publica cum rostra uim armata suis ꝓpti prsidio sustinere nolui. nõ quo mihi P. scipionis factũ stortiq; mutius consul qui in gerenda re. p. putabatur fuisse segnis gesta multa senatus consulta nõ mõ defendit sed ornauit: mihi, aut te inuito tũ consulibus! aut te uiro et heroi et cum illis armis decertandũ fuit. Quare eo ipso multa et alia metuenda ad seruos medius fidius res ꝓuenisset, tamen ipsos homines ferre illa rõuinatione inuisũ neq; bonis odiũ retinebat: hic tu me etiã gloriari uetas. negas te ferenda quã solitam de me prędicare et horno factus in diuis et sermone urbano ac uenusto me dicere solere et me uoce eundẽq; dicacitate, minime et sororẽ meam. Nõ tam uis solere sum quam me te dicã, nõ tam uerecundus quã mi nerua sororem meã, uenus et sororem pulchrum. Sed in ego mihi sororẽ uirginem abscisso: tu sororẽ tuã uirginem te nõ stupti. Sed uide ne tu te debeas uoce dicere. quã tu uiue tam sororem et uxorẽ appellare possis. Et cum hoc reprehendis,

uis forensium rum uis interna ꝓpatris bonis displicet: Sz Scipionis

S. domo suo usq; Pont.

quod solere me dicas: dicere ego Ciuis predicare quis umq; audiuit: Cum ego dicere me nisi coactus uerbo dicerem? Nam si cũ nobis furta, largitiones, libidines obijciuntur ego respondere solebo meis consilijs, pugnis, laboribus, priam et gestatã, nõ tam clarissimis de gestis rebus gloriam, q̃ dicere obrectus nõ refutari. Sed si mihi ante hõc diutissima a rei. p. tempora, nihil umq; aliud obrectũ est, nisi crudelitas illius temporis, cui a prima pueritia depulsa. Quid me huic maledicto utrũ nõ respondere an demisse respondere decuit? Ego nõ etiã rei. p. semp uisa uita putaui me illius pulcherrimi fui: quod et auctore senatu, consensu bonoꝝ omniũ pro salute ptriã gessissem: splendorem uerbis, dignitatemq; retinere, presertim cũ mihi una in hac re. p. audiente. po. ro. q̃ mea hanc urbem et hanc rem. p. et salua uirtute dicere fas fuisset. Exercitũ est eam illud maledictũ crudelitatis, q̃d me nõ ut crudelem tirannũ, sed ut mitissimũ parentem omniũ ciuiũ studijs desideratũ, repetitũ, accersitũ uidere aliquid ecortũ est. obijcitur mihi metus? ille dissertis, cui ego crimini respondere sine mea magna laude nõ possim. Quid eum pontificem debeo dicere? ꝑtem me rostra profugisse? aut ad id quod mihi crimini dabatur nõ mõ peccatũ nõ erat, sed erat res post natos homines pulcherrima, uidutiũ ꝓpti ptimisse? aut id nec propositum illius fuit. et si fuisset, diuinum quã dissertissimum: bonoꝝ mihi presidiũ dimisse? falsum est: me morte timuisse? turpe est: dicendũ q̃ est id quod nõ dicem nisi coactus? Nihil. H. umq; de me dicis: sublatus ad stirpem laudis tuã potius q̃ meã dicendi. Dico q̃ et q̃ possim melius dico. Cum autem pditoꝝ et rauinatoꝝ uitaq; uis dicere tr. pl. consulibus auctoribus et adhibito senatu ferreus egibus ro. suspensa ac sollicita tota ciuitate, nõ tam time misere ti faceret, q̃ per me in omes bonos me uidisse? si uiuissem tamen rei. p. reliquias, si uictus eem millas futuras. Quod tũ uidisses defleni rõuigus miseri dissidiũ, liberoꝝ carissimoꝝ

solutudine fratris absentis amantissimi atq; opti eorum subitas fu-
datissimq familie ruinas. Sed his omnibus rebus uita antepono me
aq; cuiusq rem p. rondere meo discessu q; omnium interitu ceridere
malui. Spauri id quod arridet, me carentem posse ultro fortibus
egritari si una cū bonis interissem, nullo nō posse resuscitari.
Crepi, pontifices, magnū et incredibilem dolorem, nōnego neq;
ustam mihi abstruso sapiam, qua nonnulli uiri me requirebant, qui
me aio nimis fracto et atq; afflicto loquebantur. An ego potes
cū tot rep tanta uarietate diuellerer, quas idcirco fleo q; ne
nūc quid sine fletu rōmemorare possim, uituperari me et bo-
mitem et eorum naturę sensum repudiare. Tum nō negue
illud meū factū laudabile, nec beneficiū ullius amē in rē. p. pro
fectū duterem, siquid ea rei. p. causa relinquissem, quibus equo
aio careremq; eamq; ai duritiā, sic corporis, quod cū uiuitur
nō sentit stuporem potius q; uirtutem putarem. Sustrepe eam
tot ai dolores atq; ea quę rapta urbe arridunt uictis flante
unū perpeti et eam se uidere distrahi: aiq; ea eorū distrahi
tecta diripi, fortunas priū denique eā causa primū ipsum amitte
spoliari ppti. ro beneficijs amplissimis priuatum et altissimo
dignitatis gradu uidere pterea inimicos nō dū morte de-
plorata, arbitria petentes funeris: hec omnia subire redundare
cum causa, atq; ita tū dolenter assit, nō tam sapiens q; hoc qui
nihil curant, q; tam amicus tuus ac tuiq; eos humanitas
postulat, ea laus preclara atq; diuina. Nam qui ea q; nunq;
rara ac rarenda: dixit: aio ego rei. p. eorū desertū nullam
benivolentia insignem in rē. p. declarat. Q; qui aut ea relig
rei. p. causa: aquibus cū summo dolore diuelluntur: et rara pria
q; cuius salutem raritati anponit suoq;. Quare dimissis
hinc ista furia atq; audeat hec q; me qm lacessiuit. Sylla
nam ut consul, togatus armatos uictrix, priuatos rō subito
armatus repressit: utriusq; temporis fructu tulit maximum; si
genere q; et senatus auctate et senatū q; omes bonos mes

salutis ratio mutata uelit uidi: posteritas q; et seruitus et pplus
ro. et oēs mortales et priuati et publice uidebuntur: sine meo radium
rem p. saluam et nō posse. Sed hic meus rēditus pontifices nō
uidebo continetur: nam si uel me in meis sedibus collo-
cat id quod in omni mea ratione semp studijs consilijs, auctoritatib
suis q; egi scribo. Video me plane ac sentio restitutū. Sed mea do-
mus nō mihi nō redditur, sed et monumenta prebet inimi-
co dolorus mei stelarus sui p. calamitatis, quis erit qui huc redi
tū putet q; pena sempiterna putet. In cōspectu pterea totius
urbis domus est mea pontifices: in qua si manet illud non
monumentū urbis, sed sepulchrū inimico nōie inscriptū, denique
potius aliquo est q; habitandū in ea urbe in qua trophea de me et re. p.
uidear constituta. An ego tantam aut ai duritiem hoc, aut animum vin
pudentiam possim, ut tuus urbis seruatorem me et seruatus omni
assensu totiens uidear in eam possim intueri domū meā euersam
nō ab inimico, sed ab hoste cū, et ab eodem instructam et positam in
oculis ciuitatis, ne unq; conquiescere possit fletus bonorum, spauri
mentis regnū appetens domus est, complanata: et quid aliud equi arridisse
po. ro. me hoc uidebuntur nōne ipse equę mihi scribitur pena approbare
e. Spurij nefarij domus ab eorum cōsensu euersa atque in eadem loci edes
porta tellurus. In uarrei prata domus fuit. M. uarrei q; publicato
est, et euersa, ut illius furiosi memoria et nōie loci notaretur.
M. emilius cum absentis caputoly gallos imperio repulisset, non
fuit contentus beneficij sui q; regnū appetisse est uidetur,
ergo eius domū euersam duobus locis connexā uidens: qua q
maneret nisi sceleratis ac nefarijs ciuibus materiam pene constituisset
batur sine: eandem ego scribe ac sustinebo, ut apud posteros
nros nō existimetur conniuentiam et scelerū, sed auctor et dux
fuisse uidear, hanc nō pontifices labem turpitudinis et ignomi
nię poterit pplus ro. dignitas substinere; uino senatu, nobis prin
cipibus publici consilij: ut domus M. tullij ciceronis cum domo
fului flacci et ad memoriā pene publice constituta consulta et
uideatur. M. flaccus q; cū C. gracco contra salutē rei. p. fecerat
et senatus scelus est interfectus, et eius domus euersa et publicata est

In qua porticu post aliquanto. Q. catullus de mambibus cimbricis ferit usta
aut fax ac furia patrie tue urbem pisone et gabino duribus conteriisset,
o cupasset, teneret. imo eo denique tempore. et clarissimi uiri mortui
monumenta delebat, et mea domu tu flacci domo conigebat. ut quo
pena senatus asseuerat. eiusdem ciuitatis eadem iste oppressa senatu
assiteret eum que. p. c. custodem patrie uiduassent. hanc no impalato
atq in pulcherrime urbis loco porticu et patremini. furoris tribu
tij, sceleris consularis, crudelitatis cominatazq talamitatis rei. p. doloris
mei defixu uidistis ad memoriam omnium gentium sempiternam. quia
porticu pro amore. que bona in rem. p. et semper hostis no mo sen
tentiis, sed si opus eet manibus uestris disturbare cupiens, nisi qui
forte illius castissimi sacerdotis stupstuosa dedicatio deteret. O rem
qua horrenda libera libertate ridere no desinunt, tristiores aut sine
maxio dolore audire no possunt. P. ne clodius. qui et pontificis
maxi domo religione eripuit, si in mea intulit. huc uiq et uos
qui estis antistites cerimoniaq et sacroq actorem bonis et magi
stru publice religionis. O dii immortales nostri. h. hoc audire cupio. P.
cladius ara sacra curat, uestru numen horret, res omnis humanas
religione ara continere putat. hic no illudit. auctis omnium horum
qui adsunt sumoq uiroq, no ara pontifices grauitate abutuntur.
& Ipsto ore religionis uerbu euidere aut elabi pot. cu tu eodem
more auruspando senatu q seuere de religione deterreret, impu
rissime, tetterrime meq uiolasti. Aspirite pontifices bonam religionem
et si nobis uidetur, quod est bonoq pontificu monere cu modum
quendam ee religionis, nimiu et superstitiosum no oportere: quid
tibi metue fuit, aut illi superstitione homo sanatus sacrificiu ad
uerse domi fieret, immissere. an quq aut te tanta mens imbecil
litas tenuit, ut no putaresi deos satis posse placari, nisi et mihe
bribus, religionibus te implicuisses. O uite immq uiduste munus tuae
qui et sacra priuata coleru, et sacris publicis sacerdotijs ppetuq
cu sacrificiu bone dee fieret. interfuisse. nemine, ne illum quidem
qui rerus fastus est, et quo intelligitur multa in uita falso bona
opinari, cu ille qui nihil uideret, stiens. q nephas eet homini am
misit. istius qui no solu aspectu, sed etia incesto flagitio et stupro pollui cerimonia

poena ois oculorum
ad cecitate

P. domo sua ad Pon.

in ceritatem mentis est conuersus, hoc auctore tam casto tam religioso
tam seo, tam pio potestis pontifice, no cōmouori cu suus durat. et mani
bus domu ruinis opti euertisse, & eam ipsam manibus constrauisse. q ut
tua finis consecratio tuleram inquit ut mihi haberet. O quid no exspectas
ut siquod uis no eet rogare. ne esset rogatu. Jus q statuetis et
unius cuiusq uirum, sedes, aras, foros, deos, penates sublatos et libi
dini tribunitie in que quisq phonues conitatos inuenit. quem
impetu no tulerit huius domu no solu affligere, sed et in posteru tempus sempiterna re
ligione obligare. Quid sic accepi pontifices in religionibus sus
pendi caput et interpretari quis uoluntas deoq immortalium
et uideatur: nec est ulla erga deos pietas nisi honesta, de numine
eoq ac mente opinio. cu etiam nihil abhorreo quod sit ministu aut
inhonestu arbitretis hominem inuenire usq labes tu cuiusq tenebat
neminem potuit cui meas sedes adduceret. cui traderet, cui dapna
ret ipse. cum lari illius tum pecuniu cupiditate flagitaret. ob eaq
tam una iusta illa rogatione sua uir bonus dominu et inimicis
et uoluisset: tam illo ipso in furore suo no est ausus intra domu
cuius cupiditate inflammatus erat possidere, deos immortales
estimatis cuius labore & consilio sua ipse templa temerunt
in eius domu afflicta et euersam pecunia hoc sceleratissimi
nephariu latrocinium emigrare uoluisse. Cuius est nemo tanto
in pplo extra contaminatam illam et cruentam. P. clodij manum
qui rem ullam de meis bonis attigerit, qui no pro suis opibus
in illam tempestatem defenderit. Atqui aliquas et contagio pde
scietatis, emptionis contaminauerit, nullius neq priuati neq
publici iudicij pena effugere potuerunt. Et hos q bonis quoq nemo
rem ullam abstulit, qui no omnium iudicio sceleratissimus habetur.
D ij Immortales domu meam eruerunt. Ista tua pulchra libertas
deos penates, familiares meos haberi expulit, ut ate ipsa tamq
raptum sedibus collocaretur. Quid est sanctius. quid omni religione
munitius q domus unius cuiusq ciuis. huc ate
huc fari, huc dij penates, huc sanctitas religionis cerimonie cotinentur.
hoc profugium est, ara sanctum omnibus ut ne attrectare nefas sit.

Quo magis est furor isig ab auribus uris repellendus: qui quę maiores
uestri religionibus tanta nobis et sita tt noluerunt. Ea ust nō solum
contra religionem labefactauit: sed et ipsis religionis nōe euertit:
atq dea est, bonam et qportet, qm quid est abste dedecora libertas
inquit. Eam tu q domi meę collocasti, qua et urbe tota subuertisti?
Tu tū colleguis tuos summa ptate predatos negares liberos tt, cum
in templū castoris aditus tt aptus nemini. Cum hinc diuissimū
utrū summo qui nato sumus ppli beneficijs ustum pontifex et
consularem et singulari bonitate eiusdem et modestia predum
quę satis mirari quibus oculis aspexeret audeas nō quęo: audete
ppli. ro. tū pedisequis consultari uberes rū indemnatū et umbares
priuilegijs tirannis et urbanis? rū principem orbis terę uirū
uidusum domi continereb, rū forū armatis cateruis perdito
horum possideret: libertatis simulatrū in mea domo collocabas, quę
domus erat ipsa uidere crudelissimi tui dominatus et miserrime
ppli. ro. seruitutis. Eum ne libertas sua potissimū domo ciuitas
tota ueniret: At unde inuenta est usta libertas? O uetus enim dis
genter. Tanagrea quędam meretrix fuisse dicitur eius nō longe ab
negrea simulatrū in marmore in sepulchro positum fuit. Ij quidem
homo nobilis nō alienus abhoc rehoso libertatis sacerdote adorna
tū edilitatis sue deportauit. Et tm cogitarat omis superiores mune
ris splendore superare. Itaq omia signa, tabulas, ornamenta q
quod suptuit infamib ac rōibus locis, tota e greria atq insulis
omnibus honoris ppli. ro. causa sane frugaliter domū suā reporta
uit. Si posteaq intellexit posse se in uersa edilitate apio se con
sule prętorem remitiare si mo, eadem prima loca competitorem
habuisset, aliqua edilitatem duobus milioris partis in arca partim
in ortis suis collocauit, signū de busto meretricis ablatum ish
dedit, q est signū magis ustoq q publice libertatis hanc deam,
quisq uiolare audeat, et ymagine meretricis ornamentum
sepulchri a fure sublatam, a sacrilego collocatam hec me domo
mea pellet: hec ultricis afflicte ciuitatis rei p. spolijs ornabitur.
hec erit in meo monimento quod partum e, ut esset uidituis oppsit
seruitus ad memoriā sempiternā imprimidis. O. a. ramle patre

Pdomo sua ad Pōm.

ne appellem an filiū retentior. H. memoria filij est, et cū reb meis
gestis coniunctior. tantū ne te fefellit cum mihi summa et quande
maiora premia in re. p. fore putabas. Negabas fas ee duos cōsulatus
ee in hac ciuitate mirabar rei. p. duo simul inuenti qui tribunū
furenti constrictū traderent. O qui pro me. P. C. desperare
et ppto et supplices et eductis atq impio uetarent quibus precantib
bus domus mea disturbaretur, diriperet, qui denicq ambitus for
tunas meas reliquias suas domos comportarent. Enio ad
prem. Tu, o. catule. M. furbuij Fulvij domū cū his fratris tui sortē fuisse
monumentū tuas manubias ee uoluisti: ut eius qui priuatas
rei. p. consilia repressit, omis memoria fundatus et torulis hanc
ac mentibus tolleretur. Hoc siquis tibi hedificanti illā portam
duceret fore tempus cū hinc. r. pl. qui auctore senatus, uidetis
bonos omnes neglexisset, tui monimentū consulibus nō modo
inspectantibus, uerū etiā adiuuantibus disturbare euertere idq
cum eius qui rem. p. et senatus auctore consul defendisset, domo
conuiuio gere, nōne responderes id nisi euersa ciuitate accidi
nō posse? At uidete hanc intollerabilem audaciā cū profecto
quidam de erronea cupiditate monimentū iste nimiq aut
religionem ullam et coluerunt: habitare laxe et magnifice
uoluit, diuisq et magnis et nobilib domos coniungere eode
parieto temporis quo meus discessus usi rem gdis eripuit
quę fuit, contendit postumius sibi domū uenderet cū ille
ad negaret p se limitib eius ee obstructus minaretur. Affir
mabat postumius se uino illam domū usus nunq fuisse am.
Natus adolescens et ipsis sermone intellecta, quid fieri oporteat
hominem ueneno apertissime substulit. Emit domus lungatoribus
defatigatis propt diuidia rarus q existimabat. O nostri q
hec ora pertinet, domus mea illa prope tota nauta e uix pars
edii meae detimo ad catuli porticū accessit rama fuit am
bulatio et monimentū et usta tanagrea appressa libertate, li
bertas in palatio pulcherrimo prospectū porticū cū laminis
pauimentata trecentis pedū corripient amplissimū pistrin
cetera eiusmodi facile ut omnia domos et largitate et dignitate

superaret. Et homo religiosus aedes meas idem oneret et uenderet, tam illis tabis
tenebris, nō est ausus suū nom̄ emptiōi illi adscribere posuit. C. posuit S. ratione
illū habem̄ sua uirtute egentem, ut si qui in marsis ubi natus est, tectū
quod imbris uitandi causa subiuderet, nullum habet. edis impalatio no
bilissimas emisse sit dicetur. Inferiorem eius puerare assignauit
nō suę genti fontes, sed clodii quā reliquit, quę minimam et infra
clodii nemo nom̄ dedit, nisi aut egestate, aut scelere, pduus hanc
uos pontifices tam uarię, tam noui in omni quę nobilitate impudē
tiam, audaciā, rapiditatem comprobabitis? Pontifex nigri affuit.
nemo te pudet, cui apud pontifices agatur? pontifici dicere te, nō
collegiū pontificū affuisse presertim cū tr. pl. uel denūciare potue
ris, uel etiā rogare. esto collegiū nō adhibuisti. o quid de collegio.
quis tandem affuit? posuerat enim auctem in uno quę est in hac
omnibus, si tū angeret honos et etas dignitatem. opus erat et scia
quā si omnes consecuti sunt: tam certe peritiores uetustas fuit.
o uis q̄ affuit, inquit frater uxoris mei. Si auctem querimus et
si id est etatis, ut nō dum consecutus sit, tam quanta est iam in
adolescente auctas? ea pp tantam conuictionem affinitatis minē
est putanda? sin aut scientia et cognita, quis erat minus peritus
q̄ is qui paucis illis diebus in collegiū uenerat? o qui etiā tibi erat
magis obstrictus benefitio recenti, cui sit frem uxoris tuę fratri
tuo germano antelatū uidebat. et si in eo prouidisti ne fratre te
accusare posset: hanc tu q̄ dedicatione appellabis? ad quam non
collegiū nō honoribus. po. ro. ornatū pontificē nūm denique ado
lescentem quemq̄ cū haberes in collegio familiarissimos adhibē
potuisti. Affuit is, si nō affuit quę tu impulsti: soror rogauit, mi
ter rogat. uerbo idcirco q̄ pontifices quid statuatis in mea dē domo
fortunis. ergo ne pontifices putatis si is postea temere etiam q̄d
dixerit, domū unius cuiusq̄ consecrari posse? An iste dedicationes
et templa et delubra religiones ad honores deor̄ immortalium
sine ulla ciuis calamitate a maioribus nr̄is constitutę sint? est
inuentus tr. pl. qui consularibus copijs instructus omni impetu
furoris in eum cum irruerit, quę pulsum ipse res. p. suis
manibus extolleret. o quid sceleri similis ultus neq̄ neq̄ eius

iam deerunt, qui imitari uelint aliquē mei dissimilem. Cui res. p. non
tantū deberit, q̄ uim adhibuerit domui eius per pontificem dedicari, id
uos ista aucte constituetis ratū et oportere? Diuis quę reppererit
pontificem qui et tr. pl. idem et nō pont? M. drusius ille clarissimus
tr. pl. pontifex fuit. ergo si is. o. reponis inimici sui postem, edis
remisset et pauca uerba scripsisset, edes reponis erant dedicatę. ni ni
hil loquor de pontificio iure. nihil de ipsius uerbis dedicationis, nihil
de religione, cerimonijs nō dissimulo me scire ea quę etiam si
scire dissimularem ne aliis molestus nobis etiā curiosius uiderer.
etsi esse iuuat multa et ueteris disciplina: quę etiā ad nostras aures
sepe peruenerunt, postem teneri, cui dedicatione oportere uideor
audisse templi: ibi enim postis est, ubi templi aditus est, ualuę
ambulationis. Postes nemo unq̄ tenuit in dedicando, similia
rum aut aram si dedicauit sine religione loco moueri potest.
Sed eam hac de re dicere dicitur ibi non iurebit, qui p. pontificem postē tenuisse
dixit. qq̄ quid ego de dicatione loquar. aut quid de uno iure
et religione contra quā proposuerim disputabo. Ego uō si ea sole
nibus uerbis, ueteribus et publicis institutis acta et dicerem: tam me rei
p. iure defenderem. An cui tu eius, dicatis? cuius unius opa seruatus
atq̄ omnis boni ciuitatem et incolumem totiens uindicasset, oppressam
terrimo latrorimo cū duobus sceleratissimis consulibus rem. p.
teneret, domū eius qui priuatā a sic seruatā perire suo nomine uoluisset
per pontificem aliquē dedicasset, posset retentata res. p. substinere?
Date de hac religione aditū pontifici? iam nullū fortunis communibus
estū reperietis? An si postem tenuit pontifex et uerba ad religio
nem deor̄ immortaliū compta ad priuatem ciuis transtulerit:
ualebit iniuria non sanctissima religio? Si tr. pl uerbis nō
minus potuit, bona eius ciuis quam conseruauit suo ualebit? Atqui
Catinius patrū memoria bona q. metelli qui eū et senatu censor
reiecerat aui tui q. metelli et p. struilij et proauunculi p. scipio
consecrauit farillo proposito in rostris adhibitoq̄ tibicine. quid
tum? Num ille furor tribuni plebis ductus exemplo nullius pudendi
temporis exemplis frauit? Metello fuit simo illi et clarissimo
uiro: certe nō fuit. uidimus hoc idem. Ch. lentulo censori. tr. pl.

fatere. Numq̃ bona lentulꝰ religionib relegauit. Sed quid ego ceteros
tu tu inq̃ caput netato, continent aduocata, fartilo porro bona tui gabinij
tui regia omnia syriæ, arabiæ, persarumq̃ dona uenere consecrasti. Q. si
tam nihil est actum, qd in meis bonis agi potuit. Sin est ratum, cur ille
gurges helluatus terum fugut rei. p. famq̃ quem ad celum tum extremum
uillam in tusculano uisceribus grauij in meas ruinas quas ego
similem tota urbem cecidisse non sum passus. Non leuis obmitto
gabinium. Quid est tua bona tua inquit. Minus uir optimus fortissi
mus atq optimus consecrauit. Q. siquæ adite pertinent, rata tu
negasse oportere: ea uira constituisti in prætoria tribunatu tuo, qbꝰ
inte conuersis, recusares, alios euertores. Sin ista consecratio le
gitima est: quid est q probanti in tuis bonis te possit. An cons
cratio nullam habet dedicatio est religiosa. Q. quid q illa tua abstersus
tibi rimis, quid fornix, quid preces, quid prisca uoluerint, cene
tiri, fallere: abuti deos immortalium numine ad horum timorem
quid uoluisti. Nam si est illud ratum mitto gabinium tua domus
certe et qdquid habes aliud cereri est consecratum. Sin ille ludus
fuit, quid te impurius, qui religiones omnes polluerit aut emen
tiendo aut simprando. Iam fateor inquit in gabinio me nefarium
fuisse: Q. nempe uides parum illam ate in alium institutum inte ipm esse
conuersam, sed homo omnium scelerum, flagitiorumq documentum quod in ga
binio fateris, cuius impudicam puerum habuisti, adolescentum dedecus
et egestatem rebusq uitæ lutorium consulatus uidimus. Cuius iste
quid calamitas, minima potuit arridere, id in me infirmas et gra
uius et diris, quod uno adolescente: q quod contione tota effecisti toto
dedicatio magna inquit hi religionem. Hone nobis nunc populus
uidetur loqui. Desine orbem perturbare et nos flamines etiam tu rep
diste agentib: At tu qq ille gentem istam reliquit sed tamen diste Ambitu Accij.
ab hoc religionib deducto, iuste tum omnium religionum puto. Q. uid
in dedicatione, none et quis dicit et quid et quo quæritur. An tu
hec ista confundis et permiscet ut quicquid uelut quod uelut et quo
uelut possit deducere. Q. uis erat tu qui dedicabas, quo uire, qua
lege, quo ex, qua prate: ubi te ista rei. p. pplus. ro. preferat, uide. ne
ex lege ueterem tribunitia quæ uetet in uitu plebis edes terra

aram, consecrare, neq tu h. Q. papirius qui hanc legem rogauit, sensit neq
suspicatus est fore pulchrum ne domicilia aut possessiones uiderentur
ciuium consecrarentur. Neq. id ueri erat, nec quisq fieret, ni erat
ratio cur prohibendo non tam deterrere uidentur q admonere, sed qꝰ
consecrabantur edes, non priuatoꝝ domicilia, sed quæ sacra nominantur
ostendebam. Agri non ita ut nisi pretia siqui uellet, sed ut imperator
agros de hostibus captos consecraret. Hec nisi plebe iussisset, fieri
uetuit. Q. ut si tu interpretaris de nisi edibus atq agris scripta et
non repugno. Sed quero quæ lex lata sit, ut tu edes meas consecrares.
ubi tibi hec præda data sit, quo uire fereris. Neq ego nunc de religione
sed de bonis omnium nostrum nec pontificia sit, sed de uire publico dis
puto, lex papiria uetat edes ni iussu plebis consecrari. Sit sane
lex de nisi edibus ac non de publicis templis unum ostende uerbum co
secrationis in ipa tua lege, si illa lex est ac non uox scelesti et cru
delissimi tui: q si tibi tum in illo rei. p. naufragio ara in mentem
uenire potuisset: aut si tuus scriptor in illo incendio ciuitatis
non sepulcrum et tu byzantijs exulibus et tu legatis, rogatus faceret
sed natio ara non tibi ista non statua sed portenta conscriberet, ecce omnia
si minus re at uerbis legitimis consecratus. Sed imo tpr cautio
nes fiebant pecuniæ, fœdera feriebantur, prouinciæ, regum
appellationes uenales erant sermone omnium uicatim celebrantur
tota urbe descriptio, minuti in quam reconciliabantur, impio
ascribebantur nouæ iuuentutis. Q. scio uenenum misero paratum
de cn. pompeio propugnatore et custode impij interficiendo, Senatus negq ecce ut lugent &c.
consilia inibantur, senatus nequid deceat impio tuo seruire
rogebatur: ut lugerent boni semper, ut capta res. p. consilio prudi
tione, ni tribunitia teneretur: h cum tot tantaq agerentur, non
miru est præsertim in furore ac et ceritate multa illum esse fefel
lisse. At uidete quanta sit uis huius papiriæ legis in re tali, non
qualem tu affers & scelere plenam et furoris. Q. murius censor
signum concordiæ fecerat, idq in publico collocarat. hoc signum
C. cassius censor cum in curia transtulisset, collegii uirum consti
tuit: numquid ei crimini uideretur, qn id signum curiæ et concor
diam dedicaret. Q. uiso pontificis & horum tu hore et tempus

cū tempore et rem cū re compat. Ille erat summa modestia et equitate censor huic. tr. pl. sclerat et audacia q̄ hūc. tempus illud erat tranquillum et in libertate ppli et gubernatione positum, senatus. tuū porō tempus libertate ppli. ro. oppressa, senatus auctō deleta. Res illo plena iustitiq̄, sapientiq̄, dignitatis. censor. n. penes quē maiores nrī id quod tu substulisti uidutiū senatus de dignitate et uoluerunt concordiq̄ signū adebat in curiā, curiāq̄ ei dedicare, preclaro uoluntatē atque omī laude digna pstribere. n. st arbitrabantur, ut sine studijs dissensionis sinē diuerentur, si sedem ipsam ac templa pūi. consilij religione concordiq̄ deuinxisset. Tu cū ferro cūmenu cū abiectu, cū priuatu, cum pritis copijs pductos abritis esse inu terrore et minis consulum, sobrietate et nephario fedos, seruitute oppressam ciuitatem teneres libertatis signū ponisti magis adludibriū impudentiq̄ q̄ ad similationem religionis. Ille in curia quē poterat, sine cuiusq̄ incōmodo dedicabat: tu cūius de re. p. optime meriti cruore ac pene ossibus simulachrū, nō libertatis publicē, sed lucriq̄ collocasti: atq̄ ille tam ad collegium retulit, tu ad quē retulisti? Siquid deliberares, siqd tibi aut piandū aut instituendū fuisset religione, domestu tamen tristi tuto ceteroq̄ uetere, ad pontifices tam sero detulisses. Non nouum delubrū cum in urbe clarissimo loco nephando quodam atque inauduto instituto incoharet referendum ad sacerdotes publicos nō putasti: at si collegiū pontificū adhibenda nō uidebatur: nemo ne hoc tibi idoneus uisus est, qui honore auctoritate adiungeret, ut cū eo cōmunicatione coniungeres quoq̄ quidem tu nō contempsisti: sed primisti dignitatem. an tu audebas quērere et S. P. Seruilio aut et M. Lucullo quoq̄ ego consilio atq̄ auctate rem. p. consul et uiris maribus ac fortibus cripui quibus nam uerbis aut quo ritu hoc primū duo cuius domū consecrarent, deum curis, eius princeps senatus tui et ordinis omnis domus templa tota post tuncte gentes testimoniū huius urbis atq̄ imperij construxit dissert. Quid duceres o nepharda et peruersa labes ciuitatis, adeo adeo Lucullę, adeo Seruili, dum dedico domū ciceronis ut mihi penates postemq̄ teneant. Et tu quid tū audacia, tū impudentia simulatis

P. clodius stuprū ad pontes

sed ubi tam oculi uultus uerba ceciderunt, cū te uiri qui sua dignitate pso nam ppli atq̄ auctem imperij substinerent, uerbis grauissimis pterruissent, neq̄ quid sibi fas et dicerent, furori interē tuo, atq̄ in patriq̄ parricidio et sclere. Quę cū uideres, tam te ad tuū affine non delectū ate, sed relectū a ceteris contulisti. Quę ego tam credo si et ortus ab his, quos memoriq̄ produtū est: ab ipso hercule pertinate iam laboribus sacra didicisse in uiri fortis erumpnis. Non ita crudelem fuisse, ut in uiri cū iam spirantis caput bustum suis manibus imponeret. qui aut nihil dixit aut si fecit omīo, perumq̄ hanc materiq̄ temeritatis tulit: ut manū in delicto pborum, no menq̄ preberet, aut si dixit aliquid uerbis hesitantibus, postemq̄ tremebunda manu tetigit certe nihil pitt, nihil caste, nihil more instituto perfecit. Videt ille murenam uictruū suū consulem dsignatū admē consulem cum allobrogibus cōsentij indicio afferre: audierat ab illo se ipse bis salutem accepisse, seperatim semel uero cum uniuersis. Quare quis est qui existimare possit hmi nono pontifici primā hanc post sacerdoty initiū religionem instituenti, uotiq̄ inuenti nō et lingua obmutuisse, et manū dextram pmisse, et mente debilitatam metu concidisse, pretim cū et collego tanto nō regem nō flaminē nō pontificē uidere, fieriq̄ participes alii sceleris inuitus cogeretur et grauissimas penas affinitatis impurissime substineret. Sed ut reuertar ad ius publicū uidendū quod ipi pontifices semper nō solū ad suas cerimonias: sed etia ad ppli iussa accōmodare sunt: heri in cōmentarijs uestris. C. cassiū censorē de signo concordię uidendo ad pontificū collegiū detulisse, eiqs. M. emiliū pontificē maximū pro collegio respondisse, nisi cum pp. ro. nouatim preferisset atq̄ eius iussu faceret, nō uideri ea recte posse dedicari. Quid cum lutia uirgo uestalis sumto loco sanctissimo sacerdotio prędita, tullio tito T. flaminio q. metello consulibus aranei et edulary. Q. pulumar sub sacro saxo dedicasset: nō ne eam rem et auctate senatus ad collegiū. Sex. iulius pretor retulit. cū. p. Secunda pontifex maximus pro collegio respondit q̄ inuito publico lutia castissima femina iussu ppli dedicasset sacrū nō uideri et, quia quid rem quanta seueritate, quantaq̄ diligentia senatus et ipse senatus consulto sustulit

facile cognoscetis, videtis ne pretori urbano negotiū datū, ut curaret
ne id sacrū fieret: et ut siquid terre motus esset, aut intempte hre tollerentur?
O tempora ō mores, tū consorem huius scelestissimi simulacrorū concordię de-
dicatę pontifices in templo inaugurato prohibuerūt. Post aut senatus
in loco angusto consecratę tam aręe tollendam ex auctę pontificū cęsuę
neq ullū est passus. ex hac dedicatione hręc etiam monumentum
tui procella pręterit turbo, ac tempestas pariet atq orię q̄ in naufragio
rei. p. tenebris effusi demersę ppto. ro. euerso atq erecto senatu diruę-
ris, hędificarię, religione omnę violata rei. p. tamenetę contamina-
ris in hisce ędibus et in urbe quę suis laboribus ac periculis conseruata
monumentis delectę rei. p. collocarię ad equitū rotā dolorię bonorū
ouium, sublatoq. Q. catuli nōie inuideris ad speciem rem. p. diutius q̄
quoad meū simul expulsa careret his meritis ędificatū ac si pontifi-
cęs nēquis eū hiruit, nēquis quid fas fuit dedicauit? quid ad
me attinet iam illud tertiū quod ppositum dicere nō institueram ac
uerbis quibus cerimonię postulant deduxisse dicī. a principio nihil
de fide uestra, nihil de sacris, nihil de abscondito pontificū iure dic
turū quę sunt adhuc de iure, diuq̄ disputata nō sunt, quęsita
et occulto aliquo gnē hausa. Sed sumpta extrinsecho, et rebus palam
p magistratus actis ad collegę uestros delatis et. S.C. et lege illa uiteriore
iam uita sunt qd dicī, quid pretipę quid teneri uis fuerit, quę si
omnia et coruncani fidia qui peritissimus pontifex fuisse dr acta et
constarent: aut si M. oratius ille pulchrus qui ea cum dedicatione
multi pp inuidiam sacris religionibus impedirent, restitit. Exorsa
tissima mente capitolium dedicauit. huiusmodi autē dedicatio pę
fuisset: tam in scelere religio nō ualeret, ne ualeat id quod impurus
adolescens, nouus sacerdos sororis pręcibus, matris nimius adductus
ignarus, inuitus, siue collegis, siue libris siue auctore, siue fratre
furtim mente ac lingua turbante ferisse dicatur. pręsti enim iste
impurus atq impius hostis omnem religionem qui contra fas et im
uitos sepe matres et inter matres sepe uir fuisset, ageret
illam rem ita raptim et turbulente uti neq mensis, neq nox neq
lingua consisteret, delata tam sunt adhuc pontifices et post
autem sermone celebrata, quę adhuc omnia iste posposterib nobis

P domo sua ad Pont.

horribus obstemis idemtide st ipse renocando, dubitans, timens, hesi-
tans omnia alter ac nos in monumentis hērū et prodigiorū et fece-
rit. Q quod quid minime mirū est intanto scelere tantaq dementia
ne audaię quod latū ad timorem coprimendū fuisse. etenim si nō
umq̄ predo tam barbarus atq̄ immanis fuit: qui cū fanum spoliasset
deūm aram aliquam inhitore deserto sompnus stimulatus aut religio
aliqua conseruaret, nō horreret ało cum diuinū mutū scelere nolutū
placare precibus cogeret. Q ua tandem usū penbatione mentis
tremplog autem beniuolos atq tectos, totiusq urbis predone fuisse cense-
tis cū pro detestatione tot scelerū una aram nepharię consecraret,
nō potuit ullo nō qđ et insolentia damnatus dominatus stimulauerat aios et
erat inoredibili armatus audacia, nō in agendo ruere ac ipse pe-
rare. presertim illo pontifice et magro qui rogaretur docere anteq
ipse didicisset. Magna uis est cū deoz immortaliū minime, tum nō in apa re. p.
qđ erat exterminata metu tam obscurabatur ante oculos exterminatio
torus et ab ultimo inflammato atq ignito furore iam tū metq repre-
hebat. Q uare quid est mirū si iste metus furore instinctus scelere
preceps, neq institutis cerimoniis pstiqui, neq uerbis ullis solem-
ne potuit effari. Q ui tū uta sint pontifices etiam reuocate ad aios
uestros ab hac subtili nra disputatione ad uniuersam rem. p. quia
ana cū uiris fortibus multis, in hac nō causa solus miles seruitibus
substinetus. Cobis uniuersis senatus perpetua auctor ruine mee
ipi prantissimi semp in mea cam pstitistis. Cobis uitalię magnis
reipublicę maximis illo motus, municipiisq̄ conuersis, uobis campus
rostrisq̄ uia uos omnia quasq̄ nos principes atq̄ auctores
fuistis? Cobis omnes societates, omnes ordines, oēs qui aut re aut
spe deniq̄ sunt boni omnes tū erga meā dignitatem, studiū et indi
tiū nō mō cōmissum: uerū etiā cōmendatū et arbitrabantur.
Deniq̄ ipi dij immortales, qui hanc urbem atq̄ hoc imperiū tuentur
ut eēt omnib generibus prosperitatisq̄ persimilis, dubito me nunc
ee rei. p. reductū: uidentur mihi uidentur fructū ipm reduxi et
gratulationis meę, ad suaq̄ sacerdotū pfectem, uicturiq̄ reuocasse
hic est. H. reditus pontificis, hic restitutio, in domo, in sedibus in
aris, in focis, in dijs penatibus recuperandis, quasq̄ si iste suis

fuia

:se

dij immortales suoq̄ temploq̄ custodem ac pfidem scele-
rarissime pulsa, cū uiderent, ex suis cęptis in eū edęq̄ irruere
nolebant, tenuq̄ istius nefarissimam
mentē, aras, meaq̄ terrebant. Pugi-
ū. p. q̄q̄ erat

sceleratissimis manibus, tecta, sedesq; comellæ duriusq; cõsulib
tamq; urbe capta, hanc unã domũ quasi dilectissimi propugnatoꝛ
sibi delendam putauit: tamẽ illi dij penates ac familiares mei, pues
in mea domũ, meriõ erant restituti. Q. uo circa te capitoline
pp beneficia ppli. ro. optimum, pp uim maximum notauit: teq; Iuno regia
teq; custos urbis minerua, quæ semp adiutrix consiliorꝝ meorꝝ, testis
laborꝝ et uigiliꝝ, precor atq; quæso: uosq; qui marte repetistis atq; reuoca
stis, quorꝝ de sedibus hec mihi est ppota contentio, priuj penates fami
liaresq; qui huic urbi et rei. p. presidetis, uos obtestor, quorꝝ ego a
templis atque delubris pestiferam illam et nephariã uim depuli, teq;
uesta mater, cuius castissimos sacerdotes ab hostium amentia, furore
et scelere defendi: cuiusq; igne illi sempiterno nõ sum passus, aut
sanguine cruũ restinqui, aut cũ ruina urbis incendio cõmisceri:
ut si in illo pene fato rei. p. obueri meũ caput pro uñs cerimonijs
atq; templis pdurissimorꝝ ciuiũ furori atque ferro et si uteri cũ et
mea contentione interitus bonorꝝ omnium quæreretur, uos sim testa
tus uobis me ac meos cõmendaui, meq; atq; meũ caput ea conditi
one denoui, ut si de eo qđ pr. et ante in consulatu meo cõmodis
meis omnibus emolumentis, premijs pretermissis, cura, cogitatione,
uigilijs omnibus nihil nisi de salute meorꝝ ciuiũ laborarem, tum ad
re. p. ãtu restituta uterer et frui: sin aut mea consilia pene non pro
fuissent, ut ppetuũ dolorem amulsus animus substineret: hãc ego
deuotionem capitis mei, cũ ero in sedes meas restitutus, cũ deinq;
coniunctam et comitatam putabo. Nam nunc quid pontifices, nõ solũ
domo de qua cogniti, sed tota urbe careo in q uideor et restitutus:
urbs. n. celeberrimæ et maxime partes aduersum illud nõ monu
mentũ, sed uniuꝝ pene contuẽ, quæ cũ mihi cõspectum morte
magis uitandã, fugiendãq; et uideatis. Uolui quæso cũ cuius re
ditu, restitutam rem. p. fore putabam, nõ solũ dignitatis ornamẽtis,
sed etiã urbis partib uelle et priuatis. Non mi bonorꝝ direptio
nõ tectorꝝ eversio, nõ depopulatio fundorꝝ, nõ preda consulis et meis
fortunis crudelissime capta promouet: cadura semper et mobilia
et dirui: nõ uirtutis atque ingenij et fortunæ et temporꝝ numero
quorꝝ ego nõ tam facultatem unquã et copiam extendendam q et

utendo rẽm et in rarendo patientiam: etenim ad urbem usum ppe omnium
iam adest diffinita moderatio: liberis aũt nostris satis ampli pati
monium paterni nõis ac memoriæ nrę relinquimus domo p stelus
erepta: platearum occupata, prehensionis uim sceleratius et hesternata
q euersa rarent, sine maxima rei. p. ignominia, meo dedecore ac do
lore nõ possum. Q. uapp si diis immortalibus, si senatui, si po. ro. si nunc et ytalię
si prouincijs, si exteris nationibus, si uobismet ipsis, qui in mea salute
principem semper loci, auctem q temnistis, gratiã et commodũ meum
reditũ intelligitis ee: quæso, obtestorq; uos pontifices, ut me quę
aute, studio, suppliciis restituistis, nũc qui seruetis ea multa manibus
quoq; uris, in sedibus meis collocetis.

M. T. Ciceronis pro. M. Celio oro incipit.

Quis uidetis forte nũc adsit ignarus legũ iudiciorum
consuetudinis nrę: miretur profecto quę sit tanta atro
citas huiusce causę: q diebus festis, ludisq; publicis, om
nibus negotijs forensibus intermissis, unus hic iudex
exercetur: nec dubitet, q tanti sceleris reus arguatur, ut cone
lecto ciuitas stare nõ possit. Idem ciuis audiat ee legem, quę de sedi
tiosis, conscelleratisq; ciuibus, qui armati senatũ obsederint, magis
tribus uim attulerint, rem. p. oppugnarint, quondam quęri uideat:
legem nõ imploret, crimen quod uereatur in iudicio, reqrat. Cum
audiat nullum scelus, nullam audaciã, nullam uim in iudicium
uocari: sed adolescentem, illustri ingenio, iudustria, gratia atauis
ab eius filio quę ipsum in iudicium et uocet et uocarat, oppugnari
aũt opibus meretricijs. Atrocitatis illius plectam nõ reprehendat:
mulierem libidinem cõprimendam putet: nos laboriosos et stu
dios: quibus otiosis ne in cõi quidem otio licet ee. Etenim si at
tendere diligenter et existimare uere de hac omni causa uolumus
ne cõstituetis iudices, nec discessurum quemq; ad hanc arationem
fuisse: cui utrum uellet, liceret, nec cũ descendisset quicquã
futurum spei fuisse, nisi alterius intollerabilis libidine et nimis

acerbo odio uiteretur. Sed ego attractim̃ humãissimo atq; optio adolescenti meo necessario ignosco: qui habet accusationem uel pretatis, uel necessitatis, uel etatis. Si uoluit accusare pietati tribuo, si uirilis est necessitati, si sp̃auit aliquid puerilit̃: ceteris nõ mõ nihil ignoscendũ sed etiã acriter est resistendũ. Ac mihi uidetur uidutes hic introitus defensionis M. celij maxim̃ conuenire: ut ea que accusatores defendi huius causa detrahendo, spoliandoq; dignitatis gratia dicerent, primũ respondeam. Obiectus est pater uarie qđ et aut parũ filio ipse diligens ipse, aut parũ pie tractatus a filio diceretur. Celius notis ac memoribus natu, et sine mea ore, et tacitus facile ipse respondet, quibus aut pp̃ senectutem, quod iam diu minus in foro nobiscũ q̃ uerbatur non equo est cognitus: ij si hc habeant, quicunq; in equite ro. dignos par et possit: que certe pot esse maxima, eam semp̃ in M. celio bonam et summã esse statim, hodieq; bri non solũ a suis, sed et abomnib̃ quibus potuerit aliqua de causa esse notus. Equitis aut ro. et filiũ criminis loco poni ab actoribus, neq; hs uidutudinis oportuit, neq; nobis defendentibus. Nam quod de pietate dicitis, est quidem ista una existimatio, sed uidutudinis certe parentis, quid nos opprimemur? Audietis et uirtutis, quid parentes sentiant, lacrime matres, miserabilisq; memor, et hec pri mestitia, quã cernitis, luctusq; declarat. Nam quod est obiectũ municipibus esse adolescentem nõ probatũ suis neminem unq; priuatim pretorij maiores honores huerunt q̃ M. celio quæ et absentem in amplissimũ ordinem cooptarunt, et ea nõ petenti detulerunt: que multis petentibus denegarunt: idemq; nunc legibus mos uiros et nr̃i ordinis et equitis ro. tum legatione ad hoc uidutudinis et cũ grauissima atque ornatissima laudatione miserunt: uideor in uerisse fundamenta defensionis mee, que firmissima sunt si nitantur uidutudinis suos. Nec p. h. uobis satis comendata huius etatis esse posset: si nõ mõ parenti tali uiro, nec municipio tam illustri ac tam graui nõ displiceret. Equid ut ad me reuertor abhis fontibus profluxi ad horum formã et mensã hec forensis labor uitæq; ratio manauit, ad existimationem horum paulo latius commendationem, ac uidutudinis meæ? Nam quod obiectũ est qđ prudentia, quadã omnium actorum nõ criminibus, sed moribus maledictisq;

P. M. Celio.

celebratũ est: id numq̃ tam acerbe ferret M. celius, ut eum peniteat nõ deformẽ esse natũ. Sunt h. uita maledicta prauitate omnium quorum in adolescentia forma et spes fuit liberalis. Sed aliud est maledicere aliud accusare: accusatio crimen desiderat rem ut distinctam hominem ut notet, argumento probet, teste confirmet: maledictio autem nihil hꝫ oppositi, preter contumeliã, quã si petulantius iactatum, conuitium si facetius, urbanitas nominatur. Quã quid parte accusatorib̃ admiratus sum et molestẽ tuli potissimũ esse accusatio dicta: ne q̃ h. deberet, neq; etas illa postulabat, neq; id quod aiãduertere poterant pudor patiebatur optimi adolescentis: in tali illi oratione uersari. Tellam aliquis et nobis robustioribus huic maledicendi locus susceptus, aliquo liberius et fortius, et magis mores nros refutaremus istam maledicendi licentiã. Terũ assentiant agam leniter, quod et pudor tuus moderatur oratori meo, et meũ erga te, parentẽq; tuũ beneficium tueri debeo. Illud tam te admonitũ uolo primũ qualis es, talem te existimes: ut quantũ a re q̃ turpitudine abes: tantũ te ab uerbor̃ q̃ libertate seiungas: deinde ut ea in alterũ ne dicas que cuiquã falso responsa sint, erubescas. Quis est h. tui iuris ista nõ paratus? qui in etate nõ possit q̃ uelut petulans, et si sine ulla suspitione ac non sine argumento maledicere? Sed istorũ partium culpa est eorũ quite agere uoluerunt: laus pudoris tui, q̃ te arte munitũ dicere uidemus. Ingenij q̃ ornatus politeq; dicendi usus ad istam omnem oratorem breuis et defensio. Nam etas M. celij dare potuit suspitionem loci, fuit primum ipse pudor: deinde etiã patris diligentia, disciplinaq; munita: qui et huic uirilem togam dedit, nihil diu hoc loco de me tantum sic quantũ nos existimatis: hoc dicã hunc a pre continuo ad me esse deductũ. Hemo huic M. celio in illo etatis flore uidit nisi aut ci pre, aut mecum, aut in M. crassi castissima domo. Ci artibus honestissime eruditretur. Hanc q̃ rationem familiaritas obiecta est celio longe absita suspitione abhorrere debet: hoc h. adolescenti meo si consulatũ mecum petiisset catilinam ad quem si accessit, aut si a me discessit unq̃? qui multi boni adolescentes illi boni nec q̃ probi studuerunt? Tum existimetur celius catilinæ nimium familiaris fuisse? At h. postea uidimus, et scimus esse huic et illius amicis

quis negat? Sed ego illud tempus statuo, quod ipsum sua sponte infirmi animi libidine infectum est: id hoc loco defendo. Fuit assiduus merito praetor mihi: non noverat catilinam. Affuga tum illa praetor optinebat, servum se annus tam deperditis repetundis: catilina dixit: meum erat, hic ille advocatus quid venit unus: deinceps fuit annus quo ego consulatum petivi: petebat catilina merum: numquam ad illum accessit, ante numquam recessit. Tot per annos versatus in foro, sine suspitione, sine infamia, studuit catilinae iterum petenti. Quae ergo adhibenda illam et tuta fuisse? Nobis quid olim animus erat unus ad cohibendas brachium toga constituta: et ut exercitatione, ludoque campestri tum tuti uteremur, eademque erat, si statuam mereri stipendia speraremus? Castrensis rei ac militaris, qua in statu, nisi qui se ipse sua gravitate, et castimonia, et cum disciplina domestica, tum et naturae quodam bono defenderit: quoquo modo a suis custoditus est, tamen infamiam vitam effugere non poterat. Sed qui prima illa vitia status integra atque inviolata praestitisset: de eius fama, ac pudicitia, cum iam se corroborasset, ac vir inter viros esset, nemo loquebatur. Studuit catilina, cum iam aliquot annos esset in foro celsus, et multi hoc idem et eo ordine atque et omni statu fecerunt: huius hi illi stupri memisse nos arbitror multa portenta non expressa signa, sed adumbrata virtutis: uetus hostibus improbus multus, et quod optimus se virus deducta est simulabat. Erant apud illum illecebrae libidinis multae. Erant et industriae quidam stimuli ac laboris: flagitabant vitia libidines apud illum, vigebant et studia rei militaris, neque ego fuisse unquam tale monstrum in terris ullum puto tam et contrarijs, diversisque inter se repugnantibus nomine, studijs, cupiditatibusque constatum. Quis clarioribus viris quondam spe rorundor? quis turporibus comitior? quis civis melioris partis dux? quis terror hostis huic civitati? quis in voluptatibus iniquinatior? quis in laboribus patientior? quis in rapacitate avarior? quis in largitione effusior? Illa in uidere in illo homine mirabilia fuerunt, comprehendere multos amicitia, tuei obsequio, cum omnibus coicare, quod habet, seruire temporibus suos autem pecunia, gratia, labore corporis, scelere etiam si opus esset audacia uersare, suam non regere adtempus, atque huc et illuc torquere ac flectere, cum tristibus severe, cum remissis iocunde, cum senibus graviter, cum iuventute comiter, cum facinorosis audacter, cum libidinosis luxuriose uiuere, hac illa tam varia, multiplicique natura cum omnibus et tetris, improbis hostis, audacibusque collegerat: tum etiam multos fortes, viros et bonos specie quadam virtutis assimulate tenebat, neque umquam et illo delendi huius imperij tam concitatus impetus erupisset, nisi tot uitiorum tanta immanitas quibusdam facilitatis et patientiae radicibus niteretur. Quare illa conditio iudices respuatur: nec catilinae familiaritatum crimen horret: est enim cum multis et cum quibusdam etiam bonis: metuimus ne quid unus quondam pene ille de populi, et cum ac civium optimi quoque rapidus et firmus amicus et fidelis uideretur: cuius ego testimonia omnibus prius quam opinione manibus antequam suspitione deprehendi: cuius imagines later uis amicorum si fuit etiam celsius magis est ut ipse molestiae fuerat, erravisse se, sicut et non numquam in eodem homine me quoque erroribus mei penitet, quam ut istius amicitiae crimen reformidet. Itaque imaledictus pudicitiae, ad coniurationis immundam orcum est nisi delapsa potuisti. H. atque id timebant, et strictum coniurationis huic propter amicitiam catilinae participem fuisse: in quo non modo nihil non horebat, sed uix disserti adolescentuli cohorebat orco. Quid H. tantus furor in celso, quod tam in moribus: namque uitiis unlimus ante atque fortuna ubi denique et in ista suspitione celsi non audutis? nimium multa de me mihi me dubia loquor: hoc tamen duco non modo si scirem coniurationis fuisse, si nisi inimicissimus istius scelerus fuisset, numquam coniurationis societatem adolescentium suum potissimum gmendare voluisset. Quod haud scio an de ambitu et de criminibus istius sodalium ac cognatorum quae huic inicida similiter respondendum puto. Numquam H. tam celsus amens fuisse: ut si se iusto iniquo ambitus coniunxisset: ambitus alterius accusaret: neque H. facti in alio suspitionem quereret, cuius ipse sibi perpetuam licentiam optaret: nec si sibi semel periculum ambitus subeundi putaret, ipse alterius utique ambitus crimine accersiret. Quod quae nec sapienter et me multo facit, tam est eius odio cupidus ut magni intendari alterius innocentia qui de se timide cogitare uideatur. Nam quod et alienum, sumptus reprehensi tabulae flagitatae, uidete qui pauca respondeam. Tabulae

qui in patriis ptate est nullas conflat, uersura numq̃ fenꝰ alo ulla. Sumptus uniꝰ grīs obiectus est: hist̃rionis trigima milibꝰ dixistis eum habitare. Nunc demū intelligo. P. dedy insulam ee uenalem: cuius hec ædibꝰ habuit, deem ut opinor milibꝰ, uos aūt dum illi placere uultis adtempus ei mendatiū uirum accōmodauistis: reprehendistis ab patre q̃ se migrauit quod quid iam in hac ptate minime reprehendendū & qui cū ee rei p. cūcta iam esset mihi quid molesta: sibi tamen gloriam uictoriam conflauit. et p ptate magistratus petere possit, nō mō pmittet prē: sed etiā suadente ab eo se migrauit. Et cū domus prīa a foro longe esset, quo facilius et mīus domos obire et ipse a suis toli posset et conduxit uir palatio nō magnā domū, quo loco possum dicere id quod uir clarissimus M. crassus cū de aduentu regis ptholomei quereret: paulo aūdiat ut ne i nonore pelio ac longius m̃ quāt contendere hoc ei in mente esset: nam numq̃ eorum hāc molestiā nobis exhiberet. Medēa egra amore sceno saucia, sic uideꝰ reperiens: quod cū ad id loci uenero ostendam hāc palatinum medēa, migrauerēp hinc adolescentem iam, sine malos omīū, sine potius sermonū fuisse. Cohortem illa quę et arcatos oēs pmuri iam et cingi intelligebam fretus uīa prudentia uidues, nō ptimesco. Aiebant. n. fore testem senatorem, qui st pontificijs comitijs pulsatū a celio duet, aq̃ quęrā si proderit primū, cū scaurum nihil egerit: deīm sed queri q̃ agē maluerit, cur productus ab uobis potius nūc sit q̃ ipse p se cum tanto possit queri cōmodo maluerit. Si in adhoc acute, arguteq̃ riderit: cū querā denicp et quoto fonte senator emanet. Nam si ipse orietur et nascetur et sese fortasse ut soleo cōmonebor: sin aūt etiā riuulus arcessitus et ductus ab ipso caput arcationis uīę labor, cū tanta, gra, tantisq̃ opibꝰ accusatio uīa nitatur, unum senatorem solū ee, qui uobis gratificari uellet inuentū. nec tamen illud genus altercationū nocturnos testiū ptimesco. est. n. ab illis ductū fore, qui durerent uxores suas a cena redeuntis attrectatas ee a celio graues erunt hōtes, qui h uitari durere audeant, cū sit ipsi confitendū, ut qui numq̃ se ne congressu quidē et cōstituto cepisse de tantis uiuiris experiri. Sed totū genus oppugnationis huius uidues, & iam prosperitis, et cū inferetur, propulsare debebunt.

Medea

nō. n. ab his idem actatur. M. celius a quib. oppugnatur: palam in eū telo iactātur, clam subministrant: neq id ego duro, ut minus decorum sit in eos quibꝰ gloriosum hoc et ee debet, fortunis offerre, defendant suos, fecerūt quod uiri fortissimi solent. legi, dolent, mali efferuntur, pugnant lacessiti: sed ure sapientię tam est uidere, nō si causa iusta e uiris fortibꝰ oppugnandi. M. celiū, ideo nobis quoq̃ nos causam putarat ee iustam, alieno dolori ponitis q̃ uīę fidei cōsulendū. uę sit multitudo in foro, quę gra, quę studia, quę amicitiae hominū uideris. Et hac copia q̃ minus ee arbitramini qui hoībus potentibꝰ desertis gratiosis, cū aliquid eos uelit arbitremini ultro se offerre soleant, opem nauare, testimoniū pollueri hoc egre si qui se in hoc iudicio forte præterierint, et cludere eos a cupiditatem uidere? sapia uīa: ut et eodem ipse huius saluti et religioni uīę et contra pculosissimas hostium potentias conductoꝰ omīū ciuiū prouidisse uideamini. Equid uos ab dura attestibus, neque huius uidue ueritatē, quę et mutari illo mō pot, ui uoluntate testiū collocari sinam: quę facillime effingi, nullo negō flecti ac detorqueri pot. Argumentis agemus, signis lucē omī clariorib⁹ cra refellemus, res cum re, causa cū causa, ratio cū ratione pugnabit. Itaque illam parte rauę facile pator grauiter et ornate a M. crasso pro aratam de seditionibꝰ neapolitanis, de alexandrinoꝰ pulsatione puteolana, de bonis pole uellem et dīm ab eodem etiā de domo: de quo ipso tam quid est quod exspectem? q̃ is qui fecit aut nō timet, aut et fatetur. est. n. reus qui aūt ductus est aditor fuisse et constitit? P. astitit uidue e liberatus: quod q̃ est eius mōi crimē ut qui cōmissa nō neget, qui negauit absolutus est? Ad hec ptimescat qui nō mō a foro ure, sed a cōsilijs suspitione abfuit. et si astino causa plus profuit q̃ nocuit uiuidia, huic oberit tuū maledictū, qui ustus fri nō mō suspitione, sed ne infamia quid est asperius? At puerilior e astitit liberatus: pfacile e ei loco respondere mihi pręsertim a quo illa causa defensa est. Sed celius optimam cām astitit et arbitratur: cuius mōi aut sit, a sua putat, et sceleratam: neq̃ solū celius, sed etiā adolescentes humanissimi & doctissimi resistere

studiis atq; optimis artibus prędutus. T. C. eq; omni cū doctrina hoīes atq; humanitate tum etiā hospitio dī tenebantur, habuerat is apud hunc Coponii. q. ex oīb⁹ max⁹ Dionys morte doluerūt. q. studio Dionys

uiū ut audistis, fuerat ei cognitus alexandrię. q. uid aut hic aut summo ter splendore prędutus, fratris eius de M. celio testimoī exipiō, si producti erunt audieris: ergo h renouemur, ut alī in quibus causa nititur, ad eos ueniamus. Animaduerti. H. iudices, audiri ab nobis meū familiarē L. herennium, patiemini: in quo et simagna ex parte ingenio eius et diui quodam gne tenebamini, tam nō mirum uerebar ne illa subtilitate ter ad criminandū inducta oīo ad aures uiros sensim acleniter atq; ad tē. H. multa de luxuria, multa de libidine, multa de nitijs iuuentutis, multa de moribus, ut qui in reliqua uita minus esset, et in hac suauitate humanitatis: qua ppter eā delectant homines uersari ioconde soleret: fuit in hac causa pristus quidam patruus censor, magr obiurgauit M. celiū sicut nemine umq; parens multa de incōtinentia, intemperantiaq; dixit ruit. q. uid quęritis iudices? ignoscebam nobis attente audientibus ppter q ego met tam triste illud, et tam asperū genus oīoīs horrebam, ac prima pars fuit illa quę minus me mouebat fuisse meo neutrario bestię, celiū familiarem contasse apud eū uentitasse domū, studuisse prętuię. Non me hęc mouent, quę perspicue falsa sunt: etenim eos iam renasci dubium qui aut absunt aut quibus nescio est idem dre. Hęc nō illud me cōmouet, q sibi in lupris sodalem ee celiū dixit. Foras quidē et sodalitas et plane pastoritia atq; agrestis germanos, luproś: quos tamen illa siluestris aīes est instituta q humanitas atq; leges siquidem nō mia nōia deferunt inter se sodales, sed et cōmemorat sodalitates in accusando, ut ne siquis id forte nescīat timere uideatur. Sed h obmictam, ad illa quę magr monuerunt, respondeō: delituisse obiurgatio fuit, longa et ea lenior, plusq; disputatiōis huīc q accusatiōis quo etiā audita est attentius: Ham. P. clodius amicus meus, cū se grauissime, uehementissimeq; uexaret, & omnia infamaret ageret, tristissimis uerbis uoce maxima, tametsi probabam eius eloquentiā, tamen nō ptimescebam. Aliquot. H. in causis eum uidera frustra litigante. tibi aūt balbe rōndeo primū prętorio. s. si fas est defendi ame eum qui nullū commisit inierit reliquerit, qui unguenta sumpserit, qui barbā uiderit. & quot multos in hac ciuitate & uidi & audiui nō mō q primoribus

labris gustassent genus hoc uitę, et extremis ut dicitur digitis attigissent. sed qui totam adolescentiā uoluptatibus dedissent, emersisset et se aliquādo ad frugē bonā ut dicitur retrepisse; grauisq; hōīs atq; illustris fuisse. datur ignoscentiae cōcessu aūm hunc aliquis iudex status et ipsā nostrā prouidat adolescentię cupiditatē. q. uę sita erumpit: ut nullius ustam labefactent, nullius domū euertant, facilis et tollerabilis uidetur. Sed tu mihi uidebare et cū infamia iuuentutis aliquā mitidam celio uelle conflare. Itaq; omē illud silentiū, quod est oīoī tribuni tuę, fuit ob eam rem q uno reo ypōto de multis nitijs cognitum: facile est accusare luxuriē, dicēs iam me defuisse, siquę dicī in eam sinam possint: coner exprimere; de corruptelis, de adulterijs de proteruitate, de sumptibus immensis oīo est, ut tibi rē nouam sed uitia ypones: res tamen ipsa et grauiter arcāri potest: sed uię saepe tē iudices est nō adduci in reo, nec quos aculeos habet seueritas, grauitasq; uitę, cū eo est actator egerit, in rem, in uitas, in mores, in tempora, euincere in hominem et in rem cū is nō suo crimine sed multis uitijs sit in quoddā odiū iniustū uocatus. Itaq; seueritatem tuę ut oportet, ita rōndere nō audeo. Erat. H. deprauimeū nostrū de puaricatōe nem adolescentię, ueniamq; petere nō uiq; audeo. Perfugijs non utor ętatis: concessa omitto uitia dimitto, tantū peto ut siquis est inuidia cōis hoc tpe erga aliquem, petulantię libidinū iuuentutis q uideo ee magnam, ne huic alienā peccata, ne status ac temporis uitia noceant. Atq; ego idē qui hoc postulo, qn criminibus quę in hac ppria contenta, diligentissime rōderem nō recuso: si aut duo cria auri et ueneni, in quibus una atq; eadem pona urgetur: auri sumptū a clodia: ueneni quęstū qd clodię daretur; & omia sint alia nō ocia sed maledica uirgis petulantis magis q publicę quęstionis. Adulter, impudicus, stupri reus, commissi est nō accusatio, nullū est. H. fundamentū in hac crimina, nullo sedes, mores sunt cōtumelię temere abiecto arbitratu accusatoris accusatore nullo aut tore emisso: hoc duos crimina iudices uideo fontē uideo auctor uideo centū nomen et caput. Auro opus fuit, sumptus a clodio, sumptus sine teste, huic q dii noluit magnum uideo signū cuiusdam egregię familiaritatis negare eid negatur. Sed noluit, quęsitum uenenum.

sollicitauit quos potuit, parauit locū constituit, attulit magnū rursū odiū, uidebo cū crudelissimo diſidio estuasse. Ref est oīs nobis in hac causa uidere: cū clodia muliere nō solum nobili, sed etiā nota de qua ego nihil dicā, nisi depellendi oīs causa. Sed intelligis, q̄ tuo prudentia. cū. domiti cōhac solare. et nobis quęsisse aurum cęlio cōmodasse. si nō dicit. si enim adhoc parati sibi et nō arguimus petulanter facimus. si mulierem familias, seruosq̄ matronarū sanctitas postulat, noīamus. Sin ista mulier remota, nec crimen ullū nec opes ad oppugnandū cęlium illius relinquūtur. Quid est aliud q̄d nos prohibeat facere debeamus, nisi ut eos qui insectantur, repellamus. q̄d quid facere uehementius, nisi interredere in inimicitias cū ipsius multeris uitro trez. qui non ferit pluris bona deam q̄ tris sorores, uoluit dicit uolui ſ hec ergo dicere. semper hoc erro, nūc agam modure. nec longius progrediar. q̄ me mea fides et causa ipsa coget. Heqp. n. mulieres unq̄ inimiciter mihi gerendas putaui: presertim cū ea quā oīb semp amicā omnium potui q̄ cuiusq̄ inimicā putauerunt. Sed tamen ecquis quęsum prius utrū me seruī senere et grauiter, et prisce agere malit an remisse et leniter et urbane. Sin illo austero more. ac nō aliquis mihi abinferis existendus est, et barbarus illis, nō hac barbula quā ista delectat, sed et illa horrida, inusitatus antiquis et imaginibus uidemus. qui oburget mulieri. et pro me loquatur, ne mihi ista forte surrepsat. Exstat q̄ et hac ipsa familia, ac potissimū rerus ille minimū. n. dolorem capiet, qui istam nō uidebit. Qui profecto si estuit sic aget, et sic loquetur mulier, qd tibi cū cęlio. quid nam hōc adolescentulo. quid cū alieno. cur autem tam familiaris huic fuisti ut aurū cōmodares. aut tam inimica ut uenenū timeret. nō prōm tuū uideras, nō patruū, nō auū, proauū, attauū audieras consulem fuisse. Non denique nō te. q. metelli matrimonium temisse uidebas clarissimi et fortissimi uiri, priuigna amentissimi q̄ simul ac pedem limine extulerat omnis quippe cuius uirtutē, gloriā dignitatē supabat: cū et amplissimo gñe in familiam nupsisset, cur te celiū nō tam comitatus fuit. rogatus. affinis. uiri tui familiaris. nihil hoc. quid q̄ fuit, nisi quędam temeritas ac libido. nōne te si nrę imagines uiriles nō cōmouerant, ne progenies

quā mea, quinta illa claudia emulam domestice laudis uigilia muliebri ēt admonebatur. nō uirgo illa uestalis, quę prem complexa triūphantē ab inimico. tr. plebei de curru detrahi, passa nō est. Cur te fraterna uitia potius q̄ bona paterna, et auita et usq̄ nobistū in uiris tū et in feminis repetita mouerunt. idcō ne ego patē pudibi direm, ut tu armos turpissimos quotidie federa ferires. idcō aquā adduxi ut ea tu in meste uterere. idcō uiā munini, ut eam tu alienis uitiis coitata celebrares. Sed quid ego uidere? tu grauē psonā induxi. ut uerear ne ſ eidem appius repente cōuertat, et celiū incipiat accusare illa sua grauitate censoria. Sed uidēo B posterius atq̄ uos uidere, uel seueriſſimis disceptatoribus. M. celiū uitā me probaturū et confido. Tu mō mulier, iam. n. ipse teci nulla psona introducto loquar, si ea quę facis, quę dicis, quę in sororem tuā moliris, argumenta probare rogues, rotem tamē familiaritatis et consuetudinis, tamē cognitionis reddas, atque exponas nefas est. Arratores quid libidines amores, adulteria baias acta conuiuia, cōmessationes, cantus, symphonias, nauigia iactant, idemq̄ significant nihil se te inuito dicere, quę tu qm̄ mente nostra quę effrenata atq̄ precipiti inforū deferri, uidereq̄ uoluisti, aut diluas oportet, aut falsa ēt dicas. aut nihil neq̄ cū tuo, neq̄ testimonio credendū ēt fateare. Sin uitā senē urbanius me agere mauis sic agam terū renouabo illud semen duri ac pene agrestem. Exhis q̄ tuis sumam aliquē, ac potissimū minimū frem, qui est in uso quotidie urbanissimus, q̄ te amat plurimū, qui pp nescio quā credo timiditatem, et nocturnos quosdam manes metus terū semper pusio cū maore sorore rubi rauit, eum putato terū loqui quid tumultuaris soror. quid uisa nisi. quid clamore. Exorto uerbi parua rem magna facis. Primū adolescentulā aspexisti: candor huius te et preterita uultus eruga pepulerunt. Sepius uidere uoluisti: fuisti nonnunq̄ inisdem ortis uisa nobilis mulier, et illius filia pre familias, pareo ac teneri hre tuis copiis deuinctū nō potes: raptum, respuit, nō putat tua dona ēt tanti. Conferte alio hōs ortos ad tiberim ac diligenti eo loco pparasti, quo omnis iuuentus natandi causa uenit, huic licet conditiones quotidie legas: cur huic q̄te spernit molesta es.

Redeo nūc. idte cēli uirtūtisq; ac ri auctem, priāmq; seueritate suscipio
sed dubito quē prēm potissimū summam cerilianū ne aliquē uehemē
atq; durū. nūc enim demū mihi animus ardet, nūc meā cor tumultuat
ira. an illum. ō miserā, ō ste leste, ferei sunt isti patres: ego ne qd
duram. ego ne quid uetem, qm tu omia tuis sedus factus facisti ne
quicq; uetem: uix ferenda dicetur talis pater: cur te in istam uic
nitatem, meretricū contulisti. cur illecebris cognitis no refugis.
cur alienā ullam mulierem nosti. videre ac dicere pmittebat
si ea tibi tibi dolebat, mihi sat est qm status quod reliquū est,
oblectem me. hinc tibi tristi ac detrepido seni responderet, cui se nulla
cupiditate inductū decessisse de uia. quid si quis nulli sumptus nulla
iactura, nulla uersura, at suā famā, quotus quisq; istam
effugere pōt in tam maledica ciuitate. uicinū eius mulieris
mirari mala audisse: cuius frater germanus sermones
iniquos effugere no potuit. leni no et clementi pri cuiusmodi
ille est, rideret. foret effugere, restituerentur, distidut uestem re
sarcietur, filij causa est. ego durissima quid. n. est in quo se facile
no defenderet. nihil iam in istam mulierē dico: sed si est aliqua
dissimilis istius, quę se omibus pmulgaret, quę bret palam deoreū semp
aliquod, quę cuius in ortos domū baus uire suo libidines animū cōtra-
rent quę et aleret adolescentes, et parsimonia prēm suis sumptibus
substentaret. Si uidua libere proterua petulans, duces effusi. libi-
dinosa meretricio more uiueret: adulteriū ego putarem si quis
hāc paulo liberius salutasset. Duret aliquis hoc quod est tua disciplina, sic
tu instituis adolescentes. ob hanc cām tibi puerū parens cōmen-
dauit et tradidit ut in amore atque in uoluptatibus adolescentiā
collocaret: et hanc tu uitam, atq; hec studia defenderes. ego si q
uiderē hoc robore ai atq; hac yndole uirtutis ac continentię
fuit, ut respueret omes uoluptates, omemq; uitę suę cursum in
labore corporis atq; in ai contentione conficeret, quē no quies
no remissio, no equalium studia, no ludi, no conuiuia delectarent.
nihil in uita expetendū putaret, nisi quod esset cum laude et dignitate
cōmixtum. huic mea scripta dimitis quibusdam bonis instructum
atq; ornatū puto. Et hoc quē illos fuisse arbitror, camillos fabrinos

curios, omisq; eos qui his et minimis tanta fecerunt. Et hec genera
uirtutū no solū in mōibus nostris, sed uix iam in libris requiuntur
tante quoq; quę illam pristinam seueritatem continebant, absolue-
runt, neq; solū apud nos, qui hanc sectam rōnisq; uitę re magis q
uerbis sequi sumus, sed et apud grecos doctissimos homines, quibus
cū factre no possent, loquitam et scribere honeste et magnifice le-
rebat alia quędam mutatis grecię temporib. pcepta retinuerunt.
taq; alij uoluptatis causa omia sapientes facere dixerunt, neque
ab hac orōis turpitudine erudiri homines refugerunt: alij rō uolup-
tate dignitatem coniugendam putauerunt: ut res interesse mouet
repugnantes diuersi facultate coniugerent. Illud unū uter diuersū
ad laudem cum labore, qui probauerunt ppe soli iam in scholis sunt
relicti. Multa. n. nobis blandimenta natura ipsa genuit, quibus lepi-
ta uirtus coniungeret: et interdū multas uias adolescentię lubri
tas ostendit, quibus illa insistere aut ingredi sine rōne aliquo aut
prolapsione uix posset, et multas res tortissimas uarietatem
dedit: qua no no hec etas, sed et corroborata capietur. Exobrem
siquē forte inuenerimus, qui aspernetur oculis pulchritudinem re-
no odore ullo no tactu, no sapore capiatur: excludat auribus
omem suauitatem, huic hoi ego fortasse et pauci deos propitios
plerisq; aut natos putabimus: ergo hoc uere dicta uia et inculta atque in
tercluſa iam frondibus et uirgultis relinquatur, detur aliq; etati
sit in adolescentia liberiores, no omia uoluptatibus denegentur, no
semper superet uera illa et directa ratio. Vincat diu cupiditas, no
luptasq; roem, dū no illa in hoc quē presumptio, moderatioq; te-
neatur: pareat iuuentus pudoriq; suę, ne spolet alienam, ne
offendat primoniis, ne fenere trudetur, ne uicinum alterius
domū atq; famam ne probrū: castis labem integris, infamiam
bonis inferat, ne quē interimat, ne interfuisse dicat, scelere
careat. Postremo cū pauerit uoluptatibus dederit aliq; temporis
ad ludū etatis atq; animes adolescentię cupiditates, renouet
se aliquando ad curā rei domestice, rei forensis, rei p. ut ea q
rōne ante no perspexerit, sanctitate abuisse et pro tempore esse
uideat. At multi de nra memoriā et pram memoriā uidetes

simi homines atq clarissimi fuerunt cures quos cū adolescentię cupiditates desiissent eximie uirtutis firmata cum etate extiterunt quibus mihi nomen nec est nominare, uosmet uobis cū recordemini nolo. n. cuiusq sortis atque illustris uiri ne minimum quidē errasse cū magna laude coniungere: quod si facere uellem multi amplissimi atq ornatissimi uiri pdurarentur quos partim nimia libertas in adolescentia, parti profusa luxuries, magnitudo gnis alieni sumptus libidines notarentur, que multis postea uirtutibus obtecta adolescentię qui uellet excusatione defenderet. At uō ut M. Celio duram. n. iam confidentiam de studijs cuius honestus quidam audor fretus ura sapientia libere confiteri, nulla luxuriei reperietur nulli sumptus, nullum ęs alieni, nulla cōuiuia ac lustros labdo: quod quidē uitiū uentus et gulę nō nō nō minuit etas horū, sed et auget: amores aut et hę delitię que nocantur, que fir mióre ętate preduris diuitiis, molestię nō solent ęt) mature. n. et celeriter deflorescunt, nunq hoc occupati, impeditiq tenentur. Audistis cū proxime ducerem, audistis aūa cū accusarer: defendendi causa loquior hoc nō gloriandi: eloquionis genus orois facultatem, copiā rerum atq uerborū, que ura prudentia est, perspectam habeo: atq in eo nō plum ingenii cuius eluctare uidebatur: quod sępe etia si industria non alitur, ualet tam ipm suis uiribus, sed inerat, nisi ppe inuidentiam forte fallebat ratio, et bonis artibus instituta et cura et uigilijs elaborata atque cultore uidi ceri cupidissimos que dyciuntur ręlio, atq hec studia de quibus disputo nō facile cuiq hominē ęe posse: fieri. n. nō pōt ut animus libidini dedatur amore desiderio cupiditate, sępe nimia copia, inopia et nō numq ipedatur hac quidē ę quod nos facimus in discendo quoq nō agendo, uigilando et cogitando possit substinere. An uos aliam rem ęe ullam putatis, cui in tantis premijs eloquentię, tanta uoluptate dulci, tanta laudi, tanto gra, tanto honore tam sint pauci, sempq fuerint, qui in hoc labore uersentur. obtrectandi omittendę sunt oēs uoluptates, relinquenda relinquūda studia delectationis, ludus iocus, omnium oīm S ermo pene est familiarium defendi, que res in hoc gnē hominē a labore, studioq distendi deterreret, nō quo aut ingenia detrimentum

aut doctrina puerilis. An hic si reste instituię deduxisset, cōsilium nō idem adolescens in iuuentute uacauisset: hic si labore fugeret si obstrictus uoluptatibus teneretur, in hac aūa quotidie uersaretur. Appetet inimicitias, iniuriū uocaret, sibimet periculum capitis ipo inspectante pp. ro. tot mensis aut de salute, aut de gtia dimicaret. Nihil ig illa uirginitas redolet, nihil horum fama, nihil hanc denięp ipse loquunt: ille nō non loquunt solū, uerū etia pclamant, huius uiuus muliebris libidinem ęe prolapsam: ut ea nō nō solutiorem ac tenebras, atque hec flagitiosa integumenta nō querunt: sed intumpsimis rebus frequentissima celebritate, et clarissima hanc letet ętas siquis est qui etia á meretricijs amoribus interdū ut iuuenetus putet: est illud ille quidē seuerus valde, negare nō possum, sed abhorret nō nō ab huius seculi luxuria: uerū ęt á meretricijs consuetudine atq concessu: qui. n. hoc nō factū est? qui reperiemus? qui nō pmissum? qui denięp fuit ut quod licet, nō liberet. Hic ego iam rem defendam, mulierem nulla nominabo, tū in medio relinquam. Si iuuenis nō nupta mulier domū suā patefaceret omnium cupiditatibus palamq sese in meretricia uita collocaret, uirosq alienissimorum cōuiuijs uti instituret, si hoc in urbe, si in ortis, si in balneis illa celebritate faceret: si denięp ura reste gereret nō incessu plum sed ornatu atq comitatu nō flagrantia oculos, nō libertate sermonis, sed etia complexu, obstipatione, aquis, nauigatione, conuiuijs ut nō solū meretrix, sed ęt proterua meretrix ostenderetur, cū hac siqui adolescens forte fuerit: utrū hic tibi. L. hereni adulter an amator expugnare puduitā, an explere libidinem uoluisse uidetur? Obliuiscor iam iniurias clodię: depono memoriā doloris mei: que abste crudeliter in meos me absente fecisti neglego: ne insint hęc in te dicā que dixi. Sed et te ipsa requiro, qui et crimen accusatoris abste et testem eius cōis, te ipm diuortio sę hinc. Sequę mulier sit eiusmodi, quale ego paulo ante descripsi, tui dissimilis uita, meretricioq instituto, cū hac aliquid adolescentem horum huiusce nouis nunc tibi ppterpet aut flagitiosum ęe uideat? et si tu non es sicut ego malo, quid ę quod obiicit ręlio? Sin eam te uoluit ęe: qd est cur nos crimē hoc si tu cōtemnis ptimescamus?

uare nobis da uiam, roma q defensionib: nam aut pudor tuus defenderet nihil a M celio periculantius ee tibi, aut impudentia et huic facultatem defendendi dabat. Sed qm emersisset iam euadisset scopulos eruecta uidentur oro mei: y facilius mihi reliquus curtius ostendi duo sunt. H. erta una i muliere furiosa farinosa: auru sumpsit ut duceret. Auri quod sumptu a cladia dr et uenefici qd eius de clodia necande causa parasset celiu criminant. Auru sumpsit ut duceret qd L. lucei seruis daret, p quos alexandrinus dio, qui tu apud lucu hospitabat, necaretur. magnu enim uel in legatis insidiandis uel in seruis ad hospitem domi necandi sollicitandis: plenu sceleris consilii, plenu audacie quo quid in crimine primu illud requiram, diligenti ne clodia, qua ad rem aurum, ex armario tuo promere ausa est. Tu ne uxorem illam tua spoliatrice ornamentis spoliare

tu sumeret. anno dixerit. Si no dixit: cur dedit. Si dixit: eos se cognitione scelis deprimere. Tu ne aut

etera tu scires quantu ad farinas aurum hoc quereret adnotem: stilicet legati ad L. lucei sextilis hois atq integerrimi labem sceleris sempiterni. huic, tua mens liberalis consilia tua domus pposita ministra: tua denique hospitalis illa uenus admittere ee no debuit. Adut hoc balbus farinori tanto celatam ee clodiam dr atq ut celiu ad illam attulisse? ad ornatu ludos, aurum querendi? si tam familiaris erat clodia qua tu ee uis tu de libidine eius tam multa duris, dicat profecto quo uellet aurum. si tam familiaris no erat, no dedit: ita si uerum tibi celius dicit. o immoderata mulier, si eri tu aurum ad farinas dedisti? si no est ausus dicere no dedisti. Quid ego nunc argumentis huic crimini que sunt innumerabilia resistam? possum dicere mores? M. celi longissime a tanti sceleris atrocitate ee disiunctos, minime ee credendum hoi tam ingenioso, tamq prudenti no uenisse in mentem rem tanti sceleris ignoti alienisq seruis no ee credendam? Possum et illa et cetera pronos et mea consuetudine abaccusatore p quirere, ubi sit congressus constructus lucei celius qui ei fuit aditus si p se: qua temeritate si p alium, p que. Possum omnes latebras suspitionis perfugere dicendo, no causa, no locus, no facultas, no consilium no perficiendi no occultandi maleficii spes no ratio ulla, no uestigium mali farinarii reperietur. Sz hec que

sunt oratoris propria, que mihi no pp ingenium meum, sed pp hec ceteri rationem, usumq dicendi fructu aliquem ferre potuissent, cum ame ipso laborata proferri uiderentur? breuitatis causa relinquo omnia. hec enim uidet, que nos forum urbe religionis, uimisq uirtutis farile ee patiamini. L. lucium sextilem hoem et grauissimum testem: qui tamen farinus in famam atq fortunas suas, neque no audisse illatum a celio, neque neglexisse, neq tulisse. An ille uir illa humanitate preditus, illis studiis artibus, atq doctrina illius ipius pculum, que pp hoc ipm studia diligebat, negligere potuisset. et qui farinus in alienis hois illatum tenue accipere, id omisisse curare in hospite, quod p ignotos actu tum compertum esset, dolere. id a suis tentatu negligere? Quod in agris lucis ac suis domi cepu ee leniter ferret. quod in alienis agrestib; paulo post no pretermitteret, id homo eruditus in uisidiis doctissimi hois dissimulandu putaret. Sed cum diutius uos uidetis tenso ipius animi religionem auctoritatemq perspicite, atq omnia diligenter testimonia lucei. Quid et per tatis amplius? an aliqua uere putatis ipam tam prosit, et ueritatem posse mittere? hec e innocentie defensio: hec ipius causa oro: hec una uos ueritatis in crimine ipso nulla suspitio est, et ire nihil est argumenti in negotio qd actu ee dicitur nullu uestigium sermonis, loci, temporis, nemo testis, nemo consius nominatur.

Tatu crimen proferetur ex inimica, ex uitrici, ex crudeli et furiosa, ex libidinosa domo, domus aut illa que tentata sceleri isto negatur dicitur? plena est integritatis, officii, religionis, ex qua domo reticus nobis uirginitatem iurando denicta auctas, ut res minime dubitanda in contione ponatur utru temeraria, procax, uasta mulier fuisse an iam grauis, sapiens, moderatusq ui religiosa testimonium dicere uideatur? Ex liquet est q crimen de ueneno: cuius ego neque principium inuenire, neq euoluere eatenus possum. Quae fuit causa: q obrem ista mulieri uenenum uellet dare celius? an ut redderet? num petiit hic crimen heret? num quis obtulit? nu quis denique ferisset mentionem? si hs nemini nos nomen detulisset? qui et herennium dicere audistis uerbose molestum no futurum fuisse

P. M. celio

celio, nisi uteꝝ eadem de re suo familiari absoluto nomen hoc detulisset.
C redibile est ꝙ tantum furiarum ob nullam tam ꝫ cōmissum. et uos nō uidetis tingi scelere mariti crimen, ut alterius causa sceleris suspitio fuisse uideatur, cui denique cōmisit? quo adiutore usus est? quo socio? quo consilio? cui tantum fauimus, cui sit, cui salutem suam credidit? seruis ne mulieris? sic. h. obiectū. et erat tam demens hic cui uos ingenium certe tribuitis. etiā si cetera minuta oratione detrahitis: ut omittat suas fortunas alienis seruis cōmitteret? At quibus seruis? refert. h. magnopere id ipm, ipse quos intelligebat nec cōi conditione seruitutis, sed lucentius, liberius, familiarius cum domina uiuere. quis enim hoc nō uidit, uidere? aut quis ꝙ erat in eius modi domo, in qua mater familias, moneretur nō moretur, in qua nihil geratur, quod foras proferendum sit, in qua illustra libidinis luxuriae, omnia denique inaudita uitia ac flagitia uersentur: hic seruos nō ee seruos, quibus omnia cōmittant, ꝙ quos gerant, qui uersentur ipsi in uoluptatibus, quibus omnia credantur, ad quos aliquando tum et ꝙ quotidiani sumptus ac luxuria redundet? id ꝙ cetera nō uidebat? si. h. cum familiaris erat mulieris, quod uos uultis, istos quoque seruos familiares ee dicebat. Si enim tanta consuetudo, quanta ab nobis uiditur nō erat, quę cū seruis potuit familiaritas tanta ee? cuius autem ueneni, quę ratio fingitur? ubi quę sitū est, quis admodum paratum, quo pacto? cui, quo in loco traditū, bibisse aut domi, uinoque eius ee expertum in seruo quodam adrem ipam parato: cuius ꝙ celeri interitus eet abhoc cōprobatū uenenū: proh dii! mortales cur impiis in horum sceleribus manus aut coniuentes, aut pietas frandis penas in duos reperiatis? uidi. h. uidi ego illum huius dolore attonitum in uita: cū. q. metellus abstraheret? e simul e gremio quę prę cūctis ille uir qui sceleris huius impio putauit, tertio die, postq in curia, postq in rostris, postq in re. p. floruisset, in integerrimo ętate optio bitus, manibus uiris eripetur: indignissimo bonis omnibus atque uniuersę ciuitati. quo quid ipse ille moriens tum iam cęteris expartibus expressa mens eet, extremum sensum ad memoriam rei. p. referebat, cū me intuens Aliquę significabat.

interruptis ac morientibus uocibus, quanta impenderet procella urbi, quanta tempestas ciuitati: et crudi pariete sępe feriens eum, qui ei tumulo fuerat ei cui crebro tumulū sępe, me. sępissime renouabat, ut nō tam se emori ꝙ spoliari suo presidio, tū priuam, tum. etia ne doleret. quę quid uirū si nullis uis repentini sceleris subtractus esset, quoniam nō ille furenti fratri suo patrueli consulari reipublicę qui consulem inipientem furere atque conantem sua cędemmu interfectorū audiente senatu diceret. et ꝙ domo prędissa usta mulier de ueneni celeritate dicere audebit? nōne ipam domū metuet, nequa uorte ehriat. nō parietes conscios, nō noctē illam funestā ac luctuosam ꝙ horresceret. Sed reuertar ad crimen, etenim hec tua illius fortissimi ac clarissimi uiri mentio et uorte meam fletus debilitauit et mentē dolore impediuit. Sed tamen ueneni unde fuerit, quis admodum paratū sit, nō dicitur: datū ee aiunt hac. p. hominio prudenti adolescenti et bono celij familiari constitutū, sacrū ee ris seruis ut uenirent ad balneas seruas, eo de hominis ee uenturū: atque ipsi de ueneni pyxi dem traditurū. Hic primū illud requiro quid attinuit ferri, nō ad ęę lium domū uenerunt, si manebat tanta illa consuetudo celij rui clodia. tantaque familiaritas. quid suspitionis eet si apud celiū mulieb seruus uisus eet. Sin aut iamdiu subierat simultas, et tincta erat consuetudo, discidium etiterat: hinc illi lacrime nimirū et hęc causa: ad dominā est omnium horū sceleris atque criminum: uno inquit tui seruj rem illam et malefitium celij detulisse: mulier ingeniosa preceps tuis oculis pollueret. Sed ut uenenū cū alumno traderetur, manifesto conspiendi posset constitui locū, uisit balneas seruas, ut eo mitteret amicos qui delitescerent: deinde repente cū uenisset hominis uenenum traderet, prosiliret, hominemq conspiendum: quę quidē omnia uidetur ꝙ facilem rem hanc reprehendendi. Cur. h. potissimum balneas publicas constituerit, in quibus nō inuenio quę latebrę tegetes hominibus ee possit: nam si eent in uestibulo balneaꝝ nō latarent sin si intimus coniurare uellent, nec satis cōmode colloqui etuestiri ad facere possent et fortasse non reciperentur, nisi forte mulier potens, quadrantaria illa gymnasione familiaris frī erat balneatori. Atque equidē uehementer expetebam quinam isti uiri boni testes

fiorū ī eō loco ōsentiū: aut illi qui

huius manifesto deprehendi uenerem dicerent. Nulli. n. adhuc sunt notati
deñ eam prouisciam suscepisse, ut in balneas retruderentur, quod
illa nisi ab uiris honestissimis ac plerisq; dignitatis q̃ uelut
sit pateris, numq̃ impetrauisset. Sed qd de dignitate istoꝝ testimo
loquor. uirtute illoꝝ, diligentia dignitatemq; cognosci in balneis delitu-
runt testes egregios: deñ temere prosiluerunt hoīes grauitate
dedutos, sic eñ fingunt: cũ hirtius ueniss pridem teneret in
manu tonaret tradere, nõ dum tradidiss, reporte euolasse istos
pclaros testes sine nõie: hirtiũ aut cũ iam manu ad tradendũ
pridem porrexisset, retraxisse: atq illo repentino hausto ipetu
se in fugam corripuisse. O magna uis ueritatis, quę contra hoīm
ingenia, calliditatem, solertiã, contraq fictas omnium insidias facile
se p se ipam defendat. Vdeut Et hec tota fabella uetus terentij explicat
fabulas poetriã, q̃ est sine argumto, q̃ nullũ inuenire centum
pot. Q uid. n. usi tot uiri? num retiũ est fuisse nõ paucos ut
et comprehendi hirtius facile posset, et rem multos oculos cõtesta-
tior? cur hirtiũ, de manibus amiserunt? qui minus? hic n. hirtius
cõprehendi potuit: cũ se retraxit, ne pridem traderet q̃ sino
retraxisset. Erant. n. illi pcõi ut comprehenderent hirtiũ: ut mani-
festo hirtius teneretur, ac cũ retineret uenenũ, aut cũ tradidiss:
hoc totũ consiliũ mulieris: hec istoꝝ prouincia, qui rogati sunt
quos quod tu quocirca temere prosiluisse? atq; an tempus non
inuenio. fuerant hec rogati: fuerant ad hãc rem collocati ut ue-
nenũ, ut insidie: facinus denicp ipm ut manifesto comprehenderet
potuerũ ne meliori magis tempore prosilire? q̃ cũ hirtius uelit
cũ in manu teneret uenenũ pridem. Q ue si eam emt tradito
a seruis, euasisset q; subito et balneis mulieres amiti hirtiũq;
comprehendissent, implorasset ciuium fidem, atq; ei se pridem illam
traditam pregaret: que quo illi reprehenderent. uidisse se dicent.
primũ ad se reuocarent merci facinoris crimẽ: deñ id se uidisse
dicerent, qui quo loco collocati fuerant nõ potuissent uidere: per
quem ipse se ostenderet, cũ hirtius uenisset, pridem expectare
manũ porrigeret, uenenũ traderet: mimi q̃ et est etiam nõ fabule
in quo cũ clausula nõ inuenitur fugit aliquis e manibus, deñ

P. M. Cicl.

scabella concrepant, aulęũ tollitur. Q uero. n. cur hirtiũ turbarent, he
sitantem cedentem, figere conantem, multebris manus ista demit
emiserit? cur nõ comprehenderint, cur nõ ipius confessione multorum
oculis facinoris uoce denicp tam sceleris crimẽ expressissent? Timebat
ne tot unũ ualentes imberillũ: alacres, preceps fugare nõ posset.
Et ullũ argumenti in re, nulla suspitio in causa, nullus status primus
repetitur. Itaq; hec causa ab argumento, a cõiectura, ab his signis q̃
quibus ueritas illustrari solet, ad testes tota traducta est. Q uos quod
ego uidi, testis nõ mõ sine ullo timore, sed et cũ aliqua spe delecta-
tionis expecto. Pregestit animus iam uidere primũ lautos iuuenes mu-
lieris beate ac nobilis familiares: deñ fortes uiros ab impetrice in
insidijs atq; in presidio balneaꝝ locatos, et quibus requirã quo nã
mõ latuerunt, aut ubi, alueus ne ille an equus troianus fuerit
qui tot inuictos uiros multebre belli geremes tulerit ac texerit.
Illud nõ respondere rogam, cur tot uiri ac tales huc et unũ et tam
imberillũ q̃ uidere nõ aut stantem comprehenderint aut fugientem
pstrui sint. Q uis est numq̃ profecto si in istum locũ pressierint esph-
rabunt q̃ uolent in cõiuniss facere, durare nõ numq̃ erũ animi
dubert sint. Alia fori uis est alia triclinij, alia subsellioꝝ nato,
alia lectoꝝ, nõ idem indutiũ, cõmessatoꝝq; aspectus: hec ab his longe
alia est solus et alia lychinoꝝ. Q uibrem structiemus omnis istoꝝ delitias
omes inepcias sipro duerint. sed me audiant, nauem alia operam
alia ineant gram, in alijs rebus se ostentent, uigeant apud istam
mulierem, uenustate dominent, sumptibus hereant, uecta desiuit
rapiti nõ innocentis ac fortunis pareant. Adsint strui illi de cog-
toꝝ sita, nobilissimoꝝ ac clarissimoꝝ hoīum mancipiis. Tandẽ
aliquid inuenientur, quod ista mulier de suoꝝ propinquoꝝ, fortissi-
moꝝ uiroꝝ sua atq; aucte ferisse duratur. Sed scire cupio quid
habeat argumenti ista manumissio: in qua aut emi est q̃dio effecti
aut questio sublenata, aut multaꝝ rex consciss seruis cum causs
uel premiũ p soluti. At propiquis placuit cur nõ placeret? Cum tu
rem ad eos nõ ab alijs tibi allatam: sed ate ipse a compta detene di-
ceres. Hec etiã miramur si illam cõmeptiã pridem obsenissia
set fabula consecuta nihil est: quod in cuiusmõi mulierem nõ cadẽ

uideatur. audita et ꝑ uulgata et celebrata sermonibus res est
ꝓpius aio, uide quid uelim. uel potius quid nolim dicere. quod
etiã si est factũ certe a celio nõ est. quid enim attinebat. est enim ab
aliquo fortasse adolescente nõ tam insulso q nõ uereretur do. Sin
aũt est ficta nõ illud quid modestum, sed tamẽ est nõ infacetũ
mendaciũ. Quod profecto numq horum sermo atq opio compro
basset, nisi omia que cũ turpitudine aliqua dicerentur, iusta cam
quadrare apte uiderent. ducta est amt ratõa uidelicet et ꝓorsus
iam intellegetis quantũ uidiũ sustinueritis, q tacta est ut omissa uobis.

De ui quęritur ꝑ signo

22

M. T. CICERONIS ꝓ L. CORNELIO BALBO ORO ſnapte.

Si auctor prono in uidiũ uideretur ab amplissimis uiris
L. cornelij causa defensa est: si usus aptissimis, si inge-
nia ab eloquentissimis, si studia ab amicissimis et cũ
beneficijs, L. cornelio, cũ maxia familiaritate cõiuncta,
que sunt q mee partes auctis tantũ, quanta uos uirtute et uoluistis
sus meduconis, ingenii mi minime uolumtas parens. Nam cui
est defensus, huic debere plurimũ uideo: ego quanta ei debeam alio loco
ostendam. principio orois hoc pono me omiũ qui amici fuerimt saluti
mee et dignitati: si minus ad sustinendam gram satisfacere nõ potuim
ad pbrandam et ad habendam certe satis ee facturo. Quę fuerit
hesterno die. cn. pompei gravitas in dicendo uidistis, que facultas,
que copia nõ opinor tarita uobis animos, sed prospicua admiratõe
declarari uidebatur. Nihil. n. umq audiui, quod in dicendo subtilius
diri uideretur: nihil de memoria de more, de exemplis accuratius, nihil
peritius de federibus, de illustriori auctoritate, nihil de bello, nihil de re. p.
gravius, nihil de ipo modestius, nihil de causa et ordine ornatius
ut mihi iam uerũ uideatur illud ee quod nõ nulli litterati ac studiosi
doctrinis q dedi. qui quãdã incredibile dicere putabant eum qui
omia artes uirtutes penitus comprehendisset, omia que uellet facere
facillime tractare. Quę nisi L. cassio potuit hoie nato addiscli
singularem quãdam facultatem, si hãc rem ageret: maior esset

De ui quęritur: Quę lex ad ſperium: ad maiestatẽ: ad statum patrie ad salutẽ
oium pertinet. Quam legem. Q. Catulus armata dissensione ciuiũ rei. p. pene
extremis tpibus tulit. Quęq lex sedata illa flama cõsulatus mei fumantes reliquas
comitionis extinxerit. hac lege celii adolescentia, nõ ad res p. poenas, sz ad mule-
ris lubidines, ad delicias deposcat. Atq hi et loco. M. Camuri et Cęsenti damnato
placet. O stultitiam ne dicam: an impudentiam singularẽ. Audetis ne cum ab
ea muliere uenenata sacra ꝓfectos horum mentionẽ. Audetis ne excitare tam flagiti
memoriam nõ exptam illam quidem, sz repressam uetustate. Quo e illa crimina
peccatq pcerunt. Hempe q eius dei mulieris dolorem et iniuriam uetiano ne
fario sine stupro ꝓsecta. Ergo ut audiret uecti nomen in ca: ut illa uetus Afrania
fabula reciaret? Idcirco Camuri et Cęsenti e cã uenenata. Qui ggn longe de ui
certe nõ tenebant eo maleficio: tñ erant implicati ut ex multis legis laqueis emitti
uiderent. M u celius cur in hoc loco in iudicium uocat. Cuius proprium
questionis crimen obicit. Hec u aliquid eiusmodi: quod sit a lege seuerum,
et cũ uera severitate comentum! Cuius ꝑ etas dedita disciplinis fuit: iisq ꝑ
artibus: quibus instruimur ad hmoi usum forensem ad capessendam rem p: ad honorem,
gloriam, dignitatem iis usus fuit amicitiis maiorum natu: quorum imitam industria,
continentiamq maxime uellet. his equalium studiis. ut eundem quem optimum ac no-
bilissimi petere cursum laudis uideret. Cum huius aut paululum ia roboris accessisset
etati: in africam ꝓfectus e. Q. Pompeio ꝓcõsule. contubernalis castissimo viro. atq omis
officii diligentissimo! In qua provincia cum res erant et possessiones patrie: tum et
usus quidam quotidianus nõ sine ea a maioribus huic etati tributus. Discessit illinc
Pompeii iudicio probatissimus: ut ex ipsius testimonio cognoscetis. Volui uetere
instituto eorum adolescentium ex: qui post in ciuitate summi viri et clarissimi cum
extiterunt: industriam suam a pp. ro. ex aliqua illustri accusatione cognosci: velle
alio potius eum cupiditas glorię detulisse. Sz habuit hoc tps querele. Accusauit C.
Antonium collegam meum: cui misero preclari in re. p. beneficii memoria nihil profuit.
Hocine opinio maleficii cogitati. Postea nemini concessit equalium: plus ne in foro,
plus ne in negociis uersaretur, causisq amicorum: plus ne valet inter suos gratia,
que nisi vigilantes, homines, nisi sobrii: nisi industrii consequi nõ possunt. Omia
labore et diligentia e consecutus. In huius flexu qui etatis nihil e occultabor, fret
humanitate ac sapia nostra fama adolescentis paulum hesit ad metas notitiam
nova mulieris et in foeliciũ uicinitate et insolentia uoluptatum: que cum incluse
diutius et prima etate compresse et constricte fuerunt: subito se nõ nunq proe-
fundunt. atq eiecerunt immisere. Quã ex uita: uel dicam quo ex sermone: neq
enim tantum erat quantum homines loquebantur. Vetus ex eo quidquid erat emersit.
totumq se eiecit. atq extulit: tantumq abest ab illius familiaritate infamia

ut ei dē mō ab se se inimicitias, odiūmq; expulset: A tēp ut iste interpositus sermo delitaſcere, desidiq; moreret: secit me hercule multo ac multū repugnāte. Sz tū fecit nom amici mei de ambitu deculit: quē absolutum insequit, reuocat. nemīm uīm obtempat: ē uiolentior q̄ uellem. Sz ego nō loquor de sapiā: que nō cadit in hanc etatem: De ipetu animi loquor: de cupiditate uincendi: de ardore mentis ad gloriā: q̄ studia iam ihis etatib nrīs cōtemptiora ee debeant: In adolescentia, ut tamq; in herbis significatne, quę uirtutis maturitas: et quanę fruges industrię sint futurę: ete sp magno ingenio adolescetes refrenandi potius a gloria: q̄ incitandi fiunt: Amputanda plura sunt illi etati: siquidem efflorescit ingenii laudib q̄ in inserenda. Quare sicut nimiū efferbuisse uideret hunc nel i suscipiendis uel i gerendis immicitiis uis, ferocitas, pinacia: si quē de minore hoc aliq offendit. si purpure gen. Si amicor, cateruę: si splendor: si nitor ia ista deseruit: iam etas oīa: iam res: ia dies mitigarit. Cōseruate igr iudices ciuē bonar, artiū: bonar parciū, bonor uirorē. Promitto h uobis: ac rei p. spondeo. si nō nos ipsi rei p. satisfecerimus, nunq̄ hunc a nrīs rōmb seiunctū fore. Quod cū fretus nra familiaritate promitto: tū q̄ durissimis se ipse legib ia obligauit. nō n. pot: q hōem cōsularem, q̄ ab eo rē p. uiolatam dicet: in iudicium uocarit: spe i re p. cuius ee turbulentus. Nō pot: qui ambitu ne absolui qde potuit ee absolutum, spe imprme unq̄ ee largitor. Habet a M. Celio Rcs p. iud. duas accusationes: uel obsides periculi: uel pignora uoluntatis. Quare oro, obtestorq; iudices, ut qua in ciuitate paucis diebus his. Sex. Clodij absoluus sit: quē p biennium aut ducē seditionis, aut ducē uidistis. Qui edes sacras, q censum. spe ro: qui memoriā pub, cas fortis manib incendit: hominē sine re: sine fide: sine spe: sine sede, sine fortunis, ore, lingua, mani, uita omni inquinatū. q Catuli monumentum affluxit: meam domū diruit. mei fratris incendit: q in palatio aut in orbis oculis seruitia ad cedes et flamandas urbē incitauit. In ea ciuitate ne patiamini illū absolutū mulieby gra. M. Celiū libidinū mulierū condonatū, ne eadē mulier cū suo comite ac fratre turpissimū latronē eripuisse: ac honestissimū adolescentē oppressisse uideat. Quod cū h uobis adolescentia proposuerit: cōstituetote uobis ante oculos hanc miseri senectutē: qui h unico filio nitat: in huius spe regescat: huius unius casus timescat: quę uos supplicē nrīe misericordię: suum potestatis abiectum, nō tam ad pcles: q̄ ad mores, sensus ac uitas uel recordatione parentum uitę, uel liberę iocunditate sustentate: ne in alterius dolore uel pietati uel indulgentię nrīe studiatis. Nolite, iud. aut hunc ia nā ipsa occidentem uelle maturius extingui, nullū uirū q̄ suo fato: aut hunc nē p florescentē fromata ia sterpe uirtutis, eanq; turbine aliquo, aut subita tempestate pereē. Confinate parenti filium: parenti filio: ne aut senectutē ia spe desperatā contempsisse: aut adolescentiam plenā spei maxi nō m uis non aluisse: ß ee pulsse atq; affluxisse uideamini. Quę si nōb: si suis: si rei p. cōspuatis addictū, dedicū obstrictū, uob ac liberis uris hēbitis: eius ep hs neruis ac laboribus uis potissimū iud. fructus uberes, dauernosq; capietis.

P. L. Cornelio Balbo

uberes, uarietas, copia: q̄ fuit in eo qui tantū inpetraret huic studio temporis: quantū ipse experientia, usus ad hāc etatem adtulimus, bellis et uictoriis conquieuit, quo in difficilior est hic extremus p orandi locus: etenim si surredo orōi quę nō pterueneta sit aures uiras, sed inanis animum penitus insideret, uel plus uoluptatis ex recordatione illius oratiōis: quā nō nro ex meo, sed ex communi oratore rapere possitis! Sed mea est gerendus nō mō cornelio cuius ego uoluntati in eius periculo, nullo mō deesse possum! Sed et CN. pom. q sui facti sui iudicij uoluit me ee, ut apud eos de uob uerū nuper in alia causa fecerim, et prędicatorem, et auctorem: ac mihi quidē hoc dignū reo uidetur. H deberi huius et excellentis uiri pristinissimę glorię: H proprium ee uiri officij: hoc satis ee debuisse, ut post ferisse CN. pompeium constet, id omnes et uoluisse credendum. Nam uerum nihil est, q̄ q̄d hesterno die, dixi ipse: ita L. cornelium de fortunis omnibus diuitiare, ut nullius in delicti crimen uocaretur. Hoc enim suscepto ex ciuitatem, nō genus, suum emeritis, nō tuis aliquo imprudenti mendacio delituisse. nec irrepsisse inscitum duxit unū obijciturq; natū ee gaditis, quod negat nemo: cetera fatetur hūcine in hispania durissimo bello cū a metello cū C. memio et classe in etruria fuisse, et ut pom. in hispaniā uenerit memini hre questorem ceperit: nunq̄ a memio discessisse: earum rerum nouā ee potestatem acerrimis illius premiis et maxis honoribus, et duraturis instituisse: cum pom. ad extremū belli interfuisse. hęc sunt pręmia cornelij talis uirem p. nram labor, assiduitas, diligentia, uirtus digna summo imperatore, spes pro paruis premiorum

p remia quā ipa nō sunt in eius fide qui adeptus est, sed in eius q dedit. Donatus est a ob eas causas a CN. pom. ciuitate ad actor nō negat. sed reprehendit ut causa ipa probetur: pena queratur in. pom. causa ledatur, pena sit nulla, sic fama sic innocentissimi hois, fortunis prementissimi imperatoris suum rēdemptari uoluit. Ergo in uidiuū caput cornelij suum pompeij uocat: huc. H. in ea ciuitate in qua sit natus honestissimo loco: natū ee contendit et admodū etate relictis rebus suis omnibus in nris bellis, nris cū imperatoribus ee uersatum, nullius laboris, nullius obsequij nullius

ꝑculi ẽpptem fuisse. Hęc sunt oīa cū plena laude, tū ꝑpria cōscia
nec in his rebus crimen est ullū. Ab, q̄ est crimen. q̄ eum pom. tuste
donauit. huiusce modi crimen. minime, nisi honos ignauis putāda ē.
O uius q̄ nr uersa. nullius actiones actoris eius unius qui donauit
qui si adductus q̄s, minus idoneū hoīem pręmio affecisset, qui ei
si uirū bonū, sed nō ita meritū: si denięs aliquid q̄d nō contra ac luceī
suum duceret. sed cōtra atq̄ oporteret, tamen ēet omīs eius reprehensio
ab uobis iuste repudianda. Hunc uō quid duritur, quid aut actor
fecisset: pom. quod ei facere nō licuerit: o quod grauius est. q̄ si id
suum ab eo ducret, quod nō oportuisset. est. n. aliquid q̄d nō deceat
et. si q̄d quid licet, non licet certe nō oportet: huc ego nūc curretor sic
agere iuste nō ēt fas dubitare quin q̄d. cn. pom. fecisse constituit
id nō solū decuisse sed etiā debuisse fateamur. o quid. n. huic abe hoī
quod si ab eēt. luire hoc et tribui et contecti putaremus? ustus ne re-
qui pueritię tempus extremis principiis habuit bellę? an ingenium.
quin etiā ipse rerus euentusq̄ rex nō ducet, sed comites eius cōsilere
fuerunt: in quo uno ita summa fortuna cū summa uirtute certauit
ut omīm iudicio, plusne deceret, tribueretur. An pudor? an integritas?
an religio in eo an diligentia umq̄ requisita est. quę prouisa unq̄
quę liberi ppli, quę reges, quę exteręq̄ gentes, castiorem moderatiorem, sanctiorem
rem nō uīdere uiderunt: sed aut spando umq̄, aut optando cogitauerūt?
o quid dicā de auctte quanta in hōe tantis uirtutibus ac laudibus ēt decet.
cui senatus ppusq̄ ro. amplissimę dignitatis pręmia dedit: nō postulāti
impia, nec etiā recusanti: huius de trō ita queri ut id agatur, huiuc
ne id facere quod deceat. An uō nō duram nō luctuī, sed nephas fuerit
contra fedus. n. i. cōtra ppli. ro. religionem et fidem fecisse dr. non
turpe rei. p. nō ne uobis? audiū hōc de parente nō puer, cum. q.
metellus. l. filius eam de pecuniis repetundis duceret, ille ille
uir. cui patręq̄ filius dulcior q̄ conspectus fuit, qui de ciuitate de-
cedere, q̄ de sua maluit: hoc q̄ eam ducente cū ipius tabule circū
ferrentur, inspiciendi nōs causa fuisse uidetur ex illis equitib. ro.
quissimis uiris neminem, qui remouerit oculos, flectę toto auertit
ne forte q̄d illa in tabulas publicas retulisset, dubitasse quisquā
uerū ne an falsum ēt uideretur. Nos. cn. pompei decretum

l. atq̄ imperiosę maximoq̄: cuius
plerisq̄ equales minus sępe castra
uiderunt. q̄ hic triūphauit: q̄ tot
hēt triumphos: quot ore sunt, ptęq̄
terrarę: tot uictorias bellicas: q̄
est in rege nā genera beliorum.

iudiciū de consilij sua pronūciatū retoq̄remus? cū legib. cōferen?
cū federibus. quoq̄ acerbissima ē diligentia ptendemus. Athenis adsume
cū quidam apud eos qui sēt grauiteq̄ uixissent, et testimoniū dixiss
publice, dicut mos est gręcoq̄ uirandi tanta adarsit accederet, uno
uoce omīs iudices ne id uiraret, reclamasse. Cum gręci homines
spectatissimi noluerunt religione uideri potiusq̄ ueritate fidem ēe cō-
stringam: nos ēt in ipā religiōe et legū et fedeū cōsuanda quales
simus. cn. pom. dubitamus? utrū eum instrientem uulter cōtra fedus
si Sœcem! feriisse: an strientem? ō nomen impij, ō ppli. rō. excellens dignitas,
ō. gn. pom. sic late longeq̄ diffusa laus ut eius glorię domicilium
eos imperij finibs terminet. ō nationes urbes pp retinebit ty-
rannū tester. cn. pom. nō solum uirtutes in bello sed etiā religiōs
in pace. Ob denięs muę religiones implore et sola tenaq̄ ulti-
maq̄, nos maria, portus, insulę litoraq̄, quę est eīm ora, quę sedes,
qui locus? in quo nō extent huius tū fortitudō, tū humanitas, tū
ai tum consilij impressa uestigia? hūc quisq̄ incredibili quadam
atq̄ inaudita grauitate, uirtute, constantia prędutū, federa
strientem neglexisse, uiolasse, rupisse dicere audebit? Gratificat
mihi gestu actoris nescientem. cn. pom. feriisse sępe fateat, quasi nō
leuius sit cum in tanta re. p. uersete et maxīs negotiis prosse
facere aliquid quod sciās nō liceat, an oīo nescire quid liceat.
et eīm cum in hispania bellum acerrimū et maximum gerebat, quo
uire gaditana ciuitas esset, nesciebatur, an ciuis hispanus ppe nō
posset interpretationem federis nō tenere? igit quis q̄. cn. pom.
ignorasse dicere audebit, q̄d mediocres hoīes, quod nullo usu
nullo studio militari prędutus: quod librarij denięs scire profitea-
tur. Equid contra existimo uid. cum in omī quę ac uarietate
artiū et illaq̄ quę sine summo otio nō facile discuntur. cn. pom.
excellat singulare quanda laude sua et pstabilem ēe scientia
in federibus, pactionibus, condicionib. ppla, regū exteraq̄ na-
tionū in uniuerso denięs bellū uire atq̄ pariē nisi forte eo
quę nos libri dorent in umbra eruditio rei. cn. pom. neq̄ est reque
steret: luce neq̄ cū rem gereret, regiones ipse dicere potuerit.
Atq̄ utrego sentio uid. causa dicā est temporis magis ego nūc de ratio

huius in hoc gñe uidiũ plura dram. est enim huius scrutinij labor, qdã et macula uirtuti mundi. uelle ipm florem dignitatis infringẽ. et eum s. CN. pompeius abhinc annos quingentos fuisset is uir. a q sbuma adolescentulo atque equite. ro. sepe cois saluti auxiliũ exptus esset. cuius res gestę omnes gentes cũ dilissima victoria terra mariq pagrassent. cuius tres triumphi testes ẽbnt totũ orbem terraꝝ

quẽ. p. r. i singulatim. q. decorassẽ

nro imperio teneri si nũc apud nos id quod ferisset cõtra foedus fium diceretur, quis audiret? nemo profecto. Mors. n. cũ exstimatis iniuriam, res eius gestę temperni nominis gtia nitescentur: cui q audita uirtus dubitationis locũ non daret huius experto atq; pfecta obtrectatoꝝ uoce ledetur. Obmittam q. pom. tam oratione mea relinquã. Seduos uti aũs atque memores tenetote de lege, de foedere, de exemplis, de perpetua consuetudine ciuitatis nre. renarrabo ea quę dicta sunt. nihil. n. mihi noui nihil inter gri, neq; M. crassus qui totam rem et pro facultate et pro fide sua diligentissime nobis explicauit: neq; CN. pom. cuius ornatio omnibus ornamentis habundauit, ad dicendũ reliquit sed qm ut recusante placuit ambobus adhiberi huic ame quesi ppbendi quendã opus extremũ laborem, peto ab uobis ut mihi affitij potius q dicendi studio hãc susceperim opam ac munus putetis ac prius q aggrediar aduos rem q cornelij qddam de comm condicione animi mei deprecandi maliuolentię causa, breuis cõmemorandũ uidetur. ꝑ Si quo quisq loco mihi. uid. nra aut fortuna est nascendi initio constituta, huc uitę statum usq ad senectutẽ optinere deberet: et si omis quos aut fortuna titulis aut ipsos illustrabit labor ex industria petenda sunt assciendi: nõ quor L. cornelio q multos uiros bonis atq fortibus constitui lex uitę et condicio uideretur. Sin aũt multos uirtus ingenui humanitas ex infimo gñe et fortunę gradu nõ modo amicitias et rei familiaris copias conseruta est: sed summam laudem honoresq; etiam dignitates nõ intelligo eos potius inuidia uiolaturam uirtutem. L. cornelij quã equitas ura pudorem eius aduersura uideatur. Itaq; quod mihi petendũ est ab nobis: id primo nõ peto uideres, ne de ura humanitate dubitare uidear. Est aũt petendũ ne oderitis ingenium ut inimici

sapia atq; de ura

suis industrię, ne humanitatem opprimendã, ne uirtutem oppugnandã putetis. Illud peto ut si eam ipsam fidem firmam et stabilem uideamus hominis ipsius ornamenta adminiculo esse potius q impedimento et malum.

H asciuit uidetur causa cornelij ex ea lege qua L. gelius. C. cornelius CN. ex senatus sua tulerunt: qualege uidamus satis esse si ut ciues ro. sint bi quos CN. pom. de consilij sua sui illatim ciuitate donauit.

C uitate donatũ esse L. cornelium. pub. pom. diuit, uidemus publicę tabulę asseruator fatetur, sed negat ex foederato populo quemq potuisse nisi populo fundus suus esset, et in hac ciuitatem uenire. O preclarum interpretem iuris nrę ciuitatis: q hac poena foederis asserebat: ut omnis primoris, institoq;

auctorem antiquitatis correptore atq emendatorem mos expetes sciat foederatos. quid. n. dici potuit impium? q foederatos populos fieri fundos oportere? nam id nõ magis est ppriũ foederatorum q ceterum liberoꝝ. Sed totum hoc. uid. mea fuit semper patrum uoluntas atque sua, ut cum uicissent gloria aliqd, si id asciuissent populi soci atq latini et si ea lex q nos hodie eadem in populo aliquo tamq in fundo nullo fuisset, ut cui lege eadem is populus teneretur nõ ut de nro uenit aliq diminueretur, sed ut illi populi aut uenire eo quod a nobis esset cõstituti aut aliquo beneficio aut cõmodo uterentur. Postremo hoc uis est ciuis et uicini et uerbi ut fundi populi beneficio nro nõ sine uenire fiant. cum aliquid po. ro. uisset id si est eiusmodi et quibusdam populis fuit foederatis, fuit liberis promittendũ et uidetur, ut statuant ipsi non de nris, sed de suis rebus quo uenire uti uelint, tum uris fundi facti sint! an nõ, quęrendi est uidetur. De nra uo. re. p. de nris imperijs, de nris bellis, de uictoria, de salute fundos populos fieri uoluerunt. Atqui si imperatoribus nris, si senatui si po. ro. non licebit propositis premijs eligere ex ciuitatibus forte atq amicos fortissimos atq optimum quemq ad subeunda pro salute nra pericula: summa utilitate ac magno sepe presidio in periculis atque asperis temporibus carendi erit: sed p deos immortales quę est ista societas, quę amicitia, quod fedus, ut aut nra iustas coerceat in gentibus suis maximi propugnatore? careat gaditano, careat saguntino: aut siquis ex illis populis sit exortus qui nros duces auxilio laboris comitatus pericula sua uiuerit, qui tum hosti nro quominus in acie sepe pugnarit: qui se sepe telis

Tullius ap nros maiores lege M. Furi de testamentis. Tullus. q. V. comp de mulieru hereditatibus. Innumerabiles aliq leges de iure ciuili sunt late, quas latim uoluerunt, asciuerunt. Spa deinde Julia: qua lege ciuitas e sociis et latinis data: qui fundi populi facti nõ essent, ciuitate nõ habente: in q magno contentio heraclienses pe neapolitanosq; fuit: cui magna pars ibi ciuitatibus iuris sui libertate ciuitate anferrent

hostiũ, qui dimicatiõ capitis, qui mortẽ obirent, nulla rõdutione huius
ciuitatis premiss affiri possit. Est. n. in pplm. ro. grauẽ nõ posse uti
soriis excellenti uirtute predito, qui uelint rẽ publicã nrãm sua tueri
in seriosa uõ ipos et in eos de quib agimus federatos, minimorum
et rõtumehostium est his premiss et his honoribus excludi et fidelis-
simos et coniũctissimos, quos patiant stipendiariis patiant hostibus,
patiant seruis. Nam et stipendiarios exaffrica, scriba, sardinio
ceteriscq; prouinciis multos ciuitate donatos uidemus: et quibuslibet
ad nros imperatores profugissent et magno usui rei. p. nre fuissent.
Si ciuis ciuitate et donatos seruos denicq quos uis fortuna rõdu-
xit infima est: his de re. p. meritos, q sepe libertate. i. ciuitate publica
donari uidebamus. Hanc tu g patrone federis ac federatorum
conditionẽ statuis gradiuamis tuis ciuib, ut quod his quos gradi-
uamis aduersoribus armis subegimus, atq in ditionem nrãm redi-
gimus liceat si pplus. ro. permisit, qui si suis deterret, legibus sue
sanxissent, ne quis suaz ciuiũ castra imperatoz pplus. ro. iniret ne
quisq pro nro imperio in periculũ capitis atq in uite dispendium
differimus in-
ferret: gadiuanoz auxilijs uti rẽ uellemus nõ uteretur: priuatus
uõ ne quis uir et uõ et uirtute prestellens pro nro imperio pe-
riculo suo dimicaret, graui[ter] ue uire feremus minui auxilio
pplo. ro. debilitari aios fortissimoz uiroz alienigenaz nos hoiz
studijs atq paterna uirtute priuari. Atqui nihil interest uidere,
utrũ hec federati uira constituant, ut ne ciuis uerear exhis ciuitatib
ad nostros bellos periula accedere: an quę nos eos ciuitate uirtu-
tis causa tributerimus, ea rata ee non possint. Nihil enim magis
uteremur his aduersarijs sublatis premijs uirtutis, q si omiõ his
uersari in nris bellis non liceret. Etenim rẽ pro sua pte pauci
post genus hoium natũ repti sint, qui nullis premijs ppter uitã
suã hostiũ telis obijcerent pro alicuius re. p. quomq fore putatis
qui se opponat periculis nõ nlo nullo ppter premio, sed et interdũ.
Sed q est illud iniustissime ductũ de pplo fundis: qđ rõe liberorũ et
pplos est, nõ proprijs federatoz? Et quo intelligi nemẽ est aut
neminem et sorijs ciuẽ fieri possit, aut et posse et federatis ciuẽ
nõ iniq omne noster iste magister mutande ciuitatis ignorat.

ut á senatu ab | imperatoribꝫ nostrꝫ
ciuitate donent: id ne liceat ipsi.

Pbi. Lucullo Gallio.

quod est uidere nõ solũ in legib publicis positum, sed etiã in pacta
uoluntate. Iure. n. nostro neq mutare ciuitatem quis quã uult
potest, neq si uelit mutare nõ potest, nec assistatur ab ea ciuitate e
ciuis et ciuitatis uelit, ut si gadiuani scripserint nouarum desiderio
ciuẽ. ro. ut sit ciuis gadiuanus, magna pias sit nro ciui mutãde
ciuitatis, nec sedere impediatur: quominus et ciuẽ. ro. ciuis gadi
uanus possit ee: duaz ciuitatũ ciuiũ nostro ee uire ciuili nemo
potest, nõ est huius ciuitatis ciuis qui sit alij ciuitati dicare potest.
Hequę solũ dicationẽ quod in calamitate clarissimis uiris. C.
marco. C. lenati. Q. philippo nuncupare. C. catoni terracine. Q. et
pioni. P. rutilio scribe uidimus accidisse, ut eaz ciuitatũ ciuiũ
ciues: hanc amittere nõ potuissent, antequ hoc solũ ciuitatis
mutatione uertissent. Sed etiã post luminio pot ciuitatis fieri
mutatio. Neq. n. sine causa de. Ctl. publicio, menedemo libertino
hoc: quę apud maiores legati nri in graecia profitenti etiã
interpretem scribi uoluerunt, ad pplm latis ut ei publicus si
domus reuenisset, et uide romam redisset, ne minus ciuis
esset: multi etiã superiori memoria ciues. ro. sua uoluntate ade-
nati et inolumes his rebus relictis, alias si in ciuitatem re-
tulerunt. Q. et si ciui. ro. hoc et gadiuani sint eodẽ, sint
post luminio, sine retentione huius ciuitatis, ut iam ad foedus
ueniam quod ad rem nihil pertinet: de ciuitate. H. uire non de
foederibus disceptamus, quid e ea obrem ciui gadiuano in hanc
ciuitatem uenire nõ liceat. Sequitur longe seruis sentio. Nam
cum externis ciuitatibus, uia sit in nauim: ea uia minus ciuibus
patet ad exteras uter ciuitates, ni nõ utriq societate, amicitia
sponsione, pactione, federe est comiuncta: ita mihi maxime rationem
beneficiorũ premioz ciuitatis continere uidor. Atqui exteræ ciuitates
omes, nõ dubitarunt nros omes recipere in suas ciuitates, si eidem
nos uiros bremus, quod certe, sed nos nõ possumus. Et huius ee
ciuitatis et ciuis pteris exteris concessum e. Itaq in graecis ci-
uitatibus uidemus athenis rhodos, lacedemonios exeos undiq
ascribi, multaeq et eosdem hospites ciuitatis quo error ducti
uidi ego mer nõ nullos inuitos hospites nros ciues athenis in

nũo uiduũ atque areopagitas, certa tribu, certo nũo rũ ignorarent
si illam ciuitatem essent adepti, hanc st ꝑdidisset, nisi postliminio
retinpassent. peregrini uõ nũi mortis ac uitii nemo umq̃ q̃ hãc
ciuitatem retinere uellet, in alienam st ciuitatem duxit. Sed hic
totus locus disputationis atq̃ orõis mẽe uidetur ꝓtinet ad eã
uis mutandas ciuitatũ, nihil hẽ quod sint ꝓpriũ religionib ac
fœderũ: defendo enĩ rem uniuersam, nullam ee gentem ex omi
regione terras, neq̃ tam dissidentem a ꝑplo. ro. odio, sed quodam
atq̃ dissidio, neq̃ tam fide benuolentiaq̃ coniunctam, ex qua nobis interdum
fiat, ut neq̃ asciscere ciues aut ciuitatem donare possimus. Quãa ꝑclara
atque diuinitus iam inde a principio. ro. nois a maioribus nris com-
pata, nequis nrum plusq̃ unius ciuitatis ee possit, dissimilitudo enim
ciuitatũ uarietatem uitae habet. neque est. nequis inuitus ciuitate
mutet, ne ut in ciuitate maneat inuitus: hec sunt. n. fundamenta
firmissima nrae libertatis, sui quemq̃ uiros retinendi et dimittendi
et dñm. Illud uõ sine ulla dubitatione maxime nrum fundauit imperiũ, et ꝑplm. ro. nom auxit, qui princeps ille creator urbis romulus
fœdere sabino doluit, et hostibus recipiendis augeri ciuitatem hanc
oportere: cuius auctte & exemplo mumq̃ e intermissa a maioribus
nostris largitio et collatio ciuitatis. Itaque et et latio multi transiti
et lapsui et ex ceteris generib gentes uniuerse in ciuitatem sunt re-
cepte, ut sabinoz, uolscoz, hernicoz: quibus et ciuitatib nec coacti
e ciuitate migrari, neq̃ uolentib nobis fuit ciuitate nram
beneficio ꝑpli. ro. assertis, uiolatũ fœdus eoz uideretur. Etenim quidam
fœdera extant ut germanoz, hispanioz, quoz in foederibus exceptũ
e, neq̃uis eos a nobis ciuis recipiatur. Ex si exceptio facit ne li-
ceat, ibi nec est nõ licere. Vbi est g exceptũ fœdere gaditano
ne quis. po. ro. gaditanũ recipiat ciuitate, nusq̃. at scriptũ
est: lex illa gelio et cornelia, que distinxit pretem pompeio ciuitatẽ
donandi dederat, sustulisset. Exceptũ est inquit fœdus, fiet so-
crotum est, ignoto tibi si neq̃ pecoz uira tenẽs, relegrab eum
ciuitate tua, neq̃ nrãs potuisti leges inspicere: ipse enim te aro-
gantiore sua uidetur pne repulerunt. Quid tuis in rogatione
ea, que de pompeio a gelio & calentano tribunis lata est, si q̃ aliqd

ite ex gallia barbaroz lapidũ non
millẽo

ꝑ L. Cornelio Balbo

sanctum ac exceptũ uideretur. Primũ. n. sanctum et nihil pot, nisi q̃d
populus, plebs ut sanxisset: deĩ sanctiones sanandi sunt, aut genere
ipso, aut obtestatione et consecratione legis, aut pena in caput eius
qui contra fecit, consecrata. Quid hic g̃ diceret de gaditano fœdere tuus
moi. utrũ a capitis consecratione, an obtestatione legis sanctum
et confirmas? Nihil ero umq̃ in isto fœdere ad ꝑplm, nihil ad plebem
latũ et duo. de quibus et si latũ est, neq̃ legi, neq̃ pena rata est, ne
quã ciuis recipiemus, tamen id est quod postea ꝑplus uisisset ratum:
neq̃ quicq̃ illius uerbis siquid sanctum est, et exceptũ uideret,
de hac rũ ꝑplus. ro. nihil umq̃ uisset, quicq̃ audeo dicere sanc-
tum fuisse? Nec uõ hec ero mea ad infirmandũ fœdus gadita-
nor uidetur ꝓtinet. neq̃. n. est meũ contra uis optime meritã ciui-
tatis, cõtra opinionem uetustatis, cõtra auctem senatus dicere. Duris
enim quondã temporib rei. p. nr̃e, cũ ppatem terra marique ro-
mano nixa duabus hispaniis huic imperio imminebat: et cum duo
fulmina nrũ imperij subito in hispania. cn. et. p. scipiones extincti
occidissent. L. martius primipli ceterio cũ gaditanis fœdus fe-
cisse dr. ex cũ magis fidei illius ꝑplo, iustitia nra, uetustati desig
ipsa, q̃ aliquo publico uinculo religionis tenerentur. Sapientes boies
et publici uiri, puti gaditani. M. lepido. q. catulo consulibus a
senatu dissidere de foedere postulauerunt: cui est cũ gaditanis fœdus uel
renouatũ uel totũ, de quo fœdere ꝑplus. ro. sciam nõ tulit, qui
iussu suo nullo pacto pot religione obligari. Ita gaditana ciui-
tas q̃d beneficijs suis erga rem. p. maĩa consequi potuit, quod
imperatoz testimonijs, q̃d uetustate, q̃d. q. catuli summi uiri auctte
q̃d iudicio senatus, quod foedere constricta e, q̃d publica religione
sanciri potuit, id hic ꝑplus. n. Senatus q̃d obligauit, neq̃ eo est gadi-
tanorũ rapina deterior, grauissimis. n. et primis rebus est fulta sed e
iste disputationi certe nihil est loci. Sacrosctum enim nihil potest esse
nisi q̃d ꝑ populũ, plebẽ ue sctum est. Quid si hoc fœdus q̃d ꝑplus. ro.
auctore senatu cõmendatũ & iudicio uetustatis, uoluntate
et sententijs suis comprobat, de suffragijs reprobasset, quid erat
cũ eripio fœdere gaditanũ in ciuitatem nram recipi non haberet?
Nihil est. n. aliud in fœdere, nisi ut pia et eterna pax sit. Quid id

ad ciuitatem adiūctum illud etiā est, quod nō est in omnibus fœderibus maiestatem ppli. ro. cōtēr conseruet, id hī hāc uim, ut sit ille fœdere interior, primū uerbi genus hoc conseruandi, quo magis in legibus q̄ in fœderibus uti solemus imperatis est, nō prætantes: deinde cū alterius ppli maiestas conseruari iubemur, de altero silemus, recte ille ppls in superiori conditione, causaq̄ peritur: cuius maiestas fœderis, sanctione defendit, in quo erat arcatorus insolatio indigna cōditione, qui uta dicebat comiter et cōtēr, quasi nō prestū aliqd aut insolutū uerbū interponeretur. Comes benigni facilis, suauis hostes et diuanē qui erranti comitēr monstrant uiā benigne nō granate, comiter quid certe, nō conuenit, et simul absurda res est tantū fœdere ut maiestatem ppli. ro. cōtēr conseruent, id est ut ppls. ro. suā maiestatem et salua uelint, qd si iam uta est, ut et nō possit, tam de nrā maiestate nihil de illoꝝ tanteret. Potest ne q̄ nrā maiestas gaditanis benigne cōseruari, si ad eam retinendā gaditanos premiis elicere nō possimus? Pot et ulla denīq̄ mutatas si impedimur, quo minus q̄ ppli. ro. beneficioꝝ uirtutis cā tribuendoꝝ pstem imperatoribus nrīs deferamus? Sī quid ego disputo quē mihi tam si gaditani cōtra me durent, uere possit duri uideri? Illus. n. repetentib. L. cornelium respondere legem po. ro. uisisse de ciuitate tribuenda, huic grā legū fundos ppli fieri nō solere. cn. pom. de consilij sui ciuitate huic dedisse nullū ppli nrī uisū gaditanū hīc. Itaq̄ nihil est scitu dignum qd lege excepta uideretur. Si est tam in fœdere, nihil est tanti pretij parte, addūi est cā illud, ut maiestatem illi nrām seruare debeant, qui certe minime, si auē aduersus illoꝝ ciuibus uti in bellō nobis nō hostem? Hunc nō quid ego contra gaditanos loquar? cū id quod defendendo, uoluntate eoꝝ, auctes legatōe ipsa comprobet? qui a primo puero studio rei p. ab omni studio, seruitute pōnoꝝ mentes suas, ad nrum imperiū nomenq̄ flexerūt, qui cū maxīa bella nobis inferrent, moribus et institutis, classibus instructi sunt, corporibus, opibus, copijs deprimerunt, qui et uetere illam septem fœderis martiani semper omni sanctorū arte custodiūt: et hoc fœdere tardi, senatusq̄ auctes sic nobistū

P. L. Cornelio Balbo.

consules et censores arbitrati sunt: quoꝝ menia delubra agros ut Hercules uiuit ac labore suoꝝ, sic maiores nrī impij ac ppli. ro. nouos terminos et uoluere. Testant ut mortuos nros imperatores, quoꝝ uiuit immortalis memoria et gtia, scipiones, brutos, oratios, fabios, metellos, et hunc prætem. ch. pompeiū, quē procul ab illoꝝ moribus acre et magnū bellū gerentem comeatu, peruiaq̄ iuuerunt. et hoc tpr ipō, ppli. ro. quē in raritate annonę ut sæpe ante ferant frumento suppeditato leuarint, si hoc uis et uelle, ut sibi et liberis saluti etiā ma uirtute fuerint, sint in nrīs castris, sint in imperatoꝝ prætorijs, sint denīq̄ inter signa atq̄ in acie lorum sit, hīs q̄ibus asserti sua ciuitatem. Q. Sī abs si fabius, si hispanus agris stipendioq̄ muletatus uirtute adepti sunt ciuitatem, gaditanis aut offitijs uetustate, fide, periculis, fœdere conuictis hoc idem nō licebit? nō fœdus sibi nobiscū, si maiestatem legesq̄ imperatas a nobis et arbitrabuntur. Atq̄ hāc uidetes, nō aimt fingi oratem, sed mt dicere contra gaditani induxerint, res ipsa declarat, hospitiū multis annis ante hoc tempus cū L. cornelio gaditanos, scripsit pū duo testes protectum legatos. gatos. Extito laudatores adhoc uidetis humos hostes ac nobilissimos depratores huius periculi missos uidetis, et denīq̄ multo aīo gaditis iam audita fore, ut huic abillo periculum crearet. grauissima tu in ustū cuiē suū gaditanū senatus consulta fecerunt. Potuit magis fundus populus gaditanus fieri, qm̄ hīs magnopē delectare uerbo, si tum sit fundus, cū stata ac iussa nra sua cōprobat? q̄ nō hospitiū fecit, ut et ciuitate illi mutatū et fateretur, et huius ciuitatis honōe dignissimū uiderentur? Potuit certius interponere uidetis uoluntatis sua? q̄ cum et actatorem huius multa et pena multauit? potuit mag de re uiduare, q̄ cū ad nrum uidetis ciues amplissimos legatos? testes huius uiri uitę laudatores, periculi depratores? Etenim q̄s est tam demens, qui sentiat uis hoc gaditanis et retinendū, ne in terceptū sit his uter perpetuū adhoc amplissimū premiū ciuitatis, et magnopē his ee lętandum huius? L. cornelij beniuolentiā erga suos remanere gaditibus, gram et facultate cōmorandi in hac ciuitate uersari? q̄ uis est. n. nrum cui nō illa ciuitas huius studio sit cura, diligentia, cōmendatior? ob missis quantis ornamentis ppli rum. C. cæsar cū eet in hispania prætor asserere, retroq̄ sedauit

ura ꝓpos ꝓmissu statuerit, inueterată quondam barbarię et gadıtanorũ moribus, disciplinaq; delerit, summa in ea ciuitate huius rogatu studia et benefitia coluerit. Multa ꝓfecto quę quondiu labore huius et studio aut eio, aut certe facilius constituant. Itaq; eradicant principes, ad sunt ciuitates defendendum amore ut suu iuu, testimonio ut nrum offitio ut nobilissimũ ciuẽ strenuissimũ hospitem, studio ut diligentissimum defensorũ rẽ comodoq; suoꝝ, ac ut ipsi gadıtani arbitrent, ꝙq; nullo in rõnabo assiriantur, si iuuat hoꝝ ciues uirtutis causa in nostrã ciuitatẽ uenire, tam hoc ipso inferiꝰ est suis fedus q; ceteroꝝ, consolabor et hos pitet uiros optimos, et illã fidelissimã atq; amicissimã ciuitatem simul, et uos nõ ignorantes uiduos admonebo, quo de uiro hoc uidiũ constituti sit deo nummq; eio est dubitandũ. Quos ꝙ prudentissimos interpres federũ, quos peritissimos belli uiros quos ꝙ diligentissimos in et quirendis rõductionibus, ciuitatũ atq; causis ee arbitramur. Eos profecto qui impia ac bella gestitat. Et eum sa q. sternola ille augur rũ de uiro ꝓdatorio consuleretur, hõ uiros peritissimos, consultores suos rõnummq; ad suum ac casselli ꝓdatoꝛes reiiciebat. Si nos de aqua nostra tusculana M. tugionem potius q. C. aquilium consulebamus? qđ assidue usus uni rei datus, et ingeniũ et artem sepe uincit! Quis dubitet de federibus et de toto uiro pari de belli omnibus uiris peritissimis imperatoꝛes nros anteire? Possimus ne ꝙ tibi probare auctore exemplo atq; fũ illius quod ate reprehenditur. C. mariũ? Queris aliquẽ cuius et constantiorẽ, constantiore uirtute, prudentiorẽ? religiosiorẽ ꝙ equitate? M. annium appiũ fortissimũ uirũ uirtute predituꝫ ciuitate donauit, cũ romertinũ fedus strenuissimũ atque equissimũ sineret ee. Potest ꝙ uidere. L. cornelius condemnari apte? ut nõ. C. marij frium condemnet? et statuat ꝙ ille uir parumper rogationi uestre qm re nõ pot, ut conspiciatis eum mentis, qm oculis nõ potestis, durat si eo uiguũ fedus, nõ rudem exemplo, nõ ignarum belli fuisse? P. affirmari discipulũ ac militem si stipendijs, si legationibus bellicis eruditũ, si si tanta bella egisset, quanta bella gessit et confecit, si sub tot consulibus meruisset, quotiens ipse consul fuisset, omnia uiros belli ꝓdidisse ac nosse potuisse sibi nõ fuisse

P. L. Cornelio Balbo.

dubiũ quin nõ nullo federe a re. p. bene gerenda impediretur. a si et iucundissima atq amicissima ciuitate fortissimũ quemq; et delectum? atq ingeniũ atq carmertiũ federe et ceteris, quorum ciuibus a ppto. eo. uirtutis premia tribuerentur. Itaq; cũ paucis annis post hãc ciuitatis donationẽ acerrima de ciuitate questio latina et mutia lege uexasset, num quis eoꝝ, qui de federatis ciuitatib; et ciuitate donatus in uidiũ est uocatus? Nam spoletinus? Tarracinus? Arpinas? Firmanus? Asculanus? Venusinus? Brundusinus? Hos omnes uno die ciuitate donauit C. marius. Quid? ciuitate donasset, dum eam et coloniã latinã in primis firmã et illustri: quã cũ disceret homo. L. antistius accusaret spoletinũs, dicat sibi? ꝓpter spoletinũ nõ et factũ: uidebat eum ꝓpter de suo uiue, nõ de nro fundo fieri solere. Sed cũ lege apuleia coloniæ nõ essent deducte, qua lege saturninus C. mario tulerat, ut in singulas colonias ternos ciues romanos facere posset. Negabant hanc beneficiũ ee ipsi sublata uolere debere. Nihil hũ similitudinis ista actio: sed tamen tanta auctoꝛ in C. mario fuit, ut nõ ꝓpter L. crassum affinẽ suum hominem mirabili eloquentia, sed paucis illis uerbis eam illam grauitate sua defenderet et probaret. Quis. n. esset uidere, qui imperatoribus nris in bello, in pace in ciuitatũ delectũ uiueret, qui seruis, qui federatis in defendendo re. p. nra spem premiaq; eripi uellet? Quo si uultus C. marij, si uox, si ille imperatorius ardor animoꝝ, si recentes triumphi, si preseruabit aspectus, ualeat auctoꝛitas, ualeant res gestæ, ualeat memoria ualeat fortissimi et clarissimi uiri nom eternũ, sit hoc discrimen inter gratiosos ciues atq fortes: ut illi uiui fruamur eorum suis, hos et mortuos, si quis q; huius imperij defensor mori pro uiuis immortalis? Quid C. pompeium, pro rebus ualuto bello maxime gestis P. rutilium equite. ro. uiruꝫ bonoꝝ, qđ sibi ciuitate federeq; excepto nõ ut ciuitate donauit? Quid cohortes duas, remertinũ, quid heraclensem loꝛ? At P. crassus uir amplissimus et ea ciuitate, qua cũ sinngtare ꝓpe fedus pene temporibus C. fabricio. cos. uetus putatur, quid massiliensem aristonem Scyllã quid qđ cũ gadıtanis agimus? id heros ne gadıtanos? Quid uir strenuissimus summa reb; gestis ac modestia. Quid? metellus pius? qđ fabius saguntinos? quid hic qui abest? agro hic quę ego nõ prouro, subtilissime sit,

Q. fabio agant mãgd

omña ppolita. L. crassus nõ auinensem fœderatã ciuitatẽ donauit, hõ
tũ grauitate et prudentia prestans, tũ uel nimiũ parcus in largiendo
ciuitate: hic tu. cn. pompeij bñficiũ uel potius iudiciũ et firmi
mare conaris? Quis ferũ qđ. c. marii ferisse audierat, ferũ qđ
p. crassum. L. syllam, qđ. q. metelli, qđ denicq domestici auctorẽ
prẽm suũ fecisse uiderat: neq; in uno cornelio id ferũ: nam et
gaditanos hasdrubalem et bello illo affricano, et marmaritinos ob
uios, et quosdam uticenses et saguntinos fabius ciuitate donauit
eterum cũ ceteris premijs digni sint, qui suo labore et periculo no
stram rem p. defendunt, cũ certe dignissimi sint qui ciuitate eo
donent, pro qua pecunia ac tela subierunt. Atq; nõ qui ubique sunt
propugnatores huius imperij possent in hanc ciuitatem uenire, et
cont. oppugnatores rei. p. de ciuitate exterminari. Neque ille
fumus porta nostra hannibalis illam magis cohortationẽ, qm eorẽ
imperatoriam ee nolui, hostem qui ferũ, erit inquit in cartagine
sis ciuis quisq; erit ciuitatis: sed id hñt hoc bene et semp hñerunt.
1 ros et ciuis fortissimos undiq; fortes uiros astimerũt, et bonis
ignobilẽ uirtute pcepe nobilitarunt inferiq; pciderunt. habens
sumos imperatoq; et sapientissimos uiros interpretationem uirtu
ac fœderũ. Dabo et iudiciũ qui huic questioni prefuerint, dabo
uniuersi ppli. rõ. dabo clarissimũ eam iudiciũ senatus, iudices am
pce sepe ferrent, palamq; legerentur, quid ceñt lege papia. de M.
crassio mamertino repetentibus iudicatũ mamertini publice
sustepta causa destiterunt: multi in ciuitatẽ recepti et liberi, fœ
deratiq; populi. Nemo umq; de ciuitate ablatus, qui aut populus
fundus fuit nõ esset, aut q fœdere ciuitatis mutandę ius im
pediretur. Audebo et hoc confidere, numq; ee condemnatũ qui
constaret ab imperatore nro ciuitate donatũ. Cognoscite nũc
ppli. ro. iudicii multis rebus interpositum atq in magno casu
re ipsa atq usu cõprobatum, cũ latinis omnibus fœdus ictum
spurio tullio, postumio cominio consulib quis ignorat? qđ
quid nup in columna ænea, meminimus post nostrã uictoriam
et pstrepta fuisse. Quo q. L. tiburtinus cossminius pater huius equitis. ro. opti
atq ornatissimi uiri damnato celio, quo et eadem ciuitate

P. L. Cornelio Balbo [illegible] virtute et dignitate nepotis T. et C. Copom.i nostris donatos. C. Massone cuius

T. componi cuius pro. ui est factus, nostri. An lingua et ingenio pare
fieri aditus ad ciuitatẽ potuit? mann et uirtute nõ potuit? An ne
de nobis deũ nobis trahere spolia fœderati hrebat, de hostibus nõ hrebat? an qđ
adepti potuerant, durando id ers assequi pugnando nõ hrebat? An
accusatori maiores rei maiora premia qm bellatori et nobiscum?
2 Et si arebussima lege seruilia principes illi ac grauissimi et sapientis
simi ciuesi: hanc latinis i. fœderatis uiã ad ciuitatem ppli uisso pate
fecisse. Lucina.
passi sunt, neq; hic est hoc nephtensium latinitas uel nuda lege
cũ prestitum in genus ipm attributionis et nouis eiusmõi premium
quod nemo assequi posset, nisi et stratoris calamitate, neq; sena
tori, neq; bono ciuiq; nimis coruscãt et posset: dubitandũ fuit
cuiq quo iudicio; premia rata ceñt, in eoq; iudicio imperato
dec
rũ ualerent? Num timidor qđ factos ppli latinos arbitrabamur?
aut seruilia lege? aut ceteris quibus latinis hodie erat propo
situm aliqua et re premiũ ciuitatis? Cognoscite nũc iudicium
senatus, quod semp est iudicio ppli coprobatum. Sacra ceteris iu
dicet, summa maiores nri religione conseruari, cerimoniasq; uolu
erunt: quę cũ ceñt assumpta de gregibus: et p gregem semp cumulo
greca
sunt sacerdotes! et grece omnes nominati. Sed cũ illa quę gregum
illud sacrum monstraret et faceret, et gregis diligerent, tamen
sacra pro ciuibus facere ciuile noluerunt, ut deos immortales
extremos peregrina, et extrema mente ciuili et domestica prome
ter
rent? Quid hodie ceñt aut neapolitanos audere aut uelle hanc
fuisse fœderatorum sine duplo ciuitatis? Multo uerũ, prosum duo:
c
an ciuitatem uelienses data de senatus sui. c. valerium
flaccum prętorẽ urbis nostrum adpto de gallipolitana uelien
ta
sem ut ea ciuis romana esset uoluisse? Num q aut fundos eos et
uelienses aut sacerdotem illam ciuile. ro. fœdus nõ et, aut fœdus
et a senatu et appio. ro. violatum arbitremur? Intelligo iudi
bi
cem in causa apta, minimeq; dubia multo et plura et aplissimis
patribus et de q res postularet. Sed id facile est non
ut nobis rem tam perspicuam docendo probaremus, utq; ut omnium
malignos, iniquos, inuidos animos frangeremus, quos ut
aliquis intenderet, ut aliqui sermones bonum alienis bonis

inherentiũ ẽt aduras aures pmanarent, et in uidtro ipo redundaret
idirro illa in oĩ parte orãis, sua artt aspergi uidebatur. t. cũ peru-
nia. L. cornelij quę neqꝫ inuidiosa est, et quantumcũqꝫ ẽ cuiꝰ moꝝ
ẽ, ut confusa magis qꝫ corrupta ẽt uidratur, cũ hrcarum quę
nõ crimine aliquo libidinis, sed rõi maledro notabatur, tam-
tustulanũ qđ. q. metelli fuisset memineratꝫ et L. crassi simul
illud nesciebat predicaꝫ, nullã ẽt gentẽ emptionibꝰ ea sblẽ sæpe
ad infimoꝝ nõ legibus tamꝫ tutelas puenire. Obtenũ est enim
q in trib cruthum ẽnial puenerat. qđ hic asserimus est legis de ambitu pmio
minus inuidioso qꝫ qui legũ premijs ptoria suum et pretextã togam cõ-
sequuntur, et adopto theophanis agitata ẽ: p quã cornelius nihil ẽ pretẽ
ppinquoꝝ suoꝝ hereditatel asserituꝰ. qꝫ istoꝝ aios qui ipi cornelio in-
uident, nõ est difficillimũ mirigare. More hoĩum inuident i cõuiuijs
redunt. idirro uellicant non illo inimico, sed hac maledõne rarp-
unt. Q. cui amici. L. cornelij aut inimici sunt, aut inuident, hi scit
huic multo uehemẽtius ptimescendi. Nam huic æquũ ipi quis est
umꝫ inuentus inimicus? aut quis uirt ẽt potuit? quę bonum
nõ uoluit, cuius fortunę, dignitatiqꝫ nõ restat? Versatus in intimo
familiaritate hoĩs potentissĩ in magnis nostris malis atqꝫ discordijs
neminẽ umꝫ alterius, rõis atqꝫ partis nõ re, nõ uerbo, nõ uultu
deniqꝫ offendit: fuit h fuit metũ fuit rei. p. frum, ut etiã in me
unũ, omis illa in clinatio rerum tempoꝝ inrumperet, nõmo nõ
exultauit: in ruinis nrãs, nrisqꝫ discordijs cornelius, sed omi
officio, lacrimis, opa, consolatione, omis mt abiit mtos sublena-
uit, quoꝝ ego testimonio ac pretib minus hoc meruũ huic et
ut aprincipio dign iustã & debitã gram refero. speraqꝫ uidet ut
eos qui principes fuerunt conseruandę salutis, aũt dignitatis mę
dilexit et caros hẽat, sicqꝫ abẽ p. eto facultate huius pro loco
frã sunt. et grata ẽt uobis et probata, nõ q a suis quos nullos hẽ
sed a suoꝝ qui et multi sunt et potentes, urgetur inimicis, qđ
quid hesterna die. CH. pompeius copiosa oõne et graui seruũ si
uellem, contendere iubebat, ab hac impio certamine atqꝫ mu-
nita contentione adhorabat: et erat æqua lex et nobis uidtur atqꝫ
omibus qui nrãs familiaritatib implicantur, uehemẽs utilꝫ

P. L. Cornelio Balbo

ut nrãs inimicitias ipi inij nos geramus amicis nrꝝ, inimicoꝝ tempe-
remus, ac si mea auctas satis apud illos in hac re ponderis hret, cũ me
prestim reꝝ uarietate atqꝫ usu ipo iam pdoctũ uiderem, et abillis ex
maioribꝰ discordijs adhorarer. sd. H. comẽdere in de re. p. cũ id def-
endas, quod ẽt optimũ sentias, et fortiũ utroꝝ et magnoꝝ hoĩum
semper putaui, neqꝫ huic umꝫ labori officio muneri defui, sed con-
tento tam diu qđiu aut profuit aliqd, aut si nõ profuit, nõ obest ciuitati.
uolumus quędam contendimus et ppem sumus, obtenta nõ sunt doleren
in alteros, luctũ, merorẽqꝫ suscepimus. Cur ea quę mutare nõ possimus
cõuellere malumus qꝫ tueri? C. cesarem senatus et quę supplicationi
amplissimo ornauit. et nõ diuꝝ nouẽ, idẽ in angustijs erarij uic
torem et ereditũ stipendio asserit, imperatori decẽ legatos decreuit lege
sempronia sciscendũ, nõ censuit, hanc ego sententiã et princeps et auctor
fui. Neqꝫ me dissensioni meę pristinę putaui potius assentiri qꝫ pstan-
tibꝰ rei. p. temporibus et concordię cõuenire. Non idẽ aliis uidetur,
sunt fortasse in sua sẽntia, reprehendo neminem, sed assentior non
omibus, neqꝫ ẽt inconstantiæ puto: suum aliqnã tamꝫ nauigii aliqd
et rei. p. tempestate moderari. Sed siqui sunt, quibus infinitũ sit
odiũ, in quo semel susceptũ sit, quos uideo ẽt nõ nullos, cũ duribus
ipis, nõ cũ comitatu, assectatoribusqꝫ confligant. Illam. H. fortasse
pinaciã nõnulli uirtutẽ alij putabant, hanc nõ inigitate omis cũ
aliqua crudelitate comistam, sed certoꝝ hoĩum mentes nulla ratiõ
uidtes placare possumus, uroꝝ aios quid certe confidimus, nõ ora-
tione nra, sed humanitate ura ẽt placatos. Q. uid. H. est cur nõ po-
tius adsumam laudẽ huic qđ ad minimã fraudẽ cesaris familiari-
tas uelare debeat? Cognouit adolescens, placauit hoĩ prudentissimo
in rhma amicoꝝ copia cũ familarissimis eius est adeptus, in pre-
tura, in consulatu plectũ fabrũ detulit, consiliũ hoĩs comprobauit
fidẽ eius est completus offa, obstinantiqꝫ dilexit. Fuit hõc multoꝝ illi
laboꝝ socius aliqnãdo: est fortasse nũc nõnullos participes cõmodoꝝ
quę quid si huic obstiterit. apud uos non intelligo qđbonũ cuiqꝫ sit
apud tales uiros profuturũ. Sed qm. C. cesar abest longissime atqꝫ
in his est nunc loris? quę regiones orbẽ terraꝝ, rebus illius gestis im-
pium pp. rõ. definiunt. Uolute pdeos immortales uidtes huic illi arbu

mutuũ uelle deferri, ut suũ prefectũ fabriũ ut hoẽm sibi rarissimũ et familiarissimũ, nõ ob ꝓpũs aliquod delectũ, sed ob suã familiaritatem uestris oppidum scripsisse auchat. Mihi enim eius qui nõ de suo peccato; sed huius sumi et clarissimi uiri fto nõ de aliq̃ crimine sed pculo suo dep̃ uire discreuerat. e. et uis si. ch. pom. pr igraui si. M. crassus, si. q. metellus, si. ch. pom. Si. L. sylla, si. M. crassus, si c. marius, si senatus ꝑpusq. ro. siqui de re simili uiderarint, si federati ꝑpti si scrip, si illi antiqui latini uidere ne uobis et honestius sit illis ducibus errare q̃ hoc magro eruditi. Sed si de certo, de ꝑspicuo de utili, de publicato, deprobato uobis uire ee constituendũ uidetis. Nolite cõmittere, ut in re tam inueterato quicq̃ noui sentiatis simil et illa uidetis omia ante oculos ut stros ꝓponite primũ ee omes et post morte reos clarissimos illos uiros qui federatos ciuitate donarunt. Deiñ senatũ qui placere uiderit ꝑpũ qui uisit. uel qui approbarunt: tũ et illud rogitate hic uiuere ac uigilasse cornelium ut tũ oium peccatoꝝ questiones sint, nõ de uitioꝝ suoꝝ pena, sed de utentis premio iudicii tui uocetur. Accedat et illud, ut statuatis hoc iudicio utrũ post hac amicitias claroꝝ uiroꝝ calamitati hominũ an ornameto ee uelitis. Postremo illud uidetis fidẽ in ais uestris teneri oportere nos in hac causa non de maleficio L. cornely, sed de beneficio ch. pompei iudicaturos?

M. T. CICERONIS ORO ꝑ IN VATINIUM TESTEM, foliuntur incipit.

Si tua mi nõ uatini qd iudicũ postularet: sperare uoluissem, ferissem id qd hic uehementer plerebat: ut te cuius testimoniũ ꝑ turpitudinem uite sordesq̃ domestice, nullius momenti putaretur tacitus dimitterem. Nemo. h. hoc uult te refutandũ ut grauem aduersariũ aut uti rogandũ, ut religiosum testem arbitrabatur. Si fui paulo ante intempestiuior fortasse q̃ debui. Odio. h. tui in quo et si omis in tuis ꝑ me stelus superare debeo, tam abomitis pene

uiuror. Sic sum iniuriatus, ut tũ et nõ minus rõtemnerem q̃ oderim tamẽ uetustatis potius q̃ despectũ uellem diminuere. Quare ne tibi hic honore aut hri forte mirere q̃ interrogem, quẽ nemo cõgressu, nec aditu, nemo suffragio, nemo ciuitate, nemo hut dignũ putet, nisi me tua inimicitia impulisset, nisi ut ferocitatem istam tuã comprimerem et audaciã frangerem, et loquacitatẽ petulantissimi interrogatoris irretitã retardarẽ. Etenim dubitasti uatini et si falso uenisses in suspitionem. P. sestio, tamẽ mihi ignoscere si uir tanto homo de me optime meriti pculo & tempori eius et uoluntati parere uoluisses. Sed hesterno die testimonio ee mentitũ, tũ affirmanti mihi tibi omio tũ albinio quano hmonẽ nõ mõ de sestio accuso do, sed nulla umq̃ de re fuisse paulo an imprudens iuraris: et. T. clodiũ terũ coiurasse, et ate consiliũ. P. sestij accusandi petisse. et albinio quanũ, quẽ ana tibi uix notũ ee dixisse, domũ tuã uisse multa terũ locutũ dixeris. Deniq̃ rationes. P. sestij scriptas, et albinio quano deduxisse, easq̃ in hoc iudicio recitatas: iniquos alto et constitus iste accusatores ee institutor et subornatos, si alio in constantiã tuã tũ leuitate, tũ etiã puerio impudentia repellis. Nimiũ es uehemens, ferox q̃ natura. Non putas fas ee uerbum ecore etiã inuisũ q̃, qđ non communi et honorifico tuas audires: uenisti literatus omibus, qđ ego similiter ac te aspexi, priusq̃ loqui coepisti, sensi atque prouidi repente et non tamq̃ serpens è latibulis oculis eminentibus inflato collo turgidis cervicibus uiruluth. Sed quero ite iur. c. cornelium nõ defenderem, num legẽ aliquã cornelius contra auspicia tulerit, nũ hortatu eius fustem legẽ illesserit, num consilii uim attulerit, num armatus hominibus templũ tenuit, num intercessorem uiderit, num relationes polluerit, erariũ exhauserit, rem p. compilarit: hæc sint, tua sunt haec omia cornelio eiusmodi nihil obiectũ est. Tu nõ tui cornelij defensio displicet, q̃ eam adpetere tuos, aut quod offendere? quibus iam pretoribus quãto illis probro futurum sit, si ita defendissent, tũ tu mihi cornely defensionem in maledicis obiectãdam putaris? Attamen hoc uatini memento paulo post ista defensionem meã, quã tam bonis uiris displicuisse dicis, me tũ uniuersi

quasi nz nossẽ: nz reperire possẽ

cũ quẽ alienissimũ á ee ee dixisse? eũ domi suæ fuisse: quẽ ꝓpinquũ ee ee ab imo iudicasse? ee te q̃ rogasse ad accusandũ, literos q̃ dixeris deduxisse?

cũ ante Gellij miracula sedicioseꝝ omiũ testimonium dicet:

vt mi renouatus ille tuus ire uetere illũ armatũ ꝑ tũ tuũ familiarẽ defenderis: cũ in hac ciuitate oppugnatio soleat qua tu nunc uteris, nõ nimiũ defendi: nõ nimiũ uituperari.

eodem legisse dicebat: defendebat ipsis: collegis sibi nõ recusandi, cũ legisse: sed uerecundiores esse dicebat: cessurũ cornelium collegam illo die dimissis intercessionis paruisse.

ppti. ro. summa uoluntate, tñ opti cuiusq; simgli studio magistratuum
post bonum memoriã consulem trium, omniũq; ea me prudenter uiuendo
construxi ẽt, quę tu imprudenter naturinãdo sparse te sępe dixisti. Ha
quod in discessu obtesti meũ, tibi quid lętissimũ, tñ tibi respondeo me
tuã rẽ ẽripuisse rei. p. pestes armatorũ ram quę gerentes, et cũ pmeũ nom
fortunas lacerasse, dimisse, sanguinem principũ ciuitatis exhorbere,
crudelitatẽ in̄am, odiũq; diuturnũ, quod in bonos iam inueteratũ habe
bat, saturare cupiens, scelus et furorẽ urbem rapiendo molitus sit trã
gere, qui resistendo. Quare peto atq; ut mihi ignoscas uatini cum
patrę perpetrum, quã seruarim. Etsi ego te polluerem et uiolatorem
rei. p. fero, tu conseruatorẽ et custodem feras? deũ enim uiri duces
sum increpasti, quę uides omnium ciuiũ desiderio ipsius domus rei. p.
luctu et renouatũ? At enim dixisti nõ mea, sed rei. p. causa homines de
meo reditu laborasse, qui nõ quisq; uir excellenti ac in rem. p. in
gressus optabilius quicq; arbitrarẽtur, q̃ si a suis ciuibus rei. p.
causa diligi, tribuet assa mea natura, difficilis aditus, ęquis multus,
stupba responsa, insolens uita. Nemo humanitatẽ meã, nemo conse
tudinem, nemo consilium, nemo auxilium requirebat, cuius desiderio
ut hęc minima dura, foru mestu, muta curia, omia domus bonarũ
artium studia floruerunt. Sed nihil sit trium mea causa omia illo
senatus cõsulta, ppli uisa uultus totius, ciuitatis consentio, collegia
omnium decreta de me rei. p. causa ẽt trã fatearmur. Quid ergo hõ
imputissime solidę laudis ac uerę dignitatis prestantius mihi po
tuit arridere? Quid optabilius ad immortalitatem gloriam atq; me
moriam mei nois sempiternã, q̃ omes ciues meos uidisse reuisse ciui
tatis salutem, cũ omnibus meis salute ẽt coniunctam? qd quid
ego reddo tuis: nam ut tu me ẽt carũ dixisti seruasse ppli ro. nõ tam mea causa q̃ rei. p. sic ego te q̃q sis omi dignitate
atq; humanitate reperiemus, tam duro ẽt odio ciuitati, nõ tam tuo
q̃ rei. p. nãt, atq; ut aliqn adhuc ueniam de me habeat sit extremũ
quid quisq; nrum de se ipso loquatur nõ est turpe, nõ ẽ reprehendi.
Bi omi uiri uidissent. in morta momenti expendere duo sint respon
quibus nros ciuis spectentur, uidisse de nobis, unũ honoris, alte
salutis, honos talis. pp. nr̃i uoluntate patris ẽ delatus. Ac in salus

tanto

cẽ quod hoc qb; ille dus accidisse
fine q ides ꝺ lentissimus. Abluere e
gemitũ renouare uoluisti

Ex iis tres erant: quos tu quotidie scibas de cęlo seruare: quos irridebas: quos priuatos
ẽe ducebas: de quibus duos pretextatos sedentes uides: te edilicia pretexta in toga quam
frustra consecrabas, uendidisse. Tertium saes ex illo obsesso atq; afflicto consulatu
Consulare auctoritate honeri ẽt adolescentę conscribas. Et eloqui sex fuerint: ex qb;
parum plane tecum sentiebant: partem medium quendã cursum tenebãt. Omnes
habuerunt leges promulgatas: in his multa meus ncãus ẽt de mea sententia: C.
Cosconius iudex noster: quę disrumperis: cum edilitium uides. Volo uti mihi re
spondeas, mmq; ex toto collegio legem sit ausus ferre: preter unum te. Quę tanta
in te fuit audacia: que tanta uis: ut cum tui nouẽ collegę sibi timendũ ẽe dixerint!
id unus tu emersus é cęno omnium facile omnibus infimis contemnendũ despiciendũ
irridendũ putaresti. Hũ quę poste urbẽ conducta sciasti. Tr. pl. legisse cum plebe: cũ
constaret seruatum ẽe de cęlo. Simul ẽt illud uolo, uti respondeas: cum te tr. pl.
esse ẽt tum in re. p. lex elia ẽ tusia: quę leges sępe nõ tribunitios furores debilitarit!
ac represserunt: quas contra preter te nemo umq̃ ẽ facẽ conatus. Quę quidem
leges anno psidentibus templo nõ duobus Consulibus, p̃ proditoribus huius ciuitatis ac
pestibus una cum auspiciis: cum intercessionibus: cum omni iure publico cõflagra
uerunt. Hęc quando dubitabis contra eas leges cum plebe agere. Hũ quę ex
omnibus. Tr. pl.: quamq; seducto si fiunt, tam audacẽ audieris fuisse: ut umq̃ q lege
eluam aut tusiam cõsilium cõuocaret. Quero ẽt illud ex te, conatus ne sis
uoluerisne, denicq cogitaris: ẽ ẽ res eiusmodi: ut si tẽ in mentem modo uenit!
nemo sit: q te ullo cruciatu esse indignum putet! cogitarisne in illo tuo into
lerabili nõ regno! nam cupis id audire Sz latrocinio Augurẽ fieri p. Q. Metello.
Cũ ut quicq; te aspexisti: duplicem dolorẽ gemitumq; sustulisti: et ex desidero
Cl.mi ac fortissimi ciuis: ex honore turpissimi atq; impiissimi. A deo ne nõ labe
factatum rẽ p. te Tr.nos: nz conquassatã ciuitate: sed captam hanc urbẽ atq; ẽ
uersam putaresti ut Augurẽ uatinum ferre possemus. Hoc loco quero si id
qd̃ concupieras Augur factus ẽ es: in qua tua cogitatione nos essemus: q te oderaz?
uix dolorẽ ferebamus. Illi aũt quibus eras in deliciis, uix risum tenebant. Sz gro
si ad cętera uulnera quibus rẽ p. putasti deleri: hanc cq mortiferã plagã insti
xisses auguratus tui: uerum, decreturus finis id quod Augures oms usq; a Romulo
decreuerunt. Ioue fulgente cum pplo agi nefas ẽe. An quia semp tua sic egisse au
spicia: fueris auguria dissoluturus. Ac ne diutius loquar de auguratu tuo: quod
inuitus facio ut recorder ruinas rei. p.: nz ẽ tu umq̃ stante nõ mo maiestate horẽ.
p ẽt urbe augurẽ fore putasti. Veruntn: ut summa tua relinquam: ad scelera
ueniam. Volo uti mihi respondeas cum. M. Bibulũ Cosulẽ nõ dicam bñ de re. p. sen
tiente: ne tu mihi homo potens inuisatus qui adeo dissensisti: Sz hominẽ certe
misq̃ prędiente: nil rei. p. molientes tm aũ ab actionibus tuis dissentiente! cuz
eũ tu cõsule in minacula ducẽs: ẽ a tabula ualeria collegę tui missi in beret: fecerisne
ad rostra pontẽ Contumatis tribunalibus, p quẽ Consul. p. r. moderatissimus ẽ constan
tissimus, sublato arbo, exclusis amicis: ut patres hominum in statu turpissimo miserimq;
spectaculo, nõ in carcere: p ad supplicii ẽ ad necẽ ducerentur. Quero mmq; an te tã
furiose furius: q id fecerit: ut scamus uterum necne facinoris sis imitator: an
imitetur nouerce. Sed q̃m his aliquemodi flagitiis ac scelerib; nomen C. Cesa
clementissimi acq optimi uiri: scelere ui atq; audacia tua. M. Bibulũ foro, curia

templuſ publicas ōib⁹ expulisses: inclusum domi contineres: cuiq; nō Maiestate impij
nō iure legum: ꝑ iannū pſidia cū parietum custodiis Consulis uita regeret: mi-
seris ne uiatorē: q. M. Bibulum domo ui extraheret: ut quod in priuatis ſēp
ē seruatum: id te Tr. pl. consulis domus exilium ēe nō possē. Simulq; in tm deto
tu qui nos q de cōi salute consentimus tyrannos uocaſ fueris ne nō Tr. plebiſ.
Sz intolerandus ex cœno nescio qui: atq; ex tenebris tyrannus: qui primus ea rez. p.
q auſpicijs murorū cōstituta ē: iisdem auſpicijs sublatis cōuertē puertē. Dem
ſcissimas leges etiam ac tusiam dico: quę i Gracchoꝝ ferocitate ac in audacia
Saturnini ac in collusione Drusi: et in contentione Sulpicii et in furore Cynano
ac inter Syllana arma uixerunt: solus concalcaris: ac q nihilo putarq; qui
cōsulem morti adieceris: in clusum obsederis: extraheret ex suis tectis conatuſſi.
q in eo magistratu nō emerseris ex mendicitate. sed et ex diuitiis nos ia tuis tectaſ.
Fucrisne tanta crudelitate: ut delectos uiros ac principes tollē ac delere tua
rogatione conaueris. Cum i uestrum q in Senatu confessus essi se cum telo
fuisse. Cn. Pompeo ſumo ac Cl^mo ciui, suis manibꝰ offerre uoluiſſi: in concionē
p duxeris: inducem i rostra, in illo templo q inaugurato templo ac loco colloca uiſ.
quo auctoritatis exquirende cā ceteri tr. pl. principes ciuitatis ducē cōsueuerūt.
Ubi tu inducē uestrum, ut linguam ac uocē suam scelerī ac menti tue prebere
uoluiſti: dicet. L. Vestius in concione tua rogatus an se ſe ac impulsores ſuos ac auctoꝝ
ac ſocios scelerꝭ habuiſſe illius cōsurios: quibꝰ e ciuitate sublatis: quod tu eo
tpre moliebare: ciuitas stare nō possē. M. Bibulū: cuius molitione contentus nō
eraſ interficē noluerat, spoliauerat cōsulatu, patria priuare cupiebas. L. Lucullū:
cuius tu rebꝰ gestis, q ipe ad imperatorias laudes, a puero uz speraras: uehemēs
inuidebaſ: cuiusne ppetuum impiorꝰ hostem omnium auctore publica consilii libertate
cōi tuenda maiō liberum inuentus cum re. p. communicare ac ea q ab illa etate
postulandum fuit, delere uoluiſti. L. Domitium: cuius dignitas ac ſplendor ſtrin
gebat credo oculos uatinii: quē tu pp eē odium i bonos oderaſ in posterum pp o
dium ſpem quę de illo ē: atq; erat dñs aliq; timebat. L. Lentulus huic iudicē
nūm Flaminē Martialē, q erat eo tpre Gabinii tui competitor: eius dem uestij
indutio opprimē uoluiſti. Qui ſi tum illam labem, pestemq; uicisſē: quod ac tuo
ſcelē nō ueniat: rez. p. nichil non essē. Huius et filium eodem iudicio ac crimine
ad pris imitatum aggregare uoluiſti. L. Paulum: q tum Questor Macedoniam
obtinebat. quē cuiem, quem uirum. Qui duos nefarios patrez ꝓditores domesticoꝝ
hostes legibꝰ exterminarat hominē ad confirmandam rem. p. natum in iudicē uestri
Iudicium atq; i eundem hunc numerum congregaſti. Quid ego de me querar. q ac
gras tibi agē debeo: q me ex fortiſſimoꝝ ciuium nūo seminandum nō prestes.
Sz quid fuit ille tuus tantus furor: ut cum ad uestrum ad arbitriū tuum peraſſes.
ac ciuitatis luna notaſſē descendisseq; de rostris: eū repente reuocares. colloqueré.
-p.r. uidente deū imprecarer, quos nā alios possē notare. Inculcarisne et ut. C. Pisonē
generū meū notaret. Qui i ſima copia optimoꝝ adolescentium pari cōmendatione
uirtute, pietate reliquit neminē. Itaq; M. Laterenses horteꝝ dieꝝ ac noctis de laude
ac de re. p. cogitante. Promulgaris ne impiiſſime ac pdiſſime hostis questionem
de tot amplissimis ac talibꝰ uiris inducū. Tum uestro primū amplissima. Quibꝰ reb⁹
omnibꝰ mortalibꝰ nō uolentibꝰ ꝑ comitia repudiatis Deum fregeriſ i carcere ceciderē

In vatinium tēte.

tanto studio ciuitatis qto nemini redditus: de te aut hōres quid
sentiant in honore experti sumus, in salute expectamus: et ut meā
hōrē uno nō sōlū impudentiſſimo atq; iniſimo contemam, de te ipo
hoīe arrogātiſſimo et mihi inimiciſſimo quero utrum, utrū tandem
putes huic ciuitati, huic rei. p. huic urbi, his templis, fanis, turri
uinis his quas uides, hoc bonis fortunis, liberis ciuibus, cetis deiq;
deoꝝ imortaliū, delubris, auſpicijs, religionibus melius fuiſſe et
ꝑ stabilius me ciuē in hac ciuitate nasciq; te. cū in hoc respondē
ris, aut ita impudenter, ut manēs ate homines uix abstinē possint
aut ita dolens, ut aliqn ista quę sunt inflata rumpantur, tū me
moriter respondeto ad ea quę de te ipo rogare, atq; illud tenebro
ſiſſimū tempus ineuntis etatis tuę patiar latere, huic impune
p me parietes in adolescentia ꝓtexeris uicinos complebis, mtem
uerberaris: hic hoc premiū tua indigniteſ, ut adolescentię turpitudo
obſcuritate et sordibus tuis obtegatur. Quero abste tenear, ne
moria, cū tibi aquaria prouincia sorte obtigiſſet, missus ut ſis
ame consule puteolos, ut in aurū exportari argentūq; prohibes
in eo negotio cū te nō custodem ad continendas, ſed portitorē ad
partiendas mercēs misisse putarent. Cumq; autem domos apo
teras nauis furatiſſime scrutareris, hoīesq; negotia gerentes
iudtiſq; iniquiſſimus irretires, mercatores é naui egredientes
terreres, consistentes morarē, teneas ut memoria tibi in con
uentu puteolis manus et allatas, admē consulem querele pu
teolanoꝝ ee delatas? Quid n. te de hiſpaniensibus flagitijs tuis
sordidiſſimiſq; furtis interrogē? qđ genus improbitatis et
sceleris in eo magistratu ꝓtermiſiſti? At tibi iam ante prestribo ne
tuas sordes cū clariſſimoꝝ uiroꝝ ſplendore p misceat. Ego te
quę tuis rogabo, de te ipo rogabo, et amplissimi uiri dignitate
ſed et tuis tenebris ettrahā, atq; mea tela sic uitabo, ut
nemo ꝑ tuā latus quod solet dextere ſpectetur: in tuis pul
monibꝰ ac uisceribus adherebunt. Et qm locus unus est quem
tibi tu reſarcire rotem et duras, reiurgem te ab illo nō solum rei. p.
causa, uerū et cesaris ne qui et tua fama in dignitate labes
illius dignitati afferri uideat. Primū quero nū tu seruum

Et qm omnū rez. magnarū a diis immortalibꝰ principia ducunt: uolo ut in respondeas tu q te
Pythagoreū soleꝝ dicē: et hoīs doctiſſimi nomē in tuis imaginibꝰ ac barbaris moribꝰ ꝓtendere.
Que te tanta pruitas mentes tenuit: qui tantus furor: ut cū inaudita ac nefaria sacra
ſuſcepis: cum inferoꝝ aras dicē: cum puerorū extis deos manes mactare soleas: auſpicia quibꝰ
hec urbs condita ē: quibꝰ oīs res. p. atq; imperij tenet, contemptis: in eo ꝓ Tribunatus tui
Senatui denunciaris, tuis actibꝰ auspicijs missa atq; ea q ad colligendū augurū impedimēto nō
futura. Secundū ea quero: seruarisne in eo fidē, nec ea tibi mora attulerit: quominꝰ
consiliū adhibeas: legemq; ferres: quo die sacris de celo esse seruatum.

Questura petisti: cū h⁹ nihil loqueret: ñ qđ agebat, de alio cōsulatu gerendo te ducē cogitare.

Cū P. Sextius q stor sic cum esſet ſuſſra
gijs factus: nunc te uiri tui tuis
omibꝰ nō ppli beneficio: sz cōsulis
extremū adhesisse. In eo magistratu
cū tibi magno clamore agratu

Post questurā exieris ne legatus in
ulteriorē hiſpaniā. C. Cosconio
Cōsule: cū illue i eā hiſpaniesse
pedibꝰ pedibꝰ ferē adsci soleat: aut
si quis nauigare uelit: certe sit nō
nauigandi: uenis ne i Sardiniaz
atq; in africā. Fuerisne, qđ sine
Sen cōs. tibi facē nō licuit i regno
hiempsali. Fuerisne i regno Masine
ſſi. Veneris ne ad fretū p manus tuas
Quę sas unq legati hiſpaniesse i illa
provinciaz, iſtes tenebris gessisse
Fateris? Tr. pl.

ram tuā pmittas, quad facit cęsar: deū quę sit auctas cuius qui st altius fro
nō suo defenditur: deinde erupet n. aliqū et me uem nox et draco sine
cōtactione quod sentio. Si tam uolentior aliquam re. C. cęsar fuisset.
si eum magnitudo contentionis, studiū glorię, prestans animus, excellens no
bilitas, aliquō impulisset. quod in illo uitio et tu ferendū esset, et multis
rebus quas postea gessit obliterandum. id tu tibi fuisse existimes? Et
uatinij latronis ac sacrilegi uox audietur. Ut postulantis, ut idem sibi
concedatur qđ cęsari. Sic. n. et te quęro. tr. pl. fuisti stetigę te ad con
sulem collegas tuos uiros fortes nouus uolo uti mihi respondeas. tu
quis et toto collegio legis sis auctus ferri prę. unū te, quę tanta fuit
audacia. quę tam uis. ut cū tui nouę collegę sibi timendum ęt
dixerit. id unus, tu emersus ę cęno olim facile omnibus infimis
cōtemnendū, despiciendū, irridendū putaret? simile ęt illud uolo
uti respondeas, num quę et omnib. tr. pl. quibus sceleratos fuerunt
tam audaces auderis fuisse ut unus contra legem eius aut fu
riam contiliū conuocaret. Quęro etiā illud et te conatus ne sis
uoluerus ne, deniqs ne rogaueris: est. n. rei eiusmodi ut si tibi in
mentem nō uenit, neno sit qui te ullo cruciatu ęt dignissimum indignū
putet. Cogitaris ne in illo tuo intollerabili nō regnoq nō rupis
id audire? sed latrocinio augurem fieri pro. q. metello. tum ut
quibus te asperasses, duplicē dolorem, genitibus sustineret, et ex
desiderio fortissimi et clarissimi ciuis, et ex honore improbissimi
atq turpissimi, adeo ne non labefactam rem. p. te. tr. neq roguę
fatam ciuitatem, sed raptam hac urbem atq euersam putaret ut
augurem uatinium ferre possemus? hoc loco quęro si id quod con
ceperas, augur fieri ęt, in qua tua rogatione nō timuisti qui te
odiramus, uix dolorem ferebamus, illi aut quibus eras iucundus
uix risum tenebant. Ecquam ut somnia tua relinquā, ad
scelera ueniam? uolo uti mihi respondeas. Cum. M. bibulo cōsule
nō diram bene de re. p. sentientem, ne tu mihi homo potens iras
cere, qui abeo dissentiebas, sed horum certe nullę progrędienten
nihil rei. p. molientem tantū ab actionibus tuis dissentientem
cū eū tu consulem in uinculis ducere? fecisti ne pontem contami
nasti tribunalibus, ꝑ quę gratulor. po. ro. moderatissimis et constantissimis

Quere i pagina pcedēa: Vbi inuenies ex iis exemplū aim lo signo ⁶/₀

sublato auo, et ducis amicis ut ꝑ proditore horum, inuitato turpissimo
ministerioq spectaculo, nō in carcere, sed ad supplicium et ad necem
duceret. Quotro nū quis ante te tam fuit nepharius qui id
fecerit, ut sciamus, utrū uetus an noua sit imitatio, ante inuen
tor nouaq, similisq in respondeto tu qui nos de cōi salute con
sentimus tiranos uocas, fueris ne non tribunus. pl. sed intolle
randus et cęno nefario qui atq et tenebris tirannus? qui pri
mū tam rem. p. quę auspicijs inuentus constituta est, ijsde au
spicijs sublatis conare peruertere. Deum ciuissimas leges habeam
duro et iniquam, quę in grauem ferocitate, et in audacia satur
nini, et in collusione drusi, et in contentione sulpitij et ignoro
rumano et inter syllana arma uixerunt, solus conuellaris, et
pro nihilo putaris? L. domitiū cuius dignitas et splendor pstrin
gebat. Credo oculos uatinij, quę tu cōtio odio inbonos oderas? L.
lentulū huc uidere nostrū flaminē martiale, uetij uidere op
primere uoluisti: huius etiā filiū eadem uidere et crimine ad
pręs interitū aggregare uoluisti. L. paulū quę tuis, quę uitā
habet ad conseruandū rem. p. natū in id uetij uidere atque in
eundē hūc unum cōgregasti. Quid ego de me queror, qui tam
tibi grauis agere debeo: q me et fortissimoq ciuiū nūo seruigendū
nō putasti. Sed qui fuit ille tuus tantus furor, ut tū ia uetius
ad arbitriū tuū porasset, et ciuitatis lumia notasset. inuitaris ne
ut. C. pisonem generū meū noiaretur, qui in summa copia optimoq
adolescentiū, pari continentia, uirtute, pietate, religi nemem strenq
M. laterensem horum dies ac noctes de laudę et de re. p. roganteꝫ
deum sturis in curiā uacat cruentes ipsi uestro ne quę uidere corrupti
uidisti ettaret. eiusq sceleris uitę ipm questio flagitaret. utrum
intelligant te ne recte quid facere sine scelere potuisse? duces
familiaritate tibi fuisse cū. 9. maxio. pręclara defensio patrimoq
tui. Nam magis quid summa laus est, nihilq maxius sterit alteri
aut sua uirtute, aut illius familiarissimi clarissimiq uiri pau
lus, maxio, affricanus, quoq gloriā huius uirtute renouatā no
mo sparnus, uetq etiā iam uidemus tua fraus, tuū maleficium
sceleris illud est, te id quod promulgasses, mitę noīe nom ad crudelitatis

Et qm crebro usurpas legē te de
altius consilijs reuocandi tulisse?
Quero an lex esse eā promulgata
a uiris magistratus multas et alias
tulisse: expectaris ne cū. C.
Antonio reus fieret ap. cn. lentulū
Claudianū et postea q ille e reus
factus: statis tutoris in eum. q
tua poste lege reus factus esset.
ut homo Consularis ex clusis mas
pineo tyris spoliaret bracchio et
ętate legis tue.

sumpsisti in mi ciuis. sisterta ac assidere
consilioq delecto, cōmo
uere immo sic ode
rone retinere dare
noluisse

A

Ac nūc quidē C. Antoni hac una re mihi am suam solat: q imagines priū ac fris sui, frisq filiam nō infamia ꝑ carcere collocatā audire maluit! quidē: qui pecunias alioꝝ despicias! de tuis diuitiis moleranteſſime gloriaris: uolo ut mihi respondeas! Fecerisne fœdera Tr. pl. cū ciuitatibus ciibus regibus: cum tyrannis: erogarisne pecunias ex ærario tuis legibus: emperisne partim illo tpe caristimas! partim a Cesare! partim a publicanis: Quę ab ita sint: quæro ex te. Sisne ex pauperrimo diues factus in illo ipo anno: q lto lata ē de pecuniis repetundis acerrime (ut oēs intellexē possitne a te nō mihi mīa adferi: quos Tyrannos uocas! Sz hæc amicissimi tui legē ac contemptam: aq quę tu cē nos criminari solēs: qui illi simꝰ amicissimꝰ! quotiēs illius affinē te cē ducꝭ. temptus detulisset. Atq et illud scire et te cupio, quo consilio aut qua mente ferres ut in epulo. q. Arrij familiaris mei tui toga pulla accumberes! quę umq uideris! quę audieris! quo exemplo q more ferres! cui ipse epulū dns. q. Arrius ablatus esset! quis tū nō ingemuit! quis nō doluit rei. p. ruinā! quis sermo alius in illo epulo fuit! nisi hanc tantā et tam grauē ciuitatem subuectam ee, non nō furori! uesę et irrisioni tuę huic tumore ignorabas! numquam epulū uideras! numq puer aut adolescens interfuerat! quę te tanta tenuit insania! ut tū nisi id stetisses, quod fas non fuit nisi uiolasses templū castoris nouū epuli oculos cruū morte uestre eius qui te imitarat auctem parū putares restituturū ee, supplicationes te illas nō putares! Volo et audire de te quo tandem senatus cōsulto legatus sis! de gestu intellego quid respondeas, tua lege duis. Et ne q patrę certissimus parricida: spectaris ne id ut p. c. et re. p. fundatus tollerentur! ne hęc quę senatui relinquebas! quę nemo umq ademit ut legati et eius ordinis uincte legarentur! adeo ne tibi sordidū consiliū. p. uisum ē! adeo ab fluctus senatus! adeo missa et prostrata res. p. ut nō mitior pacis ac belli, nō curatores, nō uiri pretes, nō belluæ consilij auctores, nō ministros muneris prouidit senatus more maiorꝫ delegē posset! Erupuerat senatui pronitię deterrendę ꝑfidem imperatoꝝ delegendi iudicū, erarij dispersationem, quę numq sibi ꝑpetuo. appetiuit, qui numq aut sinū consilij gubernatione auferre conatus est. Age fatum est hoc aliquis in alijs ratio, sed tam fatum ē, ut populus delegēt imperatorem. Quis legatos umq audiuit finire senatus cōsulto! ante te nemo! post continuo ferit ide ut duobus prodigijs rei. p. P. clodius, quo etiā maiore et malo mactandus, q nō solū trō tuo, sed et exō uulnerasti rem. p. neq tantū improbus es ipse, sed et alios docere uoluisti: atq illud et audire ate cupio, quare tū ego legē de ambitu tulerim et senatus consulto, tulerim ꝑlia lege habya et furia tū eam et legē nō putes! ꝑsertim tū ego legib tuis quoq nō late sanctis, paream! ac si hęc omnia contempnis ac despicis, quod uita tibi pertusa ꝑ ut palam dicatur, te dijs, hoibus q inuitis, amor ille incredibilis

Dicę supplicationes te illas nō probasse. Optime. mille fuisse supplicationes! Videsne me nihil de armis illius causa! nihil de eo: quod tibi cū semis uisum cōe cē uideat! Sz de tuis sanctis tibi ego te quere. nulla supplicatio fuit. Credo quis umq cognatę aut affini tę illud epulū cē fimebre: ut mimus sic fumens. Epule quid ꝑ dicatur! Sz epitedo epulū p. r. festum diez augenti uestę ex apparatu, ornatuq uisendo: q uis umq tibi lucri domestici: qs ꝑ fumē familiari cognate ad togā pullā! cui de balneis exeunti, ꝑtę toga pulla data ē! cū tot honoꝝ milia accumbentē! cum ipe epulū dns. Q. Arrius allatus esset: cūq ꝑ templū castoris te cū. C. Fidulo aduato, ostiisq eius fimestri inuolutus:

Fuisti adolescentes nobilissimi paulo ante ex epulo magnificentissimo fumē illā uictorē tuā nō expectaret: quem accumbē aduatū uideas! dein cum toga pulla! et cū amicos ad cenam.

Quero illud ex te. quod ꝑtum admissa: in quo cotē iam tibi duę nō licere, cū clarissimis uiris, eam tuas ee cōmentaz. Postulatq ne sis lege lucina ossima: edixit ne Memius Pretor ex ea lege, ne adeas die xxō: cum is die uenisset! fecerat ne q thac re. p. nō mi fuerit antea nunq ē. Sz ei mei memoria sit oīo in audiendo Appollinis ne tu. pl. ne cęs dicęs. Longum dixi: qq id ipm ꝑtet et nonnūq nō ferendū. Sz appellanꝫ ne uoluptatem pestem illius anni furiā ꝑnę: tempestatē rei. p. Clodium. Quid tū cū iure: cū more: cum potuit iudicijs impedire nō possē! reduit ad illā uim et furorem suum! ducęq se multis tuis ꝑtum: In q nequid ame dictū ite potius pueri! q abs te cē questuz: nullū omis imperaz in testimonij: quę in breui ꝑtę ex eodem isto loco uideo esse ꝓuida nel diuenda! Suabo: teq nō anguā! Sed ut in cęteris rebus fecī: rogabo. Quero ex te Varini, inuitus hac ciuitate post urbē conditā, ex. pl. appellauit! ne cęs dicęt, ꝓuinciꝫ rogus mi tribunal sui ꝓtoris ascenderit: eumq ui detrahere! Subsellia dissipare! Viros delegere! Cęs domū omis rei. p. iudicio deturbando comisserit! quare rege cū iudicia ꝑstituta! Sed ne tū flesse Memiꝫ accusatore ee: tuos de tuis tuoq mandato creditos iudicęs ꝓscriptionū dedecoris crudelitatis ee depulsos! In foro lucē ꝑstitutā. p. r. Quę stione magistratus more maiorꝫ legesq indictas! resp poena ee sinamus. Hęc ita sanctę ne diligetiaz.

Quero illud ex te. quod ꝑtum admissa: in quo cotē iam tibi duę nō licere, cū clarissimis uiris, eam tuas ee cōmentaz. Postulatq ne sis lege lucina ossima: edixit ne Memius Pretor ex ea lege, ne adeas die xxō: cum is die uenisset! fecerat ne q thac re. p. nō mi fuerit antea nunq ē. Sz ei mei memoria sit oīo in audiendo Appollinis ne tu. pl. ne cęs dicęs. Longum dixi: qq id ipm ꝑtet et nonnūq nō ferendū. Sz appellanꝫ ne uoluptatem pestem illius anni furiā ꝑnę: tempestatē rei. p. Clodium. Quid tū cū iure: cū more: cum potuit iudicijs impedire nō possē! reduit ad illā uim et furorem suum! ducęq se multis tuis ꝑtum: In q nequid ame dictū ite potius pueri! q abs te cē questuz: nullū omis imperaz in testimonij: quę in breui ꝑtę ex eodem isto loco uideo esse ꝓuida nel diuenda! Suabo: teq nō anguā! Sed ut in cęteris rebus fecī: rogabo. Quero ex te Varini, inuitus hac ciuitate post urbē conditā, ex. pl. appellauit! ne cęs dicęt, ꝓuinciꝫ rogus mi tribunal sui ꝓtoris ascenderit: eumq ui detrahere! Subsellia dissipare! Viros delegere! Cęs domū omis rei. p. iudicio deturbando comisserit! quare rege cū iudicia ꝑstituta! Sed ne tū flesse Memiꝫ accusatore ee: tuos de tuis tuoq mandato creditos iudicęs ꝓscriptionū dedecoris crudelitatis ee depulsos! In foro lucē ꝑstitutā. p. r. Quę stione magistratus more maiorꝫ legesq indictas! resp poena ee sinamus. Hęc ita sanctę ne diligetiaz.

H Varinū ꝑtem

quodā cęsarem omia quę uelut conseruntur, et qd audieris, et quis nam dicit cęsarem nuper aquilegię cū de quibusdam eet mīo sta duxisse. C. alphū ptorem pmoleste tulisse q inhoie sumam fidem probitatē qi cognosset, grauiterq et se ferre ptorem aliquem ee suum, qui a suis rānibus dissentiisset: tum quę sisset, quę dam de uarinio, quē adnauam ferret: ipm rīdisse uarinio in tribunatu gratis nihil ferisse, qui omia in peruia posuisset honore aio equo carere debere. Q et si ipe qui te suę dignitatis augendę causa, puero tuo nullo suo delicto ferri precipue et feriie pas sus, te omi honore indignissimū iudicat, sit affines, uirini tribules ita aderunt, ut repulsam tuā triumphū tuū duxint si nemo aspirit qn ingemisset, nemo mentionem fecit quin eet ore, si uitant, fugiunt, audire de te nolunt, cum uiderint tamq auspitio malū detestantur, si cognati respuūt, uirini metuūt, affines erubescunt, si rome denigr ab ore improbo demigrarunt, et alijs iam sit laris collocarunt, si et odio pubium ppli, senatus uniuersoq hoium, qd est quocirca pretura potius etoptes q morte, ꝑsertim cū popularem te uelut et, neq ulla re populo gratius facere possis, sed ut alio andeam q coepisse ad uitupata respondeas: concludam iam mi rogatione mea req minus extremo de ipa causa rogabo. Quero quę tanta in te uarietas, tanta leuitas fuerit, ut T. annio ijsdem uerbis laudares, quibus eum et laudare boni uiri et boni uiri consuerunt. Cum in eundem nup tū impudentissime falsū testimoniū diceris! An erit hęc optio et potestas tua, ut tū cladorum ops, et farinorosam hoium manū uideris, milonem duras gladiatoribus et bestijs obsedisse rem. p. Cum aut ad talem uirū ueneris, audeas nō cui singulari uirtute, fide constantia uituperare. Sed cum T. annij tantę laudes etiā demisse uiro nō nullam laudationē tuā laberiā assignē! In illoꝝ eum numero mauult. T. annius et qui ante uituperentur, uel etiā quero cum in re. p. administranda T. annio tū P. stetio consilioꝝ autum societas fuerit, qui possis eos quos crimine coniugij, testimonio distringere. Non exarguo ostentū

orationis ac testimonij tui, nequid tibi auctoritatis ante tribuisse uideatur.

M. T. CICERONIS DE RESPONSIS ARUSPICUM ORATIO incipit

Extorno die. P. C. cū me et uīa dignitas et frequentia egregiorum. quibus senatus dabatur, magnopere mouisset, putaui mihi reprimendam esse. P. clodij impudicam impuditiam, cū is publicanorum tam stultissimis interrogationibus impediret. P. tullioni furcifero manum afferret quam atque ei est cui totus uenitat, atque et uobis inspectantibus uenditaret. Itaque hominem furentem exultantemque continui simul ac primum uidi, interdum duobus uerbis omnem impetum gladiatorum, terroremque compressi. Attamen ignarus ille, qui consules essent et anguis atque estuans, et et curia repente proripuit cū quibusdam fractis iam atque inimicis, minis et cū illius pisoniani temporis gabinianique terroribus. Quē cū egredientem insequi coepissem, cepi equidem fructum maximum, et exsurrection omnium uirum et et comitatu publicanorum. Sed uterque repente, sine sono uultu, sine colore, sine uoce constitit, deinde respexit et simul hanc. C. lentulū consulem aspexit. Contigit in curia pene hominem recordatione credo gabinij sui, desideriumque pisonis: cuius ego de exitio et precipiti furore, quid dicam. aut per grauioribus anne uerbis uulnerari qui est statim i fro ipso, gratissimo uiro. P. seruilio confectus ac trucidatus. cuius si iam uim et iniquitatem illa singularem ac prope diuinam assequi possem, tamen nō dubito qn ea tela, que tonitrua inimicus, qui eo que collega prius amisit, lenocra atque hebetiora esse uideat. Sed tamen mei fratris nomen exponere illis uolo qui hesterno die dolore me elatū et uarundra longius ppe digressum arbitrabantur, qui sapientis homis rogata mea postulassē. Nihil feri uratus nihil impotenti animo, nihil nō diu consideratū ac multo ante meditatū. Ego. N. P. C. inimicis me semper esse professus cum duobus qui me qui rem. p. meā cū defendere deberent, fuisse

possent. eumque adconsulare offitiū ipius, insignib illius impij ad mea salutem nō solū aucte, sed etiā precib uris uocarem primore luguerunt, deinde produderunt, postremo oppugnarunt, premissaque nephariae factionis fundatus una cū re. p. oppressum, extinctūque uoluerunt. Quibus suo ductu et impio cruento illo atque funesto supplitia, neque asperiore menib prohibere, neque hostiū urbibus ifere potuerunt, eversione, inflammatione, euersione, depopulationem uastationem, in ea mea cū preda meis omnibus tectis atque agris intulerit. Cum hac furijs et faribus cū his inquam etiocles prodigijs ac pene huius imperij pestibus bella mihi inexpugnabile duro et substinendi, neque id tam ipm tantū quantū meus ac meos, sed tantū quantū uester atque omnium bonorum dolor postulauit. In clodiū nō nō est habuit meū maius odiū qui illo die fuit, cū illū ambustū reliquiissimis ignibus cognoui muliebri ornatu et intecto, stupro atque et domo pontificis mortis emissum. Tum inquam cū uidi, ac multo ante prospexi quata tempestas existaret, quanta impenderet procella rei. p. uidebam illud scelus tam importunum audaciam, tam immanem adolescentis furentis nobilis uulneratum nō posse arceri quin finibus eruptura illud malum atrox si impunitum fuisset, adpetitum ciuitatis nō multum mihi sane post ad odium accessit. Nihil. N. contra me fecit odio mei sed odio seueritatis, odio dignitatis, odio rei. p. Nō me magistratu laudi qui senatui, qui equitib. ro. qui omnib bonis, qui Italia iuncta. Non denique in me scelerator fuit: qui in ipos deos immortales, et eum illos eo scelere. p. uiolauit, quo nemo ante in me fuit eodem ano quo et meus familiaris catilina si uiuisset fuisset. Itaque eum nunquam accusandū et ante putaui, nō plusquā supplicium illū, qui quos hominum esset nescirem nisi se loquerem ipse et diceret. qd. N. perudem ac beluam sequar pabulo inimicos meos, et clade corruptū. Qui si sensisset quo se scelere demisisset, nō dubito qn se ministrum: sin aut id non uidet, puerile est ne ut se stupori et insultatione defendat. Accedit et qui expectatione omnium fortissimo et clarissimo uiro. T. annio deuota et constituta uota hostia esse uidetur, cui me prope despondi iam et destinatam laude, cū ipse eius opa et dignitatem et salute recuperarim

ualde ē iniquū. Etenim ut P. ille stupio natus mihi uictr ad interitum
exaduc etiq̃ tartaginis, qui illam a multis imperatoribus obsessam, oppugtā,
labefactam pene captā atq; ꝙ fatali aduentu, solus euertit: sic T.
annius ad illam pestem cōprimendam, et extinguendam fingitur de
lendam natus ēt uictr, et quasi diuino munere donatus rei.p.
solus ille cognouit quē admodum armatū cuiq; qui lapidibus qui
ferro alios fugaret, alios domi cōtineret, qui urbē totā quariam
qui forū qui templū, oia redd, uirendisq; terreret nō mō a me
uinci, uelq; et uincere oporteret: huic ego et tali, et tā de me ac
de pria mīto uiro numq̃ mea uoluntate priuiam eri, p̃sertim
rerum, cuius ille inimicitias nō solū suscepit pp salutem meam
uelq; et appetiuit. Sed si et nūc illaqueatus iam ouīm legum
pueriq
puriliq; irretitus ocho bonoq; ouīm, et expectatione supplicij iam
nō diuturna, nō implicatus teneretur, tamē hesitans et time impe
dituq; impetū facere conabitur, resistam et aut cōcedenti aut
etiā adiuuanti milonē, eius conatū refutabo, utlut hesterno
die, cū mihi stanti tarenti minueretur uere tam atrigi legum
initiū et iudicij consistendi illi contigit. die si dixisset, ut fe
cerat feriissem, ut ei statim tertius a pretore dies diceret, atq;
hac sic moderetur et coquet si contentus sit sceleribus quē cō
misit iam conuocata miloni, siquod time telū intorsit, stans
in me et arrepturū arma iudicioq; atq; legū. atq; paulo ante
P. C. contionē habuit quē est ante tota delata: cuius cōtionis
primū uniuersum argumentū, sniamq; audite, cū risibus
impudentia hois, tū a me de tota contione audietis de relig
ionibus sacris et cerimonijs est contionatus. P. C. P. cloduius pul
cher uiq̃ cloduius sacra & religiones neglegi uiolari pollui
questus est. Non mirū sibi hoc nobis ridiculum uidr, etiā sua
contio risit horem quo ipe gdari solet durenus consulū sena
tus consultis quē sunt oia contra illius pro religionibus facta,
horemq; eum qui pului nouo bone dee stupri intulerit, eaq; sac.
quē uix oculis ne imprudentes quid aspici fas est, nō sibi aspectū
uirilis, sed flagitio stupro, quē uiolarit in cōtione de religio
neglectis conqueri. Itaq; nūc proxima contio eius expectatur de

puditia. q̃ uid. n. interest utrū ab alteribus religiosissimis fugatus,
de sacris et religionibus queratur. An ē suos tubulo egressus pudo
rem pudiciāq; defendat: Responsum auruspicū hoc recens de tre
mitu in contione retitauit: in quo cū alijs multis scripti et illud
ē id qđ audistis loca sacra et religiosa prophana hīi, in ea causa
ēt dicit domū meā a religiosissimo sacerdote P. clodio consecra
ram. Gaudeo mihi de hoc toto ostento quod haud scio an grauissi
mū multis hīs annis huic ordini nūciatū sit: data nō ūsta
sed ēt nefariam cam ēt diuendi: repetis. n. ex hoc toto prodigio atq;
responso nos et ustos stelere ac furore, ac de impendentibus pe
riculis maiā propria uere uouis qđi maiā premoneri. Sz primū
expiabo religionē edui meaq;, si id facere uere ac sine cuiusq;
dubitatione potero. Sin scrupulus tenuissimus residere alicuius
uidebit, nō mō parienti sed ēt libenti ato portenti deoq; imorta
litū, religioniq; parebo. Sed quē tandem est in hac urbe, domus
tanta
ab usta subsitione religionis tam uaria atq; pura, qq̃ nr̃ domus
p. c. cebozq; ciuiū multo maiā exparte sint libere, religiōe
tam una mea domus uidutijs omnibus liberata in hac urbe solo
est. Te. n. appello lentule et ephippe et hoc auruspicū responso,
decreuit senatus ut de locis suis, religiosis adhuc ordinem
referretis: potestis ne retinere de mea domo, quē ut dii soli in
hac urbe religione omni, omnibus uidutijs liberata est. q̃ nō
primū uni minus ipe ipsa tempestate et nocte rei. p. cū cetera
stelera stilo illo impuro. Sex. cladius conscripsisset, ne illo
una
quid hīs attigit religionis: deus eandem domū pplus ro. cui
est sumā ptās omnū rez comitijs centuriatis omnū ordinū
q̃s suffragijs: eodē uire et uisit quo fuisset. Posteo
nos. P. C. nō quo dubia res ēt, sed ut huic fiere si diuinus
in hac urbe q̃ delere cupet, maneret nos inediscretis decre
uistis ut de meaq; edui religione adpontificū collegium re
ferret. quē tanta religionē qua nō in ullis dubitationibus
atq; in maxis sup̃stitionibus uniuis. P. scruilij ac M. luculli
risu ac uerbo liberemur, de sacris publicis de ludis meis
de deoq; penatiumq; ueste miis cerimonijs, de illo ipo sacrificio

quod sit pro salute p. r. q. Quod post romã condtã huius unius tã sti tutoris religionũ stelere uiolarũ est. qđ tres pontifices statuissẽt. id
[1] sanctissimum. satis augustũ. satis religiosum. et ut sim breuis. Ar ũ mea domus. P. lentulus
p pplm. r. semper senatui. semper ipsi dijs immortalibus consul et pontifex. P. seruilius. M. lucullus. Q. metellus calabricꝰ. M. messala. L. lentulus flamẽ martialis. P. galba scipio. C. fannius. M. lepidus L. claudius rex sacrorũ. M. seruius. M. crassus. C. curio. st. cesar flamen quirinalis. q. cornelius. P. albinouanus. Q. terentius pontifices maiores causa cognita duobus locis dirã magnã frequentia amplissimorũ ac sapientissimorũ ciuiũ adstantiũ religiõe una mente omes liberarunt. Hego unus post urbem conditam, quorum eadem e antiquitas, quę ipsius urbis ulla de re, neq de capite qđ uirginũ uestaliũ tam fregit collegiũ uiduasset. qq ad cerimonias disquisitionem interest adee q plurimos: uta est. h. mas Lucius ille pontificiũ ut ijdem platem haberent uidiuũ. religionis expertio ab uno pontifice cito recte fieri pot, quod idẽ in uiduo capitis diuũ atq iniquũ est: tam sic repetet fregerunt pontifices de meo domo, q unq de cerimonijs uirginũ uiduasset. Postero die fregerunt senatus re consule designato lentulo sine principe p. lentulo et. q. metello consulib referentib statuit cum omes pontifices qui erant huius ordinis adessent: cũq alij qui honoribꝰ põ. rõ. anteibant, multa de collegij uiduio uerba ferissent, omissq idẽ uerbis scribendo adderent, domũ meã uiduio pontificiũ religiõe liberatam uideri. De hoc q loco sacro potissimũ uidentur auruspices dicere, qui locus solus et priuatis locis omnibus hoc precipue ius habet, ut ab ipsis qui sacris presunt, later nõ ee uiduatus sit. Haec refert q. et scianus cõsulto fatere debere, aut nobis cognitio dabit, qui primi de hac domo sniam dixistis, et eam religiõi omi liberastis, aut senatus ipe uiduabit qui uno illo solo antistite sacrorũ dissentiente frequentissimus ara uiduauit, aut id quod certe fiet, ad pontifices reijcietur, quoꝝ auctꝰ fides, prudentię, maiores nri sac religionesq et priuatas et publicas cõmendarunt. Quid q ij pri aliud uiduare ac uiduauerunt? Multę sunt domus in hac urbe. p. c. atq haud scio an pene omnes uere opto, sed tamen uere priuato, uere hereditario, uere auctoritatis

uere mancipij, uere nexi. Hego illam ee domũ alienam priuato eodẽ qđ qua lege, pri nõ omi pregrino et humano et diuino iure mutatam. q ne primũ hedificat et aucte senatus pecunia pri. deũ cõtra uim nephariam huius gladiatoris tot senatus consultis munita atq septa est. p rimũ negotiũ gde hisce magistratibus est datũ anõ suspicere, ut curarent, ut sicut ui hedificare mihi uoluerat, quibus in mãcipio pauli uniuersi res. p. cõmendari solet. Deũ cum ille sacris et ig, ibus et terro ribus statutam meis sedibus intulisset, decreuit senatus eos qui id fecissent lege de ui qđ est in eos qui uniuersam rem. p. oppugnasset teneri: uobis nõ referentibus, o post bellum memorata fortissimi atq optimi consules, decreuit idem senatus fregerunt simum qđ meã domũ uiolassẽ contra rem. p. et facturũ. Hego illo de qđ publico de monimento, de templo tot senatus etiam reuelle possit q de mea domo, quã senatus unã post hanc urbẽ conditam ex gremio hac furandam, a pontificib liberandam, a magistratibus defendendam ab uiolatoribus puniendam putauerit. P. ualerio pro maximis in rem. p. beneficijs, data domus est pri. at mihi in palatio restituta. Illo locus at mihi pariete atq tecta, illi quã ipe priuato iure tuerer, mihi q publice magistratus omes defenderant. Quid quid ego si aut p me aut ab alijs breuiter, nõ predicatorem apud uos, ne nimis gloriari uidear. Sed cũ sit mihi data ab uobis cui ea attempte eius lingua cuius ante annũ mann euersa uos mihi et liberis meis manibus uris reddidistis, nõ ego de meis, sed de factis uestris loquor, nec uertor ne hec mea uoꝝ beneficiorũ pduratio nõ grata potius q arrogans uideat. Sed quã mea ratio expedita e uidemus nũc quid auruspices dicant. Ego. h. fatebor me et magnitudine ostentari, d gratitate responsi et una atq consensu uoluntatis auruspicũ ee promotũ, qq si me tantis laboribus pfunctum hoc foret ãm ad gliam in reputandis maledictis improbor hominũ aĩ quidam dolor quis nõ ignosceret. Vidi. h. hesterno die quędam murmurantes, quę uetabant negare posse me, qa cũ ab hoc eode impurissimo parricida rogarer, cuius etiã ciuitatis rũdi me probantibus nobis et equitibus. ro. eius ee, quę tam arte me nõ potuisset: ille ut opinor ingemuit. Quid q rnderem?

Quero et eo ipo qui me ferre nō pot, me tuū ēē. ro. lutetiae rūdissem, an-
tarcuissem, debitū negotiū pot quisq uir in rebus magnis tū inuidia
uersatus satis q̄uis in inimici contumelias sine sua laude rūdere.
at ipe nō mo nō responderet, qdqd pot tū est laceshitus, sed et gau-
det et ab inimicis qd respondeat admoneri. Itaq si sum qui simi
forte uidear plusq̄ ceteri qui eq̄ atq ego sint occupati uersari in
studio litterar his delecter, aut utar oīo litis quę nostros aios deterret
atq aduocant a religione. Ego nō primū habeo auctores ac magros
religionū colendarū maiores nros, quos mihi fuisse tanta sapia
uidetur, ut satis superq prudenter sint, qui illos prudentiam nō
duram assequi, sed quanta fuit pspurere possint. Quis statuas, tabel-
nesq cerimonias pontificatu rep bene gerendar auctes augurio
fatoq ueteres pdigitationes apollinis uatū libros portentorū ex-
planationes etruscor disciplina contineri putarunt, quę quide
tanta est, ut nra memoria primū italici belli funesta principia
post syllani, cymniq temporis etremū pene discrimen, tū hac
rentem urbis inflammandę delendaq imperij cominationem nō ob-
stare nobis paulo aīo pdixerint. Deūm ēē multa cognoui hoīes doctis-
simos, sapientesq̄ disisse, et scripta deor imortalium minime relegisse.
quę q̄q diuinitus pscripta uideo: tam enimuero sint, ut ea mutāe
nrā docuisse illos, nō ab illis didicisse uideant. Etenim quis est tam
uersor, qui aut rū suspexit in celū: deos ēē nō sentiat, et ea quę
tanta mente fiunt, ut uix quisq̄ arte ulla ordinem rep, ac natūrā
tudinem psequi possit, tam fieri putet. aut rū deos ēē intellexerit
nō intelligat eos nimirū hoc tantū imperū ēē rutis et auctum
et retentū q̄ uolumus. p. c. licet ipi nos amemus, tib nec mō
hispanos, nec robore gallos, nec calliditate penos, nec artibus gre-
cos, nec denique hoc ipo huius gentis ac terrę domestico, natiōq
sensu italos ipos ac latinos, sed pietate et religione atq hac una
sapia qp deor imortalium numini oīa regi, gubernariq pspeximus
omnes gentes, nationesq̄ sup amus. Quare ne plura de re minime
loquar dubia: adhibebit aios et mentes uras, nō solū aures adam-
rispuū uoces admouete, qui in agro latinensi audiunt et strepitus
rū fremitu. Mitto aurispices, mitto illam ueterē ab ipis disciplinā

ut hominū fama et etrurię tradita disciplinam, nos nō ne aurispices
ēē possimus? Et audiuit est in agro propinquo et sub urbano strepi-
tū fremitu qdā reconditus et horribilis fremitus armoꝝ. Quis est
et gigantibus illis, quos poetę ferunt, bellū disse immortalibus intulisse
tam impium, qui hoc tam nouo, tantoq motu, nō magnū aliq deor
ppto. ro. pmonstrare et pdere fateat? De ea re scriptū est, postula-
tionem ēē iouis, saturno, neptuno, telluri, dis celestibus, audio qbus
dis uiolatis expiato debeatur, sed hominū ob quę delicta quęro iudos
minus diligenter factos, pollutosq. Quos lutios te appello lentule
tui sacerdotij sunt telete cumulata pretentio iudi, libationes, epulaq
iudos. p. c. uosq pontifices ad quos epulones iouis opti maximi
haud est ptermissum aut cōmissum asserunt: quos de sua illo
eadē renouata, atq instaurata celebrant? Quis sunt iudi minus
diligenti facti, quanto aut quo scelere pollutis rūdebis pro te, pro
collegis tuis et pro pontificū collegio nihil cuiq aut neglegentia consiq-
tum, aut scelere ēē pollutū, omnia solemnia ac usta iudos omnes
rebus obsuatus summa cū cerimonia ēē structa. Quos q̄ aurispices
iudos minus diligenter fros pollutosq ēē dicunt. eosq quos ipi
dii immortales atq illa mater dea tete. ac lentule, cuius ab aui
manibus ēēt acceptā spectatorem ēē uoluit. Quod ni tu illo die
megalesia spectare uoluisses haud scio an uiuere nobis atq his
de rebus iam queri liceret. Vis. h. innumerabilis incitata et ob-
uius collecta suos abhoc gdii religioso repente foribus, ho-
stiisq omnibus in stratu signo dato immissa irruput. Tua tam tuo
c. h. lentule eadē uirtus fuit, quę in priuato quondā tuo pro auo.
te nom, impiū, uocē, aspectum, impetū tuū stans stratus equesq
ro. et omnis boni assequebantur, cū ille struos et ludentiū multi-
tudini seratū. poq. ro. iuictū ipo constitu et cōstructū in spectam-
lis atq impedito turba et angustiis tradidisset, aut si iudus con-
sistit, aut tibi ēē repente contigit, aut puer ille primus et mi-
nus, si terrā non tenuit aut tersam, si loꝝ obmisit, aut si gdilis libo
aut si minuto aberrauit, iudi sunt nō rite ctī, eaq erratis expiam
et mentes deoꝝ imortalium, ludos instauratione plena promeā. Si
iudi a letitia admetū tradusti sunt, si nō intermissi aut perepti

ault sublati sint, si ciuitati uniuerse stelere cuius quiludos ad
lucru conferre uolui: ecce uterq; diei illi professi pene funesti: dubita
bimus quos ille fremitus, quos ille mitiret ludos et pollutos: ac si nolumus
ea que de quaq; deo nobis tradita sunt, recordari hec nec me
gria, ruinis ludi uiolati polluti pene ad cedem et ad funus ciuitas
conuersi sunt. Hanc uiq; accepimus agros et nemora cu quodam
strepitu, fremituq; pagare: h. g. uobis. h. po. ro. et stelę induc
onadut, et piculosa signa paterecit. Nam qd ego de illis ludis log
quos in palatio nri maiores an templa in ipo matris magne
conspectu megalensibus fieri, celebrariq; uoluerit. Quid sunt
more instituq; magne rasti solempnes religiosi: quib ludis
primu an ppm confessu senatui lotu: p. affricanus, utq; consul
ille maior dedit ut eos ludos hilues polluere. Quo siquis liber
aut conspecta nisi aut et religionis causa arcebat, manus adferebant
quo matrona nulla adiit pp uim, confessu q; seruos: ita ludos eos, quos
religio tanta est, ut ex ultimis terris arcessita hac urbe consederit
qui ludi ne uno quid uerbo appellant latino ut uocabulo ipo et appe
tita religio externa, et mris magne nomine susceptos declarem hos
ludos serui fecerunt, serui spectauerunt, tota denig hoc edile suo
megalesia fuerunt. Proh dij immortales qui magis nobis loqui
possent, si etiu uersaremur q; nobis ludos et publicos pollutos
significatus ac plane diutius. Quid magis inquinatu, deformatu,
uersum, conturbatu diu pot q; omne seruitus primum magistratus
liberatur in alteram scenam missum alii oppidum, ut alter consulis
petere
prati suorum obiceret, alter seruos totus esset. Si eam appiu ludos
in scenam uenisset, auris pudet attendos et etiria putaremus. Vicit
mus uniuersi repente et amia tanta seruos immissa in po. ro. septa
atq; inclusum atq; no remouemur. atque in appiu fortasse eta
mine nos etrusco strepitu aruspices ut a seruitio cauteremus ad
monerent. Quod q; et aliquo diuulso diuerbq; monstro significa
tu cauteremus, id cu ipm sibi monstru, et cu to in ipo periculum
e, et quo periculu portendatur no primesceremus. Istius noi magnit
sia ferit pi tuus: ulius noi primus: ui et generis tui mentionem
fere arthemonis aut spacchi et ludos fatere malui q. C. aut
Spartaca

appij claudios. Illi cu ludos fatereni seruos de cauea exire iubebat
tu in alteram seruos immisisti, et alii liberos exemisti. Itaq; qui antea
uore exoris aliberis semouebant tuis ludis, no uore sed manu
liberos a se segregabam. Ne hec quid tibi in mente ueniebat. Sybi
lino sacerdoti hec sac maiores nros et uris libris expertis, si illi
sunt uestri, quos tu impia mente requiris, uiolatis omnib legib
contaminatis manibus attrectas: hac q; uate suadente quonda
defessa italia punico bello, atq; hannibale uictata sac ista maiores
nri astita exprobrigia rome collocauerunt: que uir is accepit qui
est optus a po. ro. iudicatus? P. scipio: femina aut que mrimonii
castissima putabatur e uirgo claudia: cuius prestra illa statuta
tem sacrilegij tui soror mi rufe extimatur imitata. Nihil te q; nz maiores tui comunes cu his religio-
neq; ruruli q dilutos, que magat hanc tueri religione solet: primo (mbs: nz sacerdotii igm: q e hec
uir quo minus castissimos ludos omni flagitio polluerem, dedecore tota religio eo seruata.
maculares, stelere obligares. Sed quid ego id admiror: qui accepto
perniu pessimu item ipm sede, domiciliuq; matris deoz uastoris et
bregutario gallogreco empto hoi ac nepario totu illu, pessimonie
lotu, fanuq; uendideris? sacerdoe ab ipis aris, pulminaribusq; detraxis
omia illa que uetustas, que p. q. syri, que reges omes, qui europam
asiamq; tenuerunt semper sua religione coluerunt, peruereris?
que denig nri maiores tam sta duxerunt, ut cu referta urbem
atq; italia latinoz hremus: tam nri imperatores, maxis et perin
losissimis bellis, huic dee uota feceruni, eaq; in ipo pessimonie
ad illam ipam principe aru, et in illo loco, fanoq; p. soluerut. Quod
cu deorum religione sua castissime tueretur: que uni hemus
in orbe terraz fidelissimu huic imperio atq; amantissimu nostri
nos? brogutario ut a nobis adhuc peruia tradidisti: atq; huic tam
deorum, sacrat senatu regali nomie dignu estimatu, clarissi
moq; imperatoru testimonijs ornatu, tu et regi appellari cu bro
gutarro uibes. Sed alter est rex uidelicet senatus p nos perunio
brogutarius q et appellatus: alteru putabo regem si hunc unde p.
soluat, que ei p. syngraphas credidisti. Nam cu multa regia sunt in
deliciaro, tum illa maxie quod tibi nullu munus dedit, q eam
parte legis tunc que congruebat cu uidelicet senatus ut ipe reg

eet, nō repudiauit, q pessimū tem pestibus ate uiolatū et sacerdotē
sacriq spoliatū retinquit ut in pristina religione seruaret, q re-
rimonias ab omū uetustate arceptas abrogatario pollui non sinit
maultq generū siū munere tuo q illud tamū antiquitate reli-
gionis tarere. Sed ut ad h auriscrū responsa redeam ex quibus
E primū de ludis, quis est qui id nō totū ustus huius pēdulum
et rūsum ee fateat. Sequitur de loris sacris religiosis: ō impudentia
miram, de mea domo dicere audeb: cōmitte uel consulib ut seruari
uel collegio pontificū tuū. At mea quid hīs tribus omnibus uidetis
ut dicii aria libera est. At in his sedibus quas tu M. quintio stro egre-
gio uiro optimo q te apertissime inimico tenet sacellū duo fuisse aras
tabulas hoc censores memoria multor confirmabo ac docebo: agatur nō
hec res q et eo seruatus. C. qd nuper est trium referri adūc nequit
E. hēō quę de loris religiosis uetum dicē tu de domo tua dixēo in
qua tam ista est inhedificatū sacellū, ut alius ferere, tibi tamen no
fit demolendi: tu uidebo nū mihi necesse sit de alijs etiā aliquid
dicere: putemt. H. nō nulli admirē ptinere ad mentorū tuū tellurē
apire. Nuper id patuisse dicunt: et ego nō recordor, nō sissima
parte ac sedē maxīe religionis priuato dicunt uestibulo comme-
ri. Multa me mouent q edes telluris est curationis meę, q si
qui illud ac mentariū substulit meā domū pontificū uidetis labe-
ratam ym treen suū uidiuatū ee dicebat. Mouet me etiam
in hac caritate annonę, sterilitate agroꝝ, inopia frugū, religio
telluris, et eo magis q eodem onto telluri postulatio deberi
dicitur. Etā fortasse loquimur: qq hoc siminus cuiuis uire
q semprū est, lege tam naturę cōi uire genitū sanctū est, ut nihil
mortales à dijs imortalibus usu capę possint. Et tam antiquo
neglgimus, et iam eo neglgemus quę sunt, maxīeq uidem.
L. personem quis nesciit his temporib ipō maximum et sissimum
diane sacellū in celiculo substulisse: adsunt uicini cuius loci
multi sunt et in hoc ordine qui sacrificia gentilicia illo ipō in
sacello statuto loco anniuersaria stitarint. et qd primū dijs imor-
tales quę loca desiderant, quid significent, de quo loquantur.
A sct. seruio sissima sacella sustulisse, inhedificata oppida sunt

domiq turpitudine ee fedata nesimus. tu meā domū religiosam
facere potuisti. et qua mente, quā amisimus: qua mente quā di-
sturbaras. qua uoce, qua intercessione uisteras. qua lege, qua re in illa
quā impūitate tua scripsas. quo pulunari. quod supplicium, quo
simulachro. qō ereptū et meretricis sepulchro imperatoris monimē-
to collocaras. quid habet mea domus religiosi, nisi quod impuri
et sacrilegi paretem tangit. Itaq nequis eos imprudens intro-
spicere possit tuā domū ate sacā illa tua statuam uidet: tollā
alius tectū, nō ut ego te despuā, sed tū ne aspicias urbē eā quā
delere uoluisti. Sed iam auriscrū: reliqua responsa uidemus.
O ratores contra uos, falsos interpretes: quid est hoc. de alto andrimis
ee uideo sermonē, quē ego non retuto: sic. H. senatus uos legatos
tū horum pridio munitū sit, tū etiā diuino uire et uetatum.
Sed quero ab illo qui omnis uidetur tribunos é tarere in forum
effudit: ruinis arburnio sterne omnē nūc atq omnia uetera tractat.
qui tū hermarchorchio syngraphas fecit, et quis stat unū aeter-
nū aduersariū hermarchi te odiosum legatū ad senatū ci ri-
uitate libera missum stoico grauium, qd nō minus q de alexan-
drinis indignū dijs imortalibus ee uisum tertē stō, nec cōfero
nūc inte unū omnia, spes maior esset salutis, si pretio te nemo
ee impurus. Plures sunt h et tu magis confidis et nos prope
uire diffidimus. Quis plutonem et orestide, quę pars maxīe do-
mę libera est: horem in illis loris clarū ac nobilē legatū thessalo-
nicam ad urbem, ut ipse appellauit imperatorem uenisse negat.
quē ille pp periuram quā abeo extorquere nō poterat, in uinculo
cōiecit, et medicū intromisit suū, qui legato stoico amico libero
fedissime et crudelissime uenas incīderit. Seruet suas crue-
tari stelere uoluit: nom quid ppli. ro. tanto stelere contami-
nauit. ut id nulla re posset, nisi ipius supplicio expiari: qualem
nūc carnificem putemus hīe, qui et medicis suis nō adsalu-
tē, sed ad necē utat. Sed reticemus qd sequatur: fidē nostrę
uisq; uiranchi neglectū, h quid sit p se ipm nō facile iudicor
sed et eo qd sequitur suspicor de nos uidua manifesto primo
diri, quibus olim ereptī eent mimi nisi a seruatu presidiuq

Plato

postulasse. Quare aut dii suspitor hec causa est, q̃ hic status et illud
in hac ciuitate ee maxie illustre atq; insigne puriũ et te ipm̃ ipiũ
puriũ impune abbis quibus tũ conuiuasti nõ uocari! et uideo iam
spũ responsum hec, subiuncta sacrificia, uetusta, occultaq; minus
diligenter fia pollutaq; aruspices hec loquunt ante pri; precesq;
dis. Multi. n. sunt credo in quos huius maledicij suspitio cadat.
Quis preter hũc unũ obscure dr̃ quę sacra pollutа sunt. Quid
planius, qd grauius, qd religiosius dii pot; uetusta occultaq;
nego ulla uerba lentulũ graue oratorẽ ac diserũ sepius cum te
accusaret usurpare q̃ hec quę nũc et etruscis libris inte
gra conuersa atq; interpretata duruntur. Etenim quod sacrificiũ tã uetus
q̃ qd a regibus equale huius urbis accepimus? Quid aut tam
occultũ q̃ id quod nõ solũ curiosos oculos excludit, sed et ema
ces, quo nõ mõ improbitas, sed ne imprudentia quidẽ possit
intrare? Et quid sacrificiũ nemo nisi. P. Cladius omi memo
ria uiolauit, nemo umq; adiit, nemo neglexit, nemo uir as
pernere nõ horruit. Quod fit p uirgines uestales, fit pro. po. ro. fit
ui ea domo quę est in imperio, fit incredibili cerimonia, fit ei
dei cuius ne nom quidẽ uiros scire fas est, quã iste idcirco be
nã dicit q̃ in tanto sibi scelere ignouerit: nõ ignouerit mihi
credo nõ: nisi forte tibi, ignotũ putes q̃ te uix obmiserunt de
ruptum et ex haustũ suo iudicio absolutũ omnũ codemptatis
aut qd oculos nõ perdidisti. Quis est. H. an te qui statua illo
uir sciens uiderit, utquisq; penã quę sequeret, id stelus scire
posset. An tibi luminis obesse ceritas plusq; lubidinis: ne illud
quid stertis continentis illos oculos abaui tui magis optandos q̃
os omis flagrantis fororis. Tibi nõ si diligenter attendes, intelliges
horum penas dei adhuc nõ deos, homines te in re fedissima de
fenderunt, hoies turpissimi, nocentissimiq; laudarunt, hoies q̃ penã ipse
ipse iudicio liberauerunt, hoibus iniuria tui stupri illata in ipsos
dolori nõ fuit: homines tibi arma alij in me alij post in illã fuctã
cuiẽ dederũt: horum beneficia prorsus concedo tibi: at mora nõ
ẽ requirenda adiit quid immortalibus. Quę pot homi maior ee
pena furore atq; demetia, nisi forte in tragediis quos unlne

ut optimo illi; religioso ẽ

atq; dolore corporis cruciari et consumi uidet graviores deos mor
talium penas subire? qq. illos qui furentis indurunt putes. Non sum
illi ululatus et gemitus philoctete tam misi, qq sint aterbi q̃ illa
exultatio arbamantis, et q̃ somnii matricidaq;? Tu tũ furiales in
contionibus uoret mittis, tũ domos ciuiũ euertis, tũ lapidibus pri
mos uiros foro pellis tũ ardentis faces in uicinoq; tecta iactas?
tũ edes sacras inflammas, tũ templa contritas, tũ sacã ludosq; tũ
turbas, tũ uxorẽ sororẽq; nõ discernis, cumq; in eas rubiã nõ
sentis, tũ barbaris, tum furiis tũ dasne eas penas quę tolle sunt
hominũ scelera a dijs immortalibus constituta. Nam corporis quid
mihi infirmitas, multos subijt ruinis pst. Denicq; ipm corpus tem
plũ sepe detecta conficitur, deoq; tela impios membris insi
guntur. Quare miserior et tũ in omem fraudẽ rapueris atq;
q̃ si oculos oculos non habeq. Sed qm de his omibus quę aruspices ob
missa et dirutа satis ẽ dictũ: uideamus quid ijdẽ aruspices
a dijs immortalibus durant moneri. Monent ne pestiferã discordiã
dissensionẽq; pribus principibusq; ciuitatis, pululaq; creentur, uiresq;
diminuti deficiant. Quare ad unũ imperiũ pacatasq; prouincias redeant et
tutus q̃ pulsus, diminutusq; accedat. Aruspicũ uerba sunt hec
omia, nihil addo de meo. Quis q̃ optimatũ discordiam moliatur?
idem est iste, nec ulla ui ingenij aut consilij sui, sed quodã errore
nro, quę quid ille q̃ obscurius nõ erat, facile despexit. Hoc enim
etiã turpius affirmas? Resp. q̃ ut abeo quidem utear, ut tamq;
fortis in pugna uir, accepto a forti aduersario uulneribus ad
uersis hominem redire uideatur. Tiberius gracchus conuellat statũ
ciuitatis, qua grauitate uir, qua eloquentia, qua dignitate? nihil
ut a patris auiq; affectum stabilis insignisq; uirtute preterq; qd
a se natu destituerat, deflexit. Securus est C. gracchus quo ingenio
quanta ui, quanta grauitate durendi? ut dolerent boni non illo
tanta ornamenta ad meliorem mentẽ uoluntatemq; ee conuersa.
Pe. L. saturninus? uta fuit effrenatus q̃ penitus demens, ut auc
tor eet egregius, et ad auos imperatorũ et tritondos, et flaminios
q̃ fectus. Nam qd ego de. P. sulpitio loquar? cuius tanta in
durendo grauitas, tanta iocunditas, tanta breuitas fuit ut posse

uelint prudentes errarẽ, uel ut tu boni minus bene sentiret, plures di-
cendo. Cum hic ꝯ fluẽari etpro salute pñs quotidie dimicaret, erat oĩ illis
qui tũ rem p. gubernabãt molestũ, sed hẽbat ea molestia quandam
tamẽ dignitatem: hic nũ de quo ego ipe tam multa diro nũc. Proh
dij ĩmortales quid, quid ualet? qd affert? ut tanta ciuitas fi ra-
det, qđ dij oĩa obruant, uiro tamẽ tali confecta uideatur, q post
patris mortẽ prima illam etatula sua adsumpsit lonipletũ
libidines detulit: hoc intemperantia expleta in domesticis est ger-
manitatis stupris uolutatus. Dein iam robustus prouincie, ſte
ac rei militari dedit, atq ibi pyratas cõmeatus ꝓpessus et
ciliciũ libidines barbaros qꝫ sustinuit. Post exercitu L. lucullꝰ
ſbũ exercitato ꝓnephandi stelus fugit illinc: romeqꝫ recenti ad-
uentu suo rẽ ꝓpinquis suis detulit: ut reos faceret a cuius
pernitiam acepit ut turpissime fuaricaret. Idq cũ numera ſte
in gallia contulit, in qua prouincia mortuoꝝ testamenta rẽ
sorpsit, pupillos necauit, nepharias cũ multis stelis pactiões
societatesq conflauit, ut redijt, questurã illam maxãt secundam
uberemq rampestrem totũ ad ſte uta uta redegit, ut homo popti
ris, fraudaret in promissione ꝑpũ, idcqꝫ uir demens diuisões
omnium tribuũ domi ipe fuꝰ crudelissima morte mactaret.
Exorta est illa rei p. sacris religionibus, auctꝰ urꝫ uiolatis pu-
blicis funesta questura, in qua idẽ iste deos hoiesqꝫ pudorem,
pudicitia, senatus auctem, uis, fas, leges, iudicia uiolauit, atq
hic ei gradus. O misera tpra sultasqꝫ nras miserias, discordiasqꝫ
P. clodio gradus ad rem p. hic primus est adutus ad popularẽ
iactationẽ atque ascensus. Nam T. gracco inuidia numatim
federis cui ferendo questor. C. mancini consulis cum eet, int
fuerat ei et in eo federe improbando senatus seuerus timõ
et dolori fuit. Itaqꝫ res illa fortem et clarã uirũ a grauitate
primum desistere coegit. C. aũt gracchi mors, fraterna pretas, dolor,
magnitudine dõ ad appetendas domesticas sanguis penas exci-
tauit saturnini quid in amongꝫ paritate. questorẽ a sua fru-
mentaria prouisione senatus amouit: ecp M. scaurum
preferit, primus dolore suum et ꝓpterem sulpitiũ ab optimo

causa profectũ. C. quoqꝫ turio consulatũ contẽ leges peremꝰ resiste-
rem, longiusqꝫ noluit ꝓpterius aura prouexit. Fuit in his omitio ea
etsi nõ iusta, nulla. H. põt cuiqꝫ mala de re. p. meremi iusta ee gra-
uis tamẽ et cum aliquo aĩ et uiris dolore cõmixta. P. clodius arro-
ma amitra a mulieb̃ris, solens, purpureusqꝫ fascõlis a strophio aptus
trio, flagitio, stupro est fras repente populatis, nisi eũ mulieres
exornatũ ita deꝓhendissent, nisi eo loco, quo eũ adire fas nõ fue-
rat, anillaꝝ beneficio emissus eet ꝓpter hoc ꝓpter. no. resp.
rũe tali careret, hanc ob amentiã in discordijs nras, de quibus
ipse his prodigijs recentib̃ ãdijs ĩmortalib̃ admonemur: ameꝓ
tus est unus et patricijs, cui tr. pl. fieri no liceret, q anno frater
metellus et contors et tum senatus principi. cn. pom. fniam di-
renti cõclusat, acerrimeqꝫ una nocte ac mente resistens
id post diffidiũ optatum de quo ipse nũc monemur, ita perturbatis utaq ꝓmutatis
est, ut quod frater consul ne fieret, obsisteret, qđ affinis et sodalis
clarissimus uir, qui illi reũ non laudaret, excusat, ed usq
effugeret in discordijs principũ, qui illi unus inimicissimus ee debe-
rat: eo fecisse auctore, ſte duceret: cuius auctis nemẽm posse pe-
nitere. Infecta e foxe fedo ac luctuosa rei p. pertia est auctas
ura, grauitas amplissimorũ ordinũ, consensio bonoꝝ oĩum,
totus denicꝫ ciuitatis status: h. n. certe perebamur. cui in me
cognitorem oĩum has res illa flamma illoꝝ temporũ conijciebat.
Erepi, et pro pria solus et arsi, sic tam ut nos hisdem ignibus
circũsepti me primũ uctũ pro uobis et fumante uiderem, nõ
sedabam discordias, sed et irritabat in nos odiũ a quibus def-
endi putabamus. Erat his de auctibus pompeio principe qui
cupientem utalia, ꝓptm. ro. desideratissimum flagrantis nos nõ auc-
toritate sua solũ, sed et precibus ad meã salutem excitauit
restitui sumus, sit discordiarum finis dm, a diuturnis dissẽsio-
nib̃ quiescamus. Non fimit eadem ista labes, ea furit contro-
uersia, ea miscet, ea turbat, ut nõ uendat illis, nec tam ut ita
si ab isto laudatus sit, laudatũ reputet, sed ut eos quos nõ amat
ab eode gaudeant uituperari. Atqꝫ ego hic nõ miror, q quemq
damnũ hoiem atqꝫ optime de re. p. meritũ impurissimi uoce hoies

quid ẽ facias? At illos hoies sapientissimos grauissimosqꝫ miror ꝓmiti

uiolari facile patiũtur. Deũ si (sic) ẽt estimẽnt ꝑdi hoĩs ꝓfligatũꝫ maledicꝝ
posse id qđ minime conducit ipsi, cuiusꝙ gloriã dignitatemꝙ uiolari.
P ostremo qđ non sentiũt, id qđ tamẽ mihi iam suspitari uidentur, illius
furentis, ac uiolatoꝝ (cõsulis) imperiũ in se ipsũ posse conuerti, atque et hac
nimiã nõ nullorũ alienatione, et quibusdam herentia tela in re. p.
quę ꝙđ dii hereditãt, in uno me graiter equidẽ, sed aliquãto leuius
ferebam. An iste nisi ꝓmo se dedisset ipsi, quoꝝ (in) in mea auctori-
tate iuuctos et arbitrabamur, nisi eos in cẽsi sui laudibus ꝓclarus
auctor (cõ) extolleret: nisi eterniũ cẽsarẽ in quo fallebat, sed eum
nemo redarguebat, nisi eum uiꝙ eterniũ signis infestis iuriã
se inuasurũ ministaretur, nisi. CN. pompeio adiutore. M. crassũ
auctore, quę faciebat facere clamaret, nisi consules tam coniu-
xisse seriũ in quo uno nõ mẽtiebatur confirmaret tã crudelis
mei, tam sceleratus rei. p. uitiator et non potuisset? Idcirco postea
respirare uos a metu cẽdis, emergere autem uiam a fluctibus
illius seruitutis reminiscere, memoriã ac desideriũ (mea) mei ui du
uobis se cepit subito fallacissime uendicare. Tum leges iuleas
contra auspicia latas et hic & in contionibus dicere, quibus
legibus (ei) interat iuriata illa lex, quę totũ eam tribunatũ continc-
bat, quã rem amentia non uidebat. Producebat fortissimum
uirũ M. bibulũ: quęrebat ex eo. C. ecquis leges ferente de cęlo
semper ne (s) nasset, semper se ille seruasse ducebat. Augures nega-
bat, quę ita lata essent recte nec lata essent. Illi uitio lata esse duc-
bant. Ferebant in orbis horum quidam boni uiri et de me optime
merenti: sed illius ut ego arbitror furoris (in) grauis, longius prosi-
sit in ipsum. Cum (CN.) pompeiũ auctore ut predicare est solitus, tũ
filioꝝ suoꝝ (in) ne uebi cepit: uiribat gratiã a nõnullis, tũ nõ erratus
se posse qm̃ rogatu (illũ) domestici belli extinctore nephario stelere
fedasset: illũ etiã eternoꝝ belloꝝ, hostiũꝙ uictorem affligere,
tũ est illa in templo castoris stelerata, et pene delectrix huius
impij sicra deprehensa: tam ille cui nulla hostis diutius urbi nũq
fuit clausa, qui omni angustias, omni altitudines omnium obtectas tela
semper ui ac uirtute ꝓtexit: obsessus ipse est domi, meaq
nõ nulla imꝑatoꝝ uituperatione (in) inuidiarũ, (mea) consilio et fro suo

liberauit. Nam si. CN. pom. uiro omniũ fortissimo quiuisꝙ nam sunt
miserimi magis fuit q̃ turpe, q̃dii ille. r. pl. fuit lutereo aspi-
cere, rarę (pũ) mirabẽ eius ꝓferre rem in contionibꝫ dicere, utille
se in rarissimis hereditare alterã portiũ, quę palatio respõderet
certe (in) et ire domo mea ad priuatũ dolorem, fuit lugubrissimum ad
rei. p. rõtem gloriosum, uidere q̃ horum ꝑ se ꝙm̃ iampridem affluxis
ac iacente per nitiosis optimatũ discordijs exstitisse: cuius (ini)
tia furoribus, dissensionibꝫ eoꝝ qui tum ab nobis remoti
uidebant, sustentata sunt reliqua, iam ꝓpitantis tribuna-
tus et, post tribunatũ obtrectatoreꝫ eoꝝ atꝙ aduersariũ defe-
enderunt, ne a re. p. rei. p. pestis remouereture. Restiterunt
et ne mea (quidẽ) diuerti, et ne priuatus esset, et ne in senatu
atque in dubijs qdam optimi uiri uipsam illam uenenatam ac
pestiferam hre (unt) potuerunt, quo tandẽ decepti mente? Volo
inquit et (i) qui de contione detrahebat, de pompeio detrahebat, (ille) uiri-
pandã (hoc) uelim, sic hic uir fuimus atꝙ de mea salute optime
meritus accipiat ut ame dr, duam certe qđ sentio. Mihi me-
diusfidius, tũ de illius amplissima dignitate detrahẽti tum
illũ magis laudibꝫ efferre uidebatur. Vtrũ tam (tũ) CN. marius
splendidior tũ eum. C. glaucia laudabat, an cũ eum (a) inuisa po-
stea uituperabat? An ille demens (et) ia et prius adpeni sentiũꝙ pre-
cepꝭ fedior aut (atq) inquinatior in. CN. pom. arrando q̃ in uniuerso
senatu utrumpando fuit: qđ quid mirror tũ alterũ grauem sti
uratus: alterũ et tam bonis ciuibus nõ acerbi. Sed ne (d) uiuos
optimos diutius delectet, legant hanc eius (o) orationem deꝙ loquor
in qua pompeiũ ornat. An potius deformatũ: certe hudu
et unũ et in hac ciuitate dignũ huius impij duce et (s) fieri
se illi amicissimũ et et reconciliatorem et gratę (t) tum. a et
ego qđ quis sit, nescio, tam hoc statuo hunc si amicũ esset pom-
peio laudaturũ illũ non fuisse. a quid. h. si illo (i) inimicissimo
esset, amplius ad eius laudem minuendam facere potuisset?
uidebant hi qui illũ (CN.) pompeio inimicũ ee gaudebant: obtempe
tam in tot tantisꝙ (tanc) sceleribus rõtiebant, et nomẽ (q) eius
indomitos atꝙ effrenatos furores plausu et suo (ta) ꝓsequi, q

se rato iuuerent. Hunc n. iam laudat illũ: in eos iuuebũ, quibus st
ara uenditabat. q. uid existimatis eum si reduxis et gratis patriã
et fratrũ qui tam libenter in opinem grẽ irrepet. quas ego alas
optimatũ discordias adyss imortalibs diffiniri putem. Nam h. quid
uerbo, neq. P. clodius, neq quisq de gregalibs eius, aut deconsila-
ribus deligatur: hñt etrusci libri certa rõna, qus in id genus ri-
uiũ radere possunt: deteriores repulsos, quod unum audentis hos
appellant, quos et mentes, et res sunt pditæ, longeq ator saluti
dissũctæ: qr rũ dij imortales monent de optimatũ discordijs
de clarissimos et optũ meritos ciuiũ dissensione prędrunt, rũ
principibus ędem, piculũq portendunt, in tuto collocant clodium
qui tantũ abest a principib: quantũ a pius, quantũ a religiosis
nobis carissimi atque opti ciues, et urę saluti consulendũ et pro-
spitendũ uident, ędes principũ oñdunt, adiũgitur et ut iunius
uirginũ res retidat, admonemur, ad quę metũ, si deos mitis
nõ ducteremur; tam ipi nrõ sceru, cõtestuaq rapemur. Neque
enim ullus alius discordiaq solet et eatus inter claros, potentesq
uiros, nisi aut uniuersus interitus, aut uictoris dñatus, aut
regnũ. dissensit rũ mario clarissimo ciue consul nobilissimus
et fortissimus. L. sylla, hoc utq uno retidit uictus, ut uictor
idẽ regnauit, rũ octauio collega dissensit cinna utriq eorum
secunda fortuna regnũ est largita: aduersa morte. Idem utq
sylla supauit, tamẽ sine dubio hñt regale ptatem. qq rem. p. re-
supauit. Inest hoc tpore aut obscurũ atq insitũ pentus et
iniustũ aũs horum amplissimos dissidens principes, raptatur
occasio, qui sine controuersia plus possunt, et fortasse nõ mung
consilia ac suas inimicos suos estimescunt. Tollatur ci-
uitate discordia, iam omes usi qui pertendunt mens, et rigue-
tur: iam usta serpens, quę rũ hoc debite stut, rũ st emergut, et foret
illuc comptsa atq illuc morlet: monent et edit, ne occultis con-
silijs res. p. ledatur. q. ut sunt occultiora q eius qui uidiorit
in contione ausus est dicere, iustitiũ edui oportere uidrem
inde mitti, claudi graviũ, uidtia tolli, nisi forte existimamus hãc
tantã colluuionem illã, tantaq; euersionem ciuitatis imentem

id qd institũ optiatũ seq necce ẽ.

q nõ tm opib; ualẽt: nesao quam fortuna tm ac tps expectat

De rispensis Aruspicum

subito in rostris, nec cogitanti euenire potuisse. Est equid ille
plenus uini, stupri, somni, plenusq in consideratissimi, tenerita-
tis: uez tam uigilys nocturnis, eras coactione bonum iustum illd
conceptũ atq meditatũ est. Memento te. P. c. uerbo illo nephario
temptatas aures uras et pritosam uã audiendi consuetudi-
nem ẽe mutatã. Segtur illud ne deterioribs, repulsis qd augeat
repulsos uideamus. nam deteriores qui sint, post docebo:
sed tam in eum radere hoc uerbũ magis qui sit unus autem morta-
lium sine ulla dubitatione deterrimus contendendũ est. q. uis
q repulsi. nõ ut opinor hi qui ãt honorem uitio uertitur, non
hio nõ sunt asserti. Nam id quid mihi saepe optis ciuibus
atq honestissimis uiris arridet. Repulsi sunt hi quos ad eam
prędrientes, quos munera contra leges, gladiatoria parantes,
quos aptissime largientes, nõ solũ alieni, sed et sui uitimi, tri-
bules, urbani, rustici repulerunt, hi ut honore augeant, mo-
uemur: debent et gratiã qd prędrunt, sed tam huic malo popu-
lus ro. spe nullo arispicũ admonitu sua sponte prospexit, prospe-
xit. deteriores: cauete quos quid est, magna natio, si tam eos
omnes hic dux est atq princeps. Etenim si unum hominem deterimũ
poeta pstanti aliquis uigore ficturus conquisitusq uitijs defor-
matũ uellet indurere: nullum dederis reperire posse, qui hoc
nõ ineet, multaq; in eo penitus detrita atq herentia pterent.
Parentibus et diis imortalibs et patriæ: nos primi nra contulit
eode. n. tempore et suscepimur in lucẽ et ẽ celesti spũ augemur
et certam in eadem ciuitatis ac libertatis attribimur uti parentũ nom
sarã memoriã gentis fontejano nomine obruit, deos, ignes sollẽnes
mensas abdutos ac penetrales foros occulta et maribs nõ iustis
solũ, sed et in audita sarã respublici stelere puerit, idq eorum
templum inflammauit deasq, quas ope et alijs incendijs subtrai-
tur. q. uid de patria loquar: qui primus eũ ciue in uno
periculis urbe, omibus priis presidijs depulit, quẽ nos patriæ cõ-
seruatorem et sepulsimẽ uidrauatis, deũ enersis stetimus ut
ego stempe dixi: comite duce ut ille dicebat, senatũ ipm pri-
ncipem salutis mentisq, publicæ ui, cedit, incendijsq puerili

substitut duas leges helui & frisiam maxīt rei.p. salutares, censuram extinxit, interessione remouit, ausuris deleuit, consules sceleris sui soci, erario, prouinciis, exercitu armauit, reges qui erat uendidit, qui rō erant appellauit. CN. pompeiū ferro domū compulit, infestoq; monumēta exercitu uirtutisq; domos disturbauit, uīs monumentis nom suū inscripsit. Infinita sunt scelera quę ab illo in patrōs sunt edita, quęq; in sīm gl̄os ciues, quos neauit, soci, quos diripuit, impatores, quos produxit, exercitus quos temptauit. Q. ut nō ea quanta fuit, quę in ipm se scelera quę in suos edidit? qui minus unquā peperit hostiū castris, q̄ ille omib; sui corporis partibus? quę manus unq; in flumē publicū tam inuolata omibus q̄ usus est? uis unq; nepos tam libere est cū sortis, q̄ h̄e cū sororib; uoluptatibus? quā denīq; tam īmanē caribdim potest fingendo exprimere potuerunt: quę tantos ethausirit gurgites possit, quantos iste bestias, borgitatēq; predas exorbuit? aut tam eminentibus cambyllam, tamq; ueterni, q̄ quibus ustū uidetis geliis, cladibus, tristi, rostra ipa manente? Q. uart id qđ extremū est in arusperū respexit? prouidett, ne rei.p. status cōmutet? Et n. uīs hōc si undiq; fulciamus, iam labefactū. uix unq; inixa ouīm uirtū humeris coherebunt. Fuit quondā hec ciuitas ita firma et ualens, ut neglecta senatus, uel et uniuersi ciuiū ferre posset: iam nō potest. erariū nullū est, uectigalibus nō fruitur, qui redimēt, auctas primipi dimittere cupiūt, consensus ordinū et diuisus, iudicia perierunt, suffragia descripta tenent. a paucis: bonoq; auctoritū nullus ordinis expetitur. iam non erit: ciuē qui se pro patrię salute opponat in medio? frustra post hāc requiret. Q. uart huic loco qui nūc est quisquā fuit, nulla alia re nisi concordia retinē possumus. Nam ut mihort firmus loco ne optandū quidē est illo impunito dedecore aut usitatū ut simus. unus est inferior gradus aut interitus, aut seruitus? quo ne trudam dii immortales nos admonet, qm̄ iampridē humana consilia reliquerūt. Atq; ego hāc ordinem. p.c. tam tristē, tam grauē nō suscepissem nō nisi imq; hāc psonam et has partes honoris. po.ro. uīs plurimis ornamētis mihi tributis deberem et possem substinere: si tam facile tolerabilia ceteris

retinuissem. Sed h̄ oro aūt fuit nō auctus mea, sed publicę religionis; uerūm uerba fortasse pia sinē quid omen aruspicū adhibeas aut referri nūciata omnia est nō oportet, aut eorū responsis rōmoū, retinē est. Q. si cetera magis promulgata, nos sępe et leuiora mouent: nos ipi deos immortalis nō mentes omnium pmouebit? Nolite. n. id putare aciderē posse, qđ in fabulis uideris fieri, ut deus aliquis elapsus e celo retrus omnia adeat, uersetur in terris nō habeat, loquatur rogitet genus hominum eius quę latinensis nūtiarunt. Recordamini illud et, quod nō dum e relatū, qđ eodē fere ipo factū in agro piceno potenter nūciat terremotus horribilis rū quibusdā multis, metuendisq; rebus. h. eodē profro quę futura prospiciamus impendentia primescere. Etenim h deos immortalis uox, h pene oro inhorrenda est, cum ipe mundus atq; agri cum terremotu quodā nouo cōtremiscunt, et inusitato aliquo sonore inaudibilis fabulant. In quo constituende nobis sunt quę prouisiones et obseruatiōes quę admodū moueamur: sed faciles sunt preces, apud eos qui ultro nobis salutis uiā ostendūt. Hostes nobis sunt inter nos ire, discordieq; placande.

M. T. CICERONIS DE PROVINCIIS CONSULARIBUS Oratio ſnapti.

Si quis uestrū. P. C. quaesiuit expectat a me cur in prouincias decem expe
ssim rogatus ipe senū qui mihi homines et prouincias potissimū
detrahendi sint: nō dubitabit quid sentirem me reuocarit, cū quid mihi sentire necesse sit
rogitarit. At si principes eam sniam dicerem, laudarentis profecto si solus certe ignoscerentis. eriq; si paulo minus uerbis nobis
sniā uideretur. ueniam tam diu alicuius do lori meo tribuerentis. Hinc nō
P. C. nō parua assitior uoluptate ist q̄ h̄ maxīe rei.p. rō duruit
syriam, macedoniamq; dereri, ut dolor meus nihil a comūi
utilitate dissentiat: uel q̄ hōc auctore. P. seruilio q̄ cū me
sniam dixit uirū clarissimū et ciuē in uniuersam rem.p. ciuē
eriā erga meā salutē fide ac beniuolentia singulari. Q. si

ille et p.nulo ante et quotiens cũq; ei latus direndi ac ptãs fuit gabi-
nũ et pisonem duo rei.p. portenta ac pene funestissimum pp alias tã
tum maxie pp illud insigne scelus eoz et importunã sine crude-
litatem, nõ solũ sententia sua, sed etiã uerborũ grauitate ee notã-
dos putauit. quo nam me alio ee oportet, si eos omnes illi salute
pro pignore deo tradiderint ad explendas suas cupidi crudelitates. Sz
ego in hac sua direnda nõ parebo dolori meo, nec iracundiæ
seruiam: quo alio unus quisq; iurium debet ee, in illo hoc ero. p
cipuũ illũ et proprium sensum doloris mei, quẽ tamẽ nos eximiem
semper nobis meriti ee duximus a sua direnda admoueo ad
ulciscendi tempora reseruabo. Quatuor sunt prouinciæ. P c
de quibus adhuc intelligo suas ee dictas, gallia duæ quas h
tempore uno impio uidemus ee comunctas et syriã et mace-
doniam, quas nobis uiuitis et oppressis pestiferi illi rebelles
a pulsi rei.p. premijs, occupauerunt, deterrende nobis sum-
lege sempronia duæ. Quid est q possimus de syria mace-
doniaq; dubitare: mitto q eas ita partas hinc hi qui nũc
oprimunt, ut non amplius attingerent q hunc ordinem cõdemnarit,
q auctem uram Ciuitate exterminarint, q fidem, pacem per-
petuãq; pa. nõ. salutem, q me ac meos omnes fedissime
crudelissime q uexarint. Omitto illa domestica atq; urbana
mitto, quæ tanta sunt, ut nunc hannibal huic urbi tantũ
mali optarit quantũ illi effecerint, ad ipsas uero prouincias
quas macedonia quæ erat omni munita plurimorũ imperato-
rũ, nõ turribus sed tropheis quæ multis uictoriis erat
iamdiu triumphisq; parata, sic a barbaris a quibus pp
auaritiam pax erepta uexatur, ut thessalonicenses postri
in gremio imperij nostri, relinquere oppidũ et arce mu-
nire coganturut, et uia illa uira quæ p macedoniã est, usq;
ad hellespontũ militaribus nõ sola eversionibus barbarorũ
sit infesta, sed et castris triremibus distincta ac notata.
] ta genter ht quæ ut pace uterentur, unum argentum de
clarant preclaro imperatori uiro, ut thesaurus domos
replere possent pro empta pace belli nobis propediem

intulerunt. Jam nõ exercitus noster illo summo delectu et dum-
ma conquisitione delectus collectus omnis interijt, magno h duro
eũ dolore missandi in montem milites ppli. nõ. rapti, necati, dis-
sipati sunt. In curia fame morbo, nastitate consumpti, ut qd
est indignissimũ scelus si imperator in pena exercitus expertus ee
uideatur, atq; hanc macedoniã domitis eam gentibus finitimis
barbariaq; compressa, paratã ipsam ysse et quietam tenui presidio
atq; et equa manu etiã sine impio per legatos nostr ppli. nõ
tuebantur, que nũc consulari imperio atq; exercitu ita uexata est
ut uix st. possit diuturna pace reciperare: Cum interea q grauem
hoc nõ audiuit? quis ignorat ab eos ingentem pecuniam ipendi
L. pubnis quotannis? nec frigore ac portorijs dyrrachinorũ totũ summi
huius questũ ee conuersũ? urbem byzantiorũ nobis atq; huic i
pro fidelissima hostilem in modũ ee uexatam? quo illi postea
nihil exprimere ab egentibus, nihil ulla uia miseris extorquere
potuit: cohortis in hiberna misit hos ipsos quos putauit fore
diligentissimos satellites scelerũ ministros rapiduraq; suarũ.
O h misto uirum in libera ciuitate contra leges, senatusq; consulta
edes relinquo, libidines ptereo, quæ acerbissimũ erant iniudi-
tiũ et adiungam memoria turpitudinis et pene admissi in penis
nis: quod constat nobilissimas uirgines st. in pontos abiecisse et
morte uoluntaria necessitatem turpitudinis depulisse, nec hoc ad-
firmo obmisso q nõ grauissima sint. Sz quia nũc sine teste dico,
ipsum ue urbem byzantiorũ fuisse refertissimã atq; ornatissimã
signis quis ignorat? Quæ ut illi exhausta sumptibus, bellisq; ma-
ximis cum mithridaticos impetus, totiusq; ponti armata esser-
uescentem in asiam eruptionem agre repulsum et ceruicibus im-
clusum suis substinueret tum inde byzantij expostea signa illa
et reliqua urbis ornamenta atq; strissime custodita tenuerit:
te imperatore infelicissimo et teterrimo fœmine caluente riui
tas libera et propria sui beneficijs ascenata et po. ro. liberata
sic spoliata, mutata est, ut nisi ab uirginibus legatus uenisset
unius signũ byzantij et manu nõ millies breui. Quod fanum
in achaia? qui locus aut lucus in graecia tota tam sanctus fuit?
in quo nullum simulacrum, unius ornamentum relictum sit? Emisti

a fedtissimo tr. pl. tum in illo naufragio huius urbis, ruinde
qui gubernare debueras, euertere, tum uos emisti gradu petitio
ut tibi de permissis creditis durare liceret. Sua in liberos populos q Senatus Consulti ce
contra legē generi tui ad emptū uta uindicasti, ut aut uis nō dubo
aut bonos rines. ro. euertere: quos ego nihil duco. P.C. nūc ho
mēm ipm de prouincia disputo. Itaq illa omia que et sepe audi
stis et teneri aīs etiā si nō audiatis ꝙtermitto, nihil de hac eius
urbana quā ille pro uiolatis uiris mentibusq desiit audacia
loquor. Nihil de superbia, nihil de contumacia nihil de crudelitate dispu
to. Latom libidines ille eius tenebricosi quas fronte et supercilio non pu
dore et temperantia contegebat: de prouincia quid agitur id disputo, huic
uos nō submittetis. huic diutius manere patemini? cuius ut prouincia
tetigit, sic fortuna cū improbitate certauit, ut nemo posset utrū
posterior, an infelicior eet iuduare. an uō in syria diutius est
semiramis illa retinenda, cuius uteri in prouinciam fuit cuiusmodi
ut ret ariobargenes consulem urum ad eadem faciendā tamquā
aliquē tractē conduceret. Dem aduentus in syriā primus equi
tatus huit interitū post conisse sunt optime cohortes. Igitur in
syriam impatores illo nihil aliud nequ actū est nisi pactiones
peruasa cum tirannis derisiones, direptiones, latrocinia, edes
rū palam. po. ro. impator instructo exercitu deterā tendens nō
ad laudē milites hortaretur. sed omia sibi empta et emenda et
clamaret. Iam nō publicanos missos me etiā miserū illoꝝ uo
de me meritoꝝ miseriis ac dolore tradidit in suitute uideri
et syris nationibus natis seruitum. Statuit abinitio et in eo pe
seueauit ius publicano nō dare, pactiones sine ulla iniuria
factas rescidit, custodias subtulit, uectigales multos ac stipen
diarios liberauit: quo in oppido ipse eet, aut quo ueniret in
publicanū, aut publicani seruū ee uetuit. Quid multa? erudi
tus hetur si in hostem alo fuisset, eo quo fuit in ciuis. ro. eius
ordinis prestim qui est semper dignitate sua, benignitate ma
gratus substentatus. Itaq P. C. uidete nō temeritate redemp
toris aut negotij gerendi iusticia, sed auaritia, superbia crudeli
tate Gabinij plent afflictos iam atq euersos publicanos. Quibus
quid uos in istis angustiis erarij tam subueniatis neie est:

pestilentior

et si iam nō multis potestis, qui pp illi hostem seruatis inimicissi
mū ordinis equestris, bonoꝝq omiū nō solū bona sed etiā honestate
miseri deperdiderunt, quos nō parsimonia nō continentia, nō
uirtus, nō labor, nō splendor tueri potuit, contra illius helluo
nis predonis audaciā. Quid? qui se etiam nūc subsidijs patri
monij, aut amicoꝝ liberalitate substentauit, hos perire patie
mini? Siquis frui pti nō potuit phostem hic tegitur ipa lege
tensoria, que si frui nō sinit, quis est etiā si nō appellat hostis?
huic
hoc ferri auxilii nō oportet. Retinete q in prouincia diutius
eum qui de sociis cum hostibus de ciuibus cum sociis fauit pac
tionib, qui hoc etiā se pluribus ee q collegam putet, q ille uos
tristitia, uultuq deceperit. Ipse nunq se minus q erat neq
ee simulauit: piso aut alio quodā nō gloriatur se breui tpe
profitisse ne Gabinius unus omiū nequissimus existimaret,
hos uos de prouinciis si nō aliqn dedicendi eent deripiendos
nō putaretis, et has pubicas pestes sociorū militū clades, pubi
canoꝝ ruinas, prouinciaꝝ uastitates, imperij maculas tene
retis. At idem uos anō superiore hos eosdem reuocastis, ru
in prouincias iam pueniissem, quo ipse si liberū unum uidisset
fuisset, nec tectos dilatasset; nec ad extremū e manibus e
repta restituissetis id quod rapiebat, unum auctem ipse po
quos erat amissa reuocastis! et his ipse premijs extortis que
erant pro scelere atq euersione patrie consecuti. Quā pena
si tum alioꝝ opibus nō suis inuitissimis uobis euolauit, ad
aliam multo maiore, grauioremq subierunt. Quae ut. n. hoi
ni quo aliquid si nō fame pudor ac supplicij timor est tam
pena arridere potuit q non credi historie suis bis, que rebus
gestam in bello mutiarent. Gabinio denegauit primū horū
sceleribus flagitijs contaminatissimo nihil ee credendū: dem
aprodutore atq eo qui patrem hostem rei. p. cognouisset, bene
rem geri nō potuisse. Postremo ne pro deos quid immortales
uelle aperiri sua pta et sibi supplicium hominis impurissimi
et sceleratissimi nasci. Itaq ille alter aut ipse est hō doctus
et ea suis grecis subtilius eruditus, quibus cum iam in

hoc statuit seruatus nō
tegitur supplicium

excedra
Si paruũ
Exosterchra belluatur arẽa post sic paulũ sblebat, aut amitos habet pre-
dentores q̃ gabiniũ, cuius nulle hĩe proferuntur: hosti q̃ imperatores ha-
bebimus: quos alter nõ audet nos certiores facere, ne imperator
appelletur: alter si tabellarij nõ cessarint, necesse est pauciss diebus
perire audere: cuius amici siqui sunt, aut si bellue tam ĩmã
tamq; tetre possunt ulli ee amici hac consolatione utunt̃ cera
T. albutio supplicationẽ habet hĩe ordinẽ denegasse. q̃ & primum
dissimile res in sardinia cũ mastrucha latrociniis a pretore
una cohorte auxiliaria gesta, et bellis cũ maxis syrie gentibus
tiranniss consulari exercitu imperioq; confectis. Deĩn q̃d albutius
a senatu petebat ipse sibi in sardinia ante decreuerat. Constabat. H. gretũ hostem ac latrõe in ipsa prouincia q̃ triumphasse. Itaq;
hac eius temeritatem senatus supplicationẽ denegando nota
uit, sed frustra sane hoc sblato, atq; hac insignem ignominiam
q̃n uni preter se consolatur. Cuius exercitũ expectet, presertim cum
mirsta e dñm eius ex se sblato
in albutio nec psonis libidines, nec audacia gabiniũ fuerit, nec
tm hac una plaga conriderut ignominia senatus. Atqui duas
gallias qui decreuit consulibus duobus hos retinet ambos: qui
aut alteram gallias et aut syriã aut macedoniã, tam alterũ re-
tinet in utriusq; pari scelere disparem conditionẽ facit. Farã
inquit illas pretorias ut psoni et gabinio succedatur, statim
si hoc desiniat. Tum. H. tribunus interedere poterit, nec nõ po-
tuq; ego ut q̃d nunc consulibus ijs qui designati erunt syriam
macedoniãq; decerno: decernã, eademq; gloriabor, uiceri gloreq;
annuas prouincias habent: et eas q̃ primũ uidebimus, quas ãũ
equo uidere nõ possumus. Sed mihi credite numq; succidet
illis, nisi cum ea lege referetur, qua interredi de prouinciis
nõ licebit. Itaq; hoc tempore amisso, annus est integer nobis
expectandus, quo interiecto ciuiũ calamitas, sceleris crimina
scelleratissimoq; hominũ impunitas propagatur. q̃ si edet ille
q̃ri uiri, tam ego mea sententia. C. cesari succedendũ, nõ dum puto
rem: qua de re duã. P. C. quid sentio atq; illam interpellationẽ
mei familiarissimi qua paulo ante interrupta e ore meo
nõ periimestam. Negat me uir optimus inimicissimum gabinio

De Provinciis Consularibus

debere ee, q̃ cesari omnem illam tempestate cui cessim. Cesare impulsore
atq; adiutore et exercitu: cui si primũ sic respondeã, me eo minus utili-
tatis habere reorem nõ doloris mei possim me probare. Cum romæ fuere di-
ram, quod et. fortissimoq; et clarissimoq; ciuiũ facere possim. An. T. grac-
chus prẽm duo cuius ut filij nõ degenerassent a grauitate patrona, tandẽ
laudẽ est adeptus q. tr. pl. solus ex toto illo collegio L. scipioni auxilio
fuit inimicissimus. et ipsius et fratris eius assiani, uiuauit q; in
contione sẽ in gram nõ redisse, sed alienũ sibi uideri dignitatem
impij quo duces eent hostiũ scipione triumphante ducti eadem ipm
duci qui triumphasset. q̃ cuius plenior inimicoq; fuit. C. mario. L.
crassus. M. scaurus alij ut inimici omes metelli. At hi nõ mõ illi
inimici et gallia suos sui nõ detrahebant: sed et pp reorem, galluri
belli prouinciam et horẽ decernebant. Bellũ in gallia maxum
gestũ est: domite sunt a cesare natione nationes, sed nõ dũ legi
nõ dum uire certo, nõ dum satis firma pace deuincte. Bellum
affectũ uidemus et uere ut dicã pene confectũ, sed uta ut si eden
extrema psequitur qui inchoauit iam omia pfecta uidemus, si hic
redatur puncti fit ne instauratas maxi belli reliquias ac reno-
natas audiamus. Ergo ego senator inimicus si ita multis bonis
amicus et, ut semper fui rei. p. debeo. q̃ quid si ipse inimicitias
depono rei. p. causa. quis me tandem uire reprehendat. presti
cũ ego omnia meoq; consiliorq; atq; fide q̃. semper et q̃ simoq;
bonũ factis mihi censuerim petendã. An nõ. M. ille lepidus, qui
bis consul et pontifex maxus fuit nõ solũ memoria et testimonio,
sed et annaliũ libris et sumi potest uoce laudatus nõ est. q̃ cum
M. filnio collega quo die consul est factus hoste inimicissimo
in campo statim redisse in gram ut eos offitiũ consulis cũ alio ac uoluisset
defenderent, atq; ut uera que sunt innumerabilia, mittam
mus pater philippi nõne uno ore suis inimicissimis redisse
in gram. quibus cũ omnibus eadem res. p. reconciliauit, que
alienarat. Multa pretereo, q̃ uitueor coram q̃ luminibus atque
ornamentis rei. p. senatũ et. M. lucullũ uir et. L. lucullus de
illecumq̃.
sineret, que fuerunt inimicitie graviores in ciuitate. q̃ in lu-
cullos atq; senatum. quas in uiris fortissimis nõ solum

et tingut rei. p. dignitas, sed etiã quoq; ipsoq; in amicitiãq; maduxit. Quid. Q. metellus nepos ne consul in templo Iouis optimi maxi. p motus cũ auctoritate unius tribunitii illius. r. p. seruilij uiri credibili quidem uitam duxerit absens meum sumo beneficio redijt in gratiam. an ego possum hinc et inimicus cuius huius bona, fama, nuptijs celebrani auctus quotidie mei nouis noibus gentium, nationũ, laroq; credito mihi credite. p. c. id quod uos met de me existimatis et facturus ipse incredibili quodam amore patriae, qui me amor et subuenire olim impendentibus periculis maximis cũ dimicatione raptus et trunsus cũ omnia tela undiq; ee intenta in priam uiderem subire coegit atq; eripere unus pro uniuersis. hic me meus uirtus. p. auus pristinus ac pompeius cũ. c. ciuem reduxit, restituit in gratiam. Quid uolent denique hoc existimet: neminem ego possit hoc bene mereri de re. p. et non amicus. Etenim si is qui haec omnia flamma ac ferro delere uoluerit, non inimicitias solũ, sed etiã bellum indixi atq; intuli cũ parti mihi illos familiares, parti etiã me defendente capitis iudicijs erant liberati: cur eadem res. p. quae me in amicos inflammare potuit, inimicis placare non possit. Quid mihi odiũ cũ. P. clodio fuit, nisi quod pernitiosum patriae ciuem fore putabam. Qui turpissima libidine uirginem duas res sanctissimas religione et pudicitia uno scelere uiolasset. Num de dubio et his rebus quas ego, agitq; quotidie, quin ego in illo impugnando rei. p. plusq; otio meo: non nulli in eadem defendendo suo. pt. otio q; rei prospexerit. Ego me ac. c. esse in re. p. dissensisse fatebor: et stetisse uobiscũ, sed non isdem uobis assentior cũ quibus ante sentiebam: uos. n. ad quos hoc. L. piso de suis rebus non audet mittere: qui gabinij hoc iudicium quadam nota atq; ignominia nouis condemnastis. c. et si quis supplicationes decreuistis mihi, ut nemini uno ex bello honorem, ut ei nemini. Cur ego expectem hominem aliquem qui me cũ illo in gratiam reducatur? Reduxit ordo amplissimus et ordo is qui est et. pũ. consilij et meus olim consilior et auctor et princeps, uos sequor: p. c. uobis obtempero, uobis assentior qui q; diu. c. nostris consilia inre. p. non delectabis

me quoq; cũ illo minus comiũctũ uidebatis. Posteaq; res gestas mentes meas, uoluntates eq; mutastis, me non solũ comitẽ et suũ, sed etiã laudatorẽ uidistis. Sed quid est quod homines magnã in hac causa admirentur, et reprehendant mei consilii? cum ego idem alia multa decreuerim: quae magis ad hominis dignitatem q ad rei. p. meritorum pertinerent: supplicationẽ. xv. dierũ decreui sua mea rei. p. satis erat tot dies, quot. C. marius dijs immortalibus nõ erat et quia eadem gratulatio quae et maximo bello. q. ille tumultus dierũ horũ est dignitati tributus? in quo ego quo consule referente primus decreui dies est supplicatio decreta. Cn. pompeio mithridate interfecto, confecto q; mithridatico bello et quia sua primum duplicata est. supplicatio consularis, nam eum esse asseruit cũ eiusdem pompei hic ueritatis confectis oris maritimis, terrestribusq; bellis, supplicationẽ dierũ duodecim decreuistis? Cũ. Cn. pompei uirtutẽ et ei magnitudinem animi ratus, qui cũ ipse ceteris omnibus et omni honore amplissimo ornatus, amplior honor alteri tributus q; ipse erat constitutus? Ergo in illo supplicatione quã ego decreui res ipsa tributa est dijs immortalibus et maiori institutis et utilitati rei. p. Sed dignitas horũ honos et nouitas et nimis dierũ ceremonia ipsius et laudis et gestae confessus est. Relatum est ad nos nuper de stipendio et tritico, non decreui solũ, sed etiã ut nos decernentibus laborauimus: multa discentibus respondi: scribendo adfui: tum quoq; hoc primum tribui q nescio cui necessitati illum enim arbitrabar et sine hac subsidio posse retinere et tritici praedam animi et belli confirmare posse. sed deinde illud ornamentum triumphi minuendi mihi partim onus non putaui. Actum est de decem legatis quos alij eo nomine non dabant: alij exempla quaerebant, alij tempus differebant: alij sine ullis uerborum ornamentis dabant. Ita ea quae re sic sum locutus ut omnes intelligerent me id quod rei. p. esset utile sentirem facere uberius ipsi ipsius celsam dignitatem. At ego id nunc in prouincijs decernendis qui illas res omnes ego: silentio interpellor. Cum superioribus triumphis horum ornamenta fuerint, in hac me nihil aliud nisi ratio belli: nisi

summa utilitas rei.p. mouent. Nam vbi cesar quid est cur ipro
uincias remoueri uelit: nisi ut ea que per eius affecta sint pfia
rei.p. tradatur. Amenitas enim regio locorq urbiu pulchritudo
horum nationumq illarq humanitas et lepos, victorie cupiditas
finiu imperij nri propagatio retinet. Quid illic terris absuq
quid porro tot victoryis prestabilius? quid oceano longius
inuestigari pot? an redditus in priam habet aliquam offensionem?
utru apud pplm a quo missus est: an apud senatu a quo or-
natus est? An dies anget eius desiderium? an magis oblivio
nem? ac laurea illa magnis periclis pta admixta longo te-
nebit uiriditatem? Quid aut siquis horum nō diligunt, nihil
est, qd eundem de prouincia deuocent, ad quam deuocant, ad
triumphu adgratulationem, ad summum honore senatus equi-
tisq ordinis gratia pplī caritatem. Sz si, ille hac tam eximia
fortuna pp utilitatem rei.pe frui nō propet, ut omia illa cōfi-
ciat, quid ego senator facere debeo: qui etia si aliud ille uellet
rei.p. consulere oporteret? Ego nō sic intelligo. P.C. nos hac tē-
pore in prouincijs decernendis ppetue pacis hre oportet rationē.
Nam quis hoc nō sentit omia. a. Et nobis uarius ab omi pericli atq
etia suspitione belli? Adriu mare uidemus, illud tmersum, cuius
feruore, nō solu maritimi cursus, sed urbes etia tuto militares
iam tenebantur uirtute. C.H. pompei, sic appio. ro. ab oriente
usq ad ultimu pontu tamq unu aliquē portu turbo et clausum
teneri. Nationes eas que nūo horum ac multitudie ipā po-
terant: in prouincias nras redundare uta et ab eodem parti
reprimas partim repressas ut asias que impiu ama nrum ter-
minabat, nec tribus nouis prouincijs ipa cingatur. Possum
de omi regione de omi gre hostiu dicere: nulla gens est
que nō aut uta subacta sit: ut uix exeat, aut uta domita
ut quiescat: aut uta parata ut victorie nre imperiū lacet-
tur. Bellu gallicu. P.C. C. Cesare imperatore fuit est, ama
tam nō repulsum, semper illas nationes nri imperatores
refutandas potius bello q lacessendas putauerint. Ille
ipe. C. marius cuius diuina atq etrnia uirtus magno

po.ro. luctibus, funeribusq subuenit, influentibus in ytaliam
gallos magnis copijs repressit: nō ipe ad eas urbes sedesq
penetrauit. Modo ille meos labores, periculos, consilios senius. CH.
pontinius fortissimus uir ortu repente bellu allobrogu atq
hac stelerata coniuratione et itatu prelijs fregit, eosq domu-
it, qui lacessebant, et ea victoria contentus rei.p. metu liberat
quieuit. C. Cesar longe alia uidet fuisse rōem. Non. H. sibi solu
cu his quos iam armatos et contra pplm. ro. uidebat, bellādos
et duraturos, sed tota gallia in nrom dictionē et redigenda, stanq
cū acerrimis nationibus et maxis germanis ac heluetios prelijs fe-
licissime deterruit, reteras contriuit, compulit, domuit imperio
pp. ro. parere assuefecit, atq quas regiones, quasq gentes nulle
nobis ama hre, nulla nox, nulla fama notas fecerat, has noster
imperator, nosterq exercitus et pax. ro. arma pagrauit, semita
tu gallie tenebamus ama. P.C. reteris partes agentibus aut in
imicis huic imperio, aut infidis, aut incognitis, aut certe ti-
moribus et barbaris et bellicosis tenebantur. Quas nationes
nemo umq fuit, qui non frangi, nō domariq cuperet. Homo sa-
pienter de re.p. nra cogitauit iam inde a principio huius ipij
quin galliam magis timendam huic imperio putaret, si pp uim
ac multitudiem gentiu illaq numq est ama cū omibus dimi-
catu. Restitimus semper lacessiti: nunc denicq est pfectu ut
imperij nri, terraq illaq id est extremu. Alpibus ytaliam
munierat ama natura nō sint aliquo diuino numine, nam
si ille aditus gallos imanitati, multitudiniq patuisset, numq
hec urbs summo imperio domicilium ac sedem prebuisset. Quare ut
iam habet confidat, nihil est. H. ultra illa altitudinem munitum
usq ad oceanu qd ytalie primescendu. Sed tam una atque
altera fossa, uel muro, uel spe, uel pena, uel premijs, ut armis
uel legibus pot totam galliam semiternis uinculis astringere.
impolite nō reb et acerbe si erunt relicte, qq sunt abscisse
tam efferum et dirum et ad renouandu bellu reuiuescent. Quare
sit in cuius tutela gallia, cuius uirtute, fidei, felicitati cōmenda-
ta est, et si fortuna muneribus amplissimis ornatus sepius

eiusdem dec̄ p̄rolū facē nollet: si in p̄rīs ad deos penates, si ad eam dignitatem quā in ciuitate sibi ꝓpositam uidet. si ad incertissimos liberos, si ad clarissimū generū redire properet. Si in capitolium uictus victor cum illa uirginis laudē lauream gestaret, si denigꝫ timeret cauum aliquē qui illi eā addere cam nō pot, q̄ tū auferre nos tam oporteret. Abeodem illa omnia aequo profligata sunt, consuli ut ille, cū nō ille fuit q̄ue iam pridē rei.p. nō dum satisfeterat. et malut tam tarde ad suos labores fructū pducere q̄ nō explere susceptū rei.p. munus, nec imperatorem ieiunum ad rem.p. bene gerendam reuocare, nec totā galliā belli rationem ꝓpe iam explorata ꝓturbare atq impedire debemus. Nam illę tres clarissimos uiros minime probandę sunt, quos alter ulteriorē galliā decreuit, cū scirā alter citeriorē, qui ulteriorē omnia illa de quibus disseruī paulo ante ꝓcurat, simul oēs uidit eam se scire legem, q̄ ee legem negēt. et quę pars prouinciē sit cui nō possit interedi. hanc se auellere, quę defensionem hostium nō tangere. simul et illud facit, ut quod illi a pp. datū sit id nō uelit, uolet quod senatus dederit, id ꝓpere senator auferre. Alter belli gallici roem hī. fungitur officio boni senatoris, qui legē quā nō putat, eam quoq̄ seruat, presertim cum successori idem, quo mihi nil uidetur minus adignitate, distribuiq̄ manu, dissidere, q̄ ut qui consul. Et. iam. hīt prouinciam debet. ut eā disponat, nō decretā hīt uideatur, fuit toto in cōsulatu sine prouincia, cui fuit ante q̄ designatus est. prouincia decreta sortietur an nō. Hamet nō sortiri absurdū est, et quod sortitus sit nō hīt. profiteretur plaudatus quoq̄. putent an certā diem nō habeat ianuario, februario, prouincia nō habebit. Et ei denigꝫ marcus nasetur reperiet prouinciā, ac tamen hijs suis piso in prouincia ꝓmanebit. Quę nam grauiora sunt, nihil grauius illo, q̄ multari imperatorem diminutione prouinciē cōtumeliosum est, solū: neq̄ sumo iniuria sed et mediocri hōre, ne arridat prouidendū, ego uos itellego. p.c. multos dereuisse honores et uiros. c. cesari et propter singulares q̄ ua merita erat gratus et ut q̄i cōiunctissimo

huic ordini eet sapientes ac diuini uisus. Nemine umq̄ e hīo ordo completus honoribus et beneficijs suis. qui ullam dignitatem ꝑstabiliorem ea quā puer eet adeptus putarit. Nemo umq̄ hī potuit et prius reps, qui maluerit ee popularis, sed hostis aut pp dignitatem suā, dissidi ipi sibi. aut pp reliquos obtrectationē ab huius ordinis coniunctione depulsi sunt et hoc portus st in illos fluctus propt nefariā contulerunt, qui sibi et illa iactatione, ut ssnq̄ popularis bene gesta rei.p. referrent. aspectū in curiā atq̄ huic amplissimę dignitati ee cōmendati uolunt, nō nō nō reflendi sunt, uel etiā expetendi. Monemur a fortissimo uiro atq̄ optimo post hominū memoriā consule, ut prouideamus ne citerior gallia nobis inuitis alicui decernatur post eos q̄ scitis qui nunc erūt designati, ꝑpetuo q̄z posthac abhīs qui hunc ordinē oppugnent ꝓtari ac turbulenta cōe teneatur, quam ego plagam et si nō contēpno. p.c. presertim monitus a sapientissimo consule et diligentissimo custode paris et orij tam uehementius arbitror ꝓmeserendum si bonum clarissimos atq̄ potentissimos aut honore minuero aut studiū quod habent erga hūc ordinē repudiauero. Nam ut. c. uiros omnibus a senatu optimis ac nouis rebus ornatus ꝓmamus hāc ꝓuinciam tradat ei cui minime nos uelitis ꝑ quē ordinem ipe amplissimus sit. quam constituus, sic ne libertatē quidē relinquat adhuc ad supplendū nullo mō posse. Postremo quo quisq̄ animo futurus sit, nescio. quid speretem uideo estare hī senator debeo quantū possim, ne quis uir clarus atq̄ potes huic ordini uiret iratus posse uideatur. atq̄ hī si inimicissimus eem. c. cesari sentirem, tam rei.p. tamen, sed nō aliter et arbitror quo minus sepe ante interpellet a nōnullis aut tarditatis existimatione reprehendam. Explicare breuiter q̄ mihi sit animo et quanta cū cesare, ac primū illud tempus familiaritatis ac consuetudinis, quę mihi cū illo, quę frī meo quę. c. varoni consobrino nro. ab omni nrorū adolescentia fuit, pretermitto. Postea q̄ fui penitus uirem.p. ingressus, usi discessi ab illo, ut in dissuictione suę coniuncti tam amicitia nos

neremus, consul ille egit gessit res, quas participes me esse noluit; ego si minus assentiebar, tamen illius mihi iudicium gratum esse debebat. Me ille ut quinquies uiratus accipere, rogauit, ne in tribus sibi coniunctissimis consularibus esse uoluit, mihi legationem qua uellem, quanto cum honore uellem, detulit: quae ego omnia non ingrato animo, sed obstinatione quadam animi repudiaui; sapienter non disputo, multis enim non probabo constanter quod et fortiter: certe qui cum me firmissimis opibus contra scelus inimicorum munitum et populari impetu popularique praesidio possem propulsare, ne extorres fortunis fierem uimque atque iniurias malui, quae aut ab unius strictissimis mentibus discedere, quae aut amico stante declinare, sed non ut solum gratus debet esse qui accepta bene furtum, uetera etiam ut qui praeda accipiendi fuit. Ego illa ornamenta quibus ille me ornabat, decere me et conuenire his rebus quas gessi non putabam. Illum quidem amico animo me habet eodemque loco quo principes ciuium suum generum semper habuerunt. Traduxit ad plebem inimicum meum fuit iratus mihi quod me sera ne in beneficiis quidem uidebar posse cumulari: fuit et oratus, ne id quod fuit iniuria. Nam postea me, ut sibi eum legatus non solum suasit, uetera etiam rogauit ne id quidem accepi nisi quo alterum mea dignitate arbitrarer, si quidem sit uteris rei p. impendere a consulibus proxis non suspicabar. Ergo adhuc magis est mihi uerendum ne mea stupra in illius liberalitate quae ne illius iniuria in mea amicitia reprehendatur. Ecce illa illa tempestas caligo bonorum et subita atque improuisa formido tenebrae rei p. ruina atque incendium ciuitatis terror inferus Caesari de cuius actis metus reditus bonis omnibus consulum scelus, rapiditas, egestas, audacia si non sum adiutus, nihil debui si desertus, sibi prouidit, si etiam oppugnatus ut quidam aut putauit aut uoluit, amicitia est inuiolata. Accepi iniuriam, inimicus esse debui non nego. Sin si id ille cum me salutem esse uoluit, tum uos me ut rarissimum filium desiderabatis, et si uos id etiam ad eum illam putabatis, uoluntatem Caesaris a salute mea non abhorrere: et si illius uoluntatis generum eius hic testem, qui id Italiam municipiis. po. ro. in contione, uos mei semper repudiassimos

De prouinciis Consularibus

in capitolio ad meam salutem inuitauit. Si denique cui pom. idem mihi testis de uoluntate Caesaris et sponsor est illi de mea, non nobis uidetur et ultimi temporis recordatione et prosit memoria, medium illud tristissimum tempus debere si et res natura non possum euellere, et ratio quid certe euideret. Ego non si mihi non luctuosum aliquos uta gloriari me dolorem atque inimicitias meas rei p. concessisse: sibi quoque magis cuiusdam hominis et prudentis uidetur. Vtar ea qui non tam ad laudem adipiscendam, qui ad uituperationem uitandam ualet, me horum esse gratum et non non tantis beneficiis sed etiam mediocri horum beneuolentia remoueri ab inimicis fortissimis et de me optime meritis quibusdam peto, ut si ego illorum meorum laborum et incommodorum participes esse nolui, ne illi me suorum inimicitiarum socium uelint esse, praesertim cum ijdem illi concesserint, ut illi etiam acta illa Caesaris, quae neque oppugnaui ausus, neque defendi meo iam uiro possim defendere. Nam summi ciuitatis uiri, quorum ego consilio rem p. constituam, et quorum auctoritate illa conuinatione Caesari defuit uisae leges et Caesar illo consule rogatae uiae latae negant ijdem illa prostitutione capitis mei totam salutem rei p. sed saluis auspicijs rogatam esse dicebant. Itaque uir summa eloquentia dixit grauiter eorum illum meum non fuisse et rei p. sed fuisse uisum et uidutum mihi non propter honorificum, discessum meum fuisse ducit rei p. reliquo non reprehendo, sed non ad id quod sentio assumo. Nam si illud uere rogatum esse dicere ausi sunt, quod nullo exo fieri potuit nulla lege licuit qui nemo de caelo esse seruatus. Quo si plebeius omnino esse non potuit qui tr. pl. potuit esse, et cuius tribunatus si uanus est, nihil est quod uiritim et actis Caesaris possit esse firmum non solum tribunatus, sed et patrocinia rerum auspicionem religione confirmata uere late uidebuntur. Quare ab nobis statue dum est legem etiam manere lege Iulia non esse abrogatam, non obstabis legem ferri licere, cum lex feratur de caelo obseruari obnuntiari intercedi licere censorium uidium ac notione et illum morem uetustissimum magistratuum non esse nephariis legibus de ciuitate sublatum, si patritius tribunus plebis fuit uetera legis sacratae

si plebeius rōm auspicia fuisset aut mihi renuntiarent hōies, rōte dar
oportet, aut in rebus bonis nō exquirere uitia quę ipsi iudicis
nō exquirunt, presertim cū ab illis aliquotiens condicio. C. cęsari
lata sit ut eadem alio nō ferret, qui condicione auspicia requi-
rebāt, leges comprobabāt in clodio, auspiciorū ratio sit eadem
leges omnes sint everse atque pdut rumultus. Extremum illud
est: cū ē, si cęsar inimicitię mihi cū. C. cęsare, tam hoc tempore
rei. p. consulere inimicitias in aliud tempus reficere deberem
p ossem et simultates utrorū ex. inimicitias rei. p. causa deponere.
et cū inimicitię suum unicuiq; opio in unū benefitio sit et unicuiq;
sua mea. P. C. si dignitas agitur cęsaris hōi tribuam: si bonos
quidam senatus concordię consulam. Si auctos decretos unaq;
constantia ordinis in eadem ornando imperatore seruabo, si p
petua ratio galliæ belli rei. p. prouidebo, si aliquod meū priuatū
officiū: me nō ingratū ē prestabo. Atq; ut nellem probare ob
p. c. si leuissimū feram, si forte aut his minus probare, qui
meū inimicū repugnāūt mea auisse referunt: aut his siqui
meū cū inimico suo reditū in gratiā uituperabunt: cū ipsi et
cū meo et cū suo inimico igratiā nō dubitauerit redire.

M. T. CICERONIS IN VERREM ORO INVECTIVA incipit feliciter.

Siquis uirum iudicē aut eos qui adsint forte mirā-
tur me quitot anos in causis, iudiciisq; publicis ua
sum uersatus, ut defenderim multos, lesim neminē:
subito nūc mutata uoluntate ad accusandū desi-
endisse si si mei consilij eam rōmq; cognouīt. Vna et id qđ facio
probabit, et in hac tam profecto neminem mihi ē opponendū acto-
rem putabit. Cum quęstor in sicilia fuissem iudicē, utraq; et eo
prouincia decessissem ut siculis omnibus iucundę diuturnaq;
memoriā quęsturę nois mei relinquerē: factū est ut tam
firmum in ueteribus patronis multū tam nō nullo ē in me
presidiū suis fortunis constitutū ē arbitrarentur, qui nūc
populari atq; uetari uicti admi-pū. sepe uenerūt ut suas fortu-
nas omnē eam, destructionemq; sustinerem. Me sepe ē pollicitū ōn-
dissē dicebant siquod tempus arridisset quo tpe aliquid amī re-
quirerem, rōmodi eos nō me defuturū. Venisse tēpus aiebāt
nō iam ut rōmoda sua, sed uitā, salutēq; totius prouīę defen-
derem, sese iam ne deos quidē in suis urbibus adquos cōfugēt
hīē q eos similarum crudelissimo. C. uerres ex delubris religiosis-
simis substulisset. Quas res locupletes in flagitijs, crudelitas
in supplitijs, auaritia in rapinis, superbia in cōtumelijs esse
potuisset, eas omnes sese uno tpe periculo peruisse.
Rogare et orare ne illos supplices asperneretur, quos ne seruo
nemini supplices ē oporteret. Tibi grauiter et acerbe uideret
in eum me locū adductū, ut aut eos hōies spes falleret, qui opē
amī atq; auxiliū petissent, aut ego qui me ad defendendos ho-
mines abiecissem adolescentia dedissem tpi atq; officio reactus
ad actus andū traducerer. Duebam hīē eos actorem. Q. cęciliū
qui presertim questor in eadem prouincia post me questorē fuisset,
quo ego aduersario spebam hāc amī molestiam posse demouēri:
id mihi erat aduersariū magnē. Nam illi multo in hoc facilius
remississet, si iustū non nosteret, aut si iste apud eos questor
nō fuisset. Adductus sum iudē. offo, fide, misericordia, multo
bonoy ex uetū consuetudine, institutoq; maioy, ut omnis hoc la-
boris atq; officij nō mto, sed et meoy reiectarioy tempore nē
suscipiendū putarem. Q. uo in negotio tam illa me rel. iudē
consolatur qp hęc quę uidetur ē accusatio mea nō potius accu-
satio q defensio est et estimanda: defendo enim multos mora-
les, multas ciuitates prouincia, siciliam totā. Q. ebre si unus
est accusandus ppe rōnū manere in instituto meo uideor et
nō omnē ab omnibus defendendis subleuandis qs desistere. Q.
si hanc rem tam idoneā, tam illustrem, tam grauē nō hīem, si
aut hęc aiē siculi nō petissent: aut mihi cū siculis tam tēte
necessitatis necessitudinis nō interedisset, et hoc qđ facio rei. p.
causa faciē profitere ut homo extigi impudentē, stelere audā-
cia prędones omnis furta atq; flagitia nō siciliæ solū, sed

achaia, asia, siluria, pamphilia: roma denique cum oculos animos
turpissimaque nostemus, ne agente vi iudicium notaretur. Quis
tandem est qui meum finem aut consilium possit reprehendere, qd
est deum hominumque fidem, in quo ego res. p. plus hac tpe
prodesse possim. Quid est quod pplo. ro. gratius esse debeat aut sociis
exteris quae nationibus optatius esse possit, aut salute fortunisque hoc
nro magis accommodatum sit: populatae vastatae funditus euersae
provinciae sociis stipendariisque. po. ro. afflictis miseriis iam non salu
tis spem, sed exitij solatium quaerunt. Quae vis iudicia manet apud
ordinem senatorum volunt, quaeritur accusatores se idoneos non
habet qui accusare possint iudicium grauitatem desiderat. p. r.
interea tam etsi multis incommodis difficultatibusque affectus
est, tamen nihil equae in. r. p. atque illos uetere iudicia grauis
tatisque requirit. Iudicium desiderio tribunitia potes efflagitauit
est, iudicium aequitate ordo quoque alius adhibendas postulatis iu
diciis, culpa atque dedecore erua censorium nomen quod aspici ante
po. ro. uideri soleat, id nunc postitur, id iam populare atque plausibile
factum est. In hac libidine hominum nocentissimorum in. p. r. querela
na querimonia, iudicium infamia totius ordinis offensione cum
hoc unum his tot incommodis remedium et arbitrarer, ut homines
idonei atque integri cum. p. r. aequique sustinent. Fateor me salutis
omnium causa adeam parte accessisse rei. p. sublenandae quae maxime
laborauerat. Nunc quem quibus rebus adductus ad eam accessim
demonstrauit uestris et de contentione mea ut in constituendo
accusatore, quid sequi possitis, habeatis. Ego sic intellego iudi
ces cum de pecuniis repetundis nomen cuiuspiam, si certum nisi
aliquod cui potissimum delatio detur: hoc duo in primis spectari
oportere quae maxime utilia auctore ea, hi quibus facta ea di
cantur iniuriae: etsi quae minime uelut si qui ferisse arguas
in hac causa uidebatur si utrumque ea arbitror ipsius tamen de
utroque diam. et de eo prius qd apud nos plurimum debet utile
hoc est de uoluntate eorum quibus iniuriae factae sunt, quorum
causa iudicium de pecuniis repetundis est constitutum. Siciliam
prouinciam. C. uerres triennio depopulatus est siculorum ciui

tates uastasse. domos euertisse, fana spoliasse &c. Adsunt
queruntur sicuti uniuersi ad meam fidem quia hinc spectata ea
erdum cognitam confugiunt auxilium sibi, per me. abuebus atque
ci. po. ro. legibus petunt me defensore calamitatum suarum, me
ultorem iniuriarum, me cognitorem uirtutis mei, me actorem
eam totius esse uoluerunt. Utrum hoc. Q. cecili b. duces, me non
siculos rogatu ad eam accedere, an optimos, fidelissimorumque
sociorum uoluntate apud hos gratum esse non oportere. Si id au
debis ducere qui. C. uerrem cui te inimicum et similem multo max.
existimari, siculos hoc animo non putasse. Primum eam inimicitiam
tui sublenabo, de quo non pudebitur sed plane iudicium ea fecisse
putatur, quod ita gessimus. Siculos omnes actores huius causae contra
illius iniurias quaesisse. hoc si tu inimicitias tuas factum nega
bis quod ipse cui maxime haerens obstat negare non audet,
uide ne nimium familiariter inimicitias exercere uidear.
Dum eam sunt testes uiri clarissimi nrae ciuitatis quos omnes amen
nominari non est necesse, eos qui adsunt appellabo: quos si me
tirer testes et impudentiae nimiae uerear. Scio esse qui est
in consilio. C. marcellus, scio esse qui adest uideo. CN. lentu
lus marcellinus, quos fidei atque praesidio sicula maxime utun
tur, qui eos marcellos non tota illa prouincia adiuncta et in
structa hoc non modo animo petitum esse: sed ita saepe et ita uehe
menter ea petitum, ut aut eam mihi subscribendo furem
aut offensionis necessitudinis repudiandum. Sed quid ego his
testibus utor, quasi res dubia aut obscura sit. Adsunt homines e toto
prouincia nobilissimi, qui pueri nos omnes atque obsecrant iudi
ces, ut in actore eam sua diligendo uirum iudicium a suo iudicio
ne distrepet. Omnium ciuitatum totius siciliae legationes adsunt
praeter duas ciuitates, quae duae si adsint duo crimina ut maxime
mimerentur, quae cum his ciuitatibus. C. uerri coniuncta sunt. At eam
rem animo potissimum hoc praesidium petiuerunt si esset dubium pete
sent animo praesidium nec ut discerent cur petissem. Hunc eo cum
id ita praesumum sit, ut oculis iudicare possitis nostro cur hoc mihi
detrimento ea debeat, si id mihi obtigerit me potissimum ea delegi

Et id mihi nō sumō iudicē. et hoc nō mō in ōrē meā nō pono, sed ne
in opīone quidē ciuiū. relinquo me omniū patronis et ppīorum
nō usū est, sed omniū ciuiūq; temporū usū studiōs, facultatis ad agendū
dulta ratio est. Mea fuit semp in hac re uoluntas et sūa, quem
uis ut hoc mallem de his qui essent idonei sic sēpe q̄ me ut mal
lent q̄ nemīem. Reliquū est iam ut illud queramus cū hoc ipsū
simulos aīmt petisse et q̄d hanc rem apud nos, aūs q̄ nōs ualere
oporteat. et quid auctis apud nos in suo uiro repetundo socij ppli
rō. supplēs uīs hīt debeant. Te quid plura cōmemorem quasi nō
dubiū sit, quin tota lex de pecunijs repetundis sociis causa constī
tuta sit. Nam ciuibus cū sunt ereptē pecūie ciuili ferē adiōe et
priuato uiro repetunt. hec lex sociis est hec uis nationū externa
ē: hāc hīt arcem minus alīgto munitam nūc quid q̄ antea?
Et eā sigula reliqua spes est: quē socios aliōs cōsolari possit, ea
tota in hac lege posita: cuius legis nō mō app̄. ro. sed et ab ultīs
nationib iam prid̄ sēnori custodes requirunt. Q. uis igitur ē
qui neget oportere eos arbitratu legem agi, quos causa lex sit
constituta? Scribā tota si una nocte loquerētur hoc dicerēt, quod
auri q̄ argenti, q̄ ornamētoꝝ in meis urbibus, sedibus delubris
fuit q̄ in una quaq; re beneficio senatus, ppli q. ro. uiris hūi
dem mihi tu. C. uterē eripuisti atq; abstulisti, quo nōīe abste
nerētis militēs et lege repeto. Si uniuersa ut dixi prouincia
loqui posset hac uoce uteretur, q̄m id nō poterat haruspex atq; actore
quē idoneū ēt arbitrata est, ipā delegit. In eiusmōi re quis q̄s
tam impudens reperiretur, qui ad alienā cām uiuentis his quos
negotiū est, accedere aut aspirare audeat. Si tibi. q. cecilij h̄s
uīs dixerent te nō nouimus, nē simus qui sis, numq; te anā uidimus
fuisti nos q. tum nostras fortunas defendere, cuius est fides nobis nō
ne id diceret q̄d tui uīs probare deberent? Num hoc dicit utriq;
se nosse, alterū se cupere defensorem ēe fortunaꝝ suarū: alteri plane
nolle: cur nolit etiā si taceret satis dicunt: uerū nō tacent tam
his uiuentissimis et offerūt, tam in aliena causa loquūtur tam pos de
fendas, qui se ab omnibus desertos potius q̄ abste defensos ēe ma
luīt: tam his opam tuā pollicebere, qui te neq; uelle suam cām

nec si cupias posse arbitrant. Cur eos spem et reliquā reliquaꝝ
fortunaꝝ, quā hīt in legis et iudicij seueritate positam, ui et stroq
re tenēris. Cur te interpōnis inimicissimis his, quibus merīt lex
consultū ēt inuit. cur de quibus in prouīcia nō optīe eos meritos eos
nūc plane fortunis omnibus conamis euertere? Cur si nō mō perīt
quondā uiris suis, sed et deplorandē calamitatis admiis potestatem
H am et actorem quē eos assiturū putas, quod intelligis nō ut pro
te alīū, sed ut q̄ aliquem te ulciscant laborare. At. H. solum idem
ut me simili maxīe uelint alterū illud credo obscurū est: aequo
uerē minime se arari uelle, et quis umq; tam palam de ho
nore tam uehemēter de salute sua contendit q̄ ille atque illius
amici ut ne hec mi delatio detur? Sunt multa que uerē in
me ēt arbitrantur, quē stet inte recte nō ēt, quē ciuis mōi suoꝝ
urbium sunt, paulo post cōmemorabo. Hunc tm̄ id dicā, quod tecū
tus tu mihi asseriare. Nullam rem ēe in me, quā ille cōtēpserit
nulla in re q̄ pertinuerat. Itaq; magnus ille defensor et amicus
eius tibi hortensius suffragatur: me oppugnat. Agite ab iudicibus
petat, ut tu mihi aīponare: et aut hoc se honeste sīnt ulla inui
dia ac sīnt ulla offensione contendere. Hon. H. inquit illud peto
quod solet, cū uehemēter cōtendit impetrare reus ut absoluat
nō peto, sed ut abhoc potius q̄ ab illo accusetur id peto, da mihi
hoc: concede quod facile est. q̄d honestū quod nō uīle dicam:
quod cū dederis, sīne ullo tuo periculo, sīne infamia illud dederis
ut is absoluatur: cuius ego causa laboro. Et ait id ut aliquis
metus adiūctus sit ad grām certos ēe in cōsilio quibus cūdi
tabellas uelut id ēt pfacile: nō enim simplices ferre sīnas, sed
uniuersos constituere cerarū unicuiq; tabellam dari cera ligq
tīmā nō illa infamia nepharia, atq; is nō tam pp uerē
laborat, q̄ qp eum minime res tota delectat. Videt. H. si apud
nos nobilibus, quos adhuc eluīt, si a quadruplatoribus quos sīne
causa retempsit semper ac pro nihilo putauit accūdi uolūtas
ad uiros fortes spectandosq; hoīes translata sit et si iudicijs do
minari nō possit: huic ego hōi iam ante denūcio. Si ime cām
hanc nos agi uoluerimus, rotūm illo defendendi totā ēe mutandā

ut meliore et honestiore conditione; qq ipa et uult ut mittetur
habeē eos quos ipe uidit amplissimos. L. crassum et. M. antonium
q nihil se arbitrabantur adiudicata rapturosq amicos preter fidē et
ingeniū afferre oporteret: Nihil erit q me agente arbitrer iu-
diciū sine magno multos periculo posse corrupi. Ego in hoc iudi
mihi similes tam breuem. p. r. susceptam et arbitror, ut mihi
nō unus homo improbus opprimendus sit: id quod siculi petiuerē:
sed nō improbitas id. p. r. iam diu flagitat extinguenda atque
delenda sit: in quo ego quid eniteant, quid efficere possim, malo
in alios spē relinquere: q in orē meū ponere. Tu nō. C. retulit
quid potes quo tempore, aut qua in re nō mō sperimen ceteris al-
qd dedisti sed tute tui periculi feristi. frumentū tibi nō uenit quid ne
goci sit tam. pu. substinere, uitā alterius totam euoluere, atq
eam nō mō in aīs iudiciū, sed et in oculis conspectuq omniū expo-
nere soliosq salute: cōmoda prouinciaq, uim legū, grauitatem
iudiciorq defendere. Cognosti et me qm hoc primū tempus disce-
ndi natus q multa te oporteat in eo qui alterū accuset, et quib
si unū aliquod inte cognoueris: ego iam tibi istuc quod expetis meo
uoluntate concedam. Primū integritatem atq innocentiā singu-
larem. Nihil est. H. q minus ferendū sit q rem ab altero uite
deposuerit eum qui sua reddere nō possit. Hic ego de te plura
nō dicā, unū illud credo omnes animaduertere et adhuc a nullo
nisi a siculis potuisse cognosci. Similes h dicere cū tecū sint
creati, qui tute inimicū te duris rebus tam te adore adiudiciū
nō afferunt q negent et me, nō audeo hos pati esse suspicari
quod necē est. Illi quid ut est bonum genus nimis acutū et
suspiciosum nō te et siculis bonis in uerrem deportare uelle ar-
bitrantur, sed hisdem bonis illius pretura, et tua questura rōsi
grata sit apportare te uelle bonis et siculis suspicantur. de accu
satore firmū utrūq te oportet. Cum ego sim pute cupe et
facile intellego te nō posse nec ea duro, quę si dura tam firma
re non possis. Te atq de siculis decessuru in gratiā redisse cū
uerre patiamur et familiare tuū retentū et abuti
in prouincia, cū tu decedaris. M. celiū frem lętissimū atque

ornatissimū adolescentem nō mō nō adie, nec tenuis tuas iniurias
pstiqui, sed te cū uerre cū illo familiarissime atq amicissime
uiuere. Sunt hec et alia in te falsa arbitrorū signa, multa qb
ego nūc nō utor hec duo sit te magne turpitudinis: tanti uero accusatore
te nō posse. Video. H. multa crimina te et solū quoq tibi scriptoq
cū uerre huiusmōi est, ut ea in arcendo astringere non audeas.
Cutiū scriba tota. C. uerre ab oratoribus cū frumentū sibi in
cellam impanisset: et cū esset trutina modius. H. pro frumento in
modios singulos duodenos sestertios exegisse. Magnū crimen
inge, peruicax, furtis impudens, iniuria non ferenda. Ego hoc
uno crimine illū condemne necē est. Tu retulit quid faciēs.
utrū hoc tm crimen ptermittes. an obijciēs. si id ne alteri cri
mini dabis: quod eodem tpe in eadem prouincia tu ipe feristi.
Audebis ita accusare alterū, ut quo minus tute condemnare
recusare nō possis si ptermittes qualis erit ista tui accusatio
que domestici periculi metu carissimi & magni criminis nō
suspitionem, uero et mentionē ipam primesset. Emptū est
et senatus consulto frumentū a siculis pretore uerre: pro quo
frumento peruicax omnis soluta nō est. Graue est hoc crimen uerrem
graue in me agente, te accusante nullum. Eras. H. tu questor
peruicax. pu. tu tractabas, et qua erat scripet ptor, tam ne quo
dedolio fieret: magna et parte tua potestas erat. huius q3 cg.
criminis te arcente mentio nulla fiet, si lebitur iudicio de na
tis et notissimis illius furtis et iniuriis mihi credet. C. retulit
nō pot in accusando, sociis uē defendere si qui cū reo crimen
pecuniae communis est. Mancipes a ciuitatibus pro frumento
peruicax exegerunt. Quid. hoc uere patet factū est solum,
nō, sed etiā questore retulit quid agitur. Datumne est huic crimi
quod et potuisti prohibere hinc ne fieret, et debuisti. an totum
id relinques. ergo ad oēs uerres in iudicio suo nō audet, q
cū faciebat quis admonitu defensurus est, nō reppererat, atq
hec ego que in medio posita sunt cōmemoro, sunt alia magis
occulta furta, que ille ut istuc credo acies atq impetus recu
daret, cū questore suo benignissime communicauit, h tu scis

adme ēt delata, q̄s si uelim proferre, facile omīs intelliget uobis
inter nos nō mō uoluntatem fuisse cōmūtam, sed nr predā quod
adhuc ēt diuersam. q̄ quapp si tibi iudicii postulas dari, qđ terra
una ferebat concedo si id lege p̄mittatur, sin aūt de accusatione
diuimus cēteras oportet ijs qui suo nullo pacto impediūtur q̄minus
alterius peccata demōstrare possint, ac uidere quantū intersimus
sit inter meā atq tuā accusationem. Ego etiā q̄s tu sinē uenire cō
misisti, uerri crimini daturus sum: q te nō prohibuerint rē sum
mā bret p̄fatem: tu cōtra neq; ille idē ferre obijcies nequa ex
parte cōmūnis cum eo reppereris. q̄ quid illa cerili contem
nenda nr tibi uidentur ēt sine quibus rārā sublineri p̄fecti
tanta nullo pōt. Aliqua facultas agendi, aliqua dicendi cōsue
tudo, aliqua in foro iudicijs, legibus, aut ratio, aut ex ueritate
intelligo q̄ scrupulose q̄ difficili in loco uerser. Nam cum omīs
arrogantia odiosa ēst, cū illa ingenij atq eloquentiq multo
molestissima. q̄ obrem nihil duro de meo ingenio, neq ēst qđ
possim dicere, neq si esset, dicerem. Aut enīm id mihi satis ēst
quod ēst de me apīos quodqđ ēst, aut si id parū ēst, ego manus
ad cōmemorandē dicere, fateri nō possum. De te cerili ea me
hercle h extra hanc contentionē, certamenq nostrū familiarit
terū loquar. Tu ipse quēadmodū uide ēt atq ēt ēt tute rellige
et quis sis ēt quid fatere possis considera: putas nr te posse
quq: C. uerrēs in questura, quq in legatione, quq in pctura, quq
romq, quq italia, quē in achaia, asia, pamphilia quq peccarit
ea quēadmodū loris, temporibusq dimissa sint, sic crimibus
et ordē distinguere? putas nr te posse id quod in cuiusmōi
reo maxīe necessariū ēst fatere: ut quq ille libidinōsē quq ne
phārie, quq crudeliter fecerit, ea equē aspera et indigna uide
antur ēt his qui audient atque illis missa sint qui senserint.
Magna sunt ea quq dico mihi credē, noli h rētemnere dicenda,
demonstranda, explicanda sunt, quā nō solū exponendi, sed
ēt grauiter, copiosēq agendi ēst p̄fectō aliquid agere aut
p̄ferre uīs ut homines ēt nō solū audiant, utq ēt libenter, stu
diosēq audiant, in quo sit ēt multū natura admiuaret, si optīs

ingenijs disciplinis atq artibus studuisses ēt in his elaborasses
libris grecis athenis nō labori latinis romq nō inscitia di
dicisses, tam ēst magnū tantā rem tam expectatā ēt diligenter
consequi ēt memoria complecti, ēt ornē exponere, ēt uocē, ēt
uiribus substinere, fortasse dicer quid? ergo in ēt sum ota, ut
quid ēsse, uerē tam ut ēt possem magno studio mihi ingeni
cu ēst elaborandū. q̄ si h ego ip magnitudinem rei ac difficul
tatem assequi nō potui: qui in omī uita nihil aliud egi q̄ longe
tute abhis reb abēt arbitrare, quas nō mō ama exoptasse
mus, sed ne nūc quid cū in eas ingredemur quq ēt quantq
sint suspicari. Ego qui sicut omīs sciunt in foro, iudicijsq
uta uersor, ut ēinsolem statis ēt nemo aut pauci plures rēs
defenderent, ēt qui omē tempus quod mihi ab amicorum nego
tijs datur in discendis studijs, laboribusq cōsumam quo pa
ratior ad usum fore promptiorq ēt possim: tam uta deos
mihi uelim propitios: ut cū illius temporis mihi uere mente
quo dē citato reo dicendū sit nō solū cōmoneor animo, sed ēt
toto corpore phorreo. Iam nūc mente ēt cogitatione ip
sa quq tum studia horum, qui contra hos futuri sint, q̄ta
expectatione magnitudo iudicij sit allatura, quantā audi
torū multitudinem. C. uerrēs infamia contritatura, q̄ stem
denigq audientiam orā mēq improbitas frāra illius sit: quq
cū cogito iam nūc timeo, quid nam pro offensione horum qui
illi inimici, insidiasq sunt ēt expectationē omnē ēt magnitu
dinē rei dignū eloqui possim, tu hoc nihil metuis, nihil la
borabis, nihil cogitabis, siquid ēt uettere aliqua ornē cone ego opti
mū maxīmū aut utilem si fieri potuisse uīd aut aliquid eius
mōi edisserē potueris p̄clare tē paratū in iudicium ueniunt
arbitrarīs, ac si nemo tibi responsurus ēsset, tam ipsum tam
ut ego arbitror demonstrare nō posses. Hunc ut illud quod
cogitas tibi cū hēc diligentissimo ēt ad dicendū paratissimo fortu
ēt certam, qui cū nō differendis, nō omī rē pugnandum
certandūq sit: omnis ego ingenium ita laudo ut nō ptimescam
ita probo, ut me ibi deterrī facilius q̄ decipi putem posse.

N unq̄ ille me apprimet rōsilio, nūq̄ illo artificio puerett, numq̄ in
genio me suo labefactare atq̄ euīcerare conabitur. Itaq̄ omīs
horis petitionēb, rationesq̄ diebus, sēpe in hīsdem, sēpt rōtrarijs
causis uersati sumus: ita contra me ille dicet quis sit ingeijs
ut nō nullū etiā de suo ingenio uidutiū tibi arbitret? Et ut
retib quīadmodum sit cauēdum, q̄ omī rōe iactaturus uidear
iam uidor quotiens ille tibi placem, opinionemq̄ frūrus sit ut eli
gas utrū uelis factū ēe nō ne: uel̄ et an falsum utrū dixīs
ad contra te futurū, qui tibi estus, qui error, quę tenebre, dij
mortales erunt hōi minime malo. Quid cū accusationis tuę
membra diuidere cēpit, et in digitos suos singulos partes
causę constituere, quidq̄ unūq̄ quodq̄ transigere, expedire, absol
uere ipe profecto metuere incipies, ne innocenti periculū fore
sterēb, q̄ cū cōmissari rōqueri et et illius uindicta deonerari
aliqd et mitt traijcere cepit cōmemorare quęstionis cū pater
nę cōsuetudinem constituta, q̄ mortē maior sortis religione pot
uisse ne cuius oratoris subire uīdeam? Videt nō ēe atq̄ etiā
considera mihi, cum uidear periculū fore ne ille nō mō uerbis
te obruat, sed gestu ipo ac motu corporis pstringat atq̄ segnē
tui, reiq̄ ab instituti tuis rogationibusq̄ abdurat. Atq̄ hu
iusq̄ rei uidutiū iam continuo uideo futurū. Sic. H. in hodie
respondere adhuc quę dico poteris, si abesto libro quę tibi mi
grator hodi nescio qui et alienis orationib compertum dicha
uerbo uno dissentiens posse te et illi quoq̄ uidutio nō deesse
et rarę atq̄ offitio tuo satisfactre arbitrabor. Sin meū in
hac prolixione nihil fueris, quę te in ipa pugna cū acerri
mo aduersario fort putemus? Esto ipe, nihil est, nihil fuit
at uenit paratus cū subscriptoribus [illegible] et dictatis est,
tam hoc aliquid tametsi nō est satis. Oratōis. H. rebus ipi
prīcipē in agendo est, ornatissimus q̄ paratissimus ēe
debet. Vestarū. L. apuleiū ēe uideo proximum subscriptore
horum nō statum sed usu forensi atq̄ exercitatiōe tirone.
D ein uereor hīc alienū hunc tam ei subsellijs qui quid
dicendo possit numq̄ satis attendi inclamando quid uideo

ēe cum bene robustū atq̄ exercitatū. Sed ēi spes tuę sint omīs, ēi si
tu eris actor constitutus, totū uidutiū substinebit. at ne ib quid
tantū contendat in dicendo quantū pōt, sed consulet laudi et
existimationi tuę, et ex eo quod ipe pōt in dicendo aliquantulū
remittet, ut tu tam aliquid ēe uideare, ut in actoribus grecis
fieri sepe uidemus sepe illū qui est scholarium aut tertiae ptis
cū possit aliqto clarius dicere, q̄ ipe primas multū submittit
ut ille princeps q̄ marte et stellat, sic faciet, alienus tibi fauet,
tibi fenerabitur minus aliqto contendet q̄ pōt: nam hęc cō
siderata cuiusmōi actatores in tanto uidutio simus habituri
cū et ipe alienus et ea familiare signa habet aliquantū de
tractatus sit et retibus eum denicq̄ aliqd se frūrum putet
si alienus minus uehemens fuerit, et tibi primas uidutēdo
partes concesserit. Quasq̄ quęso hīturus nō uideo nisi quem
forte et illo gregę oratoq̄ qui subscriptionem tibi postularūt
cuiusq̄ nos delationem dedisseris et quibus alienissimis
hoībus ita paratus uenis ut tibi hospes aliquis sit recipien
dus, quibus ego nō tam tantū honorem hīturus, ut ad ea q̄
dixerint certo loco aut singillatim unicuiq̄ rūdeam: sic
breuiter q̄m nō consulto sed casū in eoq̄ mentionē inicio
q̄ preterieno satisfaciam uniuersis. Tanta ne uobis nō
pia uidetur ēe amicoq̄, ut mihi nō ex his quos meū adduxe
rim, sed de ppto subscriptor adiudicatur: uobis aūt tanta iopia
reoq̄ ut mihi tam opipem conemini potiri q̄ aliquos ad
columna ēnea uri ordinis reos reperiatis. Custode inq̄
tullio me appōite, qd mihi q̄ multis custodibus opus erit si
te semel admotis capsis admisso, qui nō solū ne quid
emittes, sed etiā ne quid auferas custodiendus sis? Sed de
isto custode toto sic uobis breuissime respondebo: nō ēe tales
hos uiros cōmissuros ut ad eam tantam amē sustepta nō
reditam quisq̄ subscriptor me inuito asperari possit: et
enim fides mea custodiri repudiat diligentia, speculatore
reformidet. Nec ut ad te redeam retibi q̄ multa sint in te
quę reus norenō in accusatore sibi optet ēe. Profecto iam

intelligis q adhec dici pot nō enī quero quid tu dicturus sis, ui
deo mihi nō te sed hūc librū et responsurū quē mortor tuus
hoc tenet: cui si recte monere uolet suadebit tibi ut hinc disse
das neq mihi uerbū ullū respondeas. Quid.n. dices? aut id quē
dicturus iniuriā ferisse tibi uerrem arbitror, neq.n. est uerisimile
cū omnibus iuriis faceret iniurias te illi unū et iniū consulē
fuisse. Sed ceteri iuriā ultorem suaq iniurias inuenerūt: tu
dum tuas iniurias pte id quod nō potes psequi conaris ad
agis ut ceteroꝝ q quoq iniuriē sint impunite atq multę.
Et hoc te qterit nō id solum spectari solere quod debeat sed et
illud quod possit ulcisci: in quo utriq sit emm shipiorem
esse: in quo alterū in eo nō quid is uelit, sed quid facere pos
sit, queri solere. Quasi ei potissimū rensēs pmitti oporteret
arcendi pcem cui maxīam. C. uerres iniuriam fecerit
utrū tandem rensēs hoc uid. grauius ferre oportet te ab
illo et lesum an prouinciam siciliam esse uectaliā ac pdam.
O pinor contedes multo hoc esse grauius et ab omnibus ferri q
uius oporteret. Contede q ut tibi imponatur a crimando pro
uinciam: nā prouinciam accusat cui is agit cum quem sibi
illa defensorem sui uitrū ultorem iniuriaꝝ, uictorem cuiq
totius adoptauit. At eam tibi. C. uerres fecit iniuriam
que ceteroꝝ quoq aros posset alieno cōmodo cōmouere
minime: nam id quoq adrem ptinere arbitror, quibus
iniuria datur, que cum iniuriis. Cognostite et me
nam iste eam profecto nihil plane nihil sapit, nunq̄ prae
ter. Agonis est quidam libitina liberta uenerus exime q
multor an hic questorem copiosa plane et locuples fuit
Abhinc effectus antonij quidam seruos symphoniacos addu
cebat: primumq quibus se classi uti uelle dicebat. Tum illo
ut mos in istiria est omnium uenerem et eoꝝ qui se ab
uenere liberauerunt ut profecto illi religioni uenerus no
menq obijceret dixit et se omnia uenerus esse. Ubi hoc que
stori ceriho uiro optimo et hoi iniquissimo nūciatū uenit
ad se agonidem uibet uidelicet dat, statim si parent cū sno

et se uenerus esse dixisse uidebant rempublicam id quod nequa
quam erat. Neq enim erat cuiq dubiū quin illa dixisset. Iste ipossione
bonoꝝ mulieris mittit ipsum ueneri insinuantem aduidetur de
inde bona uendit, pecuniam redigit, ita dū pauca mancipio
uenerus nomine agonis ac religionis retinere uult, fortunas
omnes, libertatemq suam suis iniuriis pdidit. Libenter uerres
uenit, postea rem cognouit, factum improbat, cogit questorem
suā pecuniam quā etagendus bonis redegisset, eam omnem
mulieri restituere et reddere. Est adhuc id quod omnes
nos admirari uideo nō uerres, sed quemadmodum. Quod enim
facere potuit elegantius ad horum existimationē equius ad
leuandam mulieris calamitatem, ue honestius ad quem sto
rib libidinem cohercendam. Sunt hec omnia ne uidentur
et laudanda, sed repente e uestigio et homine tam rudi
pomle suis est uerres: reddit ad se atq ad mores suos:
nam q ex illa pecunia magna partem ad se uertit, mulieri
reddit, quantulū nescio est. Hic tu lesum te ab uerre et di
ces, patiar et contendam si iniuria tibi fiat quereris defendam
et negabo. Dem de iniuria que tibi fiat, nemine unum gra
uiorem uidet esse oportet q te ipse cui fiat duritur, si tu cum
illo postea in gratiam redisti, si domi illius aliquotiens fuisti
si ille apud te postea cenauit, utrū te pfidiosum an puerica
torem existimari uis? Quid ego et uerrem alterum, si ego terū
in eo pugnabo quominus utrū uelis eligas. Quid si ne unū
ne quid, que tibi ab illo facta sit causa remanet quid habes
quod possis dicere. Quobrem nō mihi sed cuiq anponere
nisi forte illud quod dicturus es et andrio, questorem illius
fuisse: que causa grauis est, si certa res metū uter uerum ille
amicissimus et deberet. In contentiose sustinendas, inimicitias
ridiculū est putare cum rerum nostrarum dissimilitudinis adiudicandum prudū
iusta uideri oportere. Etenim si plurimas uitio pretore iniu
rias accepisses, tam eas ferendo minuis laudem q ulciscen
do mereres. Cum nō nullis illius uis uita rectius finem sit q id
q cū iniuria appellas, hi statuent hanc rem qui ne iniuria quid

probaret in te uisa ad ueritatem uiolandā auderi. Quid si sum
mā iniuriā abillo accepisti tum qm eius questor fuisti nō potes
eum simē ulla uituperatione accusare, si nō nō ulla tibi facta est
iniuria, simē celebre eum accusare nō potes. Quare cū integ
rum sit de iniuria quemq; ētiorū putas qui nō malit te simē cū
tupatione q; cum celebre discedere; ac uide quid differat inter
meā oplonem et tuā. Tu cū omnibus rebus inferior sis: hac una
in re te mihi anteferri putas oportere q; questor illius fuerit.
Ego si superior ceteris rebus ēēt: hāc unā ob rām te accusatorē
repudiari putarem oportere: si. N. amaioribus nīsi accepīm,
pater questori suo parentis loco ēt oportet millā neq; uisiorē
neq; grauiorem rām ueritudinis posse reperiri, q; conuic
tionem sortis q; prouinē q; offitij q; publicā muneris societatē.
Quobrem si uire cū possis accusare tam cū ib tibi parentis nūo
fuisset, id put facere non possēs. Cum nō neq; iniuriā accepe
ris ēt pr tuo periculo ueēs, fatearis neīē est, te illi inimicum
impiūq; bellū inferre conari: eterum ista questura ad eā rem
ualet ut elaborandū tibi ui orāt reddenda sit. Quobrē qui
questor eius fuerit accusēs nō ut ob eam ipam rām postulandi
ut tibi potissimū accusatio detur: neq; fere umq; uenit in cō
tentionē de accusando qui questor fuisset quin repudiaretur.
Itaq; neq. L. philoni in. C. sterniliū nomīs deferendi ptās est
data: neq. M. aurelio scauro in. L. flaccū, neq. CN. pompe
ius uta cū. C. iulio contendit ut tu mecū questor. N. albutij fue
rat, ut tu uerbis iuliis hoc sterū auctus ad accusandū affere
bat, q ut ēt ipe nos a sardis sic tam ille a sardis rogatus ad
ram arcessat. Semper ēt plurimū ualuit, semper hec ratio ac
cusandi honestissima pro seruijs, pro salute prouidē pro ten
tationū cōmodis inimicitias sustipe ad periculū arredere
quam studijs laborem interponere. Eterum si probabilis ē eoꝝ
causa qui iniurias suas psequi nolunt: qua uirt dolori shio
nō. ro. p. cōmodis seruiunt: q to illa causa honestiore que nō
solū probabilis uideri, sed etiā grata ēt debet, nulla priuatim
accepta iniuria seruijs atq; amicoꝝ pp. rō. dolore atque

iniurijs cōmoueri. Nuper cū. P. gabinio uir fortissimus ēt uē
rentissimus. L. piso delationē nōis postularet et contra. Q ce
lius peteret, usq; se uetere inimicitias tamdiu sustepturū p
sequi duceret, cū auctas ac dignitas psonis ualebat plurimū
tum illa erat causa iustissima q eum sibi adhes prōtū adop
tarant. Eterum eum lex ipa de pecunijs repetundis sortes atq;
amicoꝝ. p. r. patrata sit: iniquū est nō eum legis, iudicijq; ac
torem idoneū tuis suę sortij, defensoremq; fortunis suis
ēt potissimū uoluerunt: an qd ad cōmemorandū honestius
ad probandū nō multū uideri debet equius. Vtra q est splen
didior: utra illustrior cōmemoratio. Accusaui eum qui cui questor
fueram qui cū me sors, consuetudo q manoꝝ, qui cū me deoꝝ homi
nūq; iudiciū coniūxerat. An accusaui rogatus amicoꝝ atque sortiū
delectus sum ab uniuersa prouincia qui eius fortunas q defenderet
dubitare quisq; pot, qn honestius sit eoꝝ causa apud quos questor
fuerit accusare clarissimi uiri urē ciuitatis temporibus optimis
hoc si amplissimū pulcherrimūq; ducebant, ab hospitibus clientib
suis ab exteris nationibusq; que in amicitiam pp. rō. dictionēq;
ēent iniurias propulsare eoꝝ qui fortunas defendere. M. catone
illū sapientem clarissimū uirū et prudentissimū cū multis iuis
inimicitias gessisse accepimus pp hispanoꝝ apud quos consul
fuerat iniurias. Nuper. CN. domitius strimus. D. syllano duce dixisse
pp unius hominis egritonari paterni amici atq; hospitis iniurias.
H eq. N. magis alius hominū nocentiū res ulla cōmouit, q hec maioꝝ
consuetudo longo intervallo repetita ac relata seruioꝝ q primoꝝ
delate ad horem non inertissimū susceptę adeo qui uidebat eoꝝ
fortunas fide diligentiaq; sua posse defendere, hoc timēt homēs
hoc laborant, hoc instituī atq; adeo institutū referri ac renouari
moleste ferunt, putant forte uti, si paulatim hec consuetudo ser
pere ac prodire coperit, plurimos honestissimos utroq; fortissi
mos, nō impios adolescentes aut illiusmōi quadruplatores
leges iudiciaq; administrantur cuius consuetudis atq; instituti
pres maioresq; nros non peniteret, cū cū. p. lentulus is qui prī
ceps senatus fuit accusabat. M. aquilium subscriptore. C. rutilio

nusq̃ aut nũ. p. affluamus hõ uirtute fortuna gtia rebus gestis amplissimis postea q̃ hs consul et reipbr fuerat. l. cottã si iudicijs uorabat. pure tũ florebat pp. rõ. nom uir. auctis huius imperij ri uitarisq̃ maiestas grauis hẽbatur. Homo minabatur in affricano qđ in me nũc hõit paruis opibus ac facultatibus pdito simulant se mirari rẽ molestẽ ferunt. q. quid sibi uult iste? accusatorem ne se existimari quid aũ defendere consueuerat nũc phtim ea iam etate rẽ gdilitatem petam. Ego nõ etatis nõmẽ meę sed multo et suprorũ et honoribus amplissimi pstio ẽt. et accusare improbos et nisios calamitosos q̃ defendere. Et profecto hoc remediũ est egrote ac prope desperate rei. p. iudicijsq̃ corrupte et contaminate pauoꝝ uitio ac turpitudine hoies ad legũ defensionem iudiciorꝝq̃ aũctem q̃ honestissimos et integerrimos diligentissimosq̃ accedere; aut si ne hoc quid prodẽt poterit profecto nulla umq̃ medicina hs tot iniq̃modis repi et

Nulla salus rei. p. maiorem q̃ eos qui alterũ accusãt, non minus de laude de honore, de fama sua q̃ illos qui accusantur, de ra te ac fortunis suis primestere. Itaq̃ semp hi diligentissime labe riosissimeq̃ accusarunt, qui se ipos in discrimine existimatio nis uenire arbitrati sunt. q. obrem hoc statuere nũc debemꝰ q. reliquũ de quo nulla nunq̃ opẽ fuerit, nullaq̃ in hoc ipo iudicio expectatio futura sit, qui neq̃ ut ante collectã famã conseruet, neq̃ ut reliqui temporis spẽ confirmet laboret nõ minus hanc tam seuere nõ nimis accurate, nõ nimis diligenter acturũ, hr enim nihil quod in offensione deperdat ut turpissime, flagitiosissimeq̃ deficiat, nihil de suis ueteribꝰ ornamentis requirit. A nobis multos obsides habet p. r. qs ut in columes conseruare, tueri, confirmare, ac recuperare pos simus omn̄ oꝝ erit dimicandũ: hr honore quẽ petimus, hr spem quã pponam nobis hemus, hr existimationẽ multo studore labore, uigilijsq̃ collectam, ut si in hac causa nrum offitiũ ac dili gentia probauerimus: h quę dri retinere p. p. in columitate ac salua possimus. Si tantulũ offensum tutubatiq̃ sit, ut eo quę singulatim ac diu collecta sunt, uno tpr amittere pdamus.

q. napp iudices unum est deligere, qui existimetis facillime posse magnitudinẽ rauis ac iudicij substinere; fide, diligentia reliqua aucte. Et si mihi. q. ceteriũ aĩpotentia, ego me dignitate supatum non arbitrabor. p. r. ne tam honestam, tam seuerã diligentemq̃ accusationẽ, neq̃ nobis planissime, neque ordini nõ placere arbitretur prouidere.

M. T. CICERONIS IN VERREM accusationum lib. ii. Incipit feliciter.

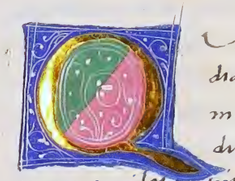

Quod erat optandũ maxime uni et qđ unũ ad tuendam nostri ordinis, infamiaq̃ iudiciorꝝ sedandam maxime pertinebat: id nõ humano consilio, sed prope diuinitus datum, atq̃ oblatũ nobis summo rei. p. tempore uidetur. Monstrauit enim iam opio pritiosa. r. p. nobis periculosa, quę nõ mo apud exteras nationes ouium sermone pcre buit. hs iudicijs quę nũc sint pernitiosum hoiem q̃uis sit nomẽ nemine posse damnari: nũc in ipo discrimine ordinis iudiciorꝝq̃ uiroꝝ cum sint parati qui contionibꝰ et legibus hãc in uidiam senatus inflammare conentur: reus in iudiciũ adductus est. C. uerres homo nitis atq̃ factis ouium iam opinione damnatus pecuniꝝ magnitudine sua spe ac pdicatione absolutus. Huic ego rauis iud rõ summa uoluntate et expectatione pp̃li. rom. actor accessi. nõ ut angerem inuidiam ordinis, sed ut famiq̃ rõi subuenirem. Adduxi. n. hoiem in quo reconciliare existimatio nem iudiciorꝝq̃ amissam redire in gram rõ. pp. ro. satisfacẽ exteris nationibus possem depeculatorẽ eraris uastatorẽ asiæ, pamphiliæ predonẽ uiris urbani labem atq̃ pritiæ prouinciæ furiũ, de quo si nos seuere atque religiose iudicauissemus, auctas ei quę in nobis manere debet, hereret. Sin istius ingentes di uitiæ iudiciorꝝ religionem ueritatẽq̃ perfregerint. Ego hoc tam assequar ut iudicium potius. r. p. q̃ aut reus iudicijs aut actator reo defuisse uideatur. Equidẽ ut de me cõfitear iud. cũ multæ mihi a. C. uerre insidiæ terra mariq̃ tentæ sint

quas partū in ea diligentia deuitarem: partī amicoꝝ studio
officioq repulerim, numq̄ tam neq̄ tantū periculū mihi adire
uisus sum, neq̄ tantopē pᵗimui ut nūc in ipso uidituo, neq̄
tantū me expectatio actusatiois meę, conuersusq̄ tōte mihi
tudinis, quibus ego rebus uehementissime perturbor cōmone
quantū ipius insidiē nephariē quas uno tpe mihi. M. gallo
brioni sociis etteris nationibus, ordini nōi denicq̄ seruatoꝝ
facere conabatur, qui uta dictitat hos ee metuendū qui eq
ipis solus satis eet, subripuisset, si nō rapuisset, ut ad nīmo
sanis ee posse. Nihil ee tam stim quod nō uiolari, nihil tam
munitū quod nō expugnari peruia possit. Q. sequē audare
e, ad conandū tam eet obscurus in agendo fortasse aliquo
in re nos ām fefellisset. L. ex hoc adhuc pcōmode cadit, cum
incredibili eius audacia singularis stultitia coniuncta e. Nam
ut apertius in corripiendis pecuniis fuit sic in spe conficiendi
uidituy pssima sua consilia cōsecutusq̄ omnibus stetit. Semel aut
se in hac uita ptimisse, tū cū primū reus ame stius sit, qd
cum est e prouincia reuersus eet inuidiaq̄ et infamia nō reuer
sed uetere ac diuturna flagraret, tū ad uidituy corripiendū
tempus alienū offenderet. Itaq̄ cū ego diē in scriba sequē
di pegissem: inuenit iste qui sibi in achaeam bi
duo breuiore diem postularet, nō ut ide conficeꝝ diligentia
et industria sua: quod ego in eo labore et minus multis cōsecu
tus sum. eterū ille achaicus inquisitor ne breuiusculū quid
quem. Ego scriba tota quinquaginta diebus sic obij ut omnē
pplos priuatosq̄ bas, iniurias q̄ cognoscerem ut pperum
cui nis e posset horam absto questu e nō qui reū suum
adduceret, sed qui meū tempus obsideret. Hunc hō auda
cissimū atq̄ amentissimū hoc cogitat, intelligit me ita
paratū atque instructū in uidituy uenire, ut nō mō aurī
bus nostris, sed in oculis omnū sua furta atq̄ flagitia de
fetura sim, uidet senatores multos e testes audituy fre
uidet multos equites. ro. frequentes pterea ciues atque so
cios quibus ipe iniurias fecerat. Videt et tot ques

ciuitas

ciuitatibus legationes cū publicis auctoritatibus ac testimoniis cōue
nisse. Quę cū ita sint usq̄ eo de omnibus bonis male existimat,
usq̄ eo senatoriū uidituy polita, profligataq̄ e arbitratur, ut hoc
p alam diceret, non sine causa se cupidū petitū fuisse, qm tantū
in petitā pfectū expiatum e se: id quod difficillimū fuerit
tempus ipm ejecisse uidituy sim, quo certa facilius emere posset
ut qm crimini um subterfugere nullo mō poterat, praeteam
temporis deuitaret. Q. si nō mō in causa, usq̄ in aliquo honesto pre
sidio, aut alicuius eloquentia, aut gratia spem aliquā collocasset, po
fecto nō hoc omnū colligeret, et autumaret. Non usq̄ eo despici
contemneretq̄ ordinem senatoriū, ut arbitratu eius diligeretur
et senatu qui reus fieret, qui dum hic quę quos ceat, comparet,
tam interea ām eum diceret: Quibus ego rebus quid iste speret
et quo animū intendo, facile pspicio. Q. obrem nō se confidat aliquid
pficere posse hac glabrione pe in reiectione uidituy uiduarunt ea
sepe ista fuisse pretia, ut eem rem soluto in pecuniis poneret,
hoc erepto pesidio ut nullam sibi rem adiumento arbitraret. Etem
quod est ingeniū tantū: quę tanta facultas dicendi et copia, q̄ finis
in tam tot uitiis, flagitiis q̄ comitetam iampridē omnū voluntate
uidituy damnata aliqua ex parte posse defendere: cuius adolesce
ne macula, ignominiaq̄ preterea quęstura primus gradus hono
ris. Quid aliud hē in se. ii. C. carbone spoliatū a questore suo
pecuia publica mutata et polata consulem desisse, et eius reliquam
quinquiam sortis necessitudinem, religionēq̄ violatam: cuius legatio
ne iuris fuit asie totius et amphilis, quibus in iuriis multas
domos, plurimas urbes, omnē famā depeculatus est, tū cū in qn.
dolobellam suū stetit illud pristinū renouauit et instauratum
questore cū eum, cui legatus et pro questore fuisset, et uindicta
suis malefitis addixit et in ipo pretio nō solū desitit, sed etiam
oppugnauit ac produxit. Cuius pene urbem, edis sacraq̄ fuit
publicaq̄ quam depopulatio simul uiuiq̄ ducendo bonoq̄ possessio
nūq̄ contra ouem institutis additio et cōdonatio. Iam nō ouem ultraq̄
suoq̄ plurima et magna constituit monimenta et uidituy iquisitio.
Scriba qua iste p triennii ita uexauit ac pdidit ut ea restitui in

antiquū statū nullo mō possit. uix aut̄ p multos anos innocentesq; pretores aliqua ex parte restituam aliquando posse uidet̄. Hoc pr̄ sicuti neq; suis legib⁹ neq; nra senatus consulta, neque comūia iura tenuerit: tantū quisq; habet in scelus, quantū hos auaritiosi et libidinosissimi et imprudentia subtexerit aut̄ fallendi fuerit nulla res p̄terminū nisi ad nutū istius iudicata est: nulla res usq; tam pr̄a atque aduersa fuit, qui non abeo impio istius abiudicaretur. Innumerabiles pecunia et aratores bonis nouo nepharioq; instituto coacte socij fidelissimi in hostiū mō estimati aut̄ romāi fuilem in modū cruciati et necati hoīes nocentissimi pp pecuniam iudicio liberati honestissimi atq; integerrimi abritio rei facti reducq; causa damnati et electi portus munitissimi nauis tutissimeq; urbes piratis predonibusq; patefacte. Nauis milites sicilos socij nri atq; amici fame necati classis optime atq; oportunissime cū magna ig nominia p.r. amisse et perdite pr̄. monumento antiquissimo parti regū locupletissimoq; que illi ornamento urbis esse uoluerunt: parti etiā nostroq; imperatoq; que uictores ciuitatibus siculis aut dederunt aut reddiderunt spoliauit, nudauit q; omia, neq; hoc solū in statuis publicis ornamentisq; pecu sed etiā delubra omia religionibus consecrata depeculat est. Deū denicq; nullū siculis, qui ei paulo magis a fabre atque antiquo artificio fuit, uideretur, reliquit. Insuper nō et flagitiis nepharias eius libidines cōmemorare pudore deterreor, simul illoq; calamitatem cōmemorando augeā: nolo quibus liberos cōiugesq; suas liberas ab istius petulantia conseruare nō licuerit, est. A t enim hec ita cōmissa sunt ab isto: nō cognita sunt ab omnib⁹. Neminem esse arbitror neminē qui istius nom audierit, quin sciat q; eius nepharia cōmemorare possit: ut mihi magis timendum sit, ne multa crimina p̄termittere q; nequa in isto fingere existimer. Neq; enim mihi uidetur hec multitudo que audiendi cōsuetudinem cognoscere et me cum uoluisse, sed ea que sit memoriā retinere. Quare cū ita sint iste homo amens ac p̄ditus alia mea ratione pugnat, nō id agitur: ut alicuius eloquentia mihi opponat, nō gratia, nō auctoritas cuiusq; nō potentia nitatur, similat

Inuentius?

hus se rebus confidere sed uideo quid agat, neq; eam occultissime ꝓponit insania mihi nobilitatis hec est hominū arrogantiū nomina qui non tam me impediūt q̄ nobiles sint q̄ adiuuant q̄ noti sunt. Simulat se eoq; p̄sidio confidere, cū interea aliud quidq; iam diu machinet. Quā spem nūc habeat in manib⁹ et quid moliatur breuiter iam uidebis exponam, sed prius ut a principio res a me constituta sit, questo cognoscite. Ut primū e prouincia rebus reditio est huius iudicij confecta grandi pecunia manifesto inductione atq; pacto usq; ad eum finem dum iud. reiecti sint, postea q; reiectio iudicū fra est: q̄d et in sortione istius spem fortunā p.r. et in reiectionib⁹ iudicib⁹ mea diligentia istoq; impudentia uicerat, renūciata est tota conductio. Preclare se res habebat, libelli nominū uiroq; consilij que huius in manib⁹ erant, quorū nulla nota, nullus color, nulle sordes uidebantur hoc sensu posse adimi posse. cū iste repente exclamat atq; leto sue erat humilis atq; demisso, ut nō mō p.r. sed et sibi ipse redemptus uideret. Erat aut̄ repente hoc diebus paucis comitijs consularibus facto, eadem illa uetera consilia pecunia maiore repetūtur, redeq; nris fame, fortunis q; omnū insidiis p̄ceptis hostes comparentur. Quis res p̄ iudicijs p̄mia nobis arguento, uictoq; patefra est, post apto suspitionis introitu ad omnia intima istoq; consilia sine ullo errore penetramus? Nam ut hortensius consul designatus domū reducebat e campo cū maxima frequentia a multitudine se obuiam, eam ei multitudi. C. cumo que ego hoīem honoris potius q̄ contumelie causa nominare nolo: etenim ea de causa que ille si cōmemorari noluisset, non tanto in cōcursu tam apte palamq; dixisset, que tam sine pedetentim cauteq; dicent ut amicitie nre et dignitatis illius hita ee ratio intellegatur. Videt adipem fornicem fabemū in turba uerre appellat hoīem, et ei maxima uoce, uictoriam gratulatur, ipsi hortensio qui consul erat ꝓpinquis necessariisq; eius, qui cū aderant, uerbū nullū fecit cū hoc cōsistere uiquit tibi te hodierno comitijs ee absolutū, quod cū tam

multi hortis honestissimi audissent, statim adnt defertur ymo uti gsq
me uiderant, narrabant aliis illud ridiculum aliis ridiculi uidebatur.
Ridiculum his qui istius eam in testiu fide, in crimine ponit, in iudicium
ptate, no in comitiis consularibus potuisse arbitrabantur. Prodigiu his
qui altius ppiciebant, et hanc gratulationem aduiduu corripiendum spectare arbitrabantur. Etenim sic rationabant sic honestissimi
hortis inter se et metu loquebant apte eam et ppsinat nulla et uidi-
tia, qui rem pridie tam ipse se codemptatu putat, ut posteaq defen-
sor eius consul est fris: quid ig? Et tota scriba q omis simul omis
negociatores, omis publice priuatim hoc tempe sunt, nihil ad-
ualebat. Nihil inuito consule designato. Quid uidues no cra
no testes, no estimatione p. r. sequentur, no omia iumis pcent
ac moderatione uertentur. Ere loquar uidues uehemter me
hec res comouebat optimus enim quisq ea loquebatur iste quide
tibi tripetur. Sed nos no terrebimus iudicia diuitus, etenim quis
potest uere absoluto de transferendis uiduis reticere? Erat
omissus molestum, neq eos tam istius homis pdus subita letitia
q homis amplissimi noua gratulatio comouebat. Cupiebi dissi
mulare me id molestt ferre cupiebam ai dolorem multu tegere
et taciturnitate celare. Erat aut illis ipis diebus cii. pp. re.
designati sortirentur et M. metello obtigisset ut is de pecuis
repetundis quereret, mirabatur in tanta gratulationem isti et
from, ut is quoq domu nuntios mitteret, qui uxori sue nunti-
rent sanct ne hec quid res mihi placebat, neq tamopse quid
in hac sorte me tuendu mihi esset intelligebam. Num illud
et hominibus certis et quibus omia compti reppericbam testos
complures cu pecuia scribisse aliquadam senatore ad equitem
ro. et transtatos ethis quasi dare testos ad senatorem illu re-
luctos et comitiosq noct diuisores autem tribuu noctu ad istum
uocatos. Et quibus quidam qui st omia mea causa fecisse debere
arbitrabatur, eadem illa nocte ad me uenit demonstrat qua isto
ratione usus esset comemorasse illi sp liberaliter eos tentasse, et
ana cu ipse pecuia petisset et prosis consularibus pretoribusq
comitiis. Deiu et pollutu quanto uellent pecuiam sine edili-

tate deterruisse. hoc alios negasse audere alios respondisse no pa-
tare, id pferi posse inuentu tam et forte amicu et trade familia
q. uerrem romilus et optima diuisore disciplina patris istius distipli-
nu atq amicu qui gugeretis militibus depositis id
st pfecturu polluteretur, et fuisse tam no milios qui una fruios st
et duterent. Eq cu ea esset, sunt beninole ato me ut magnope
caueret admonebat. Sollicitabar rebus manb una atq pecuiis
tempe. Urgebant comitia et his ipis appugnabar grandi pecuia
instabat iudicium et quoq negocio fieri. Suiliensis mirabantur
agere, que adiudicia pinebant, libere. Comitios metu deterrebi
petitioni toto ato seruire pp iudicium non licebat minari denique
diuisoribus nemo no audet ppea q eos intelligeret uidebam me hoc
iudicio districtu atq obligatu futuru. Atq hoc ipo tempe similis
denuciatu est: audio pro abhortensio domu adillu ut uenisset
siculos sunt in eo liberos fuisse qui q obrem arcessebantur cu intelli-
gerent uenisse. Interea comitia nra, quoq iste st ut ceteroq hoc
ato comitioq dominu et arbitrabatur heri capta sunt, cunctat
ust homo potens cu filio blando et gratioso circutribus paternos
amicos hoc est diuisores appellare omis et comenire. Eq id
cu est intellectu et ata diutissime, fecit ato libentissime p. re. ut
cuius diuitiis me de fide deduceret no potuisset, ne eiusde
pecuia de honore deiceret posteaq illa pecuiis magna cura
liberatus sum ato capi multo magis uacuo ac soluto, et magis
nisi de iudicio agere et cogitare. Reppero nisi hec ab istis
consilia uita constituta, ut quecuiq opus est, ea sibi comparet
tur, ut apud M. metellu amicissimu dein hortensiu com-
silem no stelio sed et q metellu, qui eq isti sit amicus, atten-
dit. Dedit eim progeniem suis uoluntatis cuiusmodi ut iste pro-
gnatius iam reddidisse uideatur. An me tacitumu tantis de-
rebus existimanistis et me in tanto rei p. estimatoreq neq
accersit alter meus designatus, scribas nominat nomulli, ppea q
q metellus est pretor in scribis cu his uta loquitur st cohiste
et fratre suu alteru prouincia scribam, alteru est questionis
de pecuiis repetundis ne noceri possit multos q nobis et

proniss̃. q̃ quid est quęso metelle indutiũ corrũpe ꝙ hoc nõ est.
testes pręstitim sicilos timidos hostes et afflictos nõ sblũ auctt deterrẽ
sed etiã consulari metu et duoꝝ ptoꝝ pturit. q̃ quid faceret pro homĩe
innocentĩ et ꝓpinquo cũ pp hostem pdutissimũ atq; alutissimũ de offo
ac dignitate de cedo et comitijs ut qđ ille dictitat alicui quite igno-
rat uerũ et uidetur. Nam ꝭ uerem dubit aubat te nõ facto ut
ceteros ejurare familia, sed opa sua consulem fruim. Duo q̃ consul
et questor erunt et illius uolumtate non sblũ effugiemus inquit
hostem in querendo nimiũ diligentem, nimiũ ppti ẽstimatiõ. M.
galabrionem arridet et nobis illud uidẽo est. M. cęsonius collega no-
stri arrogãs homo in rebus uilissimis spectatus et cognitus, quĩ mi-
nime expediat et into consilio quod contemur aliqua rõe comũ
pt. ꝓpea q̃ uam aliã cũ uidet in uniuerso consilio fuisset turpiss
mũ illud facimus nõ sblũ grauiter tulit sed etiã in medijs protulit
hẽ. uid. ex. kl. uiñ. nõ hẽmus. q. malliũ et. q. cornificiũ duos
seuerissimos atq; integerrimos uid. qđ. tri. pl. cũ erunt uid nõ
hẽmus. P. sulpitius uidẽo tristis et integer magistratum inieat
nemo est. nõ. deterrb. M. creperejus ex acerrima illa equestri
familia et disciplina. L. cassius ex familia tũ ad cęteros reb.
tũ ad uidendum seuerissimus. Ctt. tremellius homo summa reli-
gione et diligentia: Tres hi hostes ceteros tribuni militares ex
designati ex. kl. ianũ. nõ uidebunt. Subsortiemur et in M.
metelli lociũ qm̃ si huic usti ꝓfuturus est quęstioni, ita stomachi
kl. ianũ. et ppli. ro. et propter consilio tato cõmutato magnus accu-
satoribus minas, magnãq; uidutię expectationem ad nrum arbitriũ
libidinęq; eludemus. Horã sunt hodie ex. hom nona cõsurr
repletis huic diem iam ne numerat quid. x. dies sunt aũ ludos
uotiuos quos. gn. pompeius fouius est hi ludi dies. xv. auferti.
eũ continuo romanis sequentur ita ꝓpe. xl. diebus interpositis et
accusando facile ad ludos uictorię. Cum hic plebeios et conjunctos
sim quos aut nulli aut pauci dies ad agendum futuri sunt, ita de-
fessa ac refrigerata hac ẽxsatione rem integram ad M. metelli
et uenturam. quĩ ego hostem si eius fidei diffisus eem uid, non te-
muissem. Hunc tamẽ eo aio sum, ut eo uid q̃ pr hanc rem iudicij

ũ deniq; ex ad ea q̃ anobus
dra erunt rnsiuros et arbi
trantur

malim et uinato suã q̃ inuinato alicui tabellas cõmittere. Hinc ego
uid iam nos consulo quid mihi faciendũ putem? idem consilij in
profecto tarditi debeo quod ego met mihi necessario capiendum
intellego. Si utar ad dicendum meo legitimo tempore mei labores
industrię diligentiaq; capiam fructũ et ex accusatione pfectam
et nemo unq̃s post horum memoriam paratior, uigilantior
compositior aduidutiũ uenisse uidebitur. Sz in hac laude industrię
nec reus ne elabatur summum periculum est. q̃ uid est ꝙ q̃ fieri
possit? non obscurũ opinor neq; abstondutiũ fructũ istum
laudis qui ex perpetua oratę pręcipi potuit in illa tpa reponemus.
Hunc hostem tabulis testib privatis publicisq; litis, auctoritatibusq;
accusemus. Rei omissi mihi terũ hortensi duũ aptet. Si te metũ
dicendo ac diluendis criminibus in hac causa contendere putant
ego quoq; in accusando atq; in expiandis criminibus operam re-
ponerem. Nunc cũ pugnare contra me instituisti nõ tam ętas
natura q̃ et ustus tempus et causa malitiosę nectit est ustius-
mõi rei aliquo consilio obsistere. Tua ratio est ut prius binos lu-
dos in respondendo incipias mea ut aũ primos ludos cõpedire.
ita fiet ut tua usta ratio ẽxistimetur astuta mei hoc consilij
necessarij. Ubi illud quod instituerant ducere: mihi rei terũ
et huiusmõi est. Ego cũ hanc coam scirlos rogatu retexissem
id quod mihi amplũ et predarũ ẽxstimassem, cos utile mei
fidei, diligentiaq; periculum facere qui innocentię abstinentiaq;
ferissent, tum susceptio negotio, munus mihi qddã propositũ
in quo mea in rem p. uoluntate. p. r. perspicere poss. Hanc
illud mihi negnaq; dignũ industria conatuq; meo uidebatur
ustũ ame in uidutiũ iam olim uidutio rẽdimendi uocari
nisi intollerabilis potentia ętas cupiditasq; qua pleriq; annos
in quibusdam uidutijs usus es. ętas in ustus hostis desperan
cautes interponeretur. Hunc uid qm̃ ex et oio dicatio regnoq;
uidutioꝝ tantopę delectat, et sunt hostes quos libidinis in
familias sue neq; prudent neq; tedent qui quasi destitu
strei in odiũ offensionesq; ppli. ro. inuerent uidemur. Hoc ne
profitetur susceperisse magnũ fortasse nomis et nõ periculosum

uex tam dignū in quo oīs ntros ptatis industrieq; mee cōtenderem
quū totus ordo pantoz improbitatē etaudaciā pmitur etiurgetur
infamiū iudiciozū. profitebor huic quū oīum me inimicū accusato-
rem odiosum, assiduū acerbū aduersariū th mihi sumo, th in deposito
quod agam in magistratu qđ agam et eo loco et quo p.r. et. sct. iam sepe
hīt de rep. ac de hominibus improbis voluit: hoc minus edilitatis
mee. p.r. amplissimū pulcherrimū pollutor monebo predibo ante de-
nūtio qui aut deponet, aut recipet aut accipet aut pollutori, aut
sequestres, aut interpretes corrupendi iudicij solent et quicq; alt̄ius
rem aut potentiam, aut impudentiā sua professi sunt abstinentem
in hoc iudicio manus abegq; a sestertio nephario. Erit ergo consul
hortensius cū summo imperio et pstate. Ego aut edilius hoc est paulo
amplius q̄ privatus tam hoc huiusmodi res est, q̄ me actorū et
pollutor, utor p.r. grato atq; iocunda aut ipse consul in hac causa
pmet minus etiā si fieri possit q̄ privatus et videatur. Omitto nōn
cōmemorabunt, sed et expositis certis rebus agetur, que int. x.
annos postaq; iudicia ad senatū translata sunt, in rebus iudican-
dis nepharie flagitiosteq; facta sunt. Cognoscet et me ppte. ro.
quid sit, quobrem eum equester ordo iudicaret, annos ipse quīqua-
ginta continuos nullo iudice equitē ro. iudicante ne tenuissima
quidē suspitio accepte pecunie obrem iudicandam constituta sit
q̄ iudicijs ad senatorium ordinē translatis, sublataq; pptē ro. sum
quemq; mrem pstare, q. validius dampnatus dixerit minoris
xxx. pretorium hominem honeste nō posse dampnari.
Quid fiet q. p. septimio senatore dampnato. q. hortensio stante
de pecunijs repetundis lis estimata sit eo nōie, qđ ille obrem
iudicandam accepisset: q. in. c. herennio: q. in. c. popilio senatorib⁹
qui ambo peculatus dampnati sunt, q. in. M. actilio qui de mue
statē dampnatus est. hoc planū fiet est pecuniam obrem iudican-
dam accepisse, q. inuenti sunt senatores qui. c. uerre stante ur
bano sortiente exirent in eum reū quē in cognita causa cōdemp-
narent q. inuentus est senator qui cū iudex esset in eodē iudicio a
reo pecuniam reciperet, quo iudicio diuideret, et ab accusatore ut
reū dampnaret. Jam nō quo illam labem ignominiam calamitatē q;

totius ordinis conquestus: hoc fuit in hac ciuitate cū senatorius
ordo iudicaret ut discoloribus signis uiatorq; horum sine notarem
h et omia diligenter severeq; acturū et pollutor, quo me tandē aio
fore putetis, siquid in hoc ipse iudicio intellexero simile alique rei
et uiolatū atq; cōmissum, cū presertim planū facere multis testib⁹
possim. C. uterem in similes multis audientibus sepe dixisse se
hīt hoīem potentem, cuius fiducia prouinciam spoliaret, neq; sibi
soli pecuniam quereret. Sed ita triennio illud ptum est iudicijs
distributū hīt ut sero pclarū agi diceret, si annus ei questui
in rem sua contigisset, alterū patronis et defensoribus suis tradi
tertiū illū uberrimū questuosissimū q. annū totū iudicibus re-
seruaret. Et quo mihi uenit in mentem illud dicere quod. M.
galabrione nuper in reijcundis pecunijs iudicibus cōmemora-
rem intellexi me hemēter. p.r. cōmoueri me arbitrari fore uiri
tiones ut essent legatos ad. p.r. mitterent, ut lex de pecunijs repe
tundis iudiciūq; tolleretur. Si. H. iudicia sint, tantū unū quemq;
ablaturū putant quantū sibi ac liberis suis satis et arbitrant
tur. Nunc q. tuismodi iudicia sint, tantū unū quēq; auferre
quantū sibi patronis, adhocatis. p.r. iudicibus satis futurum
sit. hoc profecto infinitū est si auarissimi hoīs cupiditati
satisfactū posse nocentissime uictorie nō posse. O cōmemoran
da iudicia, pclaraq; existimatione nri ordinis cū seruij pptē. rō.
iudicia de pecunijs repetundis fieri uolunt que a maioribus nris
seruorū causa computata sunt. an iste unq̄ de se bona spem habuisset
nisi de uobis malam opinionem aio imbibisset quo maiore etiā si
fieri posset apud uos odio est debet q. est apud. po. ro. cū in ama-
ritia stetisset, puero uos sui similes arbitraretur cui loco p deos
immortales iudices consulite ac prouidete moneo predicoq; id
quod intelligo tempus opportunissimū uobis hoc diuinitus datū est
ut odio in iudicia, infamiā turpitudini totū ordinē liberetis, nitia
in iudicijs severitas, nulla religio, nulla denique existimatio esse
iudicēt. Itaq; a pp. ro. cōtemnimur, desperamur, graui diuturnoq;
flagramus infamia. Neq. n. ulla alia obrem. p.r. tribunitiam
potestatem tanto studio requisiuit: qq. cū posset uerba illa postere

uidebatur re uera uidua portebat. Neq; huc q; catulu horu sapientissimu atq; amplissimu fugit. qui. CN. pom. uiro fortissimo et clarissimo de tribunitia pfatt referenti cu eet senatus regatus hoc initio est. Quina cu aucte usus. P. c. uidua male et flagitiose tueri. q; si in rebus uidicandis. po. ro. estimationi satisfacere uoluissent. no tantope horu fuisse tribunitam pfatem desideraturos, ipe denigat. CN. pom. cu primu contionat aduerbem consul designatus habuit ubi gd maxe expectari uidebatur: ostendit se tribunitia potestatem restituturu: trux est in eo streptus et grata contionis admiratio. Idem in ea contionat cu dixisset. populatos, uexatosq; et puincias: uidua aut turpe ac flagitiosu fieri et rei pe prouidere ac consulere uelle; tu no non streptu, sed maxo clamore, suum significauit uolumtate. Nunc aut horis in speculis sumt. obseruantq; quidnamu se unusquisq; nru gerat in retinenda religone conseruandisq; legibus. Videor adhuc post legem tributam, unum senatorem uel teruissimu et damnatu. quadtam etsi no pphe dunt. tam magnope q; laudent no hunt. Nulla est. N. laus ubi et integru ubi nemo est qui aut possit, aut conetur corrupe. hoc e uidutiu in quo nos de reo. p. et de uobis uidebit. In hoc hoc statuetur possit ne senatoribus uidicantibus homo nocentissimus pernitiosissimusq; dampnari. Deu est huiusmodi reus in q hoc nihil sit pter sumas pectata, maximaq; pericula, ut si liberatus sit, nulla alia suspitio nisi ea que turpissima est. reside possit no grata, no cogitatione, no aliis recte factis: no denigs aliquo mediocri uitio tot tantaq; eius uitia sublenata et existimabitur: Postremo ego eam sic agam uid. euisnodi res ita notas ita testatas, ita magnas, ita manifestas proferam. ut nemo ob nobis ut istu absoluatis p gram conetur contendere: hec aut certa uiam atq; rem qui omes illoz conatus uestigare et consequi possim. ita res agetur ut in eoz consilijs omnibus no nre aures horum, sed etiam oculi. p. r. uersetur uidentur nos aliquot iam y annos contepta huic ordini turpitudinem atq; infamia delere potestis. Constat uisq; omes post h uidua quibus nunc utimur, nullu hoc splendore atq; hac dignitate cosiliu fuisse.

hec siquid erit offensum, omes horis no iam exercite ordine, alios magis idoneos quod fieri no pot, q alii ordinem adres uidendas querendum arbitrabuntur. Quapp primu adijs imortalibus gd speare nr uidetur. h idc uid peto: ut in hoc uidicio nemo improbus pter eum qui iam pridem inuitus repetatur. Deu si plures improbi fuerit, hoc uobis, hoc. p. r. uidicio confirmo, mihi me hercle mihi prius q uim pericula q in illos improbitatem pequendam defuturam. Vtq; qd ego laboribus, periculis inimicitijsq; meis tu cu admissum erit. deinde, seuerit me et pteritu pollutor, id me acridat, tu tua sapietia, tua aucte diligentia. M. galabriu potes prouidere. Sustinet eam uidutiaq;, sustinet eam seueritate, integritate, fide, religione sustinet eam senatus, ut si hoc uidicio probatus cu ppto. ro. et in laude et in gra ee possit. Cogita quo loco sis, gd debeat. pō. ro. qd reddere maioribus tuis debeas, fac tibi patena legis actis ueteris in mentem, qua lege. p. r. de pecunijs repetundis, optis uidutijs, severissimisq; uidicibus usus est. Circumstat te simile auctes que te obliuisci laudis domestice no sinant, que te dies noctesq; cohortent, fortissimu tibi pem, sapientissimu auu, grauissimum patrem fuisse. Quant si gloriosis pribus uiris et patrimoniam corpus ad resistendu hostibus audacissimis, si auus steuole prudentes ad prospiciendas insidias, que tue atq; boze fame comparatur. si soceri stauri constantia ut nequis de te uera et certa possit sua demouere, intelliget. p. r. integerrimo atq; honestissimo ptore, delectaq; consilio nostro tu magnitudine pest plus habuisse momenti ad suspitionem eius q; ad rationem saluti. Mihi certu est no committere ut in hac causa pr nobis, consilijsq; mu retur, no patiar rem in id tempus adduci, ut si quis adhuc strenuis desiderator consules no monuerunt eos nouo et acres ferent, eos cu lictores consulu uocent: ut hodie missi antea fortis atq; amici. p. r. nec strui ac supplices no mo uis sua fortunasq; omes eoz impio amittent, uerz etia deplorandi uitus sui pestem no habebunt. Non sinet profecto ira nra parata. xxx. diebz ppetua, tu nobis denigs redat, aut cu arcatio nra in oblitione diuturnitatis adducta sit. Non committam ut eum res uidue

cū hec frequentia totius italię roma discessit, quę cōuenit meo tpr un-
dique comitioq; uidituroq; censendiq; causa huius uidui et laudi et
fructū et offensionis patrilū unius laborem solicitudinēq; uestram
scientiā qd agatur memoriāq; quid iquoq; dictū sit omnū puto et eos
tere. Faciā hoc nō nouū, sed ab alijs qui nūc principes urię ciuitatis
sunt, animū ut testibꝫ utar statuā. Illud amt nouū cognoscetis, q
uta testes constituā, ut crimā totū explicem ubi id interrogandę argu
mentis, atq; rōe firmauero, cū testes ad crimā accomodem, ut nihil
inter illam usitatā actionem desiderat altā actōē audiet.
Nunc id quod fortunis rōe fortunę ut melius illoꝝ cōsilio nostro
ornaremus, necessario fieri intelligent. hec prima actiōis erit
accusatio. Duximus. C. uerrē enim multa libidinose, multa crude-
liter in ciues romanos, atq; socios, multa in deos hoīes q; ne-
phariē fecerit: cū pterea. cccc. et scripta contra leges abstulis-
se etiā si spatiū adhibendi nrō cōmodo uacuoq; diē habuis-
mus: tamē oīno longa nihil fuisse dixi.

M. T. Ciceronis Accusationum in verrē L. iii. incipit.

Eminē unum arbitror uid. huic phoste dies
fore nullū atq; hanc opinionem. p. r. fuisse. c.
uerrē altā actionē responsurū nō ee neq; ad
uidituū assiturū, quę fama nō adueio sblā
emanarat qđ iste recte statuerat ac deliberauerat nō adee. ut
tam etiā q nemo quemq; tam audacem, tam amentem tam ipu-
dentem, fore arbitrabatur, qui tam nepariis ctibus, tā multis
testibus euictus ora uid. aspiceret, aut os suū. p. r. oīdere au-
deret. Est ide uerres qui fuit semper proiectus ut audendi
sic paratus, ad audendi ps̄to est respondet. defenditur neq;
quid sibi reliqui fecit, ut turpissimis in rebus cū manifesto
teneatur si reticeat. eq; absit, tam impudenter sua pudenter
et uerū quęsisse uideatur. Patior uid. et nō moleste fero me la-
boris mei, nos uirtutis nostrę fructū ee laturos. Nam si iste
id fecisset, quod primo statuerat, ut non adeet minus aliqsto q mihi
opus est, cognoscetur, quid ego in hac actatione componda, constitu-
endaq elaborassem: unā nō laus tenuis plane atq obscura uid
esset: neq. n. q ab nobis ppti. ro. expectat, neq eo pōt ee celeritas,
si condempnatus sit is, qui adee noluit. Etsi fortis futurus in eo
quē nemo sit ausus defendere; ymō nō adsit, rndeat, summis
opibus, summo studio potentissimoꝝ hoīum defendatur. Certe et
meā diligentia, cū illoꝝ hoīum cupiditate, unā integritas cum
illius pcē. testiū constantia, cum illius paternoꝝ minis atque
potentia, cū demū illa uicta uidebimus, cū intentionem, certamaq;
uenerit. Absens si iste est dampnatus, nō tam sibi consuluisse
q uidisse urę laudi uiderem. Neq. n. salus ulla rei. p. intellige
diligenter, reiectis ab actatore uiduis, sociis, legibus. r. p. structoris
consilio maxie posse defendi: neq; tanta fortunis ouium perni-
ties pōt accidere q opinionem. p. r. eorum uetustatis, integritatis,
fidei, religionis abhoc ordine abūduari. Itaq; mihi uidetur ma-
gnam et maxie egram et prope desperatam. r. p. partē sustepisse,
neq in eo magis mea q uestre laudi existimationi seruisse.
Cessit enim admuidū uidituoꝝ leuandā, uniuersionē q colen-
dam, ut cū hec res pro uoluntate ppti. ro. est uidicata, aliquo
ex parte mea diligentia constituta auctas uidituoꝝ uideret,
postremo ut est hoc uidiciū ut finis uidiciorū controuersię
constitueretur. Etenim sint dubio uid. in hac causa res uidi-
cium addituir reus est. enim nocentissimus, qui si rōdemp-
natus desinent hoīes dicere, hic uidicijs pecuniam pluriumum
posse. Sin absoluitur desinemus nos de uidicijs transferendis
recusare. tam etsi de absolutione istius neq ipse eum speret
neq. p. r. meruit. De impudentia simili quod adest, q mi-
dati sunt, qui mirentur in pe eius audaciā atq amentiā
neq quid mirandi uidetur. Multos enim et uidos et iheres
impune nepharieq cōmisit: quoꝝ stelerū pena aqua et
ignis, consiliogq deducitur. Agunt ei pricipuam penā rui
roāoꝝ, quoꝝ partim seruili pressit, partē in uincula neciam
parti implorantes ui ac libertatem et ciuitatis iure restituit.

Capiūt enim ad supplicū dij patrij quisti inuentus est qui est cōplex parentū abreptos filios adnecterem duceret et parentes pietū pro sepulturis liberū posteret, religiones nō cerimoniasq; omnū sacra famosq; violate, simulacraq; deoꝝ quę nō nō et suis templis ablata sunt: sed etiā iacent in tenebris abusto retrusa atq; abdito consistere eius animo sinit furor atq; amentia non sinit, neq; iste mihi uidetur sc̄e ad damnationē offerre sibi, neq; hoc auaritię supplicio comuni, qui tot sceleribus obstrictus est cōtentus est singularem quamdā penam usus inanis atq; importuna natura desiderat. Non id sibi quęritur, ut isto dempto bona restituantur his quibus erepta sunt: sed et religiones deoꝝ immortaliū et pacis, et ciuiū. ro. cruciatus multoꝝq; innocentū sanguis usus supplicio luendus est. nō enim furē, sed ereptore nō adulterū, sed expugnatorem pudicitię, nō sacrilegū, sed hostē sacraq; religionū, nō sicarium, sed crudelissimū carnificem ciuii, sceleratiq; in urbem uidetis adduximus, ut ego hūc unū eiusmodi rei post hominū memoriā fuisse arbitrer, qui damnū expediret. Nam quis hoc nō intelligit istū absolutū dijs hominibusq; inuitis, eum examinio .p.r. eripi nullo mō posse. Quis tā non exspirit preclare nobiscum actū iri, si .p.r. usus unus supplicio contentus erit. At nō sic statuerunt, nō istū manibus iam sceleribus concepisse, cū fama spoliaret, cū tot hominū lacrimas retineret, cū ciuis. ro. morte, cruciatu cruce afficeret, cum pdonū duces accepta pecunia dimisit, qd eos sequius istū tot tam graues tam nefariis sceleribus coactum uitam suam sibi liberaret. Non est: nō est in hoc ciuis pecuniā locus uidetur, nō is est reus nō id tempus, nō id consilium metuo, neqd arrogantius apud tales uiros uidetur dicere, nec actor quid est cū cui reus tam nocens tam pdutus, tam uictus, aut occulte subripi aut palam eripi possit. hos ego uidentibus nō probabo. Ceterum contra leges pecū accepisse. Sustinebunt tales uiri sc̄e tot senatoribus tot equitibus. ro. tot ciuitatibus, tot hominibus honestissimis et tam illustri prouincia tot pstoꝝ, priuatorumq; lītis nō credidisse tanto .p.r. uoluntati restitisse. Sustinebunt. Replemus

ciuitū uiuū ad aliud uidituū pducere poterimus. quibus probemus istū in questum peruenisse. pr. Ch. carboni cornelio datā auertisse. quibus ex eadem istū alieno nomine a questoribus urbanis quod priori actum duduxisse pecū absoluisse. Cum qui et in eo quoq; audacia eius reprehendant: q aliquot nominibus de capite quantū cōmodum fuerit frumenti demensum detraxit. Cum etiā fortasse uidetis qui illū eius peculatū uel acerrime uindicandū putent: q iste M. marcelli et .p. affectati monumenti quę nōie illoꝝ re uera .p.r. esset et haberentur epiphanis religiosissimis, et urbis pulchritudini atq; amicoꝝ nō dubitauit auferre. Enectus et spoliatus etiā uidetis meditetur de duribus hostiū quos accepto pecuniā liberauit. Videat qd de illis rideat, quos in eo loci subditos domi suę retinuit. Quem nō sibi quotidianum nīe crimen, uelut et quo pacto suę restitui possit mederi. Meminerit se priore actione clamore .p.r. iste atque inimici ciuitatis confessum et duces pdonū iste securi non esse peussos se iam tū et meritū ne sibi crimini daret eos iste pecū liberatos fateatur id quod negari nō pōt se priuatū hostem prędonū duces uinos atq; inclusos domi suę posteaq; romā reduxit: ipseq; dum plurimum temuisse hoc in illo maiestatis uidetur si luisset sibi offendere, ego quōmodo comitem, et th quoq; euasisset proficisci eo quo me iampridē uocat .p.r. De uirtute. M. libertatis et ciuitatis suū putat esse uidituū et recte putat, confringat iste sane in suis consiliis senatoria, quęstionem autem perimat. Euolet et nīe senectute mihi credite artioribus apud .p.r. laqueis tenebris. credite hīs equitibus. ro. p.r. qui ad nos ania producti testes ipse in spectantibus ab usto ciue. ro. qui cognitores hoīs honestos dum sublatū ē in cruce destituit. Credent omēs quīq; et xxxm. hoī quissimo atq; ornatissimo. M. anio qui se gestorem ciue romanū securi percussum se esse dixit. Audietur .a. p. r. uir primarius equitis. ro. L. flaminius qui suis familiare herennium negociatorem et affinem cū eum sinacusis amplius centū et. R. cognoscerent lacrimantesq; defenderent, pro testimonio dixit securi esse percussum. Probabit fidem et auctem

et religionem suam. L. suetius homo omnib ornamentis pditus q
uiratus apud nos dixit multos et. ro. in lautumijs ustus ipterio
crudelissime puim mortt et mutatos. hanc ego cam cū agam
benefitio. p. r. de supiore loco nō uereor, ne aut ustū uis ulla expti
suffragijs eripe aut a me ullū munus edulcatus amplius aut
gratius ppli. ro. et possit. Q. uapp omes in hoc uidetis conentur
omia nihil est cum qđ in hac causa peccare uid quisq nisi uro
periculo possit. Mea quid ratio cū in pteritis rebs est cognita, tum
in reliquis explorata atq prouisa est. Ego meū studiū in re p.
iam ullo tpe ostendi: cū longo interuallo uetterem cōsuetudine
retuli et rogatu sociorū atq amicorū. p. r. meorū aut necessa
riorū nom hanc audacissimi retuli. Q. meū frum lectissimi
uiri atq ornatissimi coiere et nobis comphures fuere ita pro
bauerunt, ut ei qui ustius questor fuisset, et ab isto lesus in
muritas iustas psequeretur, nō mō defendendi nanc sedre
subscribendi quid cū postularet facerem pfatem. hystrihā sum
ingredi causā profectus, quo in negotio industriā meam
celeritas reditionis, diligentia multitudo ipāz et testiū decla
rat. pudore nō ac religionem q cū uerissem senator ad so
cios. p. r. qui in ea prouincia questor fuissem ad hospites
meos ac necessarios causā eos defensor deneri potuisq ad
eos qui a me auxilia petiuissent. Nomini meus aduentus
laboni aut sumptui, neq. p. neq; priuatim fuit. Deny. si qui
rendo tantā hīa, quantā hre poterunt ustos studio quos it
uexarat. Romā ut eo scribā redij cū iste atq ustius amici
hostes lauti et urbani sermones huiusmōi dissipassent, quo
eos retardarent, ne magna pecunia abuera accusatione
ee deducta, tamet si probabatur: nemini q eo scribā testes
erant hi qui questorem me in prouincia cognouerat, et hanc
hostes mazie illustres, qui ut ipi noti sunt, sic unum unumquēq
optie norūt, tamē usq eo timui neq quis de mea atq integritate
dubitaret et donec ad reuiendos uidubus nō nullos meorū
nra pactionis suspitionem nō tuc uitasse, cū in ipa arbitrio
eoz industria diligentia probaretur. uti reyi uid, ut hoc

constet post huc statū. p. r. quo nūc utimur simili splendore et
dignitate consiliū nullū fuisse. quā iste laudem eorem aut sibi et
meū, quē cū. p. galbani uidetis reijcisset. M. lucretiū retinuit
et cū eius patronis et eo quereret cur suos familiarissimos. sic
peducta. Q. ro
Q. nimiū reiji pos
sub est, rūdit q eos in uidendo nimiū sui uiris sueq; rogo
steret. stetq uidi reiecto spebam iam omne meū uobiscum
et cōt putabam nō solū notis, sed etiā ignotis probata mea
fidem ee et diligentia, q me non fefellit. Nam comitys mey
cū ista infinita largitione contra me uteretur. p. r. uideamus
ustius periculum, quē apud me cōtra fidem meā nihil potius, sed
apud se contra honorem meū nihil posse debere. Q. uo quidem
die primū uidetis citati in hūc reū consedistis. Q. uis tam
inimicus huic ordini fuit? quis tam nouus rex uidetur
uidendus cupidus, qui nō confestim conspectuq uro cōmoueret?
Cum in eo ura mihi dignitas fructū diligentie referret, id sum
asseruus ut una hora qua cepi dicere reo audari, pene so
pitus perdito spem uidendi corrigendi paueren, ut primo die
testiū tanto nūo et tanto. p. r. uideret upō absoluto. r. p.
stare nō posse ut alterū dies amicis ustius et defensoribus nō
mō spem uictorie, sed eā uoluntatem defensionis auferret.
ut tertius diem sic hostes prosterneret. ut morbo simulato
nō quid rūderet, sed quē admoum non responderet. deliberaret
dem reliquis diebus hīs crebris, hīs testibus, hīs prouincialibus
sic obstructus atq oppressus est, ut his ludoz diebz intpositus
neq; astū compendi natū, sed condemnatū uideret. Q. uapp
ego q. me attinet uidetis uiri, nō eim spolia. c. uenis, q eo es
timationem. p. r. contempsi cū causa mea fuit accedere ad
arcendū uidetis. Q. uis causa fuit illustrior quā illustri
q; uniciam defensorem constituti et delegi. r. p. consulere
Q. quid eam. r. p. honestius q; in tanta in uidia uidetur ad hoc
hostem innocentem, cuius damnatio totus ordo cū. p. r. et l
laude et in qua possit ee. Ostendere ac psuadere hostem
innocentē adductū ee. Q. uis est. in. p. r. qui hoc nō expore

actōne abstulerit ouīm ante damnatoꝝ sceleꝛa furta flagi
tia si in unū lorū conferant, uix cū huius parua parte equeꝛi
conferꝛi qꝫ possit. Vos qđ aduꝛsum famę estimationem salu
temq; eoꝝ ptinet, iudices prospicite. et aliter atq; consulite
splendor uꝛr facit utpeꝛeare sine summo rei.p. detrimēto ac pericło
nō possitis. Non.n. pōt stare p.r. et alios in statu, qui recte
possint iudicare, nos si nō potueritis recte est, cū de toto ordīe
desperauit. Aliud q̄ genus hoīm, atq; alia iudicioꝝ rōnem reꝑit
hoc si nobis ideo leuius uidetur q̄ putatis oms nos mēt ipi
neriberis ang probarit p.r. fidem unam et religionē nō
potueritis, eo uobis uidendi ꝑēa erepta sit. Deū etiam illud
cogitate quanto periclo uenturi simus adeos uidt quos pp odium
uīm p.r. de nobis uoluīt iudicare. Vꝛa uobis dicā id quod ín
telligi iudices, homines scitote et quidā quos tantū odiū uīi
ordinis teneat, ut h palam iam dicaꝛent se ustū quē sciant
et hoīem improbissimū hoc uno nocte absolui uelle, ut a se
nata iudicia p ignoꝛantiam, turpitudinemq; auertant, hec me
res plurib uidt uerbis uobiscū agere coegit nō timoꝛ meus
de uīa fide, sed ꝑes illoꝝ nouę, quę cū uenerem aperto subito
ad iudiciū retroꝛsisset, nō nulli suspicati sunt nō sine consi
lio eoꝝ tam repente et mutatū. Hunc nouo quęrimoꝛe
genē uti possit hortensius, et ea dicere oppimi reū de q̄ nihil
dicat accūator, nihil est tam periculosum fortuīs innocentiū q̄ tacē
aduersarios, et ne alt q̄ ego uelim meū laudet ingeniū, cum
dicat se multa dixisse: sublenaturū fuisse: eiq̄ cōtra dice
rem, q̄ nō dicęri perdidisse: Morem illi geram, utar oratiōe
perpetua, nō q̄m hoc sit necē, utꝛ ut exꝑar utrū illē ferat mo
lestius tunc tacuisse: an nūc dicere hic tu fortasse eris diligēs
neq̄ ego horā de mea legitimā horis remittam, nisi oīa ip
sa mihi lege concessum ē ab usus ego ero querere deū atq;
hoīum fidem implorabis circūueniri. C. uerre q̄ accūator nōn
tam diu q̄ diu lubet dicere. Q. mihi lex mea cōdat eo mihi
nō uti libebit: nam accūandi in tempus in ea causa datū ē
ut possem oꝛāt mea cruda ramosq; explicare: hoc si non utor

nō tibi iniuriā facio. Redde in eo uiꝛt aliquid et cōmode detrahe
tam enim iniquę rogaꝛis oꝑtet tacē quid q̄ aliter cōdemnari
reus non pōt, quis sit nocens. Sed q̄ tu molestē tulisti ante aliquid
factum ē quo minus ista condemnari possit. Nam causa cognita
multi possunt absolui, incognita quid condemnari nemo pōt
admō.n. compendi natū q̄d habet lex iniq̄ molestissimū hoc ut causa
ducatur, q̄ aūt mea causa potiuꝰ est constituta, q̄ tua aut nihilo
tua potius q̄ mea. Nam si hoc ducere est cōmodū, certe utriusq;
cōe est, si enim qui posteriuꝰ dixit opus est redargui accūatoꝝ
causa, ut hic ageretur, constitutū est. Vꝛa ut opinoꝛ glauciꝰ
primus tulit ut compendi narraretur reus antea ut iudicari
ꝑ posset, uel amplius pronūtiari. Vꝛā q̄ putas legē, mollioꝛē
opinoꝛ illam uetere, qua uel rite absolui, uel tarde cōdemnari
licebat. Ego tibi illam aciliam legē restituo, qua lege multi
simul accūati semel ꝺrā causā, semel auctis testib cōdemnati
sunt, neq; q̄ tam manifestis neq; tantis crimiib quantis
tu commiseris: putate nō hanc tam atroꝛi, sed illa lege mitiꝰ
me tamē ducere. Accūbo, respondebo testibus editis uꝛa mitteꝛ
in consiliū, ut ecū si lex ampliandi faciat ꝑtem, tamē ut
turpe sibi existimet nō primo iudicare. Vꝛa si tamē roḡ
si opus est: parū ne integra est dissimulans hortensi q̄d
sepe in dicendo expti sumus, quis nos magnopē auctōi ung
in hoc quid̄ genē caueꝛe, ubi aliquid ereptū aut ablatum in
quopiā dicitur. Hōnt aut in tabulis aut in testibus omnis
expectatio iudicū est, dici prima actione me ex futuꝛā. C.
uerren quadringenties contra legē abstulisse
quid hoc planius ēgissem, si ita narassem. Dio quidam fuit
alesinus qui cū eius filio patꝛ sacerdote hereditas ꝑpropiq;
p magnā uenisset, nihil habuit neq; negotij neq; cōtrouer
sie uerres similat, teget prouinciam messenam, hāc dedu
dionē euocauit, calumpniatoꝛes et sinū suo appōsuit
qui illam hereditatē uereri hortint cōmissam et dicerent
hac de re ostendit se ipm rogaturū, possum deinceps tota
rem explicare, deū adextremū id q̄d attinet ducere dionē

decies centena milia nummi esset ut eam certissima optineret: ppea gregis equarii eius usu abigendos curasset argenti uestisq; stragulę quod fuerit curasset auferendi. nec negi ei ego dicerem, neque eum tui negaretis magni momenti mea esset orō. Quo q tempore uide e erigeret animoq; attenderet, cū duo ipse proderet, cū ceteri q tum in sicilia negotijs dionis interfuissent cū preos ipos dies p eam dio diceret reputaret pecunias sumpsisse mutuas nō aperta et eque predia uinderasse cū tabulę uiroz bonoz prefrentur: cuiq pecuniam dioni dederint dicerent, et eam tū audisse eos inimicos suos ut uterq darent, cū amici hospites proni dionis bonis honestissi hec eadem et audisse dicerent. Opinor cū hec diceremus, tū nos audiretis, sicut audistis cū causa agi uideretur. Sicuti sunt acta oia priore actione ut in orbis omnibus nullu est in quo quisq; uirum ppetua accusatione requirat. Nego et quicq; attinebat dum, quod aut uirum cuipiam esset obscurū, aut cuiusq; oratoris eloquentiam quereret. Etenim simul ipm egisse omia cra proponerem. et explicare, ut cū rem totam in medio ppossuisse tū denicq; testē interrogarem. Itaq nō mō uos quibus est uidicandū mea oia tenetis sed etiā p.r. totam accusationē causamq cognouit. tametsi ita de me ipo loquor, quasi ego illud mea uoluntate potius q iura iniuria adductus et cerim: interposuisse accusatorem, qui cū ego mihi .c. et .x. dies sibi in sicilia postulassem .c. viii. h sibi alter postularet, mensis in tres cū crepuissent adagendū manat apparitor relinquit omne tempus huius anni me uobis remissurū putastis, ut cū horis nris eternus tubinius usi ludis interpolatis quadragesimo post die responderes demū ita tempus duceretur ut a M. glabrione pretore et a magna parte hoc uidicii ad pretorem alii, uisq; alios ueniremus. hoc si ego nō uidissem, si me omnis nō noti ignotiq; monuissent: id agi, id cogitari, in eo laborari, ut res in illud tpus rejceretur, credo si mensis horis in accusando uti uoluissem, uterer me mihi cra non supperterent: ne oro deesset, ne uacuis uiresq; defuterent, ne quę nemo prima actione defendere ausus est: cū ego hoc accusare nō possem. Ego meū consiliū tum uidiciis cū. p.r. probaui nemo e qui alia rōne uti q iuuenę

atq impudentię potuisse obsisti arbitretur: etenim qua stultitia fuissem siquā diu qui ita eripiendū redemerent in cautione uideret: cū ita cauerent si post .kl. ian. in consilio irretiui, in eam diem ego cū potuissem uitare inridissem. Nunc mihi temporis eius quod mihi ad dicendū datur, qui adeo est tam oium exponerem habenda ratio est diligenter. Itaq primū illū actū uitę turpissimū & flagitiosissimū pretermittam, nihil ame de puericię suę flagitijs, peccatisq audiet: nihil ea illa impura adolescentia sua, quę qualis fuerit aut nemistis, aut ex eo quę sui simillimū produxit: recognoscere potestis. Omia preteribo quę mihi turpia uidebuntur: neq solū q uitū audiet ulla ei quid me deceat, dicere considerabo. Vos quęso datis hoc et concedite pudori meo, ut aliquā partem de uitię impudentia reticere possim.
O mīt illud tempus quod fuit antequ iste ad magistratus ppiq.ro. accessit, beate p me solutū ac liberū. Silentur de nocturnis eius barrationibus ac uigilijs lenonū, aleatorū, seductorū nulla mentio fiat. Dariā dedecora quę res patrię eius, etas ipius pretulit pretereant, luxuries uidicia ueteris infamia patiatur eius uitia ne lingua me hanc tantā iacturā facere questor. ch. papirio cōsule fuisti abhinc annos .iiii. et .x. et ea dies ad hanc diē quę steristi in uidiciis uero: hora nulla uacua a furto, a stelere, rudebatur flagitio repletur: hi sunt anni consumpti in questura et laqueo asiatica et pretura urbana, et pretura siciliensi. Quarta hęc quadriptita disturbatio totius accusationis meę. Quęsto et s.c. prouinciam sortitus est: obtigit tibi consulatus ut cū cepisti. ch. carbone et caio papirio prouinciam optineres. erat tū dissensio ciuis de qua nihil sum dicturus quid sentire debuerit. Vnū hoc dico me eius mēs ipse ac sponte statuere te debuisse. utrū malles sentire atque defendere. Carbo grauiter ferebat sibi questorē obtigisse: hortem singulari luxuria atq inertia uictorem ornabat eum beneficijs omnib; ut diuitiis tentā pecunia attributa: nūata est prouincia questor in gallia, ueni in gallia, expectatus ad eternum consulatum cū pecunia: simul hoc primum et accepta usa est. Cognouistis horū principia magistratuū gestorū

et rei. p. administrand' auersa penuria. ꝑ. questor consule etcetera
iuriciamq; destruit. Video quid egerim, et speret sibi animam posse
aliqua afflari in hoc crie uoluntatis, discessionisq; eoꝝ quib. CN.
carbonis mortui nom odio sit, quibus illam reiectione, proditoriq;
consulis sui grata fiat fore, quia nō id cupiditate defendendę
nobilitatis, aut non studio partiū fecerit, acrio aptissime constat
etcetera prouinciamq; compilarit, et pp impudentissimi furtū au-
fugerit. Est. n. obscurū et cuiusmodi rerum earū ut possit aliquis
suspicari. C. uero q terrere nouos hostes nō potuerit, ad nobilita-
tem ꝟ est ad socios transisse, nihil ferisse pp penuriam, uidemus
narrationes quę admoūm retulerit iam ipse ostendet. q obrem
CN. carbonem reliquerit, iam et ipse uidebatur primū cognoscere
ingenuitatem. Accepi inquit uiros ducenta quinq; milia quadrige-
tos xx. nummos dedi stipendio, frumento, legatis, proquestoribus
cohortis prętorię mille quingenti quadraginta quinq;
milia quadringentos xii. nummos: reliquū arimini
sexcenta milia ꝟ est rationes referre hoc nō. Aut ego aut tu
hortensi, aut quisquis omnū retulit quid hoc est. ~ quę impuden
tia quę audacia. ~ quod ex. et tot hoīum rationib. relictis hui⁹
modi est: illa tam sexcenta milia quę neq; falso quicq; potuit
describere quibus data erant, quę et arimini scribat reliquisse
quę ipse sexcenta milia reliqua tua sunt: neq; tabulę ullę
neq; scilla uidit, neq; in tabulas relata sunt. oppidū sibi elegit
arimini, quod cū iste nōs ferebat: oppressum, direptūq; erat
nō suspicabatur: id qđ nunc sentiet. Situs multos et illa calamitate
ariminensiū testes in hanc rem reliquos est. Retira domo. P.
lentulo triario quęstorio urbanis res nouas relatasq;. R. et. S. C.
ut hoc facto nōn referat lucretet eo illarum repente factus est.
nō ut honos et dignitas nobilium restitueretur: qui illic in ea
profligatas: tam ista tua fuga nephariā productio consulis tui uide-
caretur celebrata. Mulus tuus improbus consul scelerosus horo
CN. carbo fuit, fuit alius tibi qui rem ceperit, postea tibi pecuniam
rem frumentariam nobis omnib; suas, etcetera tribus dimisit. Nam si
tibi ante displicuisset idem, fecisses quod ante post. M. pisonem quęstor

cū. L. pisoni obtigisse nō antigit peculatum, nō ad etcetera tribus profectus
es, quod de re. p. fecisti, ita fecisti, ut nec fidem tuā nec morem
maiorū, nec necessitudinē sortis lederet. etenim sibi perturbare
omnia et prosternere uolumus, totā uitā, periculosam, inuidiosā, infe-
stamq; reddimus: si nullam religionē sors habet, nullā certa
rem coniectio secundę, dubiaq; fortunę, nullam auctam mo
atq; institutā maiorū omnium est cōsul inimicus qui fuit hosti
suo. Nemo umq; sapiens proditori credendū putauit, ipse illo
cui ictus aduersus gratissimus et debuit. ei fit hoīem atq; ab etcet-
ritu suo removit. Benevento et misit apud eos quos sui par-
tis amicissimos et intelligebat, ubi iste sumq; rei, rauciq; no
cere nihil posset, ei premia postea, tam liberaliter tribuit bono
quędam proscriptos in agro beneventano diripienda cōcessit
huic honorem ut proditori nō ut amico fieret. Nunc quibus sint
hostes qui mortuū. CN. carbonem oderint, tamen hi debent, nō quid
illi arridere uoluerint, sed qd ipsi in tali re, metuendum sit,
cogitare. Cōst est hoc malum, cōsilii metus, cōst periculi. Nulle
sunt occultiores insidię qui hi quę latent in similatione
officii aut in aliqua necessitudinis nomine. Nam eū qui palam
et aduersarius facile cauendo uitare possis: hoc nō occulti
intestinū atq; domesticū malū nō mō nō etiam uetat ne etiā
opprimit anteq; prospicere atq; explorare potuīs. Ista ne nō
tu cū quęstor ad etcetera missus sis, custos nō solū pecunię
sed etiā consilii participeps animi rei. p. consiliorumq; tui habitus
es in liberis locis, sicut mos maiorū ferebat, repente reliquas,
defias, aduersarios transieris. O stelle, oportentū ultimas
terras, exportandum, nō enim pot ea natura quę tā seriis
comisit hoc uno solo scelere contenta et, necesse est semp
aliquid eiusmodi moliatur, necesse est in simili audacia pri-
dieq; uersetur. Itaq; id iste quę. CN. dolobella postea. C. mille
olo oriundo pro quęstore huic aut socio an maiore etiam hoc
necessitudo fuerit qui illa carbonis ad. V. uidiciis uoluntatis
ualere qui sortis debeat. Est. ni. CN. dolobellam quę in CN. car-
bonem fuit: nemo in ipsum ualebant crimina contulit, in istam

camq illius omẽm admiratiõ, actoresq; detulit: ipse in eũ qui
cui legatus. pul. pro questore fuerat, inimicissimũ atq; improbissimũ
testimoniũ dixit. illi miser, cũ multo et maxĩa parte ustus fructorũ
ac flagitioz inuidia conflagrãt. qd hoc hoĩe fuisset ad aliquam
spem tam pfidiosum, tam importunũ actũ refutet, qui in .CN. dolo
bellam uoluntatem neglexerit, ac uiolarit, eosq; ambos nõ solum
defuerit, sed etiã prodiderit atq; oppugnarit. Nolite questo iudices
breuitate oratiõis mee putare, neq; rẽp. maĝtudine oĩa ponde
rare. mihi. n. pterandũ uidet̃ est. ut oĩa uobis que mihi cõsti
tuta sint, possim exponere. Quorum questura ustius demonstrata,
primiq; magistratus et furto & scelere prospecto, reliqui accusate
in quibus illud tempus illamaq; proscriptionũ ac rapinarum
pterm̃issarum. Neq; ego ustium sibi ullam et eoĩ calamitate defen
sionem finã sumĩere tuis cũ certis pprijsq; criminibus arcebo.
Quorum h oĩa tpe illano et actatione citrã scripto legationem
prẽclarã cognostis. Postea. CN. dolobellã prouincia subita, ruina
constituta est, ó dij imortales quanta istã rapiditate quibus
allegationibus illam sibi legationem expugnarũt. id qđ .CN. dolo
bellã principũ mortẽ calamitosis fuit. Nam ut iste profuĝ
quantũq; uter ferat, euisnõi fuit nõ ut legatus. p.r. sed ut
quedam calamitas pswadere uideretur. In achaia pterm̃issa
minora oĩa quãq; similia fortasse aluis quoq; aliquid abs
tulerat, nihil duram nisi singulare, nisi qs si in aluũ rem
duceret, incredibile uidebatur: Magistratu sitonũ numos po
posset, nescit. Is crimẽ in uetrem tulerunt alij cũ ille nõ daret.
animaduertit improbũ, is non in audituũ genus animaduersionẽ
uidet̃. Quo uerens & quo quẽ hoĩem istũ uidentes, ignem et
lignis uiridibus atque humilibus in loco angusto fieri iussit.
Ei hoĩem uigentiũ domi nobilem. p.r. sotiũ atq; amiciũ tumo
et eruciatu seruitutis reliquit, eamq; iste signa quas tabulas
pictas et achaica subtulerit nõ dubiũ hoc loco est aluis mihi
locus adhãc rapiditatẽ demonstrandam seruatus. Athenis
audistis et ede minerue grande auri pondus ablatũ, dictum
ẽ hoc in .CN. dolobellã iudicio, domũ eius estimatũ huius ędilis

[illegible] ueneris tui?

nõ mõ ptuipem. C. uerrem, sed principem fuisse requiris? Delum
uenit, ibi et phano apollinis reliquissimo noctu clã subtulit
signa pulcherrima atq; antiquissima eaq; in onerarias nauem
conijcienda curauit. Postridie cũ famã spoliatũ uideretur, hi qui
delũ incolebant, gemitu ferebant. Est. n. tanta apud eos eius
fani religio atque antiqtas, ut in eo loco ipsum apollinẽ nudũ
ẽe arbitrent: uerbũ tamen facere non audebant, ne forte ea
res ad dolobellam illũ pineret. Tum subito tempestates ea
hortẽ sunt maxime iniq: ut nõ mõ profisisci cũ ceperet dolobella
nõ posset, sed uix in oppido consisteret. ita magni fluctus eijcie
bantur. Ei nauis illa predonis ustius onusta signis reliquis
expulsa atq; erecta fluctu frangitur in litore. signa illa apolli
nis repiũtur, iussu dolobellę reponuntur, tempestas sedatur.
Dolobella de loco profisiscitur: nõ dubito qn tamen si nullus re
sensus humanitatis nulla ratio fuit, unius religionis, nec
tamen in metu, periculo tuo, tuoz tibi scelera uenerit in mentẽ.
Post ne tibi illa spes salutis remota oĩbus cũ retardatis? deos
immortales q impius, q sceleratus, q nephandus fuisti? apolli
nem ne tu spoliare delũ ausus es, illi ne tu templo, tam
antiquo, tam sco, tam religioso manus impias ac sacrile
gas afferre conatus es, si in preterita nõbis aetibus et disci
plinis institutus esses ut ea que hijs mandata sũt, discere
atq; cognoscere, ne postea quid rum in eo ipso loco uereris
potuisti atque quod est proditũ memorię ac hijs latomis
et longo errore & fuga grauidum et iam ut pariendum
uicinam temporibus exactis confugisse delũ atq; apollinẽ
dianãq; peperisse: qua et optimi hoium illa insula dicat
post sacra putatur: tantaq; eius auctas religionis ẽ, et
semper fuit, ut nec p se quicq; cũ bellũ toti grecię dijs, hoi
busq; indixissent, et mille nõ nauiũ classem ad delũ ap
pulissent quicq; uiolarent aut uiolare aut attingere.
Hoc tu fanũ depopulari hs improbissimi atq; amentissimi au
debas. Fuit illa rapiditas tanta, que tamen extingueret
religionẽ, et si rum hoc tu cogitabas ne nũ qđ retardare,

nullū ēē tm malū, quod nō tibi pro sceleribꝫ tuis iam dū debeatur
n aſiam nō poſq̄ uenit, quid ego aduentus uſtri prandia, cenas, ſęſ
muneraq̄ cōmemorem? Nihil rē uerē de quotidianis omnib⁹
acturus ſum. Cho ſuum ſigna pulcherrima duo abſtuliſſe: Ite
herorib⁹ et halicar naſo tenedo, ꝓterea perdiam quā eripuit tenne
ipm qui apud tenedios ſtiſſimus deus habet, qui urbem illam
duitur condidiſſe: cuius et nōie tenedus nōiatur. huc ipm inq̄
terinē pulcherrimū factū quē quōdam ī comitio uidiſtis, abſtu-
lit magno rē gemitu ciuitatis. Illa nō expugnatio fani antiq̄ſſi
et nobiliſſimi uinomis ſanq̄ q̄ luctuoſa ſcenjō fuit q̄ acerbo
toti aſię q̄ dare apud deos q̄ nemini uirū in audito? De
qua expugnatione cū legati ad. c. neronē aſiā ſano uenirent
reſponſum tulerant eunūci querimonias quę ad legatū p. r.
ꝓtinerent, nō adeptorem, ſed ad romam deferri oportere, quas
uſte tabulas illinc, quę ſigna ſubſtulit, quę cognoui ego met
apud uſtū in ędib⁹ nuper cū obſignandi grā uenissem. eque ſuę
nūc uerres ubi ſunt? Illa quęro quę apud te nuper adorno
calumnias omnes etiā inter conuiuia in ſilua denięs diſputa
ſub duo uidimus. cur eō q̄ diu alū prętorem cū his uiribus quas
in hoc loco ſubſortitus es, de te in conſiliū uturū putaſti? tam diu
domi fuerunt? Poſteaq̄ nrīs teſtibus nos q̄ tuis bona ui male
uidiſti, nullū ſignū domi reliquiſti, ꝓter duo quę in mediis ędib⁹ ſunt
quę ipā fano ſublata ſt. Non putaſti me tuis familiariſſimo in
hanc rem teſtimonia denūciaturū, qui tuę domi ſępe fuiſſent, et
quibus quęrere ſigna ſolerent ne fuiſſe quę nō ēēnt, q̄ tum hos
uiduraturos arbitratus es, cū uiderent te ea non
contra accuſatorem tuum, ſed contra quęſtorē ſectatoremq̄ pugnare?
Qua de re hardeniū diu teſtimonium priore actione dicere
audiſtis, ſtat cū ēēt ariſtarchus, et uerre ex aſia decedentem
proſequeretur, iuſſu dolobellę fuiſſe una cū uſto ſigni, ſtatuq̄ tum
ſtare ſpoliatū ēē fanū uinomis et oppidi fanū. poſteaq̄ ſt rōm
apud ciues ſuos duos ſamiis accuſandi. ꝑī. dixiſſe, ſtatuq̄ ſt ēē
abſolutū, q̄ planū feciſſet, eaq̄ legati ſamios dicerent aduerſe
nō ad ſt ꝓmere. Aſpendū uetus oppidū et nobile in pamphilia

ſtuis ēē plenissimū ſignoꝝ q̄ntoꝝ, nō dicam illis rebus ſignū ablatū
ēē, et illud hoc dico nullū te aſpendi ſignū uerres reliquiſſe. Oīa
te famis et locis publicis palam ſpectantibus omnibus plena euerſa
aſportataq̄ ēē atque et illū aſpendū citharistam de quo ſępe
audiſtis id quod ē greciis hoībus in prouerbio, quę oīa uirtus
tenere dicebant, ſubſtulit. et in intimis ſuis ędibus poſuit:
ut etiā illum ipm artificio ſuo ſuperaſſe uideatur. Pergę fanū
antiquiſſimū et ſtiſſimū diamq̄ ſtimus ēē id quoq̄ ędē nu-
datū et ſpoliatū ēē et ipā diana q̄ habet auri detractū atque
ablatū ēē dico, quę in alū ēē uſta tanta audacia atq̄ amentia
quae? cum ſtrictoꝝ atq̄ amicoꝝ urbes adiſti legationis iure et
nōie ſi in eas uiri eſſetis, impieq̄ inuaſiſſetis, tamē opinor quę
ſigna atq̄ ornamenta ędibus urbibus ſubſtuliſſetis, hęc nō in tua
domū neq̄ in ſub urbana amicoꝝ, ſed romā in publicū depor-
taſſetis. Quid q̄? de M. marcello loquar, qui ſiracuſas urbem
ornatiſſimā cepit? Quid de L. ſcipione, qui bellum in aſia
geſſit, antiochoq̄ regi potentiſſimū uicit? Quid de Amili-
nio, qui regem philippū et macedoniā ſubegit? Quid de L.
paulo qui regi perſen in ac uirtute ſuperauit? Quid de
L. mummio qui urbem pulcherrimā atq̄ ornatiſſimā corin-
thū plenam omnū rez ſubſtulit: urbesq̄ achaę, boeotiq̄ multas
ſub imperiū p. r. ditionēq̄ ſubiecit? quoꝝ domus cū honore
uirtute florent, ſignis et tabulis pictis erant uacuę. At nō
urbem totā, templa deoꝝ, omnesq̄ italię partes illoꝝ domibus ac
monumentis exornatas uidemus. Ortor ne hoc forte ruinę
nimis antiqua et iam abſoleta uideantur: uia. H. tū equabiliter
omnib⁹ erant huiuſmodi, ut hęc laus exæquet uirtutis et mori-
gę non ſolū horum, uter⁹ et temporꝝ illoꝝ et uidear? ꝑ ſer-
uilius. R. C. magnis rebus geſtis adeſt: dete ſuum latus
ē, olmachū ui, copijs, conſilio, uirtute cepit, urbē antiquā
et omnibus rebus auctam et ornatā recens exemplū ſortiſſi
uiri profero. Nam poſtea ſtruilius imperator. p. r. olymachū urbē
hoſtiū cepit, quā tu in hiſdem illis locis legatus quęſtorius oppug-
pernia ſortiorꝝ atq̄ amicoꝝ diripienda ac uaſtanda curaſti:

tuq; et famis reliquissimis p̄stelus et p̄ latrocinia abstulisti, ea nos
uiderit nisi in tuis, amicorumq; tuorum tectis nō possimus? P. Sterilius
que signa atq; ornamenta et urbe hostiu et uirtute capta bello lege
atq; imperatorio uire substulit, ea p.r. apportauit p triumphum
uetat in tabulas publicas adscribi p̄scribenda curauit. Cognosite
et his publicis homīs amplissimi diligentias: recita rationes
relate. P. Sterilij nō solū numeriū signoz, sed et unius cuiusq;
magnitudinem, figurā, statū his diffiniri uolet. Certe maior est
uirtus uictorię q̄ uoluptas que p̄ripitur et libidi
et cupiditate multo diligentiūs hīc duo Sterilij p̄decessores p.r. q̄
te tua furta notata atq; destricta. Duces quoq; signa et tabulas
pictas, ornamenta, urbi, foroq; p.r. fuisse meminī, uidi simul cū p.r.
forū, comitiūq; ad ornandū, ad speciem magnifico ornatu ad spectum
cognitionēq; acerbo et lugubri uidi collucere ora furiis tuis
p̄da prouinciae spoliis seruoz atq; amicoz. Quo quid opus
uid. Est spem reliquoz quoq; pernitiosoz natus est: uidit. M. Cor
qui uictoriosoz diuos et dia uolebant haec cupiditatis et seruos
sortij ut nationes q̄ extere spem omnī tū primū abiecit rex ac
fortunae suae, ppter q̄ rāū legati et asia atq; achaia plurimū
rome tunc fuerunt, qui deoz simulacra et sacra famis sublata
in foro uenerabantur. Itemq; cetera signa et ornamenta cū reqro
sterent alia alio in loco lacrimantes intuebant, quoz animi hīc
simone tū et audiebamus nihil est q̄ quisq; dubitaret de eius
seruoz, atq; amicoru cū quid uiderent. p.r. quo in loco aria qui
sortis in uiuias ferebant actari et condemnari solebant, ibi et
palam potest eaq; a sortis p̄stelus ablata erepta esse. hic ego nō ar
bitror illū negaturū signa septa plurima, tabulas pictas innume
rabiles hīre, sed ut opinor solet h̄ que rapuit et furatus e, nō
nunq; dubitare se emisse, q̄m quid in achaia, asia, pamphilia
sumpto. p̄n. et legationis nomīe, mercatoz, signoz, tabulaq; pic
taq; missus est: ab eo et ejus et patris eius accepi tabulas omīs,
quas diligentissime legi atq; deges patris, q̄ius tuas, q̄ab te
conferisse, nam in isto uid h̄ non reperio. Audimus aliquē tabu
las conferisse, que opio harum ad authis falsa, nam ferit diligentissime

uerę sint h̄ genus aliqd minime probandū. Audimus aliquo
ferisse, sed et p̄ aliquo conferisse. Est aliqua et huiusce rei mā
h̄ nō nouū et ridiculū est: q̄ hic nobis rūdit cū eo tabulas postu
lauimus usq; ad. M. terentiū et. C. cassiū consules referisse, po
stea destruxisse: alio loco h̄ ruinosi sint, considerabimus. Hunc
nihil ad te attinet horū eum temporū in quibus nō uerbosi hīc
tabulas et tuas et patris ptima signa pulcherrima plurimis
tabulas deportasse denegare nō potes atq; ut negeo. Vnū oīdē
in tabulis aut tuis aut p̄ris tui exemplū est, uicisti, neq; q̄
uiolę signa duo pulcherrima que nūc ad impluuiū tuū stant
que multos annos ualuas uimonis sanie sterterūt. hīc duo
emeris, nec mirū duo que in edibus tuis sola cum sint, que
spectorem expectant reducta ac destituta cęteris signis. At
credo in hortis solis rebus indomitas cupiditates atq; effrena
tas hībat certe libidinis eius ratione aliqua aut nō cō
tinebant, q̄ multis ustū ingeniū, q̄ multis meritis familiaris
in illa terra atq; impura legatione uim attulisse. Extima
tis? ubi nō plura stupra, flagitia q̄q; suoz, quę aduen
tus sui uestigia reliquerit. Sed ego oīa que negari potue
runt, p̄termittam: et hęc que certissima sunt et clarissima
relinquā. Nūn aliquod de nepharijs ustius frīs eligam
quo facilius ad ueritatem possim aliquē que in honoris re
gotijq; impouit, puenire. Oppidū est hellesponto lapsa cū
uia in primis asię prouincię clarū et nobile hortis aut
ypi lapsa, tum domus in oīs cinctū. ro. affluxi tū ptā
magnā et quieti ypi p̄ cęteros ad summum gręcoz
oriū potiusq; adulteriū aut tumultū accōmodati. Attalus
cū ista a. ctr. dolabella efflagitasset ut ei ad regē nicomedē
regēq; sadalam mitteret: cū uiri h̄ sibi magis ad questū
suū q̄ ad rem. p. tempus accōmodati depoposcisset, ut illo
itinere uenire, lapsaci cū magna calamitate egypt per
nitie ciuitatis? Deducit iste ad comitem quēdam hospitē
comitemq; eius ut apud cęteros hospites collocantur, ut mos
erat istius atq; ut eum suę libidines flagitiose parere

admonerant: statim negotiũ dat illi suis comitibꝫ nequissimis
turpissimisq; hoĩbus, ut uideant et inuestigent, et quę uirgo sit
aut mulier digna, q̃obrem iste lapsari diutius cõtemnerꝛetur.
Erat comes eius rubrius quidam hõ factus ad ustũ libidines qui miro
artificio quorũcq; uenerat, ꝫ inuestigare omia ſolebat. Id ad eum rem
istam defert: philodamiũ et quendã genere, honore, copijs, ęstima-
tione facile principem lapsarenoq; eius ẽt filiã quę cũ patre uita-
rent: ppter q̃ uirũ non hꝛẽt mulierẽ etimia pulchritudine, ſed
eam ſumã integritate, pudicitiaq; ęstimari. homo ut ꝫ audiũ
sic exarsit ad id q̃ nõ mõ ipſe numq̃ uiderat, ſed ne audierat
quid abeo qui ipſe uidiſſet: ut statim ad philodamiũ migrare ſtatu-
ceret uelle. hospes ianitor qui nihil ſuſpicaret ẽ uerũ nequid in
ipso ſt offenderetur: hoẽm ſumã ui retinere cepit. iste qui hospitis re-
linquendi cam nepperire nõ poſſet: alia ſibi rõe uiam muniit ad
ſtupꝝ cepit. Rubriũ deluras ſuas in omĩb⁹ cuiſmõi rebꝫ aduito-
rem ſuũ et conſciũ parũ laute diuersari dicit: ad philodamum.
deduri iubet. quod ubi ẽ philodamo nũciatũ: iam etſi non erat
ignarus quantũ ſibi ac liberis ſuis iam tũ mali conſtituerẽ, tam
ad ustũ uenit. ostendit manus illud ſuũ nõ ẽt: ſt cũ ſuę partes
ẽent hospitũ ꝛtripiendoq; tũ ipsos tam. pſ et cõſ. nõ legentoq; aſſt
das ꝛripe ſolent iste qui una rapiditate ꝛapetur, totũ illius poſſeſſi-
tũ, camq; neglexit, pum ad eũ qui ꝛripe non debebat. Rubrium
deduri imperauit hic philodamus. Posteaq; uis ſuũ optineret nõ po-
tuit, et humanitatẽ, conſuetudinẽq; ſuã retineret. laborabat homo
qui ſemper hoſpitalissimusq; nrõq; hoĩum exſtimatus ẽt, noluit
uideri ipm nullũ rubriũ iniuriꝰ in domũ ſuã ꝛecepiſſe, magni
fit & ornate ut erat in primis inter ſuos coꝑosus conuiuiũ
compat, rogat rubriũ, ut quos ei cõmodũ ſit, inuitet. locũ ſibi ſolꝫ
ſi uidebatur relinquat. et filiũ ſuũ lectissimũ adoleſcẽte foras
ad proximquũ quendã ſuũ mitteret ad cẽnã. Rubrius uſtus ro-
mitis inuitat eos omꝭ. Veres certiores facit quid quod ẽt
maturet uenirent, diſcũbitus ſit ſtremo inter eos et imitatio gro
more liberet, hortatur hospes poſtum maoribꝰ poculis celebrat
ouũ ſmone lętitiaq; conuiuiũ. posteaq; ſatis ualeret res rubrio

uiſa ẽſt: quę id inquit philodame tur adnos filiã tuã nõ intro uocũ
uibes? homo qui et ſuũ grauitate etiã id ętatis parens eſt obſtu-
puit hoĩs improbi dicto. hęſitare rubrius: tũ ille ut aliqd rõderet
neguit moꝛis ẽt gręcoꝛ, ut in cõuiuio uiroq; ocrũberet mulieꝛs:
tũ aliis ex alia parte eum nõ ferendũ ꝫ nõ ẽt uocetur mulier et
simul seruis ſuis rubrius ut ianuã clauderent et ipſi ad foꝛes
aſſiſterent, imperat. q̃ quod ubi ille intellexit id agi atq; id pari
ut filię ſue nõ auferetur, ſeruos ſuos ad ſt uocat, hos impe-
ut ſt ipm neglgant, filiam defendant, et curret aliquis qui ꝫ
tũ domeſtici mali filio nũciet: clamor mixta ſit tota domo, ſt
suos rubrij atq; hoſpitꝭ: uocatur domi ſuę uir primus et hõ
honeſtiſſimus pro ſt quiſq; manus affert: aqua deniq; fluem
a rubrio ipso philodamus pfunditur. hęc ubi filio nũciata ſunt.
ſtatim ẽaminatus ad ędes contendit. ut et uitę prius et pudici-
tię ſororis ſuccurreret. Omes eodẽ ano lapsarem simul uꝛ ꝫ
audierunt, q̃ eos tum philodami dignitas, tũ uiuiꝝ magni-
tudo mouebat, ad ędes noꝛtri cõuenerunt: hic lictor ustus
cornelius qui tũ eius seruus erat a rubrio qui in pręſidio ad
auferendam mulierẽ collocatus occiditur. ſerui nõnulli uulne-
rantur. ipſe rubrius in turba ſauciat. iſte qui ſua rapiditate
tantos tumultus cõcitatos uideret rupe aliqua euolare ſi
poſſet. poſtridie mane hoĩes in contione uenit, quęrit quid
oprimũ fieri ſit, pro ſt quiſque ut in quoq; erat auctus plurimis
ad ppſm loquebatur. Inuentus ẽſt nemo cuius nõ ꝫ et ſtius eſſet
et oro nõ ẽt memorandũ ut S. P. Q. R. in eam ciuitatem
aliã duertendũ putaret: q̃ ſith uiri legati pp. ro. uiꝭ ſociis, ra-
tiones q; ętates utent, et priuiteũ liberoq; ſuos habeant abeoq; li-
bidini tuta non ſint. Quid uis ꝑpeti ſanctius ẽt q̃ i tãta
ui atq; acerbitate uersari. hęc cũ omꝭ ſentirent et cũ ꝫ eam
rem pro ſuo quiſq; ſtatu ac dolore loqueꝛetur: omꝭ ad
eam domũ in qua iſte uersabatur, profecti ſunt. Cedare
ianuã ſaxis, inſtare ferro, lucra et ſarmenta circũdant
igniq; ſubiecta reprimit. Tum cuius ro. qui lapsari negotiũ
habuit cõcurrit, orant lapsarenos ut grauius apud eos nom

legationē q̄ iniuriam legati putarent: sēsē intellegere hominem
illū ēē impurū ac nepharium, sed quū nec pferiss, qđ conatus
ēēt, neq futurus ēēt lapsari: posita uerius eōrū pcatū fore
si hōi sceleratō parrissent q̄ si legato nō pferrissent. sic ut mto
sceleratior et nequior q̄ ille adrianus aliquanto etiā sēlicior fuit.
ille q̄ eius auaritiā. C. R. ferre nō potuerūt, utrū dominū suū uinci
ēxistus est: id quod ita illi mitō acciduisse existimatū est, ut letarent
omēs, neq ulla animaduersio cōstitueretur. hyc sociosq ambusto rēdio
tamē et illa flamā, periculoq euolauit neq adhuc eam ullam etio
quitare potuit. q̄ obrem cōmissū aut qđ euenerat, ut in tantū peri
culū deueniret. Non. n. pōt dubitare cū sēdationē sēdare uellem
cū frumentū imparem, cū stipendiū cogerem, cū aliquid denique
rei. p. causa gererem, quod acrius impauidi qđ animaduerti qđmin
tus sum, quē si dubitarem, tamē ignoti nō oporteret, si nimis atro
citer impando sociis in tantū adductus periculū uiderer. Hunc
cū ipē eam ipius tumulus, neq uerā dubitare neq falsam cōfigē
audeat. homo aut ordinis sui frugalissimus, qui tū accensus C.
neroni fuit. p. petimus ꝙ audē sē lapsum cognosse dubitē. Vir
omnibus rebus ornatissimus. C. uarro, qui tum in asia tribunus
militū fuit. ꝙ eadem ipsi sē et philodamo cui ipē dubitat, potestis
dubitare quin istū fortuna nō tam et illo periculo eripē noluīt q̄
ad uirum uidendū reseruare, nisi nō illud dubitet, quod et intestimo
nio certis priore actione testificant. Hortensius quo ipē
quid signi satis dedit sigd ēēt, qđ posset dubitare sē tacere non
posse ut q̄ diu in ceteris rebus steterit omnis possemus, nihil hunsse qđ
dubitet, ꝙ cū dubitet philodamū & eius filiū a. C. nerone ēē damp
natos, de quo nō multa dixerim, cū duo senatus id ēē neronē et
eius consilium, qđ cornelium lectorē occisum ēē constaret, putasse
nō oportere ēē ne in ulciscenda quidē iniuria cuius hominis
occidendi pfectem in quo uideo neronis uidicio nōn ēē absolutū
ēē improbatum, sed illos damnatos ēē ceteros. Vez ista damna
tio: tamē cuiusmōi fuit audiit quaesto uidi et ābi missemus seruos
et oāudiit aliquid hos in uinea fidē pfidij ēē oportere q̄ totā
asiā uiri occisus uidebatur. Huius uidicio uerbo ille lector ne

uera minister improbissimē rapidorum petimus, ut ne philodamus
liberaret neronis rogat etorat dolobellam ut de sua prouincia dece
dat, ad neronē proficisceretur, si demōstrat inocuitā ēē non posse
si philodamo uiuere, atq ab roma uenire hausset. Cōmotus est dolo
bella ferē id quod multi reprehenderunt, ut ecterū, prouinciā relin
queret, et in asiam hōīb nequissimis tanta in alienam prouinciam pro
ficisceretur. Postea q̄ ad neronē uenit: contendit abeo ut philodami cām
cognosceret. Venerat ipē qui ēēt in consilio et primus suam ducē
adduxerat etiā pfectos et tribunos militares suos: quos nō omēs
in consiliū norant. Erat in consilio etiā uisissimus uidē ipē
uetes: erant nō nulli togati creditores, grecos, quibus ad agendas
pecunias improbissimi ciuisq̄ legati plurimū prodest grā. Ille mis
defensorem reppererit nemē poterat. Q uis. n. ēēt aut togatus
qui dolobellē grā aut grecus qui eiusmōi in impio nō maneretur
accusator aut appellus ciuis. ro. de creditoribus lapsuros qui si
dixisset q̄ iste iussisset perinde istius lictores ipsi: periniam
possent effugere. cū hēt omnia tanta contentione, tantis copiis age
rentur. cū illū miserū multi accusarent, nemo defenderet, cūq
dolobella cū suis pfectis pugnaret in consilio, uetes fortes
agi suas ducē: ide testimonium duceret: idē ēē in consilio idē
accusatorem parasset. Hec cū omnia fierent, et cū horum cōsensu
ornatus: tamē tantas uis istius uiuimus, tanta in iste improbitas
putabatur: ut de philodamo amplius pronūtiaretur. Quid
ego nūc in alteram actionem. C. dolobellē spōnē. quid hunc
lacrimas et contumelias proferam. Quid. C. neronis uiri ofi
atq innocentissimi nōnullis in rebus autem timidi atq de
missum, qui in illa re qđ fateret potius, nō habebat nisi forte id
quod omnes cū desiderabant, ut ageret eam rem sine uetere et
dolobella, qđqđ ēēt, sine his actū omēs probarent. Cū ū quod
pronūtiatū est, nō p neronē iudicatū, sed p dolobellam recep
tū existimabatur: cōdemnatur. cuius pcuniis suos philodamus
et eius filiū, adest, instat, urget dolobella ut q̄ primum seruri
feriantur, q̄ q̄ minime multi et illis de istius nepharia scelere
audire possent. Constituus in foro laodicē spectaculū acerbū.

et missum et grauit toti asie prouincie grandis natu parens addu-
tus ad supplatiū et altera parte filiis illi qp predixerā liberos hic
qp uitā priū, famāqp sororis defendebat. Flebat uterqp nō de suo
supplicio: sed pr̄ de filij morte et patris filiis. Quid lacrimas ipm
neronē putatis profudisse? quē fletū totius asie fuisse? quem
luctū et gemitū lapsarenos fieri ē prouisse hōēs innocentes nob
les sociōs pp̄.ro. atqp amicos pp̄ homīs flagitiosissimi singulare ne
quitiā atqp improbissimā cupiditatem. Lamiā dolobella neqp tui
neqp tuos liberos quos tu missos in egestate, atqp in solitudinē re
liquisti: miserēri pōt uerē? ne tibi tanti fuit, ut eius libidinē hoīm
innocentiū sanguis tui uelles? Idcirco ne exercitū atqp hostē reli
quebas ut tua ui & crudelitate ystius hōās improbissimi procla
sibi leuaretis. Q. cū enim tibi questoris in loco constituerā: idcirco tibi
amicū in ppetuū fore putasti: nesciebas ab eo. cn. carbone cuius re
uera questor fuit nō nō reluctū, sed etiā spoliatū auxilijs, patriā
nepharie oppugnatū et proditū experiens es? q ystius ppiciam tu
cū es ad inimicos suos contulit, cū inter homo ipe notos aceri
mū testimoniū dixit. cū rationes ad erarium nisi dampnatus te
referre noluit. Tanta ne tua uetera libidinē erunt ut eas capt
ac sustinere nō prouisti pp̄.ro. nō rationes etiam possint.
Tu ne uideris quod audieris, q corrupteris q cogitaris nisi ut
ad nutū tuū presto fuit, nisi libidini tue cupiditatiq parui-
mittent. hōēs expugnabunt domus ciuitatis nō nō pecu
nia etiā societas atqp amicoz aduim atqp arma confligat
ut iste atque alijs legati. p.r. stetis ac libidinem ppul
sare possint. Nam qui abste circūstetisse ne sis? lapsari cepit
ne domū in qua diuersabere, illa multitudo incendere uoluit
ne legatū. p.r. comburere unū lapsare negare nō potes, hō
eius testimoniū, hī qd apud neronē dixisti. hō quas ademit
hīs misisti. Retrita ipm huc locū de testimoīo testimoniū. C.
uerres in arte nudoz nō multo post in domū, bellū pp̄.ro.
lapsare ciuitas factre conabantur. Defuere abūnio et nōe
nrō ualebat, uideo. q. et ethis que legi et audiui, intellego in
qua ciuitate nō nō ignifero manu copijs oppugnatus scelq

ex parte uiolatus sit, nisi pri? satisfactū sit ei ciuitati bellumq uideri
atqp inferri solere. Q. ius fuit q ratio cur nimeta ciuitas lapsarenos
de contione quitadmoūm turre scribis domū tuā communiret. Tu
enim neqp in his, quas neroni misisti, neqp in testimonio tanti tu
multus ostendi ullam, obstisum et duris, igne allatū, sarmenta
circūdata, lictore tuū astisum ee duris, prodendi t' in publicū po
testate fram, neqb causas, huius tanti terroris occultas. Ham si
qua rubricius inuiriam suo nōe ac nō impulsu tuo et tua cupi
ditate feriss?, de tui comitis iniuria questū adte potius q te
oppugnatū uenirent. Cum q ius ratio illius tumultus fuerit
testes a nobis producti dixerunt, et ipe celauit, nō ne tam hanc
q q nos ppōnimus tū illoz testimoniū, tū ystius tacitur mtab
ppetua confirmatur. huic hoīm parenti q uid: cuius tota pe tra
sunt: ut his quib inuiriam ferebat, neqp lequi primū tempus et ppe
rare ad ulciscendū, neqp aduim tantam dolorib impostorū dis
ferre potuerit. Cui tu fessus es? a quibus? a lapsarenis barbaris
hōēs credo: aut his qui. p.r. nom contempnerent, imo uō ab
omnib et natura & consuetudine & disciplina lenissimis.
Porro aut. p.r. conditione, sociis, fortuna, seruis, uoluptate sup
pluribus, ut ipsorum sit omnibus, nisi tanta acerbitas iniuriq tan
ui sceleris fuisset, ut lapsare moriendū fuit, potuisq perpe
tiendū putarent, nunq illos in eū locū progressuros fuisse, ut
uehementius odio libidinis tue, q meri legationis monerent.
Nolite ptes mortales rogare testes atqp externas nationes? h
uri pfugio, quo nō nos uendutus utent. Nemo, lapsarenos
in ystum nunq ulla res mitigasset nisi eis penis nomq de
turū credidissent: etsi talem arreperant iniuriam, q nulla lege
satis digne persequi possent. tam iniomoda sua uiros comite
legibus et iudicijs q dolori suo p mittere maluerūt. Tu mihi
cū circūstetisse, atram illustri ciuitate sub, pp̄ tuū stetis atqp
flagitiū cū cogeris hoīs ministros et calamitosos, quasi
desperatis nris legibus et iudicijs aduim admanus, ad arma
confugere: cū in oppidis et ciuitatibus amicos nō legatos
pp̄.ro. sed tirannū libidinosum, crudelemqp pstare: cum

ap ettera nationb impij nomiscp nri forma tuis probris flagi
tijscp molaris: ru tt bt ferro amiscp. p. r. arguer atcp ethnica
soriop euolaris th tibi pfringis spera futuri erras ut huc
rideres, no ut th conquieres. Illi tt unii stere passi sunt.
et aub uidtiis et trum tt iniuria cirtusstu et lapsari. q phlo
damus cum filio rodempnatus sit. q quid si docto, si planum
facio teste hoit neq uero ad hanc rem tam idoneo tt ipe inq
teste doctbo te huius cirtusstionb tuis tam etulpam malos
transtulisse, neq in eob quos tu insimularas ee aua uersum
iam nihil tt uidtiis neronis adiuuat. Retia quas ad nero
nem bras misit epla. C. uerres ad neronē themistagoras et
thesalus themistagorā, et thesalū scribu pptm cotitisse quē
pptm. qui tt cirtusstat, qui tt uno comburere conatus est ubi
hob pstequeris, ubi accusas, ubi defendis us, nonq legati in pho
lodami uidtio ductb adactū: redo mihi ipsus uerib testimo
niū, uideamus quid ide iste iuratus dixerit. Retia abacu
satore rogatus rndit: in th uidtio no pstequi: sibi in aio et
alio tempore pstequi. q quid g tt uiuat neronis uidtiis? qd
philodami dampnatio. legatus cū eob cirtusstus, eiq que
admodū tutt ad neronē scripsisti. p. r. roq comē legatos stra
ret uiuiria insignib, no est pstratus, duris tibi in aio et alio
tpr pstqui, qd fuit id tempis? qn est pstratus, cū imunis
uis legationis: cur tam. p. r. defuisti, ac produdisti? cur
uiuiras tuas comictab cū pul relinquisti, no ne tt ad sta
tū tam defere, no dt tam atrocib uiuiris roqueri, no eos
homēb qui pptm contitarant consulū trib euocandos ui
rare oportuit. Hup. M. aurelio staurio postulante qd ib
epheso st questorem uigilarū et duebat, quominus ēfa
no diana struū suū qui in illud asyllū confugisset abduc.
Eridib ephesius homo nobilissimus roma euocatus, qd
auctor uiuiris illius fuisset arguer: tu si tt legatū ita
lapsari tractari et strari docuisses, ut tui comitis umbram
rem, hotor occideret, ipe cirtusstus pene incidere. Cuius
aut rei duces et auctores principes fuisse quos scribis the-

mistagorā et thesalū quis no cōmoueret? quis no in ea re tam
tua periclā rōt agi arbitaret? Etenim no mo legum eiusmō est de
bet q no mo inter scrioa uira, sed etiā inter hostiū tela in colume
uersatur. Magnū hoc lapsareū crimen est libidinib atcp inpbissime
cupiditatis: accipit nūc anarius ypponum in suo qui no leuius
aylesios nauē popostit, qui eum pfectū classi omnibus mundū perlegue
ret. Illi statim myo patronē egregiū de suis classē ornatum
atcp armatū dederunt, hoc pfecto mundi pfectus est. Ham
quid milesijs hinc pti abstulerit? Ite de shampru in aduentū
de contumelijs et iniurijs in magistratum. Milesii tamen si
dici tū uere, tū grauiter et uehementer pot, tamē dicere pfecto
misam ea quē omia testib integra restituabo. Illud quod neq
tacere ullo mō pot, neq dici pro dignitate cognoscit. Milites
remigesq militū mundo pedibus uerti uidet: ipe mioparonē
pulcherrimū de decē milesijs nauib electū. L. mario. L. ma
nio qui mundi hostiam uendidit. In suma hoies quos nupe
seruatos in hostiū no rensuit habendos: th illa nauigio ad
oēs. p. r. hostes usq adueno quod in hispania est, ad sinopam
quē in ponto est, nauigauerunt. O dij immortales incredibilem
auaritiā singlaremcp audaciam. Hanē tu de classe p. r. quā
tibi milesia ciuitas, ut tt pstequeretur dedisset, ausus es uendē?
Site magnitudo malefiū, site hoium estimatio no moueat
ne illud quod etrogitabas huius improbissimi furti, sine ado
nephario pdā tam illustre ac tam nobilem ciuitatē teste
futuram? An qz cū. cn. dolobella in eā mioparoni pfecterat
milesijq rem gestam renūciarat admuerte tuo rogatu roatus
es, renūciationiq eius, quē erat in publicas hās relatus illo
legibus tollis uisus: idcirco tt ethoc crimē elapsum et arbi
trabare. Multi tt ista fefellut opo: et quot multos ibi ob. Scp
enim et estimasti et magne in scribis sacris tuis tibi addeb
sionem fore, si aut referri aliquid in bas publicas uoluisses
aut qd relatū est, tollī coegisses? q nihil fuit tam etsi et
multis scribis ciuitatib priore actione duduxisti, tam et in
hac ipa ciuitate cognouisti. Sunt illi quod dō audientes

adsunt qui imparē simil ac dissentiunt, nō solū illud p̄tribunt
qđ cū prohibiti sunt, sed etiā eōrū astribuunt, cur nō tū in hāc
relatū sis. Manent ustē hīc mileti, manet et dū erit illa ciuitas
manebit. Dece. N. naues uisu. L. murenę ꝑpter militū ęque
tūrā uestigiū ꝑp. ro. ferent, sicut pro sua quaq; parte ast
ęteręq; ciuitates. Q. Labrēm unū et decē non prędonū repetito
aduentu, sed legati latrōciniū, nō tempestatis, sī horribili tempestate
sociōs amissūm in hīs, hāc pū. retulerūt. Sunt romę legati milesij
hodiē nobilissimi ac principes ciuitatis: qui tam etsi mente, fetę
et cōsi. designatoq; nom ꝑpetant: tamē h tantū farimus, nō nō
negare interroganti, sī ne producti quid reticere potuerūt. Dubi-
tūq; ex religione addicti, et legū domesticaq; metu, qđ illo mise-
rone fuisse, oīdem. C. uerrem in ea classe, quę cōtra pirratam
spūm consceleratū fuisse. C. mallio quęstore. CN. dolobellę oīdo
duas sibi hereditates uenisse arbitratus est: unā quęstorię procura-
tionis: nam adolobella statim pro quęstore missus est, et alterā
tutelę. Nam cū pupilli malleoli tutor esset, in bona eius inuectum
ferut: nam malleolus in prouinciam sic cōposse profectus erat, ut
domi prorsus nihil relinqueret: ꝑterea pecunias occuparat apud
ꝑplos et syngraphas fecerat argenti opti relati grandę pondus
sęrū tulerat. Nam ille quoq; sodalis istius erat in hoc morbo et
rapiebatur grandę pondus argenti familiā magnā multos ann-
fueręq, multos formosos hoīes reliquit ute q argenti placuit ina-
sit, quę manuū ei uoluit addixit. Vina ęteraq; quę in asia
facillime comparantur, quę ille reliquerat asportauit, reliqua
uendidit, pecuniam esse qui cū ad. xx quiquies reliquisse consta
ret ut romā rediit nullam hāc pupillo, nullam matri eius
nullam tutoribus reddidit, struos artifices pupilli cū bret domi;
circūpedes aūt hoīes formosos et hāratos suos ęt durebat, se
emisse cū sępius nūc et anno pueri postularent ut sibi reddet
pecuniam, nec roēm daret, diceret saltem quamdiu pecunię malleo
deportasse multis effugiturus atq; dicat dari deti
in rodijs extremā ętatē nomē infimū in flagitiosa hāc ferē expen
sa crisogono seruo sextertia milia accepta pupillo malcolo

retulit. Q. nō et decies sextertia fuisse? quid crisogo
no expensa lata sint. cur id nomen infimū in tabulas q̄ misit extimabi
tis, tam sextertia milia cū accepta retulisset
quāq; milia soluta nō sunt: hoīes postea q̄ rem suā esse, reddi alij
erā mā retinentur. hec usus pręclara tutela. Ei tui tuos liberos
cōmittas. Ei memoriā mortui sodalis. Ei metus uinosa ętatis
tionis cū tibi se tota asia spoliandam ac uexandā tradidisse, cum
tibi exposita est omnib ad prędandū pamphilus. Contentus hīs tā
opīb reb nō fuisti manus a tutela, manus a pupillo manus
a sodalis filio abstinere nō potuisti. Iam te nō simili, nō anxio
res ut dicturus circūueniunt, nō hi qui decretis eductisq; tuis
in te conuitijs, infestiq; sunt. Malcolus ante productus est, et
mater eius atq; auia, quę misse flentes euersum ante puerū
patris bonis et dixerunt. Q. quid expectas an dum ab inferis
ille malcolus exstet, atq; abste officia tutelę, sodalitatis, familia
ritatisq; flagret, ipse interea adest homo auarissime et spur
rissime redde bona sodalis filio, strē quę abstulisti atque con
fessus es. Cur rogas sodalis filiū hanc primū in foro uoce, cū
dolore et querimonia obmutescere. Cur sodalis uxore, sororū
domū denigs tota sodalis mortui contra te testimonium dicere. Q.
Cur prudentissimas, electissimasq; feminas in tantū utrorū con
uentū insolitas, minitasq; prodire coges. Retinā enim testi
monia: testimonia mutus et amice: pro quęstore nō quo iste
cōt mihi dum utaris. Q. nō hyrcā pamphilam, pyrrhā, fri
giamq; totā frumento impendo, extimando, ac sua q̄ primum
exigitauit, scribensi exstimatiōe afflixerit, nō est necesse de
monstrare uerbis, hoc stitote his notibus quę res gestę
sunt. Cur iste ciuitatibus frumentū coria, cilicia, sartos, impe
raret: neq; ea sumeret pro his rebus pecuniam exigeret his no
minibus sibi. CN. dolobellę adstantes hīc et extimā
tam, quę omnia etiā si uoluntate dolobellę fiebant: iustum
tamē omnia gerebant: consistam in uno noīe multa sit, et
eod genē. Verita de turbis extimatis. CN. dolobellę. p. r. pecunię
redactę, q̄ si cōi mihi dum tecū reliquisti, te extimasse tibi

peruiam mutuam et duo: ea denique ui et minitis rū peruicaci mercatū rogatus p omnes partes prouincie et tamq; alienā calamitosam tempestatē pestemq; fuaissit demōstro. Itaq; M. Saturius qui .cn. dolobellam accusauit, usū in sua pfatē ac dictione tenuit homo adolescens rū usti inquirendo multa furta ac flagitia cognouisset, ferit peritē et callidē. Volumen eius rei gestarū memorium usi ondū ab hoste, quē uolui in dolobella absoluit. Quo et genere nr testiū, qui cū isto iurati fuit: si uti uoluissem magna copia fuisset. qui ut st pudor lutū coniectione criminū liberarem: quo ego uellem detersuros pollutbantur, eos ego uolutate omni repudiatu nō mō productori, sed ne pfugē quidē locus in meis rostris cuiq; fuit: forsitan meliores illi accusatores bndi sunt, qui hec omnia fecerūt. Sed ego defensorem in mea pona nō accusatorem maxīē laudari uolo: rationes ad erariū anteq; dolobella rōdēnatus est, nō audet referre, imperat a senatu ut dies sibi prorogarentur, q tabulas suas ab accusatoribus dolobelle obsignatas ducēt prouīs quasi et scribendi pfatē nō habet pbus est, ꝫ qui nunquā rationes ad erariū retulit. Audistis questoriā rem tribuniciū relatam legationem nisi condēpnato et exacto eo q posset reprehendere. Nunc denique pretura q et S.C. statū refert dehinc usq; ad hoc tempus nō retulit, questorem se in senatu expectare dixit, dein ofr nō et questor simul pretore possit rem referre; utru hortensi, ut omnes eodem mō simul questore pretor dixit, idem dolobellam impasse omnem magistratib conscripti, qua causa placuit probauerūt: ulte questores quoq; ampriū uenerūt, cur nō retulisti illam rem et ferē legationis, questorieq; tue procurationis illa sunt nota que dolobelle nertio sunt estimata. Ethubus ēstimatis dolobelle .pr. et pfr. q minus dolobella uetri acceptum retulit q uetres ille eppersum tulerit. Quingenta triginta quinq; milia et q plus fecit dolobella uetri acceptū q ust in suis tabulis habuit. duocenta triginta duo milia ero plus frumenti fecit acceptū usti decies et octingenta milia quod tu homo rapacissime aliud in tabulis habebas. hinc ille et ordinarie pecuie quas nullo duce, tam aliquot epartitula

inuestigamus, redundarunt. hinc rato que postumus rutus mitis noribus, quos in tabulis ust nullū quater deries: p. tadno mutata arberis testibus planū faciem: huic empti optissime ptura, nisi forte id est dubiū q quo ust pretor factus sit homo si aut industria aut opa probata, aut frugalitatis estimatiōe prelara, aut denique id quod leuissimū est assiduitate qua ante questuram cū meretricibus lenonibusq; uixisset: questuram uta gessisset, quid admirum cognouistis? Rome post questurā illā nephariam uix triduū constituisset absens, nō in oblitione ratuisset, sed in assidua cōmemoratione oibus autem flagitiosq fuisset si repente ut roma uenit gtis pr fores est. Alia porro peruicie ne accusaretur data nihil admi, nihil adrem grinē arburor datū quid est tum inter omnes recens negotio facile cōstabat, hō stultissime et amentissime tabulas cum confiteres et cū testimoniis diuinaria peruicies crimē subito fugere uelles saxa et elapsum ei suspitione arburabare, si quib peruiam tredebam hos expectari nō ferres, neq in tuas tabulas ullū nomē referes, cū tot tibi noribus acceptū curtij referrent. Quid proderat tibi te expectasum illis non tulisse: an tuis soli tabulis te cum ductorum estimasti? Vere iam ad illam ueniamus prelarā ptutē crimiq; ea que notiora sunt his qui adsunt: q nobis qui meditati ad dicendū paratiq; uenimus? in quib nō dubito qn offensionem neglegentie uitare atq effugere nō possum M ulti .h. uta dicent, dein nihil dicit in quo mihi sui illā fiduciā nō attigit, que mihi aut amico meo fra est: quibus ego in rebs interfui hos omitto, qui istius iniurias norunt: hoc est pp̄ro. uniuerso me uehemēter accusatū nolo, nō neglegentia mea fore ut multa preterem: sz q alia testib integra reservari uelim: multa aut pp rem brēuitatis ac temporis pretermittenda estimem: faciebor et illud iniustius me prorsus cū iste pumicē pris mille uarum pecō pretulerit passus sit omnia que ab isto cōmissa sunt, nō potuisse cognoscere. Quapp ut me de pturis tribus auditore ut estimoq; gne et uiris dicendi et frōtis rectoris exigendos ea postulatis que

magne digna sunt: eo reo cui parum ac mediocre obiici nihil oportebat. Nam ut pretor factus est auspicato thebidone sumere isti sorte nactus est urbane prouincie magis thebidonis q̄ et .p.r. uolūtate qui principio quales in edicto constituendo fuerit cognoscite. C. annius astellius mortuus est. C. annio sacerdote. pr̄ is haberet unicā filiam, neq; cerssus est q̄ nō hortaretur lex nulla prohibebat, fecit ut filiam bonis suis heredē institueret. hoc ea filia, faciebant omnia cū pupilla legis equitas uoluntas prīs educa ptorū consuetudo uiri eius q̄ erat cum astellius est mortuus. Item pretor designatus est utrū admonitus an tentatus, an qui est iste sagacitate in his rebus sine duce ullo, sine uidue peruenerit adhanc improbitatem nescio. Vos tantū hominis audaciā, amentiāq; cognoscite: appellat heredem. L. antiū qui erat instituta sectam filia nō eam mihi p̄suadetur istū ab illo prius appellatū duce se posse ei cōdemnare educto hereditatem dotem hortem quid possit fieri illic bona res huic uendibilis uidebatur. Iste tam etsi singulare est audacia, tam ad pupille nutum submittebat: malebat peruicum arripe, ne quid noui duceret q̄ ut hoc eductū in improbū ei tribuna interponeret. Tutores peruicum. pr̄ si pupille nolle dedisse grandem pecuniam quā adoleuissent sine periculo suo dare possent non uidebant, simul et istū fore tam improbū nō arbitrabantur, sepe appellati protegauerunt. Iste ad arbitriū eius cui condonata hereditatem ereptam, ereptā liberis q̄ equū eductū scripsit, questo cognoscite, cui intelligam legē uoconiam, quis nunc crederet uenire mulieri aduersariū futurū. An ideo aliquid rōnis mulieb fecit nō totū eductū ad thebidonis arbitriū scriptū uideret. Cupiditati hominū aut se obuiare qui potius nō nō his temporibus sed et apud maiores nros quib tam remotus fuit a cupiditate
D ic questo cetera, delectat eum me hominū grauitas seria, uiri auctab, qui ab. A. postumio. q. fuluio centurionib post ut ea fecit, fecerit quis unq̄ edixit isto modo, quis unq̄ eius rei fraudē aut periclū propauit. edico, q̄d neq; post eductū, neq; ante eductū prouideri potuit, uiri legibs, auctē autem qui cōsulebantur testamenti. p. annius fecerat nō iprobū, nō in officiosum, nō inhumanū, q̄d si

ita fecisset, tamē post illius mortē de testamēto illius nō uiros consi tui oporteret. Voconia lex uidebatur delectabat, mutatus ceps illum ipm. C. uoconiū qui lege sua hereditate ademit, nulli neq; uiro neq; muliери sanxit in postremū qui post eos census consores eet, ne quis heredem uirginē, ne ut mulierē faceret, in lege no conia non est fecit fecerit, pteritū tempus reprehenditur, nisi eius rei quē sua sponte stelerata ac nepharia est: ut et si lex nō eet, magnope uitanda fuerit, atq; in his reb multa uidemus ita scta ee legibus ut anfacta ui uidutū nō nocentur. Cornelia testamentaria nummaria cū ceteris complures, in quib nō ius aliqd nouū pp̄ constituit, sed sanxitur, ad quod stemp malū sarinus fuerit, cuius quē scis ad ppm ptinent exterto ipr̄. De uitre nō cuiq; siquid noui quis instituit, omnia quē an acta sunt, nulla ee potest. Credo mihi legem arbitrio furiei, fusiae, ipm ut deos uoconiā omnes. p retia de uitre cuiq; hoc reppereris, ut in omnibus statui uis, qui post eam legē pplm utat, qui plurimū tribuunt, edico. pr̄ edictum legē annua dixit: tu educto plus completeris q̄ lege, si finē edicto pr̄. asserunt. et. iam. Cur nō mitiū quoq; educi nostri? ait. iam. an ui eū autem progredi nō poterit, edico quo. pr̄ alius regredatur, ac si ti uiros nō unius causa hoīs edixisses, cautus componisses. Scribs si quis heredem fecit fecerit, q̄ si plus legatum sit q̄ ad heredem hereditas ne puenirat, q̄d p legē uoconiā eius qui census nō sit. licet cur hoc cū in eodē q̄d sit nō causes gaudio quis sed hoīs eorum uerbs amplectens, ut facile appareret te pretio et cōmotū, atq; ti si posteri edixisses, minus nephariū eet: tam eet improbū, is cū uituperari posset, dubiū uenire non posset, nemo eum cōmittet. Hunc est eiusmodi eductū, ut qui uis intelligat nō pp̄ et scriptū, sed p omnis secundus heredis. Itaq; cū ait caput illud tam mitis uerbis mercenario probemio eet ornatū, et quis est futurus posteriptor, qui illud idē educeret: nō nō id nemo edixit, sed ne metuit quid quis q̄ ne quis educeret. Horum post. et. pr̄ mitis eodem nō testamēta fecerunt. In his nup annus erat mitis p̄ primus sinū peruiosa mulier q̄ cerssa nō erat testamēto

ferit hrtdem filium. Itaq; hoc magnū iudiciū bonum de ustis singulis improbitate: q uerres sua sponte instituisset id neminem metuis se requis reperiretur, qui istius institutū segui uellet. Solus enim tu inuentus es cui nō satis fuerit corrigere uineas nisi et rideres mortuos. Tu ipse et scribere si educto ti substinuisti. et improuiso nolusti quę res nate essent et urbano educto determere quę posset tibi tui defensionem relinquebat ui ea maxime offendisti tū tuam auctem tu te ipse edicto prouinciali repudiabas, atq; ego nō dubito quin ut mihi tui filia maxime cordi est, res ti acerbe uidebat atq; iniqua, sic unicuiq; unum quę simile sensu atq; indulgentia filiae cōmouemini. q. uid. N. natura nobis ceteris, quid ceteris et uolut? q. uid t diginus ui quo omissa nō diligentia, indulgetuq; consumatur hō importunissime: cur tantā iniuriā. p. annio fe cisti, mortuo cur hunc dolorem timeri eius atq; offibus uiuisti, ut liberis eius bona prīa, uoluntate patris uire, legib traditis eripias et cui tibi est cōmodum condonare. q. urbis tū mihi bona nra patimur hab. pr adimere nobis mortuis bona fortunaq; potit? nec petitione inquit, nec possessionem dabo. Eripias ā pupille togā pretextam: detrahes ornamenta nō solū fortunę, sed etiā ingenuitatis: miramur ad arma cōtra istū hominem lapsurenos ipse: miramur istū de prouincia decedentem clam, furtiuq; profugisse, nos si alterā mīt pro nra iniuria doleremus, uestigiū istius foro nō est relictū: pr dat, filiae prohibes, leges iubet, tamē ti ipsis de suis bonis ita dat ut ab uire non beat. q. quid hēs qd respondas? nihil opinor: at ego concedo, prohibe si potes, si hēs qui te audiat, si pōt tibi dō audiens es quisq; eripias tu uoluntatem mortuis, bona uiuis iudices omib, t pp. ro. iudicandi nō mīa esset, nisi ti huic tpi atq; huic iudicio renunciasset. Postea q; ius pretoriū constitutū est, semper hoc uire usi sumus, si tabulę testamenti nō prefferentur tū uti quemq; potissimū hereda es oportet, si is in testamento mortuus est, ita sententia eam possessionem daret, quam ti sit equissimū facile ē dicere. sed in re tam usitata satis est ostendere, omib annis nos ita duxisse et ti uetus edictū, translaticiq; es cognoscite: aliud hoc in re ueteri edictum

nouū et simil dum est, unde uis ciuile nostratur adolescentes etiā disciplinā tradut, miriū est homīs ingeniū, mira prudentia. Minutius quidam mortuus est ante istū pretore, eius testamentū erat millū lege hereditas ad gentē minutiā ueniebat, si hussset iste edictum quod an istū et postea omēs hiemunt, possessio minutię genti esset data: siquis testamēto heredem ti et arbitraretur, qd tū nō ettamet lege ageret in hereditate, aut propē delectis iudicioq; rē satis acce pisset, sponsionem faceret, ita de here dicate certaret, ti optio uire et maiores nri et nos semper usi sumus. Idem uti iste comparauit, corripit edictū ipse uerbis, ut qui nos intelligere possit, unius homīs rapina constrictū et tū q; horum nō nostra, tantum quod tota pscribut uis, consuetudinem equitate, edicta omnium neglexit. Et edicto urbano si de hereditate ambigatur, si possessū sponsionem nō faciet. Iam quid ad pretorem ut possessor sit nomit, id queri oportet: uter possessionē nō mouēs possione, si possessor nō est nō dares, nusq; N. scribus, neq; tu aliud q; edicto amplecteris, nisi eam rem pro qua petitam arripis, eam hoc ridiculū est, si de hereditate ambigatur, et tabule testi obsignate nō minus multis signis q; t lege oportet adhibe probentur sm tabulas testamenti potissimū hereditate dabo, ti transilatiū est, sequi illud oportet, si tabule testi nō afferentur, quid aut? st ei daturū qui dicat heredem ēe. q. quod q. interest proferantur nec ne si protulerit uno signo ut sit minus q; et lege oportet nō det possessionem si aīd tabulas nō proferet, dabis. q. uid nūc dicā nemini unq; potest aliū edixisse ualde sit mirū neminem fuisse, qui istius et simile diceret, ipse uiderit si edicto hoc nō habet: et legerat enim iam heredem, item ut illo edicto de quo antedixi in scriptis des hereditate possessionibus dandis edixit id quod omēs rome pter istū. Et edicto scripto si de hereditate scriptū nō in illo capite anniano de multorū hereditatibus, nūc in hoc de hereditatū possessionibus cur ea capita in edictum prouinciale transferre uoluerit? utrū deputes homīes existimasti eos qui habebant in prouincia, q nos q equire uteremur. An aliud rome equū est? aliud in scriptis? Nō enim

ꝯ por hoc loco duri multa et in prouinciis aliter edenda: nō de hereditatū quā possessionibus, nō de mulieꝝ hereditatib: nam utroq; gnē uideo nō nō cæteros, sed te ipm totidem uerbis edixisse, qđ uerbis eduri romę solet. Quę romę magna rum infamiā ꝓtio accepto edixeras, ea sola te ne ḡnis in prouinciā malt audires, et educto furi liensi substituisse uideo. Et cū educū totū eoꝝ arbitratu q̄ dui sint designatus componeret, qui abusto uis ad utilitatem sua inclina rentur: tū nō in magistratu contra illud educū suū sine ulla relīgi one deterrebat. Itaq; L. pus multos radices implerit earum rez in quib interesset q̄ iste aliter atq; ut edixerat decreuisse, qđ uos ablatos et nō arbitror: quę multitudo, qui ordo ad pus nis stellam usq; pretoret et solutus sit, conuenire: quę iste collegā nisi huisset, lapidibus coopertus eet in foro, sed eo leniores sibus uiuiręq; uidebuntur, q̄ erat in equitate, prudentiaq; psonis pa tissimū perfugiū, quo sine labore, sine molestia, sine ipenso etiā, sine patrono bonis uteremur. Nam quęso reddite in me moriā uidues quę libido ubius uiuiręt durendo fuerit, quę uarietas decretoꝝ, quę nūdinatio, q̄ uanes domus eoꝝ omn qui de uirt cūili consilio solent, q̄ plena ac referta cubiculo ai qua mulierē tū erat adem uentū, et in aure eius insu surratū, alienas renocabat, aliās inter alios contrariū sine ulla relīgione deterrebat, ac proxīs paulo an decreuerat hīc illi horēs erant qui etiā reduuli inueniebantur et dolore quoꝝ andubus negabant: minandū et ustam negę et ueri mū alij etiā frigidiores erant. Sed qa stomachabantur, reduuli uidebantur et cū sacerdotū eternabant qui uerē tam negę relīquisset, quę ego nō cōmemorarem, negq eum pfarile dū, negq porro hac ſeneritate digna sunt. nisi nos illud uellem reuocari ubius nequitiam et iniquitate, tū in orōe uulgi, atq; in ratibus prouerbijs et uersatam. In plebem u. romanā utrū superbiam prius memore an crudelitatem sint dubio cru delitas grauior est, atq; atrocior. Oblatos neq; hos putaris et quotidianum sit ut ille solutus uirgis plebem. ro. rideret. q̄ re tuā. tr. pt in contione egit. tū eum quę uirgis ille arriderat

in pspectū. po. ro. produxit: cuius rei cōſtendę causā uobis huc tempore pretem. Sup̄bia nō quę fuerit, quis ignorat, quę admodum ab teniſſimū quemq; contempsit, despexerit liberū et nunq; duxerit. P. trebonius uiros bonos et honestos complures ferit he redes, in his ferit suum libertū. Io. A. trebonii fratem habuerat proscriptū ei tū tamen uellet, scripsit ut heredes uiuaret, et ſuraturos, ut et sua quibus parte ne minus dimidiū ad. A. trebonii fratem illum pscriptū ueniret: libertus uiuat, ceteri he redes adeunt ad uerrem: docent nō oportere, sed uiri fortes et quod contra legē cornelia scriptum eet, uiuari uetat: im petrant ut ne uiuat: dat ꝑ possessionem, ego id nō reprehendo. Et erat uiri quū homū proscripto egenti de fratris bonis quicq; dari, et ille libertus ubi et testo patroni uiuaſſ, stelus et fratq; arbitrabatur. Itaq; ei uetes possessionē hereditatis negat, et datuū, ne posset patronū suū proscriptū uiuare, simul ut esset pena q̄ alterius patroni testo obtemperasset. Das pos sessionem ei qui nō uiuauit, cōtra edictum fecit. Adimis eu ei qui uiuauit quo ex. proscriptū uiuat lex est, pena est. Quid adem qui uis dicit, utrū reprehendis q̄ patronū iuuabat ei qui tum in miseriis erat: an q̄ alterius patroni mortui uolū tatem conseruabat, quo summum beneficiū accepat, utrū hoc reprehendis. Et ꝯ cū de stella uir optimus dixit, egit ro. tam locupleti libertinus sit homo heres. O modestum hominem q̄ illinc uiuus corrigat. possum strages decretoꝝ proferre in quibus ego proferre, in quib ut ego pecuniam nō duram interfuisse, ipa decretoꝝ nouitas, iniquitasq; declarat. Ex ut et uno de ceteris coniecturā facere possitis id qđ priore actione cognoſtis, audite. C. sulpitius olimpijs fuit et mortuus est. C. sacerdote ptore nescio an anq; uetes ptoram peterent cepit: ferit heredem. M. octauiū ligure. L. ligur hereditatem adiit, possedit sacerdote. pr. sint ulla cōtro uersia: postq; uetes magistratum iniit et edixit istius, quod educū sacerdos nō iuuat sulpitij patronij filia stelā primi heredum ei ligure petere cepit: ligur nō aderat. L. frater

eius ram agebat. Aderant amici, pprinqui dicebant, iste nisi rum muliere deliderentur ui possent. st ire uissurū. L. geliu ram ligurib defendebat, dicebat. eductū eius nō oportere. ad eas here ditates ualere, q̄s ante eum. pr̄ uenissent, si h̄ tum fuisse edium fortasse ligurem, hereditatem adituru nō fuisse. eq̄. postulatio famia hoīum auctas pretio supabatur. Venit roma ligur nō dubitabat. quin si ipe uere cōuenisset, equitate, causa, et auctē sua cōmouere hoīem posset. domū ad eum uenit, rem demōstrat q̄ prius sibi hereditas uenisset, daret. q̄ facile in causa equissa hoī negocioso fuit multa, q̄s q̄ uis mouere posset, dixit ad et tremū petere cepit, ne usq̄ eo suā auctem despueret, gramq̄ cōtempneret, ut st tanta iniuria afficeret. homo ligur acru sare cepit qui in re aduersa atq̄ hereditaria tam diligēs, tam attentus ēt debere eum uebat, suā quoq̄ rem ducere multa si opus ēt, multa rasibus suis, quos cirta st hret, non possum illa planius cōmemorare, q̄ ipm ligurē pro testimonio ducere audistis. Quid. H. uerres utrū ne his quid testib̄ re deretur, an h̄ adrem nō ptineret. Hon. M. octauio, nō ligu, quis nobis crederet. rui nos. Quid est uerbs q̄d planū fieri stibus possit: si h̄ nō fit. an id quod dicit leue est. nihil leuius q̄ ptorem urbis hoc iurus in suo magistatu constituere omnibus his quibus hereditas uenerit, coheredē pr̄. ēe oportere. An nō dubi tamus quo ore iste ceteros hoīes inferiore loco, aucte ordine quo ore hoīes rusticanos et municipis, quo denicp ore quos nunq̄ liberos hoīes solutus fit appellare. qui omnis diuendū M. octauiū ligurē hoīem ornatissimū loco, ordine, nōe, uir tute, ingenio copis posset petuam nō dubitarunt, in sacris ut lectis quē idmodum ēst gesserit. quid ego dicā. dixerunt qui senserunt sunt alij qui dicant, notē res et manifeste glatē sunt et proferent. Dixit. C. fannius eques. ro. frater, germa nusq̄ itanj iudicijs tuis tibi st petuam dedisse. Recita testi moniū. C. fannij. Holute. CN. fannio duem credere: nolu unq̄. T. titonj. CN. fannio fratri tuo credere. dixit. H. rem incredibilem. C. uerre insimulat auaritiq̄ et audaciq̄ iudicia

H. Verrem. L. iii?

uident in quem potius q̄ in istū conuenire. Dixit. q. tadius homo familiarissimus patris istius, nō alienus a matris eius q̄s et nota tabulas protulit, quibus se petuam ostendit. Recita nota. q. tadij, recita testimoniū. q. tadij: ne tabulas quid q. tadij nec testimonio credetur: quid q̄ in iudicijs sequ mur. Quid est aliud omibus omia perdita et malefica concedere, nisi hoc hoīum honestissimoq̄s testimonijs et uiroq̄s bonoq̄s tabulis nō credere. Nam quid ego de quotidiano furto querimonia, quē pp̄ loquar de istius impudentissimo furto seu potius nouo ac singulari latrocinio aiusm ēe in e de castoris celeberrimo, clarissimoq̄ monumento, qd templū in oculis, quotidianoq̄ aspectu pp̄. rō. est positum, quo sepe nro senatus conuocatur, quo maxiaq̄ res preciptissime quotidie adnocationes fiunt: in eo loco in sermone hoīum audituq̄ fuit monumentū eternū relinquere. Eidem ca storib. uid. P. uinius hunc tuendam. L. sylla. q. metello corsul: si mortuus est, reliquit pupillū paruū filiū. Cum L. octauius. c. aurelius. cōs. edes sacras locauissent. neq̄ potuissent omia sarta tecta exigere, neq̄. hi. pr̄. quis erat negociū datū. c. sacerdosq̄. M. rstius frater est. S. c. qui de sacris tectis cognitū et inductū nō ēet, uti. c. uerres. P. relius. pr̄. cognosceret, et inducerent: qua pte iste pmissu ut ex. CN. fannio, et. et. q. tadio cognouistis. Vix tam rū ēet omibus in rebus apertissime, impudentissimeq̄ factus. h̄ uidit clarissimū relinquere iudicijs latrociniq̄s suis. de quo nō audire aliq̄, sed uidere quotidie possemus. q̄s sum, quis ēt castoris sarta tecta deberet tradere. uiuiū ipm mortuū ēe simulabat, sciri uolebat adq̄ illo res ptineret, audit pupillis ēe filiū nō qui semper uo palam dictasset pupillos esse pupillas certissima predam ēe ptoribus ereptū negociū sibi in simi delatū ēe dice bat. Monumentū illa amplitudine, illo ope q̄uis sarta tecta integriq̄ esset, tam aliquid inuenturū i q̄ moliri, predariq̄ posset, arbitrabatur. L. carbonio ēdē castoris

trach oportebat: si cui pupilli uiriq; tutor erat, testo prius cum eo sint illo instrumento conuenerat, iam quicquam traderet. Iste ad se carboniu norat: querit et qd sit, qd a pupillo traditionem et signa et dona comparet omia ipm templu omi ope et integra indignu ipi uideri cepit et tanta edi, tantoq; ope se no opti mu, preda presertim a pupillo defendere. Venit ipe in eadem ra storia, templu uidet undiq; tectu pulcherime laqueatu, pte cetera noua atq; integra nerat, se querit, quid agat: dixit ei quidam ex illis canibus, quos iste ligurii dixerat et curta se mulos: tu uteres th ad quod moliare nihil hic nisi forte ut ad ppendiculu columnas exigere homo omiu rex imperitus querit quid sit ad ppendiculu: dixit ei fore mlla ex columna que ad perpendiculu ex posset: nam me hercule inquit sic agamus columne ad ppendiculu exigatur. Roboriu ylegem noster: qua in lege numeris tantu columniaru tradit ppen dicula mentio fit nulla et qui no putaret sibi expedire ut a tridere ne forte no credendu esset, negat id sibi deberi negat oportere exigi. Iste roboriu quiescere iubet, et simul ei no nullam spem subiectis ondit: hoiem modestu et mini me pti natem facile reperiret. Columnas ita se exacturu ex con ferant, nouu res atq; inprouisa pupilli calamitos nitiatur stanti. C. mustrio intruo pupilli qui nuper est mortuus. M. uimo patruo p. tui pontio tutori hoi frugalissimo: hi rem aduiru primariu sumo offitio ac uirtute preditu. M. marcellu qui erat pupilli tutor deforis. Venit aduerte. M. marcellus: petit ab eo pro sua fide ac diligentia pluribus uerbis, ne p simam iniuria pupillu uimi fortunis patris conetur euertere. Item qui iam spe et opia pdi illam deuorasset: neq; ulla equitate orio, neq; aucte. M. mar celli remotus est. Itaq; que admoum ostenderat se ad exacturu ex respondit: cu sibi oms ad ostu ad legationes difficiles oms aditus arduos ac potius inclusos uiderent, apud quem no nis, no equitab, no missrordia, no propiqui oratio, no amici uoluntas, no cuiusq; auctas pro pretio no gra ualerent, statu unt id sibi ex primu facu: q qui nis uenisset in mente petere

[illegible]?

pauxillu achaldore que uso. pr. no mo in ure cuiq; pnatoru p omiu controuersiis. p. r. prefui: uel etia inhis sartis, tectis p dominata est. Venit ad chelidone. C. mustius equites. ro. publicanus homo cu primis honestus uenit. M. uinius patruus pueri frugalissimus homo et castissimus uenit homo sumo honore, pudore et sumo offitio spectatissimus ordis sui. p. tertius tutor. Orinus uerbum o missam atq; indigna pretura tua ut mitta cetera quo tandem pudore tales uiros, quo dolore meretricis domum uenisse arbitramini, qui nulla conditione ustam turpitudine subiissent, nisi offitio, neressitudinisq; ratio rogasset. Venit ut dixo ad chelidonem, domus erat plena noua uira, noua de creta, noua uidua putabantur: mihi det possessione, mihi ne adimat in me uidui, ne det mihi bona adducat, alii minos minabant, alii tabulis obsignabant: domus erat no meretricio comentu, sed pretoria turba refecta simul ac potestas primu data est. Adeunt hi quos dixi loquitur mustius rem demon strat, pent ampliu, peritam pollueret. Respondit illa ut mor tuis no inhumant libenter: aut si ei facturu et ser ui isto dili genter sermotinaturu reuerti iubet. ui discedit, postridie re uertit: negat ille posse hoiem exorari pmagna ei dare et illa te peritam conferi posse. Vereor ne quis forte de pto qui priore actione no affuit: h. quia pp turpitudine insigne sint incredibilia fingi aiit arbitretur. Ea nos antea uidute cognouistis. Dixit uiratus. p. petinus tutor pupilli uimi. Dixit M. uinius tutor et patruus. M. ustius dixisset si uidisset, sed pro mustio referri re de mustio audiu dixit tutus domi eius qui cu stiret me ex mustio uino audisse, quid eo sum usus plurimu: etenim uinidiu quod ypt aium formaq; suaq. CN. mustius hinc me uino defendente uicit. cu h ut duo stirent. I. domitius me stire aderam res omis mustii solui et deforem cum de chelidone retinuit quoad potuit, alio reppsitione sua derivauit tantus in adolescente clarissimo ac principe uide tutus fuit pudor, ut aliq diu cu aiit pinoretur, oma potius reppderet, q chelidone nominaret. Primo retinebamus istius ad

eum allegatos ee debebat: dein aliqñ actus, chelidonē nomina-
uit. Non te pudet uerres eius muliebris arburam gessisse pturā
quā L. domitius abnominari uix sibi honestū ee arbitrabat.
R Erres à chelidone capiūt consiliū necessariū, ut suscipiat ipse
negotiū cū rabonio tutore, quod erat uix
quadraginta miliū transigit dierum milibus refert. adstum
rem rabonius ut sibi uidebatur seuus grandem pernam ut sanus
imprudentem ee iste qui aliqto plus cogitasset male accepit
uerbis rabonii negat eum sibi illa derisione satisfacere posse.
ne multa loquuturū conficiat tutores ꝑ nestiū qd actū erat
cū rabonio putant id ee certissimū nullā maiorē pupillo me
tuūt calamitatem: iste uō nō procrastinat locare uiripr nō
proscripta, neq; educta de altissimo tpr hudr ipse rationib
foro ornato. Itaq; renūciat rabonius illā derisionē tutoribus
accusarūt tamē adipsos tutores dignū tollit uimus patruus
iste color īmuratus est, uultus, oro mē denicq; peridat. Quid
ageret cepit cogitare si opus pupillo redimeretur, si res abiit
ab eo. M. annipt quē ipe apposuisset sibi nullam ꝑdam ee. Itaq;
et cogitat, quid. nihil ingeniosi, nihil quisq; possit dicere
improbe utq; callide, nihil uetera neq; exspectauerit omia
apta, omia ꝑspera apientur ꝑudentia, amanta, audacta,
si pupillo opus redimitur, mihi preda de manibus eripietur.
Quid est q remediū: qd ne horteat pupillo redimere. ubi illo
consultando in bonis predib, predisq; uendendis omm cens.
censor. pr. questor, denicq; ut optima conditione sit, ruina
res sit ruinā putabūt. Et cludit eum solū cui propt diem
soli prātem stam ee oportebat. Quid. H. quisq; ad meam pte
ruinam me inuito aspirat. Quid arridet, locatur opus id qd
et mea pernā refricatur, ego me refecturū ee duco probatio
futura est tua qui locas pdibus et predib pp cautū est. Et si no
putas cautū, tu. pr. uel mea bona quoꝝ uoles īmittes me ad
meas fortunas defendas accedat nō sinas. Ope premū ipam
legē cognoscere, duretur eandē corrumpisse qui illud edictū
de hortedrant et age faciendo qd pupilli nimij dicebat quis

clarius. C. uerres. pē. urbs addidit: corrigunt legas censore
Quid. H. uides in multis ueteribus legibus. CH. domitius. L. metellus
L. cassius. CH. seruilius censores addiderunt ut aliquid eius
mōi. C. uerres dic quid addidit. Quid de. L. martio M. per
pena censoribus socius ne amitto ne ut parte dato, ne ut re
dimito. Quid ita ne uitiosum opus fieret, at erat probatio
tua, ne parū locupleꝫ ee, at erat et ee amplius, si uelles
pp cautū predibus et predijs hoc te si res ipsa si indignitas in
uiriq; tuis nō cōmouebat, si pupilli calamitas, ꝑmagnorū la
chrime. D. bruti cuius predia subierūt pupilli M. marcelli
tutoris auctas apud te ponderis nihil hēbat, ne illud quod
aūaduertebas euismōi fore hoc pectatū tuū, qd tū neq; ne
gare posses, in tabulas. H. retulisti, nec cū derisione aliqua
confitteri addubitat id opus milibꝫ cū tutores
L xxx. milibus id opus ad illius bonā negoti
mi arbitriū se effecturos ee clamarent. Etenim qd erat opus
id qd nos uidistis omnes illis columnis quas dealbator uidens
marchuria apposita, nulla impensa delecte, eisq; lapidibus
reponūt sunt: hoc tu milibus locauisti atque
in illis columnis duro ee quis alius redemptore cōmode nō
sint duro ee et qua tū tectoria uectus delectū sit, et nouum
inductū, qsi tanta pernā columnas dealbari potuisse
certe numq; edilitatem petuisse: aut ut uidebatur tam
res agi et nō eripi pupillo siquid opus ratio restideris
refixo quid erat quod restitueret cū suo quemq; loco la
pidem reponeret qui redemerat, satisdet damni infecti
ei, qui abuterat de emptore recipiet, deridet eū sibi ipm
iubet satisdare rabonii pernā pnō soluitur quibus de
bonis eius quid tu milibus locasti
bxxx. milibus effecturū ee clamauit. Quibus de bonis
pupilli tui Etatē et solitudinē etiā si tutores non essent
defendere. pr. debuit tutoribus defendentibus nō nō pernas
eius fortunas, sed etiā bona tutoꝝ adeuisti. hoc opus bo
nū sine uiriq; fastio lapis aliquis redendus et apportandus

fuit machina sua nō illo nō sensū, nō materiis aduectis est
tm opis et in ista locatiōe fuit quantū potuit opi fabrice
mercedes tulerunt et manus pretiū machine uerū etsi
mateꝝ minus opis et una columnaꝝ effuerat abunde
nouā nullo lapide reduimo, an quatuor illas reponere
nemo dubitabat, quin multo manus sit nouā facte. Often
dam in edibus priuatis longa, difficilisq uectura solidōs
singulas ad impluuiū quadrangulo milib
nō minus magnas locatas, sed ineptum est de tā p̄sperā
ustiꝰ impudentia plurib uerbis disputare, q̄ stum cū iste
apte tota lege autūm sermonē atq estimationē rōtemq
fuit, qui ēt ad extremū astrupsit reduimo sibi hēto, quasi
quicq̄ reduiui et opi illo tolleretur, ac motū tot ū opis
et reduimis rēstitueret. At. N. si pupillo reduimi nō lice
bat: nō nescē erat rem ad ipm puenire. Poterat aliquis
ad id negoriū de pupillo accedere oīs exclusi sunt nō minus
apparere q̄ pupillus dē p̄stitui opi faciendo. Kl. decembris
locat tuitiue id. sept. angustiis temporis excludunt oīs.
Quid q̄ rabonius dē istam quō assequitur. Hēo rabōio molestus
est, negq. Kl. decembꝫ, negq. nōn. negq ydibꝫ. Denicq aliquando
in prouincia iste p̄sistitur q̄ opus effectū est, postea gressus
ē factus primo negat opus inceptū refert post, cū instarent
rabonius imo rem conferebat, qd tū rediit obstrepere pe
tit a imo rabonius et amicos allegat, fatilt impetrat iste
quid agēt, nesciebat, si in arreptū nō retulisset, putabat se
aliqd defensionē hūi rū rabonii porro intelligebat rē totam
ēe pactificiariū, tam etsi quid poterat et aptius q̄ nunc est
ut uno minus testē habet rabonio opus in arreptū retuli
quadriennio post dē qui diceret. hac rōne non sequis de
ipō redemptor accessisset tū in eius arbitriū ac p̄tem ut
mirē noluerant, qui sibi erepta quodam arbitrarent. Hoc
argumēto tamen quo iste petulā puniret, fecit ipse iudiciū
primū cū uehementius cū to. D. brutus ostenderet quid
sua petulā mādauit, qd tam iste ferre nō poterat.

Priuernat.

opē addito predibus de Lx. milib remisit D. brutus
et mihi ꝫ sibi alienū ꝛes est, certe facere nō potuisse
dem nunq̄ nūm sunt tam nisticē, quē scribam suū fuisse ne
gant nō pōt. Postremo ipius rabonij tabule pedā illum usus
fuisse clamant. Retia nōa rabonij, hic etiā priore actione
q̄ hortensius pupillū uinciū uenisse p̄stitū in unum con
spectū et teste seū patruo testimoniū ducente questus est
et me popularit agere, atq̄ iudicium removere, q̄ puerum
produxerē clamitauit. Quid erat hortensi, tandem in illo
puero popularē, quid in nidiosum? gracchi credo, aut satur
nini, aut alterius horū eiusmōi produxerat filiū ut nōre
ipō et memoria patris eos impune multitudinis ōritare
p. uinij erat hōs de plebe romana filius: quē p̄ morientē
tū tutoribus et propinquis tum legibꝫ, tū equitate magistratū,
tū iudicijs uris cōmendatū putauit. hic ustiꝰ stelenatōe
nephariaq̄ latrocinio bonis patrib, fortunisq̄ omnib spoliatū
uenit in iudiciū, si nihil aliud saltem, ut eius rumis opes ust
multos annos est, paulo tam absolutius uestitū uidet. Itaq̄
tibi hortensi nō illius, sed causa, nō uestitus, sed fortune
popularis uidebat, negq̄ te tam cōmouebat q̄ ille tū togā
pretexta, q̄ q̄ sint bulla uoluerat. Festiuus. H. nemine cōmo
uebat si quē illi mos et ius uigentinouis dabat, q̄ ornamē
tū puerilis p̄. dederat iudiciū atq̄ insigne fortune. Hoc
ab isto pdono ereptū et grauiter ēt acerbe homēs ferebant
neq̄ erant hi lachrimis popularēs magis q̄ uis, q̄ tuis. Q.
hortensi q̄ hos qui suum laturi sunt uideo q̄ rōi est ratio
nē puerili, rōi p̄sidio tali improbatos tamq̄ aliquod in
rendū restinguendo est: hōnus. H. liberos parcos interdū
est q̄ longa nostrū ruinisq̄ uita futura sit. consulere uiui
atq̄ p̄futuri debemus, ut illos sedando et puerum q̄ fir
missimo p̄sidio munita sit. Quis est. H. qui tueri possit
liberū nros puerilis rōtra improbitatē magistratuū. Fluter
credo in magno p̄sidio fuit annis pupillis nr̄ senius
primarius minus illa deos, hosq̄ implorante iste ferri

pupille fortunas iste patrias ademit: tutores ne defenderent
pfarile uō apud iudicēm pr. i quo M. marcelli tutores i causa
pupille uenij, et oro, et uoluntas, et auctas repudiato est.
Q uteremus etiā quid iste in utica phrigia, qd in extremis pamphi
lie partibus fecerit: qualis in bello predonū predo ipe fuit
qui in foro. p. r. pirata nephariis rapinis uiuat dubitamus quid
iste in hostiū preda maluus sit: qui manibus sibi tantas
c. xl. marcelli manibus fecerit qui uiuere petit. quanas
columnas dealbandas q illi omes dedicandas locauerit
Q pertemus qd durant et scribe testes quis umq templum
illud aspexit, quin maritis tuis, qn muriis, qn audituis
testis esset, quis signo uentū ni uiderit mazaum ueh, qn
ipse uno quoq gradu de maritis tuis domauerit? quam tu
uiā tersam atq pompe cuiusmodi exaequasti, ut tu ipse illa re
nō audeas. Tt putet quisq cum obstabat frotho dissuctus esse
sociis tempestas, qui edt rastoris testem tuoris furtis et volue
rus q ppti. ro. quotidie uidt. etiā, tu cū de te sniam ferret, uide
rem atq etiā uidutiū in pretura publicū exercuit: nō enim pt
terendum est, ne id quod petita multa est apud istū ptorem
i. Q. opimio qui adductus in uidutiū uerbo, qd cū esset iv. pt.
interfecisset contra legē cornelia, q in tribunatu dixisset, cū
alioquin bois nobilis uoluntatem, de quo uidutio si uelit dū
omia multa appellanda, ledendaq sunt, q mihi nō est nūc
tantū duro pauros hoies arrogantes hoc auoffert. Q. opimiū
plurimū et rerū fortunis omith euertisse. Is mihi etiā queren
qd à nobis uiris solis diebus prima actio fori uidutij trāsacta
sit, cū apud ipm tribus bois. Q. opimius strator. p. r. bona
fortunas, ornamēta omia amisit: cuius pp indulgentē uidutij
sepissime est actū in strato, ut genus hoc totū multaq atq
uidutiorū eiusmodi tolleretur. Iam nō bonis. Q. opimij uenden
dis quas iste predas q apte, q improbe fecerit, longum est
dicere. hoc duo nisi nobis ad bonum honestissimoq tabulis
planū fecero fingi amt hoc totū tempus rapina putatote.
nam qui et calamitate strenuis. ppti. rō. cū. pō. uidutio si pt

fuisset sponsa domū suā redire, et manibus detrahere conatus
est, si ulla in re posset calamitatem poterat depsari. Nam de substantia
illa uiniana uidutiū nihil dico, quid. n. contra tabulas quas tu pro
tulisti audes dicere, difficile est. Non enim mea tua solū testium
auctas, sed et annius auctus scribe tui deteret. Non dicam id
quod probare difficile est. Q dicā qd ostendam multos esse pri
marios uidisse tū dictores ignosti tibi oportere q falsū coduc
protulerūs. Nam qua uinidia. c. uinius conflagrauit ea nisi pro
uidisses tibi ipi tū pernde fuisse cuiusmodi iste sibi et salutī suę
prospicere dicit referendo in tabulas et primatas et publicas
qd gestū nō esse tollendo, qd esse et semper aliquid demendo mu
tando, curando, ne futura appareat inte malefactis reperi possit,
cuiusdē mōi sortitionem homo amentissimus suoq qd uidutium
ferre putauit pprodalem suū. Q. curtiū uidere questioū. Cum
nisi ego ui. pp et hoium clamore atque comitio restitissem ei
hac de curiā uiā, cuius mihi copiam q largissime fortuna por
rebat, erepta esset facultas eoq, quos iste audiuerat i suū
consiliū simul rapina subsortiebatur.

M. T. Ciceronis. Accusationum in verre. L. iiii incipit.

Multa mihi negotio uidt proficiscendo
sunt, ut possim aliquo mō de his reb, quę
meę fidei cōmissę sunt, dicere. Reperi. n.
rationē subtilē, ea uti ad hoc negotiū proui
cia attraxat. Ego tamē hoc onere suscepto et receptā causā si
lliensi ampliorē nō sum aliquo amplius: suscepi. n. causam
totius ordinis, suscepi rationē p. r. qd putabam tū denicq recte
uidicari posse, si nō mō reus improbus adduceretur: sed etiā
diligens et firmus accusator ad uidutiū ueniret, quo mihi mun
rius ad scribam rationē ueniendi est, relictis cęteris eius furtis
ac flagitijs ut et uiribus q integerrimis agere et ad dicendū
temporis satis hre possim. atq adeo anteq de uerrinis

sicilię duo puncta uidentur et de prouinciæ dignitate, uetustate, utilitate dicenda. Nam cum omnes prouincias prouinciarumque rationem diligentius habere debeamus, tum præcipue siciliæ. uid. plurimis, iustissimisque de causis, primumque omnium narronem ceteraque principes siciliam ut ad amicitiam, fidemque pop. ro. applicuit, prima omnium id quod ornamenti loco dici est prouincia appellata: prima docuit maiores nostros quæ præclara essent ceteris gentibus imperare, sola fuit ea fide, benivolentia erga p.r. ut ciuitates eius insulæ, quæ semel in amicitiam nostram ueniissent, numquam postea desinerent, plerique aut etiam magis illustres in amicitia populi manerent. Itaque maioribus nostris tam fortibus et tam prouincia gradus imperii factus, neque enim tam facile quos cartaginis tantæ conciderent, nisi illud et rei frumentariæ subsidium et receptaculum classibus nostris pateret. Quare P. africanus cartaginem deletam, similesque urbes signis, monumentisque pulcherrimis exornauit, ut quos uictoria p.r. magis lætari arbitrabatur, apud eos monumenta uictoriæ plurima collocaret. Denique ille ipse M. marcellus ciuis in sicilia uirtutem hostes nostram uicti fidei ceteri similis experti sunt, non solum sortis in eo bello consulunt: utque ceteris supplicio hostibus temperant. Urbem pulcherrimam siracusas, quæ tum manu munitissima esset tum loci natura, terra et mari claudebant, cum ui, consilioque cepisset, non solum ut columnæ passus est et: sedutia reliquit ornatam, ut esset id monumentum uictoriæ, mansuetudine, continentiaque tum hominis uiderent et quid oppugnasset, et quibus pepulisset, et quæ relinquisset tum illæ honorem sicilæ huidum putauit. ut ne hostium quidem urbem et soriosa insula tollenda arbitraretur. Itaque adhuc res sicilia prouincia semper usi sumus, ut quidquid ex ea posset percipere: id non apud eos nasci, sed domi nostræ conditum putaremus. Quando illa frumentum quod debent, non addunt dedunt, quo id quod opus esset putaret, non ultro pollicita est: cum id quod imperaretur recusauit. Itaque ille M. cato sapiens cellam penariam r.p. nostræ nutricem plebis. ro. siciliam nominauit. Hos non experti sumus ut duro magistro, difficillimo quoque bello sicilia nobis non pro penario cella, sed pro ærario illo maiore uetere accessio fuisset.

nam sine ulla umquam nostro cursu, nauigio, frumentoque suppeditato maximos exercitus nostros nostrum, aluit, armauit. Quid illa quæ fortasse nos sentimus quam magna sint, quæ multos locupletissimos ciuitatibus utimur: quæ hinc propinquæ fidelem fructuosamque prouinciam, quo facile excurrant, ubi libenter negotium gerant, quos illa partim meritis suppeditandis cum quæstu expendendoque dimittat parti retinet ut arare, ut pastere, ut negotiari libeat, ut denique sedes ad domicilium collocare: quæ commodum non mediocre p.r. est tum ciuium. ro. num tam propter aditus domo tam bonis fructuosisque rebus deteneri. Et cum ei quidam præsidia p.r. sint ostentata nostra atque prouinciæ quæ admodum propinqui uici nostris præsidiis magis delectamini sunt. p.r. eorumdem sub urbanitate est huiusmodi prouincia. Jam uos horum uoces. uid. ea patientia uirtus, frugalitasque est, ut proxime ad nostram disciplinam illam ueteremque hanc quæ nunc uetustate uidetur accedere, nihil ceteros simile gestos, nulla desidia, nulla luxuria cognitum: sumus labore in publicis privatisque rebus, summa parsimonia, summa diligentia sic porro nostros homines diligunt ut hos solos neque publicanos, neque negotiator odio sit. Magistratus aut uoces minime ut multos tulerunt: ut numquam ante hoc tempus ad aram legum præsidiumque urbium: publico consilio confugerent, tametsi illum animum prudentiam, qui sic eos afflixerat, ut salui esse non possent nisi. C. marcellus qui aliquo fato uenisset ut hos ex eodem familia salutis sicilæ constitueret, postquam. M. antonij uictoriam illud imperium sternebat sic a maioribus suis accepimus, tum a p.r. i similes et benefitia, ut esse uiderentur nostra horum perfecta das putarent, ut nemini ciuitates ante hoc testimonium publicum dixerunt: huic denique ipsum prodesset, si humano modo si usitato more, si denique uno aliquo in quem peccasset: sed cum plectere non possent luxuriæ, crudelitate, auaritia, superbiam cum omnia sua commoda, uita, beneficia. S. pop. ro. unius scelere ac libidine pendidissent, hæc statuerunt, aut ultro uiuere ab nos ubisti et persequi etsi nobis indigni essent uisi, quibus opem auxiliumque ferretis. Urbes ac sedes suas relinquerent

qñ quid iam ante ustius iniurijs et agitari reliquissent hoc consilio a. L. metello legationē uniuersi petierunt, utq primū usti succederent, hoc aīo totiens apud patronos de suis mīs ijs deplorarūt. hoc cōmoti dolore postulata cōsulibꝫ q nō postulata, sed ustī cīa uiderent et ediderūt. Ferentī et ut meruis fidem, continentiāq cognouerant, ppt de uist mēt statu dolore, ac lacrimis suis deduceret: ut ego ustū amisserī a q° mea longissīme ratio, uoluptasq abhorrebat, qq in hac causa multo plurimis partes mihi defensionis q accusationis iustepisset uidetor. postremo bones et tota prouīcia nobilissīmi prinigs publicē, priuatiq uenerūt, q uissima atq honestissimo quisq ciuitas uehementissime suas uiuiribus prosequta est.

A t quēadmodū uid. uenerūt: uidetor. n. mihi liberius apud nos iam pro singulis loqui debere, q forsitan ipi uelint, salutem enī eoꝝ potius consulā, q uoluntati. et quē existimatis unq ulla in prouīcia reū absentem cōtra uniquitatē accusatoris tantis opibus, tanta cupiditate et defensum: quēadmodū uiuisq prouīcię, qui usto. pr. fuerant, cū scribis mihi presto fuerunt. hus porro qui successerunt uehemēt ustius cupidi liberaliter et ustius tibarijs tracti nō minus acres cōtra me fuerunt: uidett qd potuerit, qui quatuor in prouīcia questores, studiosissimos defensores, propugnatoresq hūt. plorū nō, cohortemq tota su studiosam, ut facile appareī non tam illus scribam q uiam offendisse q uenīe ipm qui plenus detestat pudiciam fuisse. minari simulq si decessit legationem quę cōtra ustū dicerent minari siqui eōrū effectū.

A tijs si laudarent benignissīme promittere quissimos prinatos reos testib, quib nos presentibus denūciauimus eos custodijsq retinere. q ut cū facta sunt, tam unam solam scriptū et ciuitatem manentem, quę pū. legatos qui ustum laudarent, miserit. cuius aut legationis principē ciuitatis nobilissimā. c. nemū uiratū dicere audistis ista nauē ornamentam maiorum messorē et publicē coactis opib hedificatā idcq manentem nros legatus ustius laudator nō solū ustum

In ueīm t.ū°

bona sua uita etiā sacra, deosq penates, a maioribꝫ et edibus suis eripuisse dicit: preclara laudatio cū duabus in rebus legatoꝝ una ora cōsimilī in laudando atq repetendo. Atq ea ipa ciuitas, qua rōe illi amica sit, ducetur certo loco: reperies enī quę tanta beniuolentię sint manentia in eos ergā ustū eosq ipos causa sacra uistos et damnatos: alia ciuitas nulla uist. p. consilio laudat: nisi illa sumi imperij tm potuit apud ppatres bones, nō ciuitates ut aut leniissimi quidā et misericordissimi, dissertissimisq oppidis inuenirent qui in uistū ppli ac senatus proficisterent? Aut hi qui cont ustū legatos decreuerant: et testimoniū publicū mādata atrepti ui ac metu retinent, qd ego in patris tm usu uenisse nō molestē fero, quoq relicta tot, tanta et tam grauia ciuitatē, tota denīq scribā plus auctus apud nos bret, cum uideretur nulla ui retineri, nullo pudore prohiberi posse quominus egrederent, et quid apud nos querimoniē naturā antiquissimoꝝ, fidelissimoꝝq sociorū. Nam qd fortasse nō nemo unum audierit: ustū asseruatusse pū laudari: id tam et si priore actione exhibendi sua rusam testimonio eiusmōi esset cognouistis tam nobis alio loco ut est tota res habeat, qd ad eam ciuitatē attinet, demōstrabitur. Intellegitis. n. nullis bonis quemq tanto odio, quanto ustū siratusis et et fuisse. At. n. ustū sibi simili petunt: uinc. ro. qui in scribis negotiatur, defendunt, diligūt, saluū et cupiūt, primū si uta est, tam nos in quistione de pecunijs repetundis quę sociorū causa constituta et legi, iudicioq sociali sociorū querimoniam audire oportere, sed intellegere potuistis.

P riorē actionē ciuis. ro. et scribas plurimos honestissimos magnis de rebus et protestimonio dicere. Ego hoc itellego uid: sic confirmo, uidetor mihi gratū facturus scribis q eos uinciās meo labore uindicitiarū pecuniosum petentes, nō minus hoc gratū mihi q meis ciuib intellego facturus, q ui hoc existimant, uiris, libertatis rei, fortunisq

suaq̃ salutē in utrius damnatiōē consistere. Q. aqq. de utrius
pītura sitihen: nō retuso qn uta mt andreas, ut situi grē
hoium sunt siculoq, sunt mēdaq̃ pinīi, sui uuiq̃ ordini sunt
aratoq, sunt pumiciaq̃, sunt interpretoq probatus sit, si nō
hōq omiū rōm hostis predaq̃ fuerit: si uuiq̃ denīq̃ ullo
in re umq̃ tempant, ut uos q̃ tempatis, qui simulat
e sorte prouincia sitiha obtenīt, statim romā et ab urbe
anteq̃ proficisceretur: quaerat ipse sterū et roguet, cum
suis cepit quibusdā rēbus in ea prouincia. mortuum uno
aīo peruicam fatert posset, nolebat in agendo dissidere,
tam etsi prouīcie rudis erat, et tiro, sed in sitihā patus
ad predam meditatusq̃ rapiebat. O preclare rōtectum
ab iulgo in illam prouīciam omem rōs famq̃ atq̃ fmo-
nis rū et nōie utius, qd i prouīcia factum esset, pridiu
li hostis augurabantur. Etenim qd dubitare possit, cum
utius in questura fugam et furtū cognosceret, cum ille
gationē oppidoq, famosq̃ spoliationes cogitaret, cum
uideret in foro latrocinia pretuq̃, qualis iste in quanto
gradu improbitatis futurus esset? Atq ut intelligatis eū
romā quesisse nō mō qā furandi: sed etiā noia rerum
mū arripere argumētū quo facilius de singulaq̃ eius
impudentia existimare possitis: quo die sitihā tergi
uidere fatus ut paratus es illo hoie urbano nāctusse
dam prouīciam uenerit, statim messem hās ualedam
emisit, quas ego utū in uolsca coepisse arbitror. Nam
simul atq̃ eranu egressus est, dedit operam ut ualentīmo
a duo continuo uteretur, et de hēditate uelit cognosce
qui eius filio agrippino hoīe apollodoro lafirone uenisset.
Ea erat uid. p grandes pecuīas, hec est duo. uid. huic be-
neficio. Q. metelli cuius. ro. factus, de quo multis primanisq̃
testib, multisq̃ tabulis uobis priore actione satisfactū
e, sestertiū undecies miliū numeratū est, ut eam causam
in qua ne tenuissima quidē dubitatio posset esse, uso rogitet
optineret. Pretia gregis nobilissimaq̃ equaq̃ abactos ar-

genti, uestisq̃ stragula domi quaq̃ fuerit, et direptū. Ito
sestertia undecies. Q. dionē q̃ hereditas ei obuenisset, nullā
ahā ob rem perdidisse. Q. quid hereditas, quo porro dionis
filio uenīret, eodem anniq̃ senatorius filio eodem quo
M. higuri senatoris. C. sacerdote. P. R. quid ad utrumq̃
quis denīlit, nemo nisi forte existimatis ei quadruplā-
toref ad fretū presto fuisse, q aduibem rōē esset, audiuit
dionē quidam situlo p magnā uenisse hereditate here-
dem scribi sibi et in foro ponere: apposuisse
ueneri eriuit esse mulctatū: tametsi forte esset et
testamēto, putabat tamen, qm̄ ueneris nomen erat, eam
penīq̃ se repturū. Itaq̃ apponit qui petat ueneri
heriuiq̃ illam hereditatem. Non. u. questor petit, ut est
consuetudo ut qui heriū monstem optinebat. petit. cis.
turpe quid utius uisitor emissarius homo omiū et illo rō
uenus quadruplatorū deterrimus. C. sacerdote. P. R.
rōdemnatus uiuitiaq̃. Etenim erat huiusmōi causa ut
ipse pretor cū quereret calumpniatore, paulo tamen consid
rationem reperiri nō posset. huic horum ueneri abstinē
sibi condemnat, maluit uidelicet hoīes perire q̃ deos
se potius a dionē q̃ nō habebat, q̃ uerē q̃ nō debebant
auferre. Q. quid ego hec nunc. Sex. pompei colori testimoniū
reddam? qui causam egit dionis, qui omnibus rebus inte-
fuit hoīs honestissimi tamen etsi. C. R. uirtutes tamen iam-
diu est eorum omnium siculoq̃ primi et nobilissimi. Q. quid
L. ueterib. higuris. T. manilij. L. ualeri quoq̃ omiū testi-
moniis de hac dionis pecuīa confirmatū est. Dixit hoc
idem. M. lucullus sese de hoc dionis hospitio, i romanis
pro hospite, quod sibi cū eo esset iam ante cognosse. Q. quid
lucullus qui tum i macedonia fuit, melius hec cognouit
q̃ tu hortensi qui rome fuisti, ad quē duo confugit q̃
de dionis uiuimiq̃ gratissime q̃ hās cū ueneī questus
e. Nouā tibi hec sunt et inopinata: nūc primum hec
audis aut prius arripuisti? Nihil de dione, nihil de

ſoru tua femina ſtruilla uſſert dionis boſpta audiſti. Nõne multa me teſtes q̃ tu ſtis neſciũt: nõne teſte in hoc rẽ eripuit, nõne ſ tuis inocentia ſed legis ẽceptio. Teſtimonia .L. lucully .C. cleri dionis ſtatus ne uobis magnã pecuniam uentriũ homo, qui ẽ chebdomis ſinis ſprouinciam profectus eſt: uentriũ nõe q̃ eſſe uidetur. Attigue ahã in minore pecuniã nõ minus impudenter calumpniam. Soſippus et ẽpuranes fratres ſum agrienſes boni patter abhũc teſtamenti dieb .xx. anãs eſt mortuus. In cuius teſto quodam loco ſi cõmiſſũ quid eſt, multa erat uenieri: ipſi .xx. anãs, rũ tot interfa. P. R. tot quæſtores tot calumpniatores in prouincia fuiſſent, hereditas ab his nõe uenere petuta nõ eſt. tam uerũ cognoſcit per uultoriũ pecuniam arrept fere ad ſeſtertia. cccc. milia a duobus fratribus, multoꝝ teſtimoniũ audiſti ama. Ves agrienſes fratres ita ut egentes imanesq̃ diſtederint. At eũ ad uerrem pecunia iſta nõ peruenit, q̃ iſta defenſio eſt. utrũ aſſeueratur in hoc an tentatur, mihi eũ res noua eſt. Verres calumpniatores apponebat uentri adeũ inhebat, uentres cognoſcebat, uentres uidebat, pecuniæ magiſt dabantur, qui dabant eos optinebant, ita nũ uta defendat, nõ eſt uta uetri numerata pecunia. Adiuuo te mei quoq̃ teſtes idq̃ diuũ: uultacio diuũ ſeſt dediſſe, q̃ uis eſt uultacio tanta ut ſeſtertia .cccc. milia duobus hõibus auferret. et quis uultacio ſitua ſponte uenifſet, una libella dediſſet, uenial nũc ẽppetiatur, tecto recipiet nemo. At ego amplius duo ſeſtertia quadringenties arrepſiſſe arguo rõe legis, nego tibi ullũ eſſe numeratũ: ſi rũ ob tua decreta, ob inpetrata, ob uidrata, pecuniæ dabantur, nõ erat querendum cuius manu numerarẽtur: ſed cuius iniuria rogarent. Comites illi tui dilecti, manus erãt tuæ, neceſſitudine aliqua attingebat: uta magiſt manus tua putabatur; robore tota illa tua q̃ plus mali ſimilit dedit, q̃ ſi centũ robortes fugitiuoꝝ fuiſſent tua manus ſint controuerſia fuit q̃dquid ab boꝝ copia raptum eſt.

/ q̃ fecti ſcribe meduri accẽ ſi, aurippes pretoris

id nõ mio tibi datũ, ſi tua manu mõſtratũ uidiuari neſcis eſt. nam ſi hãc defenſionẽ probabuno, nõ accipit ipſe, habet omnia de peregrinis repetundis uidua tollatis. Nemo umquã tam reus, tam nocens adduceretur, qui iſta defenſione nõ poſſet uti. Etenim rũ uerres utatur, qui erit umq̃ poſthac reus rẽ perdituſ qui nõ admiſſi innocentiã referatur, ſi rũ iſto conferatur: neq̃ nũc tam mihi iſti uerẽ defendere uidentur q̃ in uerre defenſionis tentare rõem. Quã dare nobis mãge prouidendũ eſt: pertinet hoc ad ſummam rei. p. et ad ſeuſtimationem ordiniſ, ſalutẽq̃ ſociorũ: ſi. n. innocentes ẽpuſtimari uolumuſ, nõ ſolũ nos abſtinentes, ſed et noſtros comites q̃ ſtare debemuſ. Primũ eũm qua domo eſt ut eos nobiſcũ duramuſ, qui nre famæ caputq̃ conſulant: deinde ſi in hoſtibus elegendis nos ſpes amiciq̃ fefellerit, ut uindicemuſ, miſſos faciamus, ſemper uta uiuamuſ, ut ratiõem reddendã nobis arbitremur. Affirmari eſt hoſtis hoc liberaliſſimi: utẽtam ea liberalitas ẽ probanda, q̃ ſint pecunio eſtimatiõis eſt: ut in illo fuit: rũ ab eo quid uetus aſſectator ẽ nõ amicoꝝ nõ impetraret, ut ſt perfectum in affirmã duceret: q̃d ferre moleſte, noli inquit mihi ſi tu hoc amet nõ impetrab. Ego campred ab eo, cui meam eſtimationẽ forã fore arbitror, peto ut meũ prefectus profiſciatur, et adhuc impetrare non poſſum. Etenim re utra multo maq̃ eſt petendũ ab hoſtibus ſi ſalui rem uolumuſ, ut eant nobiſcũ in prouinciam, quã hoc illis in beneficij loco deferendũ, ſed tu rũ et tuos amicos in prouinciam quaſi in predam iniuitabas ac rũ illis et per deos predabare et eos in contione amulos auaros donabas, nõ ſtatuebas tibi nõ ſolũ de re, ſed etiã de illorum factis rõem ẽ reddendã: rũ hos ſibi queſtus cõſtituiſſ magnos atq̃ uberes ex his rauſis quos iſte inſtituerat in conſilio, hoc eſt rũ ſua coborte cognoſceret, rũ infiniti genus inuenerat ad innumerabilem pecuniam corripiendam. Dubiũ nemini eſt q̃n omẽs autem pecuniæ pote ſit

vi eoꝝ ꝑtãte qui uidtia dant ereoꝝ qui uidtant, qn nõ utrũ
possit edes suas, nemo fundũ, nemo borea patria obtinet. si
nõ hec aiquaꝑ utrũ petita sunt: prætor improbus cui nõ
interdutere possit det quẽ utlt uidtẽ uideꝝ ntq; et lenũ
qđ: P. R. uisserit uidtet. Si nõ illud quoq; arridet. ut prætor
in ea uerba uidtiũ det, ut uel octauius balbus uideꝝ etuius
et affitij putissimi nõ possit aliter uidtart sic euisnõi:
L. octauius esto si paret fundũ ꝛoperatẽ quo de agitur et ũne
equũ P. stichilij ẽt quatuor fundos q. titulo restituere; aut
condemnart eũ quẽ nõ oporteat euisnõi totã uim ꝛctorũ
euisnõi omiss rei uidtiani tuit in sutilia p triennii uerre
ptore, decreta euisnõi si nõ arripit, qđ te debere duis arguis
si patatur, duras. c. sustutiũ duras uisse petitorem. L. sitet ium
L. basiliũ uidtia huiusnõi, qui consules. r. borat si stichi es
sent tam si eoꝝ legibꝰ dari oporteret qui stichi sinues. ro.
erent. Rꝛ ut totũ genus amplectamini uidtioꝝ prius ium
titulorꝝ deinũ utius institutã ꝛognostite. Stichi hoc ũnt sc.
ut qđ tibi tũ tibi agat, domi teneat suis legibꝰ q stichus
tũ titulo nõ eiusdem ciuitatis, ut de eo P. R. uid. ẽre p. lege
stichi rupilliam uorant, sortiatur: qđ priuatus appio petit.
aut populus aprũcato senatus ꝛsultu aliqua ciuitate qui ui
duret: datur tũ alterꝝ ciuitates reiecte sint: qđ C. R.
a titulo petit. titulus uideꝝ datur qđ titulus a. c. R. uisse ro.
datur, retteraꝝ rei sc lecti uid. Rꝛ. c. R. ꝛoũnus progoni
solent. Inter oratores et determinat lege frumentaria quã
bereniũ appellant, uidtia tuit. Hec omia usto prætore
nõ nõ ꝑturbata, sed plane et titulis et ciuibus ro. ereptu
sunt primũ sut leges qꝝ tibi tũ tibi ageret aut eũ uidt-
rem quẽ cõmodũ erat, prætoꝛ aurupẽ, medium suum
dabat, aut si legibꝰ erat uidtiũ constitutũ et ad uisem
suũ uidtem uenerant libere tibi uidtart nõ licebat.
E dictũ. N. bõis ꝛognostite, quo edto omia uidtia redegerat
in sua ꝑtatem: signis perperã uidtasset sc ꝛognitorum
tũ ꝛognosset, animaduertit: idqꝝ eũ faciebat, nemo uidta-

bat, qn tũ uideꝝ alius de suo uidtio putet uidtaturũ, seꝝ
in eo ꝛaptus puulum addubitaturũ uoluntate spectet, tuus
quẽ statim de suo ꝛapte putet uidtaturũ sc lecti ꝛoꝛ-
uentu aut ꝓperti Rꝛ negotiatoribꝰ uid. nulli hec ꝛopi
quã duo, uidtiũ cohoꝝ. Rꝛ. Arnole qui tutũ de cohorte sua
dare nõ solebat: sed. C. uennis cuiusnõi cohortẽ putauꝝ
hoc principe fuisse sciuti uidens edutũ: siquid ꝛperã uidi-
tarit: senatus eũ quoq; oñdat, si qui sit datus, coactus is
tuis quid nõ seruerit uidtasse: Rꝛ lege rupilia sortito
nulla, nisi tũ nihil interest si tuis lege bieronica uidtia
plurimaꝝ cõtrouersiaꝝ sublata uno nõie cũa d' cõuentu
ac negotiatoribꝰ nulli. uid. quantã ꝑtem huius uidtiq
quas res gesserit, cognoscite. Heraclius est hieroꝛ filius
siracusanus, hõ in primis domi sue nobilis, et ante pre-
torem huc utl peruetustissimus siracusanoꝝ. Huic nulla
alia calamitate nisi ustius anaritia atqꝝ uiuinũ pauperi-
mus: huic heredutas fatilt ad sexterria trieres uenit se-
stamẽto propinqui sui heredij plena domus celati argẽti
optimi, multiqꝝ stragulæ uestis pretiosissimoꝝ mãtipoꝝ
quibus in rebus ustus cupiditates & uisania quis ignoꝛat.
Erat in sermone reꝝ magnã heracho peruenum uenisse
nõ solũ heraclium diuitem: sed etiã ornatũ supellectili
argento, ueste, mancipijs futuriũ. Audit hec et uenit
et primo illo suo leniore artifitio heraclium aggreditur
ꝛogat ut eũ roget uis ꝓuidentia, quẽ nõ reddat deinde,
a quibusdam siracusanis admonetur. hi aũt quidam
erant affines ustius, quoꝝ uxores ste numiq; alienas
existimauit helemontes & hestrio qui quantũ ap ustium
et ap turpi de causa potuerint, et reliquis crimibus intelli-
gens, hi ut duo hoiem admonent, rem ee periculosã reta-
tam omibus rebus. Ipse aũt heracleus ee masore natu
nõ ꝓptissimũ ut eum pater marcellus patronũ quẽ
suo uiue adire aut appellare posset: breꝝ neminem ee
uis eo testo, quo ille heres ee scripta, ut sternat ipalestra

deberet ponē: fariemus ut palestrite neget. Et testo ee pōtab:
petant hereditate q eam palestre cōmisisse; duxit placuit ratio
uerri: nam hoc ano guidebat cū tanta hereditas ī cōtrouersiam
cōuenisset, uidituq petteret, fieri nō posse, ut sine preda ipse
discederet. Approbat consiliū auctor ē ut ēq primū agere
uirtutem, hostemq id status minime litigiosum q tumultuo-
sissime adoriant. Scribitur heraclio dux. Primo mirati omes
improbitate calumpniē deniq, qui ista nossent, partī suspe-
bantur: partī plane uidebant adiectū ee arulū hereditati.
Ita dies aduenit: quo die stat et instituto ac lege rupilio
dura sortiturū siracusis ut dixerat, paratus ad hāc diē
sortiendā uenerat: cū eū doceret heraclius nō posse eo die
sortiri, q lex rupilia uetaret diebus .xxx. sortiri diem q
scripta est dies .xxx. nō dum fuerat, sperabat heraclius si
illum die effugisset: ante alterā sortitionē q; arriū quem
prouincia cū magistratu expectabat successurū: ut omnibus uici-
tijs die distulit: q eam die constituit, ut heraclij diem sor-
tiri pot dies .xxx. et lege posset. Postaq eo dies uenit, ute
uirtute simulare se uelle sortiri, heraclius cū aduocatis
adit, et postulat ut sibi cū palestritis hoc est cū pplo siracu-
sano equo uire dimicare liceat. Aduersarij postulant, ut
in eam rem. iud. det. et hos uiritim quos in id forū conue-
nirent: electi qui uerri uiderent. heraclius e contra ut
iud. ē lege rupilia det, ut ab instituto suo iuratos abducta
straturū, ab uire autem sirulos ne recedat. Q. quid ego
istius iniuriā diuendo libidinē demōstrem? quis nō et ur-
bana iurisdictio cognouit quis umq isto pretore debi-
ne in uita lege agere potuit nō istū ut nō nemine pro-
uincia corrupit. Idem fuit qui rome cū id qd omes stelli-
gebant duceret heraclio iure et certū sirulis inter se quo
uire certarent, lege et rupiliam, qua. P. R. rupilius cōsul
de .x. legatos suos dedisset: hoc omes semper in sirilia con-
sules pretoresq seruasse negarunt et iud. ē lege rupilia
sortiturū .V. ut iud: quos cōmodū ipsi essent, deduc qd huic

hōi fariat? qd supplicio dignū eius inuenire presumptū ē
cū eet homo deterrimi et impudentissime gutadmodum im
sirulos. uid: daret, cū imperatoris P. R. auctoritas, legatoq .x.
summoq hominū dignitas S.C. interdederet: cumis cōsulto
P. R. rupilius P. R. et legatos suos leges in sirilia consti-
tuerat: cū omes antē ee pretorem rupilias leges in ceteris
rebus, et in iudicijs maxime obtinuissent, tu ausus es pro
nihilo, pro tua preda tot res sanctissimas durare, et nulla
lex fuit, nulla religio, nullus existimationis pudor, nullus
iudicij metus, nullus apud te grauis auctas nullū q.
quod tequi uellet. Lex ut institui debet quisq iudicibus
nulla lege nullo instituto, nulla religione, nulla sorte
et libidine utiq datis nō qui rem cognosterent, sed qui
qd imperatū eet, iudicarent, eo die nihil actū est. Adesse iu-
bentur postridie: heraclius interea cū omes iudices a. P. R.
fortunis suis fieri uideret: caput consilij de amicos et
propinquos suos nō adeē ad iudicij. Itaq siracusis illa
nocte profugit: ut postero die mane cū nito maximi q
umq arca sumeret uisa. iud. citari iubet: ubi compe-
heraclij nō adest, rogat singulos ut abitem heraclij
rōdemnaret. Illi eū cōmonefaciūt, ut si ei iudicatum
utat instituto suo, nec rogat aīs horum .x. de absente sim
iudicare petitem. Impetrat preterea sane perturbatus et ipse
et ciuis, amici et consiliarij molestē ferre coepit. hera-
cleū confugisse putabant absentis damnationem pbrim
tanq periq multo miserabiliorem fore qi pretor dam-
natus eet: eo accedebat q iud. ē lege rupilia dari non
erat: multo etiā rem turpiorem et iniquiorē uisū ini
intelligebant. Itaq dū hoc corrigere nitit: apertior eius
rupiditas: improbitas q facta ē. Nam illis quisq iud uti
lege negat: iubet id quod uitio ē lege rupilia fieri opor-
uerat: citari heraclium et eos qui diem sustulissent atque
se. iud: ē lege rupilia uelle sortiri: quod ab eo pridie
cū multis lacrimis cum oraret atq obtestaret heraclius

impetrare nō poterat. Id ei postea dū uenit in mentē lege
rupilia sortiri diras oportere. Educat et una. z. ut hūs abritem
heraclii condemnēt impetret: ita rōdemnatur: quę in aliū
ista fuit arrestra. et qn te rem factoz tuoz reddituri puta-
sti. et quando hī de rebus tales uiros auditores existimasti,
petatur hereditas ea quę nulli debetur: in predā p. r. inter-
ponatur nom ciuitatis: imponatur honeste ciuitati turpis-
sima p. calumpnię neqz hoc solū, sed ita res agatur, ut ne
similatio quidē equitatis ulla adhibeatur. Nam p deos im
mortales quid interest utrū p. r. imperet uię rogat alię
de suis bonis omnibus decedere: an huiusmodi uidetur
det: quo uidelicet in dicta causa fortunis omnibus exuti ne
esse sit: profecto etenim negare nō potes te et lege rupilia
sortiri uidelicet debuisse, cū presertim heraclius id postularet
sine illud dures te heraclij uoluntate a lege recessisse
ipse te impedierit, ipse tua detentione impleuerit. Quare
eum primū ille ipse ate se nolint cū ea eo nō. uid. bret
quos postularat. Deride tu cū post illius fugam. uid. alios
sortitus es, si eos qui erant ate ante dati, utriusqz dederis
uoluntati: deinde ceteras diras omnes illo foro. M. postumius
questor sortitus est. hāc solam tu illo comitatu reppe-
rire sortitus. Ergo uiguiet aliquis, donauit ppto sirarusano
illā hereditatem: primū si id confiteri uelim, tamē usū con-
demnetis nemo. Itaqz M. postumius
at, quod alteri eripuerimus, id alteri tradere. Vbi et
ista reppererit hereditate ita usū prędatū ut perpaua
occulte referit ppto quid sirarusanū in maximam inuidi-
am sua infamia alieno premio peruenisse, paucos sirara-
sanos eos qui se nō publice laudationis causa uenisse
dicunt. et tunc participes fuisse prędę, et nō nō ad istius
laudationem, sed ad eorum litium existimationem uenisse. Po-
steaqz damnatus est abeo, nō solū illius hereditas de q
ambigebatur, que erat sestertiorum tricies, qui omnium bonorum
paternorum ipius heraclij que nō minor erat pecunia pa-

Ih verrem t. act 2

trie sirarusanoz hoc e sirarusanis possessio tradit que
ista pretura, eripis hereditatem que uenerat apropinquo
uenerat, testo uenerat legibus, que bona si qui testamenti
fecit, huic heracho antequ est mortuus omnia utendo
ac possidenda tradiderat: cuius hereditatis cū illa ali-
quanto ante pterea est mortuus controuersia fuerat
nulla: mentionē fecerat nemo. Vbi isto erupe heredita-
tem propinquis de palestrinis predare inbonis alienis no-
minē ciuitatis euertē legē, testā, uoluntatem mortuoz
uim uinoz. Num etiā patriis heraclii bonis exturbare
oportuit: que similat profugit q impudens q impalam
q uerbo dij immortales illa bona direpta sunt q illa res
calamitosa, heracho questuosa, uerri turpis, sirarusanis
miseranda omnibus uidebatur. Nam illud quidē statim cernat:
ut quidqd relati argenti fuit, in illius bonis adustum de-
feratur, quidqd corinthioz nasoz stragule uestis, hoc
nemo dubitat: quin nō nō et illa domo rapta et oppressa,
ubi et tota prouincia ad istū cōportari necesse est, man-
cipia que uolunt adducat, alia diuisit, anulos fecta est
in qua robore istius uincta dominata est. Vbi illud
et prędarū sirarusani qui ptuerant hi heraclij bonis
utebo redigendis, et dispertiendis reddebant eoz negoc
rotā in senatu. Dicebant stipendioz paria cōplura ydrias ar-
genteas pretiosam stragulam multa pretiosa mancipia
uerri data est, dicebant quantū cuiq eius iussu primoz
et datū. Gentem sirarusani: et tam patebamur reperi
reperiantur uno nōie sestertia. cc. milia iussu prętoris
data, fit maximus clamor omnium nō nō optimi cuiusque
neqz eoz quibus indignū semper uisum erat bona pri-
uati, ppti nōie p summam iniuriam erepta: ubi et ipsi illi
auctores iniuriq et et reliqua particula sortij prędę ac
rapinaq clamare cepisse sibi ut bret hereditatem
tantus in curia clamor factus est. ut ppter cōmenta
res ab omni commentu cogita celeriter domū nuntiatur.

hō inimicis hūs qui neritassent hostib⁹ omnib⁹ qui dimicassent
exarsit ira tumida, ac stomaco. Vexatam fuit tum sui dissimilis
nostr⁹ hos hōs, nostr⁹ audaciā, tam tūrumort ppli et domō
et fimto manifesto grandis periniis ptubatus est. Vbi se
rollegit, uorat ad se siracusanos, qa nō possēt negare petu-
niam ab illis datam. Non quesiuit procul aliende, neq. n.
probaret, sed proximum pent alterū filiū, qui illā petuniam
dueret abstulisse ostendit se reddere coactū, q postea
audiuit, habuit dignitatē, q etatis q nobilitatis sue ra-
tionem. Verba apud stratū ferit. dormit adse nihil petine
de uno ad quod oms uidebant, neq ille quid obstaret loqui-
tur est. Itaq illi siracusani statua postea statuerunt, et
ubi primū potuit ustū reliquit, de prouicia decessit. et
tam eum aut eum queri solent nō nunq, se misertum
q nō suis, sed fori petratis et criminibus premat. Trien-
nio prouinciam optinuit: qui adolescens unū omnium
terū fuit. Sodales uiri fortes legati tui primo anno reli-
querūt, qui si semper unā fuissēt: tam summa cura, tum
tuq, tū multo et magis sue fame peperissēt. Quid
ē q tu alios accusēs. quid est q abrem putes tuā se culpā
nō nō deriuare in aliquē, sed cōmunicare cū aliquo
possē. Numerauī illa sestertia. cc. siracusanis: ei qui
admotum ad ustū postea pstudo tirū reuertenti, tabulis
nobis et testib⁹ uid. plumū faciam. Et hac uigente ustio
et improbitate. uid, qd preda et illis bonis admultos sira-
cusanos uinuto ppto, senatuq siracusano uenerat, et
illa stelena que p themostū et bestriōnem et dimoso-
dorū, et deomene uiuitissima ciuitate facta sunt: pri-
mū et urbe tota spoliaretur: qua alius mihi locus ad di-
cendū est constitutus: ut oīa signa uste preos homēs
quos nōraui, omnē ebur ediles sacris, omē undiqs ta-
bulas pictas, deos deniqs simulacra, que uellet auferret.
dein ut in curia siracusanos, qui lorū illi hospitio
norant honestissimo loco q apud illos clarissimos, sub

illius ipius? M. marcelli qui tū siracusanis bellū cū emperet.
belli ac uictorie lege posset, construauit et dedicauit. Statua
et ere facta ē. Ibi in aurata ustis et altera filio statua posi-
erunt, ut diuturnū hōis memoria maneret. Senatus sira-
cusanus cū lachrimis et gemitu uniuersa ē nō posset
peosequi ustis uiuitias, funeraq, uxoriq, sororiq ustis im-
perio siracusis marcelli tollunt⁹ magno gemitu, luctu
q uniuerso, qui illi diem festum cū reditibus beneficijs. M.
marcelli debitū reddebant. cū qui, nōi, familie marcelloꝝ
magna uoluntate tributebant. Mithridates in asia cū eam
prouiciam totā occupasset. ista mutua nō subtulit hostis
et hostis hostis in ceteris rebus in armis ferus et inmanis
tam honorat homīs deoq, religiones consecratas uiolare no
luit. Tu siracusanis unū diem festū marcellis imptiri
uetuisti, q gnos illi adepti sunt, ut ceteros dies festos age
possint. At nō pclarū diem repouisti: ut ceteris agent
et ad eam dē qui sacris epulisq opus erit in cōplures
nōs lorarentur. Iam in tanta ustis prudentiq remitten-
dum aliqd uidetur, ne oīa condemnes, ne oīa cum
dolore agere uideamur. Nam ne diei quidē lucem detrui-
ant. Si hoc nunc notificare uelim: q misericordiā
est ustis nōīe apud eos festū diem ē, qui est ustus ope
fundus et timitos arbitrentur. O uetera pclara, quo qm
si accessisti: quo nō attulerit tetrū ustis diem: etenim quis
tu domū, quā urbem aduti, quod forū deniqs quod non
euersum atqs detectum reliquerit. Quare ista appellet
sant uetera, que nō ex nōīe, sed ex moribus, nam os tua
constituta ex uideantur, q facile serpat iniuria, et pec-
candi consuetudo, q nō facile reprimatur uidete. uid.
B adse oppidū est tenue nō longe a siracusanis, huius lege
primus ciuitatis est epicrates quida huius hereditas
sestertiorū quingentorū milium uenerat. a mulcare q dā
propīqua, atqs tam ppīqua ut ea ex ea ciuitate esset
mortua, epicrate bidimos legibus heredem ex oportet

K Erest Siracusana erat illa res: quā ante demōstrani de helio Siracusano, qui bona nō perdidisset, nisi ei uenisset hereditas huic quoq; epicrati uenerat ut dixi hereditas. Cogitant reputant eius inimici nihilominus eodem ptore huic euerti bona posse. quo heraclius ēet euersus, rem arrulte instituunt ad uerrē p eius inpretes deferunt, ita causa compōitur ut ut palestrite hidenses petterent ab epicratt hereditatem quēadmodum palestrite Siracusani ab heracho petissent: nunq; nos ptorem tam palestrini uidistis. Vexs ista palestritas defendebat: ut ab illis ipe diuitior discederet. qui statim quod presensisset, iubet quidam suoz amicoz numerari sestertia. Lxxx. res occultari satis nō posset: p quendam eorū qui init fuerat, fit epicrates certior. Primo negligere et cōtemnere cepit: qđ causa prorsus qđ dubitari posset, nichil habeat. Deinū cū de heracho cogitaret, et ustiui libidinē nosset, cōmodissimū putauit de prouincia clam abire. Itaq; ferit, profectus etiā regiū, quod ubi auditū est estuare illi qui dederant pecūiam putare nihil agi posse absente epicrate: nā heraclius tamē asseuerat, cū primū datū sit. uid. de hoc qui aūq; adutū in uis ēet: anteq; mentio cōtrouersie facta ēet, discessisset: putabat nihil agi posse. homines regiū profiscuntur. Epicrate cōueniūt: demonstrant id quod illi stiebat sestertia. Lxxx. dedisse. Rogant ut id qđ ab ipis abēet pecuīe curet: ab is cauetur quēadmodum uelut de illa hereditate cū epicrate neminē ēt actuū. Epicrates homines multis uerbis male dictis acceptos dimisit.

R edeūt illi regio Siracusas, querit cū multis uta ut sit inci-
pium sit sestertia. Lxxx. nimiū frustra dedisse. Res per-
orebuit, in ore ac sermone omniū esse cepit. Verres refert
illā sua Siracusanā aut sibi uelle de illis sestertia. Lxxx.
cognoscere. Advocat multos, docuit bidini et uiolatio si
dedisse: illud nō addunt nisi stium uiolatiū uocat
pecuniam referri inpat, uiolatius aūo egestimo numos
affert: qui nihil amitteret, reddit inspectantib multis bid-

ni numos auferit. Duret aliquis qđ ergo in hoc uerit reprehē-
dat, qui nō mio ipe fur nō est, sed ne alii quid possint ēe. 2
Attendite iam intelligetis hanc peniam qua mihi nō uisa
ē euite: ab isto eadem sententia reuertisse. Quid. N. debuit
ptor consilio recogito, cū comisset suū comite uiros deceti,
uidisi corrūpendi causa, qua uire caput, ipius p.r. existima-
tionq; ageret, pecuniam accepisse: bidenses aut cōtra p.r. famā
ac fortunā deduxit, nō in eum qui accepisset aduerterent,
qui ppera uiderassent: quod sepe p imprudentia fit, bos
pateris impune discedere, qui ob tuū decretū, ob tuū iudicium
peniam aut dandā aut accipiendam putarent. Vultatius
idē apud te postea fuit equs. ro. tanta accepta ignominia.
N am qđ est turpius ingenio, qđ minus libero digni q; in
conuentu maxīo rogi a magistratu suum reddere quis
eo aūo ēet, quo nō mio cuiusq. r. sed qui uis liber debet ēe
asserere te postea nō potuisse. uiuimus hostis ēet, tota
contumelia accepta, nisi terū tū coluisset, et tuq potius
existimatiā struisset q suq: qui q tibi amicus nō modo
tū fuerit, qui diu terū in prouincia fuit. Vexs ēt mio sit, cū
iam iceteris amicis relictus sis, et tu intelligis et nos
existimare possimus? Ante hoc solū argumentū ē nihil
isto imprudente factū qđ multatius nō sentiensit qđ
ust nec multatiū nec bidinos nō uiolauerit. Est mag.
argumentū. Vexs illud maxīum, qđ illis ipis bidinis gbus
uratus ēe debuit, a quibus rompit, q uire agere impune
te nihil possent. etiā si adeet, idirco suū decretū penius
ēe tentatū. hic inq; ipis nō mio illā hereditatē, qua epi-
crati uenerat, sed ut in heracho siracusano item in hoc
paulo ēt atrocius q epicrates appellatus oūo nō tot bona
patria fortunasq; eius libidini tradidit. Ostendit eius
nano nō sequis qđ debuīt peteret, sed aduersū. Adeunt
bidini, petunt hereditatē, procuratores postulant, ut se
ad leges suas reiciat, aut ēt lege rupilia legē scribi ui
beat. Aduersarij nō audebant cōtradicere. Cuius milhi

reppererit. Verisimulant hoīes fraudandi causa defessisse, postulant, ut bona possidere liceat. Debebat epuratēs nullum nummum nemini amiti, quid peteret, iudicia reparabōs iudicatū solui satisdaturos et dicebant. Cū omīa iudicia frigerent admonitus utiq; verisimulare coepit, epuratē brās. p. corrupisse aqua suspitione. Ille aberat plurimum actionē eius rei postulant amiti refutare neqd nouū iudiciū, nt ut ipius cognitio illo abente de estimatiōe eius cōstitueretur. Et simul idem illud postulare nō desistebant ut ex ad leges suas rediret. Iste amplam occasionem calumniā nactus, ubi uidet ēt aliqd, qd amiti aberitem epuratē nollent defendere. Assueuerat ex eius rei in primis actionem ēt datura, cū omīs properent adustū nō nō illos nūmos qui p simulationem ab usto ebuerant reuertisse, sed multos et ita plures cū postea nūmos abstulisse: Amiti epuratē defendere destiterūt: usti epuratur bona eductos omīa possidere; & sibi hīt iussit: ad alia sexcenta sestertia sexcenta milia hereditaria accessit: ipius antiqua sestertia sexcenta milia hereditaria accessit: ipius antiqua sestertia quindecies peruia. Vere res ab initio uia ducta est, an ad extremū uia ducta ē, an uia parua ē peruia, an ut bonā uerer ut hec quę dixi gratis fiāt et uideant: hec nūc de miseria siculoz. una audiut. Et heraclius ille siracusanus & hec audimus epuratos expulsi bonis omībus roma uenerūt squalida ueste, prolixaq; macia barba et capillo romę biennio ppe fuerūt. Cum q. metellus in prouinciam profectus ē, cū ut ibent cōmendati, cū metello una proficisceruntur. Metellus simul ac uenit simultas utriusq; restinxit et de epuratis et de heracho in utriusq; bonis nihil erat qd restitui posset, nisi qd monetis loco nō poterat, ferebat hec egregię primo aduentu metellus, ut omīs utius iniuriae, quae nō possit, restingueret, et irritos faceret, heraclio restitui iussit nō restituebatur quisquis erat eductus. Senator siracusanus abhoc heraclio duci iubebat. Itaq; multi ducti sexcenta milia quid continuo restituti est: alia iudicia libidei, alia agrigenti, alia panormi restituta sunt, censebat qui isto pretore sunt huti nō sestertiū metellus onderet, decimas quas iste contra legē bieronicā uendiderat, omīa erant metelli huius mai, ut totā sua pretura retexere uideret, similesq; ego in sicilia neni mutatus est uenerat adeū illo iudicio letilius quidam hō nō abenus a literis. Itaq; eo iste tabellaio semper usus est, ut epistolas cōplures attulerat, in his una domo quę totū immutaret, hominem repente coepit dicere, st ora uerris causa uelle, sibi cū eo amicitia, cognationēq; esse mirabantur omīs, hoc ei cū denigs imminentem uenisse: postenq; tam multis cum tectis, deambulationibusq; ingulasset, erant qui putarent letilium legatū uerre uenisse, qui gram amicitia cognationēq; cōmemoraret. Et a illo tpe municipibus laudationē petere, testes nō solū deterret uerbis, sed etia uinculis retinere coepit. Quod ego nisi meo aduentu illius furorem aliqtulū repressissem: et apud siculos nō metelli sed glabrionis hīs ac legē pugnassem, tam multos huc euocare potuissem. Vere quod instituit dicere, mustrat cognoscite siculoz. heraclius ille et epuratos longe mihi obuiam cum suis omīb processit. Venienti sibi gratulati sunt egerunt grās, flenter romā deferebat metū cupierunt, qd erant in oppidis cōplura et ita reliqua constituit cū his uerbis, quo die mihi messanę presto eent, eō mihi nūmum misisset, st tum ptore, quibus ego testimoniū denūciari quorū nomina edidi metello cupidissimi neniendi mandat iniuriis affecti adhuc nō uenerūt, hoc uere sunt sceleri, ut his nec deplorare quid de suis incōmodis liceat, tam heraclij et turpilii opti nobilissimiq; adolescentes testimoniū auctus aquo sexcenta sexcenta milia sestertiū exhibuerūt, multisq; petita sunt: ita pemi, cōpromissisq; interpositis sexcenta cccc. Et torquenda curauit, quodq; iudicium secundum heraclii de cōpromissis factū erat, qd cū suis communibus

nit duos ruines uiduasset id uerum uisset ēt, euāg. uid: falsum ui-
duasse uiduauit in stercum ne ēt, loris cōmadisq publicis ui
uetuit, siquis eum pulsasset, edixit sēst uidutiū uiuitrauq nō
ductuū: qdquid ab eo peteretur uidue de sua cohorte dauq:
ipsi aut nullius actionē rei sēst datue, qua ustus auctoritaq
tm̄ ualuit, ut neqs illū pulsare quisq tū p.r. in prouīcia sua
uerbo ꝓuitteret, re hortaretur, neqs quisq ab eo quicq pe-
teret tū ust calumpnie licentiā sua aūtē possedit, igno-
miniam aut illa grauis tam diu in illo hoīe fuit, qd diu
ust in prouīcia mansit. hoc uiuente metu uiduitas nouo
more nullo ex. et quā rem putatis ēt in scribis nisi ad-
mutū ustus uiduatam: utrū id sōlū uidetur ēe actū quod
ē tam actū, ut heracho petitus trifetur, an etā illud in quo
ꝓda erat mortua: ut nāt uiduaq omnū bona atq for-
tunq in ustus uiuus ēent ꝓfate. Iam uō in rebs capitalib
quēstionib quid ego una quāqs rem colligā et rauisam et
multis similibus ea summa quē mouet improbitate et-
rellere uidebimur. Sopater quidā fuit alterius hō domi
suq tū primis locuplex, atq honestus: ut ab inimicis suis
apud. C. sacerdote. p.r. capitalis tū accusatus ēet, facile eo
iudicio est liberatus. huic etate sopatro idem uiui mihi ad
C. uenerē, tū ut sacerdoti successisset, cuius de rei nom detule-
rūt, res sopatro facilis uidebatur, et q erat innocens et q
sacerdotis iudicatū improbare ustū auditū nō arbitrabat.
C utatur reus, causa agitur, siracusis ouia tractant, abactu-
satore ea quē erat aūa nō sōlū defensione: uita et iudicio
dissoluta: tam sopatri defendebat. q. minutius ignotus, equit. ro. ꝑ primis splendid atq honestus uobis q. uid.
nihil erat in causa, qd metuendū, aut oio qd uideret dubi-
tandū. Instā ustus libertus et accensus idem thimarchides
qui est id quod ex plurimis testibus priore actiōe deduxit,
rex huius nōis omnū transactor et administer, ad sopatrū
uenit, monet hoīem, ut nimis iudicio sacerdotis et causę cō-
fidat. Accusatoris inimicos q eius hōe in aio petuiam. p.r.
dare plurimū. p.L. tam absolute malle fieri posset, rem iudi-

[illegible]

catam nō restinderet sopater cū hoc illi improuisū atq inopi-
natū accidisset, cōmotus est sane, atq in pectus timarchidi
quid responderet, būit. nisi consideraturū quid sibi de re
ēt faciendū, et simul ostendit se in summa difficultate et
miseria: post ad amicos retulit, qui cū ei fuissent auctores,
redimendę salutis, ad timarchiden uenit, exponit suis difi-
cultatibus, horum ad sexcenta. L. xxx. perducit, tamq ei pecuniam
numerat. Posteaq ad eam diem uentū est: cū uterq sine
metu, sine cura omnī erant qui sopatrū defendebat, crimen
nullū erat, res iudicata. Vereor nimios accepat qs possit
dubitare: quid nam ēt futurū: res illo die nō aperta, dum
uitatur iudicium. Itaq ad sopatrū timarchides uenit: aut accu-
satores eius multo maiore pecuniam. p.r. polliceri q optatam
hic dedisset: proinde si sciret: uideret quid sibi ēt faciun-
dū: homo qq erat et simulator et reus hoc est et uire iniquo
et ꝓpe aduerso: sentit tam atque audit duntaxat timarchidē
nō potuit. Faciet inquit qd uobis libet, daturus nō sum am-
plius. idemq hoc amicis eius et deferentibus uidebat. Atq
eo etā magis q ust quo quo nō sē in ea questione prębebat
tam in consilio fuerat, tū cū esset idem sopater huic ab ini-
tio, hoc rationis habebat, fauere eo nullo mō posse, ut eodē
crimine bis de testibus sopatrū cōdemnaret, idem hoīes qui
aūa absoluissent. Itaq hac una spe adiuditū uenitur
quo postea q uentū est, cū consilio frequentes conuenissēt.
idem qui soleat et hec una spe deferēdo sopatri nitiret
consilij frequentia et dignitate, et qd erant ut dixi idem
qui antea sopatrū eodem crimine liberarant. Cognostit
hoīs ac nō mō aperta rem, sed ut dissimulationē quid
recta improbitatem et audaciam: M. petilius equite ro.
qui in consilio habebat, iubet opam dare, q rei priuate
uidex ēet. Petilius retinebat, q suos amicos quos sibi in cō-
silio ēe uellet: ipse uetes retineret. Iste homo liberalis,
negat se quemq retinere eos qui petilio uellent adesse.
Itaq discedit oīs: nam ceteri quoq impiam ne retine-

antur: qui nolle dicebat. Alteri ego qui tam illud uidetur
adeo habebat: itaq; ut solus cū sua cohorte nequissima reli-
quitur. Non dubitabat minutius qui senatū defendebat
quin ut q̄m consiliū dimisisset, illo die rem illā questuū
nō esset: cū repente iubetur dicere respondet dignas ad me
inquit si tibi videntur uideor, qd de bene siculo ac gretulo
iudicem, videntur est inquit, sed quellem adesse bi qui
affuerant, aiūt eam rem cognouerant. Duc inquit, illi adest non
possunt. Nam berrelle inquit. O minutius me quoq; perinde
ut sibi in consilio adesse rogauit, et simul a subsellijs abire
cepit. Ille iratus hominem uerbis uehementioribus prosequi
atq; ei grauius etiā minari cepit, q uis et tantū crimen
in uicinā conflagrarit. Minutius qui furentem sic negot-
iaretur, ut sui unius dictatorem se meminisset. et qui sciret
ita se in prouincia rem agere oportere, ut nequid de libertate
deperdere, hoc quę uisa sunt, et quę tempus illud tulit:
et causa respondit, eam ob rem dimissa, atq; allegato consilio
defensionū negauit. Itaq; a subsellijs discessit, idq; hoc
pter siculos ceteri sequuti amici, aduocatiq; ceterū. Itaq;
ille qq est incredibili improbitate flagitatis: tam subito solus
destitutus primum et conturbatus est, qd ageret, quo se uer-
teret, nesciebat, si dimisisset eo ipso questione post illis ad-
hibitis, quos allegarat, absolutū inficiatū uidebat. Sin de
homine miserū, atq; innocente condemnasset, cū ipse p.r. con-
silio, reus aūt sint patrono, atq; aduocatis fuisset, uide-
tisq; .C. sacerdotis residuisset, inuidiā se sustinere non
posse tantū arbitrabatur. Itaq; estuabat dubitatione ue-
rebat se in utrāq; partē nō solū mente, uerū et corpore
ut omnes aderant, intelligere possent, ui aio eius metum
cupiditateq; pugnare. Erat horum cōuentus maximus,
summum silentium, summa expectatio, quorum ēt cupidita
eruptura crebro dimittebat, ut attenti ad aures tinnar-
chidis cū iste diu agit dic inquit, cognitus implorent homi
atq; deū fidem, ut cū consilio cognosceret, tumpete iste

testes citari iubet: dixit unus et alter breuiter, nihil uinc-
gatur preto dixisse pronūciat. Ille quasi meminerit ne pe-
tilius priuato illo iudicio tū facto aut delato cū ceteris cō-
silijs reuocaretur. Ita ipperamo de stella exhibuit hominem in-
nentem sacerdote absolutū iudicio causa, de sua sententia me-
diocriter pecuniam condemnauit. Retinete, retinete hominem in
ciuitate. inq: parcite et consulite, ut sit qui nobis cū res
uidebit, qui senatu sint ulla cupiditate. de bello pari, sen-
tentiā ferat. Quę enim. eum auctore erit, qui iste suam dice
audebit, aut poterit. qui aut tanta largitio atq; defecti
nisi ille. mente aspirabat iniuriā. Nec ueniat sane de-
cernat bellū ceteris, liberet legatos, regē appiū
ptholomeū: quę mult hortensius omnia dicat et sentiat
minus hec ad nos, minus aduitę nrę dissidia, minus
ad fortunas nras periculū pertinet. Illud capitale illud
et formidolosum, illud optet cuiq; metuendū quod iste
et hoc iudicio si aliqua ui se erupuerit in iudicibus metu
est suam de capite ruinis. r. ferat, sit in eius ceteris cū
ter qui imperiū iudicioq; tenet mult: hoc p.r. metuat
hoc ferre non pot, damnet, pmittatq; nobis, ut si uita ho-
minibus detrahimini, si et hoc splendorem lordini atq; or-
namentū curię constituere uelitis, habeo sane nobiscū
utū senatorem, utū de nobis iudicē si uultis, beatus de
se bonis siqui extra istū ordinem sunt, quibus ne reci-
piendi quid amplius q̄ triū. inq: preclare leges comi-
tiis fecerūt patrem, huic homini tam crudeli, tam scele-
rato, tam nephario nolunt iudicare. Etenim si illud
etiam flagitiosum, qd olim regi turpissimi, nisq;
nephario uidetur, obrem uidicandā, pecuniam accipere
pretio hic addito fide de religionem, quanto flagi-
tiosius, improbius, uidemini ēt iniquo pecuniam ob ab-
soluendū accepisse cōdemnare. ut ne pretio quis
ptor in fide retinenda cōsuetudinem cōmutaret. Scelus
et accipe iudex, q̄to magis ab accusatore, q̄to et scelestius

ab utroq; fidē cū ponisse uenalem in prouincia uoluit apud te plus hic qui periuiam maiorē dedit. Credo, fortasse aliqs alti eiusmōi quippiā terruit: cū nō fidē ac religionē tuam alteri addituī periuiam arreptam huīc post eandē aduersarijs credituris, periūa utriq; fallax et tradax cui noles et ei qui tollere ne periuiam quid reddis? Quē mihi tu bulbū qui talentū, qd utrūq; huiusmōi monstrū audiuimus, aut uidimus, qui cū reo trāsigit post cū accusatore deridat. honestos homines qui eam normā ableget et consilioq; dimittat, qui solus reū absolutū igne periuiam arrepit, condemnet, periuiamq; nō reddat: huic horum uiditui nō debemus, huic altera deuiuam seruatoriam uidet oppinebit. huic de capite libero indicabit, huic uidua libo tabella comitetur, qua iste nō mō rem, uitā et sanguinem suum erit, notabit: quid H. horū se negat feciste. Illud uidet unū quod negare est periuiam arrepisse, quid iste neget. At equest. ro. qui sospitū defendit, qui omnibus eius consiliis, rebusq; interfuit, quo minutius iuratus dixit periuiam data: iuratus dixit tum ibidem dixisse maiore ab accusatoribus periuiam dari dixit hoc simul, omnesq; dixit, omnē alienesse: dixit etiā pretextatus sospitis filius, qui ab isto homine crudelissimo, pre innocentissimo, periuiaq; patriq; priuatus est. Vestis de periuia testibus planū facere nō possem: illud negare possis. Aut nō negabis te consilio tuo dimisso uiros primarios qui in consilio. c. sacerdotis fuerant. ibiq; et obscuros remotos de re iudicata iudicasse, neq; eum qui c. sacerdoti adhibito consilio, causa incognita condemnasse. cū hec cōfecta eris: que in foro palam simulasti mane atq; omnibus quibusq; gesta sunt: negato sunt si uoles periuiam arrepisse reppereris credo aliquis, qui cū hec palam que gesta sunt, uiderit, uidebit, an tuis defensoribus crederet. Dixi iam ante me nō nouā istius que in hoc genere esset enumeraturū, sed electurū ea que maxime excellerent. Accipite nūc aliud eius genus nobile et multis locis sepe cōmemoratū, eius modi ut imo ea

in se uideant. Attendite. H. diligenter inuenietis id genus ceteris a turpitudine: actū p stuprū, crudelitate p rectū atq; cōdusū.

Stenius est si qui nobis assidet thermitanus ara mitrius pp summam uirtutē, summaq; nobilitate, nūc pp summam crudelitatem atq; uitus insignē iniuriam omnibus notā, huic hospitio uteres et cū esset usus et cū apud eum nōn solū thermi fuisset: sepenūo sed etiā habitasset. Domo eius omnia abstulit, que paulo magis animū cuiuspiam auertere a dolore posset cōmouere: etenim stenius ab adolescentia tua paulo studiosus hec compet: supellectilem esse elegantiorē et delectariam, et necorinthia, tabulas pictas et argenti boni, que thermitani hoīs facultates ferebant ceteris: que cū esset in aula adolescens, studiosē ut dixi, comparabat: nō tam sue delectationis causa, q; administrationē, aduentūq; nostrorū hominū suoq; amicoq;, atq; hospitū, que postea q; iste omnia abstulit omnia rogando, alia postulando, alia sumendo ferebat.

Stenius ut poterat: tangebatur tam ai dolore neciō, q; domū eius egregiā, atq; instructam fere iam iste reddiderat: nudam, atq; inanem. Neq; tam dolore suo nemo impetrabatur: interea cupiditate iste alia sua nota atque apud omnes probata, cū signa quedam pulcherrima atq; antiquissima thermis in. pū. posita uidisset. adamauit ab eo petere cepit ut ad ea tollenda opam suā profiteretur, seq; adiuuaret. Stenius nō solū id negauit, sed et ostendit id fieri nullo mō posse. ut signa antiquissima, monumenta p. r. asportari ex oppido thermidanoq; uirolumi illa ciuitate, impiaq; p. r. tollerentur. Etenim ut simil. p. asportari quoq; humanitatem cognoscatis, oppidū bimera cartaginē fere reppert: quod fuerat in primis sicilie clarū etomnibus.

Scipio qui hoc dignū p. r. arbitrareturbello confecto spolia sua p uictoria recuperare omnibus cartaginē rapta que potuit, restituenda curauit. bimera deleta q; b. uer belli calamitas reliquos fecerat: hi stet thermis collocarant, in horto agri sinibus, atq; longe ab oppido antiquo

hi ſt prīm fortunā et dignitatem retrupare arbitrabatur; cum illa
maioꝝ ornamēta in illo oppido collocabant. Erant ligna &
ære complura, in his mira pulchritudine, ipā opera imitabē
figuram, habitūq; formata & oppidi nōie et flumīs erat
et porta futuri postē statua stetit in turri cū libro, sumo ut
putant artificio facta ab eo qui fuit hīmere, sed est et fuit
tota in greria sumo ēe ingeniū honore et nōie. hec usq ad
vrbaniam remanserat, etā qd pena sterij capella quedam
vi ea quid mirē, ut etā nos qui nudi hāc rē, rēp. sumus
intelligere possimus, scitē facta & quemste. Hec et alia
scripta nō neglegenter abstulerat ut homo intelligēs utres
auferre posset. Sed thermitanis restituerat, nō quo ipē
ortos, aut sub urbanū, aut loris nō ubi rapinis appellabat
sed eaq; ad quoscūq; morte uenissent: nūchis loris pōta
sunt, ut mihi semper scriptoris fore videamus. Itaq; dum
tur, hoc cū ste posteret, ageretuq; ea res in senatu sterni
uehemētissīme restitit. Itaq; ut in primis scriboꝝ in du
do reposita est, cōmemorauit, urbem reliquere, thermita
nos et honestius q; pati tolli & urbe monumta maiorum,
spolia hostiū, beneficia clarissimi uiri, inuidia sortitos
p.r. atq; amicitiā cōmoti sunt autem: regnus est nemo qui
mori duceret satius ēt. Itaq; hoc adhuc oppidū uetus inue
nit, ipe solū in orbe terraꝝ, unde euis mōi res de publica
quim nihil occulte impio, nihil pretio posset auferre. Vtq
harte eius cupiditates exponam alio loco: nūc ad sterninum
reuertor. Itaq; iste uehementer sterno irascitur; hospitiū
ei remittit, domo eius emigrat, atq; ab eo ēst: nam ante
iam migrat: eū aut inimicissimi sterni domū sua statim
inuitant, ut animum eius in sterninū inflammaret enūtiendo
aliquid & criminando: hi aut erant inimici agathini
hō nobilis et ditissimus qui habebat in matrimōio cathdrinam
agathini eius filiam: de quo iste audierat. Itaq; ad gnum
agathini migrare maluit. Vna nox intercesserat, cū iste do
theū sic diligebat, ut duceret omia int eos ēt cōia. Adhibitum

uta obstrabat, ut aliquē affinē ac propinquū contemnere
et signū illud himere iam uidebatur. q; cū multo magis fi
gura et limamta hospitis delectabant. Itaq; ortani homīs
cepit, ut aliqd sterno pruh oraret: crimimisq; cōfingē
dicebant. st illi nihil hīt, cū hīs iste aperte ostendit et cō
firmauit in sterninū quidqd uellent, diceret: eos simil atq;
adsit detulissent, probaturos. Itaq; illi nō procrastinat: ste
ninū statim adducit, auīt ab eo hīs et corruptus, sterninus
postulat ut sterno sui ciues agant de literis. p. corruptis
eiusq; rei legibus thermitanoꝝ actio sit. cū senatus pacē
no. thermitanisq; semp in amicitia, fideq; manssissent
urbes, agros, legesq; suas reddidisset, pacē. rutilius pōa
leges uta simul & senatus consulta dē. x. legatoꝝ simā de
dissēt: ut ciues uti st legibus suis agerent, ideoq; hoc ha
buerint, uereri iste in educto, ut de his omnibus causis
st ad leges reiceret: iste hō enim equissimus atq; cupi
dissimē omnem remotissimus, st cognituriū et confirmat.
paratus ad eam diem dicendam uenire hora octaua dixit. Hō
erat obscurū qui homo improbus atq; nephanius cogita
ret. neq; N. ipe satis arrogantia, nec mulier tacere pote
rat: intellectū est id istū agere, ut cū sterninā sint ullo
argumēto, ac sint ullo testē damnasset, cū hō nephari
de hoīe nobili atq; ad gratiā suoꝝ hospite uirgis sup
plicium crudelissime sumeret: quod cū ēt perpetuum
de amicoꝝ, hospitiiq; suoꝝ suis thermis sterninis nomē
profugit: hiemi fluctibusq; ēst cōmittere maluit, q;
nō istam rem simulaꝝ, ipsam, calamitatēq; uitare. Iste
homo certus et diligens ad horā octauā pōsto ē sterninā
uiari iubet, qui postaq; uidet nō adēt, dolore ardēt
atq; iracundia furere cepit. Venerat in domū sterni
mittere, equites, urbem agros eius, uillasq; dimittere. Ito
cū expectat quidnam sibi certi afferatur, ante horā tertiā
noctis de foro nō discessit: postridie mane defendit
agathinū ad st. notat, iubet eum de bīs. p. in absentem

stenio ut laborem confirmet hr curatum ꝛ ꝛ ꝛ ꝛ
quid ei ꝓfiliꝰ suꝰ nocet, ꝛ hortꝰ certos eiꝰ rei cō
in sicilia et terra, & naui missurū. Et erat spatium
forte ꝛ ꝛ ꝛ. ante kl. decemb. quo ꝛ ꝛ ut curarentur stenius ad
ꝛ ediderat: cōmonentur amici stenij spectata fort ut pa-
tris hui, tumultuq; filiꝰ ab integro furore renouetur in
senatu. Postea causa nō agitur: uenit ad ꝛ domestici nū-
tij, hraq; apatre afferunt ante kl. decemb. cū ꝛ et tum de
stenio integra tota res ꝛ, eodemq; ei ꝛ de eadem re
hꝛ cōplures amulti suꝰ amiciꝰ, ac necessarijs afferunt
h uc ꝛ qui ꝓ cupiditate neq; offitij sui, neq; pudi neq;
pietatis neq; humanitatis rationem habuisset umq;, neq; in eo
qđ monebat auctorem patris: nec ui eo qđ rogabatur uolun-
tatem anꝑponendā putauit libidini suę. Mane kl. decemb,
ut ediderat: stenium citari iubet: si absit ꝛ ꝛ ꝛ ꝛ parentis
tuus alicuius amici rogatu, benignitate, aut ambitione
inductus petisset: grauissima tamē apud te uoluntas ꝓ
ꝛ debuisset. Cum absit nō tui capitis periculū, hominesq;
certos domo misisset: hiesꝑ ꝛ eo adte uenissent, cū tibi
integra tota res ꝛ: metū quē ponit, si nō pietatis ac
salutis tuę ratio ad offitium, sanitatemq; reduceret. Citat
reū non respondit, citat accusatorem. Attendite quęso
uidete ꝙpter ꝛ ꝛ ꝛ ꝛ amentię fortuna ipa aduersata sit.
et simul uidete quis stenij rumor rauis audierit. Citatur
accusator M. patilius nescio quo rumore nō respondit, non
adfuit. si pręsens stenius reus ꝛ factus, si manifesto
in maleficio teneretur: tamē cū accusator nō adꝛ, ste-
nius condemnari nō oportet: etenim si posset reus ab-
sente accusatore damnari: nō ego ab insula uenena
parumlo nauigio uiri fugitiui, ac prędonis actus tela
uenissem: quo tpr cuius illa mea ꝛ ꝛ ꝛ fuit, cui paulo
caput ob tam rem ne tu et reo existimaret, si ego non
adfuissem addit: qđ ꝙ erat in tuo iudicio optatissimū,
metū ritatus ꝛ, nō adꝛ, cur stenio nō priuati prodꝛ

stenium duxit. Erat eiusmodi causa, ut ille ne sine aduersario qđ
apud inimicum iudex reperire posset. quid dubat. Itaq; tanti
uerbo potuit, sacerdote prętore stenium hras p. corrupisse uidet.
h Et ꝓterea addidit, in uentre nullo nō, nullo tpe. ob eam rem ꝛ
tertia quingentes uenerii hericiae de stenij bonis exactum
bonaq; eius statim cępit uendere, & uendidisset, si tantulum
mora fuisset. quominus experiri illa nō aretur. Ea postea
numerata est, contentus hac iniuria nō fuit: palam de ꝛ
ac tribunali pronūtiat, siquis absentem stenium rei capitalis
reū facere uellet: ꝛ ꝛ eius nomen receptum, et simul ut
accederet, nomenq; referret. Agatinium nouū affine atque
hospitem cępit hortari. tum ille clare omnibus audientibus
ꝛ id nō ꝛ, neq; ꝛ usq; eo stenio ꝛ inimicum:
ut cū rei capitalis affinem ꝛ diuerteret, iuuaret, nomen
absentis deferret. ꝛ uellit uste uelle et iuuare et fieri solere
et ꝛ receptum. itaq; defertur, edixit statim, ut kl. decemb.
adꝛ stenius siracusius. hic cū roma uenisset: statuit ꝛ
luciis anni iam aduerso tpr nauigasset, oīa quę humi
equiora, & placabiliora ꝙ animi stomi atque hospitis
rem ad amicos suos detulit: quę ut erant auctis atque
indigna, sic uidebantur omnib. Itaq; in senatu cōtinuo
n. tertullus & lucullus consulas fecerunt mentionē, placet
statui si patribus. C. uideretur ut absentes hortis in prae-
sidijs rei fierent rei capitalis eam stenij totam, et illius
crudelitatem, et iniquitate dolent. Aderat in senatu ut-
reus potest ustius et flens unū quęq; senatorē rogabat.
ut filio suo parcerent. neq; tam multis proficiebat,
erat. n. summa uoluntas senatus. Itaq; ꝛ ꝛ ꝛ ꝛ
stenius absens reus factus esset: de absente uidetur nullum
fieri placere. et ꝛ ꝛ ꝛ: id natū ꝛ nō placet eo
de: transigi nihil potuit, qđ id timoris erat: et ille ꝓ
illius inuenerat hortis qui dudum tpis consumerent.
p ostea senex uenit defensores, atq; hospites stenij cōue-
nit: rogat eos, atq; orat ut oppugnet filiū suum de

hoc cū repente pariliꝰ
qđā hō egens et leuis acc
dit

oportere, cū eius accusator nō affuisset. Itaq; ferit ut ex eius principio similliimus repperiretur: quē absentem reū ferat, cum abesse arbitrat condemnabat. Nuntiabatur illi primis illis tribus id qđ pater quoq; adeum pluribus uerbis scripserat: agitatū rem et in senatu, etiā in contione plebis de causa stenij. M. paluarum et questū. Postremo me ipsum apud collegiū hic tribuni. pl. cū eo ex omni educto nō liceret quicq; romę ee, qui rei capitalis condemnatus eet, egisse tam steny cū rem ita egerim, quē admodum nūc apud uos domiserem, hac damnatione duri nō oportere tribunus. pl. statuisse. idq; omni sua pronūciatū et: nō uideri stenio impediri educto quominus ei liceret romę et. Cum hic ad ictū afferretur, timuit sibi, & cōmotus e uertit stilū in sui tabulis quo fere tam omnem euertit suū: nihil est sibi reliqui fecit, qđ defendi aliqua rōe posset: nam si ita defenderet, reripi non liceret, hoc fieri in promptu nulla lex uetat mala et impia defensione. Ex aliqua tam uti posset, uideret. Postremo illo desperatissimo uti profugio posset. et imprudente ferisse existimasset uti posset id licere: qq hoc pdutissima defensio e, tam aliquid duri uideret. Tollit ex tabulis id quod erat & fecit coram delatū et. hic uidete in quot laqueos se induxerit, quoz et nullo se unq; expediret. Primū ipse in scribendo sepe et palam de loco cliquot dixerat. et in sermone multis demonstrat erat nom reripere absentis se. Ex. ferisse id quod ferisset. hec. H. ductasse priori actione. et. sic pompeius theodorus hō. cn. pompei clarissimi uiri uidere plurimis magnisq; in rebus probatissimus, et cum existimatione ornatissimus et possidet. Marco solentinus hō, simis nobilitate, estimatione uirtute, et hac actione qua uoletis multi dicent: et qui ex usto ipo audierunt uiri primarij nri ordis et alii qui interfuerant cū absentis nom reripetur. Deinde romę cū res eet acta in senatu omi ictus amici uirtus et pr eius hoc defendebat, licere fieri, sepe et frum, ictū quod ferisset alioz ex. instituto q ferisse. dixit. q terra testimoniū

tota scribia. quę in coitu postulatis reuisitare omnū consilio edidit, rogare atq orare. P.c. ut statueret. ne abitiū noia reciperentur. Qua de re. cn. lentulū plorem uel primū scribę dignissimū adolescentem dutere. audistis scribas cū et cum quę pro his et in senatu agenda eet, de steny calamitate questos ee, ppq hanc iniuriā quę stenio fia eet. eos statuisse, ut qđ duo postularetur: quę cū ita eent, tanta ne amentia preditus atq audacia fuisti, ut in re tam clara, tam detecta tam abste ipso peruagata, tabulas. p. corrupte audere. At quē admodum corrupisti: nō ne ita ut omibus tabellis uste tuę tabulę condemnare et possent. quęs coduxeris scribę, ostendit uidetur. ne totum hoc nom coreū ubi fuit delatū et in lucem quid fuit uticę ania scripti. quid nū dum uta lucuna corrupti. qđ in nobis. iud. expectatis argumta huius crīs. nihil dicimus tabule sunt confidio quę et corruptas, atque interiores damnat. Ex utris et tu reis affligere te posse confidis, cū te nos nō dubio sed tuis uestigiis prequamur: quę tu in tabulis. p. expresse ac retenta et liquisti: ut mihi et stenio brut. p. corrupisse causa uis cogita uidetur, qui defendere nō potuit et, nō et utrius stenij nomē brut. p. nō corrupisse. Videte porro alium dementia: uidete & dum expedire sese uult. uidetur cognitorem scribae stenio quę, cognati aliqui aut propinqui aliqui. Num thermitanū aliqui hoc tum hoiem ac nobilem: ut id quod ac scribam in quo aliquis splendor, dignitasq; eet. minime qđ q. cuic no. qui hoc probari pot. Cum eet stenius suę ciuitatis nobilissimus amplissima cognatio, plurimis amicitijs, cū preterea tota scribia multū auctę et quis posset, inuenire neminem scribā potuit: qui se cognitor fieret. hoc probatis an ipse ciuis. r. maluit, credo cui scribę ut reus fieret ciuis. r. cognitor suus nunq; sit omnū pretoz brut q ama fuerunt: profer explora simū mentes: ego hoc t' quę admoniū in tabulis scriptū hēs, ita gestū et contendam.

At credo stenius hoc sibi amplū ee putauit elugere et cuiusmodi no. nūo
et amicoz atq hospitū suoz copā quē cognitorem daret quē
delegu, quis in tabulis scriptus ē. C. claudius palatina. C.
filius. Non quæro quis hic sit claudius q splendidus, q ydo
neus pp eius auctem & dignitatem stenius abonius similes
consuetudine dissuaderet. et cui no. cognitore daret. Nihil
horū quæro: fortasse. N. stenius nō splendorem hōis, sed simi
laritatem structus est. qd si cum mortalibus stenio nō mi
mirior: q hic. C. claudius cū uenit contra oīa iura
pugnauit. utrū potius pro stenio inimicū cognitorem ee
fuum. An ut stenij puulū inimici eius nōīe ee abusū re
dimus: an ut qui forte dubitet cuiusmodi totū sit negoti,
tam et si iam dudū omnibus utius improbitate ꝓspectum
ee confido: tamē paulū etiā attendite. Videtis illū sb crispo
capillo nigrū qui eo multu uos intuetur, ut sibi ipe ignotus
ee uideatur. qui tabulas tenet, qui scribit, qui monet, qui
prosus est, is est clodius qui in scribis sequester istius
interpres confectoz negoz ppe collega thimarchidis nu
merabatur. nūc optimatū cumlaudi, ut uix apromo illi de
familiaritate contendere uideat. Et qui sit nō timarchidis
sed uestis utriusq collegā et scribā ee debebit. Dubitant et
si potestis, quin eū ista potissimū et omi mō delegerit, cui
improbā psonā interponeret, quē et huic inimicissimū
et sibi amicū et arbitrarentur. Hic nos dubitabis. unde tanta
istius audacia, tanta crudelitatem, tanta iniuria uindi
care: dubitabis. ꝯ. uidelicet illoz sequi qui damnato. cn.
dolobella damnationē philodami q inimici restiterūt. q
is abstinens reus factus esset: quæ res iniquissima et atrocis
sima est. sed cū ei legatio romā a suis ciuibus esset data
q illi uidelicet multo ipleniore causa statuerunt equitatem
seruari uos ad statuendū in grauissima causa presentis iam
alioz confirmatū anteā dubitabitis. ad quē hominem. C.
uerres tam tanta in signis iniuria affecisti: cuius absens
non receptasti. quē absentem nō mō non inimicū etiā non
reste, utq et sint accusatore damnasti: quē horum dignū
tale nō duram amicū tuū quod apud hōīes carissimum est.
Nihil. N. minus libenter de stenio cognoro. nihil aliud in
eo, quod reprehendi posset inuenio: nisi q hō frugalissimus
atq integerrimus, et hōnis plenū stupri, flagitij, scelerīs
domū suā inuitauit: nisi qui. C. carbonis et. CN. pompei. C.
martelli sectetur tui defensoris ceteroz fortissimoz ho
spes fuisset, atq eet adeum nūo clarissimoz hominū
tuū quoq nomē asperserit. Quare de hospitio uidetur
et de isto tuo nephario sitlerit nihil quæror, hoc duo
nō hoc qui stenū norūt, hoc ē nomē eoz qui in scribis
futerunt. Nemo. N. ignorat: quo hic in ciuitate sua splen
dore, qua apud omes similes dignitate atq estimatione
sit. sed ut illi quoq qui in ea prouincia nō fuerunt intelli
gere possint, in quo hōīe tu statueris. ꝯ. huiusmodi
quod tū pp iniquitatē rei tuā etiā pp hōis dignitatē acer
bum omnibus atq intolleranduz uideretur. Est ne
stenius qui omis honores domi suæ facillime adeptus
esset amplissime ac magnifice gessit. q oppidū
nō mortuum, marmoe egregia statuis coibus monume
tisq decorauit: cuius de meritis in re p. thermitanoz
ad senatus uniuersos actū est: fuit grata tabula fisco
thermis in curia in qua. ꝑ. erat de huius beneficijs scrip
tū et incisum, quæ tabula cū crispo tuo remissa, nunc
amē tam reportata ē. ut omis huius honores inter
suos, & amplitudinem possent cognoscere est nec hoc q
apud. CN. pompeiū clarissimū uirū cū accusatus esset.
id pp. C. martij familiaritatem et hospitiū tota rem p.
steterit: cū inimici et accusatores eius dicerent quod
cū magis inuidioso crimine q nō arrestaretur. Ita in. CN.
pompeio absolutus est. ut in eo ipō iudicio. CN. pompeius
huic hospitio suo dignissimū statueret. Ita porro laudā
tus, defensus q ab omibus similis ut idem pompeius nō
ab hoīe solū, sed et a prouincia toto stheminis absolutio

uiuere grām arbitrarentur. Postremo est ut huc qui et animū iret. p.
huīc tuisrīāi, et tantū auctē apud suos riuos potuit, ut pfi-
teret in siriliā solus et prētore: qđ nō nō siculus nec si-
lia quid tota potuisset: ut et oppido thermis, nullū sig̃.
nullū ornamentū, nihil et sacro, nihil de pū. attingeret
rū prētim essent multa prēclara, & tū oīa cōrupisse.
D eriq; nūc uidē qd inter et tuus nōīt apud siculos dies
festi agitantur: et prēclara illa celebrantur cui statuē-
mꝰ stant inaurate a cōi siriliā gūtadmoīno ĩstrpti
uidemus date. Vidē inq; qd inter et et huc siculū, qui
abste primo siriliꝰ cōdemnatus uitē sit. huc ciuitates et
siriliā p multē testimoīo sua, legationibusq; ad eam pē-
rem missis. pū. laudant, nouo more et omne siculo
primū, una mamertina ciuitas sola furtoꝝ ac flagi-
tioꝝ tuoꝝ publicē laudat. ita tam nono more ut legati
ledant, legatio laudet: ceteꝝ quid ciuitates publicē lu-
teris, legationibꝰ, testimoniis arcuſant: quęrimus ar-
guit. si tu absolutus sis, fundus uester et arbitranꝫ
hoc de hoīe ac de bonis et ea uetri cōmode monu-
mentū flagitioꝝ tuoꝝ: crudelitatisq; potius, inq; stenij
thermitani nom absoluta est. Vidi argenteū cupidinē
cū lampade, quid tantem hūt argumenti ac rōnis nec
gobrem in eo potissimū siciliani premiū ponerent:
utrū hoc signū cupiditatis tuę, an tropheū neritudis,
atque hospitij, an amoris uidtiū et uoluptis. Fatuit ho-
mines quos in suma nequitia nō solū libido etiolup-
tas, uerū et ipsius nequitię forma delectat, ut multis in
locis notas, ac uestigia stelę suoꝝ reliqui uelim. Ard-
bat amore illius hospitę, ipe quā hospitij iura uiolauit.
hoc nō solū sciri, uerū et cōmemorari semper uoluit.
1 taq; et illa ipā re, quā accusante agatino gessit, ueneri
potissimū deberi primū statuit, quę illā totā accusatio-
nem, uidtiisq; conflagrauit. Iuuarem te gratū ideos,
si hoc domui ueneri nō destemj bonis dedisses, sed de

tuis: qđ facere debuisti prętium cū tibi illo ipo anno obtingere
uenisset hereditas. hic ego si hāc rem nō animū siculoꝝ roga-
tu retrepsissem, si hoc animi munerib nō uniuersa prouincia
popostrisset: si nō auis atq; amor in re. p. et estimatioq; offen-
sa mei ordinis ac uidtioꝝ nō hoc facere cogisset. atque hoc
una causa fuisset, q amicū atq; hospitem meū stenium, qui
ego in questura mea singulari dilexissem. de quo optime mere-
rem, qui in prouincia existimatiōis mee studiosissimus,
cupidissimusq; cognoscendi: tam crudeliter, scelerate, nefa-
rieq; spoliasset, tam digna causa cur inimicitias homo
improbissimi susciperem. ut hospitis salutē, fortunasq; de-
fenderem. fecerunt hoc multi apud maiores nros: fecit et
nuper hō clarissimus. cn. domitius, qui. M. scillanū consu-
larem uirū accusauit. pp ea tamen transalpini hospitis i-
uriaꝝ putarem mi ydoneū qui ex. sequester humanitatis
atq; officij, proponerēq; ipsem meis hospitib ac necessariis
quo tutiorem uitā essent meo presidio uicturos et arbitra-
rent. Cum nō in coetibus ciuitatis totius quiritū stenij
quoq; causa cōmearent: multisq; uno tpe amicis hospites
atq; amici publice priuatimq; uno tpe defendam. profec-
ueneri nō debeo nequis hoc quod facio nō existimet
simū officij cōi, uiripulsumq; subscripsisse: atq; ut alia de
rebus absto cognitis, uindicatisq; & de uidtiis datis di-
cere desistam. Et quā sēa uetus in hīs generibus uisi-
nita sunt, nos modū aliquē et finem orāi nre, cūbusq;
faciamus: pauca et alios generis similemus, audytis
obiis dicendis. q. uarius dicet praetoribus ut centies
et xxx. milia minimum dedisse meminisse. q. uarij
testimoniisq; rem hanc totam. c. curtio dato homo or-
natissimi testimonio cōprobari. Scribs. h. sergiū mi-
diū equites. ro. sexcentos, ceteꝝ ciues. ro. multosq; si-
culos dixisse. Iste pecuniam ob iis dicendis dedisse de quo
crimine qd ego disputem, cū totū positum sit in testibus.
qd porro argumenter, qua de re nēo dubitare possit.

An hoc dubitabit quisq; autem qui uenalem in siriliā uiridrem habuerit, qui romę totū eductū, atq; omīa decreta uendiderit et qa siculis ob decreta imponenda pecūiam attulerit, qui M. octauiū hgurem ob iusdudū popsciterit. qd ptera gnis pecūię rogendę ptexit, q nō ab omībus alijs ptexitū exequtaūt, et quę reb apud ciuitatēs siculas gesta inuenit, in qua aut bona alicuius sit aut ptas aut procuratio, quin eam rem ad suū quęstū nūdinationemq; hanc traducturis. Dicta sunt priora actionū & priuatę, et pū. testimonia legū rentulpini, albini, catinensiū, panormitanorūq; dixerūt. multaq; ptera ciuitatū. Iam nō priuati plurimi, quoq; extestimonijs rogniscere potuistis tota sicilia ptriennii, neminē illa ciuitate senatorem fuisse et grate. neminem ut leges eoq; sunt suffragijs, neminem ustus uinpio aut his aut quę in his omībus senatoribus coaptandis nō nō suffragia nulla fuisse: sed nt grā quid ptentata est. et quibus in eū ordinem coaptari liceret, neq; census, neq; etatē, neq; cetā siculoq; uira ualuisse. quinūq; senator nō liceret fieri quāuis puer, quis indignus, quis exto loco et quo nō liceret, sub pretio apud illū fieret ydoneus ut uinceret, factū est. nō nō siculoq; nihil in hac re ualuisse leges, sed nt a senatu quid, pplcap. ro. datas. Quas enim leges, coryis amicisq; is qui habet uinpiū a po. ro. auctoritate legū dandoq; a senatu hę leges debent et p.r. et senatus existimari. Alexini pro multis et magnis meritis atq; beneficijs suis uirtutis. L. lutinū. q. mutio consulibus tū leges de senatu inter se controuersiaq; coaptando leges a senatu nro peruenerunt.

D Fuit senatus honorifico senatus cōsulto ut is. C. claudius appij filius pulcher prętor de senatu coaptādo leges conscriberet. C. claudius adhibitis omībus martellis qui tū erant de eoq; sua, leges alexinis dedit, i quibus multa sanxit de statu hominū ut qui minor. xxx. annis de questu quę qui ptexisset ne legeretur de censu, de ę-

teris rebus quę oīa ante ustū prętorem, et magnq; magistratuū anteā, et alexinoq; sua uoluntate ualuerūt, ab isto et partho qui uoluit istū ordinem mercatus est. Et puteriaq; senatū septemuiq; denū senatoriū nom nūdinati sunt et q alexina antiquissimi et fidelissimi seruij atq; amici romę impetrant ut apud se ne suffragijs quid fieri liceat, ad prętio ut fieri possit, efficit. Agrigentini de senatu coaptando leges scipionis antiquas habent, in quibus et eadem illa sancta sunt, et hoc amplius tū agrigentinoq; duo gna sunt, unū uetereq; alterū coloneq;, quos: T. manlius prętor ex senatus cōsulto de oppidis siculis deduxit. Agrigentinoq; est in scipionis legibus, ne plures essent et coloneq; nūo, q; et uetere agrigentinoq;. Iste qui ea uira prętio et equasset, omnibusq; rebus delectū, atq; discrimē pecūię subtulisset: nō nō illa quę erant stante ordine, quęstuq; permisit: sed et in his duobus generibus ciuiū nouoq; ueteriq; turbant. Nam cū est exercitū nō quidem senator de mortuis, et cū extraneis gnē par nūs reliquus est, quę ciuitas se reę bene, tam ad istū uenerit emptum lotū illū senatoriū nō solum ueteres, ex etā noui sit prętio nouus uinerat, breuiq; a.p.r. afferat. Agrigentini ad istum legatos mittunt, qui eum leges doceant, cōsuetudinesq; omnium annoq; demonstrent. ut iste intelligē ei se illa latum uendidisse: cui ne contentiū quidem esse oporteret, quoq; orāt iste cū prętiū accepisset, ne cōtulum quid cōmotus est: idem fecit heraclee. Nam eo qđ coloneq; P. rupilius dederat, legesq; similes de optando senatu, ac de nūo uetereq; ac nouoq; dedit. Ita nō solum iste apud ceteros peccatum accepit: sed et grā ueteriq; ac nouoq; numeriq; permisit. Nolite expectare dum omnes eam rem ciuitates hoc uno completer crimine omnia, nemine iste potest senatorem fieri potuisse, nisi qui isti pecūiam dedisset. Hoc idē transfero in magistratus, curationes, sacerdotia: quibus in rebus nō solum bonum iudi-

sed et deas religiones immortalium omnes repudiauit. Straboni
lect est de religione: quę in aliis singulos sacerdotes iouis
scripto rapi iubebat, quod apud illos amplissimum sacerdotium
putatur: cui suffragijs tres et tribus generibus creati ex
renouatur ad sortem pertinebat impio ut pro suffragio the-
nastus familiaris suus in tribus illis remitteretur. In
sorte cui impetrare non poterat, expectabant boues quid nā
futurus esset. bō. inq. quod erat facillimum primo uetat ser-
uiri. Iubet extra sortem theonastū remitti: negant id ex
rauisani p religionem sacros ullo mō fieri posse. for de-
nigs negant et iubet ille sibi legē legi, recitatur ieq; scripta
erat ut quot essent remittiati, tot in ydria sortes conijcer-
tur. cuius nomen exisset, ut is esset sacerdotium. homo ingenio
sum et prauus, aiut inquit. Nempe ita scriptum est, quot
remittiauerunt, quot q; remittiati sunt. nō dubitabis nō
quid q oportet, nisi tres sortes conijci una educi nihil
conijci iubet, tres in quib; omnibus scriptum est nosse the-
nasti. ut clamor maximus cū id uniuersi indignū atq;
nephariū uiderentur. Ita iouis illud sacerdotium amplissi-
mū p hāc rationem theonasto datur. Cephaledi mensis est
certus, quo mense sacerdotē maximum creari oportet.
Erat eius honoris cupidus athenio quidā helimachus
cognomine hō satis locupleto et domi nobilis Sed ut fieri
nullo mō poterat, si herodotus quidam adesset, et lonis
illi atq; bonos in illū annū uta deberi putabatur, ut ne
helimachus quid cōtradiceret. Res ad ustū defertur.
et ustus mox deridetur, therumota sunt notat ac pre-
tores affirmat. Erodotus romę erat, satis putabat si ad
comitia tpr uenturus. si pridie uenisset: usto ne aut alio
mense ac fas erat comitia habentur aut herodoto pre-
senti honor adimeretur. id qd iste nō laborabat, helima-
chus minime uolebat, cogitat. Dixi iam diu nō est
cautior quisq; nec fuit, et rogitat inq; quid admōnu
mense illo legitio comitia habentur. nec ne herodotus

adesse possit. Est consuetudo siculos, ceteroscq; grecos q
suos dies mensibus congruere nouit cū solis lunęq; cur-
sus non minus siquis distrepet estimat unū aliquē dies
aut plurimum biduū mensis, quos illi epagomenas dies nomi-
nant. Item nō minus imo diu longiore mensem fortasse
aut biduo qd usu cū cognouisset, eorum iubet nō diem et
mensē, sed et anno diminuatusq; mensem hoc mō ut q diu
uerbi causa et oporteret. Idus. ianuarijs dies. et. martij pro-
scriberet, uta fit omnibus recusantibus & implorantibus dies
ut erat legitimus comitijs habebo. Eo nō sacerdos elimachus
renūciatus est. herodotus cū roma reuertitur ut dies
putabat. xv. an comitia offendit eū mensem comitialem co-
mitijs iam abhinc. xxx. diebus habitis. Tunc cephaledienni
decreuerūt intercalariū quadragies quinq; dies longū, ut
reliqui menses in suā rationem reuerterentur: hoc si roma
fieri posset, certe aliqua rōne expugnasset ut uterq; qua-
dragies inter binos lustros tollerentur, ex quo solos iudicij
ratio fieri posset. Iam uō consortes quinquennium similis
usu pretore creati sunt. expectetiū est cognoscere. illi enim
ē magistratus apud siculos, cui diligentissime mandatur
a ppto, ex hanc rem omnes siculi et censu quot anis tributa
conferunt in censu bidui. postea oēs estimationes biduę
sumq; ex eorū de censori permittitur. Itaq; ei populus quin-
quennū fidem suaq; res beat, maxima cura deligit et ex
magnitudine pecuniae, huic magistratus a ppto summa ambitio
ostenditur: in ea re nihil obstare fortē uolunt, nō in scru-
tinio fallere, neq; dies de fastis eximere, nihil simu-
nasse, nec malunt fecisse conatus fortē conatus est: sed ut
studia, cupiditates q; honoris, atq; ambitiones et omnibus
ciuitatibus tollerēt. quę res euertendę rei. p. solent et. osten-
dit est in omnibus ciuitatibus censores et fautum. Tanto
mercato pretorio inducto cōcurritur ad ustū siracusas.
flagrabat domus tota pretoria studiosq; bonum et rapi-
datur, nec minus omnes comitijs tot ciuitatū unam in

domū reuocatis, tantaq ambitiōe prouinciē totius in mo tu-
bulo ēxclusa. Et quisitus palam pretijs & liticatoribus fuis
destribebat, censores binos in singulas ciuitates thimar-
chides ut suo labore, suisq attestionib huius negotij,
atq opis molestiam cōsequebatur: ut ad ustū sint ulla cōsu-
etudine suima pecunia referetur. Iam hic thimarchides cō
quantā pecuniam ferenit plane adhec cognoscere nō po-
tuistis. Vtq ī priore actione q̄ uane, q̄ improbe p̄datus
sit, multoq; & testimonijs cognouistis. Sed ne minemini
qua cōsuetudine hic tantū apud ustum libertus potuerit, exponam
uobis breuiter, qd hāc sit, ut ustius nequitiam qui illum
sterū habuit, eo p̄cipitem nīo ac loto, et calamitatem pro-
uincie cognoscatis ī mulieq; corruptelis et ī omī huius
mōi luxuria atque negtia: mirandū ne mōm reppe-
rietis, huic thimarchidē ad ustius flagitijs libidi-
nes, singularēq; nequitiā natū atq aptū fuisse mini-
strare, adire, appellare, corrupter, quid uis fateri in
huiusmōi rebs quis callidē, quāuis audacter, quāuis
impudenter eundē mira quadā erogatione grā simādi.
Nam ipm uerem tantū sceleq; auaritia, hi aūt atq īmineti
fuisse ingenio erogationē nulla ut quidqd sua sponte faciebat,
item uos romē cognouistis erige potius q̄ fallere uidebit. Hic
nō cuius erat ars & malitia q̄ acutissime tota prouīa quid
cuiq esset nosse indagare etadoriri solebat, omm inimicos
diligenter cognoscere, colloqui, attentare & utraq; cāb parte
uoluntates ꝑspicere facultates et copias quibus quis esset,
metū afferre quibus expediret spem ostendere. Accusatos
et quadruplatos quidqd erat hēbat in ptate, quod cuiq
negotij constari uolebat. Nullo labore fatiebat, ustius oīa
decreta impia, trās peritissime et callidissime uēdebat.
At nō solū erat administer ustius cupiditatū, uerū etiā ipe
sui memineret equē nō solū numos siqui usta extricat
tollere solebat: et quibus pecuniam maximam ferit: sed et
uoluptatū, flagitiorūq; ustius ipe reliquias colligebat.

In Verrem Ecl.

Itaq in sicilia nō antheniones, qui nullū oppidū cepit: sed thi-
marchidem fugitiuū omīb oppidis ptriennū sitiote regn
asse in thimarchidis ptate soliti. p.r. antiquissimos
atq amicissimos liberos, mares familias, bona, fortunasq
omīs fuisse. Is & ut duo thimarchides in omīb ciuitates
accepto ptio, censores dimisit: comitia ista pretore censo-
ne simulandi quid causa fuerit. Iam hoc impudentius
palam habebat enim uidebat legib singulis, censoribus de-
narij trecenti ad statuā ptoris impensa sunt: censores cen-
tū. xxx. facti sunt. pecuniam illam ob censurā contra leges
dam dederit. hec denarios. xxx. nouē pali salui legib
contulerūt in statuā: primū quo tantā pecuniam, deīn quā-
brem censores ad statuā tibi conferebant. Ordo aliquis cen-
sorū est, collegiū genus aliquot hominū, nō aut publice ci-
uitates istos hōres habent, aut generatim hōres ut amico-
rem, ut mercatores, ut nauicularij, censores quis qui
magis q̄ ediles ob beneficiū, ergo hoc fatebere abste hec
pecunia esse, etiā empta nō audebis dicere te eos magistratu
habitus beneficij nō rei. p. causa promisisse, hoc aūt tute
fatebatur, quisq dubitabit qn tu istam apud pplos prouī
cie ustius inimicham atq offensionē nō ambitiosē, neq
beneficiose collocandos, sed pecuniē contrahendē causa fe-
ceris. Itaq censores fecerunt idē qd in mā re. p. fa-
cient hi qui largitione magistratus adepti sunt. Dederunt
opam ut ita praetem gererent, ut illam summā rei familia-
ris explerent, sic censui huius est te pretore, ut eo censu
nullius ciuitatis res p. posset administrari. Nam longe
locupletissimi cuiusq censibus extenuarant, tenuissimis aug-
rant. Itaq in tributis imponendis tantū oneris plebi im-
poneretur: ut etiā si boues tacerent, res ipa illū censum
reprudiaret id quod intelligi re ipa facillime pot. Nam
L. metellus qui postea ego inquirendi causa siciliam
ueni: repente lectiij aduentu: ustius nō mō amicus, uerū
etiā cognatus factus est: id qd uidebat stare ustius censu

nullo nō posse: eum rerum obstruari uisse qui uiro fortissimo atq̄ innocentissimo. Rē. pedito. pr. habuus ēet. Erant enim tū rerubres legibus facti, delecti a suis ciuitatibus, quib⁹ siqd cōmisisset, pene legibus erant constitute. Te aūt prētorē qui rerubren aut legem meruerit: qua nō tenebatur qm̄ creatus lege nō erat, aut auaduersione tuam: cū id quod abstenerat uendidisset. Tentat iam sane meos testes metellus, rogat alios laudare, sicut in multis conatus est nō hec faciat quę ferit. Quid. N. umq̄ tanta a quoq̄ contumelia, quis tanta ignominia affectus, quito quoq̄ anno sicilia tota reflatur: erat rensa prētore pedito. Q. annius cum te pretore inciderit, rensa domo ē. Postremo anno. L. metellus mentionem sui rerstus fieri uetat. Censores dicit de integro sibi orari placere. Interea peditatum rerstum obstruari iubet. hoc si tuus inimicus tibi ferisset, tam essi equo ano prouincia tulisset: iniuriā iudicii grauē uideret, F erit amicus rerens et rogatus uoluntarius. aliter enim te prouinciam retinere si salua ipse in prouincia nollet ēe, facere nō potuit. Expectas erā qd hi iudicent, si tibi magistratū abrogasset, minore ignominia te afficeret, qui eā eam quę in magistratu gessisti rubstulit, atq̄ irrita uisse ēet, neque in hac re sola sunt eiusmodi: sed anteq̄ ego in siciliam uenio maxumis rebus ac plurimis. Nam q̄ heraclio siracusano tuos illos palestritas bona restituere uisti. et epicrati bidinos et pupillo drapanitanos ac clandio et nisi mature lectilius in siciliam ueniset cū litteris minis. XXX. diebus metellus totā triennij pturam restidisset. Et qm ea petunia quā tibi ad statuam rensores contulerūt, dixi nō mihi pretermittendū uidetur, ne illud quidē genus petuię suppiam ēt p grandem ad sexterta rentū. XX. tamen conficitur testimonijs ac libris ciuitatū. Et iste hoc cō redit, nec pōt aliter dicere: qui cuiusmodi putamus ēt illa quę negat, cū hoc tam improba sunt quę fatetur. Quid. N. uis constitui consumptā ēt omnem istam petuniam

in statuis: fac ita ēt tam hoc ferendū nullo nō: tantam a sobrijs petuniam auferri, ut omnibus in angiportis ędes improbissimi statuę ponantur: qua uix toto transire possumus uidemur. Exp ubi tandem aut in quibus statuis ita tanta petunia consumpta ē. consumet. in quibus, sed expectemus legitimū illud quinquennium: si hoc interuallo nō consumpsit tum demq̄ nō eius de perunijs repetundis statuae nomē deferemus. Reus est maxume, plurimisq̄ cōtrus in iudicio uocatur: sexterta rentū. XX. milia et hoc uno grē rapta uidemus. Si condemnatus erit, nō opinor id agēs ut ista petunia in quinquennium consumat in statuis. S in absolutus erit, qui erit tam amens qui ēt tot tantisq̄ criminibus elapsum, post quinquennium statuas nomine arrestatur: ita sine q̄ consumpta adhuc ista petunia est et est p̄petuū non consumptū iri, licet iam intelligamus inuentam ēt rationem: q̄ ēt iste sexterta rentū uiginti milia uno grē contulerit et reperit: et reteri si ab nobis hoc erit coprobatū q̄ uolent, magnas hoc nōe petunias rapi possint, ut iam uidemur, nō aperunijs rapiendis homines abstinerent, sed cū grā quędā petunias rapiendas coprobaremus honesta nomia turpissimis rebus ponere. Et tamen si uerres sexterta rentū uiginti milia ppter uerbū q̄ rentur pinū popostisset, eamq̄ abhinc petuniam abstulisset: nō opinor ēt dubiū q̄n eum sitor id planū fieret, condemnari nequit ēet. Quid si eundē ppter sexterta. ccc. milia popostit, eaq̄ coegit atq̄ rubstulit: num idcirco absolueretur, q̄n astrictus est eam petuniam statuasq̄ nōre, nō opinor, nisi forte id agimus, nō ut magistratibus nimis mora accipiendi, sed ut sobrijs eam dandi auferendi uideamur. Q. siquā statuę magnope delectant, et siquis cupiat honore et gloria duci, ut hoc tam constituat, ne fieri est primū auerti petuniam domui nō placere, deinde ipsas statuas alias modū quēdam ēt oportere. Deide illud certe ab inuitis nō oportere exigi: ac de auertendo

petuma quero abste utrũ ipse ciuitates solute sint statuas
tibi fariundas lorare, ei rui possent optia conditione lorare
an aliqũ curatorem ptstere, qui statuis fariundis ptsit
an tibi an rui tu imperasses admoneri petuam. Nam si
p eos status fierent, a quibus tibi iste honos habebatur au-
dio sibi thimarchidi numerabatur. Desint quests simu-
lare te, rũ in manifesto furto teneare, gloriq studiũ ac
monumentoq fuisse. Quid nõ modũ statuaz hui nullũ
placet: atq habeatur neste est: etenim sic considerate sua
rusana ciuitas, ut eam potissimũ nominem, dedit ipi sta-
tuam, est honos, et patri, bella hec pretoris et questuosa si-
mulatio et filios fieri hoc pot: hui enim puerũ nõ oderãt
uel quotiens et quot hominibus a strata rusanis statuas au-
ferres, ut in foro statuerent, abstulisti, ut in rura rotgisti,
ut petuam conferrent in eas staturas, que rome ponerẽ-
tur, imperasti, ut idem darent homines aratoq nomine
dederunt ut idem pro pte in tot sirilq conferrent eta
id contulerunt una ciuitas, rui tot nominibus petuniam
contulerit, ideoq hoc ciuitates retenq ferrent, non res
ipa nos admonet, ut putetis modũ aliqũ huic cupiditati
constitui oportere. Q si hac uoluntate sua nulla ciuitas
ferit, si omẽs imperio metu, ui modo adducte tibi petu-
niam statuaz nomĩe contulerunt, q deos timortales
num tui dubiũ ee poterit: quin etiã siquis statuerit, ac
ripere ad statuas lucre, idem tam statuat empte certe
nõ lucre. Primã q in hãc rem testem totã sirilem cita-
bo, que mihi una nocte ~~una~~ statuaz nomĩe magnam pe-
cuniam p uim coactam ee demonstrat. Nam legationes
omnium ciuitatũ in postulatis, rotisq fere omnia ex tuis
iniurijs nata sunt, etiã hoc edixerunt, ut statuas
metui nisi cum is de prouincia decessisset, polliceretur
tot pretores in sirilem fuerunt: totiens apud maiores
meos sirili stratum aderunt, totiens hac memoriã
tam humiste postulati genus atq principiũ tua prima

In Verrem II. iiii?

attulit. Quid enim tam nouũ nõ solũ re, sed quẽ ipse po-
stulandi: nam cetera que sunt in hisdem postulatis de
iniurijs tuis sub naui, sed tamen nouo modo postulantur.
Rogant et orant sirulh. P. C. ut tantũ magistratus post hac
decimas legat hieroniẽ uendant: tu primus contra
uendideras. Andro in cellam, quod impatur estimen-
hoc quoq pp tuos ternos denarios nũc primum po-
stulatur, sed genus illud postulandi nõ est nouũ, ne ab-
sentis nom retinatur et stenij calamitate et tuo
natũ est iniuria. Cetera nõ colligam: sunt omnia si-
rulorũ postulata huiusmõi, ut crimina collecta sunt
reũ te ee uideat, que tamen nouas iniurias hãt, sed
postulationũ formulas usitatas. Hoc postulatum de
statuis ridiculum ee uideatur ei qui rem, suiq
non perspiciat. Postulant enim nõ ut ne rogent statue
quid q ut ipse ne horeat: quid est hoc pene aint quod
in tua pte est, ut tibi fatere nõ horeat, de te potius
ne quis te inuitũ polliceri aut fatere rogat. Nihil q°
inquit: negant enim omnes se rotgisse, sint saluum
et uisi mihi impone utq: ut oio mihi horeat polliceri.
Ex tua pretura primũ nata est hec postulatio, qua re
utuntur hoc significant, atq adeo apte ostendunt
este ad statuas petuam metu ac malo coactos omni-
tissimoq contulisse: quid hoc nõ dutq tibi nõ nese
sit ipse id confiteri? Videt de perspicite qua defensi-
one sis usurus; iam intelliges hoc tibi de statuis con-
fitendum ee. Mihi enim renũciatur uos constituisse uos
patronis horibus ingeniosis cum tua, et uos eos abste
nuisse et doceri ut quisq in prouincia sirilia grauis
homo atq honestior testimoniũ uehementius dixerit
sirui sirili multi primarij uiri multa dixerunt, et
statim hoc uos tuis defensoribus dicere, inimicus
ẽ ppea q orator est. Itaque uno gre opinor cir-
scribere habeno in animo genus hoc aratoq q eos

uisent⁹ aũ atq⁹ amũ⁹ uenisse dicatis, quia fuerit ust
in decimis uehementior: ergo aratores inimici omnes
aduersarij. Nemo est tam quin perisse te cupiat cum
præclare te habeas cum his ordo atq⁹ ad hominũ grãs
quod optimum quod honestissimũ est à quo uno et ciuitas
rei p. & illa prouincia maxime continetur: tibi est uni
mirissimum. Tace esto alio loco de aratorũ aũ et mul
tis uidero: nũc quod mihi obiicitur de accipio eos
tibi et inimicissimos. Nempe uta dicis pp decimas con
tendo. Non quero uirtute an iniuria sint inimici. Quid ergo
tibi illi statuæ equestres in auratæ uolunt quæ p.r. omnes
animos maxime offendunt pp eadem multorum. Nã corrupti
et uicto quidam et his statuam aratores dedisse: si ho
noris causa statuam dederunt inimici nõ sunt: ora
mus testibus: cum enim honori tuo numini religioni tue
consulunt. Sin aut metu coacti dederunt: confitendum
nemini est, te in prouincia pecuniam statuarii nomine per
uim ac metu coegisse utrũ tibi cõmodũ est eligere.
& quod libenter hoc iam crimen de statuis relinquam,
ut mihi tu illud concedas: quod tibi honestissimum et
aratores tibi ad statuam honoris tui causa uoluntate
sua contulisse. Da mihi hoc iam tibi max extremam
partẽ defensionis petenti: nõ enim poteris aratores
tibi iratos et atq⁹ inimicos ducere. O cam singularem
& defensionem missam ac perditam, nollet hoc attingere
reũ ab accusatore: etenim reũ qui prætor in sicilia
fuerit, aratores ei statuam sua uoluntate statuisse
aratores bene de se existimare amicos et salutem
et iuuat. Metuit ne hoc uos existimetis obruitur. H.
aratoz testimonijs, utar eo quod datur: certe hoc nobis
uta uidendũ est eos qui usti inimicissimi sint, ut
ipse existimari uult, ad ustri honores ac monumẽta
pecuniam nõ uoluntate sua contulisse atq⁹ ut hoc
tantũ facillime intelligi possit quæ uoles eorum

testimoniũ quo produxero, qui in sicilia testes sint, sine
cuiquam sine ciuilium rogatu: et eum qui tibi inimicis-
simus et uidebitur: qui ei spoliatũ ate duxit, et qui suo
nomine in eam statuã contulerit: neminem reperies qui
neget, etenim omnes dederunt. Quemq⁹ q̃ putas dubita
turum, qm̃ is quem tibi inimicissimum et oportuit qui abste
grauissimis uiuirijs arcuit, pecuniam statuæ nomine
dederit: ui atq⁹ imperio adductus no offitio atq⁹ uolun-
tate, et ego pecuniã. nisi quæ p magna et impudentissi-
meq⁹ coacta, ab inimici no hui rei, nec habere potui
quantũ ab aratoribus, quantũ a negotiatoribus qui
siracusis, qui agrigenti, qui panormi qui libris nego-
ciantur, est coactũ. Quẽ intelligitis ipsum quoq⁹ confi
xione ab inimicissimis coactum est: uenio nũc ad ciuita-
tes sicilæ, de quibus facillime uidetis fieri uoluisse
pot. An ne etiã siculi inimici contulerint, nõ est proba-
bile: etenim hic C. uerres præturã in sicilia gessisse nõ
stat ut ei utiq⁹ satisfacere nõ posset et sicilia
et rogatus, offitij potius in socios q̃ ambitionis in
imicos rationẽ duxerit. Itaq⁹ eum nõ solũ primũ usum
uidisse, sed etiã sæpissime uidi siracusis, hoc
quantũ est uta magnũ ut latine uno uerbo exprimi
non possit, si est in mirũ scribere qui salutẽ dedit hui
nãe et duas festi agitantur pulchra illa uerba nõ qui
mantella, sed pro mantelle quæ illius usum uestis sti-
tuerunt. huius formix in foro siracusis est in quo
silius mdus stat. ipse aũt ex quo mdatum acie pro-
uinciam proposuit huius statuæ omnibus qs hoc demon-
strare uidentur ppe nemo non minus multas statuas
ui potuisse siracusis q̃ abstulisse. huic et romæ ui-
demus in basi statuas maximis litteris inscriptum aũi
sicilia datas. Quotiens qui hoc probari pot cuiq⁹ tam-
tos honores hitos et ab inimicis hic tibi etiã multo mdq⁹ q̃
ante ab aratoribus uidendũ & considerandum e qd

uehb. Magna res est, utrũ tibi siculos publice, priuatimq; amicos an inimicos existimare uŕs. Si inimicos, quid de te futurũ est? quo confugies, ubi mittere: nõ oratorũ honestissimorũ horum ac locupletissimoꝝ manꝰ nũm abstergeas? Nunc de siculis cunctatibus quid agis? dubitas siculos tẽ amicos, qui potius qui quod nullo in hoste ausi fuerunt, ut in eum publice testimoniũ diceret, cum presertim et ea prouincia condemnati sint, plures qui pretores fuerunt, duo soli absoluti: huic conuenit cũ hõe ueniunt, cũ mandatis ueniunt, cũ testimonijs publicis, qui si te publice laudarent, tamẽ id mortis patrius tuo q; merito tuo fortes uiderentur. huc cũ de tuis factis publice requirentur: nõne hoc uidebunt tantas esse inimicias: ut multo maluerint de tuo more decedere q; de tuis moribus nõ decere. Confitendũ est q; tibi acerbos siculos inimicos esse, qui quid esset inter grauissimas portas latro consulibus edixerunt, et me ut hanc causam tuã defensionem suscipere obstrinxerunt: qui cũ aperiri portas prohiberentur, a quatuor questoribus impedirentur, omnium minas atq; omnia pericula pro salute tua leuia duxerunt, qui priore actione tua testimonia grauiter uehementerq; dixerunt, ut arthemonẽ contempsimus legatũ et publice testem. q. hortensius accusatorem nõ testem esse duceret? etenim cum pro uirtute et fide cum androne hoste honestissimo acerrimoq; tum etiã pro eloquentiam legatus a suis ciuibus electus est, ut posset multas et uarias ciuium iniurias q; acerbissime uobis planissime q; explicare. Dixerunt alexini, catharinenses, tindaritani, ethinenses, herbitenses, agerini, segestani, mutare omnia non e uetere more q; multi et q; multa priore actione dixerunt: mitte et illa et reliqui dicent omnia: denique hoc in hac causa intelligent hoc anno et siculos, ut si in istũ animaduersum nõ sit, sibi reliquendas domos, ac sedes suas, et de sicilia decedendum

atq; adeo fugiendum esse arbitrentur? hoc homines tu pecuniosissimos, qui te maxime debuit adhonorare, atq; amplitudinem tuã, pecunias mauis uoluntate sua contulisse. Credo qui te tua ciuitate uiolunt et nollent, hi monimenta tue fortune ac nomine in suis ciuitatibus et cupiebant, res declarauit ut cupierunt. Iam dudũ enim minimum temere siculorũ ergã te uoluntatis arguimur colligere uidemur: utrũ statuas uoluerũt tibi statuere, an coacti sint.

D Et quo homine audiuit est umq; quod tibi accidit, ut eius in prouincia statue in locis publicis ponẽ, partim etiam in edibus sacris, p uim, p uniuersam multitudinem deijcerent, tot homines in asia nocentes, tot in africa, tot in hispania, gallia, sardinia, tot in ipsa sicilia fuerunt: et quo de homine hoc umq; audiuimus, nouũ est. uid: in siculis quid est in omnibus grecis monstri simile nõ crederem hoc de statuis nisi audissem, nisi uidissem, ppter quod apud omnes grecos homo est, ut honorem hominis habitũ in monimentis huius mõi nõnulla religione deos conseruari arbitrentur? Itaq; rum rhodij bellũ illud propter soli stupuis mithridatis gesserint, ombes eius copias, acerrimiq; eius impetũ a menibus, turribus, classibusq; suis repulerint, cum et regis inimici pter ceteros erat statua eius q; erat apud ipsos in celeberrimo urbis loco, ut tũ quidem in ipsis urbis portubus attingerent, forsitan nix cõuenire uideretur, qui ipsum hostem rupem euertere eius effigiẽ simulacriq; struere. Sed tũ uidebam apud eos tum eam, et religionem esse quandam in his rebus a maioribus traditam et hoc disputare tũ statua si esset hostis tempus rerum quo potius esset, cum hoste uero quo gerenda bellũ atq; esset hostis? Videtis q; consuetudinis religionem q; grecos quis monimenta hostiũ in bello ipso, solent defendere eam summa in pace prestiti. p. R. statuis presidio nõ fuisse? Taurometani quorum est

ciuitas federata, homines quietissimi, qui maxime ab iniuriis
nrorum magistratuum remotissimi consuuerunt et praesidio
federis: hi tamen istius euertere statuam non dubitarunt, qua
ablata basim tum in foro manere noluerunt, quod gra-
uius in isthmo fore putabant, si starent horis statuae eius
a turrementorum et deiectam, qui si nullam unquam portam
arbitrarentur. Tindaritani deiecerunt in foro, et eidem causae
equum viante reliquerunt. Leontini misera in ciuitate atque
uiani: tam istius in gymnasio statua deiecta est. Nam quid ego
de siracusanis loquar. quod non est proprium siracusanorum,
sed est illorum comme commentus illius ac prope totius praui-
tis, quanta illuc multitudo, quanta uis hominum conuenisse di-
cebatur: tum cum statuae sunt illius deiectae atque euersae: At
quo loco? celeberrimo ac religiosissimo ante ipsum templum
in primo aditu uestibulo templi, quod nisi metellus hoc tam
graniter egisset, atque illam impio, eductaque probibuisset, ne-
fariae statuae istius in tota sicilia nullae essent relictae. Atque
ego hoc non uereor, ne quid horum non mihi impulsu, uel
adventu meo factum esse uideatur: omnia ista ante facta
sunt, non mihi qui ego sicilam, uel etiam qui iste italiam attu-
lit. Dum ego in sicilia sum, nulla statua deiecta est, po-
steaque illinc discessi, quae sunt gesta cognoscite. Centuri-
pinorum senatus decreuit populusque iussit, utique statuae
C. uerris ipsius et patris et filii essent, eas quaestores de-
molendas locarent, dumque ea demolitio fieret, senato-
res. xxx. non minus adessent. Videte grauitatem ciuita-
tis et dignitatem, neque eas in urbe sua statuas esse no-
luerunt, quas multi per uim atque impie dedissent, neque
cuius hominis in quae ipsi cum grauissimo testimonio, quae
numquam ante roma mandata, legatosque misissent. et
id grauius esse putarunt si publico consilio quam si per
multitudinis factum uideretur. Cum hoc consilio statuas
uehementer minatur: illi ad senatum reuertuntur: statuae
quae istius causae nihil prodesse, reponuntur. Hic ego

aliud alii concedo metello hoc sapienti prorsus non possum ego
tacere quid stulte facit. Quid ille hoc putabat uetera crimi-
nosum fore? si cuius statuae essent deiectae, quod saepe uento
aut aliquo casu fieri solet non erat in hoc neque crimen
ullum neque reprehensio: et quo igitur crimine accusatio
nascitur? et horum iudicio et uoluntate. Ego si metel-
lus statuas reponere centurpinos non coegit hoc durum
uidebit. uid. quantum et quam acerbum dolorem seruos at que
amicos animis immiserit istius iniuriae: cum centurpi-
nos amicissimos ac fidelissimos ciuitas. quae tantis
officiis cum. p. r. coniuncta est: ut non solum rem. p. nram, sed
etiam in quo uis homine priuato, nom ipsum romanos, sem-
per dilexerit, ea publico consilio atque auctore iudicarit. C.
uerris statuas esse in urbe non oportere. Reliquum decreto
centurpinos fortissimos, fidelissimos, seruos laudan-
rem illa ciuitatem, id quod uerissime possem commo-
rarem, dere milia ciuium centurpinos fidelissimorum
seruos eos omnes statuisse monimenti istius in sua ciui-
tate nullum esse oportere. haec cum ducere, si statuas metel-
lus non reposuisset. uelim quaerere nunc ex ipso metello qd
nam sua ui et auctore mihi ex hac orone praeripuerit. Ea-
dem opinor omnia comperiet. Neque enim si maxime statuae
deiectae essent, eas ego possem uobis iacentes ostendere.
hoc uno uterer ciuitatem tam grauem statuas uidisse
C. uerres demolendas. hoc mihi metellus non eripuit.
hoc etiam adiudicat utquerer si mihi uideretur tam mag°
uere seruis atque amicis impetrari, ut si ne in suis quid
beneficiis libero iudicio uti liceret, ut nos rogare ut
coniectura facerem qualem in his rebus in me. M. me-
tellum fuisse putaremus: in quibus rebus obesse impro-
bum in hac re tam aperta cupiditate fuerit, in qua
nihil obfuit. Sed ego metello non irascor neque ei quam
uagationem empto: qua ille apud omnes utitur, ut nihil
malitiose, neque consulto fecisse uideatur. Nam si est

ura ꝓspicuū ut negare nō possis nullam tibi statuā uoluntate
cuiuscq datam, nullam pecuniam statuæ nomine, nisi ui et
pressam et coactam. Quo quid in crimine nō illud solum
intelligi uolo te ad statuas repperta .c. xx. milia congessisse
sed multo etiā illud magis, quod simul demōstrandum est
quantū odiū in te aratoꝝ, quantū omnium siculoꝝ sit et fuit
rit, in quo quę nra defensio futura sit, coniectura assit
qui nō quęso, oderint siculi: rogatoꝝ enim causa multa fieri
at idem acerrimi inimicissimiq sunt. Primiros habeo
cuiusq. ro. qd seriose ac cūra defendi. at sibi in hostiū nūo
se abstinebit habitos quęrimus. Aratores inimici sunt qd
decimas, quid qui agros omnes, liberosq arant cur
oderint, cur alterni? cur centurpini? cur segetem in
balutinsse, quod genus hominū quę numerū quę ordinem
proferre possis: qui te nō oderint, fere nullū: ro. sunt siculos
ut etiā si eam cur te oderint nō possim dicere, tamē illud
dicendū puteꝫ quę omnes mortales oderint: cum qd uobis
odio esse oportet. An hoc dicere audebis, utrū de te aratores
utrū deniq siculi uniuersi bene existiment, ad rem id nō
pertinere, neq tu hoc dicere audebis, neq si cupies lice-
bit eripuit tibi oratione contemptoꝝ siculoꝝ atq
aratoꝝ statue illę equestres, quas tu paulo ante qđ ad ur-
bem uenires poni inscribiq iussisti, ut enim inimicorū
animos, accusatoriq tardabires. Quis. H. tibi molestus est aut
quis appellare audet, cū uiderit statuas antegressatoribus
ab aratoribus, a communi siculo, quod es aliud nisi pro-
uinciæ gemitus humanus. Nullum qđ abuniuersa prouin-
cia grauius a singulis eius partibus res solum diligitur
sed et ornatur quis huic attingere audeat. Potes qđ
dicere nihil tibi obesse oportere aratoꝝ negotiatoꝝ, si-
culoruq ouium testimonia? Cum eoꝝ nominibus in sta-
tuas in scriptione item te sperabas inuidiam atque
infamiā tuā extinguere posse: an quoꝝ auctoritate
tu statuas tuas honestare tuas conatus es: eorum ego

dignitate accusationē meam probare nō potero: nisi forte
qꝫ apud publicanos gratiosus fuisti in ea re spes et alię
consolatur: quę genera nequid tibi prodesse posset, ego mea
diligentia perfeci ut etiā odio esse deberet, tu tua sapientia
curasti: etenim rem totā. uide. brguiter coprehendit. pri scrip-
tura scribę pro magro est quidam. L. carpinatius qui
et sui questus causa et fortasse qđ seriose interesse
arbitrabatur. bene pecunie in ustius familiaritate se se
dedit: ut cū pretor omnia fora scrutaretur, neq abesse unq
discederet, in eam tam ueterem familiaritatē consue-
tudinemq in uendendis ustii decretis q̄ uidutiq̄ trā
figendisq negotijs, ut propt alter thimarchides nume
raretur: hoc erat etiā capitalior qꝫ idem pecuniā his qui
ab usto aliquid mercabantur, fenori dabat. ea aut fene-
ratio erat huiusmōi. uide. ut etiā hic questus huic edat.
Nam quas pecunias ferebat is expensas quibus cum
contrahebat, aut scribę ustii aut thimarchidi dicit,
etiā usti ipi referebat acceptas. Idem preterea pecunias
ustius extraordinarias grandes suo nomine fenerabatur.
Ito primo carpinatius anteq in ustii tantā familia-
ritatē peruenisset aliquotiens ad serios litteras de
ustii inimicis miserat. camilli nō qui in portu si-
mulacris quas dabat, furta quoq ustius qꝫ multa nomi-
natim ad serios prescripserat ea quę sint portorio suam-
sis erant exportata. portū aut et scripturā eadem se-
rietas habebat. ita factū est ut essent pmulta quę et
seriensis litteris dicere in ustii ac proferre possemus.
Hęc accidit ut capinatius qui iam cū usto summa cōsue-
tudine epistola oratione coniunctus esset, crebras postea
litteras ad serios de ustii summis offitijs in rem eorum
benefitijsq mitteret. Etenim tum ista omnia quęcunque
carpinatius postulabat, faceret aut decernat solebat
tum ille etiā plura scribebat ad seriios ut si possent
quę antea scripserat ea plane extinguerent. Ad

extremū uero cū ist iam deredebat, cuiusmōi hīās ad eos
missit, ut huic frequentes obuiam prodirent, grāsq agen-
facturos ee si quid imposset studiosē pollueretur. Itaque
sorij fecerūt uetere instituto publicanosq nō quo ulli illo
honore digni arbitrarentur: sed qd sua interē putabant
se memores, gratosq existimari, grās isti egerunt. Compe-
natiū sept ad se de cuius officijs hīās misisse dixerit.
Ille cū respondisset ea se libenter fecisse, quaesteq carpima-
tij magnopē laudasset: dat amico suo cuidam negotiū
qui tum magister erat cuius sodalitatis ut diligenter cau-
ret atq prospiceret nequid eet in hīās sodalos, qd rōnē
suā caput atq existimationē ualere posset. Itaque ille
multitudine sodalos remota, decumanos cōuocat, rem
defert, statuunt illi atq decernūt, ut hī hīē quibus ee
stimatio. C. uetiri lederetur, remouerentur, quaq daret
ne ea res C. uetiri fraudi ee posset. Si ostendo hoc decre-
uisse decumanos, si plenū fatiō hoc decreto remotos
ee hīās quid expectatis amplius? possum ne rem magis
uidi ratam afferre: magis reū condemnari in iudiciū
adducere. At quos iudicio cōdemnatū, nempe eorū
quos hi qui sententiam iudicia desiderabant arbitramen-
tes iudicari oportet publicanos iudicio quos iudicare
nūc populus iudiciū posset de quibus ut omīs iudices
haberemus lege ab homine nō nō quis nō et equestri
loco profecto, sed nobilissimo promulgata uidemus. Decu-
mani hoc est principes et quasi senatores publicanorū
remouendos de medio hīās censuerunt: habeo et hīs
qui adfuerunt quos procuratū quibus hec procuratio ho-
nestissimos ac locupletissimos uiros principes
equestris ordinis: quos splendore uel maxie uiros
qui legem promulgauit oratio & causa nitetur. Veniat
in medium dicent quid statuerint, profecto si recte ho-
mines noui nō mentientur: hīās eim nō capis de me-
dio remouere potuerunt, sed sua ctrelignonem

In Verrem II?

remouere nō possunt. Ergo equites R. et suo iudicio con-
demnari uoluerūt: nos nūc utrū illorū iudiciū an uolū-
tatem sequi malūs, consideraē. At uide quid te amī-
cos studiū, quid tuū consiliū, quid sorios uoluisse ad-
uuet. Duram paulo amplius. Neq. N. uereor ne quis iam
hoc me magis accusatore eq libere dixisse arbitretur.
Si istas hīās nō decreto decumanos remouissem: tamē
possem inte dicere, quantū in his inueniissem. Nunc decreto
isto facto, his remotis, tantū mihi licet dicere quantū
possim, tantū iudici suspicari quantū uelit. Duo te ma-
simi ponderis auri et argenti, eboris purpure, plu-
mā uestem militarem, plurimā stragulam, multā deli-
catā supellectilem, plurima nasa corinthia, magnum
nūm frumenti, uini, melli maximum simulacris expor-
asse. hīs pro rebus quod ea oriū nō esset datū, hīās ad
sorios misisse. L. ramulēm qui in portu eas daret. Sa-
tis ne magnū hoc crimen uidetur, nullū amor maius
quid defendit hortensius, postulabit hīās ramulej pro-
feram crimē huiusmodi nisi his cōfirmetur, manet
et dicet. Clamabo hīās remotas et de medio decreto
sublatas, erepta mihi et ciuis iudicia ac monimento
furtos, aut hoc contendat mihi et suum, aut omia
tela arripiat, neee est. Negabis et suum, placet mihi
ista defensio. defendo, equa eim conducta, equis certa-
men oppositum: producā testes, et producā plures eodem
tpr, qm tū rem actū est una uterum, nec quoq una
sunt. Cum interrogabantur, obligentur nō solū uerbis
randi atq existimatiōs periculo, sed etiā cū inter se
conscientia. Si plenū sit hoc: uta quadrantum duo et
factū, nō poteris dicere hortensi nihil in ista causse
litteris quod uere lederet, nō mō id nō dicis, sed ne
illud quod tibi dicere licebat, tantū quantū ego dicam
nō fuisse. Ergo hoc uro consilio et gratus spectatis ut
quadrantum paulo ante dixi et mihi summa facultas

ad accusandū daretur: et iudicibus libera ꝑs ad credendum
quod rū ita sit, nihil fingam, tamē meminerō me fuisse
qui retulerim, sed recepisse quod defenderem. Vos et me
eam nō a me probatam, sed a me delatā forte audiet
me simulasse. Status est factum, fides cognomen in scriptis
quę accepi ab ipsis diligenter exposuero. P.R. si nullius unquam
nullius potentię primuero. Vobis si facultatem utere
atqꝫ honeste iudicandi fidē & diligentia mea certo scio
in eos sunt minimi quid de meo curriculo uitę, quod
mihi semper propositum fuerit, decesserō. Quare nihil e
quod metuas ne quid metu fingā et quod letēr habeas.
Multa enim quę scio abesse et omissa, q aut nimiis impro
aut parum credibilia sunt, ꝑtermittam, tantū agam de
hoc toto nouo scribendi, ut eam scire possitis quam
dereti ne sit, ut id inuentro quęram remotę sit
hęc: cum id quoqꝫ constabit, nos iam mea cito intelligę
tis, si illi qui hęc usui sine dubio condemnarent de quo
bus eos quę usus iudicia iudicarent, et ad ſmissas scio
decreto remotas scirent et. Quę q ab his equitibus. ro.
qui usui eam rapuit omia, qui ab eo benignissē sit
ēdemnari nequisse. Sed ab nobis uicit: illa ui aut minor
abscidi pot. Ac ne forte ea quę remota de medio atq
erepta nobis sunt, omia ita conducta fuisse atque ita
abdita latuisse uideantur ut hac diligentia quā ego ex
pectari a me nequit puto: nihil eos inuestigare, nihil
assequi potuerit, quę consilio aliquo aut ratiōe inue
niri potuerunt, inuenta. uid. manifestus in re hac
iam teneri uidebitis. Nam qđ in publicanos raui ut
plurimū etatis meę uersor: uehementerqꝫ illū ordinē
obscuro: satis cōmode mihi uideor eos cōsuetudi
usu tractando cognouisse. Itaqꝫ ut hoc compi remotas
et hās scientias: habui rōtem amicos, q quos ute in scri
bis fuisset. Deinde quęsiui quod erat inuentū facilli
mū, qui peorde annos magni illius scientię fuissent.

Iouenem: tuum?

Scribam. n. hęc magnoqꝫ qui tabulas hēt consuetudinem
et: ut eū tabulas nouo magro traderent exemplaq ipse
habere nolent. Itaqꝫ ad. L. ubiui equit. ro. utrū primum
quę reperiebam magrum fuisse eo ipso anno, qui mihi
maxime querendus erat primū uenit sententia hoc ꝑter quem
impromisso uidi scriptum sum quę patri et quęstui ea
inueni duos solos libellos. L. cumulato missos scripsi et
portu curatus, in quibus erat ratio scripta mercium com
pluriū rez exportatoꝝ ustiui nouę sine portorio. Itaqꝫ
obsignaui statim. Erant hęc et eo genere, quod ego maxime
genus et notitiaꝝ his reperire cupiebam. Vectigaliū in
ueni. uid. quod apud nos qi exempla eorum ꝑferre possem.
sed tamē quidqd deerit in his libellis quantulūcūqꝫ uide
bitur et, hoc quid certe manifestū erit. De ceteris et hoc
quoqꝫ coniectura facere debetis. Rectio mihi quęsto hunc
primū libellum: deinde alterū illo alterū libellū cumulati
ui nō quęro unde: cccc. amphoras mellis habuerit in
tantā militem uestem, unde. L. tricliniaꝝ lectos, unde
tot candelabra. Non nimiꝫ iam quęro unde hęc habuerit
sed quo tibi tantū quę fuerit id quęro. Mitto de mellis
sed tantū ne militem, qi etiā amicoꝝ uxores tantū
lectoꝝ qi etiā omnium ustoꝝ uillas ornaturus et, cum
hęc pauloꝝ mensiū ratio in his libellis sit, facile ut
summa cura et diligentia recognita et collata, et ab bonis
honestissimis obsignata sunt. Et rogabimus tum nō
respondere nolunt: responde mihi nunc tu uerres, qui
et hunc tuū pene gentilem, uerrutium tu putes fieri non
pot: ut qui nudo te praetore in scriba fuisse, eum tu in
prouincia tua nō cognoris. Atqꝫ adeo hoc ne longius,
aut obscurius et possit, procedite in medium, explicate
descriptione, imaginibusqꝫ tabularū ut omnis mortalis
ustiui anaritię nō iam uestigia, sed ipsas tabulas uidere
possint. Videtis uerrutium, uidetis primas has integras
uidetis extremā partem nāe quodam illam uerris tempo

in luto demersam ẽt in luturã, sic habẽt ſt tabulę uidere
ut uidere, quid expectare, quid quęrere amplius: Tu
ipſe uerere quid ſedeſ, qd moraris? nam aut exibeas
nobiſ uerrutiũ necẽſſe eſt: aut ut ẽt uerrutiũ ſatteare.
L audantur oratores ueteres omſſi illi q̃ Antonij q̃ crꝫ
diuere diuidit q̃ ropoſt reoꝝ cauſas defendere ſolebẽt
nimirũ illi nõ ingenio ſolũ hoc patronis ſed fortuna
etiã præſtiterunt. Nemo. H. tũ peterabat, ut nulla eius uitę
pars ſumę turpitudinis ẽẽt expers. Nemo ita manifeſto
perrato tenebatur, ut cũ impudens fuiſſet in iũ, tunc
prudentior uideretur, ſi negaret. Nunc nõ quid furiat
hortenſius, auaritię ne crimina fingalitatis laudibꝰ de
fenditur. At hominem flagitioſiſſimũ, libidinoſiſſimũ negaſſe
mucꝫ defendit. At ab hac cũs infamia, nequitia uitos
animos in aliam partẽ fortitudinis cõmemoratione
traducat. At homo mortior, ignauior magis uir uiꝝ mu
lieres, impura inter uiros muliercula profeſſi nõ pot
A t mores cõmodi, quis cõtumacior, quis inhumanior, quis
ſuperbior: adhęc ſimę cuiuſq̃ malo quis acerbior, quis in
ſidioſior, quis crudelior umq̃ fuit. In hoc hominẽ atque
in eiuſmodi cauſa, quid ſortirent omſſi craſſi et antonij
tantũ opinor hortenſi, ad hanc rẽm nõ accederent
neq̃ in alterius impudentia pudoris ẽſtimationem
amitterent. liberi eim ad cauſas, ſolutiq̃ ueniebant
neq̃ obmittebant: ut ſi impudentes in defendendo
ẽẽ noluiſſent: ingrati in deſtrendo ẽſtimarentur.

M. T. CICERONIS P. C. RABIRIO PERDVELLIONIS ORO AD QVIRITES rapit

E T ſi quirites nõ eſt meę conſuetudis initio dicendi
rõem reddere: qua de cauſa quemq̃ defendam
ppter qd tũ omnibus ciuibus in eoꝝ periclis ſtmp
ſatis uſtam mihi eam ratiõnem ẽẽ duxi
tam in hac defenſione captis, famę fortunisq̃ oium

C. rabirij ratio opponenda uir ẽẽ offerij mei, ppter qd quę uiſtſia
mihi cauſa adhuc defendendũ ẽẽ uiſa eſt, eadem nobis abſol
uendũ debet uideri. Nam me tũ amiritię ueteriſtas, tũ dignitas
hoãs: tũ ratio humanitatis, tũ meę uitę perpetua conſuetudo
ad. C. rabiriũ defendendũ eſt adhortata. At nõ ut id ſtudioſiſſime
facerem: ſalus rei. p. conſulare oſtitũ, conſulatus denique ipſe
mihi una nobiſtũ cũ ſalute rei. p. cõmodatus roꝝ. Nam. N. C.
rabiriũ culpa delicti, nõ inuidia uitę: quę nõ dignꝫ ueteres
uiſtę, grauiſq̃ inimiritię cuius in diſcrimẽ captus noſcuerunt.
ſed ut illud ſiminum auxilium maieſtatis, atq̃ imperij quod
nobis a maioribus eſt tradutũ de re. p. tolleretur, ut nihil
poſt hac auctus ſenatus, nihil conſulare imperiũ nihil conſen
ſio bonoꝝ, contra peſtem, ac pnitię ciuitatis ualeret: idcirco
in hiſ rebus euertendis, unius hoãs ſenectus, infirmitas,
ſolutudoq̃ temprata eſt. Q obrem ſi eſt boni conſulis, cum
ducta auxilia rei. p. labefactari, cõuelliq̃ uideat, ferre quem
patriq̃, ſuccurrę ſaluti, fortunisq̃ cõbus implorare ciuiũ
fidem, ſuã ſalutę poſteriorem cũ ſalute duere. Eſt ẽt bonoꝝ
et fortiũ ciuiũ, qualeſ uoſ omnibus rei. p. tpribus ẽſtitiſtis:
includere oĩb ſeditionũ uiaſ: munire præſidia rei. p. sum
mũ in conſulibus imperiũ, ſummum in ſenatu conſiliũ putare.
E a quis ſeruus ſit laudę potius q̃ honore q̃ pena et ſup
plicio dignũ iudicari. Q obrem labor in hoc defendendo
præſcript meus eſt. Studiũ nõ conſuendi hoãs cot mihi
nobiſtũ ẽẽ debebat. Sic. N. ẽſtimare debeus. Quir. poſt
hoũm memoriã rem nullã maiorẽ magis periculoſam,
magis ab omnibus nobis prouidendã, neq̃ atr. pl. ſuſtep
tam, neq̃ a conſule defenſam: neq̃ a ppto. ro. ẽẽ delatã.
A gitur. H. in hac cauſa nihil aliud. Quir. ut nullis ſit poſt
hac in re. p. publicis conſiliis, nulla bonoꝝ conſenſio
cõtra impiboꝝ furorem et audaciã, nullis ẽtremis rei. p.
temporibꝰ perfugiũ et præſidiũ ſalutis. Quę ut ita ſint,
primũ quid in tanta diuinatione captis, famę, fortunisq̃
oium fieri nequit eſt. ab ione optio mea. ẽſtiſq̃ diſſ debꝫ

P·C·RABIRIO Perduellionis

imortalibus: quorū opē et auxilio multo magis hēc res.p. q̄ horū hostium et consilio gubernatur, parē, ac ueniam peto prong ab his, ut hodiernū dē, et ad huius salutē confuandam, et ad rem.p. constituendā illuxisse patiantur. Denicp uos q̄uir. quorū pr̄ar prosit ad deos imortaliū numinū redit, oro, atq; obsecro: q̄m uno ict̄. C. rabirij hōis miserimi atq; innocentissimi salus rei.p. uris manibus suffragijsq; p̄mittitur adhibeatis in hōis fortunis misericordiā in rei.p. salutē sapientiā quā soletis. Hunc q̄m. T. labiene diligentię meę temporis angustijs obstitisti: neq; ex tempore, et cōstituto spatio defensiōis in semihorę curriculū collecti, pariebatur, et q̄d iniquissimū et accusatoris conditioni, et q̄d miserimū inimici ꝓpij, quā in hac ꝓscriptione sē maiorē patrī in partis reliquisti: consulis ademisti, ꝓpea q̄d ad defendendū propo nendū satis erit hoc mihi temporis, ad cōquirendū uō parū. Nisi forte de laris religiosis, ac de locis quos, illo latos ēē dixisti: plurib⁹ uerbis tibi respondendū putas quo in crimine nihil est unq̄ absente dictū nisi a. C. macro obiectū ēē crimē id. C. rabirio in quo ego demiror meminisse te quid obiecerit. C. rabirio mater inimicus, oblitū ēē quid equę et uirati uidere uidearis. An de peculatu frō, an de tabulario interpolanda longa oratio ē exprimenda? q̄uo in crē ꝓpinquus? C. rabirij uidere clarissimo. C. curiū pro uirtute sua est honestissime liberatus. Ipse nō rabirius nō mō in uidere hoc criminum sed ne in tenuissimā quidē suspitionē uerbo est unq̄ nōratus. An de sororis filio diligenter respondendū? quem abhoc retractū ēē dixisti: cum ad uidere moris familiarū funeribus ex usu fuerit quererē? q̄uid. H. est tam ueriſimile q̄ rarioꝝ huic sororis maritū q̄ sororis filiū fuisse, atq; uta rarioꝝ ut alter crudelissime priuaretur: cū alteri ad probationē uidere bidui quererētur. An de seruis alienis rōtra legē fabiam retentis, aut de ciuibus.ro. rōtra legem

portā uberatus aut neratus plura dicenda sunt, cum tanto studio. C. rabirius totius singulari uoluntate campanę ciuitatis ornetur? Cumq; ad eius ꝓpugnandū populū nō in hōtes sed ꝓpter regiones ipse rōuenerint, ahenoꝑ etiā latius et territate q̄ ipius inimicitias nomē ac terminū postulabant. Nam quid ego ad id longō orōem comparē: q̄d est in eadem multa in rogatione prescriptū, hinc nec fugę, nec alienę pudicitię ꝓpterisse? q̄uin etiā suspitor eo mihi semihorā ā labieno ꝓtutā ēē: ut ne plura de pudicitia dicerem: ergo ad hēc oīa quę patroni diligentia desiderant: intelligis mihi semihorā istam nimiū longā fuisse: illā alterā partē de nece saturnini, nimis elegāter, atq; angustam et noluisti: quę nō oratoris ingenium, sed consulis auxiliū implorat et flagitat. Nam de pculleonis uidere, q̄d aiunt sublatū est criminari solet, meū crimen ē: nō rabirij. q̄uod ut. q̄uir. ego id aut primus, aut solus ex hac re.p. substulissem: utrū hoc quod ille crimē esse ult ꝓprium testimoniū mei laudis ēē. q̄uid enim optari pōt, quod ego malle, q̄m me in consulatu meo carnificem de foro, curiē de campo sublatulisse? Sed ista lex primū est maioꝝ nrōꝝ. q̄uir. qui expulsis regibus multis in libero ꝓpe uestigiū crudelitatis regię retinuerē. deinde multoꝝ uiroꝝ fortiū qui uitam libertate, nō acerbitate supplitioꝝ infestam, sed lenitate legū munitā ēē uoluerunt. Postremo uter noster tandē labiene popularis est? Tu ne qui ciuibus. ro. ui controuersia ꝓpa carnificē, qui uincla adhibēi putas oportere: qui in campo martio comitijs tēpestatis auspicato in loco crucē ad. C. curiū supplitiū defigi et constitui uidere? An ego qui funestari contionē contagione carnificis ueto: qui expiandū forū p.r. ab illius nephariis sceleris uestigijs ēē duco? qui castam contionē, sanctū campū, inuiolatū corpus omnium ciuium. ro. integrū uis libertatis defendo tuari oportere. Popularis nō. tr. pl. custos, defensorq; iuris et libertatis portia lex uirgas ab omnium ciuium. ro. corpore amouit. huc missi ortes flagellū retulit: portia lex libertatē ciuis lictori

eripuit: labienus homo popularis carnifici tradidit. C. gracchi legē tulit, ne ut de capite ciuis. ro. in uinculis uinc uideretur. hic popularis aduocatus in uinculis uinc nō uidebatur de ciue. ro. sed inducta causa ciuē. ro. caput condemnari coegit. Tu mihi etiā legis portia et tu. C. gracchi, tu horū libertatis: tu cuiusq; denique hōis pristinā mentionē facis: qui nō m̄ supplicijs inuisitatis, sed et uerbis crudelitate inaudita uiolare libertatē huius ppli temptare, manus ultitudinē cōmutare disciplinā conatus es? nequ hęc tua quę te hominē clementē populareq; delectant? T. hector colluga manus, quę nō mō huius libertatis manuultudinis nō sunt: sed ne romuli quidē aut numę pompilij tarquinij superbissimi, ac crudelissimi regis, ista sum cruciatus carnifex quę tu homo lenis ac popularis libentissime cōmemorabas cap obnubito, arbori infelici suspendito . . . quę uerba. Quid iam prodē in hac re. p. nō solū tenebris uetustatis, uerū et luce libertatis oppressa sunt. K. an nō si actio ista popularis ēet: et si ullā partē equitatis habet aut uiris. C. gracchus ea reliquisset? Soluat tibi grauiorē dolorē patrui tui mors attulit: q̄. C. gracco fratris et tibi acerbior eius patrui mors ē, quę nunq; uidisti q̄ illi eius fratris, qui ēum concorditer uixerat. Et similis uiri tu ulciscēris patrui mortem atq; ille si prequereturē fratris sui ista rōne agere noluisse? Et per desideriū sui reliquit apud. p. r. labienus iste patruus uester quisquis fuit et. T. gracchū reliquerat? An pietas tua maior q̄ gracchi? an animus an consiliū, an opes, an auctas, an eloquentia quę si in illo minima fuissent, in prę tuis facultatibus maxia putarentur. Cum nō hi reb omnibus. C. gracchus omis uiserit quantū intervallū tamē inē et atq; illū interfectū putas? Sed moreretur prius q̄ acerbissimā morte illi est prius gracchus q̄ in eius cognitione carnifex consisteret, quę nō mō, sed et cēlo hoc ac spiritu censorię legis atq; urbis domicilio carere voluerūt. hic it popularem ducet audet, nt alienū a cōmodis nostris cū iste oīs et sinistros et uerbe, acerbitates, nō etiamnūa

uita: ac patrū uitam, sed et animalium mortibus atq; et regū cōmentarijs conquisierūt? Ego omib meis cōsilijs omnibus consilijs, omnibus ductis atq; fūs repugnarim et restiterim crudelitati, nisi forte hāc conditionē nobis et uultis, quā serui libertatis ipsem ppt nō brem, ferre nullo mō possent. Misera e ignominia uidituos publicos, misera miseratio bonoz, misteriū et exilium. Sed tam in omi calamitate retinetur aliquod uestigiū libertatis: mors denique si opponitur: in libertate moriamur. Carnifex uō, et obductio capitis et nom ipm cruris absit, nō m̄ a corpore ciuiū. ro. sed et a cogitatione, oculis, auribus, b aq. n. oīno uitā nō solū euentus, atq; perpessio, sed etiā conditio, expectatio, mentio ipsa denique indigna ciue. ro. atq; hōe libero e. An uō sternat mōs hoīs supplicio, cum metu dominoz benignitas uita uinculis liberauit, nos ab uerberibus, ab unguis, a cruce, denique terrore neget reb gestę, neq; acta stab, neq; nī honores uindicabunt. c

Obrem fautor atq; etia T. labiene ipsitor et premat fero te et illa crudelitate oportuna nō tribunitia actio, sed regia, meo consilio, uirtute, auctte et depulsa, qua tu in actione, qq; oīa exempla maiozs, oīs leges, omnem auctatem seruatus, oīb religionib atq; auspicijs. pō. uitra neglexisti. tam aime hęc in hac tam exigua mea ptē nō audies. Liberū tempus nobis dabitur ad istam dissertationē. Nunc de saturnini cede, ac de clarissimi patrui tui morte dicemus. Arguis arrisisse et a. c. rabirio L. saturninū, et id. c. rabirius multoz testimonijs. Q. hortensio copiosissime defendente aīa falsum ēe dicit. e Ego aut si mihi ēet integrū, hunc crimē agere et confiterer. Vtinā hāc mihi facultatē causa cōcederet, ut possem hoc predicare. C. rabirij mamm. L. saturninū hostē po. ro. interfectū. Nihil me clamor iste cōmouet, sed consolatur. cū uidebat et quosdam cuiē uinctos, sed nō nitos numq; mihi credidit. p. r. hic qui silet cōsulē me ferisset

si uīo clamore ꝑturbatū iri arbitrarentur. q̄ quanto iam leuior
ē acclamatio: quin continētis uocē ūdutē stultitię urgę, teste pa-
ritatis, libenter mḡm confitebor si uerē possim aut etiā si mihi ēt
integrū. C. rabirij mānu, L. saturninū ēt atrocissimę etiā fatimus
pulcherrimū ēt arbitrarer. Sed q̄m id fatere nō possum, cōfitēbo
id quod ad laudē minus ualebit, ad crimē nō minus. Confitebor
interfuisse saturnini causa. C. rabirio arma ꝛcepisse. q̄ quid
ē labentē? quā ne grauiorem confessionē aut qđ hīc manus
crimen ꝛspectas: nisi uō inter eā quid habes inter eum qui
hostem occidit, & eū qui cū telo occidendi hoīs causa fuit.
Si interfuit saturnini nephas fuit, arma sumpta ēt contra sa-
turninū sine scelere nō possunt. Si arma uere sumpta nō
ꝛt dus inter

fuit. S.C. ut. C. marius. L. ualerius consules adhi-
berent. tr. pl. et prętores: quos eis uideretur, q̄ernq̄ darent,
ut impiū ppti. ro. maiestatē q̄s cōfirmaretur. Adhibent omnes. tr.
pl. ꝑter saturninū, ꝑter glauciā, qui rem p. salua ēē nollent
arma ꝛcepe, & si sequi uident. parent omnes. & hędifitijs edibus sacris
ar mamentarijsq̄ publicis arma pō. ro. c. mario consulē dis-
tribuentē dantur. huiusce ut obmittam ꝛsa: de ē ipō labē-
te quęro. Cum saturninus capitoliū teneret: armatus essē-
mā. C. glauciā sanctius ēt illē & compedibus atq̄ ergastulō
gratius: addā q̄m uta uis, q̄ codex labientū patrū tuū. In foro at
C. marius et. L. ualerius flaccus consul. post uictus seruij,
atq̄ illē seruatus quē etiā uos ipi qui hoc. p. c. qui nō tuū
uis inuidiā uocatis, quo facilius de hoc seruatu detrahere
possitis. cū equester ordo: at quoq̄ equitū. ro. dij immortales!
patrū nrūm aut atq̄ eius status, quē cū magnā partē rei. p. atq̄
omnem dignitatē uidisse tenebat: cū omnis ordinis ho-
minēs, qui in salute rei. p. salutē suā repositam ēē arbitrabā-
tur: arma ꝛcepissent. q̄ quid tandem. C. rabirio faciendū fuit.
de ē ipō inq̄ labente quęro: cū ad arma. consul. ex. S.C. uoca-
uissent: cū armatus. M. emilius princeps seruatus comitio
constitisset, qui cū ingredi uix posset, nō ad uim sequendum

etiam plura desunt

sibi tarditatē pedū, sed ad fugiendū impedimēto fore puta-
bat. Cum deniq̄. q. stenola. confectus senectute, ꝑdutus mō-
bo, manus et membris omnib⁹ raptus ac debilis hostili impe
et ā uim et infirmitatem corporis ostenderit, cū L. metellus
Scī. galba. C. stramus. P. rutilius. C. fimbria. q. catulus omn
qui tum erant cōsulares, pro salute omnium arma ꝛcepissent
rum omnis prętores, cūcta nobilitas, ac iuuentus arcturet
c. et. L. domitius. L. crassus. q. mintius. C. claudius. M. dru-
sus, cū omni octauij, metelli, crassi catonis, pompei, cinn. L.
philippus. L. scipio, cū M. lepidus, cū D. brutus, cū hac ipa. p.
rutilius: quo tū imperatore labentē meruisti, cū hic. q. ca-
tulus admodū tum adolescens, cū hic. C. curio, cū denique
omnis clarissimi utri cū consulibus ꝛent, quid tandem. C. ra-
birio fatere cōuenit. utrū inclusum, atq̄ abditū latere
in occulto, atq̄ ignauia sua tenebras, ac parietū custodijs
tegere, an in capitoliū pergere, atq̄ ibi st cū tuo patruo et
ꝛteris ad mortē ppetuę turpitudinis confugientibus cōgre-
gare? an cū M. scauro, catulo, metello, stenola, cū hoc deniq̄
omnibus carē nō mō salutis, utq̄ etiā periculi societatem?
Tu deniq̄ labente quid fatere? tali in re ac ipa, cū ignauię
ratio te in fugam, atq̄ in latebras impelleret? improbitas
et furor. L. saturnini in capitoliū arcesseret: consules ad
patriā salutē, ac libertatē uocarent? quā tandem auctoritatem
quā uocē, cuius sectā sequi, cuius imperio parere potissimum
uelles? patruus inquit meus cū saturnino fuit, quid pr
qui eum? quid ꝑpinqui nri equites? ro? q̄ uid oī prętextus
regio, uicinitas uestra? q̄ uid ager picenus uniuersus?
utrū tribunicii furoris an consularē auctem seruatus est? Ego
hoc affirmo, quod tu mihi de tuo patruo prędicabis: neminem
nrum adhuc stetisse et confessum: nemo est inq̄ inuictus
tam profligatus, tam ꝑditus, neminē unq̄ adhuc
stetit tam abomī nō mō honestate sed et similitudine ho-
nestatis relictā: qui st in capitolio fuisse cū saturnino
fateretur. affinit uester patruus fuerit et fuerit similis

P.C. Rabirio pduellione

dessatione rex suaz, nullis domesticis uulneribo coactus induit.
cū L. saturnini familiaritab, ut amicitiā patriz prepone, idco
ne oportuit. C. rabirii defessere ar.p.~ nō compārē in illa ar
mata multitudine bonoz consulū uoc, atq impio: nō obedire.~
A tqui uidemus hec in rex natura tria fuisse, ut aut cū saturnino
esset, aut cū bonis, aut lateret. latere mortis erat instar turpis
simz, cū saturnino ee furoris & sceleris: uirtus et honestas et
pudor cū consulibus ee cogebat. hoc tu q̄ in crīm uocas, quod
cū ijs fuerit. C. rabirius, quos amentissimus fuisset si oppugn,
turpissimus si reliquisset. At. C. dicamus: de quo tu sapt rom
nos, quia cū hoīem omnibus insignit notis turpitudinis: p.
furiū accusaret, summo studio bonoz oīum: queri est ausus
in cōtione de morte saturnini condemnatus ē: et. rex. ti-
tuis qd habuit imaginē. L. saturnini domi suz cōdempna-
tus est. Statuerūt equites. ro. illo iudicio improbū ciuē ee et non
retinendū in ciuitate: qui hoīs hostilē in modū sedition
imaginē, aut mortē eius honestate ret: aut desideriū ipiorū
mis uerbis cōmoneret, aut suā significaret inuitorē
improbitatis uoluntatē. Itaq̄ nō mirū uidetur. unde hāc
tu labem imaginē, quā tu habes inuenerīs. Nam rex. tito
damnato, qui istam hīt auderet, inuentus est nemo. quod
tu si audisses, aut si p̄ statē sine potuisses, nunq̄ profecto
ustā imaginē, que domi posita pestē atq exitiū rex. tito attu-
lisset, in rostra atq in contionem attulisses, nec tuar unq̄
cōtos adeor scopulor appulisses, id qd. rex. titij afflictam
nauē, et in quibus. C. dentati naufragiū fortunarū ui
deres. Sed in his rebus omnibus imprudentia laboriq̄ cam
eam suscepisti antiquior memoria tua, que causā ante
mortua est. q̄ tu natus ees, qua in causa tu te profecto fu
isses, si p̄ statem ee potuisses: eam rem in iudicio uocas.
A n nō intelligis primū quos hostes et quales uiros mortuos
simi sceleris arguas? deīn quos ex his qui uiuunt eodem
crīe in summum periculū capitis arcessas? Nam si. C. rabiri-
us fraudē capitalem admisit: qd arma cōtra. L. saturninū

tulit: huic quid afferet aliqua deprationē puris, etas illo
qua tū fuit. a. utro ratiū patrē huius in quo summa sapia,
eximia uirtus, singulares humanitas fuit. M. scaurū illa
grauitate illo consilio, illa prudentia, duos mutios. L. crassū
M. antoniū qui tū extra urbē cū p̄sidio fuit, quoz ibac
ciuitate longe maxīa consilia, atq ingenia fuerūt, cetos
pari dignitate p̄ditos custodes, gubernatoresq̄ rei.p. qui
admonīo mortuos defendemus~ a quid de illis honestissimis
uiris atq optis ciuibus equitib. ro. dicemus: qui cum una
cū senatu salutē rei.p. defenderunt, qd de tribunis ceteroz
ceterozq̄ ordinū oīum hoīb, qui tū arma pro eōd salute
reperūt. Sed quid ego de ijs omnibus qui consulari imperio
parueūt loquor.~ De ipoz consulū fama quid futurum est.
L. flaccū hoīem cū semper in re.p. tū magistratib gerēdis
in sacerdotio, cerimoniisq̄, quibus deorū dilgentissimū
nepharij sceleris ac parricidij mortuū cōdemnabimus. Ad
ūgemus adhanc labem, ignominiāq̄ mortis et. C. marij
nom. C. mariū, qui uere patrē patriz parentē moz urz
libertatis, atq huius rei.p. postimus dicere, sceleris ac
parricidij nepharij mortuū condemnabimus. Eterū si. C.
rabirio, qd ut in arma ceruē: T. labienus in campo mar
tio defigendam putauit. a quod tandē exrogabitur i cū
supliciū qui noluit.~ ac si fides saturnino data ē, quod
absit sapissime dicitur, nō eam. C. rabirius, sed. C. mari
dedit, idemq̄ uiolauit, si in fide nō stetit: que fides la
bi ee qui potuit sine. S. C. dari? adeo ne hospes huius ur
bis, adeo ne ignarus disciplinē, consuetudinisq̄ nrē ue hic
nostris, ut peregrinari in aliena ciuitate, nō in tua magis
tū gerere uidare?~ Quid iam ista. C. marios sequi nocte
possent: qm sensu et uita carent? ita ut nō tantis laboribz
C. marius, puluisq̄ uixisset, si nihil longius, q̄ uite termi
ni postulabant, spt atq ado de st & gloria sua cogitasset.~
A t credo cū in innumerabilib hostiū copiis in italia fudisset
atq obsidione rem. p. liberasset. ora sua sceū una mori-

tura arbitrabatur. Non est ita. Quir. neq quisq mirum in rei p. pe-
riculis rū laude, ac uirtute uersatur, qui spē posteritatis huc
tuisq duratur. Itaq rū multis alijs de causis uiroz bonoz men-
tes diuine mihi atq eterne uidentur: et tū maxīe qđ opti
et sapientissimi cuiusq animus ita presentit in posterū ut
nihil nisi sempiternū spectare uideatur. Quapp equidē et
C. marij, et ceteroz uiroz sapientissimoz ac fortissimoz
ciuiū mentes, quę mihi uidentur ex hoium uita ad deoz
religionē, & sanctimoniā demigrasse, testor me pro illoz
fama, gloria, memoria nō sterno acq patrijs finib atq de-
lubris ppugnandis putare: ac si pro illoz laude in arma
rapiendā sent: nō minus strenue rapem, q illi pro rei salute
reperunt. Etenim. Quir. cuiquā nobis uite curriculū mūra
rerū scripsit immensū gloriq. Quare si eoz qui iam de uita
decesserunt, ornabimus, uisetore nobis mortis conditionē
relinquemus. Sed si illoz labores, quos iam uidere nō possi-
mus neglexis: mihi quid quos uides consili putas oportere.
Neminē ēt duco exhis omnib, qui illo die rome fuerūt, qui
tu die in iudiciū uenias, puberesq tū fuerit, qui arma capere
quin consules seruatus sit. Omnē ij quoz tu existimas cōsecu-
tam fatere potes, quid tū fecerint absit rapinas. C. rabirij
noīe citantur. At occidit saturninū rabirius. Utrū strictū
nō sufficiū deprecarer, sed premiū postularē. Etenim si scele-
stum. Q. crotoniē, qui occidit L. saturninū libertas data ē,
qđ equitū. ro. premiū dari par fuisset. Et si. C. marius
quod fistulas quibus aqua suppeditabatur. L. O. M. templis
ac sedibus prefidi imperarat: quod in cluo capitolino im-
proborum ciuium.

explani desint duo folia
fuerūt abscisa.

pro rostris comedo

M. T. CICERONIS ōro q R. OSCIO Comedo.

malitia naturę crederetur. Is tribuit uir optimus et singulari
fide predutus in suo iudicio suis tabulis testibus uti conatur
solent fere dicere qui p tabulas bonis riti periuriam

expertam tulerit. Ego ne talem uirū corrupi potui ut meo
nomine falsū in codicē referret. Expecto q̄ mox chorea hoc omne
utat. Ego ne hāc manū plenā pecudis, et hos digitos meos ipse
habere potui ut falsum p̄scriberem nomē. Q. at si ille suas pro-
ferret tabulas, proferet suas q̄ postea. Erit in illius tabulis
hoc nomē. At huius nō erit, cur potius illius q̄ huius inde
retur scripsisse. Ille si nō uisus huius expensum tulisset.
nō scripsisset. Nam quē admodum turpe est scribere, qđ nō
debeatur, sic improbū est nō referre quod debeas. Equē enim
tabule condemnātur eius, qui uerū nō retulit, et eius qui
falsum p̄scripsit. Sed ego copia & facultate cauē confisus
uidi quo progrediar. Si tabulas. C. fānius arripuit et expressit
profert suas in suā rem suo arbitratu scriptas, quo minus
secundū illū uideretur nō recusē. Quis hoc frater fratri qđ
parens filio tribuit, ut qđcūq retulisset rid ratū beret. Ratum
habebit nostrum: profer qđ tibi fuerit persuasum, huic erit persuā-
sum qđ tibi fuerit probatū, huic erit probatū. Paulo ante M. perpenā
p. fateri tabulas postulamus. Nunc tuas. C. fānii deprecemur
flagitamus, et quo minus secundū eas lis detur nō recusā-
mus. Quid ita nō profers. nō confert tabulas, imo diligen-
tissime. nō refert parua nota in codices, imo omnē summas
lene et tenue hoc nomē. SS. CCCLiii. sunt. quid tibi tanta pe-
cunia extraordinaria iacet. Q. nō. SS. CCCLiii. in codice ac-
cepti et expensi nō sunt. Prob dij immortales ēt ne quenq
tanta audacia predutū qui qđ nom referat in tabulas time-
at, id petere audeat. Q. at in codice uiratus referre noluit.
id uirare in litem nō dubitet. Quod si probare nō possit id
persuadere alteri conetur. Etiamsi nihil aut me indignari
de tabulis nō debet si hoc nomē in codice accepti et expensi
relatū confitetur, sed in aduersarijs patere cōtendat. Vtq
eo me et te diligis et magnifice tuis rebus, ut pecuniā non
et tuis tabulis sed aduersarij petas. Suis codicē testis loco
citare arrogantię est suę presumptionis et futurę ad-
uersarię profiteri, nō amentia est. Q. si tandē uim

diligentiã, auctemq; hñt aduersaria, quã tabulæ, quid attinet eodẽ instituere, cõscribere, ordinẽ conseruare, memoriæ tradere hæc uetustatem. Sed sigd aduersarijs nihil credimus idcirco eodẽ scribere instituimus, quod etiã apud oñs leue, & infirmitum est firmũ ad apud iudices grauẽ et sanctũ ẽt ducetur. Quid est qd negligenter scribamus aduersaria. quid ẽ qd diligenter conficiamus tabulas? Qua de causã, quia hæ sñt menstruæ, illæ ãt ag alterne: hæ delentur statim, illæ seruantur sancte. hæ parui temporis memoriã: illæ perpetuæ æstimationis fidem et religionem amplectitur. hæ sunt deletæ. illæ sunt in ordinem redactæ. Itaq; aduersaria in iudicio protulit nemo, codicem protulit, tabulas retinuit. Tu. c. puso tali fide, uirtute, quietate, auctoritate ornatus, ex aduersarijs pecuniam petere nõ audebas. & go quæ clara sunt cõsuetudine dubium dubere nõ debeo, illud uõ quod ad rem uehementer pertinet: quæro q primũ de hoc nom familij in aduersaria retulisti. Cubebat quid respondeat negat. Quid fingat, ẽ. nõ habet. Sunt duo menses cum dubes tũ in codicem accepti et expensum debui. amplius nihil mensis cur tam diu iacet hoc nom in aduersarijs. Quid si tandem amplius triennio est. quo cũ oñs qui tabulas confingant, menstruas pene rationes in tabulas transferãt, tu hoc nom triennio amplius in aduersarijs iacere pateris. Utrũ recta nõa in codice accepti & expensi et digesta habes an nõ. si nõ, quo tabulas conferes. Si etiã opprem cũ recta nõa in ordinem referebas. hoc nom triennio amplius, quod erat primus magnũ, in aduersarijs relinquebas. Noluisti dubere tibi rectiũ cur scribebas. Rogatus eras ne referres cur in aduersarijs corruptũ habebas. Sed hæc qq firma ẽt uideo, tamen ipse mihi satisfacere nõ possum, nisi a. C. Fannio ipso testimoniũ iuro. hãc pecuniam ei nõ deberi. Magnũ est qd conor, dubitabit est quod polliceor, nisi eundẽ et aduersarium et testem habuerit rectius. Nolo uereat, pecunia tibi debeatur certa, quæ nũc petitur, p iudicem, ni qua legitime partis sponsio facta est. hoc tu si amplius. ss. nummo petisti q tibi debitũ est

tamen p diuisti, ppea qd aliud est iudicium, aliud est arbitrium, iudicium ẽ pecuniæ, arbitrium incertæ. Ad iudicium hoc nõ uenimus, ut tota lites aut obtinemus, aut amittimus. Ad arbitrium hoc aũ adimus, ut nræ nihil, nræ tamen quantũ postulamus cõsequamur. Cuius rei ipsa uerba formulæ testimonio sunt, quid est in iudicio? directũ, apertum simplex, si peteret. ff. s. L111. dari hoc nisi planũ fecit. ff. s. L111. adhibitũ sibi deberi tamen perdit. Quid est in arbitrio? mite moderatũ, quanto æquius et melius id clarius, ille tamen confitetur plus se petere q debeatur. Sed satis superq hinc duci, qd sibi ab arbitrio tribuatur. Itaq; alter tunc confidit, alter diffidit. Quæ ut cũ ita sint, quæro ab te qd ita de hac pecunia de his ipsis. ff. s. L111. de tuas tabularũ fide cõpromissi feceris, arbitrũ sumpseris quanto æquius et melius sit dari repromittique si peteres. Quis in hanc rem fuit arbiter? utinã si quid nomq eet. nomq est: nam utinã adest in iudicio, adest: utinã sederet in consilio. C. prosus: ipse. C. puso ẽ. Eidem ne tu arbitrũ et iudicẽ sumebas? Idem et infinitã largitionem remittebat, et eundẽ in angustissimã formulam sponsionis cõcludebas. Quis umq; ab arbitro qtũ petit, tantũ abstulit? nemo. quantũ enim æquius eet sibi pari petit. de quo non ad arbitrũ adisti? dedisti. de eo ad iudicẽ uenisti. Cæteri cũ ad iudicem tam labefactari animadverunt ad arbitrium confugiunt. hic ab arbitrio ad iudicẽ uenire ẽ ausus, qui cũ de hac pecunia tabularii fide, arbitrũ sumpsit, iudicauit sibi pecuniam nõ deberi. Jam duæ partes eæ sunt confectæ. Adulterasse sese negat. & expensas p. tulisse nõ docet cũ tabulas nõ retinet. negligũ est ut stipulatũ sit et dotat. Cæterea. N. qui admonuit certã pecuniam petere posset, nõ reperio. Stipulatus est. Ubi? quo die? quo tpre? quis spopondisset mihi dicit? nemo. hic ego si sint testes dicendi: satis fidei et diligentiæ mei, satis tamen et controuersiæ, satis formulæ et sponsioni, satis ẽt iudici factum uidetur: cũ strumdi rectiũ iudicari debeat. pecunia petita

P. Rhoſtio Comedo.

ẽ certa. nũ tertia partẽ ſponſio facta eſt. hẽc pecuĩa neq̃ eſt, aut data aut expenſa lata, aut ſtipulata fuit. Datam nõ ẽt fannius confitetur, expenſam latã non ẽt rodues fannij confirmant, ſtipulatam nõ ẽt tacitur nitas teſtiũ contedit. Quid ergo eſt, quod et reſ eius eſt, cuius et pecuĩa leniſſima, et exiſtimatio ſanctiſſima fuit. Semper et uidet eſt ui, qnẽ nos nõ minus bñ de nobis exiſtimare, q̃ ſecundũ nos iudicare uelimus, et adhuc oratio ea eſt, quã pp eximiũ ſplendorem, ut uidet unũ uerũ debeamus: pridẽ ac ſi in hanc formulã omnia iudicia legitima omnia arbitria honoraria, omnia officia domeſtica concluſa et conphenſa ſint. Prouidẽ dicemus illa ſuperior fuit oratio neceſſaria: hẽc erit uoluntaria, illa ad iudicem, hẽc ad. c. piſonem, illa pro reo, hẽc pro roſcio, illa uictorię, hẽc bonę exiſtimationis cauſa compata. Petiũam petit fannij a roſcio, quã duc audacter et aperte, utrũ tibi ex ſocietate debeatur, an quę ex liberalitate huius promiſſa ſit et oſtentata: quoꝝ alterũ eſt graue et odioſum, alterũ lenius et facilius quę ex ſocietate debeatur. Quid aut? hoc iam nec leniter ferendũ eſt, neq̃ negligenter defendendũ. Signa enim ſunt priuata iudicia ſumę exiſtimationis et pene dirã rapinã, tria hẽc ſunt fiducię, tutelę ſocietatis. Equt. n. pfidioſum et nepariũ eſt fidẽ frangere quę continet uitã, et pupillũ fraudare, qui in tutelam peruenit, et ſocium fallere qui ſit in negotio coniũctus. Quę cum ita ſint, quid ſit qui ſocium fraudarit et fefellerit, cõſideremus. Dabit enim nobis iam facile uitã acta in alterutram partẽ firmũ et graue teſtimonium. Q. roſcius, quid aiſt, nõ ut ignis in aquã coniectus cõtinuo reſtinguitur et refrigeratur, ſic referuens falſum crimẽ in puriſſimã et caſtiſſimã uitã collatũ ſtatim conridet et extinguitur? Roſcius ſocium fraudauit: pot hoc homini huic hęreat periurij, qui reddidiſſe fidem audacter dicet plus fidei q̃ artes, plus ueritatis, q̃ diſciplinę poſſidet in ſe? quę pſtitit. ro. melior uiri q̃ hiſtrionem ẽt arbitratur: qui ita dignuſſimus ẽt eterna pp artificium, ut dignuſſimus ſit uitia pp abſtinentiã. Sz qd ego meipſus de roſcio apud piſonẽ dico ignotũ hominem ſtituet pluribus uerbis cõmendo. Eſt ut quiſq̃ omniũ mortaliũ, de quo meliꝰ exiſtimet tu. Eſt ut quiſq̃ qui tibi purior, pudentior, humanior, officioſior liberalior q̃ uideatur. Quid tu ſaturi, qui cõmunis nemo melius exiſtimas aliter, nõnt quotiens tuę in cauſa nom̃ huius incidiſti, totiens hũc et uirũ bonũ ẽt dixiſti, et honoris causa appellaſti. qd nemo niſi aut honeſtiſſimo, aut amiciſſimo facere conſueuit. Qua in re mihi ridicule et iniuſte ẽt inconſtanꝫ q̃ eũdẽ et laedere et laudare, et uirũ optimum et hominem improbiſſimum ẽt dicere, eundẽ tu et honoris causa appellabas et uirũ primariũ ẽt dicebas, et ſocium fraudaſſe arguebas. Sed ut opinõ laudem ueritati tribuebas crimẽ gratię concedebas. de hoc ut exiſtimabat, prędicabas, cherę arbitratu eorũ agebas. fraudauit roſcius: eſt hoc quod auribus, auſq̃ hominũ abſurdũ. Quid ſi tandẽ aliquã timidũ, dementem, diuitem, inerte nactus eſt, qui experiri nõ poſſet, eum conuincibile ẽt. Veritatem quę fraudarit uidemus. C. fannium cherean, roſcius fraudauit, oro atq̃ obſecro uos qui noſtis inter ſe utriuſq̃ conferre, qui nõ noſtis facile utriuſq̃ conſiderare. Nõnt ipſum caput et ſupercilia illa penitus abraſa odere malitiã et clamitare calliditatem uident, nõ abimus, unquibuſq̃ uſq̃ aduertit ſummum ſiq̃ coniecturã affert hominibus tacita corporis figura ex fraude, fallaciis, mendaciis conſtare totus uideretur. Qui idcirco rapuit et ſupercilijs ſemper eſt raſis, ne illũ pilus uiribus hirſutum uideatur, cuius pſonam pręclare roſcius in ſceno tractare conſueuit. Neq̃ tam pro beneficio ei par gratia refertur: nam ballionẽ illũ improbiſſimum et puriſſimum genere cũ agit, agit cherea, pſona illa lutulenta, impura, minuta, in huius moribus natura, intoq̃ expreſſa: qui quadrem roſcio ſimilem ſui in fraude et malitia exiſtimaret mihi uidetur, niſi forte qd pręclare huic imitari ſe ſperſona genus animaduerterit. Quorem et atq̃ etiã conſidera. C. piſo quis quit fraudaſſe dicatur roſcius fannium. Quid ẽ hoc? probus improbum? prudens imprudentem, peruicax raſtus callidum,

mpetus, liberalis, auidus. Incredibile & quē admodum si Fannius Rosciū fraudasset diceretur: utrū & utriusq; psona uerisimile uideretur & Fannii p malitiā ferisse, & Rosciū p imprudentiam deceptū ēt: sic cū Rosc⁹ Fannii fraudasse arguat, utriusq; incredibile est, & Rosciū quicq; p auaritiā appetisse & Fannium quicq; per ſt bonitate amisisse. Principia sunt huius rei. Spectat res ipsa. H. S. LIII. uideo sed tam rem ipsa. H. S. LIII. tam urbane ter corripuerit quero. Nam tibi. M. pergera. C. pro certe tanti nō fuisset, ut Rosciū fraudaretis: Rosc⁹ cū tanti fuerit, tantum requiro. Egebat. ymo locupl⁹ erat. Debebat, ymo in suis summis uersabatur. Auarus erat, ymo etiā anteq; locupl⁹ semp liberalissimus, munificentissimusq; fuit. Prob deū hominumq; fidem qui. H. S. CCC LIII. CCC LIII. CCC LIII. questus facere nolunt, nō recte. H. S. CCC LIII. CCC LIII. CCC LIII. merere et potius et dehuc, si pot. Dionisia. H. S. CCC LIII. CCC LIII. merere ut primam fraudem et malitiā et perfidiam. H. S. LIII. appetit. Et illa sunt puncta minima, hec parula, illa honesta, hec sordida illa iocunda, hec acerba illa propria, hec in tanta & in uidutio collocata x. his annis proxis. H. S. rbagues honestissime consequi potuit, noluit labore, questus recepit, questus laboris reuerā p. r. adhuc struxit non destitit, sibi struere iampridē desinit, hoc tu uniq; fanni faceres. Sed si hos questus recipere posses nō eodem tpe & gestū & animo ageres. Dic nūc ut a rosc⁹ H. S. LIII. corruptū & qui tantas & tam infinitas primas nō pp inertiam laboris, sed pp magnificentiā liberalitatis repudiarit. Quid ego nūc illa dicam. quę nobis in mentem uenire certo scio: fraudabat te in societate rosc⁹, ut uina fierent formulę de omnibus rebus constituę, ne quis aut iniquę iniuriq; aut ratione actionis erare posset. Expressit fit enim & unius cuiusq; damno, dolore, incōmodo, calamitate, miseria publica. hę aprętore formulę ā qua priuata hs accōmodatur. Quę cū ita sint, cur nō arbitriū pro Rosc⁹ adigeris, Q. Rosci quero, formulam nō noras. notissimā erat. fiducia graui experiri nolebas. Quid ita. pp familiaritatē ueterem,

ad quas

cur ergo leges. pp integritatem boni. cur q̄ similes. pp egritudinem oris. Ita ne nō quit per arbitrū cur reuenirt nō posse cuiusdā rei arbitriū. Quin tu hoc crimen aut obtue ubi uelit agere, aut tacere noli ubi nō oportet: tamen testimonio crimen sublatū est. Nam qua tu ipse illa formula uti uoluisti: nihil huic in societate fraudis fecisti uidi, cassidione, tabulas habet, an nō. si nō habet, quē admodum pactio est. si habet cur nō nominas. Dic nūc Rosciū abisse petisse, ut familiam suam sumeret, arbitrū non petijt, die pactionē fecisse ut absolueret, nō pepigit, quere quare sit absolutus: qđ erat summa inocentia et integritate. Quid. H. factū est, uenisti domū ultro Rosc⁹. saluisti: quod temere cōmisisti. In uidutio, ut demutiaret, rogasti ut ignosceret. Te absentem negasti. Deberet tibi ex societate nihil clamitasti uidiri. hic demutauit absolutus est, tamen fraudis ac furti mentionē facere audes. Feratur impudentia, pactionē enim iniquit metū fecerat, idirco uideretur ut rōdemnaretur. Quid erat cause, cur metueret, ne rōdemnaret. Res erat manifesta, furtū erat apertū: cuius rei furtum factū erat. Exordiar magna cū expectatione, histrionis exponere societatem. Panurgus inquit, fuit fanni: is fuit ei cum Rosc⁹ rōb. hic primū quęstus est nō leuiter saturnus rotem tum et grauis cū Rosc⁹ qui pretio ppius fuisset fanni. Largitus est tribuet bono liberalis et dissolutus, et bonitate affluēs fanni ut Rosc⁹. Suc puto. qm̄ ille hic constitut paulisper ēp in mente est paulisper cōmorari. Panurgū tu saturi ppius fanni, chrisi fuit: At ego totū Rosc⁹ fuisse contendo. Quod erat. H. fanni, corpus quod Rosc⁹ est. Disciplina fortes nō erat: ars erat prosa & qua parte erat. fanni nō erat. H. S. LIII ōō. & qua parte erat Rosc⁹ amplius erat. H. S. CCCLIII. CCCL. Nemo enim illum & truncō corporis spectabat, sed & artificio cōmtō & ultima bat. Nam illa membra merere pse nō amplius poterant. Xy. gris disciplina quę erat abhoc tradita lorabat. ut nō minus H. S. CCCLIII. ō societate raptiosam et indignā uir alter. H. S LIIIō.

Q. Rosciū fraudauit Fannius. Qua de cā. S. Subridet Saturio. Veteretor ut s uidet aut pp ipsa ss. LIII.

Alr. Lxii. qđ sit in societate affert, nisi idcirco molestꝰ patrib⁹ qđ. H.S. Lxii. o o. tu etiã profitebas H.S. v. cccLxiii. Lxii. et disciplina et artificio promebat. q. uã n. rem et expectationẽ, qđ studium eiusq; fauorẽ sterũ in stadium attulit pamphilus, qđ rostrij fuit discipulus. q. qui diligebant hũc, illi tacebant. qui admirabant hũc: illũ probabant: qui denicq; huius nom audierant, illum eruditũ, & perfectũ existimabant. Sic est uulgus, exueritate pauca, et opiõe multa existimat. q. quid sciret ille ppauci ani maduertebant: ubi dedidicisset, oĩs quærebant. Nihil abbꝰ parũ et peruersum gdiu posse arbitrabantur. Si ueniret a statilio tamẽsi artificio rostrij sciparet, asserere nemo posset. Nemo enĩ sicut et improbo patre probũ filiũ nasci, sic et pessimo hystrione bonũ comedũ fieri posse existimaret: quia uidebat a rostrio plus et sciri qđ scribat uidebat. q. đ item mpe erit comedo usu uenit, qui postea q̃ e stena nõ nõ sibilus, sed etiam comitio explodebatur, sicut in aram confugit in huius domũ: disciplinã patrociniũ nom. Itaq; pbrij tempore qui nr in nouissimis quidã erat histrionibus, ad primos peruenit comedos. Quæ res extulit eum. Vna cõmendatio huius qui tam pamphilum illũ, nõ solũ ut rostrij discipulus fuisse diceretur, domũ recepit, sed etiã summo cum labore, stomacho, misericq; erudijt. Iam quo quisq; est solertior et ingeniosior, hoc docet imundus et laboriosius. q. quod eum ipse celeriter arripuit, id cum tarde percipi uidet, disturbatur. Paulo longius oratio mea proiecta e hac detracta, ut conditionem societatis diligenter cognoscerẽs. q. uę dem sint constituta, pamphilũ inquit huic suũ rotem. q. Alanius farquinensis quidã interfuit. In bonã rem inquit me cognitorem dedisti, lite cõtestata, iudicio damni uiuiria constituto. Tu sine me cũ flauio decidisti, utrũ pro dimidia parte an pro tota? planius dicã utrũ pro me, an et pro me et pro te. Pro me potui et sempla mihi q̃ lucrũ est. Iure fecerunt multi, nihil mi ea re tibi nocuisse feci. Pete tu. Tuũ exige et aufer quod debetur. Suã quisq; partẽ unus possidet et persequitur. At. n. tu tuũ negotiũ gessisti: bene gessi, et tu tuũ bene, magno tuã dimidiã partẽ deridisti: magno et tu tuã partẽ decidit. H.S. qp. cccLiii. tu abstulisti. Si sit hoc uõ H.S. qp tu auferes. Sed hãc derisionẽ rostrij oratione et opiõe, et augere licet et ueritate mechorẽ et tenuẽ et inuenustũ. Accepi. n. agrũ tempore ipse cũ raterent pretia prediorũ: qui ager nec ullam habuit nisi et ulla parte fuit cultus: qui nũc multo pluris est qm tunc fuit. Neq; id e mirũ cũ enim pp rei p. calamitates oĩum possessiones tanti interest, nunc benignitate deũ imortaliũ oĩum fortunæ sunt certæ. Tum erat ager inscultus sine tecto, nũc est cultissimus cũ optimis uillis. Verũtamen qm natura tam maligno es, numq; ista te molestia et cura liberabis. Præclare suũ negotiũ gessit rostrius. Fundũ suum tuosissimũ abstulit. q. quid adde? tuã partẽ dimidiã quæ admodum uis deride. Verũ hæc rem, et id quod probare nõ pot fingere conatur. De tota re inquit decidisti. Ergo hinc uniuersa causa dedu citur. Vtrũ rostrius cũ flauio de sua parte, an de tota societate fecerit pactionem. Nam ego rostrio si quid eũ nosse tetigit, confi teor prestare debere societati. Societatis nõ suas lites redemit cũ fundũ a flauio accepit. q. quid uta? satis nõ dedit amplius a se nemine petiturũ, qui si sua parte decidit, reliqs integra reliquit actione, qui pro sortis transigit, satisdat, nemi nem eaꝫ portio petiturũ. q. quid uta? Flauio sibi cauere nõ uenit in mentẽ. Scribebat uidelicet pamphilũ fuisse in societate. Scribat nescribebat pamphilũ rostrio et sortiũ? prædare: nam ista cum tolite contestata habebat: cur q̃ decidit et nõ restipulatur ne minẽ amplius petiturũ? cur de fundo decedit, et iudicio nõ absoluitur? cur tam imperite fecit: ut ne rostrij stipulatione alliget, neq; a fannio iudicio se absoluat. Est hoc primũ et ex conditione uiris et ex consuetudine cautionis firmissimũ et grauissimũ argumentũ: quod ego pluribus uerbis ampler terer: si nõ alia certiora et clariora testimonia in causa habe rem. Et ne forte me hoc frustra polliciti et præditus tetu ligi fanni a tuis subsellijs contra te testem sustitabo. Crimi natio tua quę est: rostrij cũ flauio pro societate decidisse

quo tempore ~ abhinc annis xv. Defensio mea quę est ~ rostrum
pro sua parte rei flauio transegisse. Repromittis tu abhinc trien-
nium rostio ~ quid ~ Retuta istam stipulationem clarius. Attende
quęso puto. Fannius inuitis et hinc, atq illinc tergiuersante et
stimonium contra se dicere cogor. Quid si stipulatio clamat ~ qd
a flauio abstulero partem dimidiam : im rostrio me soluturum spon-
deo. Tua uox est fanni. Quid tu auferre potes a flauio, si fla-
uius nihil debet ~ Quid hoc porro nunc restipulatum, qd iampridem
ipse exegit. Quid nunc flauius tibi datumus est, qui rostio omne
quod debuit, dissoluit ~ cur im re tam uetere, in negotio tam re
recto in scriptura dissoluta, noua hec stipulatio interposita. Quis
est huius stipulationis scriptor ~ testis arbiter : quę tua puto. Tu
enim. Quę rostium pro quo labore, qd cognitor fuisset, qd nudum
obtinuisset, rogasti : ut fannio daret hs. cccliii. hac condicione
ut si quid ille exegisset a flauio, partem eius dimidiam rostio dis-
soluere. Satis ut ipsa stipulatio ducere tibi uidetur apte rostium
pro se deridisse. Etenim forsitan hoc tibi ueniat in mentem repro-
misisse fannium rostium si quid a flauio exegisset, eius partem di-
midiam se dare exegisse. Nihil quid tua nihil refert exactoris, sed
inuitum repromissorem spectare debes. Neque si ille frequentem
non quadrans se fuit, uiduatum rostium suum non scribtarius lites
redemisse. Quid si tandem planum fiat, post derisionem uetere
rostio, post repromissionem enim recentem hac fannius hs. cccliii.
fannium a. c. flauio pannugio non abstulisse : tamen diuitis illu-
dere uiri opes existimationem. Quę rostio audebat. Paulo an que-
rebar id quod uehementer ad rem pertinebat, qua de re flauius
cum de tota lite faceret pactionem, neque satis accipere rostio
neque uiduio absolueretur a fannio. Nunc non id qd mirum est
et incredibile quero. Quorsum cum de tota deridisset cum rostio
hs. cccliii. et paratum fannio dissoluit hoc loco statuit qd
pares responderet stiret cuipio, utrum eo fannium fabio hs. cccliii.
non abstulisset an alio de nunc et alia de causa abstulisset. Si
alia de causa, quę ratio tibi cum eo interuenisset. Nulla addicius
erat tibi. no frustra tempus contero. Omitto inquit hs. cccliii.

a flauio no abstulit neq pannugi nomine neq remisit. Si planum fiat
post hac retinet stipulationem rostii. hs cccliii. a flauio et abstulisse
numquid causabere quin abiudicato abeas turpissime victus ~ Quo
teste ? hec planum fiat. Veneat ut opinor hec res iudicium cert.
quis erat petitor ~ Fannius. Quis reus ? flauius. Quis iudex ? clunius ? clunius
et his unus mihi testis est producendus qui pecuniam datam dicat.
quis est et hos grauissimus sine controuersia qui omnio iudicio
reprobatus est iudex ~ quę ? et his tribus amat testem spectatos ~
petitorem ~ Fannius est. contra se nunq testimonium rei flau
uius testis iampridem est mortuus ~ Si uiueret, uerba eius audi-
remus : uidemus ~ clunius est. Quid si dicit hs cccliii. pannugi
nomine fannii flauio dissoluisse. Quę tu si et reuera spectatos equites
o. est. Si et uita homo clarissimus est. Si et ut iudex spectatę
si et ueritate id quod sciret potuit et debuit, dixit. Nega nega nunc
equiti. ro. hoc honesto iudici tuo credi oportere : Curiosus sit
sinat, negat nos clunij testimonium retinaturos retinebimus,
erras mani et temni spectatę consolamis. Reuera testimonium. T.
manilij et. C. lustri coręt duos spectatos hominis honestissimos
qui et clunio audierunt. Utrum duos lustrio et manilio an clunio
no et credendum ~ planius atq apertius dicam utrum lustrius et ma-
nilius nihil hs cccliii. et clunio audierunt, an clunius falsum
lustrio et manilio dixit ~ hoc ego loco soluto et quieto sim ani,
et quorsum recidat responsum tuum, no magnopere laboro. Firmis-
simus enim et sanctissimus testimoniis utroq optimo cauto
rostii communita est. Si iam tibi deliberatum est, quibus abrogetis
fidem infitiandi respondet manilio et lustrio, negas et credendum
dum. Dic. audet. Est tuę rationis arrogantię, uitęq uitiosę
uox. Quid expectas qui mox ego lustrium et manilium diram
ordinem et senatorem, statim grandem natu, natura sanctos et
religiosos, copiose rei familiaris locupletes experimentos,
non faciam : nihil mihi detraham, cum illius exacte status rem
rustice fructum quę metuerunt remetiam. Magis mea adole-
scentia indiget illoq bona existimatione, qui illoq senectutis
senectus desiderat mea laudem. Tibi non puto dum deliberadum

et conroquendū est. utrū potius cheret iniuriato in iudiciū an manilio et lustrio uiratis in dicto iudicio credas. Relictum est ut duuiū falsum dixisse lustrio et manilio contendat. Quid si tam qua impudentia est eum ut testem improbabit, qui uidit proba rit. Ei negabit credi oportere: cui ipse credidit. Eius testis ad uidit fidē infirmabit. cuius pp fidem etrtheatrum uidit et stes comparabat. quē ego si testem uidit, refingere nō deberet. rū testem q̄dū reprehenderet audtbit. Dicit. N. inquit iniuratus lustrio et manilio si diceret iniuratus crederes. At q̄d iniqe uir puirū et mendacem. Qui mentiri solet, putemur constituit quē ego ut mentiatur iudicare possim. Ut peieret etorare facile potero. Nam qui semel ab ueritate defecit hic nō minorē re ligione ad puirū q̄ ad mendaciū q̄dui consuescit. Quibus enim deprauatione deoz nō constitutis fidē romanum. ppta q̄ pena diuis immortalib; puiro: hec facile mendaci cōstituta est. Non tam et pactiōe uerboz: quibus iusiurandū conprehenditur, sed exprida et malitia, p quā insidie tenduntur alicui, diis immortalibus hōibus iusti et iniuriosē conficiunt. At ego hoc et contrario contendo. Lenior est auctas diuis si diceret iuratus: q̄ nūc est, nō dicit iniuratus. Tum. N. forsitan improbis nimis rupidus uidetur; q qua de re uidet finisset, testis est. Nunc omnib; inimicis nefas est ra tissimus et rōstantissimus et uidetur: qui id q̄d sit, familiaribus suis dicat. Duc nūc si potes, si rei, si causa patitur duuiū et mentitū. Mentitus est duuius: ipsa mihi ueritas manum iniecit, et paululum consistere et cōmorari roqui. uin hoc totū ductū et conflatū mendaciū est. Rostris est uidelicet hō calli dus et uersutus: hoc initio cogitare cepit, qui sanniis simi petit HS LIII. petā a. C. duuio equite. ro. ornatissimo hōie ut rebus causa mentiatur. Dicat derisione frōm et, quę facto nō est. HS CCCLIII. a flauio data et sannio quę data non sunt. est hoc principiū improbi ac misteri ingenij, nulli rei, imo grauissimū, mobilem, imo constantissimū, familiarissimo alienissimū. Hinc postea salutauit rogare cepit blande et cō tinuit, stilicet mentiri pro causa utris ipse, tuis familiaribus

< Quid deinde: postea se preclare confirmauit: uenit ad duuium, quē homine. Leuem

probrum. Dic flauio cū sannio de panurgo detriuisse, qui nihil trāsegit: duc HS CCCLIII. deduxit, qui assem millū dedit. Quid ille respondit. Ego nō rupide et liberter mentiar tua causa: et si qō me peierare, ut paululū tui compendij faciā, parati forte scito. Nō fuit causa cur tantū labore capereris, & ad me ueniret. Per numinū hoc quod erat tam leue infigere potuisti. Proh deū, hominū fidē hoc aut rostris unq̄ á duuio periisse, si HS. milies in iudicio habet aut duuius rostris peteri consuesset, si uiuere prede parcimus est. Vix mediocriter fidus tu sanni ab illis aut aliquo eius simili hoc expostulare audebis et impetrare posses, quod cū est am ueritate falsum tam rōt qō est intelligibile: obliuiscor. N. rostrum et duuiū, tur tam stro. cur cum altera pensio soluenda est, nō tum cū prima. Nam iam ānā. HS LIII. dissoluerat. Dein si tam q̄stuosum erat duuio ut mentiretur, cur potius HS CCCL III. q̄ CCCLIII. CCCLIII. CCCLIII. data dixit sannio flauio cū et restipu lationē pars eius dimidia rostij est. Iam intelliget. C. puso sibi sibi societati nihil rostrū periisse: hoc cū neget saturius et apertū resistere et repugnare rōtra ueritatē nō audet. Aliud tranchs et insidiarū in eodē uestigio diuerticulū reppererit. Periisse inq̄ sua parte rostrū á flauio confitetur: uacuā et integrū reliquisse sannij contendo. Sed q̄d sibi exigit, id cōi societatis trium est conse quendo: quo nihil captiosius neq̄ iniquius pōt dici. Quero. N. petierit ut rostrum et societatis sua parte petere nec ne. Si nō potuit quia dimidium abstulit. Si potuit: quia damus, nō sibi exegit. nam q̄d sibi petitur, recte alii nō exigitur. Ante est, si q̄d uniuersę societatis fuisset, petisti. Quod cū redactū est, equitat omnes partirentur. numquid peteret quod suę partis est. nunc q̄d cū abstulit soli sibi exegit. Quid in terest mea eū qui p se litiget, et qui cognitorem det. Qui p se litē cōtestatur, sibi soli petit, alteri nemo pōt nisi qui cognitor et factus. Ita ut nō cognitor si fuisset tuus, q̄d uicissim iudicio foret tuū, suo nōie petit quod abstulit, sibi nō tibi exigit. q̄d si quisq̄ petere pōt alteri qui cognitor nō est factus, quero q̄d ita cū panurgus est interfectus et hi cōtestata cū flauio damni iniuria est tu in eam litē cognitor rostrij sui factus.

uiros et primarios in ipsis ipsius rei est fingo. falsū illorum testē rostrum duuium

rū ꝑtem & tua oīa, qdrūq tibi peteret, huic peteret, qdrūquē tibi
& ego teneret, id in societatem recideret. & si ad rostiū nihil pueniret
qđ tu a flauio abstulisses, nisi tē in tuā hāc dedisti cognitor ad
te peuenirt nihil debet, qđ rostius pro sua parte & ego, quoniā
tuus cognitor nō est factus. Q. quid. H. huic rei respondēt potens
famni, rū de sua parte rostius transegit cū flauio actionem tibi
tuā reliquit an nō. Si nō reliquit, quitadmonus HS CCCL III.
ab eo postea exegisti. Si reliquit, quid ab hac petes, qđ tē persequi
et petere deberes. Similima. H. et maxīe gemina societas hereda
tus & quitadmonius socius in societate bī partem, sic heres in
hereditate bī partē. Vt heres sibi sōli nō coheredibus petit, sic socius
sibi sōli, nō socijs petit. et quitadmonius uterq; pro sua parte petit.
sic pro sua parte distribuit heres & sua parte, qua hereditate
adijt, socius & ea qua societatem coijt. Q. quitadmonio suā ptē
rostius suo nōīe condonare potuit flauio, ut eam tu nō pe
teres, sic rū & ego suā partē, et tibi integrā petitionē reliqi,
reū partiri nō debet, nisi forte tu per uerbo mora qđ huius
est ab illo alio extorquere nō potes, huic cuipert potes. Perstat
in sententia saturinus: quodrūq tibi petat socius, id societatis
fieri. Q. quod si ita est, quę malū, stultitia tua rostius qui ex
uiris peritoꝝ consilio et auctate restituebatur a femnio dilige
ter, ut quod eius exegisset a flauio dimidiā partē sibi red
deret. Sequit sint cautiones et remissiones, nihilominus
id femnio societati hoc est rostio debebat.

est reliquit.

Georgij Antonij Vesputij lib:—

GIUSEPPE MARI
LIBRERIA
FIRENZE

Carte 314 numerate riscontrate
e numerate, più una guardia con
indice in principio

1910 DS.